

PRIROČNIK ZA PATRULJIRANJE

Ljubljana, september 2009

Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje

*Prvemu motoriziranemu vođu
prve motorizirane čete
10. motoriziranega bataljona.*

Avtor

Avtor:

Silvo Grčar

Jezikovni pregled:

Laura Rešek

Izdajatelj:

Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje

Leto izida:

2010

Tisk:

Litera picta, d. o. o.

Naklada:

300 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

355.422.111

GRČAR, Silvo

Priročnik za patroljiranje / Silvo Grčar. - Ljubljana :
Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje,
2010

ISBN 978-961-6600-23-1

252861696

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
SLOVENSKA VOJSKA
Poveljstvo za doktrino, razvoj,
izobraževanje in usposabljanje

Številka: 613-18/2008-234
Datum: 10. 11. 2009

Na podlagi točke 2a Navodila za izdelavo strokovne literature (MO RS, šifra 604-16/2006-5, 28. 3. 2006) predpisujem

Priročnik za patroljiranje

Priročnik je namenjen tistim častnikom, podčastnikom in vojakom v Slovenski vojski, katerih delo je povezano s taktiko malih enot in z usposabljanjem v pehotnih bojnih enotah, na Šoli za podčastnike in Šoli za častnike, ter predvsem izobraževanju in usposabljanju vodij ognjenih skupin, poveljnikov oddelkov, enotovnih podčastnikov in poveljnikov vodov. Priročnik je namenjen izboljšanju kakovosti usposabljanja v bojnih enotah, izmenjavi znanja med enotami Slovenske vojske in doseganju večje usklajenosti s sodobnimi oboroženimi silami. Priročnik za patroljiranje je del vojaškostrokovne literature za usposabljanje pri predmetu taktika v pehotnih bojnih in drugih enotah Slovenske vojske.

Bojan Pograjc

Brigadir mag. Bojan Pograjc,
poveljnik Poveljstva za doktrino, razvoj,
izobraževanje in usposabljanje

VSEBINA

UVOD	17
1. PATRULJIRANJE	19
1.1 NAMEN PATRULJIRANJA.....	19
1.2 DEFINICIJA PATRULJE.....	19
1.3 NAČELA PATRULJIRANJA.....	21
1.4 VRSTE PATRULJ.....	21
2 PATRULJIRANJE SKOZI ČAS	23
2.1 SLOVENSKE VOJNE IN VOJAŠKE IZKUŠNJE TER PATRULJIRANJE.....	29
3 PREVOZNA SREDSTVA PATRULJE	41
3.1 NAMEN UPORABE PREVOZNIH SREDSTEV.....	41
3.2 RAZPOREDITEV MOŠTVA V PREVOZNIH SREDSTVIH.....	42
3.3 PREVOZNA SREDSTVA IN STIK Z NASPROTNIKOM.....	43
3.4 OBOROŽITEV PREVOZNIH SREDSTEV.....	46
3.5 OKLEP IN ZAŠČITA PREVOZNIH SREDSTEV.....	47
3.6 TEHNIČNE LASTNOSTI PREVOZNIH SREDSTEV.....	48
3.7 FORMACIJE IN TEHNIKE PREMIKANJA S PREVOZNIMI SREDSTVI.....	49
3.8 PREVOZNA SREDSTVA IN IZREDNI POSTOPKI.....	49
4 OKOLJE, V KATEREM POTEKA PATRULJIRANJE	51
5 ORGANIZACIJA IN SESTAVA PATRULJE	55
5.1 SPLOŠNA ORGANIZACIJA.....	55
5.1.1 POVELJNIŠKI ODDELEK.....	55
5.1.2 PEHOTNI ODDELEK.....	55
5.1.3 ODDELEK MITRALJEZOV.....	56
5.1.4 NALOGE IN ODGOVORNOSTI POSAMEZNIKOV.....	56
5.2 POSEBNO ORGANIZIRANJE PATRULJE.....	60
5.2.1 NALOGE KLJUČNIH POSAMEZNIKOV V PATRULJI.....	60
6 OBOROŽITEV IN OPREMA PATRULJE	67
6.1 OBOROŽITVENI SISTEMI POSAMEZNIKA.....	69
6.2 SKUPINSKI OBOROŽITVENI SISTEMI.....	75
6.3 OSEBNA ZAŠČITNA SREDSTVA IN OPREMA.....	81
6.4 SISTEMI IN OROŽJE ZA PODPORA.....	87
6.5 DRUGA OPREMA IN SREDSTVA.....	104
7 OGNJENA PODPORA	115
7.1 ARTILERIJA.....	115
7.1.1 ARTILERIJSKA OGNJENA PODPORA.....	116
7.1.2 MINOMETNA OGNJENA PODPORA.....	116
7.2 LETALSTVO.....	117
7.2.1 JURIŠNI HELIKOPTERJI.....	118
7.3 MORNARICA.....	118

8 POSTOPKI ZA VODENJE ENOT	119
8.1 KORAKI POSTOPKA ZA VODENJE ENOT	119
8.1.1 ZAČETEK NAČRTOVANJA.....	119
8.1.2 PRIPRAVA NA IZVIDOVANJE IN USKLAJEVANJE.....	119
8.1.3 IZVIDOVANJE.....	119
8.1.4 ZAKLJUČEK NAČRTOVANJA.....	119
8.1.5 IZDAJA BOJNEGA POVELJA.....	119
8.1.6 NADZOROVANJE.....	119
9 PRIPRAVE ZA IZVEDBO PATRULJE	121
9.1 ZAČETEK NAČRTOVANJA PATRULJE	121
9.1.1 PROUČITEV NALOGE.....	121
9.1.2 PRESOJA POLOŽAJA.....	122
9.1.2.1 NALOGA.....	122
9.1.2.2 NASPROTNIK.....	122
9.1.2.3 ZEMLJIŠČE IN VREMENSKE RAZMERE.....	122
9.1.2.4 RAZPOLOŽLJIVA OGNJENA PODPORA IN ENOTE.....	123
9.1.2.5 RAZPOLOŽLJIVI ČAS.....	123
9.1.3 IZDELAVA ČASOVNICE.....	123
9.1.3.1 OBRATNO NAČRTOVANJE.....	123
9.1.3.2 METODA POLOVIČNEGA PRAVILA.....	124
9.1.4 ORGANIZIRANJE PATRULJE.....	124
9.1.4.1 SPLOŠNO ORGANIZIRANJE PATRULJE.....	124
9.1.4.2 POSEBNO ORGANIZIRANJE PATRULJE.....	124
9.1.5 IZBIRA MOŠTVA, OBOROŽITVE IN OPREME.....	124
9.1.6 IZDAJA PRIPRAVLJALNEGA POVELJA.....	125
9.1.7 IZDELAVA MODELA ZEMLJIŠČA.....	128
9.1.7.1 PRIBOR ZA IZDELAVO MODELA ZEMLJIŠČA.....	129
9.1.7.2 IZDELAVA MODELA ZEMLJIŠČA.....	130
9.1.8 IZDELAVA PROSOJNICE.....	132
9.1.8.1 ORIENTIRANJE PROSOJNICE IN TOPOGRAFSKE KARTE.....	133
9.1.8.2 VRISOVANJE SMERI PREMIKA.....	133
9.1.8.3 VRISOVANJE SIMBOLOV IN PODROBNOSTI.....	134
9.1.8.4 VPISOVANJE DODATNIH INFORMACIJ.....	134
9.1.9 IZBIRA SMERI PREMIKA.....	135
9.1.9.1 IZBIRA CILJNE ZBIRNE TOČKE IN TOČKE ZADNJE PRIPRAVE.....	135
9.1.9.2 IZBIRA SMERI PREMIKA.....	137
9.1.9.2.1 GLAVNA SMER PREMIKA DO CILJA.....	137
9.1.9.2.2 REZERVNA SMER PREMIKA DO CILJA.....	138
9.1.9.2.3 NAČRTOVANJE ZASEDBE CILJNE ZBIRNE TOČKE.....	138
9.1.9.2.4 NAČRTOVANJE SMERI VRNITVE PATRULJE K LASTNIM ENOTAM.....	138
9.1.9.2.5 REZERVNA SMER VRNITVE K LASTNIM ENOTAM.....	140
9.1.9.3 IZBIRA UKREPOV NADZORA.....	140
9.1.9.3.1 KONTROLNA TOČKA.....	140
9.1.9.3.2 ZBIRNA TOČKA.....	142

9.1.9.3.3 VRSTE ZBIRNIH TOČK.....	142
9.1.9.3.4 POSTOPKI NA ZBIRNIH TOČKAH.....	142
9.1.10 IZDELAVA NAČRTA OGNJENE PODPORE.....	142
9.1.10.1 VRSTE CILJEV.....	142
9.1.11 DOLOČENA SMER PREMIKA.....	144
9.2 PRIPRAVA NA IZVIDOVANJE IN USKLAJEVANJE.....	145
9.3 IZVIDOVANJE.....	145
9.4 ZAKLJUČEK NAČRTOVANJA.....	145
9.5 IZDAJA BOJNEGA POVELJA.....	147
9.5.1 BOJNO POVELJE.....	147
9.5.2 NAČELA ZA IZDAJO BOJNEGA POVELJA.....	148
9.5.3 STRUKTURA BOJNEGA POVELJA.....	148
9.5.3.1 ORIENTACIJA.....	149
9.5.3.2 ORGANIZIRANJE NALOG.....	150
9.5.3.3 SITUACIJA.....	150
9.5.3.4 NALOGA.....	151
9.5.3.5 IZVRŠITEV.....	151
9.5.3.6 ADMINISTRACIJA IN LOGISTIKA.....	153
9.5.3.7 POVELJEVANJE IN SIGNALI.....	153
9.6 NADZOROVANJE.....	154
9.6.1 PREVERJANJE.....	154
9.6.2 URJENJE.....	156
9.7 STANDARDNI OPERATIVNI POSTOPKI.....	156
9.7.1 IZDELAVA STANDARDNIH OPERATIVNIH POSTOPKOV.....	157
9.7.2 OBLIKA STANDARDNIH OPERATIVNIH POSTOPKOV.....	157
9.8 ODZIV NA STIK Z NASPROTNIKOM.....	158
9.8.1 VRSTE ODZIVOV NA STIK Z NASPROTNIKOM.....	158
9.9 BOJNI POSTOPKI.....	159
9.9.1 USPOSABLJANJE IZ BOJNIH IN DRUGIH TAKTIČNIH POSTOPKOV.....	159
10 IZVEDBA PATRULJE.....	165
10.1 TAKTIČNO PREMIKANJE.....	165
10.1.1 FORMACIJE PREMIKANJA.....	165
10.1.1.1 FORMACIJE OGNJENE SKUPINE.....	165
10.1.1.1.1 KLIN OGNJENE SKUPINE.....	166
10.1.1.1.2 KOLONA OGNJENE SKUPINE.....	166
10.1.1.2 ODDELČNE FORMACIJE.....	167
10.1.1.2.1 ODDELČNI STEBER.....	167
10.1.1.2.2 ODDELČNA LINIJA.....	168
10.1.1.2.3 ODDELČNA KOLONA.....	168
10.1.1.3 FORMACIJA VODA – IZKRCANA PEHOTA.....	169
10.1.1.3.1 STEBER VODA.....	170
10.1.1.3.2 LINIJA VODA (ODDELKI V LINIJI).....	171
10.1.1.3.3 LINIJA VODA (ODDELKI V STEBRU).....	172
10.1.1.3.4 KLIN VODA.....	173

10.1.1.3.5 V-FORMACIJA VODA.....	174
10.1.1.3.6 KOLONA VODA.....	175
10.1.2 TEHNIKE PREMIKANJA.....	176
10.1.2.1 POTOVALNA TEHNIKA PREMIKANJA.....	177
10.1.2.2 PREMIKANJE Z NADZOROM.....	178
10.1.2.3 PREMIKANJE S PRESKOKI.....	179
10.2 MANEVER.....	180
10.2.1 PODPORNİ ELEMENT.....	180
10.2.2 ELEMENT V MANEVRU.....	180
10.2.2.1 OGENJ IN PREMIK.....	181
10.3 ZAVAROVANJE.....	182
10.3.1 ZAVAROVANJE MED PREMIKOM.....	182
10.3.1.1 ČELNI VOJAK.....	184
10.3.1.2 VARNOSTNI POSTANEK.....	188
10.3.1.2.1 KRATKI VARNOSTNI POSTANEK.....	189
10.3.1.2.2 DOLGI VARNOSTNI POSTANEK.....	190
10.3.1.3 ZAVAROVANJE V NAPADU.....	191
10.3.1.4 ZAVAROVANJE V OBRAMBI.....	191
10.3.1.5 ZAVAROVANJE V DNEVNO-NOČNI PATRULJI.....	191
10.4 ORIENTACIJA IN PREMAGOVANJE ZEMLJIŠČA.....	192
10.4.1 SMER PREMIKA, NASPROTNIK IN ZEMLJIŠČE.....	192
10.4.2 HITER ALI VAREN PREMIK.....	194
10.4.3 PREMAGOVANJE VEČJIH NARAVNIH OVIR.....	194
10.4.4 TOPOGRAFSKA KARTA.....	195
10.4.5 DOLOČANJE RAZDALJE IN SMERI V NARAVI.....	195
10.4.6 PREPOZNAVANJE OBJEKTOV NA ZEMLJIŠČU.....	196
10.4.7 DRUGE TEHNIKE ORIENTIRANJA.....	196
10.4.8 NOČNA ORIENTACIJA.....	197
10.4.9 IZBIRA MED RAZLIČNIMI TEHNIKAMI.....	197
10.4.10 NAVIGATORJEVA NAPAKA.....	198
10.5 POROČANJE, PRENOS SPOROČIL IN SIGNALI.....	198
10.5.1 POROČANJE IN PRENOS SPOROČIL.....	198
10.5.2 UPORABA SIGNALOV.....	199
10.5.3 NAČINI PRENOSA SIGNALOV.....	199
10.5.3.1 RADIJSKA SREDSTVA ZVEZ.....	199
10.5.3.2 SVETLOBNI SIGNALI.....	200
10.5.3.3 PIŠČALKA.....	200
10.5.3.4 GLAS IN PRENOS SPOROČIL.....	200
10.5.4 VRSTE SIGNALOV.....	200
10.5.4.1 ROČNI SIGNALI.....	200
10.5.4.2 SIGNALI ZA USMERJANJE VOZIL.....	201
10.5.4.3 SIGNALI ZA USMERJANJE HELIKOPTERJEV.....	201
10.5.4.4 POSEBNI IN IMPROVIZIRANI SIGNALI.....	202
10.6 PREHOD SKOZI POLOŽAJE LASTNIH ENOT.....	203

10.6.1	PREHOD NAPREJ SKOZI ENOTO.....	203
10.6.2	PREHOD NAZAJ SKOZI RAZPORED LASTNIH SIL.....	204
10.7	POSTOPKI NA NEVARNIH OBMOČJIH.....	205
10.7.1	PREČKANJE VELIKIH ODPRTIH POVRŠIN.....	206
10.7.2	PREČKANJE KOMUNIKACIJ.....	206
10.7.3	PREČKANJE MAJHNIH ODPRTIH POVRŠIN.....	207
10.7.3.1	PREČKANJE S TEHNIKO "ŠKATLA".....	207
10.7.3.2	PREČKANJE S TEHNIKO "POZNANA TOČKA".....	208
10.7.4	VEČJE ŠTEVILO NEVARNIH OBMOČIJ.....	208
10.7.5	STIK Z NASPROTNIKOM MED PREČKANJEM NEVARNEGA OBMOČJA.....	209
10.7.5.1	STIK NA ODDALJENI STRANI NEVARNEGA OBMOČJA.....	209
10.7.5.2	STIK NA SREDINI NEVARNEGA OBMOČJA.....	209
10.7.5.3	STIK NA BLIŽNJI STRANI NEVARNEGA OBMOČJA.....	210
10.8	PREČKANJE VODNIH OVIR.....	211
10.8.1	VARNOST MED PREČKANJEM VODNE OVIRE.....	211
10.8.2	IZBIRA TOČKE PREČKANJA.....	211
10.8.3	TEHNIKE PREČKANJA VODNIH OVIR.....	213
10.8.3.1	BREDENJE.....	213
10.8.3.2	UPORABA PALICE.....	213
10.8.3.3	UPORABA ČOLNOV IN PRIROČNIH PLAVAJOČIH SREDSTEV.....	214
10.8.3.4	PLAVANJE.....	214
10.8.3.5	UPORABA VRVI.....	215
10.8.3.6	VERIGA.....	215
10.8.3.7	KOLONA.....	215
10.8.3.8	OBROČ.....	216
10.9	ZDRUŽITEV S SVOJO ENOTO.....	216
10.9.1	POSTOPEK ZDRUŽITVE S SVOJO ENOTO.....	217
10.10	ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE.....	218
10.10.1	ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE.....	218
10.10.2	POVELJNIŠKO IZVIDOVANJE CILJA.....	220
10.11	PATROLJNA BAZA.....	221
10.11.1	NAMEN PATROLJNE BAZE.....	221
10.11.2	NAČRTOVANJE PATROLJNE BAZE.....	221
10.11.3	TEHNIKE ZAVAJANJA.....	223
10.11.4	IZBIRA LOKACIJE PATROLJNE BAZE.....	223
10.11.5	ZASEDBA PATROLJNE BAZE.....	224
10.11.5.1	ZASEDBA PATROLJNE BAZE Z IZVIDOVANJEM.....	224
10.11.5.2	ZASEDBA PATROLJNE BAZE (ODDELEK).....	225
10.11.6	PREDNOSTNA DELA V PATROLJNI BAZI.....	225
10.11.7	NAČRTOVANJE IN IZVEDBA NALOG.....	229
10.11.8	ZAPUSTITEV PATROLJNE BAZE.....	230
10.12	OPAZOVANJE.....	230
10.12.1	TEHNIKE OPAZOVANJA.....	231
10.12.1.1	TEHNIKA HITREGA OPAZOVANJA.....	231

10.12.1.2 TEHNIKA NATANČNEGA OPAZOVANJA.....	231
10.12.2 ČUTILA IN ZAZNAVANJE.....	231
10.12.3 INDIKATORJI TARČ.....	232
10.12.4 OPAZOVANJE PONOČI IN V RAZMERAH ZMANJŠANE VIDLJIVOSTI.....	232
10.12.4.1 PRILAGODITEV NA TEMO.....	232
10.12.4.2 NESREDIŠČNO OPAZOVANJE.....	233
10.12.4.3 UČINEK ZLITJA Z OKOLICO.....	233
10.12.4.4 OBLIKA IN SILHUETA OBJEKTA.....	233
10.12.5 NOČNE OPAZOVALNE NAPRAVE.....	233
10.12.5.1 UPORABA NOČNIH OPAZOVALNIH NAPRAV.....	234
10.13 OPAZOVALNICA.....	235
10.13.1 NAČELA.....	235
10.13.2 POSTOPKI NA OPAZOVALNICI.....	236
10.14 VOJAŠKA SKICA.....	237
10.14.1 PANORAMSKA SKICA.....	238
10.14.2 TOPOGRAFSKA SKICA.....	238
10.14.3 SKICA SEKTORJEV OGNJA.....	238
10.14.3.1 SKICA SEKTORJEV OGNJA V ODDELKU IN OGNJENI SKUPINI.....	239
10.14.3.2 SKICA SEKTORJA VODA.....	239
10.15 HELIKOPTERSKI PREVOZ.....	240
10.15.1 IZBIRA LOKACIJE ZA PRISTAJALIŠČE.....	240
10.15.2 OZNAČEVANJE LOKACIJE ZA PRISTAJALIŠČE.....	241
10.15.3 VKRCANJE IN IZKRCANJE IZ HELIKOPTERJA.....	243
10.15.4 VARNOSTNI UKREPI.....	245
10.16 BOJNA PATRULJA.....	245
10.16.1 NAMEN BOJNE PATRULJE.....	245
10.16.2 ORGANIZACIJA BOJNE PATRULJE.....	245
10.16.3 OPREMA BOJNE PATRULJE.....	245
10.16.4 NALOGE BOJNE PATRULJE.....	245
10.17 NASKOK.....	246
10.17.1 IZVEDBA NASKOKA.....	246
10.18 ZASEDA.....	247
10.18.1 NAČRTOVANA ZASEDA.....	248
10.18.2 PRILOŽNOSTNA ZASEDA.....	248
10.18.3 BLISKOVITA ZASEDA.....	248
10.18.4 RAZPOREDITEV MOŠTVA V ZASEDI.....	248
10.18.4.1 LINIJSKA RAZPOREDITEV.....	249
10.18.4.2 L-RAZPOREDITEV.....	249
10.18.4.3 T-RAZPOREDITEV.....	250
10.18.4.4 V-RAZPOREDITEV.....	250
10.18.4.5 X-RAZPOREDITEV.....	251
10.18.4.6 U-RAZPOREDITEV.....	251
10.18.5 TOLČENI PROSTOR.....	251
10.18.6 BLIŽNJA ZASEDA.....	251

10.18.7 ODDALJENA ZASEDA.....	251
10.18.8 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ZASEDO.....	251
10.18.9 OSNOVE ZA USPEŠNO ZASEDO.....	252
10.18.10 IZBIRA NAJPRIMERNEJŠE LOKACIJE ZA ZASEDO.....	254
10.18.11 KAKO NEOPAŽNO POSTAVITI ZASEDO.....	255
10.18.12 AKTIVIRANJE ZASEDE.....	255
10.18.13 IZVEDBA ZASEDE.....	256
10.18.14 IZVEDBA BLISKOVITE ZASEDE.....	259
10.18.15 ODKRITJE ZASEDE.....	260
10.18.16 KO ZASEDE NI MOGOČE PRAVOČASNO ODKRITI.....	260
10.18.17 NASPROTNIK SE PRIBLIŽUJE IZ NEPRIČAKOVANE SMERI.....	260
10.18.18 NASPROTNIK POSKUŠA S PROTINAPADOM.....	261
10.18.19 KAKO USKLADITI IZMIK.....	261
10.19 NADZORNA PATRULJA.....	261
10.19.1 NALOGE NADZORNE PATRULJE.....	262
10.20 ZAŠČITNA PATRULJA.....	262
10.20.1 NALOGE ZAŠČITNE PATRULJE.....	262
10.21 PATRULJA ZA VZDRŽEVANJE STIKA.....	262
10.21.1 NALOGE PATRULJE ZA VZDRŽEVANJE STIKA.....	263
10.21.2 ISKANJE NASPROTNIKA.....	263
10.21.2.1 POIŠČI IN UNIČI.....	264
10.21.2.2 PRIBLIŽEVANJE NASPROTNIKU.....	265
10.22 IZVIDNIŠKA PATRULJA.....	265
10.22.1 NAMEN IZVIDNIŠKE PATRULJE.....	265
10.22.2 ORGANIZACIJA IZVIDNIŠKE PATRULJE.....	265
10.22.3 OPREMA ZA IZVIDOVANJE.....	265
10.22.4 ZBIRANJE INFORMACIJ.....	265
10.22.5 VRSTE IZVIDNIŠKIH PATRULJ.....	266
10.22.5.1 IZVIDOVANJE OBMOČJA.....	267
10.22.5.2 IZVIDOVANJE PROSTORA.....	267
10.22.5.3 IZVIDOVANJE KOMUNIKACIJ IN SMERI PREMIKA.....	268
10.22.6 TEHNIKE IZVIDOVANJA.....	268
10.22.6.1 IZVIDOVANJE S TEHNIKO "PENTLJA".....	268
10.22.6.2 IZVIDOVANJE S TEHNIKO "ŠKATLA".....	269
10.22.6.3 IZVIDOVANJE S TEHNIKO RAZLIČNIH SMERI.....	269
10.22.6.4 IZVIDOVANJE Z ZAPOREDNO TEHNIKO.....	270
10.23 PRISOTNOSTNA PATRULJA.....	270
10.24 SLEDILNA PATRULJA.....	271
10.24.1 NAČELA SLEDENJA.....	271
10.24.2 ORGANIZACIJA SLEDILNE PATRULJE.....	271
10.24.3 NALOGE POSAMEZNIKOV.....	272
10.24.4 USPOSABLJANJE.....	272
10.24.5 PREPOZNAVANJE SLEDI.....	272
10.24.6 ODKRITJE SLEDI.....	273

10.24.7 ANALIZA ODKRITE SLEDI.....	273
10.24.8 IZGUBA SLEDI.....	273
10.24.9 TEHNIKE, KI OTEŽUJEJO SLEDENJE.....	273
10.24.10 UPORABA VEČ STEZOSLEDNIH SKUPIN.....	274
10.25 POROČILO PATRULJE.....	274
10.26 ANALIZA OPRAVLJENE NALOGE.....	275
10.27 IZGUBE ZARADI DELOVANJA LASTNIH SIL.....	276
10.27.1 VZROKI ZA NASTANEK IZGUB ZARADI DELOVANJA LASTNIH SIL.....	277
10.27.1.1 NAPAKE V NAČRTU OGNJA.....	277
10.27.1.2 NAPAKE V ORIENTACIJI.....	277
10.27.1.3 NAPAKE V PREPOZNAVANJU LASTNIH ENOT.....	277
10.27.1.4 NEZADOSTEN NADZOR.....	277
10.27.1.5 NAPAKE V POROČANJU IN KOMUNIKACIJI.....	277
10.27.1.6 NAPAKE PRI RAVNANJU Z OROŽJEM.....	277
10.27.1.7 NESREČE.....	278
10.27.1.8 ZANESLJIVOST SISTEMOV.....	278
10.27.2 PREPREČEVANJE.....	278
10.27.2.1 NAČELA PREPREČEVANJA.....	278
10.27.2.2 NAVODILA IN USMERITVE.....	278
SEZNAM UPORABLJENIH KRAJŠAV IN OZNAK.....	281
LITERATURA IN VIRI.....	283
SPLETNI VIRI.....	286
PRILOGE.....	287
PRILOGA A: ROČNI SIGNALI.....	287
PRILOGA B: SIGNALI ZA USMERJANJE HELIKOPTERJA.....	297
PRILOGA C: OBRAZEC PRIPRAVLJALNEGA POVELJA.....	300
PRILOGA Č: PRIMER IZDELANEGA PRIPRAVLJALNEGA POVELJA.....	302
PRILOGA D: OBRAZEC KONTROLNEGA LISTA ZA OCENJEVANJE PRIPRAVLJALNEGA POVELJA.....	304
PRILOGA E: OBRAZEC PROSOJNICE.....	305
PRILOGA F: PRIMER IZDELANE PROSOJNICE.....	306
PRILOGA G: OBRAZEC KONTROLNEGA LISTA ZA OCENJEVANJE PROSOJNICE.....	307
PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULIRANJE.....	308
PRILOGA I: OBRAZEC KONTROLNEGA LISTA ZA OCENJEVANJE POVELJA ZA PATRULJO.....	311
PRILOGA J: PRIMER IZDELANEGA STANDARDNEGA OPERATIVNEGA POSTOPKA.....	314
PRILOGA K: OBRAZEC ZA IZDELAVO VOJAŠKE SKICE.....	316

UVOD

Zaradi razvoja tehnologije in njenega vpliva na taktiko bojevanja je patroljiranje na sodobnem bojišču pomembnejše kot kdajkoli prej. Če želi poveljujoči uspešno uporabiti svojo enoto, mora imeti aktualne ter pravočasne informacije o nasprotniku, zemljišču in vremenskih pogojih. To lahko doseže z izvidniškimi patroljami. Bojno patroljo pa lahko uporabi tudi za uničevanje nasprotnika in njegovih sredstev. Območja odgovornosti enot v sodobnem vojskovanju so velika, oddaljenosti med glavninami enot pa vse večje. Za uspešno preprečevanje nasprotnikovega vrinjanja, zavarovanje svojih enot, spremljanje nasprotnikovih dejavnosti in za povezavo večjih lastnih enot je patroljiranje nujno. Vsaka večja enota organizira patroljiranje v predprostoru svojih položajev ter po potrebi tudi druge. Patrolja se oblikuje iz formacijskih enot. Patroljiranje je dejavnost bojnega delovanja, ki zahteva natančno in usklajeno načrtovanje ter priprave. Priročnik opisuje organiziranje, načrtovanje in izvedbo patroljiranja. Opisane so tudi aktivnosti, ki so tesno povezane s patroljiranjem in so nujne za uspešno izvedbo patrolje. Priročnik opisuje organizacijo in sestavo ter taktično premikanje pehotnega voda, pripravo, organizacijo in izvedbo patrolje, značilnosti različnih vrst patrolj ter druge taktične postopke in aktivnosti, ki so povezane s patroljiranjem. V priročnik so vključeni vojaškostrokovno znanje pripadnikov Slovenske vojske, pridobljeno na usposabljanjih v tujini, izkušnje pripadnikov pehotnih enot, pridobljene na mednarodnih vajah in misijah ter v drugih oblikah mednarodnega vojaškega sodelovanja. Vključene so tudi izkušnje, pridobljene na usposabljanjih ter urjenjih pehotnih enot Slovenske vojske in razširjene vsebine sedanjih standardnih operativnih postopkov v pehotnih bojnih enotah. Usposabljanje iz sodobne taktike malih enot je pogoj za učinkovito delovanje pehotnih bojnih enot Slovenske vojske, ob dejstvu, da je Slovenija članica Nata in da na skupnih usposabljanjih ter misijah sodeluje s tujimi oboroženimi silami. Na taktiko malih enot vplivata tudi sodobna tehnologija in splošni razvoj oboroženih sil. Znanje, motivacija, samoiniciativnost in pogum so osnovni temelji tega priročnika. Vsebina priročnika je prispevek k strokovnejšemu, bolje organiziranemu in načrtovanemu usposabljanju ter urjenju pehotnih enot. Izobraževanje in usposabljanje vodij ognjenih skupin, poveljnikov oddelkov, podčastnikov voda in poveljnikov vodov temeljita na nenehnem strokovnem izpopolnjevanju ter dvigu kakovosti vodenja in poveljevanja. Priročnik je namenjen častnikom, podčastnikom in vojakom, zaposlenim v Slovenski vojski, katerih delo je povezano s taktiko malih enot. Uporabljajo ga lahko tudi enote civilne policije pri opravljanju nalog, ki zahtevajo uporabo vojaške taktike. Tehnike patroljiranja se spreminjajo, medtem ko njihova vsebina in namen ostajata enaka.

Avtor priročnika je s svojim delom bistveno obogatil vojaško strokovno področje na temo patroljiranja in tako pripomogel k pravilnemu razumevanju tega pomembnega dela sodobne taktike bojevanja.

polkovnik
Miloš Šonc

1 PATRULJIRANJE

Tehnološki razvoj je prispeval k pojavu ubojnega in zelo natančnega orožja, zato je na bojišču prišlo do večje razpršenosti enot, ki so visoko mobilne ter dobro usposobljene, oborožene in opremljene. Njihovo delovanje je podprto z informacijsko in digitalno tehnologijo. Sodobne oborožene sile se morajo na kriznih žariščih spoprijemati z nasprotnikom, ki je slabo opremljen, uporablja civilna prevozna sredstva in oblačila ter se zlahka pomeša med civilno prebivalstvo, ki mu zagotavlja logistično podporo. Nasproti dobro oboroženim, opremljenim in visoko izurjenim sodobnim oboroženim silam se pojavlja nasprotnik, ki uporablja spremenjeno taktiko bojevanja in je slabše oborožen, opremljen in izurjen. Največkrat uporablja lahko pehotno oborožitev, ročno protioklepno in protiletalsko orožje in improvizirana eksplozivna sredstva. Ker se zaradi svoje nemoči ne more v odkritem boju spopasti z dobro oboroženimi in opremljenimi enotami, se zateka k posebnim oblikam bojevanja. V tako imenovanem asimetričnem bojevanju se morajo sodobne oborožene sile, predvsem pehotne taktične enote, ubraniti napadov iz zasede, atentatov, terorizma, eksplozij improviziranih minskoeksplozivnih sredstev, ostrostrelcev, samomorilskih napadov, udarov z razdalje, cestnih blokad, napadov na konvoje in ugrabitev. Nasprotnik kombinirano napada tipične vojaške cilje, kot so oskrbovalne enote, centri zvez, poveljniška mesta in vojaške baze, ter nevojaške cilje, kot so organi oblasti, nakupovalni centri, predstavniki medijev, skupine civilistov ipd. Nasprotnik zlorablja internet, veliko medijsko pozornost in sodobna telekomunikacijska sredstva za propagando, opravičevanje svojega delovanja ter razpošiljanje digitalnih in videozapisov usmrtitev političnih ter vojaških nasprotnikov, saj imajo močan psihološki učinek na udeležence v konfliktu in širšo javnost. Glede na povedano lahko sklepamo, da je v spremenjenih razmerah sodobnega bojevanja konvencionalni spopad z nasprotnikom nemogoč in tudi neučinkovit. Sodobne oborožene sile so zato prisiljene prilagoditi bojno delovanje in povečati nadzor na območju s stacionarnimi in mobilnimi kontrolnimi točkami. Enote sodobnih oboroženih sil hkrati patroljirajo, preiskujejo objekte in vozila, preprečujejo tihotapljenje orožja in ljudi, ščitijo konvoje, odkrivajo in onesposabljajo minskoeksplozivna sredstva, ostrostrelce, samomorilce in avtomobile bombe ter varujejo civilno prebivalstvo. Poleg tega morajo vzdrževati sposobnosti in zmogljivosti za konvencionalno bojevanje. V vojni, v kateri se sodobne oborožene sile z nasprotnikom ne spopadajo odkrito, so potrebe po nenehnem patroljiranju povečane. Pri tem gre predvsem za zbiranje informacij, spremstvo konvojev, iskanje nasprotnika, kratkotrajne spopade z odkritim nasprotnikom na bližnjih razdaljah in za naskoke na odkrite cilje. Opisane značilnosti sodobnega bojišča nas navajajo na misel, da se bo povečal pomen lahkih, dobro opremljenih in usposobljenih manjših taktičnih enot. Te bodo morale delovati samostojno in pogosto na večjih razdaljah. Patrolja lahko opravlja naloge demonstracije sile, pridobivanja podatkov ali ofenzivne akcije. Patroljiranje bo glede na nove naloge sodobnih oboroženih sil in način njihove uporabe potekalo v različnih kulturnih okoljih in podnebnih razmerah, kot pomemben element bojnega delovanja pa bo nujno tudi v prihodnje, saj je potreba po informacijah vedno večja.

1.1 NAMEN PATRULJIRANJA

Poveljujoči mora imeti aktualne informacije o nasprotniku in zemljišču, če želi uspešno uporabiti svojo enoto. Z uporabo izvidniških patrolj pridobi informacije o nasprotniku, zemljišču in vremenskih razmerah. Patrolja se lahko uporabi tudi za uničevanje nasprotnika in njegovih sredstev. Območja odgovornosti enot v sodobnem vojskovanju so velika, oddaljenosti med glavninami enot pa so povečane. Patroljiranje je nujno za uspešno preprečevanje nasprotnikovega vrinjanja, spremljanje njegovih dejavnosti in za povezavo večjih lastnih enot. Če natančneje analiziramo bojno delovanje enot na območjih, kjer potekajo oboroženi spopadi, ugotovimo, da je pošiljanje bojnih patrolj zelo pogost taktični postopek bojevanja.

1.2 DEFINICIJA PATRULJE

Patrolja je posebej organizirana enota, ki ima naloge zbiranja informacij, bojnega delovanja, sledenja ali zagotavljanja prisotnosti na določenem območju. Patroljo lahko sestavljajo ognjena skupina, oddelek, vod ali četa. V praksi se oddelek uporabi v izvidniški patrolji ali patrolji za zavarovanje, v bojni patrolji pa se uporabi vod ali večja enota.

Patroljiranje se pogosto zamenjuje z izvidovanjem, saj je z njim tesno povezano, zato je oba pojma najprej treba pojasniti. Izvidovanje je dejavnost, namenjena zbiranju podatkov o nasprotniku, prostoru in vremenskih

razmerah. Uporabljamo ga v vseh oblikah oboroženega boja in bojnega delovanja, na črti stika, na začasno zasedenem ozemlju, v nasprotnikovem in svojem zaledju, nenehno in v vseh vremenskih in zemljiških razmerah, s kopnega ali vode, iz zraka in vesolja. Gre za širšo dejavnost zbiranja podatkov o okoliščinah, ki vplivajo na bojno delovanje. Taktično izvidovanje je izvidovanje vsake taktične enote in poteka pred izvedbo določene naloge. Enotovno izvidovanje izvajajo enote in poveljstva za svoje potrebe, potrebe nadrejenih in sodelujočih enot. Nosilci enotovnega izvidovanja so lahko formacijske izvidniške enote, morajo pa ga izvajati tudi druge enote. Globinsko izvidovanje (*angl. long range reconnaissance patrols*) izvajajo posebej organizirane, opremljene in usposobljene izvidniške enote iz sestav specialnih sil ali obveščevalnih enot v nasprotnikovem zaledju in traja dlje časa. Specializirano rodovsko izvidovanje izvajajo enote rodov in služb za svoje potrebe ter za dopolnitev enotovnega izvidovanja. Gre za artilerijsko, oklepno, zračno in inženirsko izvidovanje, izvidovanje enot za RKB-bojevanje (radiološko, kemično, biološko) ipd. Glavna elementa patroljiranja sta opazovanje in premikanje. Drugi elementi so prisluškovanje, bojno delovanje, vrinjanje, sledenje in varovanje. Patroljiranje je načrtno zbiranje izvidniških podatkov z opazovanjem in premikom na določenem prostoru (*Unger, Lukman, Rode, Beslič: 2003*). To je proces zbiranja podatkov ali izvedba uničevalne, zastraševalne, očiščevalne ali varnostne naloge. Izvaja se z enotami kopenskih, mornariških ali zračnih sil (*Brinc, Derman Zadravec, Furlan, Hafner: 2006*). Izvidniški organi so opazovalnica, izvidniška patrolja, izvidniška skupina in izvidniški odred. Izvidniška patrolja je izvidniški organ, ki zbira podatke o nasprotniku, zemljišču in vremenskih razmerah na določeni smeri ali v določenem prostoru; njena naloga je patroljiranje. Izvidniška skupina deluje na začasno zasedenem ozemlju in v nasprotnikovem zaledju. Izvidniški odred je običajno četa, ki se lahko okrepi z dodanimi enotami. Sicer so velikost, moč in sestava izvidniških organov odvisne od naloge, moči in velikosti nasprotnika, zemljišča, vremenskih razmer, hitrosti izvedbe naloge ipd. Patrolja je običajno v velikosti oddelka ali voda. Izvidniška patrolja šteje do deset vojakov, medtem ko se v bojni patrolji uporabi vod, ki je lahko okrepljen. Bojno delovanje izvidniških organov obsega zasedo in naskok. Vod lahko izviduje z bojem. Pri tem se nasprotnika z bojem prisili, da odkrije svoj položaj oziroma načrte. Bojevanje ne poteka neprekinjeno, temveč so med obdobji intenzivnega bojevanja krajši oziroma daljši premori. Med premori večjih operacij so vedno potekale izvidniške in druge obveščevalne dejavnosti. Izvidniške in druge enote, ki so bile v stiku z nasprotnikom, so neprekinjeno opazovale nasprotnika (*Žabkar: 2003*). Vzdrževanje stika z nasprotnikom je stalno, z njim spremljamo dejavnosti, pridobivamo podatke ter sklepamo o ravnanju nasprotnika.

Poglejmo, kako je pojem patroljiranje razložen v nekaterih slovarjih vojaške terminologije in priručnikih. Patrolja ima nalogo zbirati informacije, bojno delovati ali zagotavljati prisotnost na območju delovanja. Pehotni vod in oddelek opravljata tri vrste patroljiranja: izvidniško, bojno in prisotnostno (*The SBCT Infantry Rifle Platoon and Squad: 2002*). Patrolja je enota kopenskih, mornariških ali zračnih sil, poslana na teren, da bi zbirala podatke ali opravila naloge uničenja, zavajanja, motenja ali zagotovitve varnosti (*Brinc, Derman Zadravec, Furlan, Hafner: 2006*). Bojna patrolja v kopenskih silah je taktična enota, ki je poslana iz glavnine na samostojne bojne naloge. Bojna patrolja je enota, ki je dodeljena za zaščito prednjih sil, boka ali zadnjega dela glavnine, če je treba tudi z bojevanjem (*Brinc, Derman Zadravec, Furlan, Hafner: 2006*). Izvidniška patrolja pri kopenskih silah je patrolja, ki pridobi taktične informacije, če je le mogoče brez vednosti sovražnika (*Brinc, Derman Zadravec, Furlan, Hafner: 2006*). Patrolja je odred kopenskih, pomorskih ali zračnih sil, poslan za zbiranje informacij in opravljanje bojnih, očiščevalnih in varnostnih nalog ter vznemirjanja (*The Official Dictionary of Military Terms: 1992*). Patrolja je: a) odred vojakov ali vozil, poslanih iz večje enote, da opravi posebne naloge; b) odkrita ali prikrita naloga, ki jo opravi manjši odred vojakov ali vozil; c) nenehna in načrtovana hoja ali vožnja po nekem območju, ki naj odvrne in prepreči ilegalno ali sovražno dejavnost (*Bowyer: 2004*). Patrolja je tudi: a) odred kopenskih, pomorskih ali zračnih sil, poslanih iz večje enote, da zbere informacije ali opravi očiščevalne, varnostne in bojne naloge ali naloge opazovanja; b) preiskava območja, običajno obdobjna, opravljena s premikom od ene točke do druge, da bi ugotovili, ali je prišlo do spremembe stanja; c) oseba, vozilo ali plovilo, ki ugotavlja to stanje (*Dupuy, Johnson, Hayes: 1986*). Patrolja je skupina vojakov in starešine, ki so določeni za izvidovanje, zavarovanje, vzdrževanje zveze, urejanje prometa in opravljanje različnih nadzornih nalog v vojni in miru. Uporabljajo jih vse enote različnih specialnosti, rodovi in službe (*Vojni leksikon: 1981*).

Vod ali oddelek v patrolji lahko izvaja posredno bojno zavarovanje na razdalji od 500 do 1000 metrov pred prednjimi položaji čete ali kot patrolja v zaščitnici premika (*Humar: 1996*). Izvidniška patrolja patroljira do črte stika z nasprotnikom. Z vozili se oddalji od svojih enot 10–15 kilometrov, ponoči in ob slabši vidljivosti pa za manjšo razdaljo. Podnevi peš deluje do razdalje od tri do pet kilometrov, ponoči pa od dva do tri. Običajno se patroljira do razdalje, na kateri lastne enote patrolji lahko zagotavljajo posredno ali neposredno

ognjeno podporo. Oddaljenost od prednjih položajev lastnih enot je sicer odvisna od razmer bojevanja in zemljišča, predvsem pa mora imeti patrolja stalno radijsko zvezo z nadrejeno lastno enoto. Patuljiranje opravlja pehotni vod samostojno ali v sklopu večje enote, z vozili ali brez, in opremljen z osnovno, če je treba pa tudi z dodatno oborožitvijo in opremo, ki ju enota potrebuje, da bi uspešno opravila določeno nalogo. Patuljiranje poteka v predprostoru položajev večje enote in pred linijo položajev nasprotnika, lahko pa tudi na bokih in v svojem zaledju. Patuljiranje je običajno enodnevna naloga, čeprav lahko traja tudi več dni, in sicer stalno, v vseh zemljiščnih in vremenskih razmerah.

1.3 NAČELA PATULJIRANJA

Ne glede na izvedbo so za uspešno patuljiranje pomembna načela:

- natančno načrtovanje,
- stvarno urjenje,
- nenehno opazovanje,
- pozitivni nadzor,
- krožno zavarovanje,
- kakovostno popolnjevanje enot,
- pravočasno sporočanje podatkov nadrejenemu,
- spoštovanje mednarodnega vojnega in humanitarnega prava ter predpisov in ukazov.

1.4 VRSTE PATULJ

Glede na vrsto ločimo izvidniško, bojno, prisotnostno in sledilno patroljo. Bojna patrolja lahko opravlja naloge: naskok, zasedo, zavarovanje, nadzor in vzpostavljanje stika z nasprotnikom.

2 PATRULJIRANJE SKOZI ČAS

Vzporednice s sodobnim patroljiranjem lahko iščemo že v obdobju, ko je bil človek lovec in nabiralec. V boju za preživetje se je moral kmalu naučiti tehnike opazovanja in zalezovanja divjadi, po drugi strani pa je moral v obrambi pred njo prilagoditi tudi svoj način življenja. Človek je znal opazovati divjad in se od nje učiti, zato da bi jo lahko ubil in preživel. Podoben vzorec se je ponavljal tudi pozneje v spopadih med preprostimi družbenimi skupnostmi, v katerih je bila pomembna predvsem obramba ozemlja in življenjskih virov. Izkušnje, pridobljene v vojnah, in tehnološki razvoj so vplivali na spreminjanje vojaške taktike. Včasih pa so se prelomne spremembe zgodile pod vplivom posebnega družbenogeografskega okolja. Razvoj vojaške taktike in znotraj nje tudi tehnike patroljiranja moramo torej spoznavati ob upoštevanju vseh navedenih dejavnikov. Nekatera načela patroljiranja, ki jih lahko odkrijemo pri najzgodnejši vojaški taktiki različnih vojsk, kljub časovni oddaljenosti še vedno veljajo.

V sužnjelastniškem in fevdalnem obdobju so imele velik pomen utrdb, v katerih so se vojske zavarovale. Z vrsto utrdb so bila nadzorovana obsežna območja. V prostor okoli njih so poveljujoči posadk pošiljali večje ali manjše skupine mož, ki so morali oprezati za nasprotnikom. Enako je veljalo za enote na pohodu in v približevanju nasprotniku. V antiki so imele vojske štiri temeljne zvrsti pehote, in sicer lahko, težko, posadkovno in mornariško. Lahka, hitro gibljiva pehota je za glavnino opravljala naloge, kot so varovanje taborov, izvidovanje, napadi iz zased ipd. (*Žabkar: 2003*). Prvotne patrolje so imele nalogo pravočasno opozoriti na prihod nasprotnika in o njem zbirati podatke, na podlagi katerih so vojskovodje sprejemali odločitve. Patrolje so bile že od nekdaj lažje oborožene in opremljene, ker so morale biti hitre in premične. Ko se jim je ponudila priložnost ali v stiski, pa so napadale šibkejšega nasprotnika. Ko se je pojavila konjenica, je bila njena vloga v takratnih armadah omejena na naloge izvidovanja in bočnih udarov, glavno moč vojske pa so predstavljali težje in lažje oboroženi pešaki. Znano je, da so patrolje že v rimskem imperiju opravljale naloge izvidniške narave in zavarovanja (še posebej med pohodom in počitkom), v svoji sestavi pa so pogosto imele konjenico. Rimski legija je med bojnim pohodom pred glavnino pošiljala čelne vojake na konjih, imenovane *equites*, pozneje *procuratores*. V rimskih legijah in pretorijanski gardi so bili tako imenovani *speculatores* sprva izvidniki, pozneje pa telesni stražarji, kurirji in včasih usmrtitelji, *exploratores* pa so opazovali premike nasprotnikovih enot na bojnem polju. *Speculatores* so pogosto skrbeli za notranjo varnost, *exploratores* pa za zunanjo. Oboji so včasih oblekli navadna (civilna) oblačila in tako postali nekakšni starodobni vohuni. Rimske legije so patrolje organizirale na pohodih in v taborih. Cezar je pod poveljstvom nekaterih starešin odredil tudi konjeniške patrolje, ki so patroljirale približno 50 kilometrov pred predhodnico. Rimski vojska je običajno izvajala enak postopek, preden se je spopadla z nasprotnikom. Potem ko so se v več kolonah pospešeno približali nasprotniku, je premik postajal previdnejši. Nato so postavili močno utrjene tabore, obdane z ovirami. Legije so pred bitko po več dni ostale v taborih, poveljniki so proučevali zemljišče in presojali nasprotnikovo moč. Včasih so iz taborov pošiljali manjše enote, ki so v bojni formaciji prisilile nasprotnika, da se je pokazal. Na podlagi njihovih poročil so poveljujoči sprejemali svoje odločitve pred začetkom spopada. Rimski vojska je ves čas svojega obstoja bolj ali manj pogosto uporabljala različne oborožene skupine z različnimi izvidniškimi in vohunskimi nalogami.

Nagrobni kamen z upodobljenim rimskim konjenikom med napadom

Mongoli, ki so v 13. stoletju vladali velikemu imperiju, so bili dobro izurjeni konjeniki. Njihovo taktiko sta odlikovali mobilnost in usklajenost, kakršne vojske niso dosegle vse do druge svetovne vojne. Pred spopadom so se razdelili v ločene linije, ki so skupaj pokrivalo veliko širino. Enote v linijah so nato obkolile

nasprotnika in ga porazile. Premikali so se na konjih, pred izvedbo naloge pa so oblikovali veliko manjših skupin konjenikov, ki so jih odpošiljali v različne smeri, pozneje pa so se zbrale na določeni lokaciji. Medsebojni stik so enote vzdrževale tudi s povezovalnimi skupinami konjenikov in ročnimi signali. Za tak način bojevanja so bile nujne dobra organizacija, komunikacija in usklajenost med enotami, sicer se ločene enote ne bi bile sposobne zbrati na zbirnih točkah ali pa bi med linijami nastala vrzel. Pred spopadom so poveljujoči zbirali podatke o nasprotniku, na podlagi katerih so sprejemali odločitve. Poveljujoči podrejenih enot so bili pri sprejemanju svojih odločitev precej samostojni, kar je pogoj za uspešno koncentracijo sil. V približevanju nasprotniku je bila mongolska vojska razdeljena na center in dve krilni skupini. Vse tri skupine so se do točke srečanja premikale samostojno, premik pa so pred enoto v približevanju štitele izvidniške skupine. Podatke o nasprotniku je zbiralo veliko število izvidnikov, nasprotnik pa nikdar ni vedel, kje bodo udarili in kje točno so. Mongolske enote so se namreč nenehno premikale. Več kot šestdeset odstotkov mongolske vojske je bila lahka konjenica. Konjenik lahke konjenice je bil opremljen s čelado, refleksnim lokom, manjšim kopjem in lasom. Naloge lahke konjenice so bile poizvedovanje, zbiranje informacij, izvidništvo, zasledovanje poraženih enot nasprotnika in pomoč težki konjenici. Sčasoma pa je mongolska taktika prisilila tudi nasprotnika, da je postal bolj premičen in da je aktivno začel iskati mongolske enote.

Mongolska konjenica

Zanimiv je tudi vpliv bojevanja Indijancev, avtohtonih prebivalcev Severne Amerike, v vojnah proti belim kolonistom v 16. stoletju. Indijanska taktika se je povsem razlikovala od evropske. Vajeni so bili trdega življenja in pešačenja na velikih razdaljah. Pred spopadom so se združili v bojne skupine. V boju so brez posebnih povelj vodje poskušali premagati posameznega nasprotnika, navadno v bližinskem boju z uporabo vbodnih, metalnih in sekalnih orožij. V napadu niso nastopali odkrito, ampak so se nasprotniku tiho približali in ga z napadom presenetili. Neopazno so opazovali svoj cilj in ga s hitrim, nenadnim in uničevalnim napadom uničili. Po navadi so bili to naskoki na posestva naseljencev ali napadi iz zasede na njihove transporte. Da bi bili uspešni, so Indijanci uporabljali izvidnike in taktike zalezovanja, prikrivanja in zaklanjanja. Bili so oblečeni v nekontrastna oblačila, ki jih je bilo v naravi težko ločiti od ozadja. Tudi barve, s katerimi so bili Indijanci namazani po telesu in obrazu, so jih dobro prikrile v gosti podrasti. Izvidniki niso le sledili nasprotniku, temveč so o njem tudi zbirali obveščevalne podatke. Indijanci so se znali spretno premikati skozi gozd, ne da bi za seboj puščali znake svoje prisotnosti.

Pripadniki plemena Komančev med opazovanjem prevoza priseljencev na zahodni meji države Texas leta 1850 (foto: Capt. Arthur T. Lee, Fort Davis Image courtesy of the Rochester Historical Society)

Vojaška izvidniška patrolja med sledenjem Indijancem ob tekšaški meji (foto: Nola Davis, Texas Parks and Wildlife Department, Fort Richardson SHS)

Medtem ko so se redne enote angleške vojske borile na odprtem zemljišču z uporabo taktike strelskih postrojev, so se Indijanci borili izza skalovja ali drevja. Pri tem so poskušali čim dlje ostati prikriti. Angleški naseljenci so se organizirali v milice in so se bolj ali manj samostojno poskušali obraniti pred napadi Indijancev. Evropska vojaška taktika ni bila uspešna v boju proti opisani kombinaciji zemljišča in nasprotnika. V začetku so se morale v obrambi pred Indijanci manjše skupine mož odpravljati iz svojih naselbin, da bi v okolici odkrili nasprotnikove sledi in o njegovi prisotnosti pravočasno obvestili druge naseljence. Ti možje so po vrnitvi poročali o prehojeni razdalji (*angl. range*) zato so jih imenovali *rangerji* (*gozdar, logar ali klatež*). Prve organizirane skupine rangerjev so bile od leta 1670 uporabljene na meji. Sprva so izvidovali območja med obmejnimi postojankami in preprečevali naskoke Indijancev. V poznejših ofenzivnih akcijah so imeli vlogo vodičev in izvidnikov. Odkrivali so pomembnejše cilje in ščitili napade milic in redne vojske.

V francosko-angleški vojni v letih od 1754 do 1763 je major Robert Rogers organiziral *rangerje* v bojno enoto pod angleškim poveljstvom. Koncept bojevanja rangerjev je slonel na novi taktiki vojskovanja z Indijanci. Številna načela bojevanja in patroljiranja, ki so jih postavili takrat, veljajo še danes. *Rangerji* so se na nalogo dobro pripravili. Značilnosti njihove taktike so bile drzni manevri, dolgi pohodi, izvidovanje, zasede in naskoki. Enota se je premikala po skupinah v obliki klina s čelnim, bočnim in začetnim zavarovanjem. Ponoči so postavljali prikrite kampe, zavarovane z izpostavljenimi opazovalnicami in prisluškovalnicami, moštva na njih pa niso menjali vse do jutra. Ob razbitju ali izgubi stika so navadno določili zbirna mesta, na katerih so se zbrali zvečer, prepoznali pa so se z izmenjavo razpoznavnih znakov. Če je bilo verjetno, da bo enota obkoljena, so se v obliki kvadrata skrili v podrasti in počakali na noč, ko je bila verjetnost preživetja večja. Premike so izvajali tako, da so se v utrdbe vračali vedno po drugi poti. Tudi pri krajših postankih so uporabljali izpostavljeno zavarovanje. Premikali so se tako kot Indijanci, daleč pred glavninami enot. Oblečeni so bili v oblačila, ki so se barvno zlivala z okoljem, zbirali so podatke o nasprotniku in odkrivali zasede. Angleži so v spopadu s Francijo v novi svet poslali še več enot redne vojske. Francozi so v zavezništvu z Indijanci uporabljali tudi njihovo taktiko in tako leta 1755 pri današnjem Pittsburgu v zasedi premagali Angleže, ki jim je poveljeval general Braddock. Izkušnje, pridobljene v tem spopadu, so pomembno vplivale na nadaljnji razvoj angleške taktike. Ugotovili so, da se mora taktika prilagoditi zemljišču in nasprotniku. Pehota, ki se uporabi v gozdu, se mora premikati hitro, mora biti lažje opremljena, se prikrivati in doseči presenečenje. Med revolucionarno vojno v letih od 1775 do 1783 je bila oblikovana kontinentalna vojska, katere taktika se je povsem razlikovala od taktike evropskih vojsk. Oblikovan je bil koncept lahke pehote. Ta je bila sestavljena iz manjših enot, ki so se premikale v odprtih formacijah ter bile prilagodljive in premične tudi v gozdnatih območjih. Med državljansko vojno v letih od 1861 do 1865 sta obe strani redno uporabljali izvidnike predvsem zato, da sta pridobivali podatke o nasprotniku. Pehotne enote na bojišču so bile bolj razpršene, vojaki pa so streljali izza zaklona. Uporaba kritja in prikrievanja je bila vključena v doktrino vojskovanja ameriške vojske. V letih po državljanski vojni so znova začeli poročati o ropanjih, ki so jih pripisovali Indijancem, zato so z vojsko ponovno okrepili postojanke na severni in zahodni meji ter hkrati še povečali svoje ozemlje. Za boljšo povezavo med glavnimi postojankami so postavili še dodatne vmesne postojanke, s patroljami pa so vzdrževali povezavo s tistimi, ki so bile postavljene na veliki oddaljenosti. Iz postojank so izvajali izvidovanje, zasledovanje, večje napadne operacije, patroljiranje po redko naseljenih območjih in spremstvo transportov. Do spopadov z Indijanci je prišlo na vsakdanjih smereh izvidovanja ali na posebnih smereh, na katerih so pričakovali njihove premike. Običajno so se spopadali na glavnih poteh premikov ali ob vodnih izviri.

Stezosledci na lovu za Indijanci
(foto: Nola Davis, Texas Parks and Wildlife Department, Fort Richardson SHS)

V srbsko-turških spopadih v obdobju od 16. do 19. stoletja sta srbska in turška vojska redno uporabljali patrolje za izvidovanje, ki so štejele od 10 do 40 konjenikov. *Akindžije* so bili lahki konjeniki v obmejnih deželah turškega cesarstva. *Akindžije* so bili Turki ali domače poturčeno prebivalstvo. V manjših in večjih skupinah so s hitrimi vpadi vdirali v sosednje neosvojene dežele, kjer so požigali, pobijali in ropali. S tem so pred dokončnim zavzetjem slabili obrambno moč teh dežel (Švajncer: 1995). Konjeniške patrolje kot izvidniški organ sta uporabljala tudi Gustav Adolf in Napoleon Bonaparte. V 19. stoletju je bila izvidniška patrolja še posebno uporabna na težko prehodnem in slabo preglednem zemljišču. V taktičnih priročnikih iz 19. stoletja najdemo natančno opisane določbe o načinu oblikovanja, vrstah patrolj in njihovih nalogah. Med drugimi so bile že predvidene tudi tako imenovane bojne patrolje, ki so se med napadom premikale pred strelskim postrojem in tako predstavljale njegovo prvo linijo. V prvi svetovni vojni se način organiziranja in naloge patrolj niso bistveno spremenili. Čeprav je bilo za to vojno značilno pozicijsko vojskovanje, so poveljniki kljub številnim žrtvam pošiljali patrolje na nikogaršnje ozemlje, da bi odkrili položaje strojnic in šibke točke v nasprotnikovi obrambi.

Prva svetovna vojna, leto 1914, pehotna izvidnica 2. ruske armade na pruski meji (foto Aleš Pogačnik: 1996)

Prva svetovna vojna, december 1916, turška obmejna patrolja prečka reko Jordan (foto Aleš Pogačnik: 1996).

Prva svetovna vojna, leto 1915, francoska prisluškovalna postojanka jugovzhodno od Loosa, ki je bila od nemških položajev oddaljena le 20 metrov (foto Aleš Pogačnik: 1996).

V drugi svetovni vojni so bile patrolje običajna oblika bojnega zavarovanja, izvidovanja in nadzora ozemlja, vendar so pogosteje prevzemale tudi bojne naloge, zato so se povečali tudi število in vrste patrolj. V Rdeči armadi so bile uporabljene pehotne motorizirane izvidniške patrolje moči od desetine do voda in okrepljene z mitraljezi, protitankovskimi puškami, minometi ter včasih z artilerijskim orožjem in skupinami inženirjev. Pehotne patrolje so pošiljali od enega do dveh kilometrov, motorizirane pa do 10 kilometrov pred enotami v zavarovanju. Premikale so se skokoma. Konjeniški korpusi so v tem obdobju izvidovali pretežno od 25 do 50 kilometrov pred glavninami. Izvidniški bataljoni nemških oklepnih divizij so najpogosteje pošiljali od dve do pet izvidniških patrolj. Od leta 1942 pa so najpogosteje pošiljali zgolj patrolje na oklepnih ali terenskih vozilih, ki so jim poveljevali častniki. V džunglah Burme so Angleži vojno pogosto vodili samo z uporabo patrolj, v Afriki pa so Nemci oblikovali tako imenovane lovske patrolje za delovanje v nasprotnikovem zaledju. Ker so Nemci želeli povečati učinkovitost oklepnih enot, so množično uporabljali oklepno-izvidniške

Patrulja konjenikov ruske Rdeče armade med drugo svetovno vojno

Druga svetovna vojna, finska patrolja na smučeh se vrača z opravljene naloge. Belo oblečeni vojaki, ki jih je bilo na snegu težko opaziti in so se na smučeh hitro premikali, so bili znani kot »bjelaja smert«. (foto: Marjan Krušič: 1970).

Ameriška patrolja čete A, 23 pehotnega regimenta, 2. pehotne divizije se med drugo svetovno vojno premika skozi gozd nekje v Nemčiji.

patrulje do moči tankovskega voda in mehanizirano-gosenične patrolje moči od desetine do voda. Tudi v narodnoosvobodilnem boju Jugoslavije v letih od 1941 do 1945 je bil sistem patroljiranja zelo razvit, in sicer zaradi načina bojevanja partizanskih enot in razporeditve nasprotnikovih enot. Partizani so oblikovali tako imenovane *leteče patrolje*, ki so štejele do 20 borcev, z nalogo hitrega in nenadnega uničevanja posameznih ciljev. Po drugi svetovni vojni doživi patroljiranje ponovni razmah, in sicer zaradi povečane premičnosti enot, dinamičnosti bojnega delovanja in povečanega obsega nalog. Pojavile so se tudi nove vrste patrolj, kot so patrolja za zavarovanje, vzdrževanje stika, inženirska patrolja, izvidniška patrolja RKB-enot, protipožarna in garnizijska patrolja ter patrolja, oblikovana iz moštva straže, spremljevalna patrolja, patrolja za zavarovanje objektov in druge (*Vojna enciklopedija: 1973*).

Tudi v Vietnamu v šestdesetih letih je ameriška vojska, ki je operacije izvajala na gosto poraščenem džungelskem zemljišču, v območje pred obrambne položaje pogosto pošiljala patrolje. Američani so morali svoj način bojevanja prilagoditi gverilski taktiki, ki so jo uporabljale enote Vietkonga. S patroljami so preprečevali infiltracije in napade na zavarovana letališča ter utrjene baze. Ameriške patrolje so čez dan nadzorovale območje pred obrambnimi položaji svojih sil, ponoči pa postavljale zasede na najverjetnejših smereh nasprotnikovih premikov. Iz tega obdobja so poročali o uspešnosti zased, ki jih je postavil en sam oddelek. V vietnamski vojni je ameriška vojska uporabila sicer že znan koncept globinskih patrolj (*angl. long range patrols*) in patrolj za globinsko izvidovanje (*angl. long range reconnaissance patrols*), ki so jih opravljale predvsem posebne enote. Globinske patrolje so poleg zbiranja podatkov določale lokacije rezervnih enot nasprotnika, opravljale bojne naloge, postavljale zasede, ugotavljale škodo, ki jo je povzročilo bombardiranje lastnih sil, določale poveljniška mesta nasprotnika, cilje za napade letalskih in kopenskih enot, reševale talce, izvidovale pristajališča za helikopterje, nastavljalje senzorje premika na verjetnih smereh premika nasprotnika ipd. Po navedbah je bilo v vsej vojni opravljenih približno 23.000 globinskih patrolj, od tega je v dveh tretjinah prišlo do stika z nasprotnikom.

Patrulja ameriških vojakov med vojno v Vietnamu

Vojna v Iraku je pomembna za razumevanje sodobnega patroljiranja. Ameriške vojaške operacije v Iraku so se začele 19. marca 2003 z letalskimi napadi in simultanimi napadi s kopnega. V primerjavi z ameriško vojaško operacijo Puščavski vihar (*angl. Desert Storm*) leta 1991 se je ta vojna začela z manjšimi kopenskimi silami, ker je bila iraška vojska številčno manjša in slabše pripravljena kot pred desetimi leti. Poleg tega pa kaže uporaba manjših kopenskih sil v tej vojni na povečane operativne zmogljivosti koalicijskih enot. Vojaki koalicijskih sil so v Iraku opravljali predvsem naloge, kot so patroljiranje, zavarovanje in spremstvo konvojev, odkrivanje uporniških skupin, iskanje oseb, skladišč orožja in sredstev za izdelavo improviziranih eksplozivnih naprav, delo na kontrolnih točkah ter urjenje iraških varnostnih sil. Uporniki so izvajali predvsem sabotaže na infrastrukturi, kot so naftovodi in električne centrale, ter napade na koalicijske in iraške varnostne sile. Uporniki so bili oboroženi z minometi, raketometi, prenosnimi raketami zemlja-zrak in lahkim pehotnim orožjem, napade na koalicijske in iraške varnostne sile pa so pogosto izvajali z improviziranimi eksplozivnimi napravami (IEN) z daljinskim proženjem. Uporniki so povzročali žrtve med koalicijskimi in varnostnimi silami ter civilnim prebivalstvom, in sicer predvsem z ostrostrelci, detonacijami IEN, nastavljenimi ob cestah, v zgradbah in na javnih mestih, kjer se je zadrževala množica ljudi, z ugrabitvami in umori talcev, z ognjem iz lahkega pehotnega orožja v kratkih spopadih na bližnjih razdaljah ali iz mimovozečih vozil, s projektili raketometov in minometov, z detonacijami avtomobilov bomb ter samomorilskimi napadalci. Od oktobra leta 2001 so improvizirana eksplozivna sredstva samo na strani koalicijskih sil povzročila več kot 2000 žrtev v Iraku in 200 žrtev v Afganistanu. Eksplozivne naprave so uporniki pogosto nastavljali ob cestah ter na javnih zbirališčih, tržnicah, v verskih objektih in drugih gosto naseljenih delih mest (*Svete: 2007*). Po podatkih ameriške obrambne obveščevalne agencije DIA (*angl. Defense Intelligence Agency*) se je število napadov upornikov od maja 2003 povečalo. Napade upornikov na koalicijske sile, iraške varnostne sile, civiliste in vladne uslužbenke označujejo s terminom Iraq SIGACT

(*angl. Significant Activities*). Največ je bilo napadov na koalicijske sile. Skupno število napadov v Iraku je bilo od pomladi 2005 do poznega septembra istega leta v povprečju 90 na dan oziroma okrog 2700 vsak mesec. V Iraku so potekale številne operacije za stabilizacijo razmer. V operaciji Scimitar, ki se je začela julija 2005, je bilo v sodelovanju iraških varnostnih in koalicijskih sil do 14. novembra opravljenih 25.401 patrolj, 1082 naskokov in preiskovalnih akcij ter postavljenih 14.895 prometnih kontrolnih točk. V sporočilu za javnost 20. julija 2006 je ameriški generalmajor William Caldwell sporočil, da je bilo od 14. junija do 13. julija 2006 v operaciji Iraqi Freedom opravljenih skupaj pet naskokov, 101 preiskava in 21.528 patrolj s povprečjem 694 patrolj na dan in vzpostavljenih 20.393 kontrolnih točk s povprečjem 637 na dan. Od 14. marca do 13. junija istega leta je nasprotnik v povprečju izvršil po 23,8 napada, od 14. junija do 13. julija 23,7 napada in od 14. julija do 18. julija 34,4 napada. V akcijah, ki so potekale po 9. juliju 2006, so iraške varnostne in koalicijske sile skupaj ubile ali zajele 411 domnevnih upornikov, izvedle 32.300 bojnih patrolj in odkrile vsaj 43 skladišč orožja in streliva.

Vojaki 2. bataljona, 7. pehotnega regimenta, 3. pehotne divizije med patroljiranjem po reki Tigris v Iraku
(foto: Eddie L. Bradley)

Patrulja z vozili na ulicah Faludje v Iraku

Patruljiranje v Iraku

V sodobnem bojevanju se moštvo na izvedbo patrolje pripravlja v zbirnem območju, ki je blizu prednjih položajev večje lastne enote. Patrolja se lahko pripravlja tudi v utrjenih bazah na območju delovanja, iz katerih se pošilja v bolj ali manj oddaljene smeri. Po opravljeni nalogi se patrolje vračajo v baze. Gre za tako imenovani koncept *baznih operacij*. Meja med zaledjem in fronto na sodobnih bojiščih pogosto ni več jasno določena. To potrjuje tudi razporeditev vojaških baz na sodobnih bojiščih. Leta 2005 naj bi bila ameriška vojska v Iraku zbrana okoli štirih velikih letalskih baz. Iz njih se je ameriškim enotam, ki so bile nameščene v okolici, zagotavljala podpora v bojevanju in delovanju. Vsaka baza lahko podpira brigadno bojno skupino. Pozneje so se te utrjene strateške baze preimenovala v COB (*angl. Contingency Operating Bases*). Vsa najpomembnejša infrastruktura teh posodobljenih baz je imela zaščito, ki vzdrži minometno obstreljevanje. Po poročilih iz maja leta 2005 naj bi imele ameriške sile v Iraku postavljene baze na 160 lokacijah. Sem spadajo velike baze, v katere je mogoče namestiti do 12.000 vojakov, in številne izpostavljene postojanke, v katerih je do 500 vojakov. Takšno omrežje vojaških baz zagotavlja enotam, da z močnimi bojnimi patroljami na oklepni vozilih s sorazmerno majhnim številom vojakov neprekinjeno nadzorujejo široko, na sektorje razdeljeno območje.

Nastanitvena infrastruktura enot v bazi Gloria na osrednjem vadbišču Slovenske vojske
(foto: avtor, Poček 2006)

Nastanitvena infrastruktura enot v bazi Villagio Italia na območju operacij
(foto: avtor, Kosovo 2007)

Nastanitvena infrastruktura enot v bazi Camp Nothing Hill na območju operacij
(foto: avtor, Kosovo 2007)

Tehnike patroljiranja so v sodobnih vojskah razvite do popolnosti, vpliv razvoja vojaške tehnologije pa je povzročil, da so patrolje danes še učinkovitejše. Zaradi opremljenosti z zmogljivejšim in natančnejšim ubojnim orožjem z večjo ognjeno močjo, izboljšanimi namerilnimi napravami, večjo razdaljo odpiranja ognja in možnostjo delovanja na različne vrste ciljev pa tudi z uporabo različnih vrst streliva ter novejšo boljšo opremo so tudi manjše taktične enote samostojnejše v bojnem delovanju. Manjše taktične enote lahko samostojno izvajajo naloge dlje časa, ne da bi jih bilo treba dodatno oskrbovati s strelivom, hrano, vodo in drugimi sredstvi. Sodobne optične in optoelektronske naprave za opazovanje in merjenje, laserski daljinomeri in označevalci ciljev, v kombinaciji z najsodobnejšim orožjem, omogočajo enotam delovanje tudi ponoči, ob slabši vidljivosti, v vseh vremenskih razmerah in v vseh letnih časih. Uporaba hitrih prevoznih sredstev povečuje radij delovanja manjših taktičnih enot. Povečuje se tudi seznam bojnih nalog, ki jih enote lahko samostojno izvajajo. Izboljšanje taktično-tehničnih značilnosti radijskih zvez, navigacijskih sistemov in zaščitne opreme vojaka prav tako prispeva k večji bojni zmogljivosti in samostojnosti manjših taktičnih enot. Skratka, prilagajanje pehotnih enot dosežkom informatike, optoelektronike, računalniške tehnike in novi opremi ter orožju se nadaljuje. Pretok znanja o vojaški taktiki je povzročil, da tudi pehotne enote uporabljajo načela, tehnike in veščine patroljiranja, ki so bili v preteklosti v domeni specialnih sil. Poleg tega pa v klasičnih bojnih operacijah vse pogosteje prihaja do sodelovanja specialnih in pehotnih enot ter bolj usklajenega delovanja in sobojevanja večnacionalnih sil. Po drugi strani pa smo ob tehnološkem razvoju priča temu, da nekateri novejši oborožitveni sistemi in oprema povzročajo, da klasično patroljiranje sploh ni več potrebno oziroma so frekvence pošiljanja patrolj bistveno zmanjšane. S patroljiranjem je zmanjšana potreba po sodelovanju večjega števila ljudi, da bi dosegli zadovoljive rezultate pod pogojem, da je moštvo bolje izurjeno, oboroženo, opremljeno ter ima zagotovljeno kakovostno podporo bojevanju in delovanju.

2.1 SLOVENSKE VOJNE IN VOJAŠKE IZKUŠNJE TER PATRULJIRANJE

Slovenski vojna in vojaška zgodovina sta bogati. Čez slovensko ozemlje so se premikale velike armade. Vojni dogodki na slovenskem ozemlju so Slovencem pustili neizbrisen pečat, jih obogatili z izkušnjami in sooblikovali njihovo izvirnost. Slovensko ozemlje je bilo dolgo pod tujo oblastjo, zato so Slovenci dolgo služili v tujih vojskah. Vključeni so bili v vojaške organizacije tujih oblastnikov in tako ali drugače prisiljeni sodelovati v vseh vojnih dogodkih na Slovenskem in na tujem. Slovenski narod je veliko pretrpel. Bila so obdobja, ko je bil njegov obstoj na preizkušnji. Zavednost, vztrajnost, izkušnost in odločenost so Slovence privedle do lastne države. Imamo veliko izkušenj, ki smo jih pridobili v dolgem boju za obstanek, bodisi z orožjem bodisi s slovensko pisano besedo. Slovenija ima tudi pomembno geostrateško lego, saj njena lega povezuje Evropo z Balkanom. Geografski prostor je pomembno prometno vozlišče, ki skozi Postojnska vrata povezuje Zahodno in Vzhodno Evropo. Izhod na odprto morje in sodobno pristanišče povečujeta njeno strateško pomembnost. Slovenija je reliefno izredno razgibana. Naselitvena in industrijska središča ležijo na rodovitnih območjih rečnih naplavin, ki so med seboj povezana z ozkimi rečnimi dolinami. Prehodnost ozemlja omejujejo dolge ozke doline, redka ravninska območja in gorski prelazi. Reliefno razgibanost bogatijo alpski svet, obsežno sredogorje, predalpsko hribovje, Panonska nižina, dinarski in obmorski svet ter obsežna gozdnata območja. V nižinah so se sčasoma izoblikovala gospodarska in kulturna središča, vendar so bili Slovenci nekoč pretežno kmetovalci. Kmečko življenje je bilo težko in oblast je vedno znova dvigovala davke. Kmetje so bili v vojnih časih navadno prepuščeni sami sebi ali pa so bili vključeni v tuje armade. V posebno hudih časih so se pogosto zatekali v gozdove, ki so jim dajali hrano in zavetje. Kljub temu da je bil Slovenec reven in preganjan, ni zapustil svoje zemlje in domačega ognjišča. Dobro je poznal pokrajino, in to je bila njegova prednost. V gozdovih in odročnih, redko naseljenih krajih se je dobro znašel. Nasprotnik ni hotel tvegati, da bi se v obsežnih gozdovih izgubil ali da bi v divji pokrajini zašel v past, zato je pogon za uporniki pogosto opustil. Tako so Slovenci na svoj način ohranjali nadzor nad ozemljem. V gozdovih so se zbirali in organizirali ter na pomembne točke postavljali opazovalce. Nasprotnika so hkrati napadali z več strani in ohranjali stik s prebivalstvom v dolini, ki jih je vzdrževalo. Redko so imeli podporo oblasti. Niso imeli ne dobre oborožitve ne opreme. Odločilnih spopadov so se izogibali, nasprotniku pa so raje postavljali zasede. V najpomembnejših obdobjih so se znali združiti in organizirati, da bi z bojem dosegli svoj cilj. Po teritorialnem načelu so se združevali v obrambi svojih idej in na svojem ozemlju najpogosteje uporabljali gverilsko ter partizansko taktiko bojevanja. Slovencem ne manjka izkušenj iz patroljiranja. V slovenski vojni zgodovini lahko najdemo številne primere iz vsebin patroljiranja. Pri analizi vojaških in vojnih izkušenj s tega področja se ne moremo izogniti obdobjem *turških vpadov, kmečkih uporov, francoskih osvajanj Evrope, prve in druge svetovne vojne ter vojne za samostojnost*.

Roparski napadi turških čet so se na evropskih tleh začeli v prvi polovici 14. stoletja. Na slovenskih tleh so se Turki pojavili leta 1408, in sicer v okolici Metlike. V slovenske dežele so vpadali skoraj tristo let. Prodirali so po

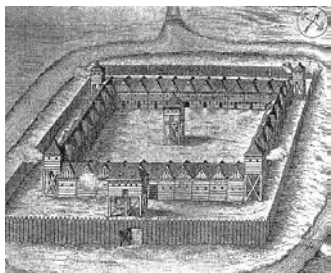
naravnih poteh ob Savi, Dravi in Muri. Po Slovenskem so plenili, požigali, pobijali, zasužnjevali in ugrabljali. Ljudje so jim pravili tudi *mavharji* (*nem Sack-Manner*). Ujetnike, ki so jih zajeli, so naseljevali v osvojenih deželah ali jih vzgajali v *janičarje*, ki so veljali za najbolj drzne in divje. Slovenci in Hrvati so bili na meji krščanske Evrope združeni v boju proti Turkom. V obrambi proti njim so pokazali vernost, hrabrost in zvestobo slovenskega kmeta. Turki so izvajali številne manjše napade, ki so se ponavljali v daljšem obdobju, kar je med prebivalstvom povzročalo stalno negotovost in napetost. Čete so imele v svoji sestavi zgolj lahke konjenike, ki so se pojavili nenadoma in z veliko hitrostjo prodirali skozi pokrajino. V naseljih so planili na prestrašeno prebivalstvo, oplenili in požgali vasi in se nato hitro odpravili naprej. Zato je bilo izredno pomembno, da so se vesti o njihovem prihodu hitro širile, da se je prebivalstvo lahko pravočasno zavarovalo. V navadi je bilo, da so Hrvatje na takratno Kranjsko pošiljali pisna sporočila o gibanju turških čet, t. i. *turške glase*, ki so jih *hitri sli* prenašali iz kraja v kraj in oznanjali prihod Turkov. Ker sli pogosto niso prispeli pravočasno, so ljudje v opozorilo začeli kuriti kresove. Tako imenovana kresišča so kmalu postala stalne stražnice, kjer so vnaprej imeli pripravljeno grmado s kurivom in natlačene možnarje. Postavljena so bila vzdolž običajnih smeri turških prodiranj. Podložniki so sami morali poskrbeti za svojo obrambo, tako da so utrjevali tabore okrog cerkva in na hribih ter se zatekali v gozdove in podzemne jame. Pred Turki so se zatekli tudi v trdnjave in druge zavarovane kraje. To je bila učinkovita zaščita pred Turki, saj ti s seboj niso imeli oblegovalnih naprav in topov. Ker kmetom oblast kljub plačevanju davkov za obrambo pred Turki ni zagotovila zaščite, so ti na vzpetinah ali okoli cerkev sami začeli graditi trdnjave. Nastali so tako imenovani *tabri* (*taber pomeni utrjen kraj, trdnjavo*). V njih je bilo dovolj prostora za branilce, otroke, ženske, bolne in ostarele, poleg tega pa še prostor za živino, skladišča za živež in vodnjak. Kmetje so utrjevali tudi vhode v podzemne jame. Med najznamenitejše spadajo *Matjaževe kamre* pri Zavracu nad Logatcem. Turške enote so bile razdeljene na manjše samostojne čete, ki so plenile in pobijale na različnih smereh. V začetku so hodili predvsem na poizvedovalne pohode, na katerih so pridobivali podatke o krajih, kamor so pozneje prišli plenit in zasužnjevat. Okrog leta 1471 so na desnem bregu Save postavili trdnjavo Šabac z visokim obzidjem, od koder so hodili na roparske pohode po Sloveniji in na Hrvaško. Vsi napadi so bili zelo uničevalni, krvavi in nasilni.

Trdnjava Šabac
(slika iz Gruden: 1992)

Turki so po napadu na Koroško leta 1473 mimo Celovca vodili kolono 2000 ljudi, veliko živine in blaga. Kmetje, ki so se samoorganizirali, so iz zased poskušali plenilcem odvzeti plen. Po svetem Mihaelu leta 1475 so Turki ponovno vdrli mimo Krškega in Kostanjevice proti Kranju in Radovljici. Hoteli so prodreti do Koroške, a so Kranjci zavarovali gorske prelaze Koren, Jezersko in Ljubelj, zato so načrt opustili. Leta 1476 so se premaknili prek Slovenj Gradca in Celja proti Krškemu, kjer so se utaborili in v različne smeri odpošiljali *mavharje*. Leta 1478 je sultan Mohamed poslal svoje konjenike s Skender-begom na čelu v Furlanijo, da bi se spoprijeli z Benečani. V bovški soteski so jim Kranjci porušili most in ustrelili znamenitega Hasan-bega. Zasedli so bližnje hribe, s katerih so nanje valili kamenje. Vendar so se Turki izvlekli iz pasti. Preplezali so strme pečine, konje pa so čeznje zvezli na vrveh. Tako so se izognili Predelu in prišli v Trbiž (Gruden: 1992). Friderik III. je v svojih deželah hotel zgraditi utrjen pas za obrambo pred Turki, zato so bila nekatera naselja povzdignjena v mesta, s čimer so pridobila pravico do gradnje mestnega obzidja. Oblasti so utrjevale trdnjave, gradove in organizirale deželno vojsko. Sredi 15. stoletja se je sestava deželne vojske bistveno spremenila. Plemstvo se je izogibalo vključevanju v enote za obrambo pred Turki, zato so vanje pritegovali kmete. To je bila nekakšna vojaška obveznost. Najširša vojaška organizacija je bila tako imenovana *črna vojska*, ki so jo popolnjevali podložniki. Podložniki so bili ob potrebi po obrambi dežele vpoklicani k orožju. Po signalu za prihod Turkov se je črna vojska zbrala na določeni lokaciji, vendar se Turki, potem ko so opazili zbiranje, z obrambno vojsko niso spopadli, ampak so se umaknili. Črna vojska ni bila učinkovita, saj se je zbirala predolgo in bila predraga. Ni se bila sposobna prilagajati hitrim turškim vpodom. Lahko je zgolj postavljala zasede turškim enotam, ki so se vračale s plenjenja. Deželno obrambo so oblasti okrepile s stalno najemniško vojsko. Izkazalo se je, da zgolj z obrambo meja ne bo mogoče preprečiti turških vdorov. Notranjeavstrijski deželni zbor je že leta 1475 razpravljal o organiziranju močne stalne vojske na meji, ki bi lahko vpadala tudi v turške dežele. Obmejne pokrajine so bile pred Turki zavarovane z vrsto trdnjav (leta 1572

jih je bilo na Hrvaškem in v Slavoniji več kot 60). Deželni stanovi so trdnjave podpirali z vojsko in denarjem. Vojna Krajina je nastala v sodelovanju Slovencev in Hrvatov. Zaradi nasilja Turkov je na sever pribežalo veliko ljudi iz Srbije ter Bosne in Hercegovine. To so bili *Vlahi*, *Uskoki ali Prebegi*. Uskoki so odhajali na drzne pohode v turške pokrajine, ko pa jim je primanjkovalo živeža, so se lotili tudi ropanja na domačih tleh. Uskoki so se na Slovenskem s svojimi naselbinami pojavili konec 14. in v 15. stoletju. Naseljevali so se okrog Žumberka in Marindola. Maksimiljan I. je na mejo postavil *ogleduhe*, ki so opazovali in poročali o gibanju turških čet. Uskoke so deželni stanovi vzeli v službo kot *martoloze* (gr. *hamartolos* pomeni *oboroženi vojak*). Vlaške vasi so bile utrjene in vsaka je imela svojega vojvodo. Vlahi so se preživljali z ropanjem. Bili so nasilni in večkrat v sporu s kmeti. Tako organizirana obmejna straža je bila vedno pripravljena na poizvedovanja o Turkih in zavračanje turških vpadov. Poleg Uskokov so deželni stanovi v trdnjavah vzdrževali tudi stalno vojsko, ki je skupaj z deželno obrambo postavila sistem za obrambo pred Turki.

Vlaška vas ob turški meji
(slika iz Gruden: 1992)

V črni vojski in kmečkih taborih so se zaradi rastočega nezadovoljstva pojavile *kmečke zveze*. Kmetje so si ob turški nevarnosti jemali pravico razpravljati o obrambi dežele. Morali so plačevati davke, vendar država za njihovo obrambo pred Turki ni storila veliko. Slovenski kmečki upor leta 1515 je zajel praktično vse poselitveno območje Slovencev. V upor je šlo za boj za *staro pravdo* in za napredek, boj za tisto mero obremenjevanja podložnikov, ki je veljala za fevdalce, preden so ti samovoljno zahtevali večji davek. Upor je bil usmerjen proti fevdalcem, zagoreli so gradovi. Upor ni bil uspešen, ker vodstva posameznih dežel niso delovala usklajeno in povezano. Uporniška oporišča so bila utrjeni tabori, ki so sicer služili obrambi proti Turkom. Uporniki so bili večji v obrambi, ne pa tudi v napadu. Kmetje niso imeli konjenice tako kot cesarska vojska, ki je bila poleg tega oborožena z mušketai in topovi. Uporabljala je tudi novo taktiko, v kateri je pehota napadala v več vrstah. Uporniki so bili neusklajeni tudi idejno, saj so nekatere skupine upornikov menile, da gradovi gorijo v cesarjevem imenu. Uporniki so bili notranje razbiti in razdeljeni, številne manjše skupine so bile navezane zgolj na svoje kmetije in manj na deželo. Moč upornikov je bila razdrobljena in kmečka zveza je bila razbita 22. julija 1515. Uporniške zahteve so pokazale pot, ki je vodila v poznejše slovensko narodno prebujenje. Ta upor velja za največji revolucionarni dvig slovenskega kmeta v fevdalizmu.

Gradovi in trdnjave so bili poleg cerkev in samostanov značilnost slovenske srednjeveške pokrajine. Slovensko zemljo je poseljevalo večinoma kmečko prebivalstvo. Nad kmečkimi naselji so se z gričev in pečin dvigovali gradovi, ki so bili kmečkemu prebivalstvu glavna opora in zavetje v bojnih časih. Sprva so bili utrjeni z močnimi lesenimi plotovi, nasipi in okopi, iz katerih so branilci na nasprotnika metali sulice in kamenje. Pozneje so začeli postavljati zidane gradove. Stolpi, ki so bili pogosto osrednji objekt gradu, so bili namenjeni opazovanju in straži. Posebne vrste gradov so bile utrjene in pozidane jame (*nem. lueg*). Takšen je grad pri Postojni. Vanj se je zatekel tudi Erazem Predjamski. Erazem je bil sprva junak, ki ga je imel cesar Friderik III. v svojem spremstvu. Ko pa je v sporu zabodel cesarskega maršala Popenhajma, so ga preganjali kot morilca. Zaprl se je v Predjamski grad, iz katerega je hodil na roparske pohode po vsej Notranjski, kjer je plenil in požigal. Po naročilu cesarja je tržaški glavar Ravbar leta 1483 začel obleganje Predjamskega gradu. Ker je podzemni rov povezoval grad z Vipavsko dolino, se je posadka v gradu lahko oskrbovala z živežem in se obleganju dolgo upirala. Čeprav so gradove postavili slovenski posestniki, so imeli nemška imena. Dobili so jih potem, ko so posestniki izgubili stik s svojim narodom in se povezali z nemškim plemstvom. V 10. in 11. stoletju na Slovenskem ni bilo pomembnejših fevdalnih središč, zato je gospoda naši deželi vladala iz mogočnih gradov zunaj Slovenije. Gradovi so imeli nekoč pomembno politično, družbeno in kulturno vlogo. Gradili so jih nad prepadnimi stenami, na vrhovih hribov s strmimi pobočji in povsod tam, kjer je bil dostop do gradu mogoč samo z ene strani. Postavili so jih na lokacijah, s katerih so nadzorovali pomembne trgovske in plovne poti. Varovali so širša območja ali pa so bili postavljeni za obrambo na državni meji. Gradove in utrdbe so postavljali tudi za obrambo pomembnejših prelazov, dolin

in drugih lokacij. Prvotne fevdalne utrdbe so bili stolpasti gradovi. Šlo je za večnadstropni stolp z zidovi, debelimi do dva metra in pol. Namenjeni so bili bolj obrambi kot uživanju. Opremljeni so bili z opazovalnimi in obrambnimi linami. Stolpi so služili opazovanju, obrambi in nadzoru pokrajine. Okrog stolpov so v začetku gradili lesene plotove, pozneje pa zidove in obrambne jarke. Znotraj obrambnega zidu so kmalu postavili še dodatne objekte za nastanitev, hlev, kapelo in gospodarski objekt. Takšni gradovi na Slovenskem so na primer Kamen pri Begunjah, Žužemberk, Turjak, Podsreda, Krunšperk in Socerb. Številni so že propadli, a so v vojnih časih odigrali pomembno vlogo. Veliko gradov je bilo uničenih zaradi požarov in potresov. Z nekaterih so se lastniki odselili in jih prepustili propadu. Goreli so med kmečkimi upori in turškimi vpadi. Veliko gradov je bilo porušeno in požgano tudi v drugi svetovni vojni. Ko je vojska začela uporabljati topove, se je doba gradov končala.

Slovenska dežela je bila konec 16. stoletja polna roparjev in pobeglih zločincev. Plemstvo je nevarne tujce rado jemalo v službo. Veljalo je, da več, kot je kdo imel oboroženih slug, imenitnejši je bil. Poleg ropanja in ubijanja so nasilneži ugrabljali sinove in hčere premožnejših ljudi in jih po plačilu odkupnine vračali staršem. Na Gorenjskem so bili najbolj razvpiti *rokovnjači*, na Notranjskem *istrski* in *čiški razbojniki* ter na Dolenjskem *uskoki* (Mal: 1993). Odpuščeni vojaki, vajeni izsiljevanja in nasilja, so se združevali v roparske trume. V gozdovih se je zadrževalo veliko že omenjenih *martolozov*, Turkov, delomrznežev, tihotapcev, skrivačev in drugih zločincev, zato so ljudje na nekaterih krajih začeli postavljati oborožene ljudi; imenovali so jih *stražci*. Ti so imeli nalogo spremljati potnike na poti skozi gozd in braniti vasi pred nasilneži. V 17. stoletju, ko so ponehali turški napadi, se ljudstvo okrog Žumberka in Kostela ni moglo privaditi mirnemu življenju, zato so ropali na domačih tleh. Roparske tolpe so se zbirale v gozdovih, kjer so se organizirale. Vodja teh združb je bil *harambaša* ali *vojvoda*. Po vaseh so ponoči s trkanjem na okna vabili na *hajduštvo*. Nema lokrat se je zgodilo, da je gospodar hiše za nekaj dni izginil. Domači so menili, da je bil na sejmarjenju, a se je pridružil roparskim tolпам. Roparske združbe so imele po vaseh in mestih svoje vohune, ki so bili sicer kmetje, berači ali krčmarji, a so zbirali podatke o tem, kje je primerno in kje nevarno ropati. Po ropanju so si tolpe delile plen, okrog zbirališča pa so postavili straže. V 17. in 18. stoletju je bilo hajduštvo na vrhuncu. *Hajduki* so napadali graščake, župnišča, cerkve, trge in celo mesta. Kmetje so morali pridelek s polj predčasno pospraviti, saj bi ga sicer pobrale tolpe. Iz zidanic so kradli mlado vino in po poteh napadali vozove, naložene z blagom. Ljubljanska gospoda je poslala vojsko, da bi skupaj z meščani po gozdovih organizirala pregon za hajduki, a je bila neuspešna. Roparske tolpe so vznemirjale slovenske dežele vse do leta 1850, ko so na Kranjsko prišli orožniki. Ti so tolpe počasi razbili in zatrli. Še prej so, med Napoleonovim pohodom po Evropi, Francozi zasedli tudi slovenske dežele in jim v tem kratkem obdobju oblastno gospodarili. Francoska vojska je od prebivalstva neusmiljeno terjala vojne *rekvizicije* in *kontribucije*. Ponovno je najbolj trpel slovenski kmet, ki je moral plačevati visoke davke. Avstrijci so v obrambi svoje države proti Francozom organizirali *deželno brambo* in *črno vojsko*. Šlo je za zasilno organizirano vojaško organizacijo, ki so jo popolnjevali predvsem kmetje. Deželna bramba je imela vojaški značaj. Vojaki so nosili uniforme, imeli vaje in uporabljali vojaške pravilnike. Črno vojsko so sestavljali oboroženi kmetje. Ti so bili oboroženi z različnim orožjem, z vilami, sekirami, puškami in meči. Orožje so skrivali v jamah in votlinah. Streljanje iz možnarja, glas cerkvenega zvona ali kurjenje kresov so pomenili signal za zbiranje k orožju. Tako zbrane enote so imele nalogo zavarovati državno mejo in ovirati nasprotnika. Deželna bramba in črna vojska sta bili v bojih s Francozi poraženi, zato so avstrijske oblasti poskušale zanetiti ljudski odpor. K mobilizaciji ljudstva so prigovarjali celo duhovniki med bogoslužjem. Črna vojska tudi po sklenjenem premirju med Avstrijo in Francijo ni imela namena odložiti orožja. Ko je Avstrija po porazu v bitki pri Wagramu z mirovnim sporazumom Franciji prepustila zahodni del Koroške, Kranjsko, Hrvaško z Vojno krajino, Goriško, Trst in Istro, je Napoleon 14. oktobra 1809 ustanovil Ilirske province. V tem obdobju so med prebivalstvo razdelili večje količine strelnega orožja, s katerim so poskušali organizirati nekakšno teritorialno obrambo proti Francozom. Kmetje so kmalu spoznali, da je orožje pametneje uporabiti v manj tveganih akcijah. Te so iz divjega lova kmalu prerasle v organizirane zasede na nič hudega sluteče popotnike. Obdobje *ravbarjev* ali *rokovnjačev* sega v čas francoske oblasti na Slovenskem in je trajalo tja do leta 1853. Roman Rokovnjači, ki sta ga napisala Josip Jurčič in Janko Kersnik, je verjetno edini dokument o njihovi divji organizaciji. Prvo obdobje rokovnjačev je trajalo do konca francoske okupacije leta 1813, drugo je bilo med letoma 1825 in 1843, tretje pa med 1848 in 1853, ko je rokovnjače dokončno uničila avstrijska vojska. Rokovnjači so bili vojaški begunci ali dezertjerji, ki jim ni dišala vojaška služba, ki je trajala sedem ali celo štirinajst let. Pobegnili so v gozdove, kjer so živeli v trdno urejeni skupnosti. Ta je bila sestavljena iz vojaških dezertjerjev, v svojih vrstah pa so imeli tudi ženske, otroke in starejše. Središče rokovnjaškega gibanja je bilo v težko dostopnih gorah nad izvirom Savinje in Kamniške Bistrice, torej na meji med tedanjimi Kranjsko, Štajersko in Koroško. Rokovnjaštvo je bilo pravzaprav oblika

razbojništva. Rokovnjači niso imeli stalnih dohodkov. Niso kmetovali niti delali, zato so bili odvisni od svoje iznajdljivosti. Nekaj hrane in denarja so dobili od sorodnikov in znancev, večinoma pa so kradli po vaseh. Ljudje so se jih bali, včasih pa so se z njimi tudi spopadli. Rokovnjači so imeli mnogo privržencev v bližnjih mestih, trgih in vaseh. Simbol dupljanskih rokovnjačev je bila v *brinovem dimu posušena otroška roka*, za katero so po vraži verjeli, da prinaša nevidnost pred zasledovalci. Rokovnjači so govorili poseben jezik, *rokovnjaščino*, s katero so se lahko sporazumevali, tudi če jih je kdo na skrivaj poslušal. Slavno zbirališče rokovnjačev je bilo v Udinborštu pri Krivi jelki. Šlo je za območje večje gozdne jase, na kateri so stale preproste lesene kočice. Na robu pod skalo je bil izvir pitne vode. Tu so imeli pomembne sestanke, kovali so načrte za svoje roparske pohode in manjše oborožene napade na francoske vojake med njihovo okupacijo. Rokovnjači so postajali vse številnejši. Ob grapi potoka Sedelšček, nekoliko nad današnjim planinskim domom v Kamniški Bistrici, je še danes predel, ki se imenuje Ravbarske luknje. V Kamniško Bistrico tedaj ni vodila nobena cesta in Francozi niso tvegali pohoda v dolgo dolino, kjer bi jih lahko za vsakim ovinkom čakala zaseda. *Irving Washington* je zapisal: »*Oni poznajo vse težavne prevale in bližnjice po gorah in vse nedostopne gozdove in planine, kamor oborožena pravica za njimi ne more.*« Akcije, ki so se jih lotevali v začetku, so bile v glavnem ropanje popotnikov in kočij na območju Črnega grabna pod Trojanami. Pojavili so se celo na obrobju Kranja in Ljubljane. Francozi se z rokovnjači niso preveč ukvarjali, zato so ti postali samozavestnejši. Leta 1810 so na primer pod Trojanami napadli kočijo, ki je prevažala vojaško blagajno. Ker so v streljanju padli tudi Francozi, so oblasti opravile pregon. Ujeli so pet rokovnjačev in jih po kratkem sojenju ustrelili. Čeprav so se Francozi umaknili iz naših krajev, s tem še ni bilo konec rokovnjačev. Z njimi je imela težave tudi nova oblast, saj je šlo za takratno obliko gverile, za katero bi lahko rekli, da je bila dosti bolj prikrita, organizirana in učinkovita. Rokovnjač je bil lahko kdorkoli. Podnevi je bil lahko navaden kmet, čevljar, kovač ali učitelj, ponoči pa je postal gverilec ali njihov zaupnik. Z izdajalci so bili nepopustljivi. Nekaj rokovnjaščine se je celo ohranilo v sodnih spisih iz tistega časa. Zaradi dobrega vodstva so se rokovnjači ohranili še celih štirideset let, njihovo obdobje se je končalo, ko je država uvedla orožništvo.

Prva svetovna vojna je trajala od julija 1914 do novembra 1918. Maja 1915 je na stran antantnih sil stopila Italija in proti Avstro-Ogrski odprla 600 kilometrov dolgo fronto, ki je potekala od tromeje Švice, Italije in Avstro-Ogrske do Jadranskega morja. Zadnjih 93 kilometrov je potekalo ob Soči, po grebenih visokogorskih vrhov, čez Kras in do Jadranskega morja. V dvanajsti soški bitki, ki se je začela 24. oktobra 1917, je avstro-ogrsko armada pregnala italijansko vojsko vse do reke Piave, kar so pozneje poimenovali "*čudež pri Kobaridu*". Slovenci so med vojno živeli na obeh straneh fronte, zato so se bili primorani boriti tako na strani Italije kot Avstro-Ogrske. Prva svetovna vojna je terjala številne žrtve. Generali so načrtovali hitre premike svojih armad, vendar niso predvideli posledic uporabe novih oborožitvenih sistemov in splošnega tehnološkega razvoja. Uporaba strojnic z veliko ognjeno močjo in večja učinkovitost artilerije sta vojake prisilili v utrjevanje položajev. Začela se je doba *rovovskega vojskovanja*. Odsek soške fronte med Rombonom in Tolminom je imel značilnosti gorskega bojišča. Zlasti hudi so bili boji za vrhove, kot so Prižnica (383 m), Batognica (2164 m), Čuklja (1767 m), Rombon (2208 m), Km (2244 m) in Škabrijel (646 m) ter za Doberdobsko planoto. V visokogorju je teren neporaščen, strm, prepaden in težko prehoden. Sneg pokriva visokogorje dalj časa kot nižine in povzroča nevarnost snežnih plazov. Premiki vojaških enot v visokogorju so omejeni na ozke steze in redke smeri, za katere si nasprotnik prizadeva, da bi jih nadzoroval. V visokogorju lahko napredujejo zgolj pešaki, gorske enote in tovorna živina. Premiki terjajo od vojakov velike fizične napore, izreden podvig pa je logistična oskrba enot. V prvi svetovni vojni so za oskrbo morali narediti kilometre gorskih žičnic, jeklenic, ozkotirnih železnic in gorskih cest. Posebni jamarski oddelki so odkrivali jame in brezna v Alpah in na Krasu ter ugotavljali, kakšna je njihova uporabnost. Gradbeni in vrtalni oddelki so v jamah naredili prezračevalne jaške in dodatne izhode ter jih z lesom preuredili v bivališča za vojake. Nemalokrat so bivališča, položaje in povezovalne rove z vrtalniki in eksplozivom izvrtali v živo skalo. Ta bivališča, imenovana *kaverne*, so služila tudi kot zaklonišča pred topovskim obstreljevanjem. Ostanke kavern, povezovalnih rogov in strelskih jarkov lahko še danes najdemo na območjih, kjer je potekala fronta. Pozimi leta 1915 na soški fronti ni bilo večjih spopadov. Kljub temu ni minil dan, da se ne bi spopadle izvidniške enote. Vojaki v obrambi so bili v boljšem položaju od napadalcev. Branilci so se utrjevali na težko dostopnih položajih. Napadalci so vedno znova pošiljali manjše skupine vojakov proti položajem nasprotnika, da bi odkrile vrzeli v njegovi obrambi. Tudi branilci so stalno pošiljali vojake, da bi odkrili, kaj naklepa nasprotnik. Poleg položajev in smeri premika so morali vojaki izvidovati tudi opuščene položaje in strelske rove nasprotnika. Položaji sprtih strani so bili včasih oddaljeni komaj nekaj deset metrov. Pogosto so se vojaki, ki so zalezovali drug drugega, spopadli iz bližine. Branilci so se teh napadov obranili s kopiti pušk, bajoneti, cepini, lopatami ali ročnimi granatami. Opazovalci obeh strani so bili ves čas na preži. Opazovanje je bilo tako nevarno, da so morali opazovati skozi reže kovinskih zaščitnih plošč. Ker je bilo opazovanje stalno in ker je bil sistem opazovanja v gorskem svetu izredno učinkovit, so

bili premiki vojakov pogostejši ponoči in ob slabši vidljivosti. Posebno nevarni so bili artilerijski opazovalci, ki so odkritega nasprotnika takoj zasuli z ognjem topovskih baterij. Bližina nasprotnika je bila včasih tolikšna, da so se vojaki lahko slišali. *Prisluškovanje* je bilo izredno pomembna tehnika oprezanja za nasprotnikom. Posebno obliko prisluškovanja so uporabljale enote, ki so prisluškovale morebitnemu vrтанju nasprotnika v tako imenovanem *minskem vojskovanju*. Obe strani sta kopali rove, po katerih bi lahko prebili obrambo nasprotnika in ga napadli iz nepričakovane smeri. V rov, ki se je končal pod položajem branilca, so namestili veliko količino eksploziva in ga skupaj z branilcem pognali v zrak. V drznih akcijah so manjše skupine vojakov ali posamezniki nemalokrat prehiteli nasprotnika in predčasno aktivirali eksploziv v rovu. Značilnost prve svetovne vojne so bili številni izmenični napadi obeh strani, ki so sledili silovitim topovskim obstreljevanjem. Zaporedni naskoki na pomembnejše položaje so bili zelo pogosti, a so bili večkrat neuspešni. Poleg številnih neuspešnih napadov, ofenziv, plinskih napadov in dolgotrajnega topovskega obstreljevanja je bilo med vojaki na obeh straneh veliko žrtev tudi zaradi ostrega okolja, v katerem so se bojevali. Številni vojaki so umrli zaradi podhladitve, epidemij, viharjev, udarov strel, izčrpanosti, nesreč in snežnih plazov. Pogost vzrok smrti je bila kombinacija topovskega obstreljevanja in snežnih plazov.

Avstrijska vojaka med opazovanjem na Batognici (foto iz Klavora: 1994)

Avstrijski opazovalec na položaju v snežnem rovu (foto iz Klavora: 1994)

Strojnični položaj avstro-ogrskih branilcev v 11. soški bitki (foto iz Klavora: 1997)

Avstro-ogrška kaverna pod Škabrijelom, v kateri so branilcem dajali prvo pomoč (foto iz Klavora: 1997).

Danes alpske pokrajine pokrivajo enajst odstotkov površine Slovenije. Viskokogorje ima pomembno obrambno vlogo. Soška fronta je bila pomembna tudi zato, ker smo v njej pridobili izkušnje z bojevanjem v visokogorju.

Druga svetovna vojna se je začela 1. septembra 1939 z napadom nemških čet na Poljsko in končala 2. septembra 1945 s kapitulacijo Japonske. Čeprav je Nemčija kapitulirala že 8. maja, so se boji v Sloveniji nadaljevali do 15. maja 1945. Ko je takratna jugoslovanska vlada 25. marca 1941 na Dunaju podpisala pristop Jugoslavije k trojnemu paktu, je v državi oblast prevzela jugoslovanska vojska in preklicala pogodbo. Nemčija je 6. aprila napadla Jugoslavijo, ta pa je 17. aprila kapitulirala. Državno ozemlje je bilo razdeljeno med Italijo, Madžarsko, Bolgarijo in Albanijo. Ustanovljeni sta bili marionetni državi Hrvaška in Črna gora. Pred tem obdobjem je bila Slovenija ena izmed devetih administrativnih enot Kraljevine Jugoslavije, zato je bila okupirana. Ozemlje Slovenije je Hitler 12. aprila 1941 razdelil med Italijo, Nemčijo in Madžarsko. Nemčija je dobila spodnjo Štajersko, povečano na jugu z 90 kilometrov dolgim in 10 do 15 kilometrov širokim pasom, ter Gorenjsko. Madžarska je dobila Prekmurje, vse preostalo slovensko ozemlje pa je dobila Italija. Poleg številnih žrtev zaradi vojaških spopadov sta druga svetovna vojna in okupacija Slovenije povzročili deportacije v koncentracijska taborišča, razseljevanje, streljanje talcev in raznarodovanje prebivalstva ter razdelili slovenski narod. Upor proti okupatorju je bil demonstracija uporniškega gibanja, diverzantskega delovanja in partizanske oblike oboroženega boja. V Sloveniji se je kmalu pojavil organiziran oborožen upor proti okupatorju, imenovan *Osvobodilna fronta* (OF). V njej so bili med drugimi sprva združeni komunisti, krščanski socialisti, kulturni delavci in demokrati, vendar se je fronta pozneje zaradi različnih ideoloških usmeritev razdelila. Danes za dan upora proti okupatorju velja 27. april 1941. Po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo so se aktivisti Osvobodilne fronte umaknili v gozdove, kjer so ustanovili oborožene partizanske skupine in čete, ki so od *diverzij* kmalu prešle k oboroženim napadom na okupatorja na večjem delu slovenskega ozemlja. *Partizanske enote* sta podpirala mreža politične

organizacije in velik del lokalnega prebivalstva. Osvobodilna fronta se je s svojimi *pokrajinskimi odbori* kmalu razširila po vsem slovenskem etničnem ozemlju in obsegala vse družbene sloje. Poleg oboroženih partizanskih enot je organizirala *varnostno službo* in *mrežo tehničnih služb*, ki so skrbele za propagando (tisk in radijski oddajnik), oskrbo, tehniko in saniteto. Žarišče njenega delovanja je bilo v okupirani Ljubljani, kjer je z različnimi neoboroženimi akcijami pozivala na boj proti okupatorju. Boj je bil dobro organiziran. V vseh slovenskih pokrajinah so potekale bolj ali manj usklajene akcije. *Partizanska oblika oboroženega boja* proti okupatorju je bila najbolj razvita. Bila je tista oblika oboroženega boja, v kateri prevladuje partizansko bojevanje v obliki zased, naskokov, infiltracij in diverzij. Potekala je na domačem ozemlju, ki ga je okupiral napadalec. Pri partizanski obliki boja gre za to, da branilec s šibkejšimi silami napada veliko močnejšega nasprotnika in z množičnim ter nenehnim *partizanskim bojevanjem* zmanjšuje njegovo premoč. Branilec se izogiba odločilnim frontalnim spopadom in napadalcu vsili dolgotrajno izčrpavajočo vojno. Nenehno tudi dosega manjše bojne uspehe, izkorišča prednosti svojega ozemlja in podporo domačega prebivalstva. Partizanska oblika bojevanja se praviloma uporablja v skrajno težkih vojnih razmerah, ko nasprotnik zasede velik del ozemlja ali celotno državo (Lubi: 2005). Zelo izrazito je bilo tudi *diverzantsko delovanje* proti okupatorju. Namen diverzantskega delovanja je nasprotniku povzročati izgube, zadržati njegove premike, ovirati zveze in promet, uničevati pomembne vojaške in industrijske objekte, povzročati zmedo, negotovost, strah, paniko in stalno ogroženost ter tako vplivati na voljo nasprotnika do boja in zmanjšanje njegove bojne sposobnosti. *Diverzija* pomeni poseben način bojnega delovanja, v katerem so v ospredju samostojne operacije ali posamezne bojne akcije, največkrat v nasprotnikovem zaledju, stran od bojišča in pogosto brez neposredne bojne ali operativne povezave, v sklopu širšega delovanja proti nasprotniku (Unger, Lukman, Rode, Beslič: 2003). Osvobodilna fronta je boj proti okupatorju začela s posameznimi akcijami. Še pred sklepi vodstva so skupine, ki sta jih organizirala KPS in Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ), izvajale akcije, ki so pomenile začetek naraščajočega odpora. Za prvo opaženo akcijo velja požig dveh nemških avtomobilov, ki so jo v Volkmerjevem prehodu v Mariboru v noči na 29. april 1941 izvedli mladinci, člani SKOJ-a in drugi. V tem obdobju je v več mestih prišlo tudi do delavskih stavk, *sabotaž* in posameznih napadov na okupatorjeve vojake. Vse pogosteje je prihajalo do javnega zasramovanja pripadnikov okupatorjeve vojske. Tako nemška kot italijanska poročila so poročala o širjenju akcij trosenja letakov in govorov, ki so pozivali k upor. Okupator je kmalu zaznal, da se krepki odporniška organizacija in da se na skrivnih lokacijah zbirata orožje in strelivo.

Okupator je za transport svojih enot, opreme in zalog množično uporabljal železniške komunikacije. Zaradi pomena železniške povezave je progo običajno zavaroval z utrjenimi postojankami. Partizani so pogosto napadali osamljene postojanke, zato je bil nasprotnik primoran v postopno krčenje njihovega števila. Zelo pomembna je bila železniška povezava od Ljubljane skozi Postojno proti Italiji. Tako so v Ljubljani naredili načrt, po katerem naj bi razstrelili preserski železniški most. Posebna *minersko-sabotažna* skupina naj bi ga minirala, medtem ko bi 60 borcev uničilo stražo na mostu, zavarovalo dostope in pomagalo prenašati razstrelivo. Akcija je bila dobro pripravljena. Na podlagi načrta proge in mostu ter fotografij so naredili *maketo* mostu in bližnje okolice. S proučevanjem makete in ogledovanjem mostu so se dobro seznanili z nalogo in pripravili potrebno količino eksploziva. Ko so iz postavljenih minskih polj na nekdanji meji Jugoslavije z Italijo izkopali dovolj eksploziva, so ga prenesli v skrivališče v bližini mostu. Minerska skupina se je 4. decembra 1941 premaknila bližje mostu. Prva skupina se je s čolni premaknila čez Ljubljano in zavarovala desni breg, druga pa je onеспособila stražarje na mostu. Potem so z močnim strojničnim ognjem napadli stražarnico, medtem pa se je minerska skupina s čolni premaknila do mostu in nanj začela nameščati eksploziv in kable za vžig. Kmalu potem so aktivirali eksplozivne naboje, ki so v drugem vžigu en obok mostu porušili, drugega pa močno poškodovali. Četa se je uspešno izmaknila na Babno goro. Z akcijo so partizani za 15 ur zaustavili železniški promet. Pri Mirni Peči je na primer 3. bataljon Gubčeve brigade 7. decembra 1942 miniral železniško progo, na kateri so iztirili lokomotiva in štirinajst vagonov. Na Dolenjskem je delovala 2. narodnoosvobodilna brigada Matije Gubca. Brigada se je ves november 1942 zadrževala na območju med rekami Mirno, Temenico in Krko. Pogosto je napadala železniški promet na progi med Trebnjem in Novim mestom ter nasprotnikove patrulje in bojne skupine, ki so občasno prodirale v notranjost (Zdravko Klajnsček in drugi: 1976). Štab 14. divizije je v okviru ofenzive 7. korpusa pripravil napad na prometno izjemno pomemben Štampetov železniški most pri Verdu. Neposredni napad na most je v noči na 14. oktober 1943 izvedel 2. bataljon Tomšičeve udarne brigade, druge enote 14. divizije pa so varovale napad. V nekaj urah so partizani s topništvovm pregnali nasprotnikovo posadko z mostu in iz okolice ter razstrelili most. Most je bil neprevozen štirinajst dni, kar je že v nekaj dneh povzročilo zastoj 160 nemških vlakov. Glavni štab Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov je 4. junija 1944 izdal ukaz za splošen napad na železniške proge. Štab 7. korpusa je sistematično začel rušenje železniške proge med Ljubljano in Trstom ter objektov ob njej. S ponovnim rušenjem Štampetovega mostu so partizani za dalj časa hoteli pretrgati zvezo med nemškimi

enotami in italijanskim bojiščem. Ko je 12. junija 1944 zvečer topništvo v polurnem obstreljevanju uspelo uničiti bunkerje ob mostu, je Cankarjeva brigada z odločnim napadom uničila njihovo posadko. Minerici so s tisoč kilogrami eksploziva porušili en opornik in dva oboka mostu. Druge enote 15. divizije so na več kot sto mestih poškodovale železniške tise (*Zdravko Klajnsček in drugi: 1976*).

*Porušen viadukt
v Borovnici 1941*

Bataljon Ivana Cankarja je konec novembra taboril v bližini Sv. Mohorja na robu Jelovice. Na sestanku vodilnih aktivistov gorenjskega osvobodilnega gibanja so bile določene smernice za začetek množične vstaje in ustanovitev osvobojenega ozemlja na Gorenjskem. Cankarjev bataljon je ta načrt začel uresničevati 7. decembra 1941. Pri Praprotnem je zažgal lesen most in pretrgal telefonske zveze v dolini Selške Sore. Bataljon je bil 12. decembra 1941 v vasi Rovte pod Mladim vrhom. Z opazovalnice so javili, da se po cesti Škofja Loka–Blegoš premika nemška policijska patrulja, ki šteje 52 mož. Partizani so od 20 do 40 metrov od ceste, na robu jase južno od vasi Rovte, takoj postavili enostransko zasedo 72 mož. Zaseda je predhodnico spustila mimo in odprla močan ogenj na glavino nemške patrulje. V streljanju, ki je trajalo 15 minut, je umrlo 46 nemških policistov, partizani pa so zasegli veliko orožja, streliva in opreme (*Zdravko Klajnsček in drugi: 1976*).

*Cankarjev bataljon je 12. decembra 1941
v Rovtah na Gorenjskem iz zasede napadel
in uničil nemško policijsko patruljo.*

Na osvobojenih ozemljih so partizani postavljali taborišča, izobraževalne ustanove, bolnišnice in druge objekte, pomembne za delovanje enot in življenje moštva. Osvobojena ozemlja so dobro zavarovali s stražami, v okolico pa pošiljali zaščitne patrulje, ki so tudi sicer spremljale premike partizanskih enot. V bližini osvobojenega ozemlja na območju Prezida je 18. aprila 1941 v Tatinski dragi pri Majerju desetina 3. partizanskega bataljona Ljuba Šercerja iz zasede napadla italijansko kolono z vojaštvom. Partizani so s podrtim drevjem zaustavili štiri tovornjake in v navzkrižnem ognju italijanskim vojakom, ki so se z jurišem skušali prebiti iz zasede, prizadejali velike izgube. Po polurnem obstreljevanju so partizani prodrli v bližino tovornjakov ter zaplenili nekaj puškomitraljezov in več pušk, preživeli italijanski vojaki pa so se umaknili (*Guštin, Premk: 2004*).

*Borci Zidanškove brigade
na položajih*

Razgibano zemljišče in pokritost reliefa sta bila pomemben dejavnik v boju proti okupatorju. Relief v Sloveniji je kanaliziran z dolgimi dolinami, vzdolž katerih tečejo vodotoki. Doline ločuje visoko hribovje. Prednost partizanskih enot je bilo poznavanje terena, poti in prehodov. Gozdovi so prikrili premike enot ter jim dajali zavetje. Po poročilu Zavoda za gozdove je površino Slovenije leta 2006 pokrivalo 57,9 odstotka gozdov, kar nas v Evropski uniji uvršča takoj za Švedsko in Finsko. Pomembno je dejstvo, da skoraj polovico gozdnih površin pokriva iglasti gozd. Torej tudi pozimi ne izgubi zaščitnih lastnosti, pomembnih za prikrite premike vojaških enot in pripravo zasilnih bivališč. Nekatera širša gozdna območja v Sloveniji so na primer gozdovi Jelovice na Gorenjskem, Kočevski rog, Trnovski gozd, Krakovski gozd in snežniški gozdovi. *Partizani* so se zatekali v gozdove, v katerih so ob pomoči lokalnega prebivalstva zgradili vrsto partizanskih bolnišnic, taborišč, poveljniških mest, tiskarn, delavnic, skladišč in skrivališč. Gozdovi so jim dajali gradbeni material,

hrano, kurivo ter dobre možnosti za obrambo in oviranje nasprotnika. Najlepši primer bolnišnice in drugih vojaških objektov iz tistega časa sta *bolnišnica Franja* na Notranjskem in *Baza 20* v Kočevskem rogu.

Kočevski rog je območje, ki obsega več kot 500 kvadratnih kilometrov razgibanega kraškega sveta med Kočevsko-Ribniškim poljem, Suho krajino, Novomeško kotlino in Belo krajino. Zaradi težke prehodnosti, pogođenosti in ostrega podnebja je bil Rog gosteje poseljen šele v 14. stoletju, ko so ga naselili nemški koloni, poimenovani *kočevski Nemci* ali *Kočevarji*. Prve skupine partizanov so se v Rogu pojavile že avgusta 1941. Ko je maja 1942 na Dolenjskem, Notranjskem in v Beli krajini nastalo veliko osvobojeno ozemlje, je Rog postal središče odpora in revolucije. V Kočevskem rogu je do konca avgusta 1942 delovalo tudi vodstvo Narodnoosvobodilne vojske (NOV). Po veliki italijanski ofenzivi poleti 1942 se je sicer umaknilo v Polhograjske Dolomite, vendar se je že takrat odločilo, da bo Rog namenjen za partizanske bolnišnice, delavnice, šole, tiskarne in skladišča. Tja se je vrnilo aprila 1943. Novo bivališče političnega vodstva je bila Baza 20 (900 m). Med letoma 1942 in 1944 je bila to glavna baza, v kateri so prebivali in delovali člani Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije (CK KPS), Izvršnega odbora OF, Vrhovnega plenuma OF, Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ), komisije za agitacijo in propagando, uredniki časopisov in drugi. Za novo prebivališče političnega vodstva je bila izbrana globoka kraška vrtača tik pod koto 711, nedaleč od Červanove ceste. Pri izbiri so upoštevali izoblikovanost terena, zaraščenost, dostopnost, možnost oskrbovanja in predvsem varnost. Baza je na tem prostoru delovala že med italijansko ofenzivo leta 1942. Na širšem območju je bilo tudi več manjših bolnišnic in drugih baz. Ob koncu leta 1943 je Baza 20 obsegala kompleks 26 barak. Gradivo za gradnjo objektov so ob podpori lokalnega prebivalstva pripravili v delavnicah in hišah po vaseh ter ga skrivaj prepeljali na lokacijo baze. Število njenih prebivalcev je ves čas raslo. Tako je poleti 1944 na njej živelo okoli 140 ljudi, jeseni 1944 pa po nekaterih ocenah celo 180. Po šestih tednih svobode ob kapitulaciji Italije je konec oktobra 1943 v Rogu potekala nemška ofenziva. Nemci so odkrili in uničili nekaj skladišč in tri prazne bolnišnice. Sredi aprila 1945 so Nemci še enkrat napadli Rog, vendar so se morali umakniti brez večjih uspehov. Lokacija Baze 20 zaradi izjemnih varnostnih, predvsem pa konspirativnih ukrepov ni bila odkrita vse do konca vojne. Baza 20 je edini tako zgrajen in ohranjen sedež vodstva kakega odporiškega gibanja v Evropi. Danes je Rog skoraj popolnoma porasel z gozdom in ima le malo stalnih prebivalcev.

*Obnovljena bolnišnica
Jelendol, postavljena v
kraški vrtači v bližini
Baze 20 pod Daleč hribom.*

Partizanska bolnišnica Franja (536 m) je bila bolnišnica, ki je med drugo svetovno vojno, in sicer od začetka zime 1943 do maja 1945, delovala v težko dostopni soteski Pasice blizu vasi Dolenji Novaki pri Cerknem. Zgrajena je bila za zdravljenje ranjencev in težjih bolnikov na območju 9. korpusa slovenske partizanske vojske. Bolnišnica je bila organizirana v več manjših oddelkov v ožji in širši okolici. V njej se je skupno zdravilo okoli 1000 borcev in drugih ljudi. V Sloveniji je bilo še približno 120 vojnih bolnišnic, ki so bile skrite v jamah, kotlinah, gozdovih in grapah. Bolnišnica Franja je prvič začela delovati 23. decembra 1943,

Bolnica Franja

ko je dobila v oskrbo sedem ranjencev. Zasluge za to, da je bolnišnica lahko delovala praktično ves čas vojne, gre do vaščanom, ki so jo skrivali pred okupatorjem, ranjencem in osebju pa nosili hrano. Ranjencem so pred potjo v bolnišnico zavezali oči, da bi pozneje ob morebitnem okupatorjevem mučenju ne mogli izdati podatkov o njeni lokaciji. Večina poti v Franjo teče ob potoku Čerinščica. Vsakič, ko so se partizani in zaupni domačini odpravili po poti do nje, so za sabo zakrili sledi. Bolnišnico je sestavljalo 13 barak, in sicer več barak za ranjence, baraka za zdravnike, baraka za osebje, invalidski dom, soba za komisarje, kopalnica, mizarska delavnica, operacijska soba, izolirnica, kuhinja, baraka za rentgen ipd. Amputirane ude so zakopali v jamo, mrtve pa so pokopali v preprostih krstah, v katere so položili steklenico s podatki (ime, priimek, datum rojstva, datum in vzrok smrti). Pozneje so jih pokopali na vaškem pokopališču. V bolnišnici so izdajali tudi svoje glasilo *Bolniški list*. Čeprav je bila bolnišnica Franja slovenska vojna bolnica, so se v njej zdravili tudi Italijani, Francozi, Rusi, Poljaki, Američani in en Avstrijec. Aprila 1944 so nemške patrulje prvič napadle bolnišnico, ranjenci in osebje so se umaknili, vendar so se po nekaj mesecih vrnili. Po napadu je bolnišnica Franja delovala vse do osvoboditve.

Partizanski način bojevanja je zahteval organiziranje posebnih enot za transport. Rezervna živila in strelivo so na hrbtih prenašali borci, ki so jih določili starešine. Živila in strelivo je prenašalo tudi moštvo bataljonskega oziroma brigadnega prateža (tako imenovane *komore*), ki je imelo na voljo nekaj tovornih konj ali mul. Za evakuacijo ranjencev in prevoz blaga enotam, bolnišnicam ter tehničnim službam so uporabljali vprežne vozove, včasih pa tudi tovornjake. Tak prevoz se je uporabljal vse do konca osvobodilne vojne. Čeprav so partizani za premike svojih enot, opreme in evakuacijo ranjencev uporabljali vprežno živino in tovarne živali, poveljniki, obveščevalne enote, kurirji in vezisti pa tudi konje, so se partizani najpogosteje premikali peš. Zato so bili v prednosti pred nasprotnikom, saj premiki niso bili omejeni na uporabo cestnih komunikacij, ki jih je nadziral okupator, poleg tega pa so lahko kar najbolj izkoristili zaščitne lastnosti terena. Dolgi pohodi so bili stalnica partizanskih enot. S pohodi so nadzirali svoje ozemlje in se bolj ali manj uspešno izmikali nasprotnikovemu obkoljevanju. Najbolj izrazit primer partizanskega pohoda je pohod 14. divizije na Štajersko. Po sklepu glavnega poveljstva partizanske vojske je januarja 1944 na Štajersko odšla 14. divizija, da bi v tem delu Slovenije okrepila narodnoosvobodilno gibanje. Divizija je imela tri brigade, in sicer Tomšičevo, Šerčerjevo in Bračičevo, kirurško ekipo in kulturniško skupino, v njenih enotah pa je bilo 1112 bork in borcev. Na pot s Suhorja v Beli krajini je odšla 6. januarja 1944. Divizija se na Štajersko ni mogla premakniti po najkrajši poti, saj je nemška vojska stražila vse ceste, zato so se odločili, da gredo čez Hrvaško. Brez večjih težav je divizija prešla zahodno Hrvaško in se nato prek Hrvaškega Zagorja spet vrnila v Slovenijo. V noči od 6. na 7. februar leta 1944 je po zasilnem mostu, ki so ga zgradili hrvaški aktivisti, prekoračila Sotlo in mejo pri Sedlarjevem ter tako prišla na Štajersko. Diviziji ni uspelo dovolj hitro doseči Pohorja. Nemška vojska jo je začela napadati in obkoljevati, tako da se je morala prebijati iz obročev v hudem mrazu in globokem snegu. Pri Spodnjem Doliču se je razbila v dva dela. Štirje bataljoni so se prebili na Pohorje, glavnina divizije pa se je bojevala na Paškem Kozjaku in se od tam prebila na Graško goro, kjer je 21. februarja 1944 bojevala najtežje boje. Iz obroča se je prebila pri Ravnah, od tam je krenila proti Mozirski planini. Divizija je imela 25. februarja 1944, ko so Nemci prekinili operacije proti njej, še 440 za boj sposobnih borcev in 261 ranjenih. Padlo je več kot 200 borcev.

*Enote 14. divizije na pohodu čez cesto
Rimske Toplice–Jurklošter 12. februarja 1944
(foto iz Zdravko Klajnšček in drugi: 1976)*

Okupator s svojo taktiko v boju s partizani ni bil uspešen. V gozdovih na težko dostopnem in razgibanem terenu ni mogel izkoristiti bojne moči svojih sil. Zato je kmalu začel razvijati *protigverilsko taktiko*. Ni več pošiljal oklepni enot samo v okolico utrjenih postojank, temveč je začel pošiljati močne bojne skupine, ki so se premikale peš, tudi na bolj oddaljene kraje, kjer jih partizani niso pričakovali. Njihove akcije so bile vse bolj tvegane in drzne. Lep primer takšne akcije je bil spopad v Jelenovem žlebu pri Ribnici, v katerem sta Gubčeva in Cankarjeva brigada 26. marca 1943 porazili italijanski bataljon Macerata. Boj proti okupatorju je bil razširjen po vsem slovenskem ozmlju in se je povezoval tudi z odporniškimi gibanjem v sosednjih državah, predvsem v Italiji in na Hrvaškem. Gre za zelo izvirno in dobro organizirano partizansko obliko

oboroženega boja, ki je potekal na domačih tleh. Iz tega obdobja je mogoče poiskati številne primere naskokov, zased, sabotaž in patroljiranja ter analizirati organizacijsko strukturo boja proti okupatorju. Značilnosti terena se do danes niso bistveno spremenile. Poskrbeti moramo le, da se izkušnje, pridobljene v partizanskem bojevanju, ne bodo pozabile.

*Patrulja borcev Notranjskega odreda skozi požgano vas Bukovica na Notranjskem
2. februarja 1945
(foto Edi Šelhaus iz Guštin, Premk: 2004)*

Konec osemdesetih let 20. stoletja so se v Evropi zgodile velike spremembe. Padel je berlinski zid, ki je simboliziral razdeljeno Evropo po koncu druge svetovne vojne. Sledili so padci komunističnih političnih režimov nekdanjega vzhodnega bloka. Leta 1991 je prišlo do razpustitve vojaškega dela Varšavskega pakta. Tudi republike takratne Jugoslavije so se znašle pred novimi odločitvami. Obdobje, ki je sledilo, je bilo zaznamovano s krvavimi spopadi na tleh nekdanje Jugoslavije. Položaj se je zapletel že po smrti Josipa Broza Tita 4. maja 1980. V osemdesetih letih se je v državi okrepil nacionalizem. Vse bolj se je zaostroval politični spopad med zagovorniki večje avtonomije republik in srbskimi centralističnimi težnjami. Z Majniško deklaracijo 8. maja 1989 smo Slovenci zahtevali suvereno slovensko državo. *Jugoslovanska ljudska armada* (JLA) je bila med glavnimi nasprotniki osamosvojitve Slovenije. Generalštab JLA je brez soglasja republiškega vodstva izdal ukaz o razorožitvi takratne *Teritorialne obrambe* (TO) v Sloveniji. S tajnim projektom *Manevrske strukture narodne zaščite* (MSNZ) se je začelo organiziranje vojaškega zavarovanja osamosvojitve Slovenije. V sestavi takratne TO so zanesljivi posamezniki začeli preoblikovanje te vojaške organizacije v takšno, ki bi bila v oboroženem spopadu z enotami JLA glavni nosilec oboroženega odpora. Kmalu je bil uveden stalni nadzor nad pomembnejšimi objekti, premiki in urjenji enot JLA ter njenimi pripadniki. Po širšem območju Slovenije so bila po hišah, stanovanjih in drugih objektih organizirana skrivna skladišča orožja, ki ga je MSNZ zaplenila JLA ali dobila iz drugih virov. Vojna za Slovenijo se je pravzaprav začela z dobro organizirano *obveščevalno* in *protiobveščevalno* dejavnostjo zanesljivih sodelavcev MSNZ že precej pred oboroženim napadom enot JLA na Slovenijo. S postavitvijo novega načelnika Republiškega štaba za teritorialno obrambo je bila MSNZ ukinjena, njene sile in sredstva pa so bili prerazporejeni TO. V Kočevski Reki se je 18. decembra postrojila prva enota Slovenske vojske. V pripravah na osamosvojitve je TO opravila več vojaških vaj in drugih dejavnosti. Ena pomembnejših je bila vaja Premik 91, ki je potekala marca 1991. Njeni cilji so bili mobilizacija enot, preverjanje taktičnega delovanja enot TO in *protidiverzantski boj*. TO je začela vojaško usposabljanje nabornikov v učnih centrih na Igu in v Pekrah. Pred slovenskim parlamentom je bila 26. junija slovesnost ob razglasitvi samostojne države Slovenije, enote JLA v vojašnicah pa so sočasno povišale stopnjo bojne pripravljenosti. Jutro 27. junija 1991 se je začelo s splošnim oboroženim napadom JLA na Slovenijo, čeprav so se prve oklepne enote JLA začele premikati proti mejnim prehodom z Italijo že pred slovesnostjo v Ljubljani. Enote TO in milice so se v obrambi samostojne države znašle pred dobro oboroženimi oklepnimi, letalskimi in drugimi enotami JLA, same pa so bile opremljene večinoma z lahkim pehotnim orožjem, nekaj protiletalskimi topovi in minometi ter ročnim protioklepnim orožjem ter prenosnimi protiletalskimi raketami. Oborožen odpor proti napadu enot JLA je bil v vseh slovenskih pokrajinah dobro organiziran, vodenje pa je bilo centralizirano z delovanjem *republiške koordinacije*. Enote TO so varovale poveljniška mesta, skladišča, telekomunikacijske centrale, radijske in televizijske objekte, letališča ter druge pomembne objekte. Poleg tega so imele nalogo globinskega varovanja meje in blokiranja glavnih smeri proti državni meji. Vojni načrt TO je obsegal predvsem zaporo vojašnic in zaporo ter upočasnejevanje premikov enot JLA. Teritorialna obramba je bila pripravljena na oborožen spopad z enotami JLA, njene pripadnike je povezoval jasen cilj – obraniti slovensko suverenost. Poleg tega pa so imeli popolno podporo lokalnega prebivalstva. Strategija in doktrina boja TO sta temeljili na *obrambi* in *partizansko-gverilskem bojevanju*. Tako zasnovan koncept kaže tudi oblikovanje enot za posebne namene ter številnih *odredov*, *čet* in *samostojnih vodov*. Enote TO so imele dobro organizirano obveščevalno dejavnost, po bojišču pa so se bile sposobne hitro premikati tudi z uporabo civilnih prevoznih sredstev. Enote JLA v svojih načrtih niso bile uspešne. Znašle so se med prebivalstvom, ki jim ni bilo naklonjeno, poleg tega pa v doseganju svojega cilja niso bile odločne. Enote JLA so bile tudi večetnične, kar je v tistem času zagotovo vplivalo na voljo njenih vojakov do bojevanja. Številni so dezertirali, ponekod pa je prišlo do množičnih predaj. Premiki enot JLA so bili nenehno ovirani. Kot učinkovito se je izkazalo načrtovano postavljanje *cestnih barikad* z uporabo *španskih jezdecev*, betonskih blokov, tovornih vozil, avtobusov in gradbenih strojev. Barikade so

bile nemalokrat kombinirane s protitankovskimi minami, varovali pa so jih pripadniki TO. V tistih objektih, ki jih enote JLA niso hotele zapustiti, so enote TO izklopile elektriko ali drugače onemogočale uporabo ključne infrastrukture ter tako izvajale pritisk na posadke. Na več različnih lokacijah po Sloveniji so med desetdnevno vojno potekali usklajeni oboroženi spopadi enot TO in JLA. Z brionsko deklaracijo 7. julija 1991 so bile sovražnosti na ozemlju Slovenije prekinjene, čeprav nevarnost začetka novih oboroženih spopadov ni minila vse do odhoda zadnjega vojaka JLA iz Slovenije 26. oktobra 1991. Vojna za Slovenijo je bila prikaz dobro organiziranega oboroženega odpora proti močnejšemu agresorju, učinkovite izmenjave obveščevalnih informacij, dobrega vodenja, odločnih političnih pogajanj in trdne odločenosti slovenskega naroda. Sklenemo lahko, da se je z vojno za Slovenijo leta 1991 končalo dolgo obdobje boja Slovencev za ustanovitev lastne države in ohranitev svoje identitete.

Goreči tanki na mejnem prehodu Rožna dolina pri Novi Gorici

*Pred spopadom v Radgoni
(foto Miško Kranjec
iz Žnidaršič: 1991)*

Slovinci smo vedno nadzorovali svoje ozemlje. Patruljiranje v bolj ali manj čisti obliki je bila pogosto uporabljena tehnika nadzora ozemlja. V prednosti pred nasprotnikom smo bili zaradi poznavanja zemljišča, podpore lokalnega prebivalstva in dobre organiziranosti. Pri razvoju svojih oboroženih sil lahko in moramo uporabiti izkušnje iz slovenske vojne in vojaške zgodovine. Slovenija je 29. marca 2004 postala članica vojaške zveze Nato (*angl. North Atlantic Treaty Organisation*), s čimer je bila odprta nova razsežnost uporabe enot Slovenske vojske. Ta si je s sodelovanjem v mirovnih operacijah in operacijah kriznega odzivanja pridobila nove izkušnje. Slovenska vojska je s svojimi enotami že sodelovala na kriznih žariščih v Iraku, Afganistanu, Libanonu, na Kosovu, Bližnjem vzhodu, v Bosni in Hercegovini ter Afriki. Pripadniki Slovenske vojske so na šolanju v tujini pridobili novo vojaško znanje. Pehotne enote so dobro opremljene in oborožene. Kakovostne spremembe v taktiki malih enot so se res zgodile pod vplivom zahodnih vojaških organizacij, a je to pomenilo zgolj oplemenitenje ter razširitev vojaških izkušenj in znanja, ki jih je Slovenska vojska že imela. Glavne naloge Slovenske vojske so vzdrževanje pripravljenosti, mobiliziranje sil, premeščanje sil v območje delovanja, izvajanje ofenzivnega in defenzivnega delovanja in ohranjanje vzdržljivosti sil. Namensko organiziranje sil predvideva oblikovanje bojnih skupin in prostorskih, odzivnih ter skupnih združenih namenskih sil. Prostorskim silam poveljujejo vojaška teritorialna poveljstva. Namenjene so predvsem delovanju v zaledju in na zasedenem ozemlju. Ob zasedbi slovenskega ozemlja specialne in druge enote Slovenske vojske izvajajo nekonvencionalne vrste bojnega delovanja s poudarkom na *gverilski taktiki*. Enote se preoblikujejo v manjše skupine, ki imajo nalogo nenehno motiti in zmanjševati ali uničiti njegovo moralo. Bojno delovanje je samostojno, agresivno, neprekinjeno in prikrito. Napadalnost in presenečenje sta temeljni načeli, po katerih potekajo bojna delovanja na zasedenem ozemlju (*Furlan in drugi: 2006*).

3 PREVOZNA SREDSTVA PATRULJE

3.1 NAMEN UPORABE PREVOZNIH SREDSTEV

Načrtovanje patrolje z izkrcano pehoto je proces, ki zahteva drugačen pristop in več natančnega načrtovanja. V tem primeru se prevozna sredstva uporabijo za prevoz patrolje do točke, s katere patroljiranje z vozili ni več mogoče ali učinkovito. Poveljnik patrolje bo s prevoznimi sredstvi prepeljal moštvo do tiste skrajne točke, kjer je izkrcanje še mogoče in varno ter s tem prihranil čas. S takšno odločitvijo se modro izogne nepotrebni fizični in psihični obremenitvi moštva. Poveljnik patrolje se lahko odloči za prevoz, ki je najprimernejši in hkrati najučinkovitejši. Patroljiranje lahko poteka s prevoznimi sredstvi, ki se lahko uporabijo za prevoz moštva po kopnem, vodi ali zraku. Nekatere značilnosti prevoznih sredstev vplivajo na izvedbo patrolje. Pri izbiri prevoznih sredstev upoštevamo njihovo sposobnost premagovanja terena, dimenzije, število vojakov, ki jih lahko prepeljemo z njimi, stopnjo zaščite, oborožitev in splošne taktično-tehnične lastnosti. Patroljiranje se lahko izvaja peš, s čolni, helikopterji, letali, oklepnimi in izvidniškimi vozili, motorji, tovornjaki in drugimi prevoznimi sredstvi. V skupino oklepnih vozil uvrščamo gosenične oklepne transporterje in pehotna bojna vozila, kolesne oklepne transporterje in pehotna bojna vozila ter oklepna izvidniška vozila. Za izvedbo naloge so nekatera prevozna sredstva bolj primerna, druga manj. Helikopter se na primer lahko uporabi za prevoz moštva na območje delovanja ali z njega, za izvidovanje, patroljiranje, oskrbovanje, evakuacijo ranjenih in ognjeno podporo.

Prevozna sredstva patrolje

Sodobna oklepna vozila so zasnovana tako, da moštvo olajšajo daljše bivanje na terenu in delovanje v posebno zahtevnih razmerah. Opremljena so s šotori, maskirnimi mrežami, klimatskimi napravami, sistemi za nočno vožnjo, sistemi za JRKB-zaščito, izvlečnim vitlom ter dodatnim orodjem in opremo. Nekatera vozila so amfibijska in lahko z lastnim pogonom plujejo po vodni površini. Nekatera vozila so prilagojena tudi za helikopterski prevoz. Vozila je med bojnimi nalogami treba maskirati. Za maskiranje lahko uporabimo maskirne mreže, ki so del opreme vozila. Vozila so učinkovito sredstvo za hiter premik moštva na večjih razdaljah, oklep in oborožitev vozil pa omogočata dodatno zaščito patrolje med premikom. Moštvo, vkrcano na vozila, mora biti v nenehni pripravljenosti, da se hitro izkrca in nadaljuje bojno delovanje peš in ob ognjeni podpori oborožitve na vozilih.

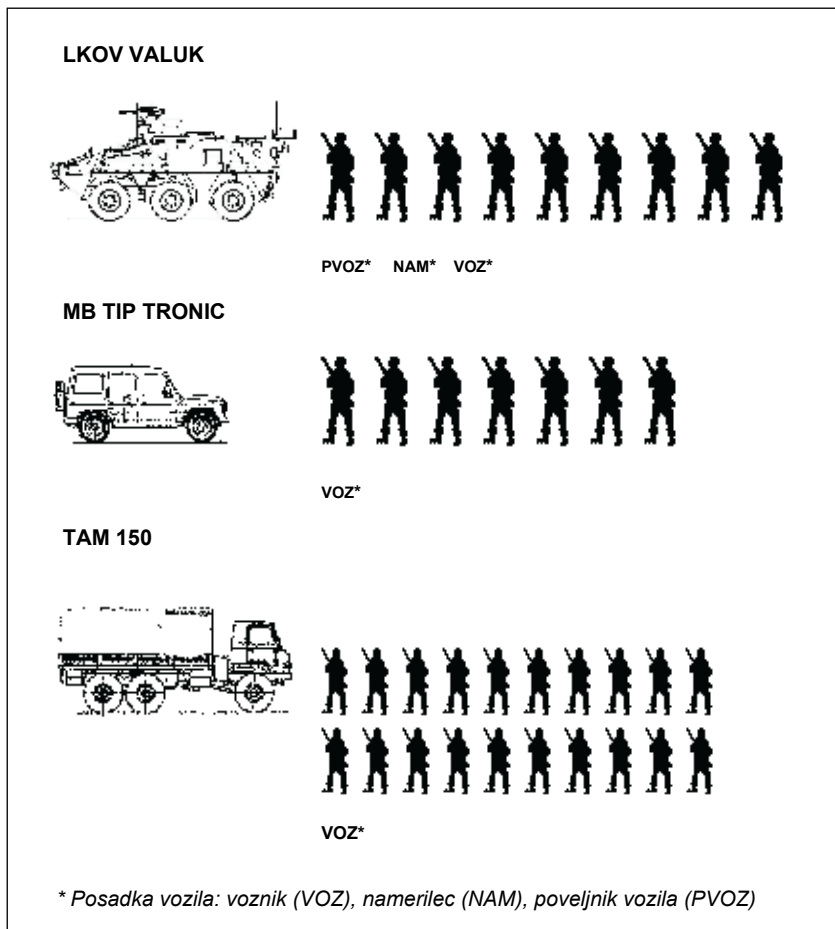
Maskirano vozilo patrolje

Vozila patrolje med helikopterskim prevozom

3.2 RAZPOREDITEV MOŠTVA V PREVOZNIH SREDSTVIH

Vodja patrolje mora poznati posebnosti prevoznih sredstev, ki jih bo uporabil za patroljiranje ali za prevoz moštva do točke izkrcanja. Vsako prevozno sredstvo lahko prevaža omejeno število vojakov. Navadno je posadka v vozilu stalna in ga ne zapušča. Njena naloga je, da upravlja vozilo in oborožitvene sisteme na vozilih. V posadki so običajno voznik, namerilec in poveljnik vozila. Vodja patrolje mora vedeti, koliko vojakov se lahko vkrcna na neko prevozno sredstvo. V *shemi 1* so za primer prikazana nekatera prevozna sredstva patrolje in število vojakov, ki jih lahko z njimi prepeljemo. Lahko kolesno oklepno vozilo (LKOV) Valuk, s katerim je opremljena tudi Slovenska vojska, ima v izkrcnem delu prostora za šest vojakov, medtem ko so v posadki vozila trije vojaki; skupaj jih je torej devet. Vodja patrolje določi razpored moštva po vozilih (*shema 2*). Lahko se zgodi, da je treba moštvo do določene točke prepeljati v dveh ločenih premikih. V tem primeru se del moštva na določeni točki izkrca, zavaruje točko izkrcanja in počaka na prihod preostalih. Vodja patrolje mora vedeti, kje se bo prevažala oprema, ki jo patrolja potrebuje za izvedbo naloge. Če je moštvo opremljeno s transportnimi nahrbtniki, je treba zagotoviti dodaten prostor, kar lahko povzroči, da se bo z istim prevoznim sredstvom prevažalo manj vojakov. Vsak vojak v izkrcnem delu vozila ima določeno mesto, kjer sedi. V izkrcnem delu vozil so sedeži običajno nameščeni v dveh vrstah, tako da vojaki sedijo drug nasproti drugemu ali po sredini, pri čemer je ena vrsta vojakov obrnjena v levo, druga pa v desno. Lahka terenska vozila, motorji, čolni in helikopterji imajo sedeže nameščene nekoliko drugače in tudi vkrcavanje in izkrcavanje potekata drugače kot pri oklepnikih. Moštvo mora vedeti, kakšen je vrstni red vkrcavanja in izkrcavanja v določenem vozilu.

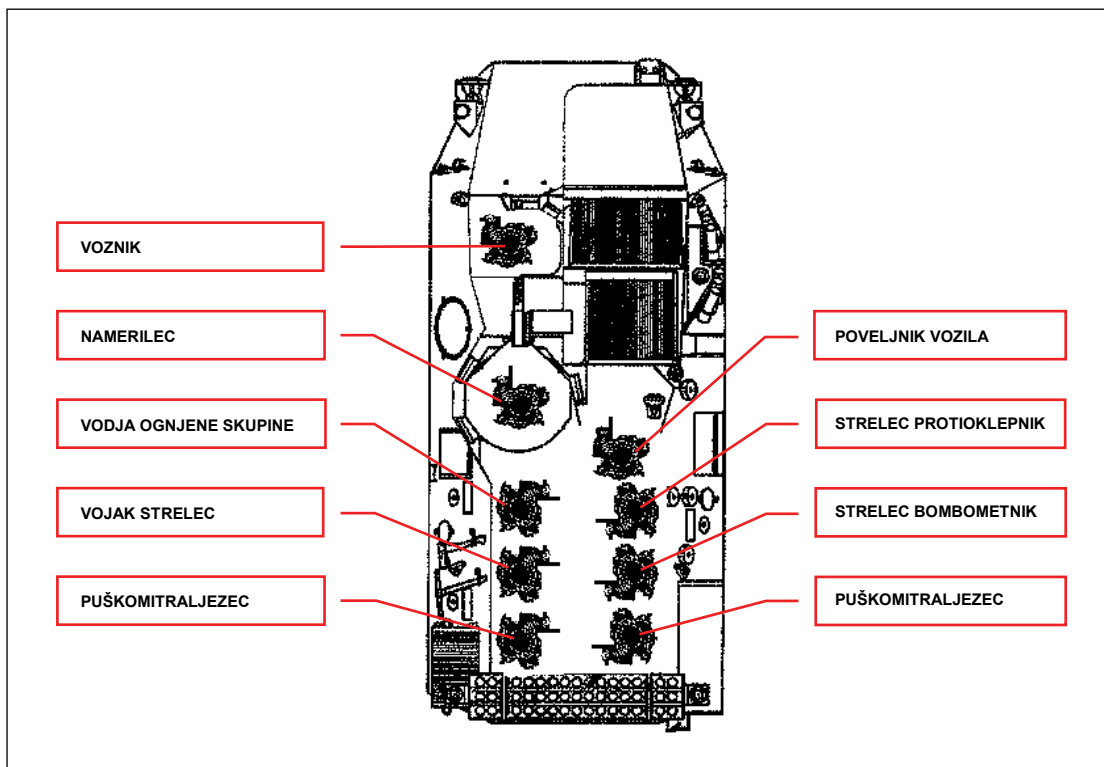
Shema 1:
Število vojakov, ki jih lahko prepeljemo z izbranimi transportnimi sredstvi.

Notranjost kolesnega oklepnega vozila Krpan 8 X 8

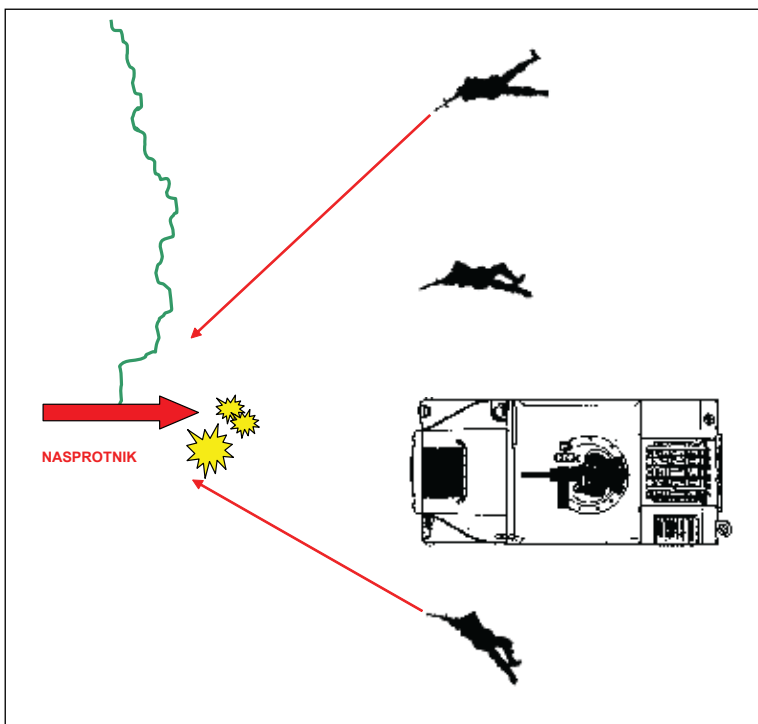
Oprema, nameščena na zunanjo stran vozil AAV

Shema 2: Razporeditev moštva v vozilu

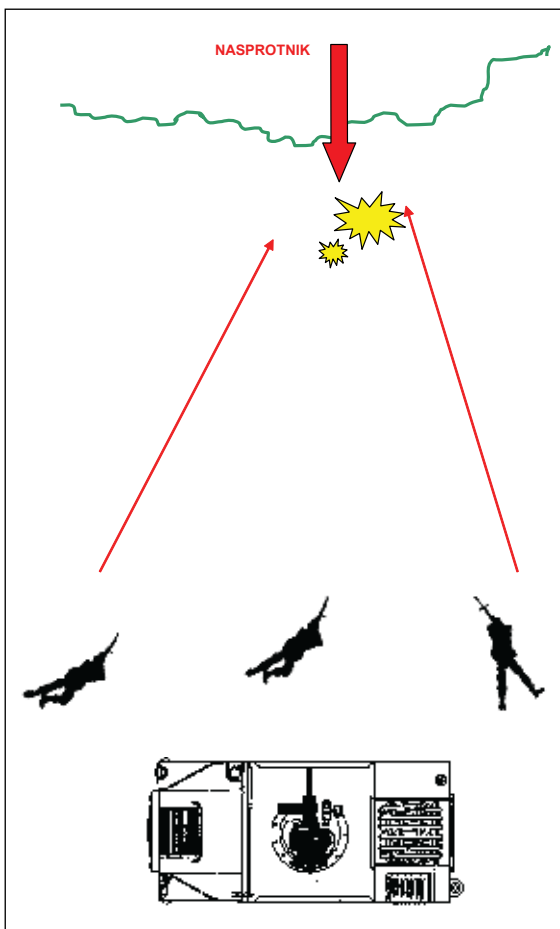
3.3 PREVOZNA SREDSTVA IN STIK Z NASPROTNIKOM

Poveljnik patrolje ne izkrca moštva iz vozil ob vsakem stiku z nasprotnikom, ker upošteva, da oklep in hitrost premika pomenita določeno zaščito za moštvo. Poleg tega se patrolja včasih sploh ne želi odločilno spopasti z nasprotnikom. Vsako nepotrebno izkrcavanje pomeni izpostavljanje moštva. Nasprotnik lahko izkoristi priložnost in napade patroljo, zaustavljeno za kratek čas. Moštvo izkrcnega dela mora poznati povelja in signale za izkrcavanje in vkrcavanje v vozilo. Navadno se leva stran izkrcnega dela izkrcava v levo stran, desna stran pa v desno, in sicer z zadnje strani vozila in prek izkrcevalne rampe. Na prvih sedežih, tik ob izkrcevalni rampi, sedita puškomitraljezca, ki se izkrcata prva. S tem je zagotovljena kar največja ognjena podpora preostalemu moštvu, ki se izkrcava iz vozila. Med premikom mora biti moštvo vselej pripravljeno, da se hitro izkrca in odpre ogenj na nasprotnika. Ob napadu na vozilo mora biti moštvo izurjeno, da se hitro izkrca in odpre ogenj na nasprotnika, ne glede na to, ali so bili napadeni s čela, bokov ali od zadaj. Po izkrcanju vojaki poiščejo najbližje zaklone, odprejo ogenj proti nasprotniku, vzpostavijo medsebojni stik in delujejo po povelju poveljnika oddelka. Postopki izkrcanja se razlikujejo glede na smer, iz katere je bilo vozilo napadeno. Sicer so odzivi moštva ob napadu na vozilo enaki ali vsaj podobni. Če je bilo vozilo napadeno s čela, se moštvo izkrca v linijo levo in desno od vozila, in sicer v smeri napada (shema 3).

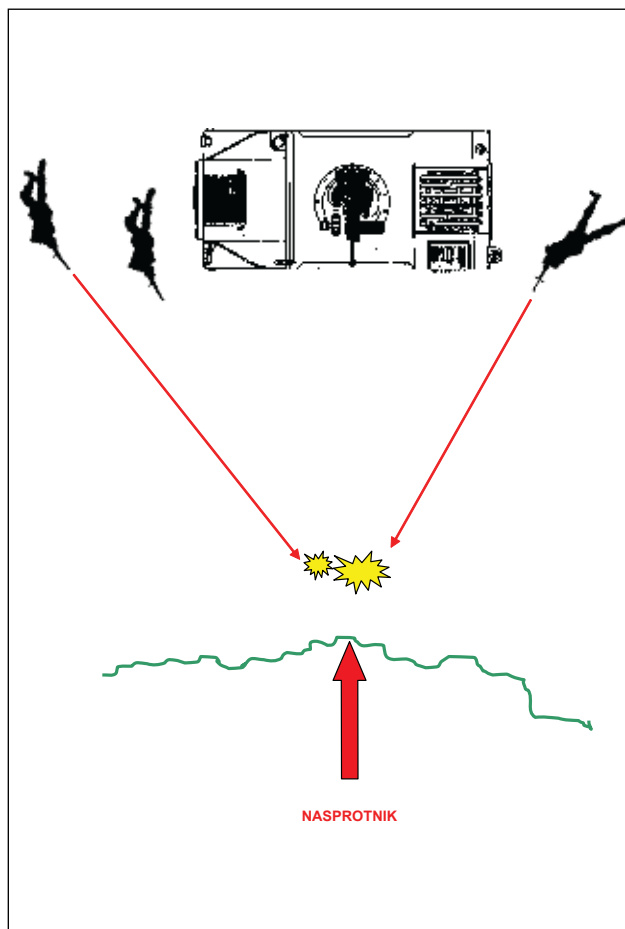

Shema 3:
Izkrcanje moštva – napad s čela

Če je bilo vozilo napadeno z desnega oziroma levega boka, se moštvo izkrca v linijo pred vozilom in za njim, prav tako v smeri napada (shema 4, shema 5).

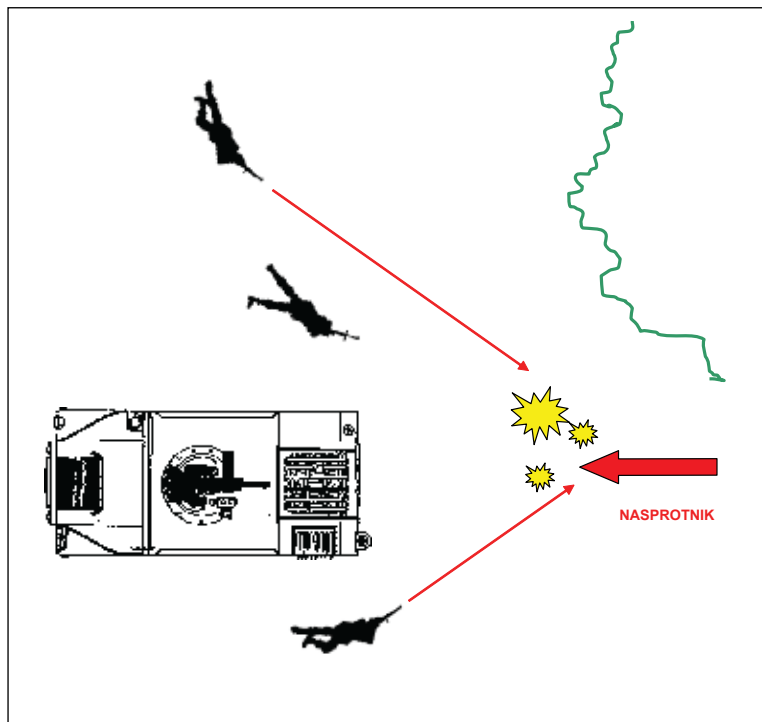

Shema 4:
Izkrcanje moštva – napad z desne

Shema 5:
Izkrcanje moštva – napad z leve

Če pa je bilo vozilo napadeno od zadaj, se moštvo izkrca v smeri napada v linijo za vozilom (*shema 6*). Postopki vkrčavanja oziroma izkrcavanja se lahko razlikujejo, saj ima vsako prevozno sredstvo drugačne konstrukcijske in druge lastnosti.

*Shema 6:
Izkrcanje moštva – napad s hrbta*

*Amfibijsko vozilo AAV
s spuščeno izkrcevalno rampo*

*Vojak med izkrcavanjem skozi vrata iz
oklepnega vozila pehote M113*

*Izkrcana patrulja napreduje vzdolž ulice v
spremstvu kolesnega oklepnega vozila Stryker.*

3.4 OBOROŽITEV PREVOZNIH SREDSTEV

Oklepna vozila, s katerimi se prevaža patrolja, so opremljena z oborožitvenim sistemom za ognjeno podporo, s protioklepnimi raketami in lanserji dimnih bomb. Tudi druga prevozna sredstva patrolje so lahko opremljena z nosilci za montažo mitraljezov in drugih oborožitvenih sistemov. S podpornim orožjem na vozilu je zagotovljena večja ognjena moč patrolje. Podporno orožje ima večji in učinkovitejši domet, večjo kadenco streljanja, lahko uporablja več vrst streliva, ima večji učinek na cilj, izkrcanemu moštvu pa okrepi samozavest. Vozilo Valuk, ki ga uporablja Slovenska vojska, je opremljeno z nosilci za montažo mitraljeza Browning M2HB QCB (*angl. Quick Change Barrel*) kalibra 12,7 mm ali avtomatskega bombometu GMG 40 H&K. Mitraljez Browning M2HB QCB uporablja strelivo 12,7 x 99 mm in ima učinkoviti domet 1829 metrov. S strelivom z zažigalnim zrnem M-23 lahko na primer vžigamo lahko vnetljive snovi na razdaljah, večjih od 160 m. Strelivo s prebojnim zrnem M-2 AP lahko na 193 metrov prebije do 25,4 mm debelo homogeno jekleno ploščo, na 1371 metrov pa 7,6 mm. Isto strelivo lahko na 183 m prebije do 22,8 mm, na 1371 m pa 5,6 mm debelo kaljeno oklepno ploščo. Strelivo z označevalnim zrnem M-17 TR se uporablja za označevanje ciljev, signaliziranje in korekturo ognja. Gorljiva zmes označuje krivuljo leta zrna na razdalji od 230 do 2240 m. Avtomatski bombomet GMG 40 H&K uporablja strelivo 40 x 53 SR. Bombomet ima učinkoviti domet do 1500 m. Standardni bojni naboj M430 HEDP lahko prebije do 5 cm oklepa. Ob aktiviranju eksplozivne polnitve naboja se krožno od mesta zadetka razletijo delci naboja, ki povzročajo poškodbe na živi sili v polmeru 15 m. Eksplozija naboja M383 HE povzroča poškodbe žive sile z udarnim valom. Naboj S 413

Vozilo Valuk, oboroženo z mitraljezom Browning M2HB QCB kalibra 12,7 mm

Lanserja raket TOW na vozilu BFVS

Namerilec na avtomatskem bombometu GMG 40 H&K kalibra 40 mm

Oborožitev vozila BFVS (s topom M242 bushmaster kalibra 25 mm, sovprežni mitraljez M240C kalibra 7,62 mm)

Mitraljezec med streljanjem iz helikopterja s šestcevni mitraljezom GAU-17 7,62 x 51 mm

HEDP-SD je opremljen s samouničevalnim mehanizmom, ki aktivira bojno glavo od 20 do 26 sekund po izstrelitvi. Bistveno večjo ognjeno moč ima na primer gosenično bojno vozilo pehote M2A3 in M3A3 BFVS (*angl. Bradley Fighting Vehicle System*). Oboroženo je z avtomatskim verižnim topom M242 bushmaster kalibra 25 mm, sovprežnim mitraljezom M240C kalibra 7,62 mm in dvema raketometoma TOW (*angl. Tube-launched Optically-controlled Wireless-Guided*). Raketa TOW lahko uničuje cilje na razdaljah do 3750 metrov in prebije več kot 800 mm oklepa. Tudi ameriško amfibijsko vozilo AAV7 (*angl. Amphibian Assault Vehicles*), ki ga uporablja korpus mornariške pehote, je oboroženo z mitraljezom kalibra 12,7 milimetra. Valuk ima za ustvarjanje dimne zavese šest cevi kalibra 76 mm za izstreljevanje dimnih nabojev. Dimni naboji, izstreljeni pod kotom 45°, v brezvetrju ustvarijo dimno zaveso široko 40 m (*Lahko kolesno oklepno vozilo Valuk 6 x 6: 2005*). Čas izgorevanja posamezne dimne polnitve je 60 sekund. Domet dimnega naboja je 50 m. Nekatera vozila imajo vgrajena sistem za RKB-zaščito, s katerim se poveča sposobnost delovanja in preživetja moštva tudi v okolju, onesnaženem z RKB-sredstvi. Sistem deluje tako, da se z vpihovanjem prečiščenega zraka v vozilu ustvarja nadpritisk, ki onemogoči zunanji vdor kontaminantov. Poseben filter odstrani trdne delce, kontaminante v tekočem in plinastem agregatnem stanju pa zadrži filter, ki je napolnjen z aktivnim ogljem.

3.5 OKLEP IN ZAŠČITA PREVOZNIH SREDSTEV

Oklep na vozilu moštva zagotavlja dodatno zaščito. Na nekatera vozila je mogoče namestiti dodaten oklep in drugo zaščito. Največja nevarnost za oklep so rakete ročnih raketometov in drugega protioklepne orožja, minskoeksplozivna sredstva in improvizirana eksplozivna sredstva. Vozilo je lahko opremljeno z dodatnim oklepom, eksplozivno-reaktivnim oklepom, aktivnim zaščitnim sistemom APS (*angl. Active Protection System*), kompozitnim oklepom, zaščitnimi rešetkami, zaščitno kletko za posadko ali okrepljenim podvozjem. V Iraku se je na primer izkazalo, da je za zaščito pripadnikov koalicijskih sil pred eksplozijami improviziranih naprav in projektili raketometov treba namestiti dodatni oklep na vozila HMMWV (*angl. High Mobility Multi Wheeled Vehicles*) in tovornjake, vojakom pa zagotoviti najsodobnejše zaščitne jopiče. Ker uporniki pogosto uporabljajo ročne raketomete RPG (*angl. Rocket Propelled Grenades*), se je pokazalo, da je zelo učinkovita uporaba zaščitne rešetke. Oklepna vozila s štirih strani varuje ograja, ki povzroči predčasno aktiviranje rakete in tako prepreči, da bi raketa predrila oklep vozila. Oklepno kolesno vozilo HMMWV M1114, ki ga uporablja tudi Slovenska vojska, ima dodatno protibalistično zaščito, ki vozilu zagotavlja zaščito pred strelivom kalibra 7,62 mm, in sicer s sprednje strani, strehe, bokov, vključno z vrati, in od zadaj. Zaščitna kletka za posadko prenese eksplozijo protitankovske mine z maso 5,5 kg na sprednjem in 2 kg na zadnjem delu. Oblikovana je tako, da eksplozijo mine usmeri na motorni oziroma prtljažni del. Streha ščiti posadko tudi pred drobci projektila kalibra 155 mm z razdalje 100 m in več (*Kočevar: 2002*). Amfibijsko vozilo AAV je mogoče dodatno zaščititi z montažnimi oklepnimi ploščami EAAK (*angl. Enhanced Applique Armour Kit*). Plošče bistveno povečajo balistično zaščito in maso vozila, ki se poveča za skoraj dve toni. Oklepne plošče se namestijo na bočne strani in streho izkrnega dela vozila. Narejene so iz homogenega jekla, gume in kompozitnega materiala. Njihova uporaba naj bi zagotovila, da oklepa ne predre izstrelek kalibra 7,62 mm oziroma manj in s hitrostjo, ki jo ima na ustju cevi. Proizvajalec jamči, da prebojno zrno kalibra 12,7 mm s hitrostjo, ki jo ima na ustju cevi, s 95-odstotno verjetnostjo ne prebije oklepa. Prav tako jamči, da

Vozilo Stryker,
opremljeno z zaščitno rešetko

Vozilo HMMWV M1114
z dodatno nameščenim oklepom

z enako verjetnostjo zrno kalibra 14,5 mm z razdalje 300 m ne prebije oklepa. Z 99-odstotno verjetnostjo pa jamči, da granata HE, kalibra 155 mm, ki eksplodira na razdalji 15,24 m, ne prebije oklepa. Gosenično bojno vozilo pehote M2A3 in M3A3 BFVS (*angl. Bradley Fighting Vehicle System*) ima dobro zaščito in ognjeno moč na račun mase. Vozilo ima brez dodatnih oklepnih plošč maso 30,617 tone. Dodatne oklepne plošče povečajo maso vozila za 2,907 tone, skupaj torej tehta več kot 33,524 tone. Oklep naj bi zadržal zadetek zrna topovskega naboja kalibra do 30 mm. Tudi protipožarni sistemi, s katerimi so opremljeni sodobni oklepniki, povečujejo možnost preživetja. Valuk ima na primer v izkrcnem delu vgrajeno napravo za samodejno gašenje ognja z optoelektronsko senzorsko sprožitvijo in hitrostjo praznjenja 50 do 100 ms. Oklepna vozila pehote imajo vgrajene strelne line, iz katerih lahko vojaki streljajo s svojim orožjem tudi med premikom vozila. Medtem ko je kot opazovanja pri drugih vrstah prevoznih sredstev precej širok, pa je pri oklepnih vozilih omejen na opazovalni kot opazovalnih lin.

3.6 TEHNIČNE LASTNOSTI PREVOZNIH SREDSTEV

Če se patrolja premika z vozili, mora vodja patrolje poznati tehnične lastnosti vozil, saj je lahko njihova uporaba na delu smeri premika omejena. Valuk ima na primer maso 12.800 kg, dolžino 579 cm in širino 250 cm. Vozilo lahko premaga 40-odstotni prečni nagib, 0,5 m visoko navpično oviro, 1,2 m širok jarek in 1,2 m globoko vodno oviro (*Lahko kolesno oklepno vozilo Valuk 6 x 6: 2005*). Vodja patrolje mora predvideti, katere so tiste značilnosti zemljišča na smeri premika, ki lahko ovirajo ali onemogočijo premik vozil. Na poti so namreč lahko most, zožanje ceste, brezpotje, vodna ovira ipd. Ena od prednosti uporabe vozil je tudi hitrost, s katero lahko premagujejo teren. Valuk lahko na utrjeni cesti doseže hitrost do 100 km/h. S tem je povezana tudi presoja porabe goriva in način oskrbe z njim. Lahko kolesno oklepno vozilo Valuk porabi na sto kilometrov 35 litrov goriva, na utrjeni cesti pa je njegov akcijski radij več kot 650 km. Oklepno kolesno vozilo HMMWV M1114 ima na primer maso 4447 kg, njegova uporabna nosilnost pa je 1043 kg. To vozilo lahko premaga 22-stopinjski vzpon, 30-odstotni bočni nagib in 76 centimetrov globoko vodno oviro. Dolžina HMMWV je 483,9 cm, širina 216 cm in višina brez oborožitve 185 cm. Z menjalno ročico v položaju D dosega to vozilo po voznih površinah in zemljišču, kjer je verjetnost zdrsa minimalna, do 88 km/h, največja hitrost, ki jo lahko doseže, pa je tudi do 125 km/h. Ob povprečni hitrosti od 48 do 64 km/h lahko prevozi do 442 km (*Truck, Utility: Up-Armored Carrier, 4 x 4, M1114: 1997*). Velikost rezervoarja je 94,6 litra. Vozilo lahko pospeši z 0 na 80 km/h v 18 sekundah (*Kočevar: 2002*). Največja hitrost, ki jo dosega na primer transportni helikopter AS 532 AL COUGAR, s katerim je opremljena tudi Slovenska vojska, je 309 km/h, dolet 830 km in največja višina leta 7600 m. Največja vzletna masa helikopterja je 9000 kg, z zunanjim tovorom pa 9350 kg. Koristna masa tovora je 4190 kg, koristna masa zunanjega tovora pa 4500 kg. V posadki helikopterja so dva pilota in tehnik, poleg posadke pa se lahko z njim prepelje do 24 vojakov s polno bojno opremo.

*Lahko kolesno oklepno vozilo
Otokar Cobra
med premagovanjem terena*

3.7 FORMACIJE IN TEHNIKE PREMIKANJA S PREVOZNIMI SREDSTVI

Premik z vozili patrolji prihrani dragoceni čas. Vendar je premik pogosto omejen na prometne komunikacije in odvisen od vremenskih ter voznih razmer. Lahko se zgodi, da sicer dobro načrtovana patrolja z vozili obtiči na zasneženi ali blatni cesti. V tem primeru zamuja, hkrati pa je lahka tarča nasprotnika. Vodja patrolje mora ob načrtovanju predvideti vse tiste dele na smeri premika, na katerih nasprotnik lahko postavi zasedo. Položaj lahko postane nevaren tudi, če patrolja zapelje v urbano območje z ozkimi ulicami in veliko gostoto prebivalstva. Vozila v ozkih ulicah, obkrožena z bolj ali manj nasilnim lokalnim prebivalstvom težko manevrirajo in lahko hitro postanejo tarča nasprotnika. Tudi patrolja z vozili se premika v določeni formaciji in uporablja predpisane tehnike premikanja. Formacija kolona na primer omogoča najboljši nadzor, najhitrejši premik patrolje, močan bočni ogenj in omejen ogenj s čela in od zadaj. V koloni se vozila na določeni medsebojni razdalji premikajo drugo za drugim. Ta formacija se najpogosteje uporablja na utrjenih komunikacijah. Poveljnik patrolje izbere tisto formacijo in tehniko premikanja z vozili, ki je glede na verjetnost stika z nasprotnikom in zemljišče najbolj primerna. Več o formacijah in tehnikah premikanja z vozili glej v *FM 3-21.9, The SBCT Infantry Rifle Platoon and Squad, vol. 1 (2002), str. 3–12 in 3–22*. Med vozili je treba vzdrževati varnostno razdaljo, da imajo ob stiku z nasprotnikom poveljniki vozil dovolj časa za odločanje, vozniki pa dovolj prostora za manever z vozilom. Signali se med vozili prenašajo prek radijske zveze, z uporabo zastavic ali ročnih signalov.

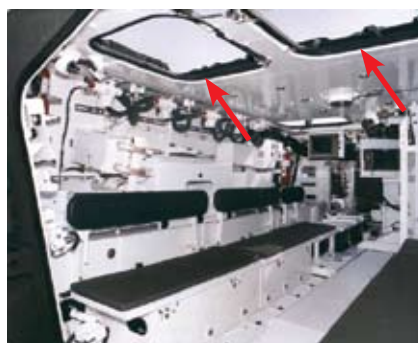
*Vozila Valuk
med premikom v koloni*

3.8 PREVOZNA SREDSTVA IN IZREDNI POSTOPKI

Že v bojnem povelju vodja patrolje določi postopek za primer, če pride do okvare vozila. Če se to zgodi, lahko vodja patrolje zahteva enoto za vzdrževanje ali vozilo za vleko. Do njihovega prihoda je treba okvarjeno vozilo zavarovati. Nadrejeno poveljstvo bo glede na možnosti in nastalo zamudo odločilo, ali patrolja nadaljuje izvedbo naloge ali ne. V bojnem povelju vodja patrolje določi tudi postopek za primer, če pride do nesreče z vozilom. Zaradi voznih in prometnih razmer, slabše vidljivosti, utrujenosti voznikov, nevarnih okoliščin, slabega stanja vozil in drugih vzrokov je verjetnost, da pride do nesreče, pri kateri je udeleženo vozilo patrolje, zelo velika. Vozilo se lahko zaleti v drugo vozilo v patrolji. Ker imajo vozila veliko maso, lahko popusti nasutje ob cesti, vozilo se prevrne, zdrsne s ceste in se odkotali v globel ali reko. Vodja patrolje mora v takih primerih računati na poškodbe ali smrtne žrtve. Med prevračanjem vozila se vojaki v njem lahko težje poškodujejo. Če vozilo zapelje ali se prevrne v reko, se vojaki lahko utopijo, če pa

Odprta vrata za izkrcanje na vozilu BFVS

*Prostor v oklepnem vozilu, namenjen izkrcnemu delu moštva.
V stropu prostora so dobro vidne odprtine za zasilni izhod iz vozila.*

jim uspe izplavati iz vozila, jih lahko odnese močan rečni tok. Ob nesreči lahko pride tudi do eksplozije ali požara v vozilu. Namerilca na podpornem orožju lahko udari veja, ki je med nočnim premikom ni opazil, ali pa se zapne v jeklenico, ki jo je čez komunikacijo napel nasprotnik. Moštvo mora vedeti, kako ravnati, če pride do nesreče z vozilom, kje so zasilni izhodi iz vozila, koliko jih je in kako se odpirajo. Poznati mora tudi način ročnega odpiranja izkrcevalne rampe. Zasilni izhodi ne smejo biti zaklenjeni ali založeni. Valuk ima na primer v stropu izkrcevalnega dela tri zasilne izhode in poseben izhod za poveljnika vozila, namerilca in voznika. Izkrcevalna rampa se odpira hidravlično, lahko pa tudi ročno. V tem primeru je postopek zamudnejši in zahteva bolj izurjeno posadko. Pred odpiranjem je treba izkrcevalno rampo ročno odvarovati. Na njeni desni strani so vrata z ročnim zapiranjem, skozi katera lahko vstopa ali izstopa en vojak.

Dobro izurjena in izkušena posadka vozila lahko prepreči nastanek nesreče. Posadka mora vedeti, kako ravnati, če je voznik smrtno zadet, ranjen ali če med vožnjo omedli. Položaj postane še bolj zapleten, če je voznik vozil pod zaprto loputo. Vozniki in namerilci naj bi bili oblečeni v kombinezone, ki imajo všite posebne trakove za izvleko poškodovanca. Dostop do voznika mora biti prost, da ga je mogoče evakuirati, med tem ko njegovo mesto zasede rezervni voznik. Enako velja za namerilca na podpornem orožju in poveljnika vozila. V takih primerih je dobro, da je tudi izkrčni del posadke usposobljen za ravnanje s podpornim orožjem in vožnjo vozila. V skrajnih primerih se mora vodja patrolje ali poveljnik vozila odločiti, da zapusti vozilo in z moštvom izkrcevalnega dela in posadko premik nadaljuje peš. Tudi postopek zapuščanja vozila določi vodja patrolje v bojnem povelju. Patrolja lahko vozilo zapelje na skrito lokacijo in ga dobro maskira. Vozilo se pozneje v ugodnejših okoliščinah prepelje nazaj k enotam. Če vodja patrolje zapusti vozilo in hoče preprečiti, da bi ga nasprotnik uporabil, mora vozilo onesposobiti, kar lahko stori z namestitvijo eksplozivnih nabojev na pogonske gredi, v rezervoar, na osi in krmilni mehanizem. Nameščene eksplozivne naboje moštvo aktivira tik pred odhodom v varni oddaljenosti od vozila. Če moštvo podpornega orožja ne bo vzelo s seboj, se z eksplozivnim nabojem uničijo cev, zaklepišče in prožilni mehanizem orožja. Strelivo se uniči ali zakoplje v zemljo, če je manjšega kalibra, pa se pozneje med premikom raztrese v grmovje in podrast. Patrolja vzame s seboj, zakoplje ali pozneje odvrže v podrast tudi zaklep orožja. Odstraniti ali uničiti je treba tudi vse radijske naprave v vozilu oziroma iz njih izbrisati vse operativne frekvence. Iz vozila je treba pobrati vse načrte za delo v radijskem prometu in drugo dokumentacijo ter uničiti ali odstraniti tudi drugo opremo, ki bi lahko koristila nasprotniku.

*Patruljiranje z vozili v Afganistanu
v poletnih razmerah*

*Patruljiranje z vozili v Afganistanu
v zimskih razmerah*

4 OKOLJE, V KATEREM POTEKA PATRULJIRANJE

Zaradi vse pogostejših operacij na kriznih žariščih z gosto poseljenostjo ima vse večji pomen tudi bojno delovanje v urbanih okoljih. Dejstvo je, da se manjša urbana območja zraščajo v večja. Okolje, v katerem poteka patroljiranje, je pomemben dejavnik, ki vpliva na izvedbo nalog in uporabo taktičnih postopkov. Taktični postopki, ki so se nekje izkazali kot učinkoviti, so lahko v spremenjenem okolju popolnoma neučinkoviti. Največji vpliv na delovanje vojaških enot imajo geografska lega, kamninska sestava tal, stanje in vrsta komunikacij, telekomunikacije, infrastruktura, podnebne razmere, razmerje med mestnimi središči, podeželjem in nenaseljenimi območji, gospodarska razvitost, etnična struktura in notranja stabilnost ter gostota prebivalstva. Ni vseeno, ali patroljiranje poteka v pogozdenem in naseljenem območju z zmernim podnebjem ali pa na neporaščnem, peščnem, hribovitem območju z visokimi dnevnimi in nizkimi nočnimi temperaturami. Oborožene sile lahko uporabimo v tropskem, puščavskem, celinskem ali visokogorskem okolju, zato je pri načrtovanju njihove uporabe v različnih okoljih treba načrtovati primerno opremo in spremljajočo logistično podporo. Če se poletna uniforma uporablja v okolju z nizkimi temperaturami, lahko povzroči podhladitev vojaka, zimska v tropskem in vročem okolju pa povečuje možnost nastanka vročinskih udarov in dehidracije. Vojaki morajo biti oblečeni v uniformo, ki bo udobna, hkrati pa jih bo ščitila pred škodljivimi vplivi iz okolja. Tudi kamuflažni vzorec uniforme mora biti prilagojen okolju. Moštvo je treba opremiti z dodatnimi kosi zaščitne opreme, uniformami, tehničnimi sredstvi in oborožitvijo, ki bo zanesljivo delovala tudi v zahtevnih podnebnih razmerah. Pri načrtovanju operacije v zahtevnem okolju moramo predvideti tudi vplive okolja na človeka, tehnična sredstva in opremo.

Okolje, v katerem poteka patroljiranje

S primerjavo nekaterih geografsko-demografskih značilnosti sodobnih kriznih žarišč ugotovimo, da so razlike v okolju, v katerem potekajo vojaške operacije, zares velike. Okolje vpliva na vsebino priprav vojaških enot pred odhodom na območje delovanja. Pomembno je poznati posebnosti okolja, v katerem bodo delovale vojaške enote. Tako ima na primer Afganistan, ki leži med Iranom na zahodu, tremi centralnoazijskimi republikami na severu ter Pakistanom na jugu in vzhodu, površino 647.500 km². Afganistan je v osrednjem, severovzhodnem in vzhodnem delu gorata dežela, z gorovjem, ki proti severovzhodu prehaja v himalajsko visokogorje. Planote na severozahodu in jugozahodu so sicer rodovitne, vendar nerazvite, na meji s Pakistanom in Iranom pa so obsežna puščavska območja. Manjša območja obdelovalne zemlje ležijo v številnih dolinah po državi, večje obdelovalne površine pa so v smeri od Kabula do Kandaharja. Največja mesta ležijo vzdolž glavnih cestnih povezav ob mejah države. Povodje tvorijo štiri glavne reke, ki se iz države iztekajo v Turkmenistan in Pakistan. Skupna dolžina plovnih poti v Afganistanu je 1200 km. Najvišja povprečna letna temperatura je 20 °C, najnižja pa 5 °C, povprečna letna količina padavin je 339 milimetrov, povprečna jutranja zračna vlažnost 65-odstotna in

popoldanska 32-odstotna. Zračna vlažnost in temperaturna nihanja so v posameznem mesecu precej visoki. Najvišja januarska dnevna temperatura je 2 °C in najnižja –8 °C, jutranja vlažnost je 80-odstotna, popoldanska pa 70-odstotna. Najvišja avgustovska temperatura je 33 °C, najnižja pa 15 °C, jutranja vlažnost je 54-odstotna, popoldanska pa 23-odstotna. Poleg tega so temperaturna nihanja med dnevom in nočjo precej visoka, kar lahko zelo obremenilno vpliva na moštvo. Afganistan je država z največjimi klimatskimi razlikami na svetu. Na severu prevladuje ostro himalajsko podnebje, v jugozahodnem puščavskem delu pa so pogosto vroče puščavske nevihte. Zime so izredno ostre, razen na skrajnem jugu države. V okolici Kabula pade sneg od januarja do marca, na območju Kandaharja pa so zime milejše, precej krajše, sneg pa zapade le redko. Če so poletja v Kabulu precej znosna, pa so v kandaharskih provincah izredno vroča tudi ponoči. Pomladno taljenje snega povzroča naraščanje voda, ki onemogočajo uporabo sicer običajnih točk za prečkanje vodotokov. Afganistan ima skupaj 18.750 km utrjenih cestišč, vendar bo treba zgraditi dodatnih 30.000 km; večina cestne infrastrukture je bila namreč v dvajsetih letih vojn uničena. Leta 2005 je imel Afganistan 26.000.000 prebivalcev, gostota poseljenosti je bila 40 ljudi na km². V glavnem mestu Kabul je leta 2001 živel 2.450.000 prebivalcev, večina (76,7 odstotka) pa živi na podeželju. Zaradi vojn je bilo prebivalstvo v iskanju hrane in zaposlitve primorano zapustiti večja mesta in se izseliti na podeželje in v sosednje države. Druga država z zanimivimi značilnostmi je Irak. Irak leži na območju rek Tigris in Evfrat. Proti zahodu in vzhodu države so puščave, na jugu pa gorovje Zagros. Irak meji na Savdsko Arabijo, Iran, Jordanijo, Kuvajt, Sirijo in Turčijo ter ima z obalo dolgo 58 km, izhod v Perzijski zaliv. Ker leži sredi mezopotamskih planot, predstavlja most med Sredozemljem in Azijo ter ima zaradi neposredne bližine Perzijskega zaliva pomembno geostrateško lego. Površina Iraka je 441.839 km², največje strateško pomembne reke, ki tečejo skozi Irak, so Evfrat, Tigris in Shatt al-Arab. Njihove dolžine so spoštovanja vredne: 1000, 1300 in 190 km, državo pa delijo na tri dele. Reki Evfrat in Tigris se zlivata južno od glavnega mesta Bagdad in iztekata v Perzijski zaliv. Drenažni kanal, dolg 565 km, umetno povezuje obe reki ter jug države z Bagdadom, po njem pa je mogoča plovba 5000-tonskih ladij. Cestno omrežje v Iraku obsega skupaj 36.438 km cest, večinoma zgrajenih med iraško-iransko vojno, po katerih so prevažali vojaške enote in opremo. Kljub hudim poškodbam, ki so nastale med zavezniškim bombardiranjem v prvi zalivski vojni, je bila večina cestnega omrežja obnovljena. Strateško pomembno je tudi železniško omrežje s skupno dolžino 2339 km. Najnižje povprečne letne temperature v Iraku so 15 °C, najvišje pa 30 °C. Povprečna letna količina padavin je manj kot 200 mm, najnižja letna povprečna zračna vlažnost je 29-odstotna, najvišja pa 57-odstotna. Če primerjamo povprečne mesečne temperature v obdobju od januarja do marca, ugotovimo, da je v tem obdobju najnižja povprečna temperatura 6 °C, najvišja pa 19 °C, najnižja povprečna zračna vlažnost ob 7.30 je 78-odstotna, ob 15.30 pa 43-odstotna. V obdobju od julija do septembra je najnižja povprečna temperatura 11 °C in najvišja 42 °C, jutranja zračna vlažnost je 34-odstotna in popoldanska 13-odstotna. V Iraku so poletja lahko izredno vroča, saj se ponekod temperatura dvigne do 50 °C. Poletne temperature so nižje na severu države v kurdistanski regiji. Največja vlažnost je na jugu, na obalah Basre, kjer so klimatske razmere manj ugodne. Zime v Iraku so mile, le proti severu so hladnejše, saj v kurdistanskih gorah občasno sneži in zmrzuje. Največ padavin je od novembra do marca, le na območjih Mosula in Kirkuka so padavine obilnejše z letno količino od 66 do 400 mm, kar omogoča kmetijsko dejavnost neodvisno od umetnega namakanja obdelovalnih površin. V Iraku so na nekaterih območjih zabeležili najvišje temperature na svetu, predvsem v Mezopotamiji. Taljenje snega v gorovju na severu lahko v začetku poletja povzroča poplave. Leta 2006 je imel Irak 28.807.000 prebivalcev, gostota naselitve je bila 65 ljudi na kvadratni kilometer. V glavnem mestu Bagdad je leta 2006 živel 5.000.000 prebivalcev, okrog 30 odstotkov v siromašnem predmestju. Po podatkih iz leta 2001 živi večina (75 odstotkov) prebivalcev na poplavnih ravninah, ki obsegajo zgolj 25 odstotkov vsega kopnega ozemlja. Porečje največjih rek določa razporeditev poselitve, saj omogoča vzdrževanje namakalnega sistema za kmetijske površine.

V primerjavi z geografsko-demografskimi značilnostmi Afganistana in Iraka ima Slovenija popolnoma drugačne značilnosti. Leži v evropskem kontinentalnem pasu na geografskem križišču južne in osrednje Evrope, kjer se mešajo podnebni vplivi Jadranskega morja, Alp, Dinarskega gorstva in Panonske nižine. Ozemlje je reliefno razdeljeno na več zaključenih regij. Najpomembnejše med njimi so alpske pokrajine na severozahodu, sredogorje in predalpsko hribovje (29 odstotkov), zahodne in vzhodne predalpske pokrajine, subpanonske pokrajine (20 odstotkov), dinarske pokrajine (20 odstotkov ozemlja) in submediteranske pokrajine. Zaradi naravnih danosti imamo tudi v Sloveniji nekatera ugodna izhodišča za pripravo vojaških enot pred napotitvijo na območje operacij, kjer so geografske in podnebne razmere zelo težavne.

V nekaterih okoljih ni izrazitih mest in naselij, temveč je prebivalstvo z zaselki razpršeno po širšem območju, kar lahko pomeni, da bo patrolja na območju svojega delovanja pogosto prihajala v stik z lokalnim prebivalstvom. Poleg tega dosega število prebivalcev v posameznih mestih stopnjo prenaseljenosti ob

*Patrulja v različnih okoljskih
in podnebnih razmerah (a, b)*

hkratni nezadostni infrastrukturni opremljenosti in splošni gospodarski nerazvitosti mest. Urbano okolje zahteva posebno taktiko bojevanja. Zmanjšan je pomen bojevanja v gozdovih in na neposeljenih območjih. Stik z lokalnim prebivalstvom, ki ne bo nujno sovražno razpoloženo, terja od sodobnega vojaka tudi sposobnost vzpostavljanja stika in komunikacije s prebivalstvom. Nižje taktične enote se morajo še naprej usposabljati tako iz klasičnih vsebin bojevanja kot iz vsebin, ki jih določa spremenjeno okolje, v katerem delujejo oborožene sile. To so naloge ohranjanja miru in humanitarne naloge. Poleg tega morajo ohranjati veliko prilagodljivost delovanja v različnih, hitro spreminjajočih se okoliščinah, saj bo seznam nalog, ki jih bodo morale patrolje opravljati, zelo širok, seveda pa vse naloge ne bodo nujno bojne. Ne glede na nalogo in geografsko okolje, v katerem delujejo oborožene sile, pa načela patroljiranja in vsi postopki organiziranja, priprave na patroljo in njene uresničitve ostajajo enaki ali vsaj podobni.

5 ORGANIZACIJA IN SESTAVA PATRULJE

Sestava patrolje se lahko spreminja glede na nalogo. Vod je navadno sestavljen iz treh oddelkov in poveljniškega oddelka, poveljnik patrolje pa je odgovoren za nadzor in delovanje patrolje. Pravzaprav so to oddelki z določeno vlogo. Tako lahko oblikujemo oddelke za napad, ognjeno podporo in zavarovanje. Ker so tudi oddelki lahko okrepljeni ali pa manjši, kot so predvideni po formaciji, jih poimenujemo po skupinah. Tako so lahko v patrolji oblikovane skupine za napad oziroma izvidovanje, ognjeno podporo in zavarovanje. Patrolja je sestavljena iz tistih elementov ali skupin, ki so nujne za izvedbo naloge. Skupina za podporo zagotavlja ognjeno podporo med napadom, umikom ali napredovanjem. Neposredno ognjeno podporo zagotavlja vsaki skupini, ki izvaja napad ali izviduje. Skupina za napad se spopade z nasprotnikom, uničuje sredstva, zajame nasprotnika in izvaja dejavnosti na cilju. Skupina za zavarovanje ščiti patroljo med premikom do cilja, izolira območje delovanja (OD), zavaruje ciljno zbirno točko (CZT) in varuje umik patrolje. Moštvo je oboroženo z osnovno oborožitvijo. Velikost in ognjena moč posameznih skupin in celotne patrolje se lahko dodatno oblikujeta glede na vrsto naloge. Organiziranje nalog vključuje določanje nalog že oblikovanim enotam, oblikovanje enot z dodajanjem in odvzemanjem ali pa določanje nalog ognjene podpore že oblikovanim enotam. Na ravni čete in navzdol gre preprosto za sredstvo, s katerim se oblikujejo ločene in jasno prepoznavne podskupine. Organiziranje nalog je nujno za uresničitev tistih nalog, za katere vod oziroma oddelek po navadi ni organiziran ali opremljen. Patrolji se lahko na primer dodajo skupina za navajanje minometnega ognja, bolničar, oddelek težkih mitraljezov, posadka na protioklepnem sistemu, specialisti, kot so pirotehniki, stezosledci, vodiči, ostrostrelci, izvidniške skupine ipd. Patrolji pa se lahko odvzamejo določene enote in dolžnosti, ki za izvedbo naloge niso nujne. Za vsako nalogo posebej se oblikuje moštvo, če je le mogoče, pa se že oblikovani oddelki in posamezne ognjene skupine v oddelku ne spreminjajo. Za osnovno pehotno enoto v vlogi patroljiranja smo izbrali vod, ki je organiziran, kot je predstavljen v učbeniku SBCT (*angl. Stryker Brigade Combat Team*) Infantry Rifle Platoon and Squad (*Headquarters Department of the Army: 2002*).

5.1 SPLOŠNA ORGANIZACIJA

Izkrcni del pehotnega voda je sestavljen iz poveljniškega oddelka, oddelka mitraljezov in treh pehotnih oddelkov (*shema 7, str. 56*). Pehotni vod ima skupaj 39 pripadnikov, glede na njegovo nalogo pa so formaciji lahko dodani različni specialisti ali enote (oddelek ostrostrelcev, specialisti za rušenje itn.). Formacija se lahko zmanjša (če oddelek opravlja nalogo samostojno ali če ni nujno, da se moštvo obremeni v celoti), lahko pa se hkrati poveča in zmanjša.

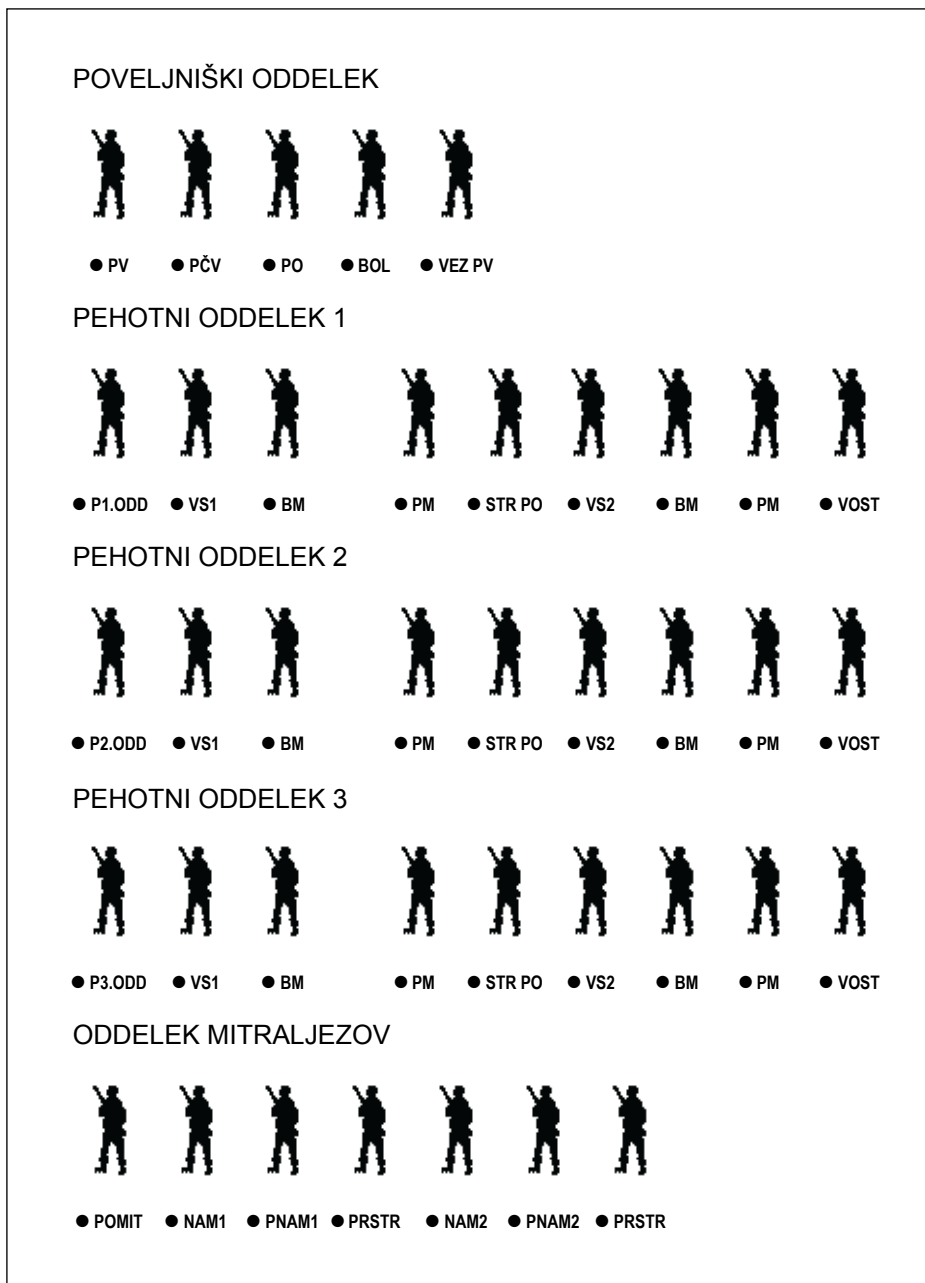
5.1.1 POVELJNIŠKI ODDELEK

Poveljniški oddelek je namenjen vodenju in poveljevanju, vdrževanju zveze z nadrejenimi in podrejenimi enotami, vodenju administrativnih in logističnih zadev ter sanitetni oskrbi. Poveljniški oddelek sestavljajo poveljnik voda in podčastnik voda, vezist ter prednji opazovalec. Bolničar specialist je vodu navadno dodan. Ker so postavljeni v formacijo poveljniškega oddelka, so vojaki specialisti in podčastnik voda hitro na voljo poveljniku voda, če jih potrebuje. Poveljnik, ki poveljuje vodu, je odgovoren za taktično uporabo voda, oborožitve in opreme. Podčastnik voda je najstarejši podčastnik v vodu in drugi v liniji poveljevanja, zato se po navadi z bolničarjem premika v formaciji ločeno od poveljnika voda, pomaga pa mu pri poveljevanju in nadzoru. Vsi pripadniki poveljniškega oddelka so oboroženi z avtomatskimi puškami.

5.1.2 PEHOTNI ODDELEK

Pehotni oddelek je najnižja taktična enota pehote. Namenjen je za uničenje nasprotnika, zavarovanje področja, zaseg nasprotnikovih zalog in opreme, pridobivanje informacij ter oviranje in zadrževanje nasprotnikovega napada. Sestavljen je iz poveljnika in osmih vojakov. Poveljnik je podčastnik, ki poveljuje oddelku, upravlja ogenj oddelka, skrbi za urjenje in vzdrževanje bojne pripravljenosti ter za uspešno izvedbo naloge. Poveljnik oddelka je oborožen z avtomatsko puško.

Oddelki so sestavljeni iz dveh ognjenih skupin. Vsaka skupina je sestavljena iz vodje ognjene skupine, strelca bombometnika, strelca in puškomitraljezca. Strelec ene ognjene skupine je navadno specialist za protioklepno orožje, tj. strelec protioklepnik, strelec druge pa ostrostrelec. Vodja ognjene skupine vodi

*Shema 7:
Organizacija in sestava
pehotnega voda*

in razvršča posamezne vojake, določa sektorje ognja strelcem ter glavno in pomožno smer delovanja puškomitraljezcu. Vodja ognjene skupine je oborožen z avtomatsko puško, strelec bombometnik ima poleg avtomatske puške še bombomet, puškomitraljezec pa je oborožen s puškomitraljezom. Strelec ene ognjene skupine je oborožen z avtomatskim in protioklepnim orožjem, strelec druge pa s prirejeno avtomatsko ostrostrelno puško.

5.1.3 ODDELEK MITRALJEZOV

Oddelek zagotavlja vodu neposredno ognjeno podporo, in sicer z uporabo mitraljezov in avtomatskih pušk. Oddelek je sestavljen iz poveljnika in dveh posadk mitraljezov s po tremi vojaki. Poveljnik oddelka, ki je podčastnik, poveljuje oddelku in organizira ogenj mitraljezov. Posadke so sestavljene iz namerilca mitraljeza, ki je vodja posadke, pomočnika namerilca in prinašalca streliva. Namerilec je oborožen z mitraljezom, pomočniki, prinašalci in poveljnik oddelka pa z avtomatskimi puškami.

5.1.4 NALOGE IN ODGOVORNOSTI POSAMEZNIKOV

Povečana bojna moč pehotnega voda zahteva dobro usposobljene in izurjene vojake ter poveljnike. Zahteva tudi usposabljanje ključnih posameznikov za opravljanje nalog na različnih dolžnostih, s čimer

zagotovimo zamenljivost moštva in kljub izgubam in porušeni liniji poveljevanja ohranjamo učinkovitost voda. V tako sestavljenem vodu, z različnimi dolžnostmi, je tesno sodelovanje med posamezniki izredno pomembno.

a) Poveljnik voda

Poveljnik voda je odgovoren za vod in njegovo taktično uporabo, za skupno urjenje moštva ter administrativne, kadrovske in logistične zadeve. Dobro mora poznati svoje moštvo in načine, kako lahko uporabi vod in oborožitev. Osebnostno je odgovoren za razmestitev moštva in uporabo razpoložljivega orožja v vodu.

Poveljnik voda:

- poveljuje vodu pri izvrševanju naloge, ki jo sprejme od poveljnika čete;
- obvešča poveljnika čete o svojem ravnanju, če ni ustreznih povelj;
- načrtuje naloge ob pomoči podčastnika voda, poveljnikov oddelkov in ključnih posameznikov;
- nadzoruje položaj in je navzoč, kjer je treba, da preverja, izdaja dopolnilna povelja in opravi sprejeto nalogo;
- od poveljnika čete zahteva dodatno podporo za izvedbo naloge;
- podčastniku voda izdaja navodila za načrtovanje in usklajevanje bojnega delovanja;
- med načrtovanjem sprejema poročila podčastnika voda in poveljnikov oddelka;
- obravnava zahtevke voda skladno s taktičnim načrtom;
- med nalogo nadzoruje podčastnika voda in poveljnike oddelkov;
- ob pomoči podčastnika voda in poveljnikov oddelkov pripravi načrt ognjene podpore;
- usklajuje postavljanje ovir;
- analizira taktični položaj, obvešča moštvo in učinkovito uporablja vse zmogljivosti moštva, oborožitve in opreme, da bi opravil nalogo;
- upravlja informacije poveljevanja, nadzora in komunikacije;
- preprečuje nenadzorovano odtekanje informacij;
- zagotavlja točnost predaje poročil in poročila poveljniku čete;
- spremlja taktični položaj nasprotnika in svojih enot ter o njem redno obvešča podrejene.

b) Podčastnik voda

Podčastnik voda je drugi v liniji poveljevanja. Navadno poveljuje oklepnim vozilom voda in usmerja ogenj podpornih orožij na vozilih, medtem ko se poveljnik izkrca z moštvom. Podčastnik voda pomaga in svetuje poveljniku voda ter poveljuje vodu v njegovi odsotnosti. Vodi in nadzira administrativne zadeve, logistiko, vzdrževanje oborožitve in opreme voda. Odgovoren je za usposobljenost posameznikov v moštvu. Svetuje poveljniku voda o usposabljanju, disciplini, razporeditvi na dolžnosti in napredovanju posameznikov. Dobro pozna taktiko voda in zna učinkovito uporabljati vse njegove zmogljivosti.

Podčastnik voda:

- poveljuje oklepnim vozilom, če se poveljnik voda izkrca z moštvom; kadar potekajo operacije neodvisno od podpore oklepnih vozil, se pridruži vodu in pomaga poveljniku pri poveljevanju;
- sprejema administrativna in logistična poročila poveljnikov oddelkov ter zahtevke za hrano, vodo, strelivo in gorivo; vodi statusni karton voda, predaja zahtevke četnemu podčastniku ali izvršilnemu častniku in se z njim usklajuje;
- usmerja bolničarja in skupine za izvleko ranjenih;
- spremlja številčno stanje voda, poročila o ranjenih in skrbi za popolnjevanje ter zamenjavo moštva;
- spremlja moralo, disciplino in zdravstveno stanje moštva;
- prevzame poveljevanje posameznim elementom voda;
- med konsolidacijo in reorganizacijo zagotavlja pravočasno in zadostno popolnjevanje s strelivom;
- sprejema sporočila iz nadrejenega poveljstva in poročila poveljniku voda;

- obvešča poveljnika voda o nujnih zadevah in poroča v nadrejeno poveljstvo;
- skrbi za hrambo in razdeljevanje logističnih sredstev in jih po potrebi zahteva od poveljstva čete;
- skrbi za vzdrževanje oborožitve in opreme;
- preverja in nadzoruje razmere pred izvedbo bojne naloge.

Statusna karta voda

c) Poveljnik pehotnega oddelka

Poveljnik pehotnega oddelka je odgovoren za oddelek, ki mu poveljuje.

Poveljnik oddelka:

- nadzoruje manever svojega oddelka ter moč in vrsto ognja; poveljuje dvema ognjenima skupinama, določa položaje, izdaja povelja in signale za odpiranje, preusmeritev ter prekinitev ognja in druga povelja;
- izdaja bojna povelja svojim podrejenim;
- usposablja in uri svoj oddelek v individualnih veščinah in skupnih nalogah, da se zagotovi bojna pripravljenost moštva;
- odgovoren je za administrativne in logistične potrebe oddelka, zahteva ter razdeljuje strelivo, vodo, hrano, gorivo in posebno opremo;
- odgovoren je za številčno stanje oddelka, orožja in opreme;
- pripravi poročilo o ranjenih, bolnih, poškodovanih in pogrešanih, odgovarja za vzdrževanje orožja in opreme oddelka;
- preverja oborožitev, opremo in uniforme moštva;
- obvešča poveljnika in podčastnika voda o stanju moštva, orožja, sredstev in opreme;
- odgovoren je za enakomerno razdelitev sredstev moštva.

č) Poveljnik oddelka mitraljezov

Poveljnik oddelka mitraljezov:

- poveljuje dvema posadkama mitraljezov, določa položaje, izdaja povelja in signale za odpiranje, preusmeritev in prekinitev ognja ter druga povelja, nadzira manever svojega oddelka ter moč in vrsto ognja;
- s poveljnikom voda usklajuje načrt ognjene podpore mitraljezov;
- prvi nadomešča podčastnika voda, če je ta ubit, ranjen, poškodovan, ujet ali kako drugače izločen iz boja; prevzame vlogo podčastnika voda, če se ta ni izkrcal iz vozila;
- izdaja bojna povelja svojim podrejenim;

- usposablja in uri svoj oddelek v individualnih veščinah ter skupnih nalogah, da zagotavlja bojno pripravljenost moštva;
- odgovoren je za administrativne in logistične potrebe oddelka, zahteva ter razdeljuje strelivo, vodo, hrano, gorivo in posebno opremo;
- odgovoren je za številčno stanje oddelka, orožja in opreme;
- pripravi poročilo o ranjenih ter obravnava poročila o poškodbah podrejenih;
- odgovoren je za vzdrževanje orožja in opreme oddelka;
- preverja stanje oborožitve, opreme, hrane, vode in goriva ter uniforme moštva;
- poroča poveljniku in podčastniku voda o stanju moštva, orožja, sredstev in opreme;
- odgovoren je za enokomerno razdelitev sredstev moštva.

d) Vodja ognjene skupine

Vodja ognjene skupine poveljuje skupini ter nadzoruje manever in ogenj svoje skupine. Pomaga poveljniku oddelka pri nadzoru, usposabljanju in urjenju moštva v individualnih veščinah, skupnih nalogah in bojnem urjenju. Odgovoren je za svoje moštvo in poroča poveljniku oddelka o vseh zadevah, ki jih ta zahteva, še posebej ob stiku z nasprotnikom. Uporablja opremo za nočno opazovanje in drugo opremo. Nadzoruje moč in vrsto ognja ter izbira in označuje prednostne cilje.

e) Strelec protioklepnik

Strelec protioklepnik je opremljen z avtomatsko puško in protioklepnim orožjem, za katerega je usposobljen, da ga uporabi proti oklepni ciljem. Protioklepno orožje se lahko uporabi na ravni oddelka, voda ali čete. Gre za močno orožje za enkratno uporabo, s katerim lahko ravna en vojak. Izstrelki lahko uniči bojne tanke nasprotnika na razdaljah do 2000 metrov. Strelec protioklepnik ima nalogo uničiti kakršno koli oklepno sredstvo nasprotnika, ki bi ogrozilo napredovanje voda.

f) Strelec bombometnik

Strelec bombometnik je oborožen z avtomatsko puško in bombometom. Z bombometom lahko izstreljuje visokoeksplozivne bombe, s katerimi ovira ali uniči nasprotnikovo pehoto in lažja oklepna vozila. Uporabi lahko tudi dimne bombe, s katerimi prikrije manever, ogenj in premik oddelka, ali bombe za osvetljevanje bojišča, s katerimi ob zmanjšani vidljivosti in ponoči svojemu oddelku izboljša pregled ali označuje položaje nasprotnika in svojih enot.

g) Puškomitraljezec

Glavno orožje puškomitraljezca je lahki puškomitraljez. V oddelku sta po osnovni formaciji dva. Puškomitraljez oddelku zagotavlja veliko moč enakomernega ali povečanega zapornega in usmerjenega ognja na razdaljah, ki so večje od tistih, na katerih lahko učinkovito uporabimo ogenj avtomatskih pušk. Puškomitraljezec lahko z ognjem svojega orožja ovira delovanje nasprotnikove pehote in bunkerjev, uniči njegove puškomitraljezce in protioklepne posadke ter tako omogoča manever svojih ognjenih skupin in oddelkov.

h) Ostrostrelec

Ostrostrelec lahko v oddelku deluje pod poveljstvom poveljnika oddelka ali poveljnika voda. Čeprav opravlja naloge strelca v eni izmed obeh ognjenih skupin v oddelku, je ostrostrelec oborožen s prirejeno avtomatsko puško. Lahko deluje samostojno v oddelku ali pa skupaj z drugimi ostrostrelci sestavlja skupino na ravni voda. Ostrostrelec je odličen strelec, izurjen za uničevanje pomembnejših ciljev, kot so posadke mitraljezov, puškomitraljezci, protioklepne posadke, ostrostrelci, poveljniki itn.

i) Vezist

Vezist je vojak, ki je odgovoren za vzdrževanje radijske zveze. Po ukazu komunicira v radijskem prometu, ga neprekinjeno spremlja in je v pripravljenosti, da posreduje ali sprejme radijsko sporočilo. Vezist v zbirnem rajonu prevzame radijska sredstva zvez, pribor in dokumentacijo za komuniciranje v brezžičnem prometu. Vso dokumentacijo nosi v levem prsnem žepu. Ko prevzame radijska sredstva zvez, takoj vnese v radijske naprave pripravljene frekvence in preveri zvezo med radijskimi napravami. Ključnim posameznikom razdeli

načrt uporabe radijskih sredstev zvez. Zveza med vsemi udeleženci se ponovno preveri eno uro pred odhodom patrulje na nalogo. Vezist zaščiti radijske naprave pred vodo in vlago, v nahrbtnik spravi pribor in anteno za vzpostavitev zveze na terenu. Na pamet se nauči kodne oznake in vodi obrazce za poročanje. V priboru vezista so tudi vodoodporna pisala in beležke, obrazci, baterijska svetilka z rdečim filtrom in šotorsko krilo. Vezist je lahko tudi zapisovalec, glede na nalogo pa se lahko v patrulji poleg vezista poveljnika voda določi tudi rezervni vezist, ki je prav tako opremljen z radijskimi sredstvi zvez in ustrezno dokumentacijo.

j) Bolničar

Bolničar je dodan vodu, sicer pa opravlja naloge v sestavi sanitetnega voda poveljniško-logistične čete. Bolničar skrbi za to, da je moštvo fizično sposobno opravljati taktične naloge. Pomaga poveljniku voda pri načrtovanju in izvedbi sanitetnega usposabljanja, nadzoruje zdravje ter skrbi za osebno higieno celotnega moštva. Med taktičnimi operacijami oskrbuje poškodovane in ranjene ter pomaga pri njihovi evakuaciji.

Bolničar:

- oskrbuje ranjene, bolne ter poškodovane in po navodilih podčastnika voda pomaga pri evakuaciji ranjenih;
- svetuje poveljniku voda in podčastniku voda pri vzdrževanju higiene moštva, preverja zdravstveno in fizično stanje posameznikov v vodu;
- prek podčastnika voda zahteva sanitetni material;
- usposablja skupine za izveleko ranjenih;
- opravlja druge naloge po povelju poveljnika in podčastnika voda.

k) Prednji opazovalec

Prednji opazovalec je vodu dodan, sicer pa opravlja naloge prednjega opazovalca v minometni četi. Njegove glavne naloge so usmerjanje in navajanje posredne ognjene podpore ter določanje ciljev.

Prednji opazovalec:

- izbira ali določa glavne cilje in jih vključi v četni načrt ognjene podpore;
- pripravlja, obnavlja in uporablja delovno karto;
- vzpostavlja in vzdržuje radijsko zvezo s četno skupino za ognjeno podporo;
- svetuje poveljniku voda o zmožnostih in omejitvah razpoložljive ognjene podpore;
- zbira obveščevalne podatke in poroča o njih;
- označuje cilje.

5.2 POSEBNO ORGANIZIRANJE PATRULJE

Posamezne skupine v patrulji so razdeljene na več podskupin oziroma moštev. Moštvo je lahko sestavljeno iz dveh ali več vojakov. Skupina za izvidovanje ima na primer lahko več izvidniških moštev za zavarovanje. V sestavi skupine za napad je tudi več različnih podskupin, na primer za preiskavo padlih, oskrbo z vodo, izveleko ranjenih, rušenje ipd. Vodja patrulje poskrbi, da imajo vsak posameznik, moštvo in skupina v patrulji določeno nalogo ali več nalog. Vsak posameznik naj bi poznal tudi naloge drugih v patrulji. Vodja patrulje pri načrtovanju upošteva možnost, da lahko med opravljanjem naloge pade vojak ali vsa skupina v patrulji, zato je pomembno načelo, da vsi poznajo naloge preostalega moštva v patrulji.

5.2.1 NALOGE KLJUČNIH POSAMEZNIKOV V PATRULJI

a) Namestnik vodje patrulje

Namestnik vodje patrulje je običajno podčastnik voda, glede na velikost enote v patrulji pa lahko tudi poveljnik oddelka ali vodja skupine. Namestnik vodje patrulje je drugi v liniji poveljevanja, ki patrulji poveljuje v odsotnosti poveljnika. Natančno pozna nalogo, načrt njene uresničitve in načrt ognjene podpore. Namestnik vodi postopke z vojnimi ujetniki in ranjenimi ter organizira evakuacijo ranjencev. Pomaga vodji patrulje pri številu moštva. V spopadu razdeljuje strelivo in vodji poročila o stanju streliva, žrtvah in vojnih ujetnikih. Nadzoruje delo vezista in je odgovoren, da je moštvo vedno pripravljeno in zbrano. Pomaga poveljniku pri vodenju

patrulje. Odgovoren je za administrativne in logistične zadeve, med izdajo povelja vodje patrolje po njegovem ukazu izda točko *administrativne in logistične zadeve*. Po ukazu vodje nadzoruje delo nekaterih skupin in posameznikov, obvešča patroljo in poskrbi, da poveljujoči skupin z informacijami seznanijo podrejene.

b) Moštvo za prenos ranjenih

Vsaj eden izmed dveh vojakov je usposobljen za prvo oskrbo in izvleko ranjenih. V vsaki skupini je določeno moštvo za prenos ranjenih. Na najnižji ravni si vojak, če je mogoče, sam oskrbi rano s sredstvi iz osebnega kompleta prve pomoči. Naslednji v liniji sanitetne oskrbe je njegov sovojak, ki ranjenega tudi izvleče v najbližji primeren zaklon, ki mora biti dovolj velik za oba. Če je mogoče, lahko vojaku da prvo pomoč in zasilno oskrbo sovojak. Upoštevamo morebitno izpostavljenost nasprotnikovemu obstreljevanju. Če ranjeni vojak ni zmožen nadaljevati boja ali če zahteva poškodba takojšnjo pomoč bolničarja ali evakuacijo, sovojak pokliče bolničarja ali skupino za prenos, ki ranjenega premakne v primeren zaklon, kjer ga dodatno oskrbi bolničar. Moštvo za prenos tudi pomaga pri splošni evakuaciji ranjenih. Pri transportu ranjenih sodelujejo tudi preostali vojaki v patrolji, ker je prenos ranjenega fizično naporen in je nujna menjava nosačev. Moštvo za prenos ranjenih uporablja vse poznane in primerne metode. Pri tem lahko uporablja tudi sredstva, kot so šotorsko krilo, oprtnik, različni prijemi in formacijska nosila.

Moštvo za izvleko ranjenih

c) Moštvo za oskrbo z vodo

Moštvo običajno s seboj nosi dovolj vode, ki jo potrebuje med nalogo. Z vodo se lahko oskrbuje na določenih lokacijah, kamor jo dostavijo oskrbovalne enote. Mogoče je tudi, da patrolja dobi vodo iz naravnih ali umetnih zajetij, vendar pri tem tvega zastrupitev ali stik z nasprotnikom, ki te vire nadzoruje. Moštvo za oskrbo z vodo je opremljeno z izpraznjenimi transportnimi nahrbtniki ali šotorskim krilom za prenos vode. S seboj lahko nosi tudi podpisane prazne čutare. Moštvu so dodani skupina za zavarovanje, rezervni navigator in radijska zveza. Določen je tudi poveljnik moštva za oskrbo z vodo. Poveljnik voda natančno določi razpoznavne znake, postopek zapuščanja patrolje, smer, točko oskrbe z vodo in ukrepe ob izrednih dogodkih. Glede na to, da gre pri patrolji lahko marsikaj narobe, poveljnik vedno predvideva rezervni načrt za popolnjevanje z vodo, čeprav patrolja sicer nosi s seboj dovolj vode za izvedbo naloge. To zahteva še dodatno usklajevanje z enoto četne oskrbovalne postaje.

Moštvo za oskrbo z vodo

č) Moštvo za pregled mrtvih

Moštvo za pregled mrtvih je sestavljeno iz dveh vojakov. Eden je vodja moštva in pregleduje mrtve, drugi varuje tistega, ki pregleduje. Delo moštva mora biti varno, hitro in učinkovito. Mrtev nasprotnikov vojak je lahko miniran ali pa gre za zvijačo in je nasprotnik živ ter zato nevaren. Ko moštvo izključi to možnost in razoroži mrtvega, hitro opravi pregled, saj je lahko izpostavljen nasprotnikovemu opazovanju. Sistematični pregled mrtvega zagotavlja, da noben del mrtvega ne ostane nepregledan. Vsa najdena dokumentacija in uporabna oprema se odlagata na kup in se pozneje predata poveljniku voda. Moštvo patrolje mora biti tudi sicer izurjeno za preiskavo žrtev, ranjenih, ujetnikov in objektov. Pred preiskavo preverimo, ali so na območju postavljene pasti. V preiskavi iščemo opremo, zapiske, topografske karte, poročila, povelja, kodne oznake in drugo uporabno dokumentacijo. Zajeta oprema, ki bi otežila premik patrolje in ni izrecno zahtevana v povelju patrolje, se običajno uniči z eksplozivom, zažge, zakoplje, maskira, drugače onespособi ali pusti na mestu zajetja. Vse dokumente in zahtevano opremo vodja patrolje zbere in preda skupaj s poročilom. Vsa oprema in dokumentacija se označita s časom in lokacijo zajetja. Vodja patrolje poskrbi, da celotno moštvo preda vse zajete dokumente in opremo. Pregledani mrtvi se označijo. Svoje mrtve vojake je treba označiti drugače kot nasprotnikove. V tem primeru je postopek za ravnanje z mrtvimi nekoliko drugačen in natančno določen v povelju. Ob večjem številu mrtvih in omejenem času je treba več moštev za njihov pregled, zato ima vsak element v patrolji že določeno moštvo za pregled mrtvih.

Moštvo za pregled mrtvih

Pregledan in označen nasprotnikov vojak

d) Moštvo za rušenje

V ožjem smislu sta to dva vojaka, ki sta usposobljena za rušenje ali pa imata zgolj nalogo, da z ročno bombo ali eksplozivom uničita opremo, oborožitev, sredstva in vozila. V širšem smislu pa mislimo na specialista za rušenje, ki je vodu dodan za izvedbo neke naloge (rušenje mostu, uničenje artilerijskega orožja ipd.) in lahko deluje tudi pri drugih nalogah rušenja, ki jih je treba opraviti med patroljo.

e) Moštvo za ravnanje z vojnimi ujetniki

Vojni ujetniki so eden najdragocenejših virov obveščevalnih informacij. Vojne ujetnike je treba kar se da hitro odpeljati k poveljniku voda. Poveljnik patrolje določi moštvo za ravnanje z vojnimi ujetniki (VU). Za ravnanje z njimi se določita vsaj dva vojaka. Ker število vojnih ujetnikov težko predvidimo, se lahko za ravnanje z njimi določi več vojakov v patrolji. Moštvo prevzame ujetnike od skupine za preiskavo ujetnikov, lahko pa jih moštvo za ravnanje z vojnimi ujetniki pregleda samo. Moštvo je opremljeno s trakovi ali vrvjo za vezanje, lepilnim trakom in kartoni za popisovanje ujetnikov, njihove oborožitve in opreme. Z ujetniki je treba ravnati skladno z mednarodnim vojnim in humanitarnim pravom. Vojne ujetnike je treba stalno varovati na določeni lokaciji. Med premikom je prav tako določeno mesto v formaciji, kjer je skupina, ki spremlja vojne ujetnike. O lokaciji skupine z vojnimi ujetniki je obveščeno celotno moštvo patrolje. Vojne ujetnike ločimo po položaju, in sicer na častnike, podčastnike in vojake. Če je mogoče, jih je treba čim prej

predati nadrejenemu poveljstvu, saj upočasnjujejo premik patrulje in otežujejo izvedbo naloge. Z zajetim civilnim prebivalstvom, ki bi lahko ogrozilo izvedbo naloge ali pa zaradi njihove zaščite, je treba ravnati podobno kot z vojnimi ujetniki. Za predajo vojnih ujetnikov je nujno dodatno usklajevanje med enotami. Običajno sta ravnanje z vojnimi ujetniki in njihova izročitev vključena v načrtovanje patrulje. Naloge posameznikov za ravnanje z vojnimi ujetniki so določene z bojnim poveljem. Pri ravnanju z vojnimi ujetniki moramo upoštevati načela o *varovanju*, *preiskavi*, *ločitvi*, *utišanju*, *hitrosti*¹. Ujetnike je treba čim prej po zajetu temeljito preiskati, iščejo se predvsem orožje in dokumenti. Morebitno orožje zasežemo in ga takoj predamo poveljniku patrulje. Ujetnike razdelimo v skupine, in sicer na častnike, podčastnike, dezertarje, civiliste, ženske in otroke. S tem ukrepom preprečimo, da bi ujetniki organizirali pobeg ali da bi poveljujoči izdajali povelja. Ujetnikom je treba preprečiti, da bi se med seboj pogovarjali. Moramo jih zavarovati in jih stalno varovati. Ne smemo jih mučiti in poniževati, predvsem pa z njimi ravnamo skladno z mednarodnim vojnim in humanitarnim pravom. Postopki z ranjenimi se lahko razlikujejo. V odvisnosti od resnosti poškodbe in kraja, kjer je poškodba nastala, lahko vodja patrulje zahteva pomoč. Vojake, ki so bili ranjeni na cilju ali med vrnitvijo s cilja, lahko evakuiramo s patruljo, vozili ali helikopterjem. Če je poškodba nastala na poti k cilju, se vodja patrulje odloči, ali je patruljo sploh še mogoče opraviti. Glede na okoliščine poškodovanega s spremstvom napotimo nazaj ali pa ga z zavarovanjem pustimo na neki točki, s katere bo evakuiran pozneje.

Moštvo za ravnanje z vojnimi ujetniki

f) Navigator in števec korakov

Naloga navigatorja je skrb za navigacijo patrulje. Z vodjo patrulje usklajuje podrobnosti o smeri premika. Pogosto se mu pridruži pri usklajevanju prehoda skozi položaje svojih enot. Vodji patrulje po ukazu pomaga pri načrtovanju smeri premika in pripravi prosojnice ter izdela model zemljišča za izdajo povelja. Med patroljiranjem usmerja vojaka na čelu patrulje, ki drži smer in skladno z dogovorom obvešča poveljnika patrulje o njeni lokaciji. Eden ali dva vojaka v patrulji sta določena za navigatorja. Njuna naloga je, da z uporabo kompasa in drugih tehničnih sredstev pomagata vodji patrulje vzdrževati smer premika. Določen je tudi števec korakov, ki meri prehojeno razdaljo od točke do točke. Število prehojenih korakov sproti pretvarja v metre. Poročilo o prehojeni razdalji se poda v metrih. Število prehojenih korakov se meri s pripomočkom za štetje korakov, ki ga lahko naredimo iz vrvice in vozličkov. Vedno se določita najmanj dva števca korakov. Za prehojene razdalje vseh števcov se izračuna povprečje. Števca sta med seboj ločena, smer premika pa je razdeljena na odseke (*angl. legs*). Vsak odsek se začne s prepoznavno značilnostjo na zemljišču. Števci korakov na začetku vsakega odseka začnejo z nič. Skupno prehojeno pot spremljata vodja patrulje in navigator. Odsek se lahko začne pri določeni kontrolni točki in konča pri drugi kontrolni točki. Občasno vodja patrulje zahteva poročilo o prehojeni razdalji. Vsi, ki štejejo korake, poročajo o prehojeni razdalji vodji patrulje ali navigatorju, ki izračunata povprečje prehojene razdalje.

¹ 5S (FMFM 6-5 Marine Rifle Squad: 1991).

Pripomoček za štetje korakov

Navigator pri načrtovanju smeri premika

g) Prinašalec streliva

Moštvo patrolje je popolneno s strelivom za uresničitev naloge. Ker poveljnik voda predvideva, da je lahko poraba streliva večja od načrtovane, že med načrtovanjem določi način oskrbe s strelivom, ki ga uskladi z enoto četne oskrbovalne postaje. Patrolja se lahko oskrbuje z dodatnim strelivom na vnaprej dolčenih glavnih in rezervnih lokacijah. Prinašalec streliva je v tem primeru več, kajti dodatno strelivo je lahko precej težko, poleg tega je lahko razdalja do oskrbovalne točke velika. V tem primeru se oblikuje skupina, ki bo prevzela in prenesla strelivo. Postopek je podoben kot pri oskrbi z vodo. Moštvo mora poznati sistem oskrbovanja s strelivom med ognjenim stikom z nasprotnikom, čeprav naj bi vsak vojak nosil s seboj dovolj streliva. Nekateri vojaki bodo strelivo porabili hitreje kot drugi, zato se lahko s strelivom popolnjujejo tudi med seboj. Najprej se popolnjujejo puškomitraljezi in mitraljezi. V patrolji je v ospredju predvsem oskrba s strelivom na poznanih lokacijah in samooskrba. Patroljiranje poteka v posebnih razmerah, ki so različne od napada, pri katerem je četna oskrbovalna postaja zadaj za enoto, oskrba pa je nekoliko lažja, čeprav tudi tvegana.

Prinašalec streliva

h) Čelno, bočno in začetno zavarovanje

Poveljnik voda določi skupine za zavarovanje čela, bokov in začelja patrolje. Običajno to zagotavljajo oddelki glede na mesto, ki ga zavzemajo v določeni formaciji. Če se na primer prvi oddelek premika v formaciji steber voda na čelu, zagotavlja čelno zavarovanje. Sodobne formacije voda so oblikovane tako, da je z medsebojnim prekrivanjem območij opazovanja posameznih vojakov delno že zagotovljeno zavarovanje čela, bokov in začelja. Poveljnik voda običajno od določenega oddelka zahteva še pozornejše opazovanje bokov ali začelja. Če je treba, določi posebne skupine za čelno, bočno in začetno zavarovanje. To je aktivno zavarovanje, pri čemer skupine uporabljajo različne tehnike. Z bočnim zavarovanjem zavarujemo levi in desni bok, pravočasno opozarjamo na prisotnost nasprotnika in večkrat lahko odkrijemo zasedo. Bočne skupine pogosto upočasnijo premik patrolje, saj morajo vojaki premagovati teren, ki je navadno težje prehoden. Z začetnim zavarovanjem se zavarujemo pred napadom od zadaj. Poleg tega ugotavljamo in poročamo, če enoti morda sledi nasprotnik. S čelnim zavarovanjem se pravočasno opozori na prisotnost nasprotnika pred enoto. To je najpogosteje prvi stik z nasprotnikom in zato moramo izbrati najvarnejšo smer premika. Vsaka potreba po oblikovanju skupine za čelno, bočno ali začetno zavarovanje upočasnijo premik patrolje. Naloge čelnega zavarovanja so zahtevne, zato bodo v nadaljevanju podrobneje predstavljene. Skupine za zavarovanje se premikajo na oddaljenosti od glavnine patrolje, ki zagotavlja vidni stik med vojaki zavarovanja in jedrom patrolje. Če je oddaljenost večja, se lahko uporabijo dodatni vojaki za povezavo ali radijska sredstva zvez. Zavarovanje so "oči in ušesa" patrolje med premikom. Nemalokrat so bile enote uničene, ker poveljujoči ni uporabil izkušenega moštva za zavarovanje ali pa ga sploh ni organiziral. Dobro moštvo mora prepoznati nenavadne spremembe v okolju z opazovanjem, vohom in sluhom, hkrati pa mora ugotovitve hitro in tiho posredovati poveljniku voda. Po drugi strani pa morajo imeti skupine za zavarovanje samozavest, znanje in avtoriteto, da na lastno pobudo vzpostavijo stik z nasprotnikom; če je treba, tudi z ognjem.

6 OBOROŽITEV IN OPREMA PATRULJE

Poglavje o oborožitvi in opremi patrulje opozarja na potrebo po nenehnem obnavljanju poznavanja taktično-tehničnih kazalnikov oborožitvenih sistemov in opreme ter na razumevanje usmeritev v njunem razvoju. Prav zaradi teh razlogov se poglavje ne omejuje zgolj na predstavitev tistih oborožitvenih sistemov in opreme, ki jo uporablja Slovenska vojska, ampak pri obravnavi poskuša iti korak naprej. Nekatere oborožitvene sisteme in opremo uporabljajo oborožene sile, ki imajo izkušnje, pridobljene v boju, in zagotovo določajo nekatere sodobne smernice oboroževanja ter opremljanja lastnih oboroženih sil. Na splošno je razvoj sodobnih oborožitvenih sistemov in opreme usmerjen v miniaturizacijo, elektronicizacijo ter integracijo sistemov za odkrivanje ciljev, navigacijskih sistemov, računalnikov in programske opreme, poveljniških informacijskih sistemov, sistemov za nadzor ognja, orožja in človeka ter v povezovanje v sistem tako imenovanega digitaliziranega bojišča. Čas uvajanja novih in izpopolnjenih oborožitvenih sistemov in opreme od njihovega nastanka do operativne uporabe v oboroženih silah se nenehno skrajšuje. Izredno pomembno je, da poveljujoči taktičnih enot dobro poznajo oborožitvene sisteme in opremo svoje enote. Taktično-tehnične značilnosti orožja in opreme ter njihova učinkovita uporaba pomembno vplivata na doseganje premoči nad nasprotnikom in zmago v boju. Nasprotnik je pomemben dejavnik. Pomembno je prepoznati nasprotnika, njegovo opremljenost, oborožitev, sredstva, izurjenost, motivacijo, taktiko in sistem logističnega oskrbovanja. Na podlagi analize nasprotnika se načrtujejo vsebina priprav pred odhodom na območje delovanja, vrsta opreme, oborožitve in način oskrbe svojih enot. Le tako lahko pričakujemo uspeh, razpoložljiva sredstva pa bodo učinkovito izkoriščena. Izhajajoč iz poznavanja taktično-tehničnih kazalcev orožja nasprotnika, njegove opremljenosti in taktike, ki jo uporablja, se bo poveljujoči odločil za uporabo tiste oborožitve, opreme in taktike, ki bodo v boju učinkovitejše. Bojne zmogljivosti malih taktičnih enot so se zaradi uporabe najsodobnejših oborožitvenih sistemov in opreme občutno povečale. Uporaba novih tehnologij ter novih materialov je povzročila, da so se zmogljivosti oborožitvenih sistemov povečale ob hkratnem zmanjšanju njihove velikosti in mase. Sodobni oborožitveni sistemi so narejeni iz trpežnih kompozitnih materialov, ki imajo manjšo maso in daljšo življenjsko dobo. Sodobna optična in optoelektronska sredstva so povečala zmogljivosti sedanjih oborožitvenih sistemov in omogočila, da enote bojno delujejo v vseh vremenskih razmerah, tudi ponoči. Z uporabo zanesljivih navigacijskih sistemov kjerkoli na zemlji natančno določajo svojo lokacijo. Oborožitveni sistemi, sredstva in oprema vojaka se že vključujejo v sistem digitaliziranega bojišča, s čimer so zagotovljeni večja avtonomnost bojnega delovanja posameznega vojaka, večji nadzor na najnižji taktični ravni in večja učinkovitost pri izvedbi taktičnih nalog. Sodobni oborožitveni sistemi posameznika imajo izboljšane ergonomske lastnosti, zato jih vojak lažje uporablja. Uporaba lažjih kompozitnih materialov za izdelavo orožja je vodila v zmanjšanje njegove velikosti in mase. Uporaba novega streliva je prav tako povzročila, da se je v oborožitev uvedlo orožje z manjšim kalibrom. To je povzročilo zmanjševanje mase orožja, vojak pa ob enaki masi lahko nosi do trikrat več streliva. Za primer vzemimo vojaka, oboroženega z ameriško karabinko M4A1 SOPMOD (*angl. Special Operations Peculiar Modifications*), ki uporablja naboj SS109 5,56 x 45 mm, in vojaka, oboroženega z jurišno puško M70AB2, ki uporablja naboj M76 7,62 x 39 mm. Masa naboja SS109 je 12,5 g, medtem ko ima naboj M76 maso 17 g. Zlahka ugotovimo, da če vsebuje bojni komplet streliva za jurišno puško M70AB2 150 kosov nabojev s skupno maso 2,55 kg, lahko vojak, opremljen s karabinko M4A1 SOPMOD pri isti skupni masi streliva nosi 204 naboje, kar pomeni, da pri nespremenjeni masi streliva lahko nosi 36 odstotkov več nabojev. Zrno naboja SS109 na ustju cevi dosega začetno hitrost do 930 m/s z energijo 1708 J. Na razdalji 100 metrov ima zrno hitrost 832 m/s, energijo 1367 J in pade za 66 mm. Na razdalji 400 m pa ima zrno hitrost 574 m/s, energijo 650 J in pade za 1,296 m. Zrno tipa PS naboja 7,62 x 39 m dosega na ustju cevi začetno hitrost do 710 m/s z energijo 2010 J. Na razdalji 100 metrov ima zrno hitrost 632 m/s, energijo 1592 J in pade za 116 mm. Na razdalji 400 m pa ima zrno hitrost 399 m/s, energijo 634 J in pade za 2,338 m. Ciklična hitrost streljanja karabinke M4A1 SOPMOD je 700–900 nab/min, praktična pa 150 nab/min. Ciklična hitrost streljanja jurišne puške M70AB2 je 600 nab/min, medtem ko je praktična hitrost streljanja 120 nab/min. Čeprav ima zrno naboja SS109 večjo natančnost, ne zanemarjamo dejstva, da je prebojna moč naboja M76 večja. Raznovrstnost streliva in povečani učinek zadetka zrna na cilju hkrati pomenita, da lahko pehotni vojak uspešno deluje proti različnim ciljem na bojišču. Na jurišne puške se lahko namesti večina sodobnih optičnih in optoelektronskih sistemov, s čimer je izboljšana zanesljivost odkrivanja in prepoznavanja ciljev, zadevanja ciljev na večjih razdaljah in v vseh vremenskih razmerah, tudi ob zmanjšani vidljivosti in celo ponoči. Na orožju se lahko soosno namestijo različne optoelektronske dnevno-nočne namerilne naprave, s čimer se očitno poveča sposobnost za odkrivanje in zanesljivo uničenje ciljev. Danes se že proizvajajo modularna orožja. Gre za oborožitvene

sisteme posameznika, ki se, glede na nalogo, z zamenjavo cevi in zaklepa s sprožilnim mehanizmom lahko sestavijo kot jurišna puška, puškomitraljez ali ostrostrelna puška. Obstaja celo izvedba tovrstnega orožja z možnostjo izbire, med različnimi kalibri. Na večino najsodobnejših karabink se lahko modularno namestijo različni namerilni, opazovalni ali oborožitveni sistemi. Takšen pristop je zagotovo povečal bojno zmogljivost pehotnega vojaka. Oborožitveni sistemi se že izdelujejo na tak način, da je med različnimi orožji mogoča izmenjava posameznih delov, kot so okvirji, nabojniki, zaklepi, namerilne naprave, cevi in podobno. Novi visokoodporni materiali in nove konstrukcijske rešitve so povečale stopnjo zaščite sodobnih zaščitnih jopičev, zaščitnih plošč, zaščitnih mask in čelad. Povečana je tudi odpornost in funkcionalnost opreme, ki vojaku omogoča in olajša daljše bivanje v vsakršnih bojiščnih in terenskih razmerah. V razvoju in uporabi oborožitvenih sistemov, sredstev in opreme se nadaljuje nenehno iskanje razmerja med tistimi, ki so nujno potrebni za izvršitev bojne naloge, in maso bojnega tovora ter opreme, ki jo vojak še lahko prenaša po bojišču. Pri načrtovanju patrolje mora poveljnik patrolje, glede na vrsto naloge ter orožje in sredstva, ki jih uporablja nasprotnik, ugotoviti, katero orožje, sredstva in opremo bo patrolja potrebovala za uspešno izvršitev naloge. Poveljujoči se o izbiri oborožitve, opreme in sredstev odloča glede na nalogo, stanje in izurjenost moštva, razdaljo do cilja in način transporta do mesta izvedbe naloge. Pri tem običajno izbira med formacijsko oborožitvijo in opremo voda ali čete. Za izvršitev določene naloge oborožitev, sredstva in opremo lahko zagotavlja višja enota. Pomembno je, da poveljujoči pozna taktično-tehnične zmogljivosti, namen in maso posameznih sredstev, s katerimi bo obremenil svoje moštvo. Moštvo, ki uporablja določena sredstva, mora biti usposobljeno za njihovo uporabo. Med sredstva, potrebna za izvršitev naloge, spadajo tudi tista, ki jih uporabljajo dodane enote in specialisti. Pehotna enota v patrolji navadno uporablja formacijsko opremo, ki se lahko dopolni z opremo, ki jo zahteva vrsta patrolje. Poveljnik patrolje mora poznati tudi vrsto, zmogljivosti in omejitve artilerijskih enot, ki patrolji zagotavljajo ognjeno podporo, da bi lahko kar najbolje izkoristil razpoložljive zmogljivosti za izvedbo naloge.

Pehotno oborožitev in opremo razvrščamo v več skupin. Kot osnovo za strokovnejšo razvrstitev oborožitev in opreme pehotnega voda v vlogi patrolje smo uporabili knjigo Pehotna oborožitev in oprema (Žabkar: 2007). Oborožitev, sredstva in opremo pehotnega voda v vlogi patrolje torej delimo na pet skupin, in sicer na: **oborožitvene sisteme posameznika, skupinske oborožitvene sisteme, osebna zaščitna sredstva in opremo, sisteme in orožja za podporo ter drugo opremo in sredstva**. V **oborožitvene sisteme posameznika** uvrščamo pištole, jurišne puške s pripadajočim strelivom, tromblonskimi minami in dušilci poka, vojaške šibrenice, ročne bombe, razpršne mine z usmerjenim delovanjem, in "pametne" protitankovske mine. V **skupinske oborožitvene sisteme** uvrščamo podpora orožja voda in oddelka ter ročne raketomete. V **skupino osebnih zaščitnih sredstev in opreme** uvrščamo zaščitne jopiče z zaščitnimi ploščami, čelade, zaščitna očala, bojne jopiče, bojne uniforme, obutev, kolenčnike, komolčnike, zaščitne rokavice, detektorje bioloških agensov, detektorje kemičnih bojnih strupov, sisteme za merjenje odmerkov radiacijskih žarkov, komplete za prvo pomoč ob morebitni uporabi RKB-sredstev, osebne komplete za dekontaminacijo, zaščitne obleke, zaščitne maske in zaščitne filtre. V **skupino sistemov za podporo** uvrščamo sisteme za odkrivanje ciljev, določanje razdalje in merjenje, sisteme za zvezo in poveljevanje, sisteme za lokalno obrambo, pirotehnična sredstva ter dušilce poka in skrivala plamena. V skupino sistemov za odkrivanje ciljev, določanje razdalje in merjenje uvrščamo optične naprave, kot so teleskopski in odsevni namerilniki, prenosni radarski sistemi ter optoelektronski sistemi, kot so dnevno-nočne namerilne naprave, binokularni in monokularni nočnogledi, nočne namerilne naprave, termovizijske opazovalne naprave, namerilne termovizijske naprave, laserske namerilnike, taktične svetilke, dnevno-nočne naprave za določanje položaja ciljev in padnih točk artilerijskih projektilov, laserske daljinomere, zemeljske laserske označevalce ciljev, sisteme za odkrivanje smeri, iz katere je bil odprt ogenj na lastno enoto, in sisteme za zbiranje obveščevalno-izvidniških podatkov. V skupino sistemov za zvezo in poveljevanje uvrščamo ročne in nahrbtnne radijske naprave, sisteme za satelitsko navigacijo, dlančnike, prenosne računalnike s programsko opremo, sisteme za prepoznavanje svojih enot, sisteme za usmerjanje letalske podpore, poveljniško-informacijske sisteme in sisteme za nadzor ognja ter za nadzor in upravljanje brezpilotnih letal. V skupino sistemov za lokalno obrambo uvrščamo tako sisteme za lokalno obrambo kot sisteme za nadzor ter kombinacijo obeh. V skupino pirotehničnih sredstev uvrščamo sredstva za osvetljevanje, signaliziranje in označevanje. V skupino **drugih sredstev in opreme** pa spadajo spalne vreče, tople podobleke, hidracijski sistemi, šotorska krila, inženirske lopatke, bojni noži, maskirne mreže, maskirne barvice, repelenti, večnamenska orodja, žepni noži, pribor za čiščenje in vzdrževanje orožja in opreme, osebni in skupinski kompleti za prvo pomoč, sistemi za prehranjevanje in pripravo hrane, ročni kompasi in busole, piščalke, pribor za pisanje in delo na karti ter drugo opremo, ki vojaku olajša bivanje na terenu ter ga ščiti pred vremenskimi in drugimi vplivi.

Oborožitveni sistemi in sredstva, ki podpirajo delovanje patrulje bodisi z ognjenim delovanjem bodisi z zbiranjem obveščevalnih podatkov, zavzemajo posebno mesto. V to skupino uvrščamo vsa večja ali miniaturna brezpilotna letala in senzorske sisteme za nadzor premikov v taktični globini nasprotnika. Ti posamezni senzori naj bi se v prihodnosti izstreljevali v predpolje obrambe z nosilci, kot so artilerijske granate, ali z brezpilotnimi letali. Vnos parametrov in prenos zbranih podatkov s senzorskih enot bi opravljala brezpilotna letala ali daljinsko vodeni roboti. Posebno usmeritev v razvoju oborožitvenih sistemov predstavlja proces robotizacije oboroženih sil najsodobnejših držav in razvoj teledirigiranih oborožitvenih sistemov. Pri teledirigiranih sistemih gre za orožja, nameščena na ustrezno platformo, ki so usmerjena v določeno smer in lahko z ognjem pokrivajo določeni sektor. Operater lahko iz varne oddaljenosti prek kamere, nameščene na orožju, opazuje območje in po žični ali brezžični povezavi odpira ogenj na odkriti cilj v opazovanem območju. Očitno je, da ti sistemi lahko uspešno podpirajo delovanje pehotnih patrulj, v nekaterih segmentih pa jih celo popolnoma nadomestijo, s čimer se zmanjšuje izpostavljanje lastnih sil nasprotnikovemu delovanju. Kljub temu pa je za analizo podatkov, vodenje, nadzor in upravljanje v sodobnem bojevanju še vedno zelo pomemben človeški dejavnik.

6.1 OBOROŽITVENI SISTEMI POSAMEZNIKA

V oborožitvene sisteme posameznika uvrščamo pištole, jurišne puške s pripadajočim strelivom, tromblonske mine, dušilce poka, vojaške šibrenice, ročne bombomete, ročne bombe, razpršne mine z usmerjenim delovanjem in "pametne" protitankovske mine.

a) Jurišne puške

V skupino oborožitvenih sistemov posameznika uvrščamo na primer ameriško karabinko M4 in njeno različico M4A1 za strelivo 5,56 x 45 mm. Prilagojena je boju v urbanem okolju in na krajših razdaljah. Na karabinko se lahko namestijo najsodobnejši namerilno-opazovalni optoelektronski sistemi. Večina karabink M4 je opremljena z letvicami tudi na bočni, levi in desni strani orožja. Na obe karabinki je mogoče namestiti bombomet M203A1. Orožje se polni z okvirjem s kapacieto 30 nabojev. Masa karabinke M4 je 2,56 kg brez okvirja, medtem ko je masa napolnjenega okvirja 450 g. Dolžina orožja z iztegnjenim kopitom je 838 mm. Hitrost zrna na ustju cevi je 884 m/s z energijo 1645 J. Ciklična hitrost streljanja je 700–1000 nab/min. Učinkoviti doomet orožja je do 600 m, pri streljanju na skupinske cilje s karabinko M4A1 pa do 800 m. Karabinko M4A1 SOPMOD (*angl. Special Operations Peculiar Modifications*) se lahko modularno opremi z dodatnim ročajem za držanje orožja, optičnim merkom, infrardečim (IR) označevalcem cilja, označevalcem cilja z laserjem, ki deluje v vidnem polju, refleksnim namerilnikom, hitro nastavljivim dušilcem poka, taktično svetilko, mini nočno namerilno napravo, števcem izstreljenih nabojev ipd. Značilnost tega orožja je visoka prilagodljivost posameznim nalogam, saj vojak na orožje namesti tisto napravo, ki je za izvršitev neke naloge najprimernejša.

Ameriška karabinka M4A1 5,56 x 45 mm, opremljena z nočno opazovalno namerilno napravo AN-PVS4

Ameriška karabinka M4A1 kot modularni oborožitveni sistem posameznika v izvedbi MWS (Modular Weapon System)

b) Tromblonske mine

Tromblonske mine so projektili, ki jih, potem ko jih namestimo na ustje cevi, izstreljujemo iz jurišnih, avtomatskih ali polavtomatskih pušk. Tromblonske mine vojaku omogočajo, da izstreljuje projekte na 10 do 12-krat večjih razdaljah, kot so dometi standardnih ročnih bomb. Ti projektili so napolnjeni z več eksploziva, njihova raznovrstnost pa povečuje njihovo uporabnost. Sodobne tromblonske mine ne potrebujejo več

posebnega pogonskega naboja za izstrelitev niti posebnega nastavka, ki bi ga vojak pred izstrelitvijo moral naviti na ustje cevi. Izstreljujejo se z običajnimi naboji, nataknejo pa se lahko kar na ustje cevi z razbijalom plamena večine standardnih pušk. Tromblonske mine so namenjene za uničevanje pehotnih vojakov, oklepnih ciljev, bunkerjev, za osvetljevanje in zadimljanje bojišča. Med proizvajalci tromblonskih min izstopata Belgija in Izrael. Izraelska večnamenska tromblonska mina IMI MA/AP 30 APERS (*angl. Anti-Personnel*) lahko s 400 fragmenti prodre skozi 8 mm jekla in lahko uničuje tudi pehotne vojake v oklepnih vozilih. Mina se aktivira, če prileti v cilj pod kotom vsaj 15°. Mina se lahko izstreljuje iz vseh pušk s standardnim Natovim premerom cevi 22 mm. Iz orožja se lahko izstrelji s standardnim krogelnim nabojem. Masa mine je 430 g, dolžina 300 mm in premer 30 mm. Masa eksploziva Comp B v mini je 49 g. Učinkoviti domet mine pri uporabi naboja 5,56 x 45 mm je 350 m, z nabojem 7,62 x 51 mm pa 400 m.

Izraelska protipehotno protizasedna tromblonska mina IMI ARG/AP-50 se od drugih tromblonskih min razlikuje v tem, da po strelu ostane na ustju cevi, vendar se v nasprotnikovo smer razprši 160 puščic. Mina se lahko izstreljuje iz vseh standardnih pušk kalibra 5,56 in 7,62 mm. Varno jo je mogoče izstreliti z navadnim krogelnim, označevalnim ali prebojnim nabojem. Smodniški plini puške po strelu povzročijo, da dobijo puščice po izletu začetno hitrost, ki da projektilom zadovoljivo prebojno in ubojno energijo. Puščični projektili se razpršujejo v obliki stožca z vršnim kotom 10°. Smodniški plini dajo projektilom takšno začetno hitrost, da tudi na 50 m lahko prebijajo 22 mm debelo borovo desko in 1,5 mm debelo jekleno ploščo. S hkratnim izstreljevanjem tovrstnih tromblonskih min lahko trije strelci s projektili pokrijejo površino, široko 25 m in globoko 25 m. Mina se lahko uspešno uporabi za uničevanje žive sile, ki je zavarovana z zaščitno mrežo, skozi katero sicer ni mogoče vreči ročnih bomb. Poleg tega je mogoče takoj po izstrelitvi mine iz istega orožja streljati tudi rafalno z običajnim strelivom. Dolžina mine je 275 mm, premer 53 mm in masa 640 g.

Prav tako izraelska je protipehotno protitankovska tromblonska mina IMI BT-AT44 APERS-HEAT (*angl. Anti-Personnel High-Explosive Anti-Tank*), namenjena za uničevanje oklepnih ciljev. Mina se aktivira, če udari v cilj pod kotom vsaj 15°. Lahko se uporabi na vsaki puški z Natovim standardnim premerom cevi 22 mm. Masa mine je 490 g, dolžina 405 mm in premer 41 mm. Lahko jo izstreljemo na razdalji do 280 m. Mina prebije do 160 mm oklepa, ubojni polmer pri delovanju na živo silo pa je 10 m.

Izraelska tromblonska osvetljevalna mina IMI BT/SGI-50 se aktivira z zamikom 3,5 sekunde po izstrelitvi iz puške. Pri tem odvrže padalo z osvetljevalno pirotehnično zmesjo. Mina se lahko izstreljuje iz pušk kalibra 5,56 mm s standardnim 22 mm premerom cevi z navadnim krogelnim, prebojnim ali označevalnim nabojem. Na vsaki mini je tovarniško vgrajen preklopni merek. Dolžina mine je 350 mm, premer 50 mm in masa 560 g. Njen domet je 250 m. Pirotehnična zmes gori z jakostjo 100.000 sveč v trajanju 30 sekund. Tej mini je po konstrukciji podobna prav tako izraelska osvetljevalna tromblonska mina IMI BT/SGIR-50. Razlika med njima je v tem, da pri tej pirotehnični osvetljevalni zmes proizvaja infrardečo svetlobo z valovno dolžino od 0,7 µm do 1,1 µm. Dolžina mine je 350 mm, premer 50 mm in masa 560 g. Jakost gorenja pirotehnične osvetljevalne zmesi je 100 W/SR s časom gorenja 30 sekund. Razmerje med vidno in infrardečo svetlobo je 1 : 50.

Belgijska tromblonska mina Mear M259 PFL se uporablja za osvetljevanje določenega območja. Osvetljevalna pirotehnična zmes se aktivira štiri sekunde po izstrelitvi mine v zrak. Če je izstreljena v zrak pod kotom 8°, doseže največjo višino 100 m, osvetljevalna zmes pa 30 do 45 sekund osvetljuje bojišče z močjo 75.000 sveč, medtem ko se s padalom spušča proti tlu. Lahko se izstreljuje s standardnim krogelnim nabojem iz vseh pušk kalibra 5,56 in 7,62 s standardnim Natovim premerom cevi 22 mm. Dolžina mine je 359 mm, premer 40 mm in masa 450 g. Začetna hitrost mine, izstreljene iz puške kalibra 5,56 mm, je 55 m/s, iz puške kalibra 7,62 mm pa 76 m/s.

Belgijska tromblonska mina Mear M262 HE-RFL je namenjena za neposredno in posredno obstreljevanje ciljev, kot so pehotni vojaki, lažje konstrukcije in materialno-tehnična sredstva. Mina se lahko izstreljuje s standardnim krogelnim nabojem iz vseh pušk kalibra 5,56 in 7,62 in s standardnim Natovim premerom cevi 22 mm. Premer mine je 35 mm, dolžina 288 mm in masa 400 g. Mina vsebuje 50 g Comp B eksploziva in ima več kot 300 fragmentacijskih delcev, opremljena je s trenutnim vžigalnikom, ki je armiran 15 m po izletu iz cevi. Njen domet je od 200 do 400 m. Ubojni polmer mine ob eksploziji je 10 m, polmer ranjevanja pa 20 m.

Švedska dimna tromblonska mina Bofors 915 ustvarja učinkovito dimno zaveso tudi na mehkejšem zemljišču ali zemljišču, prekritem s snegom. Pogonski naboji za mino so pakirani v posebnem okvirju. Navadno se mina izstreljuje pod ostrim kotom na razdaljah do 300 m, zadimljevanje bojišča pa se začne že

med njenim letom proti cilju. Dve mini ustvarita dimno zaveso, ki je na razdalji 250 m s hitrostjo vetra 5 m/s in pri normalni zunanji temperaturi dolga 250 m, široka 20 m in visoka 4 m. Dolžina mine je 272 mm in masa 570 g. Masa prirotehnične dimne zmesi heksakloretana in titanijevega dioksida je 320 g. Mina izpušča bel dim, ki traja 50 sekund.

c) Pištole

Pištole uvrščamo v skupino osebnih oborožitvenih sistemov posameznika. Namenjene so samoobrambi in za boj na majhnih razdaljah. Z njimi se lahko strelja tudi z eno roko. Njihov učinkoviti dolet je navadno od 50 do 70 m. Ker imajo pištole kratke cevi, težke krogle naboja in sorazmerno močan odsun, je z njimi težko zadevati cilje na večjih razdaljah. Ker se sodobni namerilniki proizvajajo tudi v posebnih pištolnih izvedbah, je tudi pri sodobnih pištolah bistveno povečana zanesljivost zadevanja cilja. Pištole se nosijo v toku, ki je pritrjen na oprtnik ali pas posameznika ter prilagojen za hiter izvlek orožja. Z dodatnimi okvirji, ki se nosijo v ločenih torbicah, pritrjenih na oprtniku, pasu ali na toku za nošenje pištola in imajo veliko zmogljivost shranjevanja nabojev, vojak nosi večji bojni komplet streliva. Pištola imajo lahko enojno delovanje sprožilca SA (*angl. Single Action*), dvojno delovanje sprožilca DA (*angl. Double Action*) ali izključno dvojno delovanje sprožilca DAO (*angl. Double Action Only*). Vojaške pištola so robustne, enostavne za uporabo in zanesljivo delujejo v vseh bojiščnih razmerah. Prožilni mehanizmi so izdelani tako, da se pištola lahko kar najhitreje uporabi za delovanje. Vojaške pištola naj bi prebijale zaščitno opremo posameznika, kot so zaščitni jopiči s ploščami in čelade, zato razvijajo nove kalibre in strelivo, ki bo izpolnjevalo te zahteve.

Italijanska polavtomatska vojaško-policijska pištola Beretta 92FS kalibra 9 mm, ki je bila sprejeta tudi v oborožitev ameriške vojske pod oznako M9, velja za izredno vzdržljivo in zanesljivo vojaško pištola. Med preizkušnji je pri 28.000 izstreljenih nabojih prišlo do zastoja v povprečju pri 2000. Pištola ima notranje kromirano cev s šestimi desnouvojnimi žlebovi, zunanost pištola pa je prevlečena z brunitonom. Deluje po načelu kratkega trzanja cevi in ima dvojno delovanje sprožilca. Utrjevalo okvirja se lahko prilagodi levičarjem, medtem ko se varovalka orožja lahko uporablja tudi pri streljanju z levo roko. Kazalnik napolnjenosti orožja omogoča, da vojak tudi v popolni temi otipa, ali je naboj v ležišču. Pištola uporablja strelivo 9 x 19 mm, polni pa se z dvorednim okvirjem s kapaciteto 15 nabojev. Masa pištola brez streliva je 975 g, dolžina 217 mm, dolžina cevi pa 125 mm. Namerilna razdalja pištola je 155 mm. Začetna hitrost krogle na ustju cevi je 390 m/s.

*Italijanska polavtomatska pištola
Beretta 92FS 9 x 19 mm*

Večina sodobnih pištol uporablja strelivo 9 x 19 mm. To strelivo uporabljajo pištola, revolverji, brzostrelke in nekatere, čeprav redkeje, polavtomatske karabinke. Izredna razširjenost po vsem svetu je vodila v razvoj več vrst tega streliva, proizvajajo pa ga različni proizvajalci. Skladno z vojaškimi standardi ima tipičen naboj 9 x 19 mm kroglo z jeklenim oplaščenjem in svinčnim jedrom z maso krogle 7,45 g. Za pištola, ki uporabljajo strelivo 9 x 19 mm, se med drugim lahko uporabljajo naboji z navadnim, ekspanzijskim, drobljivim, označevalnim ali protioklepnim zrnem. Britanski naboj s kroglo Mk 27 na ustju cevi dosega začetno hitrost 396 m/s in energijo 583 J. Na oddaljenosti 25 m ima krogla hitrost 383 m/s in energijo 545 J, na 50 m pa hitrost 369 m/s in energijo 506 J. Avstrija na primer proizvaja naboj s podzvočno oplaščeno kroglo z maso 9,5 g in začetno hitrostjo na ustju cevi 310 m/s. Avstrijska ekspanzijska krogla EMB (*angl. Expansion Mono Block*) z maso 5 g ima začetno hitrost krogle 500 m/s in energijo na ustju cevi 625 J. Nemška označevalna krogla z rdečim traserjem ima maso 7,5 g in začetno hitrost na ustju cevi 375 m/s. Italija proizvaja naboj s protioklepno kroglo APC (*angl. Armour Piercing Conical*) z medeninastim oplaščenjem in jedrom iz trde kovine. Masa krogle je 6,65 g, začetna hitrost na ustju cevi pa 420 m/s. Prav tako italijanski je naboj z drobljivo kroglo PRN (*angl. Plastic Round Nose*) s polimerno kovinskim jedrom, ki ima maso 5,3 g in začetno hitrost na ustju cevi 450 m/s. Italijanski naboj s kroglo FMJHP (*angl. Full Metal Jacket Hollow Point*) ima maso 7,5 g in začetno hitrost na ustju cevi 410 m/s.

Belgijska pištola FN Five-seveN kalibra 5,7 mm uporablja naboj 5,7 x 28 mm, ki ustreza omenjenim zahtevam po prebojnosti zaščitnih sredstev vojaka. Pištola je izdelana iz kompozitnih materialov in ima dvojno delovanje prožilca. Nima posebne zunanje varovalke in je vedno pripravljena za uporabo. Ne sproži se pri padcu na tla, prav tako pa se ne more sprožiti med nošenjem v ustreznem toku, vse dokler ne pritismo sprožilca. Okvir pištole je izdelan iz polimerov s kapaciteto 20 nabojev. Na sprednji strani pod cevjo je letvica za namestitev različnih nastavkov, kot je na primer laserski namerilnik. Laserski namerilnik Class IIIa za to pištolo ima 5 mW izhodne moči in maso 127,5 g. Na daljšo cev se lahko namesti dušilec poka, ki zmanjša pok pištole do 30 dB. Masa dušilca je 168 g, dolžina 216 mm in premer 31 mm. Pištola lahko uporablja strelivo z običajno kroglo SS190, označevalno kroglo L191, podzvočno kroglo Sb193 in vadbeno strelivo. Masa pištole brez streliva je 618 g. Dolžina pištole je 208 mm, višina 143,5 mm, širina pa 31 mm. Začetna hitrost krogle na ustju cevi je 650 m/s. Strelivo 5,7 x 28 mm se označuje tudi s 5,7 mm P90 ali FN SS190 5,7 mm. To strelivo ima sposobnost, da prebije zaščitna sredstva vojaka. Krogla tega streliva naj bi prebila standardno M1 jekleno čelado na razdalji 150 m in 48 plasti kevlarja BS 1500 na razdalji večji od 150 m. Krogla tega naboja ima aluminijasto jekleno jedro in jekleno oplaščenje. Naboj SS190 ima maso 6 g, masa krogle pa je 2,02 g. Začetna hitrost krogle na ustju cevi, izstreljena iz pištole FN 5,7 mm, je 650 m/s. Vrednost trzaja pri strelu iz iste pištole je 1,95 kgm/s, energija krogle na ustju cevi pa 540 J.

č) Ročni bombometi

Ročni bombometi so orožja, ki imajo razmeroma velik odstotek eksploziva v projektilu, nizke začetne hitrosti projektila in možnost uporabe različnih vrst streliva. Ročni bombometi so lahko bombometne pištole, nastavljeni bombometi za jurišne ali avtomatske puške in klasični bombometi s preklopnim ali fiksnim kopitom, ki lahko naboje izstreljujejo posamično ali rafalno. Učinkoviti dometi ročnih bombometov so do 400 m, medtem ko je polmer ubijanja oziroma ranjevanja fragmentacijskih projektilov 10–12 m. Že omenjeni nastavljeni enostrelni bombomet M203A1, ki uporablja strelivo 40 x 64 mm, ima prazen (brez puške) maso 1,85 kg. Za primer si pogledimo strelivo 40 x 64 mm iz programa avstrijskega proizvajalca ARGES. Dvonamenski naboj HE/DP 92 se lahko uporabi za prebijanje oklepa ali uničevanje žive sile s fragmentacijo 1000 kroglic premera 2–2,3 mm. Projektil vsebuje 20 g eksploziva RDX in je opremljen z udarnim vžigalnikom in vžigalnikom za samouničenje, ki se aktivira po 15 sekundah. Ima maso 270 g z začetno hitrostjo 78 m/s. Projektil lahko prebije več kot 25 mm homogenega jeklenega oklepa. Visoko eksplozivni fragmentacijski naboj HE/FRAG 92 vsebuje 28 g eksploziva RDX in s 1000 kroglicami lahko uničuje tudi zaklonjeno živo silo. Masa naboja je 265 g. Naboj CS 93 z maso 265 g, ki vsebuje 17 g CS-substance, se ob aktiviranju naboja spreminja v solzilni plin v trajanju 60 s. Protioklepni naboj HE/HL 93 z maso 265 g lahko prebije do 60 mm homogenega jeklenega oklepa. Projektil dimnega naboja Type 93 se aktivira z zakasnitvijo 0,5 sekunde, dimljenje pa traja 15 sekund. Masa naboja je 245 g. Dimno-zažigalni naboj Type 92 z maso 234 g vsebuje 85 g rdečega fosforja. Južnokorejski večnamenski naboj M576E1 se uporablja za obrambo na kratkih razdaljah in pri izvedbi odziva na zasedo. Projektil ima v plastični ovojnici 20 šiber s skupno maso 24 g, ki se v širokem kotu razpršujejo takoj po izletu iz cevi in imajo z začetno hitrostjo 269 m/s učinkoviti domet 30 m. Enako velja za južnokorejski osvetljevalni in signalni naboj M583A1 White-star, ki ima maso 220 g. Pet sekund po izstrelitvi se aktivira osvetljevalna pirotehnična zmes, ki se s padalom spušča proti zemlji s hitrostjo 2 m/s. Osvetljevalna pirotehnična zmes z maso 93 g gori 40 sekund z jakostjo 90.000 sveč.

d) Vojaške šibrenice

Vojaške šibrenice imajo veliko ognjeno moč in uporabljajo širok izbor streliva. S šibernimi naboji lahko hitro pokrijemo veliko površino. Začetna hitrost projektilov je dovolj visoka, da uničujejo cilje skrite v podrastu in manj utrjenih zaklonih. Z ustreznim strelivom se lahko šibrenica uporabi za izstreljevanje projektilov s solzilcem, za prebijanje bloka motorja vozila in za odpiranje vrat. Ker s šibernimi naboji uspešno streljamo tudi na skupinske tarče, jo lahko uporabimo tudi za obrambo v zasedi, gosti podrastu in boju v naselju. Ameriška vojaškopolijska šibrenica Remington Model 870 je bila izdelana v številnih različicah. Ena zadnjih izvedb je Model 870 Modular Combat Shotgun. V nekaj sekundah se lahko sestavi v eno od treh različic. Prva, s pištolskim ročajem, brez kopita, s krajšo cevjo in štirimi naboji v tubularni shrambi pod cevjo se lahko namesti na karabinko M4. Druga, Close Quarter Battle, s pištolskim ročajem, kopitom in 14-inčno cevjo ima shrambo s šestimi naboji. Zadnja konvencionalna različica s pištolskim ročajem, kopitom in 18-inčno cevjo pa ima shrambo za osem nabojev. Vse tri izvedbe imajo letvico za namestitev optičnih namerilnih naprav. Standardni model šibrenice 870P za strelivo 12 x 76 ima potezni način polnjenja in maso 3,6 kg. Kapaciteta shrambe nabojev je od 5 do 9, odvisno od izvedbe. Italijanska polavtomatska vojaška šibrenica Franchi SPAS 15 za strelivo 12 x 70 ima maso 3,9 kg, medtem ko se

polni z okvirjem s 3 ali 6 naboji. Ameriško-nemška jurišna šibrenica CAWS (angl. Close Assault Weapon System) za strelivo 12 x 76 lahko strelja posamično ali rafalno s teoretično hitrostjo 240 nab/min. Fiocchi, italijanski proizvajalec streliva za vojaške šibrenice, proizvaja šiberno strelivo 12 x 70 z oznako 00,4 in 71/2. Naboj 00 z maso šiber 33,4 g vsebuje devet svinčenih kroglic premera 8,3 mm in ima začetno hitrost projektilov 406 m/s. Naboj 4 z maso šiber 36,8 g vsebuje 27 svinčenih kroglic premera 6,1 mm in z začetno hitrostjo projektilov 389 m/s. Naboj 71/2 z maso šiber 31,7 g vsebuje 390 svinčenih kroglic premera 2,4 mm in z začetno hitrostjo projektilov 384 m/s. Učinkoviti domet izstreljenih projektilov je 25 m, največji pa 75 m. Naboj Slug 12 x 70 se uporablja za zanesljivo prodiranje v tarčo na razdaljah do 100 m in več, odvisno od vrste šibrenice. Projektil Trophy naboja Slug ima maso 28 g, začetno hitrost 475 m/s in energijo na ustju cevi 3204 J. Naboj Tactical-entry breaching load 12 x 70 se uporablja v hitrih vpadih v prostore, kjer je nujno hitro in zanesljivo uničenje ključavnice, tečajev ali verige. Projektil je izdelan iz kompozita kovinskega prahu in epoksi materialov ter preprečuje rikošetiranje pri drobljenju projektila ob udarcu v cilj. Masa projektila je 30 g z začetno hitrostjo 400 m/s in energijo na ustju cevi 2399 J. Naboj Tactical AP load se uporabi za streljanje skozi lažje oklopljene cilje in telesni zaščitni oklep. V plastični ovoj je vloženi dvodelni projektil s 7,62 mm premera trdim jeklenim penetratorjem v svinčenem oplaščenju. Ob udarcu v cilj plastični ovoj odpade, penetrator pa vztrajno prebija oklep. Masa projektila je 24 g, začetna hitrost 451 m/s in energija na ustju cevi 2433 J. Učinkoviti domet je 100 m, odvisno od vrste šibrenice. Francoski SAE Alsetex proizvaja naboj 12 x 70 s projektilom za prebijanje vetrobranskega stekla, nato se razprši solzilna polnitev. Masa projektila je 6 g, začetna hitrost 155 m/s in učinkoviti domet do 30 m. Sicer se pri večini šibernih nabojev projektili na razdalji 100 m razpršijo v krogu s površino 1 m², pri tistih šibrenicah s krajšo cevjo pa na 100 m tudi znotraj kroga s površino 5 m², vendar je gostota šiber še vedno 8–9 šiber/m² (Žabkar: 2007).

Italijanska šibrenica M4 Super 90

e) Ročne bombe

Ročne bombe so projektili, napolnjeni z eksplozivom, ki jih vojak na cilj odvrže z roko. Domet ročne bombe je odvisen od moči vojaka, njegovega položaja glede na cilj in od mase bombe. Ročne bombe so enostavne za uporabo in omogočajo vojaku, da uničuje cilje, ne da bi se sam izpostavil nasprotnikovemu ognju. Ročne bombe učinkovito uničujejo skupinske cilje, kot so skupine vojakov v prostorih, rovih, bunkerjih ali na odprtem. Ročne bombe s smrtonosno energijo drobcev in nadtlakom ob eksploziji eksploziva pokrijejo precej veliko površino z ustrezno gostoto drobcev na m². Imajo zadostno energijo, da v določenem polmeru zanesljivo onesposablja živo silo. Posebno učinkovite so v boju v naselju, pri čiščenju rovov in zgradb. S sodobnimi zanesljivimi vžigalniki, fragmentacijskimi delci v plašču bombe, napolnjene s sodobnimi eksplozivi in majhnimi masami, so ročne bombe nepogrešljivo orožje pehotnega oddelka v napadu ali obrambi. Ločimo napadne, obrambne in napadno-obrambne ročne bombe. Posebne ročne bombe so lahko dimne, zažigalne, protioklepne, osvetljevalne, zaslepljevalne ali ogluševalne.

Finska ofenzivna ročna bomba Nammo s plastičnim telesom detonira z močnim šok učinkom, število drobcev pa je omejeno. Bomba je namenjena za uporabo v bunkerjih, zaprtih prostorih in rovih. Nadtlak, izmerjen 1,5 m od mesta eksplozije bombe na višini 0,5 m, je 100 kPa. Dolžina standardne bombe je 135 mm, premer 53 mm in masa 390 g. Bomba vsebuje 235 g eksploziva Heksotol 60/40, ki se aktivira z zamikom 3,5 +/- 0,5 s. Tudi finska defenzivna ročna bomba Nammo razpršuje drobce v vse smeri. Jekleno

telo je izdelano tako, da je zagotovljeno enakomerno razprševanje enako težkih in velikih jeklenih drobcev. Drobci z maso 1,1 g in začetno hitrostjo 450 m/s z devetih metrov prebijejo zaščitni jopič NIJ-STD-1010.03 s stopnjo zaščite III-A. Dolžina bombe je 90 mm, premer 63 mm in masa 450 g. 165 g eksploziva 60/40 se aktivira z zamikom 3,5 +/- 0,5 s, po odmetu bombe pa ni zaznati nikakršnega zvoka vse do eksplozije. Bomba vsebuje okrog 2500 kroglic, ki se razpršujejo z gostoto 15 kroglic na m² ter na 4 m prebijejo 2 mm debelo jekleno ploščo z gostoto 9 kroglic na m².

Španska dimno-zažigalna ročna bomba Expal, model GRP, vsebuje rdeči fosfor. Med gorenjem fosfor proizvaja gost dim, hkrati pa sproža požare. Ko se bomba aktivira, se delci fosforja razpršujejo po površini s premerom 30 m, fosfor pa gori 30 sekund. Bomba je dolga 142 mm, ima premer 55 mm in masa 560 g. Zažigalna bomba model CTE vsebuje termit, ki vžiga vse, kar je mogoče zažgati, saj izgoreva s temperaturo 3000 °C. Gorenje se prične z 2-sekundnim zamikom in traja 40 sekund. Dolžina bombe je 140 mm, premer 55 mm in masa 580 g.

Ameriška dimna ročna bomba AN-M8 HC proizvaja bel dim in se uporablja za taktično zadimljevanje in signaliziranje. Bomba spušča dim od 105 do 150 sekund. Dimna polnitev je heksakloroetan (HC), vžiga se prek inicirajoče pirotehnične zmesi. Telo bombe je valjaste oblike in izdelano iz pločevine. Dolžina bombe je 145 mm, premer 63,5 mm in masa 681 g; od tega je masa dimne polnitve 539 g. Bomba po aktiviranju začne spuščati dim z zamikom 0,2 do 7 sekund. Za signaliziranje, označevanje svojih enot in ciljev različni proizvajalci ročnih bomb proizvajajo dimne bombe z dimom različnih barv.

Južnoafriška osvetljevalna ročna bomba Swartklip ima telo izdelano iz aluminija in vsebuje osvetljevalno pirotehnično zmes. Bomba zagotavlja zadosti močno svetlobo za označevanje nasprotnikovih ciljev ali pa se uporabi za signaliziranje v izrednih razmerah, ko nimamo na voljo standardnih signalnih sredstev. Dolžina bombe je 173 mm, premer 43 mm in masa 480 g, od tega je 250 g osvetljevalne pirotehnične zmesi. Bomba začne osvetljevati z zamikom 1,5 sekunde po aktiviranju, pirotehnična zmes pa gori od 80 do 110 sekund z jakostjo 80.000 sveč.

Francoska ročna bomba LU 216 HE ustvarja močan nadtladni učinek. Bomba ne vsebuje fragmentacijskih delcev, ampak 80 g eksploziva TNT. Dolžina bombe je 94 mm, premer 52 mm in masa 165 g. Bomba detonira z zamikom od 4 do 5 sekund po aktiviranju.

Francoska osvetljevalna zagluševalna mina Type 424 se zakoplje v tla na pričakovani smeri nasprotnikovega prihoda in se pripravi za aktiviranje na poteg. Ko nasprotnikov vojak z nogo potegne vrstico, se mina aktivira in izleti do višine 10 m nad tlemi, kjer detonira z močnim pokom. Hkrati se ustvari močna svetloba. Učinek, ki se ustvari z močnim pokom in svetlobnim bliskom, trenutno onemogoči nasprotnika. Premer mine je 60 mm, višina z vžigalnikom 420 mm in masa okrog 2 kg. Svetlobni blisk ima moč 40.000 sveč.

Ročne bombe, napolnjene s kemično substanco, se sicer uporabljajo za razbijanje izgrednikov, lahko pa tudi pri čiščenju prostorov. Te bombe ob detonaciji proizvedejo oblak plina CS, CN ali OC, med izpuščanjem plina pa se vrtijo v različnih smereh. Tovrstna bomba izpušča plin od 15 do 90 sekund. Lahko se proizvaja tudi v taki različici, da ustvarja dim in plin. Med ročne bombe Flash Bang spadajo tiste, ki ob detonaciji sprostijo oblak neškodljivega plina oziroma dima ter močan pok in blisk. Lahko vsebujejo tudi fragmentacijske kroglice, ki cilje v bližini bombe samo ranijo. Gre predvsem za psihološki učinek na živem cilju, ki povzroča šok, zmedenost, oglušitev, zaslepitev in prestrašenost.

Francoska zaslepljevalna ročna bomba Type 241 Ruggieri je namenjena zaslepljevanju žive sile z nenadnim intenzivnim bliskom. Uporaba te bombe je varna do razdalje 1 m, zato se lahko uporabi tudi na omejenem prostoru. Učinek zaslepljenosti nasprotnika traja 2 minuti. Zaslepljevalna pirotehnična zmes je shranjena v plastičnem telesu, pri eksploziji pa ne proizvaja fragmentiranih drobcev. Bomba se aktivira z zakasnitvijo 1,5 sekunde. Po odmetu je priporočljivo, da si uporabnik bombe z roko pokrije oči ali da pogleda vstran. Dolžina bombe je 120 mm, premer 50 mm in masa 100 g.

Brazilska zaslepljevalna nadtladna ročna bomba Condor GL-307 vsebuje pirotehnično zmes, ki ob aktiviranju z močnim pokom ustvari nadtlak in močan blisk. Živa sila v bližini aktivirane ročne bombe začasno ogluši in oslepi, nadtladni učinek pa se lahko uporabi tudi za razbijanje vrat in oken. Bomba se odmetava ročno tako kot klasične ročne bombe z žličko. Dolžina bombe je 123 mm, premer 57,5 mm in masa 185 g, od tega 56 g eksplozivne pirotehnične zmesi.

Brazilska visokokemisijaska CS ročna bomba Condor GL-302 ima aluminijasto telo cilindrične oblike z luknjicami za izpust gostega oblaka solzilenega plina CS. Gostota izpuščenega plina je tako visoka, da lahko zasiti razmeroma veliko območje. Dolžina bombe je 138 mm, premer 57 mm in masa 185 g. Bomba se aktivira z zamikom 1,5 do 5,5 sekunde, izpust plina pa traja najmanj 25 sekund.

f) Razpršne mine z usmerjenim delovanjem

Razpršne mine z usmerjenim delovanjem so učinkovito sredstvo za obrambo območja in smeri pristopa ter za zavarovanje pomembnih lokacij, objektov in desantnih prostorov. Učinkovite so zaradi širokega območja, ki ga pokrijejo z razprševanjem fragmentacijskih kroglic, hitre postavitve in odstranitve ter nadzorovanega daljinskega žičnega ali brezžičnega proženja. Mina se postavlja ročno in jo lahko hitro postavi en vojak. Lahko se tudi večkrat postavi in odstrani. Telo mine z eksplozivno polnitvijo je izdelano iz plastične mase in je zelo odporno na vremenske vplive. Zaradi učinkovitosti, uporabnosti in majhne mase je pehotni vod opremljen z večjim številom teh min. Lahko jih postavljamo posamično ali v mrežo, tako da se področja delovanja posamičnih min prekrivajo. Posebno učinkovite so za zavarovanje mrtvih prostorov in za postavljanje v zasedi. Nadzorovano proženje teh min je pogosto znak za aktiviranje zasede, močan pok, ki ga ustvarijo, pa nasprotnika preseneti in zmede. Jugoslovanska razpršna mina usmerjenega delovanja je namenjena za uničevanje nezaklonjene žive sile in neoklopljenih vozil. Mina se lahko postavi na različnem zemljišču tudi v vodo do globine 15 cm. Aktivira se z električno detonatorsko kapico EDK-40-69 z uporabo ročnega induktorja ali z drugim virom energije. Komplet vsebuje mino, ročni induktor, električno detonatorsko kapico, kabel, nožice, sistem za preverjanje tokokroga in torbico za nošenje. Masa kompleta je 3,1 kg, od tega je masa mine 1,7 kg. Telo mine je konkavne oblike z dimenzijami 23 x 10 x 5 cm. Vsebuje 900 g plastičnega eksploziva in 650 v plastiko vlitih jeklenih fragmentacijskih kroglic s premerom 5,5 mm. Na zgornjem delu telesa mine so tri namerilne zareze za usmerjanje mine na območje delovanja. Telo mine je nameščeno na dva para nožic v dolžini 22 cm, ki zagotavljajo stabilno postavljanje mine na trdo ali mehko podlago. Mina se lahko pritrdi tudi na drevesno deblo. Ročni induktor je namenjen za zanesljivo aktiviranje EDK-40-69 ali drugih podobnih električna detonatorska kapica v vseh vremenskih razmerah. Induktor ima varovalko in ga je mogoče uporabiti večkrat. EDK-40-69 se uporablja za aktiviranje mine in drugih eksplozivnih polnjenj. električna detonatorska kapica se vstavi v telo mine in učvrsti z adapterjem M10 x 1. Masa induktorja je 295 g, masa sistema za preverjanje tokokroga pa 20 g. Dvožilni kabel ima električni upor 2 ohma in dolžino 30 m, kar zagotavlja varno proženje mine iz za zaklona. Njen horizontalni kot delovanja je 60°, vertikalni pa 3°. Ubojna razdalja kroglic je 50 m od mesta eksplozije. Gostota kroglic na razdalji 50 m je 1,5 kroglic na 1 m² površine.

6.2 SKUPINSKI OBOROŽITVENI SISTEMI

V skupinske oborožitvene sisteme uvrščamo podporna orožja voda in oddelka, ročne raketomete in minomete.

a) Podporna orožja voda in oddelka

Najmočnejše orožje za neposredno ognjeno podporo voda so večnamenski mitraljezi, kot je na primer belgijski FN MAG, ki uporablja naboj 7,62 x 51 mm. Uvrščamo ga v skupino mitraljezov GPMG (*angl. General Purpose Machine Gun*), saj se brez trinožnega podstavka lahko uporabi tudi za streljanje z bipodnega podstavka. Posadko mitraljeza sestavljata merilec in pomočnik. Mitraljez FN MAG ima v izvedbi L7A2 pritrjeno letvico Picatinny, na katero se lahko pritrdijo dnevno-nočne opazovalno-namerilne naprave. Masa praznega orožja brez trinožnika je 11,8 kg. Teoretična hitrost streljanja je od 750 do 1100 nab/min, praktična pa 200 nab/min pri streljanju s trinožnika ter 100 nab/min pri streljanju z nožic. Učinkoviti domet mitraljeza je do 1800 m, puškomitraljeza pa do 800 m. Strelivo se polni v nabojnik z razpadnimi členki M-13, in sicer z 200 naboji, ki so shranjeni v škatli. Masa naboja s polnooplašeno kroglo M80 je 24 g, masa krogle pa 9,33 g. Začetna hitrost krogle je 854 m/s in energija 3519 J. Zrno ima na razdalji 500 m hitrost 518 m/s in energijo 1295 J. Naboj z označevalnim zrnom M62 se uporablja za popravke zadetkov in označevanje ciljev, rdeče obarvano izgorevanje pirotehnične zmesi pa je vidno do razdalje 800 m. Pri označevalnem naboju avstrijskega proizvajalca je izgorevanje pirotehnične zmesi mogoče opazovati do 1000 m. Vrh zrna je označen z oranžno barvo. Ameriška označevalna krogla M276, katere izgorevanje pirotehnične zmesi je mogoče opazovati le skozi napravo za nočno opazovanje, ima maso 9,07 g in začetno hitrost 838 m/s. Naboj z zažigalnim zrnom se uporablja za vžig vseh tistih snovi, katerih vžigalna temperatura ni nižja od 38 °C. Vrh zrna je obarvan z modro barvo. Prebojno zrno M61 lahko prebije 3,4 mm jekla na razdalji 1100 m. Vrh zrna je obarvan s črno barvo. Francoska krogla AP PPI s trdim penetratorjem v medeninasti prevleki

ima maso 5,8 g in začetno hitrost 820 m/s. Na 950 m lahko prebije 5 mm jekla. Finska podzvočna krogla ima maso 13 g in hitrost 320 m/s. Ameriška krogla Duplex ima dve krogli – eno z maso 5,44 g in drugo z maso 5,5 g z začetnimi hitrostmi 838 m/s in 670 m/s.

Puškornjaljez FN MAG 7,62 x 51 mm

Puškornjaljez FN MAG 7, 62 x 51 mm, opremljen s Picatinnyjevo letvico

Z avtomatskim oddelčnim orožjem SAW (*angl. Squad Automatic Weapon*) zagotavljamo neposredno ognjeno podporo oddelku ali ognjeni skupini na razdalji do 800 m. V to skupino uvrščamo belgijski lahki puškornjaljez FN Herstal Minimi Para, ki uporablja strelivo 5,56 x 45 mm. Z orožjem ravna en vojak. Na orožju je nameščena letvica Picatinny. Masa praznega orožja je 7,14 kg, dolžina z iztegnjenim kopitom pa 893 mm. Teoretična hitrost streljanja je od 700 do 1000 nab/min, učinkoviti domet pa 1000 m. Orožje se polni z okvirjem, ki ima kapaciteto 30 nabojev, ali z nabojnikom z razpadnimi členki M-27 z 200 naboji, ki so shranjeni v plastični škatli. Orožje ima ročico za nošenje, ki omogoča hitro menjavo cevi, krajšo cev, teleskopsko kopito in hidravlični blažilnik trzanja. Masa naboja SS109 je 12,5 g. Z zrnom, ki ima maso 4,02 g, prebije 3,5 mm oklepa in jekleno čelado na razdalji 1100 m. Vrh zrna je zeleno obarvan. Zrno naboja SS109 ima na ustju cevi hitrost 930 m/s in energijo 1708 J, medtem ko ima zrno na razdalji 500 m hitrost 500 m/s z energijo 494 J. Abu Dhabi proizvaja naboj z označevalnim zrnom M856 z maso 4 g, izgorevanje pirotehnične zmesi pa je vidno do 600 m. Švedski naboj s polnooplaščenim označevalnim zrnom ima maso 3,9 g z rdečim traserjem, vidnim do 800 m. Švedski naboj AP 4 ima zrno s tungstensko karbidnim jedrom z maso 4 g in prebije 15 mm homogenega valjanega jekla na razdalji 100 m. Tako FN MAG kot Minimi lahko uporabljata trinožnik FN LGM 04-41, ki je namenjen obstreljevanju zemeljskih, z dodatnim nastavkom pa tudi zračnih ciljev. Masa trinožnika je 11 kg, masa dodatka za streljanje na zračne cilje pa 3,5 kg. Ameriški dušilec poka HALO (*angl. High-Activity/Low-Observable*) je mogoče brez uporabe posebnega orodja namestiti na vsako standardno Natovo razbijalo plamenov na ustju cevi, lahko pa se uporabi na večini orožij SAW (*angl. Squad Automatic Weapon*) kalibra 5,56 mm, kot so M249/Minimi, Negev, Ultimax in HK23. Masa dušilca je 700 g, dolžina 197 mm, premer 38 mm, pok pa zaduši za več kot 27 dB.

*Lahki puškornjaljez
FN Herstal Minimi Para 5,56 x 45 mm*

b) Ročni raketometi

Ročni raketometi za enkratno ali večkratno uporabo so netrzajna orožja, ki so se nekoč uporabljala za uničevanje oklepnih ciljev, vozil, lažje utrjenih bunkerjev in skupin pehotnih vojakov. Danes se uporabljajo tudi za uničevanje dobro utrjenega nasprotnika v bunkerjih in objektih, za prebijanje sten v boju v naseljih in uničevanje tankov. Razvoj tega orožja je usmerjen v povečanje sposobnosti prebijanja sodobnih oklepov. Strelivo za ročne raketomete ima lahko dvostopenjske prebojno-drobcevne bojne glave, dvostopenjske kumulativne bojne glave ali pa dvostopenjske nadtlačno-zažigalne bojne glave z aerosolnim eksplozivom. Zaradi večanja debelin sodobnih oklepov se že izdelujejo tudi trojne bojne kumulativne glave raket. V splošnem imajo ta orožja maso do 20 kg, cilje uničujejo na razdaljah do 500 m, za delovanje pa so pripravljena v 5–7 sekundah.

Švedski lahki ročni protiolepni raketomet za enkratno uporabo AT4 84 mm uporablja projektil HEAT (*angl. High Explosive Anti Tank*) z bojno glavo, napolnjeno z eksplozivom HMX/TNT, notranjost cilja pa uničuje z nadpritiskom, delci prebitega oklepa in vročino. Orožje je izdelano iz fibrosteleklene okrepljene plastične cevi, v katero je nameščena raketa. Z zunanje strani so nameščeni namerilna naprava in pištolski ročaj s prožilnim mehanizmom. Netrzajnost orožja je zagotovljena z aluminijastim venturijevim sapnikom na zadnji strani. Izvedba raketometu LMAW (*angl. Lightweight Multipurpose Assault Weapon*) AT4 je namenjena za bojevanje v naseljih in uporablja modificirani projektil HEDP (*angl. High Explosive Dual Purpose*) kalibra 84 mm, ki ga sicer uporablja švedski raketomet Carl Gustav. Lanser je podoben tistemu, ki se uporablja pri AT4. Strellec lahko izbira med dvema načinoma aktiviranja bojne glave, in sicer med D (*angl. Delay burst*) in I (*angl. Instantaneous burst on impact*). Prvi se uporablja za streljanje na oklepne cilje, drugi pa za streljanje na pehotne vojake, zaščitene s poljsko fortifikacijo. Bojna glava vsebuje jekleno fragmentacijo, ki omogoča uničevanje "mehkih" tarč, hkrati pa lahko predre 150 mm oklepa. Hitrost projektila na ustju cevi je 235 m/s. Z različico AT4 CS 84 mm lahko streljamo tudi iz prostora s prostornino 22,5 m³, pri tem pa lahko uporabimo projektele z bojnimi glavami HEAT ali LMAW. Različica AT4 CS HP lahko z bojno glavo predre več kot 500 mm jekla, pri tem pa ohranja učinek bojne glave HEAT. Dolžina raketometu AT4 CS je 1,04 m, masa 7,5 kg, učinkoviti dolet pa več kot 300 m. Hitrost projektila na ustju cevi je 220 m/s.

Ameriški raketomet Predator SRAW (*angl. Short-Range Assault Weapon*) 140 mm je sodobno orožje, ki združuje zahteve po majhni masi, samovodenju in učinkovitosti ter večnamenskosti streliva. Skupaj s programom za razvoj tega sistema je bil razvit sitem MPIM/SRAW (*angl. Multipurpose Individual Munition/Short Range Assault Weapon*). Oba sistema imata med drugim enak lanser, vendar je Predator namenjen predvsem protiolepni bojevanju. Raketomet je praktično pripravljen za uporabo zgolj z namestitvijo na strelčevo ramo in merjenjem na cilj skozi optično merilno napravo z 2,5-kratno povečavo. Plošča s stikali za nadzor ognja je skrita pod zaščitnim pokrovom. Zadostujeta le dve sekundi, da se raketa izstrelji, kar je dovolj, da senzorji v raketi zaznajo gibanje cilja in prehitke. Potem ko je cilj odkrit, strellec s pritiskom na stikalo aktivira termalno baterijo v raketi. Po pritisku na stikalo za izlet rakete, ta zapusti lanser v 0,31 sekunde. Po izstrelitvi rakete strellec nima več vpliva nanjo in lahko odvrže lanser. Med letom do cilja raketa izračunava povprečno kotno vrednost glede na točko izstrelitve. Raketa sama popravlja smer glede na odstopanje od linije strellec–cilj. Strellec pred izstrelitvijo rakete pri merjenju na cilj ne nastavlja vrednosti razdalje do cilja niti ni pomembno, ali strelja navzdol ali navzgor. Na raketomet se lahko namestita tudi nočni namerilni napravi, kot sta AN/PVS-4 ali AN/PAS-13. Raketomet se lahko uporabi za uničevanje ciljev na razdaljah od 17 do 600 m. Z njim lahko streljamo tudi iz zaprtih prostorov. Hitrost rakete na ustju cevi je 25 m/s in se na 125 m od ustja cevi poveča na 300 m/s. Čas, da raketa doseže 300 m, je 1 sekunda, za doseg 600 m pa potrebuje 2,8 sekunde. Raketa se na cilj vodi z glavo TDD (*angl. Target Detection Device*). TDD ima vgrajen dvojni senzor z laserskim daljinomerom in magnetometrom. Ko je raketa nad ciljem, laserski daljinomer prepozna bližnji in oddaljeni rob cilja. S potrditvijo magnetnega polja se aktivira bojni del glave. Za aktiviranje morata torej biti izpolnjena oba pogoja – optični in magnetni. Bojna glava ob eksploziji formira penetrator, ki lahko uniči tank, opremljen z eksplozivnim reaktivnim oklepom. Ker je projektil zasnovan modularno, se v prihodnosti lahko raketa opremi z različnimi bojnimi glavami. Sistem MPIM/SRAW z maso 9 kg (masa projektila 3116 kg) ima dolet do 200 m. Prva bojna glava projektila eksplodira ob stiku s ciljem in predre pregrado z izstrelitvijo tungstenskega diska. Skozi nastalo odprtino prodre druga drobcevna protipehotna bojna glava, ki z energijo drobcev uničuje pehoto za oviro (*Žabkar: 2007*).

c) Minometi

Minometi so skupinsko artilerijsko orožje za posredno obstreljevanje ciljev. Krivulja leta minometne mine je zelo strma, zato z minometi lahko obstreljujemo cilje, ki jih ni mogoče obstreljevati z orožji za neposredno

obstreljevanje ciljev oziroma so ti v mrtvem prostoru teh orožij. Učinkovitost sodobnih minometov je večja kot kdajkoli prej. Za povečanje dometa se uporabljajo daljše in ožlebljene cevi, z minami, ki imajo izboljšano geometrijsko obliko in brušeno, bolj gladko površino, ter minometne mine z raketnim pogonom. Povečana je tudi hitrost streljanja minometov. Povprečna hitrost streljanja sodobnih minometov je 25 min na minuto. Kompozitni materiali in uporaba hidravličnih blažilcev trzanja so prispevali k zmanjšanju mase minometov in podaljšanju življenjske dobe cevi. Cevi, izdelane iz sodobnih kompozitnih materialov, imajo tanjše stene, zato se iz njih lahko izstreljujejo mine z več eksploziva. Usmeritev v razvoju minometov je avtomatizacija polnjenja in streljanja, integracija z navigacijskim sistemom GPS, poveljniško informacijskimi sistemi, sistemi za nadzor ognja ter vlečnimi in samovoznimi platformami. Navigacijski sistem GPS omogoča natančno določanje lokacije minometa in ciljev ter njihovo obstreljevanje tudi ponoči. Učinkovitost zadevanja prve mine je povečana z uporabo (samo) vodenih min, učinkovitost mine ob eksploziji pa je povečana z novimi vrstami min, kot so mine kasetnice, mine, opremljene z bližinskimi vžigalniki, in z uporabo sodobnih, bolj uničevalnih eksplozivov v bojni glavi mine. Minometi se proizvajajo v prenosni, vlečni, prevozni ali samovozni različici, kar pomeni, da se je povečala mobilnost tega orožja in zmanjšal reakcijski čas za odpiranje ognja. Glede na kaliber se minometi delijo na lahke, srednje in težke. Zaradi zmogljivosti in učinka mine na cilju so pomembni minometi kalibra 120 mm in pripadajoče strelivo, čeprav ne zmanjšujemo pomena prednosti minometov manjšega kalibra. Kot primer navajamo izraelski daljnostrelni minomet Soltam Type A7A2 kalibra 120 mm, ki je bil izdelan za hitro uporabo, v posadki pa so štirje vojaki, kar je manj kot pri predhodnih modelih. Največji domet orožja je 8500 m z uporabo mine M59 in 9500 m z uporabo mine M100. Najmanjši domet orožja je 200 m. Minomet se sicer proizvaja v vlečni različici, lahko pa tudi v izvedbi z mehanskim polnjenjem in avtomatskim streljanjem. Minomet ima blažilec trzanja cevi. Med streljanjem orožje ne "počiva" na vlečni platformi s kolesi, ampak na posebnih stabilizatorjih. Minomet se lahko vleče z vsakršnim vlečnim vozilom, ki ima vlečno kljuko nameščeno na ustrezni višini. Po bojišču ga lahko vleče tudi posadka ali pa se transportira s helikopterjem. Posadka lahko pripravi orožje za delovanje v manj kot eni minuti. Prav toliko časa porabi, da ga razstavi iz bojnega v pohodni položaj. Na vlečno platformo je pritrjen tudi komplet z rezervnimi deli in priborom. Cev, podloga, bipod in namerilna naprava so podobni tistim na minometih K5 in K6, a so večji in ojačani, da prenesejo trzanje pri streljanju na večje razdalje. Dolžina cevi je 2,16 m. Masa minometa v bojnem položaju je 475 kg, v pohodnem pa 419 kg, in sicer cev 114 kg, podloga 87 kg in bipod 70 kg. Premer podloge je 900 mm. Z orožjem lahko delujemo po elevaciji s kotom od 40° do 85°, po smeri pa 360°. Dolžina vlečne različice v pohodnem položaju je 2,92 m, širina pa 1,5 m.

Strelivo za minomete ima povečan učinek na cilju in verjetnost zadetka s prvo mino. Sodobni minometi lahko uporabljajo protipehotne, protiklepne, dimne in osvetljevalne mine. Najnovejše vrste min imajo raketne motorje, s katerimi je povečan njihov domet. Mine so lahko tudi (samo) vodene, s čimer je povečana zanesljivost zadetka cilja in selektivnost pri izbiri ciljev. Minometne mine kasetnice razpršujejo večje število manjših min, s čimer je zagotovljeno delovanje po ciljeh na večjih površinah, hkrati pa je povečana zanesljivost zadevanja ciljev. Mine so lahko opremljene z bližinskimi vžigalniki, ki zanesljivo aktivirajo eksplozivno polnitev na optimalni prednastavljeni oddaljenosti od cilja. Energija za delovanje takih vžigalnikov je zagotovljena s posebnimi pogonskimi turbinami. Bojna glava sodobnih minometnih min vsebuje močne eksplozive. Za zanesljivo uničevanje poljske fortifikacije in bunkerjev pa so glave min lahko polnjene tudi z aerosolnim eksplozivom.

Finska minometna visokoeksplozivna mina MERHE (*angl. Mortar Extended Range High Explosive*) kalibra 120 mm se uporablja za uničevanje žive sile in se lahko izstreljuje iz avtomatskega minometnega sistema AMOS (*angl. Advanced Mortar System*). Gre za mino, s katero lahko obstreljujemo cilje na velikih razdaljah iz že omenjenega sistema s tri metre dolgo cevjo. S svojo aerodinamično obliko ima največji domet več kot 10 km. Mina se lahko izstreljuje tudi iz konvencionalnih minometov z gladko cevjo. Dolžina mine z vžigalnikom je 805 mm, masa 15,1 kg, od tega je masa eksplozivne polnitve 3,1 kg. Začetna hitrost mine je, odvisno od pogonskega polnjenja, od 120 do 480 m/s.

Hrvaška proizvaja minometno visokoeksplozivno mino z raketnim pogonom M93 HE kalibra 120 mm. Mina je podobna konvencionalnim artilerijskim projektilom in ima štiri repne preklopne stabilizatorje. Poleg eksplozivnega polnjenja v bojni glavi lahko za povečanje dometa uporablja do šest dodatnih pogonskih polnjenj. Z dodajanjem dodatnih pogonskih polnitev ima lahko mina na ustju cevi začetno hitrost od 135 do 318 m/s. Raketni motor mine se aktivira, ko je mina na varni oddaljenosti od ustja cevi minometa. Omogoča, da mina doseže največji domet do 9275 m, njen najmanjši učinkoviti domet pa je 780 m. Bojna glava je napolnjena z močnim eksplozivom z maso 2,75 kg, ki ga aktivira trenutni vžigalnik UTU M78. Dolžina mine z vžigalnikom je 609 mm, masa pa 13,68 kg.

Srbija in Črna gora sta proizvedli minometno dimno mino M88 kalibra 120 mm s povečanim dimljenjem. Ta se lahko izstreljuje iz večine minometov kalibra 120 mm. Mina ima padalo, ki omogoča počasno spuščanje zabojnika z dimno pirotehnično zmesjo proti tlom in mehak pristank, s katerim se preprečijo morebitne poškodbe zabojnika. V primerjavi z dimno mino M84 ima M88 večji zabojnik z izboljšano dimno pirotehnično zmesjo, ki izgoreva z intenzivnim dimljenjem od 4 do 6 minut. Dolžina mine je 670 mm, masa z vžigalnikom pa 11,25 kg. Dimna pirotehnična zmes heksakloreтана ima maso 1,65 kg. Mina se aktivira s časovnim vžigalnikom, njen največji dolet je 6000 m.

Finska dimna minometna mina IR-SMK 120 mm se lahko izstreljuje iz samovoznih minometnih sistemov NEMO in konvencionalnih minometov kalibra 120 mm. V jekleno telo mine so vstavljeni trije zabojniki s pirotehnično dimno zmesjo rdečega fosforja, ki se s časovnim vžigalnikom aktivira na prednastavljeni višini nad ciljem in izgoreva tudi na tleh. Pri tem se ustvarja gost oblak dima, ki ne prepušča infrardečega sevanja. Dolžina mine je 702 mm, masa 14,1 kg, njen največji dolet je 8500 m, najmanjši pa 300 m.

Švicarska minometna osvetljevalna mina RUAG Model 74 kalibra 120 mm s padalom se lahko po izstrelitvi aktivira s prednastavljenim časovnim mehanskim vžigalnikom, ki se lahko nastavi v razponu od 5 do 60 s. Mina se lahko izstreljuje iz minometov 120 mm, kot so Mw 64, Mw 74 in Mw 59. Pirotehnična osvetljevalna zmes mine se aktivira približno 500 m nad ciljem. S padalom pada s hitrostjo 5 m/s in 50 sekund osvetljuje bojišče s premerom 1600 m. Masa mine je 15 kg.

Ameriška osvetljevalna minometna mina XM983 IR kalibra 120 mm se uporablja za infrardeče osvetljevanje bojišča. Lahko se izstreljuje iz minometov M120 in M121. Njenega osvetljevanja ni mogoče opaziti s prostim očesom, ampak samo z uporabo nočnih opazovalnih naprav. Mina je opremljena z osvetljevalno pirotehnično zmesjo in padalom. Je enaka kot mina XM930, razlika je le v pirotehnični osvetljevalni zmesi. Mina ima mehanski časovni vžigalnik, s katerim lahko nastavimo čas aktiviranja osvetljevalne pirotehnične zmesi po izstrelitvi mine. Po aktiviranju pirotehnične osvetljevalne zmesi ta izgoreva in osvetljuje bojišče od 50 do 60 s. Masa mine je 13,65 kg. Največja hitrost streljanja z osvetljevalnimi minami v prvi minuti je 16 min. Za daljše vzdrževanje osvetljenosti bojišča je hitrost streljanja do štiri mine v minuti. Običajno se mina aktivira na višini 500 m nad ciljem. S četrtem pogonskim polnjenjem ima mina začetno hitrost 318 m/s, najmanjši dolet 3600 m in največji 6900 m.

Izraelska dvonamenska kasetna minometna mina IMI M971/1 ICM kalibra 120 mm vsebuje 24 protipehotnih oziroma protiklepnih bombic M87 s premerom 42 mm, ki se razpršujejo v zraku in pokrivajo večjo površino ciljev. Bombice so zložene v telo konvencionalnih minometnih min. Čas razprševanja bombic v zraku se lahko nastavi s časovnim mehanskim vžigalnikom DM93 ali elektronskim vžigalnikom M760. Mina z razprševanjem bombic pokrije območje ciljev v obliki X s premerom od 100 do 110 m in površino 4800 m². S salvo tovrstnih min lahko pokrijemo še večjo površino ciljev. Vsaka bombica, napolnjena z eksplozivom RDX, po aktiviranju razpršuje več kot 1200 ubojnih fragmentacijskih drobcev, ki lahko prodrejo skozi več kot 105 mm debel oklep. Masa posamezne bombice je 296 g, od tega je masa eksploziva 44 g. Dolžina bombice je 55,65 mm. Če bombica ne detonira ob udarcu v cilj, jo onesposobi integrirani pirotehnični mehanizem. Dolžina mine M971/1, opremljene z vžigalnikom, je 767 mm, masa pa 14,5 kg. Začetna hitrost mine je 315 m/s, njen največji dolet 5750 m, najmanjši pa 300 m. Skupno število fragmentacijskih drobcev je približno 29.000.

Pri francoskem sistemu ALFO gre za tri vrste lahkih raket, od katerih se dve lahko izstrelujeta tudi iz minometov kalibra 81 in 120 mm. Vse tri različice so vodene prek optičnega vlakna, ki operaterju omogoča prenos podatkov iz kamere, nameščene v nosu rakete. Sistem je odporen na motnje in omogoča prenos videozapisa območja ciljev v resničnem času. Natančnost sistema naj bi bila do 1 metra glede na namerilno točko na cilju. Videozapis posameznega projektila, izstreljenega na cilj, je mogoče shraniti za poznejšo analizo streljanja. Raketa, izstreljena iz težkega minometu kalibra 120 mm, ima premer 110 mm, masa 20 kg in največji dolet 20.000 m. Operater za usmerjanje rakete prek optičnega vlakna uporablja modificirani prenosni računalnik.

Švedska protiklepná samovodena minometna mina Strixs kalibra 120 mm se lahko izstreljuje iz vseh gladkocevnih minometov istega kalibra. Mina vodi na cilj infrardeči senzor, ki odkriva cilj. Na odkriti cilj se usmerja sama. Njen repni del odpade približno 20 m po izstrelitvi. Mina leti po običajni balistični krivulji. Za povečanje dometa in zmanjševanje negativnega učinka vetra se lahko aktivira raketni motor v mini. Infrardeči senzor za odkrivanje cilja se aktivira v vpadnem delu krivulje leta. Sistem samovodenja mino

usmerja na zgornjo površino oklepne cilja, ki je najmanj zaščiten. Ta projektil je sestavljen iz bojne glave, sistema za samovodenje, infrardečega sensorja, elektronskega sklopa, zadnjega dela mine s stabilizatorji in po izbiri tudi iz raketnega motorja. Ker je cilj zadet skoraj pod kotom 90°, je učinek maskiranja cilja in uporabe dimne zavese bistveno zmanjšan. Dolžina mine z vžigalnikom je 840 mm, masa pa 18,2 kg. Mina ima trenutni vžigalnik. Njen največji domet je 7500 m, najmanjši pa 1000 m.

Nemško-ameriška minometna mina PGMM (*angl. Precision Guided Mortar Munition*) je rezultat prizadevanj, da bi združili prednosti tradicionalnih topovskih projektilov in vodenih raket. To je mina, ki z veliko verjetnostjo pod visokim vertikalnim kotom zadene cilj s prvim strelom tudi pri streljanju na premične tarče. Mina se lahko izstreljuje iz vseh obstoječih minometov kalibra 120 mm, vključno s samovoznimi minometi in minometi iz kompozitnih materialov istega kalibra. Te mine so pasivno, inteligentno in v zraku jadrajoče minometno strelivo z največjim učinkovitim dometom do 15.000 m. V nosu projektila je nameščen iskalni sistem, sestavljen iz hlajenega infrardečega sensorja, ki deluje v srednjem valovnem območju, procesorja in giroskopskih enot. Osrednji del mine vsebuje termalne baterije, dve jadralski krili in dva preklopna stabilizatorja. Na zadnjem delu mine je enaka bojna glava, kot je bila uporabljena pri nemškem protiolepem orožju Panzerfaust 3. S takšno bojno glavo lahko deluje proti bunkerjem in oklepni ciljem. Na skrajnem zadnjem delu mine je njen pogonski sistem. Mina lahko deluje na dva načina. Pri prvem, tako imenovanem Man-in-the-Loop, se projektil vodi prek laserskega označevalca cilja, ki ga upravlja prednji opazovalec. Pri tem mina z infrardečim sensorjem odkriva in sledi laserskemu snopu, ki ga na cilj usmerja prednji opazovalec. V sistemu Fire-and-Forget pa se mina na cilj vodi sama z uporabo infrardečega sensorja in procesorja. Pri tem lahko mina zazna nepremične in premikajoče se cilje, ki sevajo infrardeče žarke, in se usmeri nanje. Preden se mina izstrelji na cilj, računalniški sistem za nadzor ognja izračuna strelne elemente in jih posreduje minometu, ki naj bi streljal na določeni cilj. Mina se izstreljuje iz minometa kot vse običajne minometne mine. Ob pospeševanju v zraku se v njej aktivirajo termalne baterije, ki zagotavljajo napajanje njene elektronike. Takoj po izstrelitvi se na mini razklenejo stabilizatorji. Jadralska krila, ki se potem razklenejo, ji omogočijo sorazmerno ravno krivuljo leta na območje cilja. Če sensor zazna lasersko sevanje, avtopilot aktivira sistem Man-in-the-Loop, v katerem sledi laserskemu snopu vse do zadetka v cilj. Pri samostojnem vodenju na cilj sensor odkriva infrardeče žarčenje v območju cilja in mino usmeri v cilj, ki oddaja najmočnejše infrardeče sevanje. Sensor lahko preiskuje območje v velikosti 500 x 500 m, po izbiri pa tudi območje z razsežnostjo 1000 x 1000 m. Ob približevanju cilju, ko je resolucija cilja povečana, procesor pri obeh sistemih pred zadetkom ponovno izračuna namerilno točko. Dolžina mine je 965 mm, masa 17,2 kg in najmanjši domet 500 m. Mina ima skladiščeno življenjsko dobo do deset let.

Ker so povečali učinkovitost sodobnih minometnih min, še posebno zanesljivost aktiviranja, velja opozoriti tudi na nekatere lastnosti sodobnih vžigalnikov za minometne mine.

Švicarski trenutno časovni vžigalnik F967 se uporablja za mine gladkocevnih minometov kalibra 60,81 in 120 mm. Gre za mehanski superhitri trenutni vžigalnik, ki je skladen s standardi Stanag 3525 (MIL-STD-1316), MIL-STD-331 in MIL-STD-105. Vžigalnik je zanesljiv, enostaven in ekonomičen. Aktivira se mehansko ob zadetku v cilj. Pred uporabo je treba zgolj zavrteti nosno kapo na oznako "oboroženo". Položaj kape lahko preverimo vizualno ali z otipom. Vžigalnik se lahko prednastavi za aktiviranje nad ciljem, aktivira pa se, če zadene cilj pod kotom od 50° do 90°. Armira se na razdalji 100 m po izletu mine iz cevi.

Finsko-nemški optronski bližinski vžigalnik PX581 za minometne mine kalibra 60, 81 in 120 mm s standardnim navojem je izdelan za aktiviranje min nizko nad ciljem, s čimer je povečana verjetnost uničenja cilja. Energijo za delovanje in dodaten način armiranja omogoča zračna pogonska turbina. Optronski sklop vžigalnika je hermetično zaprt in zato odporen na nihanje zunanjih temperatur, s čimer se prepreči nastajanje kondenza in vlage. Vžigalnik prepozna relief bojišča, vendar se ne odzove na oblake, meglo ali dež. Z oddajanjem svetlobnega impulza s frekvenco 500 x/s tudi nenehno meri razdaljo do cilja. Ta tako imenovani pametni vžigalnik prepozna cilj in aktivira mino na prednastavljeni višini nad ciljem z natančnostjo +/- 1 m. Vžigalnik je izdelan skladno s standardi MIL-STD-1316D, MIL-STD-331B, STANAG 4157, STANAG 2916 in ima mehansko ter elektronsko varovalko. Elektronska varovalka se izklopi na padajočem kraku krivulje leta mine. Masa vžigalnika je 300 g, dolžina 102,49 mm, premer 49,1 mm in višina aktiviranja 1–5 m z možnostjo prednastavljanja po 1 m.

Nemški časovni vžigalnik MTSQ (*angl. Mechanical Time Super Quick*) DM93/M776 se uporablja v nemških, Natovih in drugih oboroženih silah. Varovalka se z vžigalnika odstrani, preden se mina spusti v cev. Ko je

mina izstreljena in je dosežena vrednost pospeška 650 g, se vžigalnik armira. Časovni mehanizem po določenem času sproži udarno iglo v mini, ta pa detonator, ki aktivira bojno glavo. Vžigalnik DM93 ima standardni čas aktiviranja v razponu od 6 do 67 sekund, z možnostjo prednastavljanja po 0,5 s. Vžigalnik se lahko nastavi tudi za trenutno aktiviranje ob udarcu v cilj. S takšnim vžigalnikom so opremljene dimne in osvetljevalne minometne mine kalibra od 51 do 120 mm. Masa vžigalnika je 223 g, dolžina 87,6 mm in premer 49 mm. Vžigalnik se ne aktivira do 40 m po izletu iz cevi.

6.3 OSEBNA ZAŠČITNA SREDSTVA IN OPREMA

V skupino osebnih zaščitnih sredstev in opreme uvrščamo zaščitne jopiče z zaščitnimi ploščami, čelade, zaščitna očala, detektorje bioloških agensov, detektorje kemičnih bojnih strupov, sisteme za merjenje odmerkov radiacijskih žarkov, komplete za prvo pomoč ob morebitni uporabi RKB-sredstev, osebne komplete za dekontaminacijo, zaščitne obleke, maske in filtre, uniformo, obutev, kolenčnike, komolčnike, hidracijske sisteme, inženirske lopatke, bojne nože, maskirne mreže, maskirne barvice, repelente, zaščitne rokavice, večnamenska orodja, žepne nože, pribor za čiščenje in vzdrževanje orožja in opreme ter osebne in skupinske komplete za prvo pomoč.

a) Bojni in zaščitni jopiči

Bojni jopič je ena izmed izvedb oprtnega sistema. Sprva so bili oprtniki sestavljeni iz bojnega pasu in naramnega dela, kamor se je pripela najnujnejša oprema, ki jo vojak potrebuje v boju. Gre za torbice za okvirje, čutaro z vodo, bojni nahrbtnik, torbice za ročne bombe, inženirsko lopatko, zaščitno masko, bojni nož, tok s pištolo, torbice za okvirje za pištolo, šotorsko krilo, baterijsko svetilko, sanitetni komplet, pribor za osebno dekontaminacijo in drugo opremo. Težava pri omenjenih klasičnih naramnih oprtnikih je bila, da je oprema s svojo maso obremenila predvsem naramne trakove, ki so pritiskali na vojakova ramena. Daljša uporaba takšnega oprtnika je povzročala bolečine in odrgnine na vojakovih ramenih in drugih delih telesa. Poleg tega je bilo opremo na oprtnik težko pripeti tako, da bi bila masa opreme enakomerno razporejena in hkrati na primernih, vojaku lahko dosegljivih mestih. Težava je bila tudi v tem, da oprema ni bila fiksno pripeta na oprtnik, zato je med tekom opletala in povzročala hrup ter ovirala gibanje vojaka. Delno je bila težava odpravljena z mehкими širokimi podložnimi trakovi, ki so se pritrdili na spodnjo stran naramnih trakov. Naramne pasove je zamenjal nekakšen jopič brez rokavov, na katerem so že bile všite torbice za opremo, vendar je bil izdelan iz takih materialov in tako, da ni omogočal zadostnega pretoka zraka, zato se je vojak čezmerno potil in pregreval. Težava je bila tudi v tem, da sta bila vojakova gibljivost in udobje pri teh jopičih bistveno zmanjšana, kadar je bil vojak oblečen v več plasti uniforme in je hkrati moral nositi še zaščitni jopič z zaščitnimi ploščami. Naj sodobnejši bojni jopiči so izdelani tako, da je omogočen pretok zraka, s čimer je zmanjšano pregrevanje vojaka. Torbice za opremo so v jopič všite tako, da je masa

Bojni jopič S.M.O.S.

opreme enakomerno porazdeljena. Jopič je udobnejši za nošenje, oprema pa se varno nosi v torbicah s sistemom hitrega odpiranja in zapiranja. Jopič ima žepe, v katerih se lahko shrani še dodatna oprema. Na takem jopiču oprema ne visi z vojaka in ne opleta, zato je še posebno primeren za patroljiranje in izvidovanje. Bojni jopič ima tudi trakove za vpenjanje karabinov. Z njim se je mogoče spustiti po vrvi. Sodobni oprtniki za pehotnega vojaka so izdelani na podoben način. Torbice za opremo se na njih lahko pritrujejo modularno glede na nalogo in potrebe vojaka. Pod takšnim oprtnikom se lahko nosi tudi zaščitni jopič s ploščami. Masa oprtnika znaša skupaj z najosnovnejšo bojno opremo do 20 kg. Tako oprtnik kot bojni jopič omogočata izvleko ranjenega vojaka. Vojak, ki izvlači, zgrabi ojačano držalo na ranjenčevem oprtniku oziroma jopiču in ga potegne na varno. Sodobni zaščitni jopiči imajo všite trakove, na katere se

modularno lahko namestijo torbice z opremo. S tem je dosežena združitev bojnega in zaščitnega jopiča ter klasičnega oprtnega sistema. Standardni operativni postopek voda oziroma oddelka lahko določa vrsto opreme in mesto namestitve posameznih torbic glede na nalogo, pri kateri se oprtnik uporablja.

Ameriški sistem zaščitnega jopiča LIMBS (*angl. Lightweight Integrated Mobility Body Armor System*) v kombinaciji z zaščitnimi ploščami SAPI AP (*angl. Small Arms Protective Insert*) ščiti vojaka pred neposrednim zadetkom naboja 7,63 x 51 mm s kroglo M80 Ball, 7,62 x 54R s kroglo tipa LPS Dragunov, 5,56 x 45 mm s kroglo M855 AP s hitrostjo izstrelka do 868 m/s. Zaščitne plošče so geometrijsko oblikovane in večkrat ukrivljene, tako da se prilagodijo vojakovemu telesu. Po potrebi se lahko vstavijo spredaj, zadaj ali na boke telesa. Plošče so različnih velikosti z maso v razponu od 1,7 do 3,25 kg. Zaščitni jopič je izdelan tako, da vojaku omogoča večjo gibljivost in ščiti tudi vratni del, genitalije in del okončin. Brez vstavljenih plošč ima maso 1,8 kg. Da bi se izognili pregrevanju vojaka, ki nosi zaščitni jopič, so v Avstraliji razvili zaščitni jopič s cevnim sistemom za odvajanje telesne temperature. Tekočina, ki kroži po ceveh v posebnem delu jopiča, izhlapeva in s tem oddaja telesno toploto v atmosfero, potem pa ponovno kondenzira in se ohlajena vrača v cevi (Žabkar: 2007).

Taktični fragmentacijski jopič TFJ 21, 1-A z zaščitnimi ploščami

Ameriški proizvajalec Eagle Industries že proizvaja integrirani sistem zaščitnega jopiča in oprtnika CIRAS (*angl. Combat Integrated Releasable Armor System*). Ta integrirani jopič se proizvaja v izvedbah Land in Maritime v treh različnih velikostih, v zeleni, peščeni in drugih barvah glede na zahteve uporabnika. Jopič se namesti na vojaka s sistemom prilagodljivih pritrdilnih pasov, ki omogočajo prilagoditev jopiča glede na višino in obseg vojakovega prsnega koša, s čimer je omogočena kar največja udobnost nošenja. Naramni del jopiča je precej ozek, zato ni omejena vojakova gibljivost v ramenih. Notranja plast jopiča zagotavlja dober pretok zraka. Sicer gre za robusten vodoodporen jopič, katerega zunanja površina je izdelana iz najlonskega materiala Dupont Cordura. Jopič je mogoče v izrednih primerih hitro odstraniti. S potegom

Ameriški integrirani sistem zaščitnega jopiča in oprtnika CIRAS

Zaščitni jopič TFJ 21, 1-A v kombinaciji z bojnim jopičem S.M.O.S. ter integrirani sistem zaščitnega jopiča in oprtnika CIRAS

Vojak, opremljen z integriranim sistemom zaščitnega jopiča in oprtnika CIRAS

varovala na sprednji levi strani jopiča ta razpade na osnovne dele, da ga lahko hitro odstranimo z vojaka. Kljub temu je namestitev jopiča precej zapletena. Varovalo je mogoče namestiti na njegovo desno, levo ali spodnjo stran. Z uporabo zaščitnih plošč in notranje zaščitne plasti jopič dosega zaščito stopnje 3A. Po izbiri se lahko skupaj z njim uporablja tudi zaščitni del za ramena, vrat in genitalije. Jopič ima na sprednji in zadnji strani prišite 2,54 cm široke trakove, na katere lahko pritrdimo torbice za različno opremo. Uporabnik lahko glede na potrebe izbira med večnamenskimi torbicami, kot so torbice za shranjevanje granate za ročni bombomet, 100 nabojev 7,62 x 51 mm v nabojniku, bobna za 200 nabojev 5,56 x 45 mm ali več okvirjev za jurišno puško, 12 nabojev za šibrenico, ene ročne in ene dimne bombe, pribora za pisanje z beležko, čutare za vodo, zaščitne maske, kompleta za prvo pomoč, enega, dveh ali treh okvirjev za jurišno puško, nočnogleda, signalno-osvetljevalne bakle, ročne radijske naprave, enega ali dveh okvirjev za pištolo ter za pritrditev drugih nosilcev, kot so nožnica, tok za pištolo, torbica za inženirsko lopatko ali večnamenska platforma, ki se namesti na stegno vojaka.

b) Zaščitne čelade

Sodobne čelade so izdelane iz kompozitnih in obstojnih materialov, premazane z barvo, ki je odporna proti vsrkavanju RKB-snovi, vročini in mrazu. Čelade so lahko premazane s snovjo, ki slabo prepušča infrardeče žarke. Metalna mrežica, ki je vstavljena med sloje, iz katerih je izdelana čelada, povečuje njeno trdnost. Povezana z radijsko napravo se lahko uporablja tudi kot antena za oddajanje in sprejemanje radijskih signalov. Večtočkovni sistem pričvrstitve z dodatnimi absorpcijskimi vložki povečuje odpornost vojaka na sunke, ki bi nastali ob zadetku naboja, kamna ali drobca granate v čelado. Zelo razširjen model čelade HBP standard PASGT Helmet 1500 z maso 1587 gramov lahko zaustavi izstrelke kalibra 0,357 Magnum z maso 10,2 g in s hitrostjo 381 m/s ter kalibra 9 mm z maso 8 g in hitrostjo 332 m/s (*Knific: 2006*).

c) RKB-zaščitna sredstva in druga oprema

Na sodobnem bojišču ima zaščita pehotnih enot pred radiološkim, kemičnim in biološkim orožjem (RKB-orožjem) vse večji pomen. Če ima nasprotnik tovrstno orožje, morajo lastne enote na območju operacij poznati vrsto teh orožij, njihov vpliv na živo silo in materialno-tehnična sredstva, način zaščite v primeru, da bi nasprotnik ta sredstva uporabil, in stopnjo verjetnosti, ali bo nasprotnik ta sredstva dejansko uporabil. Da bi se povečala možnost preživetja malih taktičnih enot ob morebitni uporabi RKB-orožja, morajo biti opremljene s sredstvi za zaščito pred neposrednim napadom. Opremljene morajo biti z infrastrukturo in sredstvi za odpravljanje posledic, dekontaminacijo žive sile in sredstev, ki so bila izpostavljena RKB-napadu. Izhajamo iz predpostavke, da naj bi bila lastna enota, ki je izpostavljena napadu z RKB-orožjem, sposobna z uporabo osebnih in skupinskih detektorjev pravočasno zaznati prisotnost radiološkega sevanja in bojnihstrupov. Sledi zaščita z osebnimi zaščitnimi sredstvi, kot sta zaščitna maska in zaščitna obleka. Enota se kar najhitreje izmakne iz kontaminiranega območja in z osebnim kompletom za dekontaminacijo izvede delno

dekontaminacijo moštva in opreme. Potem se enota premakne do postaje za popolno dekontaminacijo. Delovanje teh postaj je v pristojnosti specializiranih enot za RKB-bojevanje. Pehotne taktične enote v okviru RKB-zaščite uporabljajo sodobne detektorje bioloških agensov, detektorje kemičnih bojnih strupov, dozimetre prejetega radiacijskega sevanja, osebne komplete za prvo pomoč ob kontaminaciji, osebne komplete za dekontaminacijo, zaščitne maske s filtri ter zaščitne obleke s prevlekami za škornje in rokavicami.

Ameriški sistem RAZOR je namenjen odkrivanju bioloških agensov. Gre za ročno robustno napravo z maso 4 kg, ki ima vse komponente shranjene v plastičnem transportnem kovčku. Deluje po načelu tehnologije PCR (*angl. Polymerase Chain Reaction*) in ima termocirkulator za ojačevanje vzorcev DNA. Zaradi svoje majhne mase je primeren za uporabo na terenu. Sistem hkrati testira do 12 vzorcev v manj kot 30 minutah. Z eno baterijo lahko opravi pet merenj. Reagenti za odkrivanje bioloških agensov so shranjeni v plastičnih zabojnikih. Odvezeti vzorci se vanje vnašajo s kapalko. Instrumenti v napravi avtomatsko določajo pozitivne ali negativne vrednosti vzorcev, ki so predstavljene na vgrajenem LCD-zaslonu. S tem sta zagotovljena minimalni čas merjenja in minimalno prednastavljanje naprave. Čeprav sistem deluje neodvisno, ima vgrajeno kompatibilno programsko opremo Windows, s katero se lahko podatki prenašajo v osebni računalnik v realnem času. Naprava deluje tudi priklopljena na zunanji napetostni izvor od 110 do 220 V.

Ameriški ročni luminometer omogoča kvantitativno analizo obstoja bioloških agensov. Sistem omogoča pehotnim enotam na terenu odkrivanje bioloških agensov v realnem času. Detektor uporablja kemičnoluminiscentno reakcijo, da bi zaznal adenzintrifosfat, sestavni element vseh živih bitij razen virusov. Instrument zajema 10-mililitrski vzorec iz atmosfere v okolju, na zaslonu LED (*angl. Light Emitting Diode*) pa prikaže podatek o prisotnosti ali odsotnosti verjetnega biološkega agensa že po 10 sekundah.

Ameriški detektor kemičnih bojnih strupov MCAD (*angl. Miniature Chemical Agent Detector*) je bil razvit za odkrivanje aktualnih kemičnih bojnih strupov leta 1990. Gre za miniaturni detektor, ki za odkrivanje strupov uporablja elektrokemično metodo. Masa detektorja je 215 g, njegove dimenzije pa so 110 x 66 x 20 mm. Detektor je sestavljen iz elektronskega in zamenljivega senzorskega modula. Elektronski modul je sestavljen iz detektorskega procesorja, avdioalarma in opozorilne lučke. Senzorski modul sestoji iz baterijskega napajanja in senzorskih celic. Senzor neprekinjeno deluje do štiri mesece. Zaznava prisotnost živčnih in krvnih bojnih strupov ter dušljivcev. Po sprožitvi alarma se avtomatsko ponovno zažene in povrne v stanje pripravljenosti za odkrivanje novih kemičnih groženj. Aplikacije sistema ICAD vključujejo senzor, ki se uporablja na ravni pehotnega oddelka, detektorsko mrežo za stacionarno ali mobilno inštalacijo, ki lahko deluje na razdaljah do 5 km, in detektor za inštalacijo na bojna vozila. Sistem se uporablja tudi v daljinsko vodenih vozilih. Sistem je bil preizkušen v operaciji Puščavska nevihta leta 1991.

Francoski sistem MLLR (*angl. Multirad Low Level Radiation*) se uporablja za merjenje radiacijskih gamažarkov in njihovega akumuliranega odmerka po določenem času bivanja v kontaminiranem območju. Ker je majhnih dimenzij in ima majhno maso, ga lahko namestimo na zapestje oziroma oprtnik ali pa nosimo v žepu. Dozimeter je kompatibilen z večino sodobnih dozimetrov. Če je prekoračena dovoljena vrednost sevanja, začne oddajati avdio in vizualni signal. Naprava deluje z baterijskim napajanjem, lahko pa jo priključimo na zunanje napajanje. Vgrajen ima tudi program za samotestiranje. Detektor zaznava gamažarčenje v razponu od 80 KeV do 3 MeV, na zaslonu pa lahko prikaže vrednost prejete doze v razponu od 0,0001 do 999,9 mGy/h. Indikator trenda prikaže povečanje ali zmanjševanje gamažarčenja v okolju. Naprava se napaja s štirimi baterijami LR6 z napetostjo 1,5 V, ki zagotavljajo več kot 80-urno delovanje. Dimenzije dozimetra so 171 x 91 x 45 mm, masa pa 580 g.

V uporabi so tudi samolepilni lističi za odkrivanje kapljičnih živčnih bojnih strupov in mehurjevcev. Po en listič se prilepi na vojakovo čelado, na ramenski del uniforme in na škorenj. Če pride na detektorski listič kapljica bojnega strupa, se obarva glede na vrsto in tip uporabljenega strupa. Listič se obarva rumeno pri kontaminaciji z živčnim strupom tipa G, rdeče ob kontaminaciji z mehurjivcem in zeleno ob kontaminaciji z živčnim bojnim strupom VX.

Nemški komplet OWR za prvo pomoč ob uporabi RKB-orožja je shranjen v torbici, ki se lahko nosi pritrjena na oprtniku. Komplet vsebuje 60-gramsko stekleničko z dekontaminacijskim praškom za nevtralizacijo iverita ali živčnih bojnih strupov, robčke za pivnanje kapljic bojnih strupov, samolepilne obliže, paličico za odstranjevanje ostankov bojnih strupov, čepke za ušesa, 25 g mila za dekontaminacijo, ki se po uporabi spere z vodo, dekontaminacijsko brisačko, ki je prepojena z raztopino GD-5 ter 10-mililitrsko stekleničko

z raztopino GD-5 in DS-2, ki jo razpršujemo po kontaminiranih predelih, kot so roke, vrat in obraz. Nekaj minut po nanosu jo speremo z vodo.

Izraelski avtomatski atropinski injektor Atromat je namenjen za intramuskularno vbrizganje atropinskosulfatne raztopine, če pride do zastrupitve z živčnimi bojnimi strupi. Naprava je sestavljena iz dveh plastičnih cevi. Notranja cev vsebuje jekleni naboj s sterilno atropinsko raztopino, iglo in sprožilni mehanizem. Injektor, obarvan z belo barvo, vsebuje 2 mg raztopine in je namenjen odraslim. Obarvan zeleno vsebuje 1 mg raztopine in je namenjen starejšim ter otrokom. Injektor, obarvan oranžno, pa je namenjen dojenčkom in vsebuje 0,5 mg raztopine. Masa injektorja je 20 g, dolžina 100 mm in premer 14 mm.

Nemški komplet za osebno dekontaminacijo COBRA vsebuje zadostno količino raztopine GD-5, da omogoča hitro osebno dekontaminacijo vojaka, ki je bil izpostavljen napadu s tekočimi kapljičnimi bojnimi strupi. Steklениčka s to raztopino je pod pritiskom in ima na vrhu razpršilec z usmerjevalom, s katerim lahko vsebino razpršimo na kontaminirane dele telesa. Shranjena je v torbici, ki se lahko nosi pritrjena na oprtnik. Steklениčka z raztopino GD-5 je nekoroziivna, nestatična, okolju varna in ima življenjsko dobo do 10 let. Dimenzije stekleničke so 25 x 7,3 cm, transportne torbice pa 26 x 12 cm. Masa stekleničke z raztopino GD-5 je 850 g, volumen stekleničke pa 0,5 litra.

Nemška zaščitna obleka SARATOGA je namenjena zaščitni pred kemičnimi bojnimi strupi, biološkimi agensi in radioaktivnim prahom. Izdelana je iz kompozitnih tkanin na osnovi karbonskih vlaken, z zelo odporno zunanjo površino. Kombinirana je s klasičnimi tkaninami, ki so prijazne uporabniku. Z gostoto karbonskih kroglic 220 g kroglic/m² naj bi bila stopnja njene zaščite največja na tržišču. Obleka zagotavlja 24-urno zaščito tudi po 45 dneh nošenja v bojnih razmerah. Obleka ne izgubi svojih zaščitnih lastnosti z do vključno 6 pranj. Njena življenjska doba je vsaj 15 let. Gre za troslojno tkanino, sicer majhne debeline, s sposobnostjo hitrega vpijanja strupenih snovi. Njena odpornost ni zmanjšana tudi ob izpostavljenosti visokim temperaturam. Zunanja plast tkanine je mešanica bombaža in poliestra, s sposobnostjo zadrževanja plamena do dve sekundi. Srednja adsorpcijska plast je ogljikov granulata, pritrjen na tkanino. Kroglice granulata imajo tudi funkcijo, da zagotavljajo enosmerno paroprepustnost, s čimer se preprečuje pregrevanje uporabnika. Notranja plast, ki je v stiku s kožo, je iz bombaža. Izpopolnjena konstrukcijska rešitev zagotavlja nizko toplotno izolacijo in enosmerno prepustnost za paro, visoko mehansko odpornost ter maksimalno udobnost za uporabnika. Obleko je mogoče nositi v vseh razmerah bojevanja. Pregrevanje vojaka, ki nosi to zaščitno obleko, je bistveno zmanjšano. Obleka se lahko proizvaja v klasičnih kamuflažnih vzorcih. Mogoče jo je obleči čez bojno uniformo in je lahko enodelna ali dvodelna. V komplet zaščitne obleke spadajo prevleke za škornje in rokavice. Vse skupaj se hrani v transportni torbi. Obleka je bila uspešno preizkušena tudi v vojni v Iraku leta 2003. Ustrezna stopnja zaščite je dosežena samo s hkratno uporabo zaščitne maske.

Vojak, opremljen z zaščitno obleko SARATOGA

Za najnujnejšo 10-urno zaščito vojaka ob uporabi bojnih strupov, bioloških agensov in radioaktivnega prahu se lahko uporabi lahka zaščitna obleka, kot je švedska C-COVER S/89. Gre za dvodelno polietilensko termofolijo z maso 560 g. Vojak potrebuje 10 sekund za namestitev ogrinjala. V komplet obleke spadajo tudi prevleke za škornje in rokavice. Ustrezna stopnja zaščite je dosežena samo s hkratno uporabo zaščitne maske. Obleka se po uporabi odvrže in zažge.

Zaščitna maska vojaka ščiti pred kontaminacijo obraza in oči ter z uporabo filtra preprečuje, da bi vojak vdihnil strupene pline. Sodobne zaščitne maske so izdelane iz butil gume, ki vojaka ščiti pred bojnimi strupi, biološkimi agensi, radioaktivnim prahom in drugimi nevarnimi snovmi. Agregatno stanje kontaminanta je lahko plinasto, tekoče ali trdno. Naličnica zaščitne maske preprečuje prodor kontaminiranega zraka v notranjost zaščitne maske, medtem ko filter dekontaminira vdihani zrak. Od vrste in tipa filtra je odvisen čas uporabe filtra v kontaminiranem območju in stopnja zaščite glede na vrsto kemičnih bojnih sredstev. Finska zaščitna maska M95 zagotavlja visoko stopnjo učinkovitosti in udobnosti za uporabnika tudi v najtežjih bojiščnih razmerah. Izdelana je tako, da se tesno prilega obrazu uporabnika. Silikonski vložek v notranjem delu maske preprečuje rosenje leč in omogoča odvajanje izdihanega ogljikovega dioksida. Naličnica je izdelana iz butil kavčuka in se namesti na obraz s šestimi zateznimi trakovi in podbradnim trakom. Maska se lahko namesti v zaščitni položaj v 10 sekundah. Ima dve poliamidni leči, s katerima lahko nemoteno namerjamo v cilj z orožjem, ki ima mehanske ali optične namerilne naprave. V notranji del maske se lahko namestijo leče z dioptrijo strelca. Na masko se lahko pritrdi filter z odprtino z navojem z leve ali desne strani. V masko je vgrajena govorna membrana, ki ojačuje govor uporabnika in nastavek za pritrditev čutare s sposobnostjo pretoka tekočine 0,25 lit/min. Prek tega nastavka lahko vojak iz čutare uživa tekočino ali kašasto hrano. Upor vdiha s frekvenco 30 lit/min je manj kot 45 Pa, pri vdihu s frekvenco 95 lit/min pa je manj kot 110 Pa. Upor izdiha pri frekvenci 160 lit/min je manj kot 130 Pa. Zaščitni faktor maske je več kot 10.000 in zagotavlja več kot 48-urno zaščito pred kemičnimi bojnimi strupi. Masa zaščitne maske je 460 g. Rok uporabe obraznega dela maske je 20 let. Finski filter M95 za že omenjeno zaščitno masko ščiti uporabnika pred vdihavanjem zraka, kontaminiranega s sodobnimi kemičnimi bojnimi strupi, radioaktivnim prahom, biološkimi agensi in večino nevarnih industrijskih plinov. Upor pri dihanju s tem filtrom je manjši od 120 Pa pri frekvenci dihanja 30 lit/min in manj kot 420 Pa s frekvenco dihanja 95 lit/min. Telo filtra je izdelano iz poliamida z visoko odpornostjo na udarce tudi pri temperaturah do 40 °C. Masa filtra je 250 g, višina 90 mm in premer 109 mm. Navoj filtra s premerom 40 mm ustreza standardu EN 148.

*Vojak, opremljen
z zaščitno masko
M'95/S01*

č) Zaščitna obutev

Zelo pomembna je tudi vojakova obutev, ki mora biti prilagojena okolju. Obutev mora ščititi vojakova stopala pred mrazom, vodo, blatom, vročino, ostrim kamenjem, steklom, bodečo žico, trnjem, nevarnimi tekočinami, oljem in bencinom. Poleg tega pa mora zagotavljati tiho hojo, ne sme drseti ali biti statična. Vojakova obutev mora biti udobna, trpežna, enostavna za vzdrževanje, hkrati pa ne sme utrujati in ožuliti. Sodobna obutev je izdelana iz materialov, ki omogočajo dihanje noge, hkrati pa z zunanje strani ne prepuščajo vode in nizkih oziroma visokih temperatur. Podplat je izdelan iz takih materialov, ki povečajo absorpcijsko zmogljivost čevlja pri doskokih in med pohodom.

d) Zaščitna očala

Zaščitna očala ne ščitijo vojaka le pred vetrom, prahom, UV-žarki in bleščanjem, ampak tudi pred nizkimi temperaturami, drobci kamenja, nastajajočega pri eksplozijah in streljanju, pred kapljicami bojnih strupov ipd. Leče sodobnih očal so izdelane iz debelega polikarbonata, neobčuljivega na praske. Z notranje strani so prevlečene z nanosom proti rosenju, z zunanje pa z nanosom proti vodnim kapljicam. Z zunanje strani imajo pritrjen nastavek za zaščito nosu. Leče imajo široko vidno polje brez deformacije ter omogočajo nošenje različnih vrst čelad in opazovanje skozi nočno opazovalno napravo. Leče imajo določeno stopnjo balistične zaščite, saj nekatere prenesejo udar šiber, izstreljenih z razdalje, večje od 10 metrov (Žabkar: 2007).

e) Zaščitni kolenčniki in komolčniki

Vojak mora med taktičnim premikanjem velikokrat poklekniti, da bi zmanjšal svojo silhueto ali si odpočil. Ker pri tem pogosto nosi tudi transportni nahrbtnik s skupno maso čez 20 kg ali drugo opremo, lahko ob vsakem pokleku s kolenom zadene v kamen, kar lahko povzroči poškodbo. Tudi vztrajanje v klečečem položaju postane zelo naporno. Pri zaleganju v podrast, med nočnim premikom in med plazenjem lahko s kolenom ali komolci udari ob kamen, ostre predmete, razlite nevarne tekočine, ogenj, razbito steklo ali bodečo žico, zato se mora vojak zaščititi s taktičnimi kolenčniki in komolčniki. Med taktične kolenčnike spadajo na primer ameriški Hellstorm Advanced Tactical Kneepads w/Rivet Cap. Zunanja zaščitna stran je izdelana iz visokoodpornega fleksibilnega in nedersečega materiala, notranja plast pa je mehko podložena, s čimer se zagotavlja ublažitev udarcev in pritiskov na koleno. Kolenčniki se izdelujejo v različnih taktičnih barvah. Na kolenski sklep se pritrjujejo z nastavljivimi elastičnimi trakovi.

*Vojak v zaščitni
bojni opremi*

6.4 SISTEMI IN OROŽJE ZA PODPORO

V skupino sistemov za podporo uvrščamo sisteme za odkrivanje ciljev, za določanje razdalje in merjenje, sisteme za zvezo in poveljevanje, sisteme za lokalno obrambo, pirotehnična sredstva ter dušilce poka in skrivala plamena. V skupino sistemov za odkrivanje ciljev, za določanje razdalje in merjenje uvrščamo optične naprave, kot so teleskopski in odsevni namerilniki, prenosni radarski sistemi ter optoelektronski sistemi, kot so dnevno-nočne namerilne naprave, binokularni in monokularni nočnogledi, nočne namerilne naprave, termovizijske opazovalne naprave, namerilne termovizijske naprave, laserske namerilnike, taktične svetilke, dnevno-nočne naprave za določanje položaja ciljev in padnih točk artilerijskih projektilov, laserske daljinomere, zemeljske laserske označevalce ciljev, sisteme za odkrivanje smeri, iz katere je bil odprt ogenj na lastno enoto, in sisteme za zbiranje obveščevalno izvidniških podatkov. V skupino sistemov za zvezo in poveljevanje uvrščamo ročne in nahrbtne radijske naprave, sisteme za satelitsko navigacijo, dlančnike, prenosne računalnike s programsko opremo, sisteme za identifikacijo svojih enot, sisteme za usmerjanje

letalske podpore, poveljniško informacijske sisteme, sisteme za nadzor ognja in sisteme za nadzor ter upravljanje brezpilotnih letal. V skupino sistemov in orožij za podporo uvrščamo tudi sisteme za lokalno obrambo in nadzor ter pirotehnična sredstva, kot so na primer sredstva za osvetljevanje, signaliziranje in označevanje.

a) Optični sistemi

Optični sistemi so pasivne naprave, ki delujejo na območju vidnega dela elektromagnetnega spektra. Njihovo delovanje je popolnoma odvisno od zunanje jakosti svetlobe. V to skupino sistemov spada na primer Photonic, avstrijski teleskopski namerilnik za jurišne puške. Integralno je vgrajen v ročico za nošenje pri avstrijski puški Steyr AUG z 1,5-kratno povečavo, izdeluje pa se tudi v različicah z 1,3-, 2-, 2,5- ali 3-kratno povečavo. Masa namerilnika je 85 g, dolžina 183 mm, vidno polje pa 9°. Sposobnost razločevanja sistema je 40 ločnih sekund in do 200 m nima paralakse. Namerilnik prenese potopitev v en meter globoko vodo za dve uri in delovanje pri 95-odstotni vlažnosti do 96 ur.

*Avstrijska jurišna puška
STEYR AUG 5,56 x 45 mm,
opremljena s teleskopskim
optičnim namerilnikom*

Odsevni namerilniki se uporabljajo v bojih na majhnih razdaljah, vojaku pa omogočajo, da brez dolgotrajnega merjenja s puško uničuje cilje, ki se za kratek čas pojavijo in hitro izginejo. Rdeča pika se projicira v oko strelca z odsevom od zrcala, merjenje na cilj pa lahko opravlja z odprtima očesoma. Rdečo piko ustvari dioda LED (*angl. Light Emiting Diode*) z majhno porabo energije. Švedski odsevni namerilnik Aimpoint 5000XD z maso 165 g in dolžino 140 mm lahko uporabljamo v vseh svetlobnih in vremenskih razmerah in nima paralakse. Sistem ima dve velikosti rdeče namerilne pike. Prva na 91,4 m pokriva 76 mm, druga pa na isti razdalji 254 mm. Sistem se napaja z energijo litijske baterije 2L76 ali DL 1/3N s trajanjem delovanja od 100 do 1000 ur.

*Puškomitraljez FN MAG,
opremljen z optično namerilno
napravo znamke ELCAN*

b) Optoelektronski sistemi

Z razvojem optoelektronskih sistemov so se zmogljivosti pehotnih enot povečale, saj zdaj lahko te zanesljivo delujejo tudi ob zmanjšani vidljivosti in v popolni temi. Med optoelektronska sredstva uvrščamo pasivne nočne opazovalno-namerilne naprave, ki ojačujejo naravno svetlobo lune in zvezd. V skupino optoelektronskih sistemov spadata tudi termovizija, ki odkriva cilje na podlagi toplotnega kontrasta med ciljem in okoljem, ter posebno občutljive televizijske kamere. V uporabi so tudi integrirani dnevno-nočni opazovalno-namerilni optoelektronski sistemi. Minimalna potrebna osvetlitev bojišča za delovanje nočnih namerilnikov in opazovalnih naprav, ki ojačujejo naravno svetlobo lune in zvezd, naj bi bila vsaj ena tisočinka luksa.

Ameriška dnevno-nočna namerilna naprava tretje generacije ITT F4961 za jurišne puške ima maso 570 g in dimenzije 250 x 85 x 56 mm. Podnevi strelec za namerjanje uporablja vizirni ris (ali rdečo piko), ki je na zeleni podlagi viden tudi ponoči, podobno kot pri odsevnem namerilniku z nastavljivo jakostjo. Naprava ima stalno osvetlitev in je odporna na zaslepitev ob pojavu nenadnih močnih svetlobnih virov na bojišču. Vidni kot opazovanja naprave je 40°, povečava pa enkratna. Ločljivost naprave je več kot 30 parov linij na milimeter, medtem ko ojača naravno svetlobo lune in zvezd od 20.000- do 35.000-krat. Energijo zagotavljata 2 x 1,5 voltna baterijska vložka AA, kar zadostuje za 20-urno delovanje naprave.

Ameriški binokularni nočnogled M-500 deluje tako, da ojačuje naravno svetlobo lune in zvezd. Uporablja se za nočno opazovanje na večjih razdaljah. Model M-535 tretje generacije ima ločljivost 64 parov linij na milimeter. Razdalja odkrivanja cilja ob nepolni luni (10–2) je 1,008 m, ob zvezdah (10–3) 505 m in v oblačni noči (10–4) 410 m. Vidno polje naprave je 6°, medtem ko je povečava petkratna. Napaja se z dvema baterijama AA. Dimenzije naprave so 8 x 4 x 6,25 inča, masa pa 907,2 g.

Kanadski nočnogled AN/PVS-504, ki ojačuje naravno svetlobo lune in zvezd, je robustna naprava, ki zanesljivo deluje tudi v izjemno zahtevnih razmerah bojevanja. Namenjen je za nočno opazovanje na krajših razdaljah, za patroljiranje in za povsem običajne administrativne naloge, kot je na primer branje topografske karte. Gre za napravo z enojnim skupnim objektivom in dvema okularjema. Masa naprave je manj kot 750 g, njena povečava pa je enkratna. Taka naprava tretje generacije ojačuje naravno svetlobo od 20.000- do 35.000-krat, medtem ko ima ločljivost 0,96 cy/mrad in vidno polje 40°. Napajanje naprave omogočata dve bateriji AA ali ena litijska, kar zadošča za 24-urno delovanje naprave. S trakovi se lahko namesti neposredno na vojakovo glavo ali na čelado.

Belgijski monokularni nočnogled LORIS s sistemom za pritrditev na čelado in torbico za nošenje

Ameriški nočnogled tretje generacije AN/PVS-7D prav tako z večjo občutljivostjo ojačuje naravno svetlobo lune in zvezd, saj zaznava tudi infrardeči spekter svetlobe pri 0,9 μm , kar pomeni, da ga je mogoče uporabljati v kombinaciji z laserskimi namerilniki in označevalniki ciljev. Leče objektivna so prevlečene s snovjo, ki zmanjšuje zaslepitev z nenadnim močnim virom svetlobe. Infrardeči osvetljevalnik se aktivira s pritiskom na stikalo in se izklopi takoj, ko popustimo pritisk nanj. Majhna masa 680 g omogoča daljšo uporabo naprave, ki se s pasovi lahko pritrdi na čelado, neposredno na glavo vojaka, ali pa se uporablja z roko. Naprava nima povečave, izbirna različica pa ima tri- oziroma petkratno povečavo ali integrirani kompas. Vidno polje sistema je 40° z ločljivostjo 1,15 cy/mrad. Širina leče objektivna je 26 mm, energijo za delovanje pa dovajata dve enovoltni bateriji AA, medtem ko naprava lahko deluje v temperaturnem razponu od -51 do $+52$ °C.

Med najsodobnejše nočne namerilno-opazovalne naprave, ki ne potrebujejo infrardečega osvetljevanja niti naravne svetlobe lune in zvezd, spadajo termovizijske naprave. Te naprave odkrivajo cilje na podlagi toplotnega kontrasta med toplotnim poljem, ki ga oddajajo cilji, in med hladnim okoljem. Zaradi vpijanja infrardečih žarkov v atmosfero se te naprave uspešno uporabljajo v dveh valovnih pasovih, in sicer 8–12 in 3–5 μm . Za delovanje naprave je nujno hlajenje detektorjev, ki odkrivajo toplotno polje. Naprave, ki odkrivajo cilje v pasu 3–5 μm , uporabljajo enostavnejše termoelektrično hlajenje, zato se uporabljajo pogosteje. Francoska ročna termovizijska nočna opazovalna naprava LION (*angl. Lightweight Infra-red Observation*

Night) je bila uporabljena v Afganistanu, Bosni, Iraku in na Kosovu. Izdelana je bila za pehoto, izvidniške in posebne enote, za opazovanje ponoči, podnevi in ob slabi vidljivosti. Vgrajen ima nehlajeni detektor toplotnega žarčenja. Naprava ima trikratno povečavo z vidnim poljem 10 x 5°, z njo pa lahko odkrijemo toplotno polje vozila na razdalji več kot 2 km. Slika cilja je vidna na binokularnem ekranu. Ker je naprava nehlajena, jo lahko za uporabo pripravimo v manj kot 10 sekundah. Masa naprave je 1 kg, dimenzije 100 x 200 x 240 mm, povečava tri- oziroma šestkratna, deluje pa v pasu 8 do 12 μm . Sistem LION vsebuje 256 x 128 detektorskih elementov. Po izbiri je napravo mogoče upravljati tudi daljinsko. Za delovanje potrebuje napetost 24 oziroma 12 V, z litijevo baterijo pa lahko deluje 10 ur.

Ameriška termovizijska opazovalna naprava NVEC se lahko namesti na vojakovo čelado. Z njo lahko opazuje bojišče v popolni temi tudi skozi dim in meglo. Napravo je mogoče hitro namestiti na čelado tudi na standardni nosilec običajnih nočnogledov, zato si jo vojaki med seboj lahko hitro izmenjajo. Sistem deluje v pasu od 7 do 14 μm , dobro ločljivost pa zagotavlja 160 x 120 detektorskih elementov. Masa naprave je primerljiva z masami običajnih nočnogledov, njene dimenzije pa so 3 x 3 x 3 inčev. Potrebna napetost za delovanje naprave je 9 V in z litijevo baterijo lahko deluje več kot tri ure.

Ameriška nočna namerilna termovizijska naprava AN/PAS-13 je namenjena odkrivanju ciljev in namerjanju na njih. Namestiti jo je mogoče na posameznikovo ali skupinsko orožje, uporablja pa se lahko podnevi, ponoči in ob slabi vidljivosti. Gre za napravo, ki je nadomestila doslej uporabljane nočne namerilne naprave, ki so delovale po načelu ojačitve naravne svetlobe lune in zvezd. AN/PAS-13 je termoelektrično hlajena naprava in deluje v pasu od 3 do 5 μm . Z njo lahko odkrivamo cilje, kot so posamezni vojaki, skupine vojakov, tanki, vozila, letala in helikopterji, na razdaljah, ki ustrezajo učinkovitemu dometom posameznih orožij. Glede na vrsto naloge lahko uporabimo različne modularne teleskope. Teleskop za jurišne puške M-16 ima za merjenje na pehotnega vojaka učinkoviti domet do 1100 m in maso 2,04 kg z baterijo, s širokim vidnim poljem 15° po smeri in 9° po elevaciji pa lahko prepozna cilj na razdalji 350 m. Po izbiri pa je mogoče z napravo uporabljati tudi modularni laserski daljinomer in kompas. Standardna baterija BA-5847 omogoča 10-urno delovanje naprave. Kadar želi vojak opazovati bojišče, ne da bi se želel izpostaviti opazovanju nasprotnika, lahko puško z napravo AN/PAS-13 zgolj usmeri v želeno smer opazovanja, medtem ko se slika bojišča prek prenosnega kabla na čeladi nameščene modularne enote prenese v oko vojaka, ki opazuje.

Sistem Fotona Metrix, ki ga uporablja tudi Slovenska vojska, se uporablja za merjenje razdalj, azimuta, vertikalnih in horizontalnih kotov ter opazovanje. Gre za združitev laserskega daljinomera, binokularnega daljnogleda 7 x 39, digitalnega kompasa in klinometra. Z laserskim daljinometrom lahko merimo razdalje do 10.000 m z natančnostjo +/- 3 m pod pogojem, da je vidljivost vsaj 23,5 km, cilj pa se reflektira 80-odstotno. Laserski žarek daljinomera je mogoče zaznati z detektorji laserskega sevanja. Hitrost merjenja je 8 merjenj v minuti, pri čemer v normalnih razmerah vsako merjenje traja 0,3 sekunde. Impulz laserskega žarka traja 30 ns (30 x 10⁻⁹ s) z valovno dolžino 1,543 μm . Masa sistema z baterijami je 1,93 kg. Sistem deluje s šestimi alkalnimi baterijskimi vložki AA z napetostjo 1,5 V in z možnostjo zunanega napajanja ter prenosa podatkov v drugo napravo. Z meritvijo razdalje sistem odčita tudi horizontalni in vertikalni kot do cilja, ki skupaj z razdaljo predstavlja relativne polarne koordinate. Izmerjeni podatki se projicirajo na prikazovalniku v desnem okularju. Laserski snop je, skladno s standardom IEC 825-1, očem varen. Ločljivost digitalnega kompasa je 0,1°. S sistemom Metrix plus je mogoče meriti razdalje tudi do 20.000 m.

Fotonin laserski daljinomer Metrix s torbico za nošenje

Ameriški zemeljski laserski označevalec ciljev GLTD II (*angl. Ground Laser Target Designator*) je namenjen za usmerjanje lasersko vodenih "pametnih" orožij, kot so bombe Paveway, rakete Hellfire in strelivo Copperhead, in se ga lahko uporabi kot del sistema za nadzor ognja hkrati z uporabo termalnih in klasičnih nočnih namerilnikov. Ta sistem se uporablja v številnih državah Nata. Gre za kompaktno prenosno napravo z integriranim laserskim označevalcem ciljev in laserskim daljinomerom. Masa naprave je manj kot 5,7 kg, dimenzije pa 29 x 34 x 14 cm. Valovna dolžina laserskega snopa je 1,064 μm , energija impulza več kot 80 mJ in divergenca snopa manj kot 0,3 mrad. Lahko se uporabi v načinu merjenja razdalje ali označevanja cilja. Naprava lahko označuje cilje na razdaljah do 5 km, medtem ko meri razdalje od 200 m do 19.995 km, vrednost izmerjene razdalje pa se izpiše v okularju naprave. Naprava ima 10-kratno povečavo z vidnim poljem 5° po višini in 4,4° po širini, lahko pa se jo upravlja ročno ali daljinsko. Delovanje naprave zagotavlja 24 V napetost litijskih ali NiCad baterij. Lahko se napaja iz vozila z izhodom za napetost 28 V DC.

Prednji opazovalci minometnih baterij in izvidniške patrolje, ki odkrivajo cilje za minometne baterije, uporabljajo sisteme, kot je izraelska NIMTAS nočna naprava za določanje položaja ciljev (*Žabkar: 2007*). Sistem se lahko uporablja za določanje padnih točk artilerijskih projektilov ali za določanje položaja ciljev. Gre za integracijo že obstoječega sistema nočnega laserskega daljinomera s kompasom N/CROS MkII ter omenjenega sodobnejšega sistema NIMTAS. N/CROS MkII je ročna nočna binokularna opazovalna naprava tretje generacije z integriranim, očem varnim laserskim daljinomerom in digitalnim kompasom za določanje smeri. Sistem je enostaven za uporabo in omogoča merjenje razdalj od 20 do 2000 m. Vrednost izmerjene razdalje in azimut se v digitalni obliki projicirata v okularju. Sistem lahko shrani podatke (smer in razdalja) za 10 ciljev, prek komunikacijskega izhoda RS-323 pa se lahko poveže z zunanjimi bojnimi računalniki ali GPS-om. Kot izbirna možnost se lahko uporabi laser za označevanje ciljev na razdaljah do 4000 m. Dimenzije naprave so 210 x 200 x 78 mm, masa 1,6 kg, trikratna povečava in vidno polje 13,5°, premer leč objektiv pa je 75 mm. Ločljivost naprave tretje generacije je 2,3 parov linij/mm, medtem ko naravno svetlobo lune in zvezd ojačuje 1800-krat. Natančnost merjenja razdalje je do 200 m \pm 1 m, prek 500 m pa \pm 5m. Čas, potreben za eno merjenje, je 0,6 sekunde. Valovna dolžina laserskega snopa je 904 nm, kotna širina snopa pa 1,5 mrad. Natančnost kompasa je \pm 2°, ločljivost pa \pm 0,2°. Napetost, potrebno za delovanje naprave, zagotavlja šest 1,5-voltnih baterij AA s trajanjem delovanja naprave 18 ur, kar vključuje 1000 merjenj razdalj in 1000 določanj smeri. Sodobnejša nočna naprava NIMTAS za določanje položaja ciljev naj bi bila najmanjša svoje vrste in omogoča poveljujočim zagotavljanje podatkov o ciljeh v realnem času, tudi ponoči. Podatke je namreč mogoče prenašati prek računalniškega transferja neposredno v poveljstvo oziroma v minometno baterijo. Sistem NIMTAS združuje nočni laserski daljinomer s kompasom N/CROS Mk II ter ročni taktični računalnik, ki vključuje funkcije določanja položaja ciljev, ognjenega nadzora in navigacijskega sistema GPS.

Podoben je tudi sistem za odkrivanje smeri, iz katere je bil na enoto odprt ogenj, kot je na primer izraelski SADS (*angl. Small Arms Fire Detection System*). V primerjavi s sistemi za odkrivanje smeri infrardečega ožarčenja gre pri sistemu SADS za akustični senzor, ki zazna, iz katere strani se je streljalo na enoto. Sistem izračuna smer in elevacijo ognjenega sredstva ter njegov položaj prikaže na prikazovalniku. Sistem se lahko vgrajuje na statične platforme, vozila ali pa ga vojak uporablja kot prenosni sistem z osebnim prikazovalnikom. Sistem pokriva 360° in deluje povsem pasivno (*Vilar: 2006*).

Kakovosten preskok v razvoju namerilnih naprav so laserski namerilniki, saj vojaku omogočajo zanesljivo namerjanje laserskega snopa na cilj. Pri tem ni nujno, da je orožje naslonjeno na rame strelca, ampak lahko z njim namerja v cilj tudi iz roke. V to skupino uvrščamo laserske namerilnike s snopom, ki deluje v polju vidne svetlobe ali pa očem nevidne infrardeče svetlobe. V tem primeru mora biti vojak opremljen tudi z ustrezno opazovalno-namerilno napravo s sposobnostjo zaznavanja očem nevidne infrardeče svetlobe. Tako je na primer ameriška M4A1 CQB (*angl. Close-Quarters Battle*) karabinka lahko opremljena z laserskim namerilnikom AN/PEQ-5. Ta deluje v vidnem delu svetlobe. Namenjen je predvsem za boj na kratkih razdaljah, še posebno na naseljenih območjih in zaprtih prostorih, medtem ko vojak lahko uporablja tudi zaščitno masko. Gre za kompakten namerilnik in označevalnik ciljev majhnih dimenzij, ki ima ob slabši osvetlitvi učinkoviti doseg do 300 m. Izdelan je iz najsodobnejših polimernih materialov in omogoča delovanje tudi v najzahtevnejših razmerah bojevanja. Prenese potopitev v 20 m globoko vodo do 8 ur. Brez adapterjev se lahko namesti na standardno letvico MIL-STD-1913. Namerilnik ima daljinsko stikalo za ročni vklop in izklop. Lahko se uporablja za merjenje s prostim očesom, optično napravo ali nočno opazovalno napravo. Lahko ga uporabljamo tudi za označevanje smeri cilja, bodisi da je nameščen na orožje bodisi da se uporablja ročno. Dolžina naprave je 72 mm, širina 64,5 mm, višina 38,6 mm, njena masa z baterijo AA

pa je 85 g. Izhodna moč naprave je največ 4,5 mW, laserski snop pa ima divergenco 0,5 mrad. Baterijsko napajanje zagotavlja pet ur delovanja naprave.

Ameriški infrardeči laserki namerilnik, označevalec ciljev in osvetljevalna naprava AN/PEQ-2A TPIAL (*angl. Target-Pointer/Illuminator/Aiming Laser*) z dvojnimi laserskimi snopoma, je bil med drugim izdelan na podlagi izkušenj, pridobljenih v operaciji Desert Storm leta 1991. Predviden je tudi razvoj naprave ATPIAL (*angl. Advanced Target Pointer/Illuminator/Aiming Laser*), ki bo združevala lastnosti sistema AN/PEQ-5 in AN/PEQ-2A z dvakrat manjšo maso in dimenzijami glede na omenjeni napravi. Sistem AN/PEQ-2A se lahko namesti na jurišno puško, ki je opremljena s standardno letvico MIL-STD-1913, ali pa se uporablja ročno. S preklopnim stikalom in šestimi programi se ga lahko uporablja tudi v popolni temi. Naprava je izdelana iz najsodobnejših polimerov in kompozitov. S stikalom lahko izbiramo med nizko in visoko močjo delovanja. Nizka moč se priporoča v boju na kratkih razdaljah, medtem ko se visoka moč uporabi v boju na daljših razdaljah in v boljših svetlobnih razmerah. Namerilno-osvetljevalni snop se lahko izbira v razponu med 0,5 mrad do 10°. Sistem ima dva laserska snopa, ki sta neodvisno nastavljiva po smeri in elevaciji, aktiviranje snopa pa je mogoče trenutno ali neprekinjeno. Če je sistem nameščen na orožje, ga lahko aktiviramo ročno z daljinskim stikalom. Sistem je vodotesen do globine 20 m. Njegova masa brez baterij je 210 g. Moč laserskega snopa je 50 mW, izhodna moč naprave 25 mW, valovna dolžina snopa pa 830 nm.

Britanski laserski namerilnik LS55 je mogoče namestiti na skoraj vse standardne vojaško-policijske jurišne puške, šibrenice, karabinke in brzostrelke. Strelec na cilj namerja s piko, ki seva z intenzivno rdečo barvo. Namerjanje na cilj je hitrejše kot s klasičnimi mehanskimi ali optičnimi namerilniki, strelec pa ima med merjenjem lahko odprti obe očesi. Z uporabo tega namerilnika se poveča možnost zadetka cilja s prvim strelom. Laserski namerilnik se proizvaja v različici z vidnim in infrardečim laserskim snopom. Dolžina namerilnika je 176 mm, širina pa 25 mm. Vidni laserski snop ima izhodno moč 12 mW, infrardeči laserski snop pa 15 mW. Valovna dolžina vidnega snopa je 633/70 nm, infrardečega snopa pa 820 nm. Širina snopa je 18 mm na 50 m in 90 mm na 300 m z divergenco 0,3 mrad. Potrebno napetost za delovanje sistema zagotavljajo tri baterije AA. Čas delovanja naprave z vidnim laserskim snopom je 16 ur, z infrardečim snopom pa osem ur.

V skupino namerilnikov za orožje posameznega vojaka štejemo tudi sodobne taktične svetilke. Gre za napravo, ki je nameščena na standardno letvico pod cevjo orožja. Vojaku omogoča, da z ozkim snopom svetlobe, ki ga projicira svetilka, osvetli cilj oziroma nameri nanj. Ker sta tako svetilka kot cev orožja pravzaprav na isti osi, vojak lahko v hipu sproži orožje in s posamičnim strelom ali rafalom uničuje cilj. Izraelska osvetljevalno-namerilna taktična svetilka ORTEK ORT-TLS 8 je namenjena delovanju v popolni temi, še posebno v zaprtih prostorih za namerjanje na cilje ali za preiskavo prostora, opreme, vozil ipd. Opremljena je z občutljivim ročnim stikalom, ki se lahko namesti na držalo ali ohišje orožja, kot to odgovarja strelcu, ki uporablja napravo. Po izbiri se lahko opremi z infrardečim filtrom. Premer svetilke je 45 mm in dolžina 95 mm. Masa naprave z baterijo je do 300 g. Napetost za delovanje zagotavljajo štiri litijeve baterije 2/3 A.

c) Prenosni radarski sistemi

Prenosni pehotni radarji prepoznavajo cilj ter določajo smer ter oddaljenost do cilja na podlagi hitrosti elektromagnetnega valovanja. Pri tem ugotavljajo frekvenčno razliko med oddanimi in prejetimi valovi, ki se odbijejo od premikajočega se cilja. Ko cilj miruje, te razlike ni, ko pa se premika, je frekvenca odboja višja od oddane, na zaslonu pa se pokaže slika cilja. Radarji so enako učinkoviti podnevi, ponoči ali v megli. Njihova pomanjkljivost je oddajanje energije. Nasprotnik lahko z radarskim detektorjem določi položaj radarja, izvaja elektronsko motenje odkritega radarja ali pa ga uniči z obstreljevanjem.

Bolgarski zemeljski prenosni radar GR-100M je namenjen opazovanju, spremljanju, klasificiranju in natančnemu določanju položaja ciljev na razdaljah do 6 km. Posamezne premikajoče vojake odkriva na razdalji 2,5 km, premikajoča vozila na razdalji 5 km in večja premikajoča se vozila na 6 km pri minimalni hitrosti 2 km/h in maksimalni do 80 km/h. Radarsko skeniranje pokriva sektor od 0 do 270°. Radar oddaja signale z valovno dolžino od 8 do 12,5 GHz. Energijo za delovanje radarskega sistema zagotavlja 24-voltna baterija. Izhodna moč naprave je 200 mW. Procesna enota radarja ima maso 6 kg, radarska enota pa 9 kg, skupna masa sistema je torej 15 kg. Radarska slika je vidna na 5,5-inčnem zaslonu procesne enote LCD z ločljivostjo 320 x 240 pikslov. Zaslون prikazuje podatke izbranega vodenja, in sicer avtomatsko sledenje cilju, koordinate cilja, sektorsko opazovanje z opozorilom ob odkritju cilja in označitev cilja na zaslonu. Sistem ima vgrajen enoto GPS, mogoče pa ga je upravljati z razdalje. Radarski sistem lahko deluje v 95-odstotni zračni vlažnosti pri 35 °C.

Ameriški zemeljski prenosni opazovalni radar ARSS (*angl. Advanced Radar Surveillance System*) je namenjen za opazovanje bojišča. Ta zelo odporni sistem zagotavlja avtomatsko odkrivanje in spremljanje ciljev na razdaljah do 30 km. Radar oddaja signale z valovno dolžino od 8,75 do 8,95 GHz. Masa radarskega sistema je 25 kg, za delovanje pa ga je mogoče pripraviti v manj kot petih minutah. Oddajna moč radarskega impulza je 5 W, sektor opazovanja do 358° pa skenira s hitrostjo 1,3, 2,6 in 3,8 obratov na minuto. Razdalja odkrivanja posameznega vojaka je od 7 do 10 km, skupine vojakov od 10 do 12 km, lahkih vozil in lebdečih helikopterjev 15 km in težjih vozil 30 km z natančnostjo ± 5 m po smeri in 25 m \pm po razdalji. Z napravo lahko hkrati sledimo, medtem ko skeniramo do 60 različnih ciljev. Napetost, potrebna za delovanje, je 24 V. Dimenzije antene radarskega sistema so 40 x 60 cm.

Ob dejstvu, da imajo sodobni prenosni radarski sistemi sorazmerno veliko maso, čeprav jih je med transportom mogoče razdeliti na komponente, se težnja po zmanjševanju mase kaže pri sodobnem ameriškem miniaturnem radarju MINDER (*angl. MINiniature DEtection Radar*) z maso 5 kg. Izdelan je bil za patrolje, izvidniške skupine, straže ali opazovalce. Posamezne vojake odkriva na razdalji 500 m, vozila pa na 1000 m (Žabkar: 2007).

č) Sredstva za zvezo

Ročna radijska naprava, kot je na primer ameriška RF-5800V-HH VHF, omogoča zanesljivo radijsko komuniciranje na področju radijske vidljivosti. Uporablja se za radijsko komuniciranje med ognjenimi skupinami in oddelki znotraj pehotnega voda. Za hitrejše komuniciranje v boju in med premikom vojak po izbiri lahko uporablja tudi naglavno kombinacijo. Radijska naprava deluje v frekvenčnem območju od 30 MHz do 108 MHz s tremi stopnjami izhodne moči v razponu 1–5 W. Vir energije zagotavlja zmogljiva litijeva ionska baterija, s konektorskim priklopom pa se napajanje zagotavlja tudi iz vozila. Čas delovanja naprave je odvisen od razmerja oddajanja, sprejema in pripravljenosti naprave. Če je razmerje z respektivnimi vrednostmi 10 %, 10 % in 80 % v razmerah pri temperaturi zraka 20 °C z vklopljeno zaporo šuma, potem postaja pri izhodni moči 5 W in prenosu šifriranega oziroma nešifriranega govora ter šifriranih digitalnih podatkov deluje 18 ur. Pod enakimi pogoji pri izhodni moči 2 W deluje 27 ur. Z ustreznimi nastavitvijo je dobro slišno tudi šepetanje sogovornika. Naprava je povezljiva z digitalnimi taktičnimi sistemi in GPS-sprejemnikom, z njo pa lahko prenašamo šifrirano govorno sporočilo ali digitalne podatke. Hitrost prenosa digitalnih podatkov je 16 kbit/sek. Naprava deluje v temperaturnem območju od –20 °C do +60 °C. Dimenzije naprave so 7,2 x 25,0 x 4,1 cm, masa naprave z baterijo in paličasto anteno pa znaša manj kot 1 kg. V nešifriranem načinu delovanja s fiksno frekvenco je kompatibilna z drugimi napravami enakih tehničnih lastnosti. Omogoča uporabo 25 prednastavljenih kanalov s širinami 5, 6,5 ali 8 kHz ter izbiro med petimi prednastavljenimi mrežami. Naprava se lahko daljinsko upravlja tako, da se poveže z opsijsko daljinsko enoto. Hitro in enostavno brezžično prenašanje nastavljenih parametrov na več naprav je mogoče do razdalje 6 m. Naprava naj bi prenesla 30-minutno potopitev v 2 m globoko vodo in 90-odstotno vlažnost zraka (MIL-STD-810F).

Ameriška ročna radijska naprava
RF-5800V-HH VHF (Harris)

Izraelska prenosna radijska naprava PRC-04 je sicer namenjena vzdrževanju radijskih zvez znotraj bataljona, lahko pa se uporabi kot retranslacijska postaja. S tako napravo so med patroljiranjem opremljene tudi dislocirane enote do ravni voda. Gre za radijsko napravo VHF, ki deluje v frekvenčnem obsegu od 30 do 87,957 MHz in omogoča uporabo 2320 kanalov s 25 KHZ razmika z 10 prednastavljenimi kanali. Vsak od njih lahko shrani tri neodvisne skupine delovnih parametrov za delo v odprtem in zaščitenem

načinu delovanja. Radijska naprava omogoča zanesljive govorne in podatkovne prenose. Ima program samotestiranja in ugotavljanja brezhibnosti opreme. Med drugim omogoča izbiro selektivnega klica in hitro brisanje podatkov, tudi če naprava ni priključena na napajanje, in možnost daljinskega upravljanja prek naprave C-7300. V avdiopribor naprave spadajo naglavna kombinacija H-174N, pogovorki H-740 in H-739 in zvočnik LS-454/V. Njena oddajna moč je 4 W ali 0,25 W za zvezo na krajših razdaljah. Podatke v napravo lahko vnesemo z vpisovalnikom podatkov G-10N, z osebnim računalnikom ali drugo radijsko napravo RC-04. Prenosni vpisovalnik podatkov G-10N je baterijsko napajan. Vanj se lahko predhodno vnesejo delovni parametri, ki jih na terenu hitro vnesemo v postajo. Radijska naprava (RN) se napaja iz 12-voltnega alkalno litijevega ali NiCd akumulatorja ali prek avtomobilskega vmesnika iz vozila. Frekvence v napravo lahko vnašamo ročno ali s prednastavljenim vpisovalnikom. Naprava lahko deluje v načinu sprejema, oddaje in sprejema, selektivnega klica, otipavanja ali opozarjanja. Zaščita signala je mogoča v treh oblikah, in sicer odprt prenos, zaščiten prenos ali frekvenčno skakanje. Hitrost standardnega prenosa podatkov je od 50 do 4800 bit/sek, širokopasovnega prenosa podatkov pa sinhrono 16 kbit/sek. Širina naprave je 24 cm, višina 29,8 cm, dolžina 8,6 cm, masa brez akumulatorja pa 5,6 kg. Masa NiCd akumulatorja TNC-2188 je 1,65 kg. Upoštevati moramo tudi maso pribora naprave in rezervnega akumulatorja. Dolžina tračne antene je 115 cm, paličaste pa 295 cm (*Dular, Ramor: 1998*).

Izraelska prenosna radijska naprava PRC-04

d) Navigacijski sistemi

Globalni pozicijski sistem GPS (*angl. Global Positioning System*) je funkcionalen satelitsko navigacijski sistem. V sistem je vključenih 24 satelitov, ki na svoji poti v orbiti prek radijskega oddajnika oddajajo natančne časovne signale, kar omogoča, da GPS-sprejemniki na zemlji lahko natančno določijo svojo lokacijo (zemljepisno širino, zemljepisno dolžino in nadmorsko višino) v kakršnemkoli vremenu, podnevi, ponoči in kjerkoli na zemlji. GPS je nepogrešljiv pri sodobni navigaciji na zemlji, morju, v zraku oziroma kjerkoli in kadarkoli na zemeljski obli. GPS je integriran v številne oborožitvene in telekomunikacijske sisteme. Nekateri morajo biti natančno sinhronizirani, zato uporabljajo sistem GPS za določanje natančnega časa. Atomske ure na satelitih omogočajo časovno usklajenost signalov in so usklajene z lokalno časovno referenco ter skupaj tvorijo sistem GPS. Splošno uporabo je GPS doživel tudi na znanstvenoraziskovalnem področju in v civilni uporabi. Sprejemniki GPS lahko merijo tudi nadmorsko višino in hitrost z veliko natančnostjo. Natančnost določanja lokacije z uporabo sprejemnikov GPS kjerkoli na zemlji je od 1 do 100 m. Sateliti krožijo vsak po svoji orbiti okoli zemlje na višini 20.200 km nad zemeljskim površjem. Na šestih orbitah si sledijo po štiri sateliti. Smer njihovega potovanja je izbrana tako, da so na katerikoli točki na zemlji vsaj štiri sateliti nad horizontom. Vsak je opremljen z enostavnim računalnikom, atomsko uro in radijskimi oddajniki. Na podlagi poznavanja orbite in časa vsak satelit neprekinjeno oddaja svojo stalno spreminjajočo se lokacijo in čas. Vsak sprejemnik GPS na zemlji je opremljen z računalnikom, ki na principu trilateracije izračuna svojo lokacijo, na podlagi prejetega signala s treh od štirih satelitov. Razdalje do satelitov se izračunavajo iz hitrosti in časa potovanja oddanega signala elektromagnetnega valovanja s satelita, ki se v vakumu giblje s hitrostjo 300.000 km/h do sprejemnika GPS. Izračunavajo se torej štiri neznanke, in sicer x , y , z , in čas potovanja signala, a je za natančno določanje položaja na zemlji dovolj že signal s treh satelitov. Če je sprejemnik GPS opremljen z zaslonom, ki prikazuje digitalizirano topografsko karto, je mogoče lokacijo na zemlji prikazati tudi na topografski karti s sposobnostjo pretvarjanja kartezijevih koordinat v koordinate WGS-84, UTM in Gaus-Krügerjeve projekcije ali z upoštevanjem popravkov v izbrane lokalne koordinate. Če se uporabnik premika z določeno hitrostjo, lahko sprejemnik GPS izračuna

hitrost in smer premikanja ter na zaslonu prikaže izračun časa, ki ga potrebujemo, da bi prispeli na določeno lokacijo. Na novejših sprejemnikih GPS je mogoče vgraditi protokole, prek katerih se ti lahko povezujejo s prenosnimi računalniki, drugimi sprejemniki GPS in komunikacijskimi sredstvi ter drugimi elektronskimi instrumenti. Vojska uporablja GPS za določanje ciljev za številne oborožitvene sisteme in samovodene rakete, pa tudi v sistemu poveljevanja in nadzora nad enotami. Kljub temu da se sprejemniki GPS uporabljajo tudi v civilne namene, pa imajo ti omejitve pri določanju natančne lokacije ob določenih hitrosti in višini, s čimer se preprečujeta izdelava in uporaba improviziranih raket za teroristične namene. Navigacijski signali, ki jih oddajajo sateliti GPS, vsebujejo tri vrste podatkov. Prvi so tako imenovani podatki *almanac* o času s sekundno natančnostjo skupaj z informacijo o položaju satelitov. Drugi so tako imenovani podatki *ephemeris* o orbiti, ki omogočajo sprejemniku GPS, da izračuna položaj satelita na katerikoli točki v času. Ti 37.500-bitni podatki se posredujejo v navigacijskem sporočilu NM (*angl. Navigation Message*) v času 12,5 minut s hitrostjo 50 bit/s. Sateliti oddajajo dve obliki podatkov o točni uri, in sicer C/A (*angl. Course Acquisition code*) in P-code (*angl. Precise code*). Prvi se večinoma uporabljajo v civilni navigaciji. P-code podatki, pa so zaščiteni. Uporabljajo jih lahko le enote z ustreznim dešifrirnim ključem. Vse tri vrste podatkov, torej NM, C/A in P so posredovani v radijskem signalu na kanalu L1, medtem ko se podatki P posredujejo tudi na posebnem radijskem kanalu L2. Pri signalu C/A je mogoče doseči natančnost določanja lokacije na zemlji do treh metrov, s hitrejšim signalom P pa do 30 centimetrov. Kljub temu na natančnost določanja lokacije na zemlji vplivajo tudi dejavniki, kot so vpliv ionosfere in troposfere, napake satelitske ure ali ephemeričnih in numeričnih podatkov, kar lahko povzroči nenatančnost sistema do 15 metrov. Radijski signali se lahko odbijajo od objektov, ki nas obkrožajo. Gre za odboje signalov od visokih stavb, kanjonov, zidov, visokih sten ipd. Ta zamik v sprejemu satelitskih signalov lahko povzroči nenatančnost pri določanju lokacije na zemlji. V tem primeru je priporočljiva uporaba sprejemnikov GPS z vgrajeno tehnologijo za sprejemanje odbitih signalov in uporaba specializiranih zunanjih anten. Ob uporabi sprejemnika GPS v vozilih ali na letalih je negativni vpliv odbitega signala bistveno zmanjšan. Upoštevati je treba tudi dejstvo, da satelit oddaja signal NM zgolj na vsakih 12,5 minute, zato obstaja možnost, da podatki, ki jih sprejema GPS, ne bodo obnovljeni, kar prav tako lahko negativno vpliva na natančnost določanja lokacije na zemlji. Posebnost sistema GPS je tako imenovana selektivna razpoložljivost SA (*angl. Selective Availability*) z natančnostjo v razponu od 0 do 100 metrov, da bi se pri civilnih uporabnikih onemogočilo natančno usmerjanje raket dolgega dosega na izbrane cilje. Večja natančnost znotraj tega sistema je bila dosežena s sicer šifriranim signalom, katerega so lahko dešifrirale le enote ameriške vojske. Ker v zalivski vojni ni bilo dovolj vojaških sprejemnikov GPS, so se ameriške vojaške oblasti odločile omogočiti SA z uporabo civilnih GPS-ov, saj jih je bilo razmeroma veliko na voljo. S tem so dosegli, da so vojaške enote za navigacijo uporabljale tudi razpoložljive civilne sprejemnike GPS z natančnostjo do 0 metrov, medtem ko te aplikacije nasprotnik ni mogel uporabljati. Pozneje je ameriški predsednik odobril natančnost do 0 metrov tudi za uporabo v civilne namene, vendar je bila ohranjena možnost vojske, da kadarkoli lokalno lahko omeji visoko natančnost civilnih GPS-ov, ne da bi onemogočila zanesljivo uporabo sistema kjerkoli drugod po svetu ali ogrozila delovanje svojih vojaških sistemov. Za takšen pristop je bil imenovan tudi izraz *navigacijsko bojevanje*. Značilnosti sodobnih GPS-ov so visoka zmogljivost vgrajenih elektronskih komponent, enostavnost uporabe, vodoodpornost, možnost uporabe modula USB, visoka občutljivost sprejema, povezljivost z drugimi elektronskimi sistemi, majhne dimenzije, majhna masa, velik LCD barvni zaslon in daljši operativni čas z uporabo zmogljivejših baterij. Motenje kakršnihkoli radijskih navigacijskih sistemov je mogoče. Če se namerno proizvajajo dovolj močni signali, se lahko z njimi motijo letalski sprejemniki GPS v vidnem polju. Rusija je že proizvedla motilnik sistema GPS v velikosti škatlice cigaret; obstaja verjetnost, da je bil uporabljen v vojni v Iraku. Ameriška vlada domneva, da je bil uporabljen tudi leta 2001 v vojni v Afganistanu. Nekateri strokovnjaki menijo celo, da je z omenjenimi motilniki mogoče pritegniti (samo)vodene rakete in jih preusmeriti na civilno infrastrukturo, medtem ko drugi domnevajo, da je njihova učinkovitost vprašljiva. Motilnike sistema GPS z visoko izhodno močjo naj bi bilo mogoče zlahka odkriti in uničiti. Ob naštetih značilnostih in omejitvah sistema GPS je kljub njegovi vsestranski uporabnosti in učinkovitosti še vedno dobro poznati klasične tehnike navigacije na zemljišču z uporabo dobre topografske karte in kompasa. Predstavili smo načelo delovanja navigacijskega sistema GPS in poudarili njegov pomen za uporabo v vojaške in civilne namene. Posebno vrednost ima uporaba GPS-a tudi v pehotnih enotah. Poleg njegove sposobnosti, da natančno določa lokacijo sprejemnika na zemlji, imajo vojaški sprejemniki GPS sposobnost povezovanja z drugimi telekomunikacijskimi in elektronskimi sistemi. Poleg tega lahko navigator pri načrtovanju smeri premika v GPS vnaprej vnese koordinate točk, prek katerih naj bi se premaknila enota. V sprejemnik lahko navigator vnese podatke za več različnih smeri premika do cilja in vrnitve nazaj do izhodiščne točke. Računalnik v sprejemniku izračuna oddaljenost med točkami, smer in čas, potreben za premik med posameznimi točkami, glede na hitrost premika. Indikator na zaslonu stalno

usmerja uporabnika GPS-a na izbrano točko in tudi izračunava odstopanje od želene smeri premika. Z uporabo sprejemnika GPS je bistveno zmanjšana možnost, da bi enota zašla. V sili, ko je na primer na enoto odprt ogenj nasprotnika, pa enota lahko v nadrejeno poveljstvo hitro in zanesljivo sporoči koordinate svojega položaja. Z uporabo sistema GPS je tudi zmanjšana možnost, da bi bile povzročene izgube zaradi delovanja lastnih sil.

Ameriški sprejemnik SOLGR (*angl. Special Operations Lightweight GPS Receiver*) je različica ročnega sprejemnika GPS PLGR (*angl. Rockwell's Precision Lightweight GPS Receiver*). Gre za popolnoma vodotesno napravo z antenskim konektorjem, ki sprejema signala L1 in L2. Ima funkcijske tipke z možnostjo reprogramiranja in grafični zaslon, ki prikazuje velike, dobro vidne znake. Naprava lahko sprejema podatke P/Y z intervalom 30 sekund in uporablja baterije s podaljšanim delovanjem. Ta sprejemnik je enostaven za uporabo in ga lahko uporabljajo izkušeni in neizkušeni uporabniki. Uporabljajo ga ameriške specialne enote od leta 1996.

Ameriški sprejemnik AN/PSN-11 PLGR (*angl. Precision Lightweight GPS Receiver*) z maso 1,35 kg lahko sprejema podatke C/A in P/Y, ki jih posreduje satelitski sistem GPS NAVSTAR. Ta posreduje podatke o lokaciji s hitrostjo 0,1 m/s in z natančnostjo do 16 m ter podatke o času s hitrostjo ene desetmilijoninke na sekundo. Gre za petkanalni sprejemnik, ki se ga lahko uporablja na vozilih, letalih ali v ročni izvedbi v pehotnih in specialnih enotah. Ročni sprejemnik je mogoče uporabljati z eno roko, rotirajoča antena pa mu omogoča še boljši sprejem signala. Robustna tipkovnica z dvanajstimi tipkami je namenjena neposrednemu vnosu numeričnih podatkov v napravo. Ločena nadzorno načrtovalna enota pospeši vnos ali prenos podatkov s sprejemnika. Posebnost tega sprejemnika sta izhoda RS-232 in RS-422 za prenos in sprejem podatkov drugih lastnih enot. Sprejemnik lahko shrani koordinate o 99 različnih točkah in eno predhodno vneseno smer premika s koordinatami 10 različnih točk. Usmerjevalnik je prikazan na zaslonu v zračnem, pomorskem ali zemeljskem formatu. Sprejemnik GPS PLGR lahko neprekinjeno deluje do 10 ur, uporabnik pa lahko izbira med tremi vrstami baterij, in sicer vojaško standardno litijevo baterijo BA-5800, Ni-Cd baterijo z možnostjo ponovnega polnjenja ali baterijami AA. PLGR sprejema in prikazuje podatke o lokaciji v različnih koordinatnih sistemih, vključno z zemljepisno širino in višino, MGRS (*angl. Military Grid Reference System*) ter UTM/UPS (*angl. Universal Transverse Mercator/Universal Polar Stereographic*). Izboljšana verzija PLGRS+ omogoča izbiro med desetimi zasloni, ima možnost shranjevanja koordinat za 999 različnih točk in 15 smeri premika s 25 odseki na vsaki izmed njih. Po naročilu Nove Zelandije leta 1996 je isti proizvajalec razvil različico PLGRS+96, ki ima možnost določanja položaja ciljev z integriranim laserskim daljinomerom, sistem za odkrivanje smeri motenja in daljinsko upravljanje zaslona. Sprejemnik GPS PLGRS tretje generacije z oznako PLGR-II je skoraj za tretjino manjši in lažji od osnovne izvedbe ter vodotesen do globine 20 metrov. Ta sprejemnik lahko z osmimi baterijami AA neprekinjeno deluje do 16 ur.

Ameriški sprejemnik GPS DAGR (*angl. Defense Advanced GPS Receiver*) je bil razvit na podlagi pozitivnih izkušenj, pridobljenih s sprejemnikom GPS PLGR, katerega naj bi v prihodnosti v celoti nadomestil. Gre za ročni GPS z maso 454 g, ki lahko sprejema signale L1-C/A, P(Y) in L2-P(Y) z vgrajenim sistemom SAASM (*angl. Selective Availability Anti-Spoofing Module*). Sprejemnik je med drugim opremljen s sistemom za preprečevanje motenja. Uporabnik tega sprejemnika lahko naloži in na zaslonu prikaže vektorske karte in rastrske ter satelitske slike z do 32 Mbit. Te karte je mogoče prikazati na zaslonu skupaj s ključnimi točkami na zemljišču in smermi premika. Sistem sprejemnika podpira format vektorske karte stopnje 0–2 in urbane vektorske karte. Sprejemnik ima funkcijo prenosa označenih topografskih kart v drugi sprejemnik DAGR. Čeprav je izklopljen, neprekinjeno meri čas z natančnostjo 52 ns, da lahko po vklopu kar najhitre zazna satelite GPS. S podporo sistema WAAS (*angl. Wide Area Augmentation System*) je natančnost določanja lokacije 4,82 m, s podporo sistema DGPS (*angl. Differential Global Positioning System*) pa 2,28 m. Sprejemnik lahko podpira do 30 prednastavljenih kartografskih sistemov. V spomin lahko shrani koordinate za 999 točk, 5 premikajočih se točk in 15 prednastavljenih smeri premika v obe smeri, od katerih ima vsaka lahko do 999 odsekov. DAGR se napaja z zunanjo napetostjo od 9 do 23 V ali s 4 x 1,5-voltnimi baterijami AA za osnovno delovanje. Za delovanje spomina je potrebno dodatno 1 do 3,6-voltno napajanje ½ baterije AA. Osnovne baterije zagotavljajo do 14 ur neprekinjenega delovanja. Dimenzije sprejemnika so 16,14 x 8,79 x 4,02 cm, medtem ko so dimenzije zaslona 43 x 58,7 mm. Naprava lahko deluje v temperaturnem razponu od –57 do +70 °C, pri vlažnosti zraka od 0 do 100 odstotkov brez padavin, prenese potopitev v vodo do enega metra in lahko deluje pri nadmorski višini od –400 m do 9100 m.

Velika Britanija je razvila sistem ISSAT (*angl. Infantry Soldier Situational Awareness Tool*), ki sestoji iz radijske naprave posameznika, z možnostjo prenosa podatkov DEPRR (*angl. Data Enabled Personal Role*

Radio), naglavne kombinacije s pogovorko, sprejemnika GPS, inertnih navigacijskih senzorjev, modula za vnos podatkov, zaslona in nadzorne aplikacije. Gre za sistem, ki ga je mogoče prilagoditi različnim taktičnim okoliščinam. Sistem lahko poveljnika pehotne enote ali posameznega vojaka v njej opozarja na razvijajočo se situacijo, hkrati pa je z njim mogoče vzpostaviti običajno radijsko povezavo na ravni ognjene skupine, oddelka ali voda. Sistem je enostaven za uporabo in ima možnost hitrega obnavljanja podatkov v boju na majhnih razdaljah na najnižji taktični ravni. Uporabnik lahko informacije prek tega sistema posreduje tudi v radijsko omrežje pehotne čete. Vsi vojaki ognjene skupine ali oddelka so opremljeni s sistemom DEPRR s programsko aplikacijo za poveljnika ognjene skupine oziroma oddelka in podrejene vojake. Na zaslonu sistema so predstavljeni podatki o položaju vsakega posameznega vojaka in njegov status. Če nadrejeno poveljstvo zahteva določene informacije, lahko vsak posameznik, opremljen s tem sistemom, zbira, posreduje ali prenaša zahtevane informacije.

V sodobnih vojnah in na številnih urjenjih so bili uporabljeni sprejemniki civilnih proizvajalcev. Tako so bili na primer tudi v zalivski vojni uporabljeni sprejemniki GPS ameriškega proizvajalca Garmin. Garminov GPSMAP 60 CSx je izboljšana različica GPSMAP 60CS in je namenjen za uporabo na morju in kopnem. Komplet tega sprejemnika sestavljajo 64 MB microSD spominska kartica, sistem za pritrditev sprejemnika na zapestje in izhod USB s kablom. S pomočjo zmogljive spominske kartice in z možnostjo hitre povezave USB z računalnikom lahko uporabnik po potrebi v napravo namesti ustrezne topografske karte ter po želji prenaša podatke o smereh premika in posameznih točkah. Ta sprejemnik lahko hitreje zazna satelite GPS in hitro določa lokacijo sprejemnika tudi v gosti podrast in globokih kanjonih. Sprejemnik ima vgrajen barometrični višinomer za izredno natančno določanje nadmorske višine, elektronski kompas in velik barvni transflektivni zaslon (160 x 240 pix). Njegova cena leta 2006 je bila v drobni prodaji 535,70 ameriških dolarjev. Delovanje GPSMAP 60 CSx je podprto s sistemom WAAS. Naprava ima notranjo anteno z možnostjo uporabe zunanje. Dimenzije sprejemnika so 6,1 x 15,5 x 3,3 cm, medtem ko so dimenzije zaslona 3,8 x 5,6 cm. Programska oprema sprejemnika podpira angleški, španski, portugalski in francoski jezik. Masa naprave je 212 g. Osvetlitev zaslona in funkcijskih tipk omogoča dioda LED. Dve bateriji AA zagotavljata 18 ur neprekinjenega delovanja naprave. V spomin sprejemnika lahko shranimo koordinate za 1000 poljubnih točk z imenom in grafičnim simbolom ter 50 smeri premika z možnostjo navigiranja v obeh smereh. Koordinate posameznih točk so med drugim lahko prikazane po sistemih UTM, Maidenhead in MGRS. Med drugimi podatki se nam lahko na zaslonu izpišejo prehojena razdalja, čas, potreben za premagovanje določene razdalje, in največja hitrost premika. Računalnik pretvarja izmerjene vrednosti višinomera in na zaslonu med drugim prikazuje podatke o trenutni nadmorski višini, največji in najnižji nadmorski višini na smeri premika ter o skupni premagani višini. GPSMAP 60 CSx je vodotesen skladno s standardom IEC 60529 IPX7.

*Ameriški sprejemnik
GPSMAP 60 CSx*

e) Sistemi za poveljevanje in nadzor

Razvoj orožij za ognjeno podporo, še posebno minometov, streliva, poveljniško-informacijskih sistemov in sistemov za nadzor ter usmerjanje ognja, je povečal bojne zmogljivosti pehotnih taktičnih enot. Poveljnik pehotne patrulje, ki ima podporo artilerijskega orožja, mora poznati njene zmogljivosti in omejitve, da bi kar najučinkoviteje izkoristil razpoložljive možnosti. V procesu načrtovanja patrulje določi poveljnik kar največ verjetnih ciljev za artilerijska orožja na smeri premika. Za te cilje se vnaprej izračunajo strelni elementi. Sodobni računalniški sistemi lahko shranjujejo strelne elemente za več posameznih ciljev ob upoštevanju meteoroloških razmer, razdalje do cilja ter različnih vrst in značilnosti streliva. Računalnik lahko shranjuje tudi podatke o lokacijah prednjih opazovalcev, položajev lastnih artilerijskih orožij, poveljniških mest, svojih enot in ciljev. Z vključitvijo navigacijskega sistema GPS v sisteme za nadzor in usmerjanje ognja je zagotovljeno natančno obstreljevanje ciljev tudi ponoči.

Angleški sistem za nadzor in usmerjanje artilerijskega ognja QAFCS (*angl. Quickfire Artillery Fire Control System*) se uporablja na ravni bataljona in baterij. Gre za sistem z bistveno manjšo maso in dimenzijami od svojih predhodnikov. Nadzoruje lahko ogenj osmih baterij. Uporablja programsko opremo, ki jo je mogoče tako konfigurirati, da se lahko uporablja na izpostavljenih opazovalnicah, poveljniškem mestu ali posameznem orožju. Poseben programski modul omogoča shranjevanje balističnih podatkov za določen tip orožja. Te podatke je mogoče črpati tudi iz baze programa FACE (*angl. Field Artillery Computer Equipment*), ki pokriva večino sodobnih artilerijskih orožij. V bazo podatkov vstopamo z uporabo menija na zaslonu, ki je dobro viden tudi ob dnevni osvetlitvi. V pomnilniku računalnika se lahko shranijo podatki za 100 lokacij ciljev, 10 ognjenih con posameznih orožij in 10 območij lastnih enot. Sistem lahko hkrati spremlja dve neodvisni ognjeni nalogi. Podatki med prednjimi opazovalnicami, poveljniškim mestom in lokacijami posameznih orožij se prenašajo prek radijskega signala ali kableske povezave. Sistem omogoča prednjim opazovalcem, da neposredno na poveljniško mesto pošiljajo zahteve za odpiranje ognja na določeni cilj ter hkrati sporočajo svojo lokacijo in lokacijo lastnih enot. Modul, ki ga uporabljajo prednji opazovalci, lahko sprejema tudi sporočila, ki so projicirana na prikazovalni zaslon. Podatki, posredovani s prednjih opazovalnic, se avtomatsko vnašajo v centralni modul sistema na poveljniškem mestu, ki ga nadzoruje operater. Sistem avtomatsko izračunava strelne elemente za vsak cilj posebej in jih posreduje na položaje posameznih orožij. Pri tem upošteva koordinate ciljev, korodinate položajev lastnih enot, tabele streljanja za različne vrste streliva, padne točke že izstreljenih projektilov ipd. Čas izračunavanja strelnih elementov je manj kot tretjina časa leta projektila. Na zaslonu posameznih artilerijskih orožij je mogoče odčitati vse potrebne podatke za odpiranje ognja, in sicer strelivo, potrebno smodniško polnjenje, smer, elevacijo, vrsto ognja in potrebno število nabojev. Dimenzije sistema so 321 x 291 x 85 mm. Masa centralnega modula je 7,2 kg, masa modula prednjih opazovalcev in prikazovalnika na posameznem orožju pa 6,5 kg. Poraba osrednjega modula je 5 W.

f) Sistemi za usmerjanje letalske podpore

Sistem za usmerjanje letalske podpore, kot je ameriški laserski sistem CITS (*angl. Laser Systems Close air support Integrated Targeting System*), zelo natančno določa lokacijo cilja. Prednji usmerjevalec letalske podpore lahko s sistemom pošilja podatke o lokaciji cilja prek radijskih frekvenc UHF ali VHF, sprejemnim sistemom posameznih letal ali skupinam letal F-16 na območju ciljev. Sistem sestavljajo laserski sistem Mk VII, ki locira cilje, sistem GPS, ročna računalniška enota in standardna radijska naprava. Potem ko upravljalec usmeri napravo na cilj, laserski daljinomer izmeri razdaljo do njega ter izračuna azimut in elevacijo. Sistem GPS določi točno lokacijo upravljalca sistema, računalniški sklop naprave pa glede na lokacijo naprave in izmerjene parametre izračuna lokacijo cilja, ki se prek radijske naprave prenese v sprejemno napravo letala. Pilot letala zazna sprejem podatkov prek modema, ti se nato projicirajo v pilotov naglavni vizir. Računalnik je kompatibilen z radijskimi napravami, kot so SINCGARS, PRC-126, EPLRS, PRC-13 in druge. Pri natančnem določanju lokacije je natančnost sistema GPS do 16 m. Z laserskim daljinomerom lahko izmerimo razdalje od 50 m do 20 km. Natančnost elektronskega kompasa je 0,5°, medtem ko je natančnost merjenja elevacijskih kotov manj kot 0,5°. Dnevna povečava naprave je sedemkratna, nočna pa štirikratna. Masa naprave z baterijo je 1,6 kg. Z litijevo baterijo lahko izmerimo razdaljo več kot 500-krat. Sodobni sistemi za usmerjanje letalske podpore lahko delujejo tudi ponoči in v vseh vremenskih razmerah. Pilot lahko izstreli rakete na cilje, za katere mu enote na zemlji pošljejo točno lokacijo, zato za zadetek ni več nujen vidni stik pilota s ciljem. Ker se je povečala natančnost določanja lokacije ciljev, se je varnostna razdalja med cilji in enotami na tleh zmanjšala na 100 m, medtem ko eno letalo lahko napade tudi več ciljev hkrati.

g) Sistemi za identifikacijo enot

Razvoj tehnologije pomeni tudi povečanje možnosti za nastanek izgub zaradi delovanja lastnih sil, predvsem artilerijskih, letalskih in mornariških enot. Ker so sodobna podpora orožja ubojna in zelo uničevalna, pehotne enote pa uporabljajo zelo drage oborožitvene sisteme, je poleg drugih posledic vprašanje o izgubah zaradi delovanja lastnih sil še pomembnejše kot v preteklosti. Najpogostejši vzrok za nastanek izgub je napaka pri prepoznavanju ciljev. Zato so številne države začele z razvojem sistemov za določanje in registriranje lokacij lastnih enot. V te sisteme se vključujejo pehotne, artilerijske, letalske in mornariške enote ter enote zračne obrambe. Tako ameriški sistem AN/TSQ-129 PLRS (*angl. Position Location Reporting System*) omogoča natančno registriranje lokacije lastnih enot, da lahko artilerijske in druge podporne enote varno delujejo po ciljeh, ne da bi ogrozile svoje pehotne enote. Poleg tega omogoča tudi varno srečanje dveh hitro premikajočih se enot v približevanju območju

delovanja ter njihovo vodenje skozi varne koridorje tudi ponoči, v razmerah zmanjšane vidljivosti in v okolju, kjer poteka elektronsko bojevanje. Za počasi premikajoče lastne enote določa položaj z natančnostjo 10 m, za hitro premikajoče, kot so lovska letala, pa z natančnostjo 30 m. Sistem pokriva območje 90.000 km² do višine 15.000 m. Armadni korpus, opremljen s sistemom PLRS, lahko neodvisno spremlja 2000 lokacij svojih enot na celotnem bojišču. Sistem je pravzaprav digitalna radijska mreža UHF, ki jo sestavlja glavna postaja z računalnikom in zaslonom, in vzpostavlja komunikacijo s 400 individualnimi uporabniki. Ti so lahko na ravni pehotnega voda oziroma patrolje opremljeni z nahrbtno konfiguracijo sistema ali pa je ta nameščen na letala oziroma vozila. Individualne postaje oddajajo identifikacijski radijski signal po natančno določenem zaporedju in hkrati merijo signal, ki ga oddajo druge enote, vključene v sistem. Pogostnost oddajanja signala se določa glede na hitrost premikanja lastne enote. Ti izmerjeni podatki se na zahtevo posredujejo v glavno postajo sistema. Lokacije lastnih enot, vključenih v sistem, se lahko drugim uporabnikom v sistemu prenašajo na prikazovalni zaslon operativnega poveljstva ali glavne postaje. Podatki o lokaciji so posredovani v obliki digitalnih sporočil z omejeno tekstovno zmogljivostjo in so kriptografsko zaščiteni ter spektralno identični ne glede na vsebino. Določanje položaja enot temelji na načelu večstranskosti. Gre za določanje razdalje do uporabnika z merjenjem časa sprejema signala, ki ga je oddal uporabnik. Na zahtevo glavne postaje posamezni uporabniki posredujejo podatke o signalih, prejetih od drugih uporabnikov. Glavna postaja primerja čas sprejema signala s časom oddaje in razliko pretvarja v razdaljo med pošiljateljem in prejemnikom. Ko so razdalje med tremi ali več uporabniki znane, se lahko lokacija enote določa tridimenzionalno z natančnostjo do treh metrov. Uporabniški moduli imajo namreč vgrajeno napravo za merjenje barometričnega pritiska, s čimer se izračunava tudi nadmorska višina na lokaciji svoje enote. Ker sistem deluje v radijski vidljivosti, imajo uporabniki vlogo relejnih postaj za tiste enote, ki so zunaj radijske vidljivosti z glavno postajo. Nahrbtna konfiguracija z ročnim prikazovalnikom in baterijo lahko neprekinjeno deluje 24 ur. Srednji čas med dvema okvarama MTBF (*angl. Mean Time Between Failure*) je več kot 7000 ur, masa nahrbtna konfiguracije z baterijo pa je 10,4 kg.

h) Prenosni računalniški sistemi za obdelavo in prenos podatkov

Izvidniške enote v predpolju obrambe, enote za globinsko izvidovanje in specialne enote uporabljajo ameriški sistem LVRS (*angl. Lightweight Video Reconnaissance System*) za 24-urno zbiranje obveščevalnih podatkov in podatkov o povzročeni škodi na bojišču BDA (*angl. Battle Damage Assessment*), za shranjevanje zbranih podatkov in njihov prenos ter za sprejemanje podatkov. Gre za robusten ročni procesor in modularni dnevno-nočni senzor, ki ima majhno maso in ne zmanjšuje mobilnosti izvidniških enot. Enostavna uporaba sistema omogoča hitro zajemanje in prenos podatkov tudi v zahtevnih bojnih razmerah. Shranjene podatke je mogoče prenašati prek obstoječih taktičnih komunikacij v skoraj realnem času, s čimer je tudi na taktični ravni zagotovljen neprekinjen proces sprejemanja odločitev glede na dejanske bojiščne razmere. Sistem sestavljajo prenosni računalnik, tiskalnik, komunikacijska kartica, komunikacijski kabel za ustrezno radijsko napravo in pretvornik za napetost 12 ali 24 V. Pravzaprav gre za prenos dnevno-nočnih videozapisov, ki jih na terenu zberejo izvidniške enote, poslani v operativna poveljstva pa omogočajo določanje prednostnih ciljev ali pravočasen sprejem odločitev glede na razmere na bojišču.

Izraelski sistem MRS (*angl. Man-pack Receiving System*) je robusten prenosni računalnik za sprejem in prikazovanje videopodatkov v realnem času ter telemetričnih podatkov iz brezpilotnih letal in drugih senzorskih sistemov. Prenaša se na hrbtu, sestavljajo pa ga računalniška enota, videosprejemnik z anteno in ročni zaslon TFT za prikazovanje video in telemetričnih podatkov ter digitaliziranih topografskih kart. Programska orodja omogočajo uporabniku, da pretvarja prejete podatke v grafične simbole in jih vnaša v digitalizirano topografsko karto. Sistem je vključen v proces avtomatiziranja obdelave podatkov C4 (*angl. Command, Control, Communications, Computerisation*) in omogoča zbiranje obveščevalnih podatkov, določanje ciljev za artilerijske enote in merjenje razdalj ter nadzor območij in meja. Poleg digitalizirane topografske karte in sprejema videoslike v realnem času ima sistem integrirana sprejemnik GPS in kompas, kar operaterju omogoča orientiranje na zemljišču in digitalizirani 3-D ali 2-D vpogled na zemljišče. Na digitalizirani topografski karti so predstavljeni podatki, posredovani iz brezpilotnih letal, in taktični simboli, kar ustvarja popolno sliko o razmerah na bojišču. Računalnik lahko prejete podatke shrani ali pa jih prek brezžične povezave prenese v operativno poveljstvo. Sistem se napaja z napetostjo od 18 do 23 V s štirimi lionskimi baterijami COST, ki zagotavljajo štiriurno delovanje, uporabni domet z usmerjeno anteno pa je do 30 km. Računalnik ima Pentium 233 MHz MMX procesor s 4,3 Gby trdim diskom. Barvni 800 x 600 zaslon 264,16 mm TFT je mogoče uporabljati tudi pri neposredni sončni osvetlitvi.

ij) Sistemi za lokalno obrambo in nadzor

Med sisteme za nadzor območja uvrščamo naprave za odkrivanje infrardečega sevanja in naprave za zgodnje opozarjanje na prisotnost nasprotnika. Te sisteme lahko učinkovito vključimo v obrambo določenega območja. Britanski sistem za zgodnje opozarjanje Thales CLASSIC 2000 se lahko uporabi za nadzor vzdolž linijskega območja ali pomembne točke na zemljišču in zaznava posamezne vojake, kolesna ter gosenična vozila. Podatki o ciljih se v obliki radijskega sporočila prenašajo neposredno ali prek relejne enote v oddaljeni sklop naprave z zaslonom. Sistem je sestavljen iz enote RA 4310 z zaslonom, seizmičnopasivnega infrardečega senzorja TA 4312, magnetnopasivnega infrardečega senzorja TA 4314 in relejne enote RTA 4311. Vsak posamični senzor lahko shrani določene prednastavljive podatke. Seizmičnopasivni infrardeči senzor TA 4312 lahko zaznava signale prek geofona, piezoelektričnega kabla ali pasivnih infrardečih detektorjev. Zadnji imajo možnost nastavitve za razdalje 12, 50 in 100 m. Frekvenčno območje od 148 do 155 MHz je pokrito s kanali širine 25 kHz. Izbira kanalov je prednastavljiva. Nominalna izhodna moč naprave je 0,5 W, delovanje naprave pa omogoča osem baterij AA. Zaslon naprave lahko sprejema podatke z 99 senzorjev in jih shranjuje v bazo podatkov. Monitor lahko opozori na nasprotnikovo prisotnost samo prek predhodno izbranih senzorjev glede na potrebe uporabnika. Monitor ne sprejema le informacij, zbranih s senzorji, temveč se uporablja tudi za vnos parametrov v senzorje. Z uporabo relejne enote RTA 4311 se poveča razdalja do senzorjev ali pa vzpostavi radijska komunikacija s senzorji na območjih, kjer je ta otežena. V vse senzorje, monitor in relejno enoto je predhodno mogoče vnesti parametre s standardno programsko opremo. Senzorje in relejno enoto je mogoče prednastaviti na osebнем računalniku. S tem je zagotovljeno, da se uporabnik na terenu posveča zgolj analiziranju zaznanih podatkov s senzorjev. Dimenzije senzorjev so 120 x 120 x 52 mm, enote z zaslonom 177 x 95 x 62 mm in relejne enote 180 x 120 x 86 mm z respektivnimi masami 0,85, 1,0 in 1,0 kg.

Tudi izboljšani britanski senzorski sistem Thales MIS (*angl. Miniature Intrusion Sensor*) je namenjen predhodnemu opozarjanju. Je sicer kompatibilen s senzorjem CLASSIC 2000, a je zmogljivejši in ima večjo razdaljo zaznavanja. V omrežje lahko vključimo več kot 999 takšnih senzorjev. Z uporabo več senzorjev se poveča možnost odkrivanja in prepoznavanja ciljev. Sistem ima integriran sklop, ki zaznava seizmično gibanje. Po izbiri pa se v sistem lahko vključijo naprave, ki zana vajo magnetno polje ali infrardeče sevanje, piezoelektrični kabel in druge naprave. Podatki s senzorjev se prenašajo v ročni zaslon, ki ga vojak uporablja do razdalje 500 m. Prenos podatkov je mogoč tudi prek konvencionalne radijske naprave VHF, satelitske komunikacijske povezave ali prek fiksne infrastrukture, kot sta GPS in Tetra. Naprava omogoča pravočasno opozarjanje na prisotnost nasprotnika, število lažnih opozoril na nasprotnika pa je v povprečju eno na sedem dni. Pasivni detektor infrardečega sevanja zazna pehotnega vojaka na razdalji od 60 do 90 m, in vozila od 15 do 120 m. Seizmični detektor zazna pehotnega vojaka na razdalji od 20 do 60 m in vozila od 15 do 60 m. Magnetni senzor zaznava vozila na razdalji od 15 do 50 m. Dolžina naprave od vrha do spodnjega dela vbodne konice je 138 mm, premer 66 mm in masa 1,25 kg z anteno in baterijo. Energijo za delovanje naprave zagotavlja ena 3,6-voltna litijeva tionijska baterija. Čas delovanja naprave v standardni izvedbi je 50 dni, z zunanjim pasivnim infrardečim detektorjem 40 dni, z zunanjim piezoelektričnim kablom 50 dni in zunanjim magnetnim detektorjem 45 dni.

V Ruski federaciji je znanstvenoraziskovalni inštitut razvil pasivni infrardeči sistem za odkrivanje nasprotnika. Namenjen je odkrivanju ciljev in preprečevanju infiltracije v obrambi urbanega okolja, za nadzor pomembnih lokacij, kot so koridorji, ožine, prehodi in druga območja. Odporen je na sunke močnega vetra in padavine. Z alarmom opozori, če se ga poskuša z določene točke odstraniti s silo ali če se objekt v nadzorovani smeri premakne. Masa sistema je 1,3 kg. Dolžina senzorja je 240 mm, premer 86 mm in premer enote za napajanje 95 mm. Razdalja odkrivanja cilja je od 2 do 50 m. Delovanje sistema zagotavlja vgrajena 1,5-voltna baterija oziroma zunanje napajanje z napetostjo od 12 do 36 V.

V sistem obrambe območja predvsem na delu, kjer je teren pred varovanim območjem slabo pokrit z ognjem, se lahko uporabi sistem za lokalno obrambo, kot je francoski Ruggieri DIPS (*angl. Defense Instantee Position Strategique*). Gre za večcevni zemeljski raketni lanser. Sestavlja ga pet pahljačasto razporejenih lanserjev, ki pokrivajo kot 120°, s skupno površino 2400 m² in gostoto 1–2 drobca/m². Projektili imajo vgrajen vžigalnik z zakasnitvijo, ki aktivira eksplozivno polnitev na prednastavljeni razdalji od mesta izstrelitve, ki ni manjša od 50 m. Projektili na točki aktiviranja eksplozivne polnitve razpršujejo skupno 4500 jeklenih kroglic z začetno hitrostjo posamezne kroglice 1100 m/s. Po potrebi lahko dodatno namestimo tudi več lanserjev, lahko pa uporabimo tudi različne vrste projektilov, kot so na primer zagluševalni projektili, ki se aktivirajo na različnih razdaljah. Sistem ima nahrbtno konfiguracijo. Masa posamezne rakete v lanserju

je 1,7 kg, njene dimenzije pa so 190 x 100 x 40 mm. Za postavljanje sistema vojak potrebuje zgolj dve minuti. Sistem se lahko aktivira prek kabla z oddaljene opazovalnice ali pa s potegom naletne žice.

j) Pirotehnična sredstva

V skupino pirotehničnih sredstev, ki jih uporablja pehotna patrulja, spadajo signalna in osvetljevalna sredstva, ki so nepogrešljivo sredstvo za izvajanje taktičnih postopkov, za označevanje nasprotnikovih ciljev in koordinacijo med lastnimi enotami. V to skupino uvrščamo tudi nekatera dimna in zažigalna sredstva.

Britanska signalna pištola Manroy 25 mm je enostrelna pištola z enojnim delovanjem sprožilca. Izdelana je iz jekla, platnice pištolskega ročaja pa so iz kompozitov. S to pištolo kalibra 35 mm izstreljujemo standardno signalno strelivo, proizvaja pa se tudi v kalibru 26,5 mm. Dolžina pištole je 250 mm, masa pa 820 g. Pri izbiri streliva za signalne pištole moramo upoštevati kompatibilnost streliva in naboja. Tako se lahko francoski signalni naboji Lacroix izstreljujejo iz katerekoli signalne pištole kalibra 40 mm. Signalna pirotehnična zmes naboja se vžiga na poti do svojega verteksa in po približno 150 m izginja nad tlemi. Premer naboja je 40 mm, dolžina 100 mm in masa 132 g. Čas osvetljevanja je 6,5 sekunde. Rdeči signalni naboj ima jakost 40.000, zeleni 25.000 in beli 70.000 sveč.

Uporabljajo se tudi ročne signalne rakete, kot je nemški Comet. Ta se izstreljuje iz lanserja iz roke in v svojem verteksu izstreljuje padalo s signalno pirotehnično zmesjo. Proizvaja se v rdeči različici tipa 9123200 in zeleni tipa 9123300. Čas gorenja prve je 40 sekund z jakostjo 40.000 sveč, čas gorenja druge pa 250 sekund z jakostjo 5000 sveč. Premer rakete z lanserjem je 45 mm, dolžina 270 mm in masa 435 g. Največja višina rakete, izstreljene pod kotom 90°, je 300 m. Prav tako nemška je dvonamenska ročna signalna raketa Comet 9131500. Za dnevno signaliziranje odstranimo rjavi čep na eni strani rakete in jo aktiviramo, s čimer se ustvari oranžen signalni dimni oblak. Če pa za nočno signaliziranje odstranimo rdeči čep na drugi strani rakete in jo aktiviramo, ta ustvari rdeči svetlobni signal. Telo lanserja je vodotesno zaprto, zato ga lahko potopimo do globine 30 m pod vodo. Dolžina rakete v lanserju je 190 mm, premer 30 mm in masa 170 g. Raketa se aktivira s potegom potezne vrvice in gori 20 sekund z jakostjo 15.000 sveč, medtem ko dim traja 18 sekund. Med signalnimi raketami moramo ločiti med tistimi, ki ustvarjajo svetlobni signal s kratkim ali daljšim časom gorenja ob večji ali manjši jakosti. Običajno se osvetljevalno-signalna pirotehnična zmes z večjo maso proti tlom spušča s padalom, s čimer je zagotovljen daljši čas osvetljevanja oziroma signaliziranja.

Švedska ročna osvetljevalna raketa se uporablja za osvetljevanje območja ciljev. Zagotavlja osvetljenost območja s premerom 400 m in vrednostjo 5 luksov, če je padalo z osvetljevalno pirotehnično zmesjo odvrženo iz rakete 170 m nad območjem ciljev, kar omogoča natančno namerjanje na katerikoli cilj na območju osvetljevanja. Premer rakete v lanserju je 45 mm, dolžina 270 mm in masa 550 g. Raketa osvetljuje območje z jakostjo 380.000 sveč v trajanju 30 sekund. Padalo z osvetljevalno pirotehnično zmesjo se proti zemlji spušča s hitrostjo 5 m/s.

Ameriška potezna bakla za osvetljevanje bojišča M49 A1 se uporablja v obrambi območja za preprečevanje nočnih infiltracij nasprotnika. Osvetljevalna pirotehnična zmes je shranjena v aluminijastem ohišju. Naprava se lahko aktivira z naletnim sprožilcem, za kar je potreben pritisk z maso 900 g, ali z odpustno-poteznim sprožilcem. Sistem M49 A1 se lahko z žebli ali lepilnim trakom pritrdi na katerikoli vertikalni objekt v naravi. Naprava se aktivira trenutno in proizvaja svetlobo z jakostjo 35.000 sveč v trajanju ene minute. Dolžina naprave je 123 mm, premer 79 mm in masa 340 g, od tega je 142 g pirotehnične osvetljevalne zmesi. Nekateri proizvajalci že proizvajajo osvetljevalna sredstva, ki pri aktiviranju ne razvijajo dima, šumenja in prasketanja, kar je za uporabnika določena taktična prednost. S takšnim pristopom je namreč doseženo popolno presenečenje nasprotnika, ki je osvetljen, poleg tega pa ne more odkriti lokacije, od koder je bilo osvetljevalno sredstvo izstreljeno.

Ameriške večnamenske svetlobne paličice Cyalume Lightsticks niso povsem pirotehnična sredstva, ker ne gorijo. Gre za zaprto plastično cev, ki vsebuje kemično zmes. Ta začne oddajati svetlobo, potem ko paličico nalomimo z roko in pretresemo. Zmes oddaja svetlobo brez toplote, ognja in iskrenja. Odvisno od tipa svetlobne paličice lahko kemična zmes v tubi oddaja svetlobo v trajanju od 30 minut do 12 ur. Paličice se proizvajajo v različicah z zmesjo, ki oddaja svetlobo različnih barv. Lahko se uporabljajo za označevanje vojakov med nočnim premikom, sektorjev ognja, prehodov skozi ovire, pomembnejših lokacij, smeri premika, za osvetljevanje topografskih kart, signaliziranje ipd. Lahko se uporabljajo tudi pod vodo in

v vseh vremenskih razmerah. Z vgrajenim nastavkom jih lahko pritrdimo na oprtnik in transportni nahrbtnik ali pa jih z lepilnim trakom pritrdimo na količek oziroma drevo. Z lepilnim trakom po želji lahko omejimo jakost oddajanja svetlobe. Odvisno od tipa in dimenzij je svetlobno paličico mogoče opaziti na razdalji do 1600 m. Proizvajajo se na primer 102-milimetrske večnamenske paličice, ki oddajajo zeleno svetlobo, 153-milimetrske paličice z intenzivnim 30-minutnim oddajanjem rumene svetlobe, 153-milimetrske večnamenske paličice s trajanjem sevanja zelene svetlobe do 12 ur, 153-milimetrske paličice s trajanjem sevanja rdeče svetlobe do 12 ur, 153-milimetrske s trajanjem sevanja modre svetlobe do 8 ur, 153-milimetrske s trajanjem sevanja rumene svetlobe do 12 ur, 153-milimetrske s trajanjem sevanja oranžne svetlobe do 12 ur, 153-milimetrske, ki oddajajo sevanje infrardeče svetlobe in paličice za označevanje posameznih vojakov, ki oddajajo zelenorumenno svetlobo do 8 ur. S posebnim podstavkom lahko združimo več svetlobnih paličic in tako dobimo razmeroma močan vir svetlobe.

Ameriške večnamenske svetlobne paličice Cyalum

Francoska dimna ročna bomba Alsetex se uporablja za taktično zadimljevanje ter za označevanje položajev nasprotnika in svojih enot. Bomba ima vodotesno aluminijasto telo s štirimi odprtini za hitro izpuščanje zelo gostega obarvanega dima. Telo je napolnjeno s trdno pirotehnično dimno zmesjo. Bombe iz tega programa lahko oddajajo dim v trajanju 30, 60 ali 120 sekund. Bomba se aktivira kot klasične ročne bombe z zamikom 2,5 sekunde. Bombe se proizvajajo v več različicah in lahko oddajajo bel, rumen, rdeč, zelen, oranžen ali moder dim. Dolžina bombe je 134 mm, premer 55 mm in masa 300 g, od tega je 100 g dimne pirotehnične zmesi.

Nekateri proizvajalci ponujajo tudi sredstva, ki oddajajo metalizirani dim. Poleg vidne svetlobe je neprosojen tudi za infrardeče sevanje in radarske žarke.

k) Brezpilotna miniaturna letala

Pojav brezpilotnih letal UAV (*angl. Unmanned Aerial Vehicle*) je povečal bojne zmogljivosti pehote. Vloga brezpilotnih letal naj bi se v prihodnosti še okrepila. Brezpilotna letala naj bi se uporabljala kot relejne radijske postaje, za označevanje in uničevanje ciljev, usmerjanje samovodenih projektivov, kot artilerijske opazovalnice, za zbiranje obveščevalnih podatkov ter za zbiranje in prenos podatkov iz omrežja zemeljskih senzorjev za opazovanje bojišča. Gre za večnamenska letala z vgrajenimi dnevno-nočnimi opazovalnimi kamerami, z laserskim daljinomerom, mikrofoni in radarji. Brezpilotna letala lahko prenašajo podatke v realnem času ali pa nosijo bojni tovor in ga izstreljujejo na cilje. Glede na njihovo velikost in namen se razlikujejo tudi prostornina koristnega tovora, radij in čas letenja. Pehotne čete so že opremljene z brezpilotnimi letali za zbiranje obveščevalno-izvidniških podatkov v predprostoru obrambe, miniaturna letala pa uporabljajo tudi razmeščene taktične enote na najnižji ravni.

V skupino miniaturnih brezpilotnih letal na primer spada ameriško večnamensko brezpilotno letalo Dragon Eye, ki ga lahko prenaša in upravlja en sam vojak. Razvito je bilo leta 2000, da bi opravljalo izvidniške naloge za male taktične enote in zgodnje odkrivanje nevarnosti. Letalo, ki sicer nima posebne opreme za pristajanje, se lahko razstavi na šest delov, ki se lahko zložijo v komplet z dimenzijami 38 x 38 x 18 cm in ga vojak prenaša v transportnemu nahrbtniku. V zamenljivi nos letala se lahko namestita dve barvni ali monokromatski dnevni kameri oziroma kameri LLTV (*angl. Low Level Television*) ali infrardeči opazovalni napravi. Izbirno se lahko uporabi tudi komunikacijski relejni sistem. Letenje in pristajanje letala upravlja en vojak. Pilotira ga lahko avtopilot MicroPilot in sistem GPS po programirani smeri letenja ali pa operater z zemlje med letenjem vnaša poljubne smeri letenja. Operater upravlja letalo z radijskim signalom UHF prek zemeljske nadzorne enote, ki jo sestavljajo prenosni računalnik Panasonic CF-34 ToughBook, oddajnik

z anteno, videosprejemnik z anteno in očala za prikaz videoslike. Masa zemeljske nadzorne enote brez baterij je 4,2 kg. Letalo se izstrelji v zrak iz roke ali z lansirno elastiko in pristane na "trebuh" ali pa z aktiviranjem padala. Letalo ima dva dvokraka propelerja, ki ju vrtita dva elektromotorja z močjo 214 W, ki ju poganja litijeva ionska baterija. Razpon kril letala je 1,14 m in dolžina 0,91 m. Največji koristni tovor letala je 0,225 kg, največja vzletna masa pa 2,49 kg. Hitrost letenja letala je 65 km/h. Največja operativna višina letenja je 366 m, najnižja pa 61 m. Največji radij delovanja, na katerem je zagotovljen prenos podatkov, je od 5 do 10 km. Najdaljši čas letenja je od 30 do 60 min.

Vojaki med pripravo ameriškega brezpilotnega letala Dragon Eye

Izraelci so leta 2003 razvili prototip brezpilotnega mikroletala Mosquito 1 in poznejši model Mosquito 1,5. Trup letala je pravzaprav krilo, ki ima na koncih stabilizatorje, spredaj na sredini pa propeler, ki ga poganja električni motor. Letalo je opremljeno z videokamero, ki prenaša sliko v realnem času. Model Mosquito 1 se upravlja prek radijskega signala, model Mosquito 1,5 pa leti samostojno po prednastavljeni smeri premika po točkah, ki smo jih določili s sistemom GPS. Načrtovana smer letenja je vnesena na digitalizirano topografsko karto in prikazana na zaslonu prenosnega računalnika. Letalo se v zrak lahko izstrelji iz roke ali z lansirno elastiko in pristaja na "trebuh". Model Mosquito 1,5 ima razpon kril 34 cm in dolžino 30 cm. Nosi lahko 20 g koristnega tovora in ima največjo maso ob lansiranju 250 g. Operativni radij tega modela je 1 km, največja operativna višina 90 m, v zraku pa lahko ostane do ene ure.

Koristni tovor, ki ga nosijo brezpilotna letala, je najpogosteje komplet senzorjev, ki ga uporabnik lahko po potrebi vgradi v določeni tip letala odvisno od zahtev naloge. Za uporabo v brezpilotnih letalih se na primer proizvaja ameriška infrardeča kamera FLIR Systems Photon, ki je naslednja generacija vojaških termovizijskih kamer Micron za brezpilotna letala. Naprava s 320 x 240 detektorskimi elementi nima termoelektričnega hlajenja na območju od -40 do +80 °C in omogoča analogni in 14-bitni digitalni videoformat. Dimenzije naprave so 51 x 48 x 33 mm z lečami in vidnim poljem 36°. Masa naprave z lečami je 136 g. Za delovanje naprave je potrebna napetost 6,5–28 V. Taka naprava je bila konec leta 2005 uporabljena na brezpilotnih letalih, kot so Desert Hawk, Global Hawk, Puma in druga.

Tudi ameriški radar mini SAR (*angl. Synthetic Aperture Radars*), ki je bil razvit za program Dragon Warrior, je namenjen namestitvi na brezpilotna letala. Radar mini SAR deluje na frekvenčnem območju od 12,5 do 18 GHz in omogoča opazovanje območja 360° z možnostjo odkrivanja premikajočih se ciljev. Višina radarja je 305 mm, premer 254 mm in masa 6,8 kg. Radar mini SAR z resolucijo 0,1 m odkriva cilje na razdaljah do 10 km, medtem ko je razdalja med uporabnikom in brezpilotnim letalom 75 km.

Slika območja, posredovana prek kamere ameriškega brezpilotnega letala Dragon Eye

Ameriški multisenzorski sistem Raytheon AN/AAS-52 MTS (*angl. Multispectral Targeting System*) je namenjen odkrivanju ciljev, merjenju razdalje do njih, označevanju ciljev in sledenju premikajočih se ciljev. Bil je uporabljen na protitankovskih raketah AGM-114 Hellfire in tudi na brezpilotnem letalu MQ/RO-1 Predator v operacijah na Bližnjem vzhodu in v Afganistanu. Sistem sestavljata kupola WRA-1 in elektronska enota WRA-2. V WRA-1 so vgrajeni televizijska in termovizijska kamera, laserski označevalec ciljev in laserski daljinomer. Mogoče je vgraditi tudi sistem za spremljanje ciljev. Višina kupole je 475 mm, premer pa 444,5 mm. Dimenzije elektronske enote so 317,5 x 343,4 x 234,7 mm. Masa kupole je 56,7 kg, masa elektronske enote pa 21,7 kg. Sistem lahko pokriva območje 360°, najširši kot vidnega polja termovizijske in infrardeče kamere pa je 33 x 44°. Moč, potrebna za delovanje, je 900 W.

Izraelski elektrooptični sistem za dnevne operacije Controp Mini-Eye je bil razvit za uporabo na miniaturnih brezpilotnih letalih in testiran na miniaturnem brezpilotnem letalu Silver Arrow. Uporablja se za opazovanje, ocenjevanje povzročene škode na bojišču, patroljiranje, nadzor, iskanje, reševanje in nadzor prometa. Gre za barvno televizijsko kamero z visoko resolucijo in 10-kratno povečavo. Izbirno se lahko vgradi tudi termovizijska kamera. Višina naprave je 182 mm, dolžina 418 mm in širina 196 mm, masa pa 4,5 kg. Široko vidno polje kamere ima vrednost 17,6 x 13,3°, ozko vidno polje pa 1,8 x 1,3°. Sistem za delovanje potrebuje napetost 28 V.

6.5 DRUGA OPREMA IN SREDSTVA

V skupino drugih sredstev in opreme uvrščamo spalne vreče, tople podobleke, hidracijske sisteme, šotorska krila, inženirske lopatke, bojne nože, maskirne mreže, maskirne barvice, repelente, večnamensko orodje, žepne nože, pribor za čiščenje in vzdrževanje orožja in opreme, osebne in skupinske komplete za prvo pomoč, sisteme za prehranjevanje in pripravo hrane, ročne kompase in busole, piščalke, pribor za pisanje in delo na karti ter drugo opremo, ki vojaku olajša bivanje na terenu ter ga ščiti pred vremenskimi in drugimi vplivi.

a) Šotorska krila in pelerine

Nepogrešljiv vsestranski pripomoček vojaka na patrolji je šotorsko krilo oziroma pončo. Izdelano je iz sodobnih materialov, ki ne prepuščajo vode in vetra ter imajo majhno maso. Lahko se zvije in nosi pritrjeno na oprtniku. Šotorsko krilo je namenjeno zaščiti vojaka pred padavinami, kot so dež, sodra ali sneg, ter za zaščito pred vetrom in nizkimi temperaturami. Izdelano je iz zelo odpornega najlonskega materiala, prevlečeno z gumirano plastjo, in se lahko izdeluje v različnih maskirnih vzorcih. Ima take dimenzije, da lahko, prirejeno v pelerino, prekrije vojaka v polni bojni opremi skupaj s transportnim nahrbtnikom. Šotorska krila imajo posebno vrvico za kapuco, nete za pritrnitev obeh polovic in odprtine za roke. Šotorsko krilo se lahko uporablja za prenos in izvelo ranjenih, za prenos streliva v okvirjih, hrane, čutar za vodo, zemlje ter drugih razsutih sredstev in opreme. Uporabi se lahko tudi za maskiranje vojaka med premikom ali na položaju. Ker ima šotorsko krilo ob robovih in na vogalih luknjice za pritrnitev napenjalnih vrvic in šotorske vrvice, se lahko uporabi za izdelavo šotora in enokapne ali dvokapne strehe, ki vojaka ščiti pred padavinami, soncem, vetrom ali pred opazovanjem nasprotnika. Več vojakov si s povezovanjem šotorskih kril lahko izdelava večji šotor, ki daje zavetje dvema, štirim ali šestim vojakom. Šotorsko krilo se lahko uporablja za izdelavo

Vojak na položaju z nadstreškom iz ponča

Vojak na položaju, ogrnjen s pončom

Uporaba ponča kot pelerine

zasilnega splava med premagovanjem vodne ovire. Vojak se na položaju lahko pokrije s šotorskim krilom, da bi se zaščitil pred padavinami, večerno ali jutranjo roso ter nizkimi temperaturami. Za prenočevanje na prostem se lahko zavije vanj. Šotorsko krilo se lahko uporabi tudi kot podlaga za ležanje na položaju, za sedenje ali kot podlaga, na katero vojak odlaga dele orožja pri razstavljanju in čiščenju. Ne nazadnje pa se lahko uporabi kot podlaga za izdelavo improviziranega modela zemljišča, prenašanje opreme, pripravo in pregled opreme ter izdelavo zasilnega ležišča. Življenjska doba šotorskega krila je odvisna od načina uporabe ter od debeline in kakovosti materiala, iz katerega je izdelano. Ameriški pončo U.S.G.I. Style je na primer izdelan iz najlonskega ribstopa in popolnoma neprepusten za vodo. Razgrnjen ima obliko pravokotnika z dimenzijami 162,56 x 228,6 cm. Pončo pelerina povprečno visokemu vojaku sega malo pod kolena. Angleški pončo proizvajalca Snugpak se uporablja kot pelerina, s katero vojak lahko prekrije vso bojno opremo, ki jo nosi, in transportni nahrbtnik. Ta pončo se lahko uporabi tudi za izdelavo zasilnega bivaka. Ima maso 400 g in je izdelan iz materiala Paratex Dry.

b) Spalne vreče in bivak vreče

Spalne vreče se uporabljajo zato, da bi se vojaku, ki mora prenočevati na prostem, zagotovila kar največje udobje in kakovosten počitek ter preprečila podhladitev. Sodobne spalne vreče so izdelane iz materialov, ki zagotavljajo ohranjanje telesne temperature tudi pri skrajno nizkih zunanjih temperaturah, odvajajo vlago in preprečujejo nastanek kondenza. Z zunanje strani so zaščitene pred padavinami, s spodnje strani pa ojačane. Spalne vreče so lahko letno-zimske. Glede na zunanjo temperaturo se pri nekaterih tipih uporablja notranji vložni letni oziroma zimski sloj. Sicer se vrsta spalnih vreč izbere glede na okolje, v katerem se opravljajo bojne operacije. Razlika med omenjenimi spalnimi vrečami je v materialih, temperaturnem razponu uporabe ter vrsti in številu komponent spalne vreče, kot so bivak vreča, podloga in spalna komponenta. Spalna vreča se brez posebnega zlaganja lahko stlači v tako imenovano kompresijsko vrečo, ki se z zateznimi trakovi stisne na velikost rokometne žoge. Slabost spalnih vreč je, da je njihovo pospravljanje precej zamudno, ko se mora vojak hitro premakniti naprej. Tudi če se je treba hitro odzvati, je vojakova mobilnost v spalni vreči zelo omejena. Odpenjanje zadrge in ježkov na spalni vreči lahko nasprotnika opozori na vojakovo prisotnost, zamudna pa je tudi njena priprava za počitek.

Angleška spalna vreča Softie 9 Hawk je namenjena uporabi v vseh letnih časih. Njena masa je 1500 g, zložena v kompresijsko vrečo pa ima dimenzije 19 x 21 cm. Uporablja se lahko pri temperaturi do $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Spalna vreča ameriške znamke Charintia Explorer Top je namenjena prenočitvi in počitku na prostem poleti. Lahko se uporablja pri temperaturah od 5 do $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$. Vanjo se lahko vložijo vsi sintetični in puhasti modeli spalnih vreč istega proizvajalca, zato jo je mogoče uporabljati pri temperaturah do $-45\text{ }^{\circ}\text{C}$. Njena skupna masa znaša do 2,8 kg, zunanja površina pa je lahko obarvana z maskirnim vzorcem. Dolžina spalne vreče Explorer Top je 230 cm, širina ramenskega dela 87 cm, širina nožnega dela 65 cm, uporablja pa jo lahko vojak, visok do 200 cm. Masa spalne vreče je 1,1 kg, masa notranje polnitve pa 600 g. Stisnjena v kompresijski

vreči ima dimenzije 18 x 28 cm. Njena zunanja plast in polnitev sta izdelani iz 100-odstotnih poliamidnih mikrovlaknen. Zadruga spalne vreče je nameščena na sredini in se lahko zapenja oziroma odpenja v obeh smereh, njena dolžina pa je 150 cm.

Ameriška spalna vreča Explorer Top

Spalna vreča Explorer Down 800 spada med vrhunske proizvode znamke Charintia ter se lahko uporablja v kombinaciji z že omenjeno letno spalno vrečo Explorer Top. Napolnjena je s kakovostnim gosjim perjem, mešanem v razmerju 90 : 10. Z zatezno vrvico lahko odprtino za dihanje zmanjšamo na minimum, s čimer preprečimo uhajanje toplote. Ta spalna vreča se lahko uspešno uporablja pri zunanji temperaturi od -23 do -33 °C. Dolžina spalne vreče Explorer Down 800 je 210 cm, širina ramenskega dela 83 cm, širina nožnega dela 52 cm, uporablja pa jo lahko vojak, visok do 185 cm. Ta spalna vreča se izdeluje tudi v izvedbi za vojaka, visokega do 200 cm. Masa spalne vreče je 1,5 kg, masa notranje polnitve pa 800 g. Spravljena v bombažno transportno vrečo ima dimenzije 26 x 50 cm, stisnjena v kompresijski vreči pa 23 x 28 cm. Zunanja plast in polnitev sta izdelani iz 100-odstotnih poliamidnih mikrovlaknen. Zadruga je z notranje in zunanje strani opremljena z zaščito, ki preprečuje vdiranje hladnega zraka in vlage v spalno vrečo. Nameščena je na sredini in se lahko zapenja oziroma odpenja v obeh smereh, njena dolžina pa je 150 cm.

Ameriška spalna vreča Explorer Down 800

Bivak vreča se uporablja kot prevleka za običajno spalno vrečo in zagotavlja popolno neprepustnost za vodo in še dodatno ščiti pred vremenskimi vplivi ter nizkimi temperaturami.

Tako je na primer angleška bivak vreča izdelana iz materiala Paratex Dry, 100-odstotno neprepustna za vodo in se uporablja kot zasilni bivak, v katerega se lahko vloži katerakoli običajna spalna vreča. Material Paratex Dry ne prepušča vode. Gre za kombinacijo hidrofилnega poliuretana in ribstopa. Ta prepušča izhlapevanje vode zgolj v smeri od znotraj navzven glede na notranjo temperaturo in temperaturo okolja. Tkanina v 24 urah lahko na 2 m² prepusti do 7,5 litra tekočine. Popolnoma zaustavlja pretok telesne toplote iz notranje strani v okolje, je mehka na otip, z zunanje strani pa prevlečena z obstojnim repelentom, ki odbija vodo. Masa bivak vreče je 340 g, stisnjena v kompresijski vreči pa ima dimenzije 12 x 12 cm.

Bivak vreča Explorer II ameriškega proizvajalca Eagle Industries ima na primer možnost postavitve nadglavnega nadstreška. Pri vzglavju ima dovolj prostora za shranjevanje opreme, ki mora biti vojaku dosegljiva podnevi in ponoči. Vanjo lahko zleze skozi odprtino v obliki "L", ki jo zapirata dve zadrgi. Posebna

Ameriška bivak vreča Explorer II

Vojak se pripravlja na počitek v bivak vreči

zaščita ob izredno slabih vremenskih razmerah omogoča popolno neprepustnost za vodo, ki bi v bivak lahko vdrla skozi zadrgo. Ta vreča ima na robovih všitih pet zank, ki omogočajo pritrditev vreče na podlago s klini, s čimer je onemogočeno drsenje bivaka.

Tudi bivak vreča Observer je proizvod istega ameriškega proizvajalca. Namenjena je predvsem opazovalcem in ostrostrelcem. Ta vreča ima možnost postavitve nadglavnega nadstreška, pod katerim ima vojak dovolj prostora, da lahko uporablja orožje in opremo. Nadstrešek je izdelan v smeri proti vojakovim nogam tako, da ne tvori povsem ravnih linij, ki bi jih lahko opazil nasprotnik. Tudi v to vrečo lahko vojak zleze skozi odprtino v obliki "L", ki jo zapirata dve zadrugi. Posebna zaščita ob izredno slabih vremenskih razmerah omogoča popolno neprepustnost za vodo, ki bi v bivak lahko vdrla skozi zadrgo. Velika odprtina v smeri nasprotnika omogoča vojaku polje opazovanja s kotom 180° in se lahko ob slabem vremenu popolnoma zapre, medtem ko vojak lahko cev orožja in namerilno napravo skozi posebno manjšo odprtino usmeri proti nasprotniku. Ta odprtina strelcu omogoča tako streljanje kot opazovanje. Vstopna in opazovalna odprtina se lahko zapreta z mrežo proti mrčesu. Bivak vreča ima na robovih všitih pet zank, ki omogočajo pritrditev vreče na podlago s klini, s čimer je onemogočeno drsenje bivaka. Material, iz katerega je vreča izdelana, vsebuje snovi za zmanjševanje infrardečega sevanja, skupna masa bivaka pa je 1,8 kg.

Ameriška bivak vreča Observer

Ameriški proizvajalec Eagle Industries proizvaja tudi poseben bivak Micro Tent, ki je sicer namenjen posebnim enotam. Bivak ima obliko tube in se lahko popolnoma zapre. Dvojna zadruga, ki omogoča vstop v bivak, je na sredini bočne strani in s posebno zaščito onemogoča vdiranje vetra in vlage v notranjost. Mreža proti komarjem se zapira ločeno. Bivak vreča ima na robovih všitih pet zank, ki omogočajo pritrditev vreče na podlago s klini, s čimer je onemogočeno drsenje bivaka.

Ameriški bivak Micro Tent

c) Podobleke in oblačilni sistemi

Izkazalo se je, da so tople podobleke zelo uporabne v bojnih nalogah, kot so večdnevno patroljiranje, opazovanje, posedanje položaja v obrambi ali straža. Gre za dvodelni komplet, ki ga vojak lahko hitro obleče čez uniformo ali pod njo. Vojaka, ki mora dalj časa vztrajati na nekem položaju, greje, preprečuje podhladitev, zagotavlja razmeroma kakovosten počitek in spanje na položaju ter ga ne omejuje pri gibanju. Vojak, ki ima oblečen ta komplet, ne potrebuje dodatnega časa, ki je običajno potreben pri pripravljanju in pospravljanju spalne vreče. Vojaku, ki se mora z nekega položaja hitro premakniti, ni treba posebej pospravljati opreme, temveč se samo premakne na naslednji položaj, kjer komplet po potrebi sleče in ga pospravi v kompresijsko vrečo. To oblačilo je pravzaprav spalna vreča, v katero se vojak lahko obleče. Zunanja plast prepušča izhlapevanje vode le iz notranje smeri v okolje in slabo prepušča zrak, medtem ko je notranja stran podložena z najsodobnejšimi vlakni, ki zadržujejo telesno temperaturo.

Angleški Snugpak tipa Sleeka Elite je izdelan iz materiala Paratex Light. Ta je izdelan iz zelo fino tkane preje. 10.000 m vlakna te tkanine ima maso zgolj 54 g. Eno vlakno je desetkrat tanjše od človeškega lasu. Veliko število luknjic omogoča, da vlaga izhlapeva na veliko večji površini in enakomerneje kot pri običajnih tkaninah. Potenje izhlapeva v smeri od znotraj navzven, s čimer se preprečuje ohladitev telesa. Gre za mehko tkanino, ki ima izredno majhno maso in visoko mehansko odpornost. Tkanina ima visoko pretočnost tekočine, saj v 24 urah lahko na 2 m² prepusti do 12 litrov tekočine, slabo pa prepušča veter, saj po industrijskih standardih prepušča zgolj 0,91 m³ vetra na minuto. Posebno obremenjeni deli tega kompleta, kot so ramena, komolci, ovratnik in kolena, so dodatno okrepljeni. Visoko stisljivi material zagotavlja, da se komplet lahko zloži v kompresijsko vrečo na zelo majhno dimenzijo. Masa zgornjega dela kompleta je 650 g.

*Vojak, oblečen
v oblačilni sistem G-LOFT™*

*Dvodelni komplet oblačilnega
sistema G-LOFT™*

*Oblačilni sistem G-LOFT™
se lahko nosi tudi
pod bojno uniformo.*

*Vojak na položaju v obrambi,
oblečen v oblačilni sistem G-LOFT™.*

č) Transportni nahrbtniki

Sodobno bojišče zahteva, da vojak nosi vedno več dodatne opreme. Za prenos bojne, osebne, skupinske in dodatne opreme mora vojak uporabljati nahrbtnik z ustrežno prostornino. Nahrbtnik nosi tudi, kadar opravlja neko nalogo ves dan ali več dni. Če gre za celodnevne, na primer 24-urne dejavnosti, v manjšem, tako imenovanem *patruljnem nahrbtniku*, nosi dodatno opremo. Če je vojak na nalogi več dni, uporabi večji *transportni nahrbtnik*. Takrat se povečajo potrebe po skupni in individualni opremi, kot so na primer dodatna količina streliva, rezervni akumulatorji, bivak vreča, spalna vreča, dodatna količina hrane in vode ter druga potrebna oprema. Tudi vrsto in vsebino patroljnega ali večjega transportnega nahrbtnika lahko glede na nalogo in čas njenega trajanja določa standardni operativni postopek voda oziroma oddelka. Sodobni transportni nahrbtniki se razlikujejo po prostornini in se izdelujejo v izvedbah za bolj ali manj zahtevne uporabnike. Običajno imajo več predelov, ločenih s prekati, ali so celo modularno sestavljeni iz popolnoma ločenih delov. S tem je povečana možnost za shranjevanje najrazličnejše opreme. Vojak si hitreje zapomni, kje je določen kos opreme, hkrati pa lahko najnujnejšo opremo spravi v predel, ki mu je med premikom najlažje dostopen. Posamezni del nahrbtnika ima lahko več mogočih dostopov na sredini, zgoraj ali spodaj, tako da lahko vojak hitro izvleče določen kos opreme, ne da bi izgubljal čas z brskanjem po vsebini nahrbtnika. Nahrbtniki imajo hrbtni del izdelan tako, da omogoča pretok zraka, s čimer je zmanjšana možnost pregrevanja vojaka. Večji transportni nahrbtniki imajo vgrajeno posebno ogrodje iz lahkih metalnih materialov. Ogrodje razbremeni pritisk mase nahrbtnika na ramena in ledveni del vojaka ter olajšuje nošenje velikega bremena. Transportni nahrbtniki imajo široke podložene nastavljive naramne pasove in večtočkovno pripenjanje. S tem je povečano udobje pri nošenju, nahrbtnik pa je stabilno nameščen na vojakov hrbet. Sodobni transportni nahrbtniki niso širši od ramen, zato se vojak z nahrbtnikom lahko spretno giblje tudi skozi ozke prehode.

Ameriški proizvajalec Eagle Industries proizvaja manjše patroljne nahrbtnike, kot je na primer Becker Patrol Pack. Gre za zelo funkcionalen nahrbtnik, izdelan iz 311 g najlonskega materiala Cordura, s katerim lahko prenašamo do 22 kg opreme. Kompaktna oblika nahrbtnika omogoča, da se z njim lahko zlahka premikamo tudi skozi gosto podrast. Vojak lahko zloži opremo v štiri notranje prekate. Na boku nahrbtnika je poseben žep, ki omogoča transport smuči, mačete, antene in druge podobne daljše opreme. Ob straneh, zadaj in na vrhu nahrbtnika, so od 0,6 do 5 cm široki trakovi za pritrditev dodatne opreme. Največji uporabni prostor nahrbtnika ima dimenzije 25,4 x 47 x 15 cm s prostornino 17.907 cm³. Žepi na zgornji strani nahrbtnika imajo dimenzije 7 x 20 x 5 cm s prostornino 700 cm³, žepi na zadnji strani 12 x 14 x 7 cm s prostornino 1176 cm³, žepi na bokih pa 22 x 14 x 7 cm s prostornino 2156 cm³. Skupna uporabna prostornina tega transportnega nahrbtnika je 21.939 cm³. Glede na zahtevo uporabnika je lahko izdelan v črni, zeleni, peščeni, maskirni in drugih barvah.

Vojak, opremljen s patrolnim transportnim nahrbtnikom

Večji transportni nahrbtnik istega proizvajalca Ranger Style Becker Patrol Pack je bil izdelan predvsem za veziste, ki morajo na patrolji poleg druge opreme prenašati tudi nahrbno radijsko napravo. Za razliko od običajnega transportnega nahrbtnika ima ta vgrajene posebne notranje prekate za shranjevanje anten, kablov in druge opreme. Poseben večji prekat je namenjen shranjevanju nahrbtne radijske naprave. Držalo za prenašanje in nosilni trakovi imajo dvojno debelino in so dvojno šivani z močnejšo najlonsko nitjo razreda VII. Dimenzije največjega uporabnega prostora so 34,3 x 47 x 15 cm s prostornino 24.185 cm³. Dimenzije zgornjih žepov so 7 x 20 x 5 cm s prostornino 700 cm³, dimenzije žepov na zadnji strani nahrbtnika so 15 x 20 x 8 cm s prostornino 2.400 cm³, dimenzije stranskih žepov pa 14 x 23 x 7 cm s prostornino 2.254 cm³. Skupna uporabna prostornina tega transportnega nahrbtnika je 29.539 cm³. Nahrbtnik je lahko izdelan v črni, zeleni, peščeni, maskirni in drugih barvah glede na zahtevo uporabnika.

Ameriški transportni nahrbtnik
Ranger Style Becker Patrol Pack

Vojak, opremljen s transportnim
nahrbtnikom SB 21, 1-A

d) Sistemi za prehranjevanje in pripravo hrane

Da bi bil vojak sposoben premagovati bojne napore, mora uživati hrano, ki ima zadostno hranilno vrednost. Glede na čas opravljanja nalog na terenu se izračunata količina in hranilna vrednost posameznih obrokov, ki jih vojak potrebuje. Med patroljiranjem je redna oskrba s toplimi obroki omejena, nemalokrat pa celo nemogoča. Pri tem upoštevamo tudi dejstvo, da lahko patroljiranje traja od nekaj ur do več dni, zato je načrtovanje obrokov in načina prehranjevanja na terenu nujno. Pred izvedbo patroljiranja naj bi se moštvo patrolje oskrbelo z zadostno količino obrokov glede na trajanje naloge. Poleg tega je pomembna tudi raznovrstnost in okusnost obrokov ter način priprave hrane za uživanje. Topel in okusen obrok pomembno vpliva na vojakovo zadovoljstvo in njegovo počutje med opravljanjem nalog na terenu. Večina vojsk uporablja za prehrano vojakov na terenu, kjer je omejena ali nemogoča oskrba s toplimi, torej kuhanimi obroki, vnaprej pripravljene enodnevne obroke za enega ali več vojakov. Tako pripravljene obroki se med seboj razlikujejo po vsebini, dimenzijah pakiranja in načinu priprave hrane. Nekateri obroki vsebujejo zgolj hrano za takojšnje uživanje, torej hladno hrano, medtem ko večina vsebuje tudi dehidrirano hrano, hrano v konzervah ali plastični embalaži, ki jo je mogoče zaužiti hladno ali jo na bolj ali manj izviren način pogreti. Vojak si obrok lahko pogreje v kovinski posodi na odprtem ognju. Posodi je priložen tudi miniaturni gorilnik, ki ima v kompletu gorljivo snov za večkratno uporabo oziroma gorljive tablete za enkratno uporabo. Vojak si lahko obrok pogreje tudi s sodobnimi t. i. *negorljivimi grelci*. Priprava toplih obrokov s kurjenjem ognja in gorilnikov je lahko omejena z zahtevo po maskirni disciplini. Odprt ogenj in dim lahko nasprotnik opazi, medtem ko kurjenje, uporabo gorilnikov in toplo hrano tudi zavoha. Dnevni obroki so pakirani v embalažo različnih dimenzij, zato lahko vojaki vsebino posameznih obrokov enakomerno porazdelijo v prekate transportnega nahrbtnika in po žepih uniforme. Tako je hrana vojaku zlahka dostopna vsak trenutek, poleg tega pa natančno ve, kje je določen kos dnevnega obroka. Večje obroke lahko na primer shrani v transportni nahrbtnik, medtem ko ima energetske ploščice in vitaminske napitke ves čas na dosegu roke. Priprava večjih obrokov in zaužitje sta običajno omejena na točno določen čas glede na okoliščine in trajanje naloge.

V Nemčiji na primer proizvajajo individualni dnevni obrok EPA (*nem. Einmannpackung*) v treh različicah. Vsak enodnevni obrok vsebuje dva samostojna obroka, na primer zeleni fižol s šunko, italijanske špagete, golaž ali grahovo juho s slanino. Poleg tega ta obrok vsebuje manjše konzerve paštete, granulat sadnega napitka, kavni in čajni ekstrakt, smetano v prahu, čokoladno tablico, biskvit, margarino, sladkor, sol, marmelado, žvečilni gumi, tablete za prečiščevanje vode, papirnate brisačke, vlažilne robčke in vžigalice. Oba glavna obroka v kompletu je mogoče zaužiti tudi hladna, ne da bi bila zmanjšana njuna hranilna vrednost ali okus. Tablete za prečiščevanje vode se uporabijo le, kadar ni mogoče prevreti uporabljene vode za pripravo hrane. Pri tem dve tableti vržemo v en liter vode in rahlo stresamo. Tako prečiščeno vodo lahko zaužijemo po 20 minutah, ko v vodi pride do ustrezne kemične reakcije. Individualni dnevni obrok je pakiran v kartonsko škatlo. Njegova skupna masa je nekaj več kot 1300 g.

Nemški individualni dnevni obrok EPA (Einmannpackung)

Vsebina individualnega dnevnega obroka EPA (Einmannpackung)

V angleški vojski uporabljajo pripravljene obroke 24-Hour Operational Ration Pack. Najnovejši obrok GP (*angl. General Purpose*) velja za standardnega z izbiro med sedmimi različnimi meniji. Glede na prehranjevalne navade vojakov, ki pripadajo različnim verskim skupnostim, se proizvajajo obroki Halal in Hindu vsak s po tremi meniji. Vegetarijski dnevni obroki se tudi proizvajajo v treh menijih. Za patroljiranje se uporabljajo dnevni obroki s štirimi meniji. Pri teh obrokih gre za dehidrirane obroke z majhno maso in več kalorijami, rehidrirajo pa se lahko z vodo, snegom ali ledom. Glede na klimatske

razmere, v katerih se opravljajo bojne naloge, se uporabljajo dnevni obroki, prilagojeni okolju s hladno klimo CC (*angl. Cold Climate*) ali okolju s toplo klimo HC (*angl. Hot Climate*). Standardni 24-urni dnevni obrok je namenjen splošni uporabi na terenu. Gre za obrok, ki zadovolji prehranjevalne potrebe enega vojaka v enem dnevu in vsebuje uravnotežene prehranske sestavine. Mogoče je zaužiti toplega ali hladnega. Obrok v povprečju vsebuje od 3800 do 4200 Kcal, 10 % proteinov, ne več kot 35 % maščobe in 55 % karbohidratov. Enak obrok se lahko uživa več kot 15 zaporednih dni, vendar glede na hranilno vrednost ni priporočljivo uživanje, daljše od 30 dni. Dnevni obroki vsebujejo zajtrk, glavni obrok, prigrizek, napitke in dodaten pribor, kot so vžigalice, robčki ipd. Glavni obroki so shranjeni v tesno zaprti fleksibilni staniolski embalaži, celoten dnevni obrok pa je shranjen v vodoodporni embalaži v kartonski škatli z dimenzijami 200 x 190 x 110 mm. Embalažo z obrokom za zajtrk ali glavnim obrokom je mogoče pogreti s potapljanjem v vrelo vodo. Vodo je mogoče zavreti s heksaminskim gorilnikom *Tommy Cooker*. Gre za miniaturni, zložljivi, kovinski gorilnik s priloženimi osmimi heksaminskimi tabletami. Te so sicer visoko toksične, pri gorenju tvorijo močan vonj, in ker so povoščene, jih je težko prižgati. K posameznemu dnevnemu obroku se za vsake tri dni dodeli po en gorilnik. Rok uporabe standardnega dnevnega obroka iz iste serije pakiranja je vsaj tri leta. Standardni 24-urni obrok lahko vsebuje enega izmed sedmih menijev, vsak izmed njih pa ima oznako od A do G. Meni F na primer vsebuje hamburger z govedino in fižolom za zajtrk, medtem ko je glavni obrok sestavljen iz juhe, zrezka z zelenjavo in krompirjem ter riževega pudinga. Za prigrizek meni F vsebuje še ovseno ploščico, sadni biskvit, kolaček, sirni namaz, čokolado in bonbone. V isti meni spadajo tudi napitki, kot so čokoladni napitek, mleko v prahu, sladki čaj, kava ter granulat pomarančnega ali limoninega napitka. V dodatni pribor spadajo še žvečilni gumi, vodoodporne vžigalice, papirnate brisačke in tablete za prečiščevanje vode. Komplet dnevnih obrokov za štiri osebe je sestavljen iz štirih standardnih dnevnih obrokov in se uporablja predvsem za prehranjevanje posadke v oklepni bojnih vozilih z dodatnimi sadnimi napitki v prašku. Komplet dnevnih obrokov za deset ljudi je namenjen za njihovo 24-urno prehranjevanje. Od predhodno opisanih kompletov se razlikuje predvsem po tem, da vsebuje dodatne količine svežega sadja in zelenjave, vendar ima tudi krajši rok trajanja. Uporaba tega kompleta je odvisna tudi od danih okoliščin in možnosti.

*Angleški heksaminski gorilnik
Tommy Cooker*

Ameriški že pripravljene obroke MRE² (*angl. Meal Ready to Eat*) je namenjen prehrani vojaka med napornimi dejavnostmi, kot so urjenje in opravljanje bojnih nalog v razmerah, v katerih ni mogoče vzpostaviti običajne prehranjevalne infrastrukture. Gre za popoln, že pripravljene obroke s pripadajočim priborom; pakiran je v fleksibilno embalažo kvadraste oblike, ki ne prepušča zraka. Celoten obrok ima v originalnem pakiranju dimenzije 310 x 200 x 50 mm in ga je mogoče zlahka shraniti v žepe in prekate transportnih in bojnih nahrbtnikov ali v žepe bojne uniforme. Neto masa posameznega pakiranja je manj kot en kilogram. Uporabnik lahko izbira med 24 različnimi osnovnimi meniji, kot so fižol s čilijem, svinjska rebra, ravioli z govedino, omeleta s sirom in zelenjavo, piščančja prsa, dušena govedina, tuna, vegetarijanski hamburger z omako za žar, tortelini s sirom, piščanec s špageti, pečena govedina z zelenjavo, špageti z mesno omako, špageti s čilijevo omako itn. Meni številka 16 na primer vsebuje piščanca s špageti, sadje, energetska ploščica, krekerje, sirni namaz, kolač, kakav v prahu, pekočo omako, žvečilni gumi, papirnate robčke, negorljivi grelec in pribor. Vsebina posameznega obroka je sestavljena tako, da je zagotovljena potrebna hranilna vrednost. Posamezno pakiranje lahko vsebuje enega izmed 24 menijev ter dodatke, kot so jabolčna kaša, ananasov, jagodni, breskov ali hruškov kompot, pekavske izdelke, kot so kolači, ter sadne ploščice različnih okusov ali krekerje, napitke, različne prigrizke, namaze, čokolade, dodatke jedem, jedilni pribor in druge nujno potrebne pripomočke za pripravo in uživanje hrane. Skupna energetska vrednost posameznega pripravljenega obroka je 1250 Kcal in vsebuje 13 % proteinov, 36 % maščob in 51 % karbohidratov. Vsebina tako pripravljenega obroka naj bi skladno z ameriški vojaškimi standardi zadovoljevala tretjino dnevnih potreb vojaka po vitaminih in mineralih. Razen praškastih napitkov je pravzaprav vsa hrana enega pakiranja pripravljena za takojšnje zaužitje. Glavni obrok je mogoče zaužiti tudi hladno pripravljen.

² *Meal Ready to Eat (Internet 13: <http://www.mreinfo.com/>, October 2006, MRE Info).*

*Vsebina ameriškega pripravljene obroka
MRE (Meal Ready to Eat)*

Če taktični položaj dopušča, se lahko glavni obrok pogreje z vstavljanjem originalnega pakiranja v negorljivi grelec za enkratno uporabo, kot je na primer ameriški FRH (*angl. Flameless Ration Heater*), ki spada v komplet MRE. Ta grelec je izdelan za pogrevanje glavnih obrokov, pakiranih v standardno embalažo. Za pogrevanje ne potrebujemo odprtega ognja, ampak zadostuje zgolj voda, zato je grelec še posebej primeren za uporabo v okoliščinah, v katerih je uporaba odprtega ognja prepovedana. Njegove dimenzije so 13,2 x 10,6 cm, masa 42,5 g, rok uporabe pa pet let. Uporaba grelca FRH je okolju varna. Izdelan je na podlagi jekla, magnezija in natrija. Grelec, ki ima obliko tanke pravokotne ploščice, je shranjen v vodotesno, prosojno, polietilensko vrečko, ki je široka 14,6 cm in dolga 36,2 cm. Pred uporabo odtrgamo zgornji rob vrečke in vanjo ob grelec vložimo standardno pakiran glavni obrok. V vrečko potem nalijemo vodo do označbe in zvijemo odprti konec vrečke. Kemična reakcija, ki steče ob stiku vode s snovjo v grelcu, sprosti dovolj visoko temperaturo, da je obrok po 12 minutah dobro pogret. Standardno pakiranje obroka nato potegnemo iz vrečke, odtrgamo rob pakiranja, razpremo robove, z žlico premešamo vsebino in pojedemo kar iz originalnega pakiranja. Uporabnost grelca FRH dokazuje podatek, da je proizvajalec Zesto-Therm od leta 1990 izdelal prek 100 milijonov takih grelcev.

*Uporaba ameriškega
negorljivega grelca FRH
(Flameless Ration Heater)*

Rok trajanja MRE je odvisen od temperature skladiščenja. Pri skladiščenju na temperaturi 27° C je njegov rok trajanja tri leta, lahko pa se podaljša, če se pred uporabo skladišči pri nižji temperaturi. Pri temperaturi 16° C se lahko podaljša tudi do 10 let, pri skladiščenju na temperaturi 48° C pa je bistveno nižji, in sicer en mesec. Seveda je rok uporabe pogojen z dejstvom, da embalaža MRE ni bila poškodovana. Od leta 1997 so pakiranja MRE opremljena z indikatorjem TTI (*angl. Time and Temperature Indikator*), ki je namenjen določanju uporabnosti vsebine. Gre za indikator z obliko kolobarja. Zunanji krog je temnejši, medtem ko je notranji svetlejši. Vse dokler je notranji krog indikatorja svetlejši kot zunanji, je MRE še uporaben. Z drugimi besedami, temnejši kot je notranji krog kolobarja, manj svež je MRE. Da bi lažje določili njegovo starost, ima vsako posamezno pakiranje in tudi vsak prehrambeni artikel v posameznem MRE vtisnjeno šifro pakiranja. Običajno ima šifra obliko, kot je na primer 03/09/01, kar pomeni, da je bil MRE pakiran devetega marca leta dva tisoč ena. V nekaterih primerih pa ima šifra obliko, kot je na primer 1068, pri kateri 1 pomeni leto dva tisoč ena, medtem ko številka 068 pomeni, da je bil MRE pakiran osemindesetdeseti dan leta dva tisoč ena.

e) Hidracijski sistemi

Da ne bi prišlo do dehidracije, mora vojak med dolgo fizično dejavnostjo v telo vnašati zadostne količine vode z dodatki mineralov in vitaminov. Čutarice z vodo so vojaku med bojem težko dostopne, vračanje čutarice v torbico za nošenje pa je zamudno opravilo. Zaradi teh razlogov so začeli s proizvodnjo hidracijskih sistemov. Ti so izdelani iz visoko odpornih najlonskih materialov. Velika kapaciteta rezervoarjev za tekočino, majhna masa, ohranjanje temperature tekočine, priročen način naramnega nošenja in enostavna, v vsakem trenutku dosegljiva cev z ustnikom so prednosti, ki odlikujejo hidracijske sisteme. Gre za rezervoar za tekočino, vložen v najlonsko prevleko, ki se nosi na hrbtu.

Ameriški hidracijski sistem Blackhawk Hydra Storm Turbine 100oz ima nastavljive podložene naramnice, zato ga je mogoče nositi prek taktičnega jopiča ali oprtnika, lahko pa se uporablja in nosi tudi v transportnem nahrbtniku. Stran, ki je v stiku s hrbtom, ima všito podlogo, ki preprečuje čezmerno potenje, robustni zunanji del pa preprečuje poškodbe in iztekanje vode. Sistem se glede na zahtevo uporabnika lahko izdelava v različnih barvah. Izdelan je iz materiala, odpornega na visoke temperature, ima pa tudi termoizolacijsko podlogo. Rezervoar za vodo s kapaciteto treh litrov je mogoče odstraniti in očistiti, posamezne dele pa je po izrabi ali okvari mogoče zamenjati.

Pri ameriškem hidracijskem sistemu S.T.R.I.K.E. Cyclone 100oz gre za nahrbtnik z vgrajenim rezervoarjem za vodo. Notranji del zagotavlja dodaten prostor za opremo, na zunanjem delu pa je več kot 100 točk s prešitimi trakovi za pritrditev različne opreme.

*Ameriški hidracijski sistem
Thermobak 3L*

*Vojak, opremljen z
hidracijskim sistemom
Thermobak 3L*

Uporaba hidracijskega sistema

Hidracijski sistem ameriškega proizvajalca Eagle Industries RHP-2P (*angl. Recon Hydro Pack 2 Pocket*) je izboljšani hidracijski sistem, ki je izredno funkcionalen. Osnovni rezervoar za vodo je praktično vstavljen v manjši nahrbtnik z dvema žepoma z uporabnim prostorom. Cev za pitje ima na ustju nameščen sistem za odpiranje oziroma zapiranje, celotna površina cevi od rezervoarja do ustja pa je prevlečena s termoizolacijskim tekstilom. Kapaciteta rezervoarja za vodo je tri litre. Prostor za shranjevanje rezervoarja ima dimenzije 43,2 x 22 x 5 cm s prostornino 4752 cm³. Večji žep za shranjevanje opreme ima dimenzije 24,1 x 20 x 7 cm s prostornino 3374 cm³. Manjši žep ima dimenzije 9,5 x 19,6 x 7 cm s prostornino 1303 cm³. Skupna uporabna prostornina tega hidracijskega sistema je 9429 cm³. Masa praznega sistema je 975,2 g. Izdelan je lahko v črni, zeleni, peščeni, maskirni ali drugih barvah glede na zahtevo uporabnika.

*Ameriški hidracijski sistem RHP-2P
(Recon Hydro Pack 2 Pocket)*

7 OGNJENA PODPORA

Patrulja, ki ima zagotovljeno ognjeno podporo, ima več možnosti za preživetje moštva patrolje. Načrtovanje ognjene podpore je pomemben element patroljiranja. Oboroženi boj tvorita bojevanje in omogočanje bojevanja. Pri bojevanju gre za fizično uničevanje nasprotnika in njegovih sredstev, medtem ko gre pri omogočanju bojevanja za zagotavljanje čim ugodnejših razmer za oboroženi boj. Enote, ki zagotavljajo razmere za bojevanje, niso neposredno vključene v boj. Omogočanje bojevanja delimo na podporo bojevanju in podporo delovanju. Podpora delovanju se uresničuje prek intendantske, prometne, tehnične in drugih služb. Podpora bojevanju pa se uresničuje prek ognjene podpore bojevanju in drugih vrst podpore bojevanju, kot sta inženirska in varnostna podpora ipd.

Ognjena podpora je skupinska in usklajena uporaba ognja kopenskih in mornariških sistemov za posredno delovanje, oboroženih zračnih plovil, elektronskega bojevanja in nebojnih sredstev proti zemeljskim ciljem, ki podpirajo bojno delovanje na operativni in taktični ravni (*Furlan: 2004*). Ognjena podpora je kolektivna in usklajena uporaba orožij za posredno delovanje ter oboroženih zračnih plovil v podporo bojnemu načrtu. Da bi dosegli čim večji uspeh ognjene moči, ki jo zagotavlja ognjena podpora, mora ta biti vključena v načrt delovanja patrolje. Nujna je usklajenost načrtovanja med vodjo patrolje in enoto, ki zagotavlja ognjeno podporo. Poveljnik patrolje mora storiti vse za predhodno izvedbo ukrepov za usklajevanje ognjene podpore. Ti ukrepi so varnostna črta ognjene podpore, območje prostega ognja, črta uskladitve ognjene podpore in črta končnega zaščitnega ognja (KZO). Vodja patrolje mora poznati vrsto orožja, ki zagotavlja ognjeno podporo, razpoložljivo količino streliva, vrsto streliva in tehnične zmogljivosti posameznega orožja za ognjeno podporo. Sredstva ognjene podpore se lahko uporabijo za posredno ali neposredno obstreljevanje ciljev. Poleg ubojnega streliva lahko orožje za ognjeno podporo uporabi tudi strelivo za osvetljevanje in zadimljanje bojišča. Pehotnemu vodu se zagotavlja podpora bojevanja z uporabo artilerije, zračne obrambe, inženirstva, mornarice in letalstva. Pri artileriji gre za uporabo klasične, raketne in kombinirane artilerije. Artilerijska ognjena podpora se zagotavlja z uporabo raketometov, minometov, havbic in topov. Podporo bojevanju zagotavlja bataljon ali višja enota. Poveljnik bataljona se glede na presojo položaja odloči, kako bo uporabil razpoložljiva sredstva. Pehotni četi lahko doda podporne elemente ali pa jih zadrži pod svojim nadzorom in z njimi prav tako zagotavlja podporo pehotnim četam, pri čemer posameznim podrejenim enotam določi prednost za uporabo sredstev za ognjeno podporo. Poveljnik čete lahko doda podporne elemente vodu ali pa jih zadrži pod svojim poveljstvom in zagotavlja ognjeno podporo vodu v patrolji, tako da določi prednost za uporabo sredstev za ognjeno podporo. Poveljnik patrolje mora vedeti kako lahko uporabi dodana sredstva. Med načrtovanjem ognjene podpore poveljnik patrolje prejme od poveljnika čete že izdelan načrt ognjene podpore čete. Ta obsega lokacije, na katerih se lahko pričakuje nasprotnik. Označimo jih kot cilje, te pa z zaporedno številko in vrsto cilja. Za določeni cilj lahko načrtujemo tudi količino in vrsto streliva. Lokacija je lahko hkrati lokacija poznanega položaja nasprotnika. Poveljnik patrolje glede na okoliščine na bojišču in na že določene cilje za ognjeno podporo določi dodatne cilje, ki jih potrebuje za podporo pri izvedbi patrolje. Poveljnik patrolje ali njegov prednji opazovalec izbrane cilje posreduje poveljniku čete. Ta v sodelovanju s svojim prednjim opazovalcem sprejme, zavrne ali prilagodi cilje, ki jih je predlagal poveljnik patrolje. Če poveljnik čete sprejme ali prilagodi zahtevane cilje, jih vključi v ognjeni načrt čete. Četni prednji opazovalec posreduje nove cilje bataljonskemu prednjemu opazovalcu, ki jih vključi v svoj ognjeni načrt. Ko so cilji popolnoma usklajeni in vključeni v splošni načrt ognjene podpore, je o tem obveščen poveljnik patrolje. Ta lahko zahteva ognjeno podporo prek svojega prednjega opazovalca na predhodno določene cilje ali pa na cilje, ki se pojavijo na drugih lokacijah. Poveljnik patrolje je med načrtovanjem izvedbe naloge in s tem ognjene podpore že predvidel, kako bo za vsako posamezno fazo patrolje najučinkoviteje uporabil razpoložljiva sredstva ognjene podpore, in sicer vrsto, količino in način ognja na vsak predhodno določeni cilj.

7.1 ARTILERIJA

Artilerijske enote zagotavljajo patrolji učinkovito ognjeno podporo. Artilerijska ognjena podpora se uporablja najpogosteje. Artilerija ima številne značilnosti, ki jih enote v manevru s pridom izkoriščajo. Mednje sodi precej dobra premičnost po zemljišču, velika ognjena moč, možnost uporabe različnega streliva, natančnost zadevanja ciljev, velik domet in velika frekvenca streljanja. Sicer pa moramo pri načrtovanju artilerijske podpore upoštevati tudi nekatere njene omejitve, kot so slabe zmogljivosti samoobrambe artilerijskih

položajev, omejena premičnost na zemljišču z redkimi komunikacijami, dolga priprava za bojno delovanje ter precej zapleten postopek za odkrivanje in določanje ciljev. Od artilerijskega orožja se najpogosteje uporabljajo minometi.

7.1.1 ARTILERIJSKA OGNJENA PODPORA

Artilerijska orožja za ognjeno podporo so na primer netrajni top kalibra od 57 do 120 milimetrov, avtomatski univerzalni top kalibra 20 milimetrov, havbica 155 milimetrov, različni raketni sistemi ipd. Artilerijska ognjena podpora se običajno uporablja za razbitje nasprotnikove formacije in prikovanje nasprotnika na položaje. Artilerija lahko zagotovi hiter in natančen ogenj z uporabo različnih vrst streliva. Zagotavlja lahko stalno ognjeno podporo v vseh vremenskih in zemljiščnih razmerah, hitro preusmerja in osredotoča ogenj na različne cilje, podpira napredujoče enote tudi po globini na velikih razdaljah, lahko uporablja številne vrste streliva in z dobro izbranega položaja dlje časa neprekinjeno zagotavlja natančno obstreljevanje ciljev.

Omejitve artilerijske ognjene podpore:

- zmanjšana učinkovitost pri streljanju na premikajoče se cilje,
- uničenje točkastih in dobro utrjenih ciljev lahko zahteva veliko količino streliva,
- povečana možnost, da so položaji odkriti.

Artilerijska ognjena podpora

7.1.2 MINOMETNA OGNJENA PODPORA

Bataljon ima v svoji formaciji običajno minomete kalibra 120 milimetrov. Z njihovo uporabo se zagotavlja hitra in močna ognjena podpora. Z minometi lahko vod v patrulji na nasprotnika usmeri močan, natančen in enakomeren ogenj. Z njimi lahko uničimo tiste cilje, ki jih ni mogoče uničiti pri streljanju z orožjem, katerega krivulja pri letu izstrelka ima ostre kote. Gre za cilje, ki so skriti za vrhom kakega hriba, v gozdovih, rovih, globelih, naseljenih območjih ipd. Prednosti uporabe minometov so razmeroma enostavno sodelovanje s pehotnim vodom, hiter reakcijski čas in možnost zadevanja ciljev pod visokimi koti.

Druge prednosti minometne ognjene podpore:

- velik delež eksploziva v mini,
- visoka hitrost streljanja,
- enostavna uporaba in dolga življenjska doba,
- možnost streljanja iz rogov in zaledja,
- velika mobilnost, predvsem pri lahkih in samovoznih minometnih sistemih,
- možnost uporabe sodobnega streliva, tudi (samo)vodenega.

Omejitve minometne ognjene podpore:

- majhen učinkoviti domet,
- razmeroma dolg čas za pripravo ognjenega položaja in odpiranje ognja,
- večji raztros iztrezkov,
- daljši čas, ki je potreben, da mina prileti do cilja,
- omejena količina streliva,
- pri streljanju pod visokimi koti se poveča možnost, da radarji odkrijejo položaje minometov,
- sočasno omejeno delovanje letalske podpore.

Minometna ognjena podpora

7.2 LETALSTVO

Letalstvo pomembno prispeva k učinkovitosti enote v manevru. Prednosti uporabe letalstva so presenečenje, velika ofenzivna moč, možnost izvidovanja iz zraka, možnost uporabe različnih letalskih oborožitvenih sistemov in številnih vrst streliva, delovanje na veliki globini ter hitra in prilagodljiva odzivnost, demonstrativen učinek na nasprotnika. Letalska podpora kopenskimi silam je lahko posredna in neposredna. Pri neposredni zračni podpori gre za delovanje letalstva proti ciljem nasprotnika, ki so v neposredni bližini lastnih enot. Taktično delimo operacije za podporo iz zraka *na načrtovane* in *operacije na poziv*. Načrtovane operacije predvidimo že med načrtovanjem bojnih operacij. Operacije na poziv pa se izvajajo takrat, ko to zahtevajo razmere na bojišču. Zaradi omejenosti s sredstvi in povečane potrebe po uporabi letalskih sil na celotnem vojskovališču je delovanje letalstva centralizirano na ravni letalskih sil celotnih oboroženih sil, kar povečuje njihov odzivni čas in nekoliko zaplete postopke za dodelitev letalske podpore. Letalske naloge so dodeljene posameznim enotam in letalom pri razporejanju letalskih kapacitet in načrtovanju z neposrednimi ukazi. Načrtovanje letalske podpore zahteva izvedbo nujno potrebnih varnostnih ukrepov za zaščito lastnih enot v manevru, usklajeno delovanje vseh komponent sistema, ki usmerja podporo iz zraka, natančno označevanje svojih in nasprotnikovih sil ter dosledno izvajanje postopkov za sprejem letal. Usmerjevalci zračne podpore

Letalska ognjena podpora

so poveljniku bataljona v pomoč pri načrtovanju in zahtevah ter izvedbi nalog neposredne zračne podpore. Usmerjevalec zračne podpore povezuje enoto v manevru in letalo v napadu. Pehotni vod lahko zagotavlja informacije, ki jih uporabi usmerjevalec zračne podpore za označevanje nasprotnikovih sil.

7.2.1 JURIŠNI HELIKOPTERJI

Uporaba jurišnih helikopterjev v združenih operacijah oboroženih sil povečuje ubojno moč kopenskih sil. Prednosti uporabe jurišnih helikopterjev v podpori kopenskih sil so velika ognjena moč, presenečenje, sposobnost prikrivanja, velika prilagodljivost zemljišču, velik psihološki učinek na nasprotnika, možnost delovanja po globini, velika natančnost pri zadevanju ciljev, povečana možnost izvidovanja in prepoznavanja ter odkrivanja ciljev in možnost uporabe različnih oborožitvenih sistemov. Najpomembnejša naloga jurišnih helikopterjev je uničevanje oklepno mehaniziranih nasprotnikovih sil. V zahtevi za podporo jurišnih helikopterjev poveljnik kopenske enote v manevru prek radijske zveze sporoči pilotu jurišnega helikopterja svojo presojo položaja. Ta obsega naslednje elemente: način označevanja svojih sil in nasprotnika, nalogo kopenskih sil v manevru in koncept izvedbe naloge, koncept izvedbe naloge jurišnega helikopterja, območje spopada, način označevanja ciljev, ukrepe usklajevanja ognjene podpore, koordinatne točke, zahtevo za hitro ognjeno podporo in čas izvedbe. Potem ko vodja bojne skupine jurišnega helikopterja prejme zahtevo za podporo, poveljniku kopenske enote v manevru sporoči svojo izhodiščno točko in ognjene položaje, s katerih bo najlažje deloval po ciljeh in opazoval območje spopada ter svoj koncept izvedbe naloge. Po izvedbi naloge vodja bojne skupine jurišnega helikopterja poroča poveljniku kopenske enote v manevru o uničenih ciljeh.

*Jurišni helikopter
podpira pehotne enote
na zemlji.*

7.3 MORNARICA

Če operacije potekajo v bližini obsežnih vodnih površin, kot so jezera, morja, široki vodotoki ali reke in če lastne oborožene sile uporabljajo tudi vojaško mornarico, lahko kopenske enote v manevru načrtujejo ladijsko ognjeno podporo. Oborožitveni sistemi na plovilih so v pristojnosti poveljnika artilerije. Zaradi tega je v njeno sestavo lahko dodeljen usklajevalec ladijske ognjene podpore. Mornarica lahko pehotnim enotam zagotavlja ladijsko, podmorniško in letalsko ognjeno podporo, ker so v sestavo mornariških bojnih skupin vključene tudi letalonosilke in podmornice.

*Mornariška bojna skupina
podpira pehotne enote
na zemlji.*

8 POSTOPKI ZA VODENJE ENOT

Postopki za vodenje enot so poveljujočemu v pomoč pri načrtovanju in izvedbi nalog. Prav tako pomagajo poveljnikom oddelkov in vodjem ognjenih skupin kar najbolje izkoristiti čas, zmogljivosti in moštvo. Upoštevati je treba vse korake postopka za vodenje enot, izvedba posameznega koraka pa je odvisna od razpoložljivega časa in naloge.

8.1 KORAKI POSTOPKA ZA VODENJE ENOT

Postopek za vodenje enot je sestavljen iz šestih zaporednih korakov. Koraki postopka za vodenje enot so: začetek načrtovanja, priprava na izvidovanje in usklajevanje, izvidovanje, zaključek načrtovanja, izdaja bojnega povelja in nadzorovanje. Koraki postopka za vodenje enot so predstavljeni s podatki o *začetku načrtovanja*, *pripravi na izvidovanje in usklajevanje*, *izvidovanju*, *zaključku načrtovanja*, *izdaji bojnega povelja*, *nadzorovanju*³.

8.1.1 ZAČETEK NAČRTOVANJA

Po sprejemu naloge poveljnik patrolje načrtuje učinkovito izrabo razpoložljivega časa za priprave na nalogo in njeno izvršitev. Pri izdelavi časovnice aktivnosti uporabi tehniko obratnega načrtovanja, in sicer najprej določi čas zadnje dejavnosti patrolje, glede na ta čas pa izdela časovnico dejavnosti patrolje. Ta obsega vse njene dejavnosti v časovnem zaporedju od izvedbe do sprejema naloge. Takšen način načrtovanja zagotovi čas za vse dejavnosti patrolje, ki so nujne za izvršitev naloge. V začetku načrtovanja poveljnik patrolje že proučuje zemljišče, čas in položaj svojih ter nasprotnikovih enot. Na podlagi teh proučevanj izdela predhodni načrt za izvršitev naloge. Ta je začasen in se pogosto spremeni.

8.1.2 PRIPRAVA NA IZVIDOVANJE IN USKLAJEVANJE

Poveljnik patrolje izbere smer premika, izdela časovnico izvidovanja in usklajevanja s sosednjimi enotami ter enotami za ognjeno podporo. Poveljnik patrolje na izvidovanje običajno vzame s seboj poveljujoče skupin in dodanih enot.

8.1.3 IZVIDOVANJE

Na izvidovanju poveljnik patrolje dokončno presodi položaj. Srečanje s poveljujočimi sosednjih enot, enot na prednjih položajih in enot za ognjeno podporo se pred odhodom na nalogo opravi skladno s predhodno izdelano časovnico. Poveljnik patrolje presodi, kako zemljišče vpliva na predhodni načrt. Glede na vpliv zemljišča poveljnik patrolje načrt dopolni, ga spremeni ali zavrne, če je treba. Med izvidovanjem poveljnik patrolje določi primerno točko, s katere bo pozneje orientiral poveljujoče skupin.

8.1.4 ZAKLJUČEK NAČRTOVANJA

Po vrnitvi z izvidovanja poveljnik patrolje konča načrtovanje in dokončno pripravi bojno povelje.

8.1.5 IZDAJA BOJNEGA POVELJA

Če je mogoče, poveljnik patrolje izda bojno povelje celotnemu moštvu patrolje s točke, ki jo je izbral med izvidovanjem in s katere je najboljši razgled na območje delovanja. Če to ni mogoče, poveljujoče skupin in celotno moštvo na izbrani lokaciji orientira z uporabo topografskih kart, fotografij, skic in izdelanega modela zemljišča.

8.1.6 NADZOROVANJE

Poveljnik patrolje nenehno nadzoruje dejavnosti svoje enote in je odgovoren, da se izdano bojno povelje uresničuje, kot je bilo določeno.

³ Troop Leading Procedures (FMFM 6-5 Marine Rifle Squad 1991).

9 PRIPRAVE ZA IZVEDBO PATRULJE

Poveljnik čete posreduje vodji patrolje vse tiste informacije, ki so potrebne za izvedbo patrolje. Obvesti ga o glavnih smereh premika patrolje, nevarnih območjih, razporeditvi nasprotnika, dejavnostih lastnih enot, nalogi in smereh premika drugih patrolj na območju delovanja, času odhoda oziroma vrnitve patrolje in razporeditvi lastnih enot. Poveljnik čete vodji patrolje preda razpoznavne znake. Vodja patrolje in poveljnik čete uskladita način in čas oziroma lokacijo poročanja patrolje. Poveljnik čete lahko od patrolje zahteva pridobitev posebnih obveščevalnih informacij in seznanjeni vodjo patrolje z dodanimi enotami ter oborožitvijo, sredstvi in opremo, ki jo ima patrolja na voljo. Podčastnik voda vzpostavi stik z dodanimi skupinami in službami, ki zagotavljajo obroke, vodo, strelivo, gorivo, radijske naprave in rezervne akumulatorje ter druga materialna sredstva, potrebna za izvedbo naloge. Vodja patrolje in poveljnik čete pregledata vsebino pripravljenega načrta. V razgovoru ugotovita, če sta vodji patrolje popolnoma jasna naloga in njen namen ter če povelje za patroljo vsebuje vse, kar je potrebno za njeno izvršitev. Poleg tega mu poveljnik čete svetuje pri pregledu patrolje pred odhodom na nalogo. Po opravljeni nalogi vodja patrolje poveljniku čete, poveljniku višje lastne enote ali častniku iz S-2 poroča o opravljeni nalogi. Poročilo mora biti predano čim prej po vrnitvi patrolje, ker so sveže informacije najboljše. Premik patrolje je mogoč le z odobritvijo poveljnika čete, nadzor patrolje pa izvaja poveljnik čete prek poveljnika patrolje. Priprava je sestavljena iz vnaprej določenih korakov, ki vsak zase zagotavljajo, da bo opravljeno vse potrebno za uspešno izvedbo patrolje. Usklajevanje poveljujočih poteka ves čas priprav na patroljo. Poveljujoči se običajno vnaprej dogovorijo za čas in lokacijo usklajevalnih sestankov. Koraki v pripravi za izvedbo patrolje so izdelani na podlagi postopka za vodenje enot. Koraki si sledijo v določenem zaporedju in so odvisni od razpoložljivega števila ljudi, časa za izvidovanje in že izvedenih priprav, ki sta jih opravila poveljnik čete in voda ali pristojni obveščevalni častnik S-2.

Koraki pri pripravi na izvedbo patrolje so:

- začetek načrtovanja patrolje:
 - proučitev naloge,
 - presoja položaja,
 - izdelava časovnice,
 - organiziranje patrolje,
 - izbira moštva, oborožitve in opreme,
 - izdaja pripravljalnega povelja,
 - izbira smeri premika,
 - izdelava modela zemljišča,
 - izdelava prosojnice,
 - izdelava načrta ognjene podpore;
- priprava na izvidovanje in usklajevanje,
- izvidovanje,
- zaključek načrtovanja,
- izdaja bojnega povelja,
- nadzorovanje in preverjanje:
 - izdelava standardnih operativnih postopkov,
 - urjenje odziva na stik z nasprotnikom.

9.1 ZAČETEK NAČRTOVANJA PATRULJE

9.1.1 PROUČITEV NALOGE

Vodja patrolje na podlagi razpoložljivih informacij pazljivo prouči nalogo in zapiše posebnosti. Pri tem prepozna dodatne naloge, ki jih bo treba opraviti za uspešno izvedbo temeljne naloge. Za vse dodatne naloge po potrebi organizira dodatno načrtovanje, moštvo, opremo in sredstva.

9.1.2 PRESOJA POLOŽAJA

Vodja patrolje analizira zemljišče in položaj glede razmestitve svojih in nasprotnikovih enot. Da bi sprejel kar najboljšo odločitev, mora upoštevati vse dejavnike in njihov vpliv na različne odločitve, ki bi jih lahko sprejel. Da bi vodja patrolje lažje presodil položaj, upošteva *naloge, nasprotnika, zemljišče in vremenske razmere, razpoložljivo ognjeno podporo in enote ter razpoložljivi čas*⁴. Presoja položaja je hiter ponavljajoči se miselni proces, ki poteka ne glede na nujnost sprejemanja odločitve. Vodja patrolje vedno sprejema odločitve na podlagi presoje položaja.

9.1.2.1 NALOGA

Naloga se poda s kratkim in jasnim stavkom, ki mora vsebovati odgovore na pet vprašanj:

- **K**do bo izvršil nalogo?
- **K**aj je treba narediti?
- **K**daj se bo naloga izvedla?
- **K**je se bo izvedla?
- **Za**kaj se bo izvedla?

Nalogo je treba natančno proučiti in jo popolnoma razumeti. Naloga je osnova za vse dejavnosti patrolje, dokler ni opravljena.

9.1.2.2 NASPROTNIK

Informacije o nasprotniku prihajajo iz različnih virov. Najzanesljivejše so informacije, pridobljene z lastnim izvidovanjem. Vodja patrolje želi pridobiti čim več zanesljivih informacij o nasprotnikovih lokacijah, moči, sestavi, oborožitvi, taktiki, usposobljenosti, morali, izkušnjah in dejavnostih. Informacije o nasprotniku morajo biti v nadrejeno poveljstvo posredovane čim hitreje, natančno in celovito. Vodji patrolje pomagajo pri presoji nasprotnikovega položaja, podatki o *času, lokaciji, opremi, velikosti, enoti in o tem, kaj dela, ter podatki o branjenosti, okrepitvah, napadu, umiku, zamudi oziroma odlogu in strupih*⁴

9.1.2.3 ZEMLJIŠČE IN VREMENSKE RAZMERE

Vodja patrolje prouči zemljišče. Pri tem upošteva dejansko in mogočo razmestitev svojih in nasprotnikovih enot. Dejavnika zemljišče in vremenske razmere vplivata na celotno načrtovanje in vse dejavnosti. Treba ju je proučiti z vidika nasprotnika in lastnih enot. Vodja patrolje mora izkoristiti vse prednosti zemljišča. Trenutne in napovedane vremenske razmere vplivajo na vidljivost, manever in ognjeno podporo. Vojaške vidike vpliva zemljišča na izvedbo naloge poveljnik patrolje najlažje presodi na podlagi presoje *zemljišča, opazovanja in sektorjev ognja, kritja in prikritosti, ovir, smeri pristopa*⁵.

a) Zemljišče, ki se uporablja

Pomembna je vsaka zemljiščna značilnost, ki jo lahko izkoristi patrolja. Na zemljišču iščemo predvsem sektorje za opazovanje in usmerjanje ognja.

b) Opazovanje in sektorji ognja

Možnosti za opazovanje nasprotnika, smeri nasprotnikovega pristopa in usmerjanje ognja lastnih enot. Sektor ognja zagotavlja učinkovito uporabo neposrednega ognja. Sektorje opazovanja in ognja je treba proučiti glede na nasprotnika in svoje enote.

c) Kritje

Kritje je zaščita pred nasprotnikovim ognjem, prikritost pa pred nasprotnikovim opazovanjem. Zemljišče, ki daje kritje, omogoča tudi prikritost, zemljišče, ki omogoča prikritost, pa ne zagotavlja nujno tudi kritja.

č) Ovire

Ovire so naravne ali umetne zemljiščne značilnosti, ki zavirajo, omejujejo ali onemogočajo premikanje. Glede na naravo in lokacijo so ovire lahko prednost ali slabost za patroljo.

⁴ METT-T (Infantry Squad Leader Course 5-99: oktober 1999).

⁵ SALUTE (Infantry Squad Leader Course 5-99: 1999).

Patrulja v kritju

Prikrita patrolja

d) Smeri pristopa

Smer pristopa je smer mogočega pristopa nasprotnika ali lastnih enot. Smer pristopa omogoča enostavnost premika, kritje in prikritost, dobro opazovanje in sektorje ognja ter dovolj manevrskega prostora. Smeri pristopa se upoštevajo z vidika nasprotnika in svojih enot.

9.1.2.4 RAZPOLOŽLJIVA OGNJENA PODPORA IN ENOTE

Vodja patrolje primerja moč patrolje z nasprotnikovo močjo in se seznani z vrsto ognjene podpore, ki jo ima na razpolago. Po potrebi zahteva dodatno ognjeno podporo.

9.1.2.5 RAZPOLOŽLJIVI ČAS

Načrtovana uporaba razpoložljivega časa je bistvena za uspešno izvedbo naloge. Vodja patrolje presodi, koliko časa potrebuje za pripravo na izvedbo in izvedbo naloge. Glede na razpoložljivi čas izdelava časovnico.

9.1.3 IZDELAVA ČASOVNICE

9.1.3.1 OBRATNO NAČRTOVANJE

Po sprejemu naloge vodja patrolje izdelava časovnico, in sicer tako, da z načrtovanjem začne od časa zadnje dejavnosti patrolje. Tako načrtovana časovnica zagotavlja uresničitev vseh potrebnih dejavnosti. Pomembnejše dejavnosti so urjenja, izdaja povelja za patroljo in preverjanje, če položaj dovoljuje, tudi izvidovanje načrtovane smeri premika in cilja (*tabela 1*).

0230-	Vrnitev k lastnim enotam
2400-0230	Premik k območju lastnih enot
2330-2400	Izvršitev naloge in reorganizacija
2230-2330	Izvidovanje CILJA
2000-2230	Premik k CZT
2000-	Zapustitev lastnih enot
1945-2000	Premik k točki zapustitve lastnih enot
1930-1945	Zadnje preverjanje
1845-1930	Nočno urjenje
1800-1845	Dnevno urjenje
1745-1800	Preverjanje
1700-1745	Hranjenje

1630-1700	Izdaja povelja za patroljo
1530-1630	Načrtovanje podrobnosti
1430-1530	Izvidovanje
1330-1415	Predhodno načrtovanje
	Usklajevanje
	Izdaja pripravljalnega povelja
	Izbira moštva, oborožitve in opreme
	Organiziranje patrolje
	Proučitev zemljišča in situacije
	Izdelava časovnice
	Proučitev naloge
-1330	Poveljnik voda sprejeme nalogo

Tabela 1: Primer izdelane časovnice

9.1.3.2 METODA POLOVIČNEGA PRAVILA

Ta metoda omogoča vodji patrolje, da v prvi polovici razpoložljivega časa pripravi in izda povelje za patroljo, v drugi polovici pa pripravi moštvo na patroljo.

9.1.4 ORGANIZIRANJE PATRULJE

9.1.4.1 SPLOŠNO ORGANIZIRANJE PATRULJE

Poveljnik enote, ki organizira patroljo, določi vodjo patrolje, ki je lahko glede na velikost patrolje poveljnik voda ali oddelka, ter mu izda nalogo. Hkrati določi namestnika vodje patrolje, če ni že formacijsko določen. Vodja patrolje organizira poveljstvo patrolje in skupine, ki so potrebne za izvedbo naloge. Glede na namen ločimo izvidniško in bojno patroljo.

a) Izvidniška patrolja

Izvidniška patrolja zbira podatke o nasprotniku, zemljišču ali vremenskih razmerah. Deluje prikrito, ogenj pa odpira samo v samoobrambi ali če je to nujno za izvedbo naloge. Izvidniška patrolja je sestavljena iz *izvidniške skupine* in *skupine za zavarovanje*. Prva izviduje ali pa nenehno opazuje cilj. Druga varuje ciljno zbirno točko oziroma točko zadnje priprave in izvidniško skupino ter pravočasno opozori na prisotnost nasprotnika.

b) Bojna patrolja

Bojna patrolja je namenjena za opravljanje nalog, kjer se pričakuje ognjeni stik z nasprotnikom. Zato je po številu moštva in oborožitvi močnejša od izvidniške. Primarne naloge bojne patrolje so lahko uničenje nasprotnika in sredstev, sekundarne pa zbiranje obveščevalnih podatkov. Bojna patrolja je sestavljena iz štirih skupin, in sicer iz *poveljstva ter skupin za napad, zavarovanje in podporo*. Poveljstvo opravlja nadzor nad patroljo. Skupina za napad napada cilj. Skupina za zavarovanje zavaruje ciljno zbirno točko oziroma točko zadnje priprave, izolira cilj in varuje umik patrolje z območja delovanja. Skupina za podporo v napadu in umiku z ognjem podpira skupino za napad.

9.1.4.2 POSEBNO ORGANIZIRANJE PATRULJE

Posamezne skupine v patrolji so razdeljene na več specializiranih podskupin ali moštev. Moštvo je lahko sestavljeno iz dveh ali več vojakov. Skupina za izvidovanje ima lahko več izvidniških moštev za zavarovanje. V sestavi skupine za napad je več različnih moštev, in sicer moštvo za preiskavo padlih, za preiskavo, za rušenje, za vpad v objekt ipd. Če je na moštva razdeljena skupina za podporo, mora vsako moštvo vedeti, kakšno podporo mora zagotavljati med patroljo ter kje in kdaj. Vodja patrolje je odgovoren, da imajo vsak posameznik, moštvo in skupina v patrolji določeno nalogo ali več nalog. Vsak posameznik naj bi poznal tudi naloge drugih v patrolji. Vodja patrolje pri načrtovanju upošteva možnost, da lahko med opravljanjem naloge vojak ali celo skupina v patrolji pade, zato je pomembno pravilo, da vsak posameznik pozna naloge celotnega moštva v patrolji. Poveljnik patrolje določi tudi imena in naloge njenih *ključnih posameznikov*. Gre predvsem za tiste ključne naloge, ki so del formacije pehotnega voda ali pa so nujne za izvedbo določene naloge (vodiči, specialisti, poveljujoči ipd.).

9.1.5 IZBIRA MOŠTVA, OBOROŽITVE IN OPREME

Vodja patrolje izbere moštvo patrolje med vojaki svojega voda. Patrolji so lahko dodane tudi enote, skupine in posamezniki, ki so potrebni za izvedbo naloge. Če se organizira patrolja moči oddelka, gre na patroljo ves oddelek, medtem ko preostali oddelki voda ostanejo na zbirnem območju. Če se organizira patrolja moči voda, gre na patroljo celoten vod. Moštvo patrolje je opremljeno s formacijsko oborožitvijo. Vodja patrolje zahteva dodatno oborožitev, če za izvedbo naloge ne zadostuje osebna oborožitev moštva. Sicer pri izbiri opreme presodi, koliko opreme in sredstev mora patrolja nositi s seboj za izvedbo določene naloge. Pri tem vodja patrolje upošteva psihofizično pripravljenost moštva, zemljišče in vremenske razmere, trajanje naloge, vrsto transporta, razdaljo do cilja in splošne razmere na območju delovanja. Oborožitev, sredstva in opremo patrolje je mogoče razdeliti v pet osnovnih skupin.

- **Oprema, s katero patrolja izvede glavno nalogo.**

Med to opremo spadajo oborožitev, strelivo (količina na posameznika), daljnogledi, nočne opazovalne naprave, eksplozivna in pirotehnična sredstva, signalne pištole, baterijske svetilke ipd.

- **Oprema, s katero se patrolja premakne do cilja.**
Med to opremo spadajo transportna sredstva, topografske karte, kompasi, daljnogledi, škarje za rezanje žice, vrvi, baterijske svetilke, strelivo ipd.
- **Oprema, ki je potrebna za uspešno vodenje in nadzor patrolje.**
Med to opremo spadajo piščalke, signalne pištole, dimne bombe, pirotehnična sredstva, radijska sredstva zvez, baterijske svetilke, nočni označevalni trak ipd.
- **Splošna oprema.**
Splošna oprema je enaka za celotno moštvo patrolje. Med splošno opremo spadajo uniforma, zaščitna in druga oprema (zaščitni jopiči, čelade, šotorska krila, bivak vreče, spalne vreče, zaščitne maske, inženirske lopatice, transportni nahrbtniki, oprtniki, pokrivala ipd.).
- **Hrana in voda.**
Vodja patrolje določi, koliko čutar vode in kolikšno količino hrane mora nositi posameznik v patrolji glede na čas opravljanja naloge.

9.1.6 IZDAJA PRIPRAVLJALNEGA POVELJA

Do izdaje pripravljalnega povelja vodja patrolje že sprejme določene odločitve o izvedbi patrolje. Odloči se, kako bo patrolja organizirana, katere dodane skupine potrebuje, izdelava časovnico, prouči topografsko karto in prepozna dodatne naloge, ki jih bo morala opraviti patrolja za uspešno izvedbo naloge. Z izdajo pripravljalnega povelja vodja patrolje o nalogi obvesti moštvo patrolje in tudi dodane skupine. Moštvo patrolje in dodane skupine začnejo priprave takoj po izdaji pripravljalnega povelja, s katerim vodja patrolje obvesti moštvo patrolje o začetku priprav na nalogo. Kadarkoli je mogoče, se pripravljalo povelje izda vsemu moštvo patrolje skupaj z dodanimi enotami. Pomembno je, da so pri njegovi izdaji prisotni poveljujoči skupin in namestnik vodje patrolje. Pripravljalo povelje se izda potem, ko vodja patrolje od poveljnika voda sprejme nalogo. S pripravljalnim poveljem se opozorijo podrejeni enote na novo nalogo ali povelje, ki bo sledilo. Pripravljalo povelje je sestavljeno iz posebnih navodil. Po njegovi izdaji moštvo patrolje začne priprave na nalogo po vnaprej izdelani časovnici. Jasno izdano pripravljalo povelje prispeva k učinkoviti izrabi razpoložljivega časa in usklajenemu načrtovanju. Pripravljalo povelje vsebuje vse razpoložljive informacije in potrebna navodila za izvedbo priprav moštva. Lahko je izdano v pisni ali ustni obliki. Ko ga poveljnik patrolje izdelava, ga lahko pritrdi na vidno mesto. Podrejeni ga lahko preberejo in si prepisejo, kar je pomembno. Sestava pripravljalnega povelja je enaka standardni 5-točkovni obliki za izdajo bojnega povelja. Vse podrobnosti, vsebovane v pripravljalnem povelju, so odvisne od razpoložljivih informacij, časa, sredstev za komuniciranje in informacij, ki jih potrebujejo poveljujoči skupin. Pripravljalo povelje se uporablja na vseh ravneh poveljevanja.

Pri izdelavi pripravljalnega povelja se upošteva naslednje:

- napisano mora biti tako, da je podrejenim jasno, da bo sledilo povelje za izvršitev določene naloge;
- vsebovati mora informacije o splošnem položaju, nasprotniku, lastnih enotah, zadnjih dogodkih, mogočih nalogah in resničnih nalogah;
- vsebovati mora čas premika in pripravljenost zanj ter časovnico;
- navedena morata biti lokacija in čas, ko se bo izdalo bojno povelje.
- navedeni morajo biti ukazi za pripravljalne dejavnosti, izvidovanje, proučevanje in opazovanje;
- vsebovati mora administrativna in logistična navodila, zahtevano opremo, spremembe v organizaciji nalog in po potrebi premik na zbirno območje;
- treba je zahtevati potrditev podrejenih, da je bilo pripravljalo povelje sprejeto in dovolj jasno: če ni bilo, ga je treba dodatno pojasniti.

Pri kakršnemkoli načrtovanju in pripravah na nalogo se upošteva postopek za vodenje enot. Pripravljalo povelje je del načrtovanja. Podatke, ki so potrebni za izdelavo in izdajo pripravljalnega povelja, dobi vodja patrolje ob sprejemu naloge od poveljnika voda in med načrtovanjem. Vsebina pripravljalnega povelja se vpisuje v neizpolnjen standardni obrazec s pisalom črne barve, (*priloga C*). Na prvo stran pripravljalnega povelja se v ustrezno rubriko vpišejo podatki o splošni in posebni organiziranosti patrolje, zahtevani oborožitvi, strelivu in opremi (skupni in individualni), časovnici, liniji poveljevanja ter posebnih navodilih. Z vpisom inicialk imena in priimka prisotni pri izdaji pripravljalnega povelja potrdijo njegov sprejem in razumevanje.

Na zadnjo stran se vpišejo vsi razpoložljivi in uporabni podatki o nasprotniku in lastnih enotah, ločeno pa poved o nalogi, ki jo mora opraviti patrolja. V *prilogi Č* je primer izdelanega pripravljalnega povelja. Za potrebe usposabljanja lahko uporabimo že izdelane obrazce kontrolnega lista za ocenjevanje izdelanega pripravljalnega povelja (*priloga D*).

Moštvo patrolje se seznanja z vsebino pripravljalnega povelja.

Organiziranje pomeni določiti vse skupine in moštva, ki so potrebni za izvršitev naloge. Splošne naloge se določijo skupinam in moštvom, posebne naloge pa se natančneje določijo v povelju za patroljo. Organiziranje je sestavljeno iz dveh sklopov, in sicer iz splošnega in posebnega. Pri splošnem organiziranju patrolje vodja patrolje oblikuje skupine, ki so potrebne za izvedbo naloge. Glede na vrsto naloge vodja patrolje oblikuje poveljstvo in skupine za izvidovanje, zavarovanje, napad in podporo, če gre za izvidniško patroljo. Če gre za izvedbo bojne patrolje, bo splošna organiziranost nekoliko drugačna. Pri posebnem organiziranju patrolje vodja patrolje določi posebne naloge posameznikom. Posamezniki so vedno del neke skupine, lahko pa jih združujemo tudi v moštva. Posameznik v patrolji je na primer del skupine za napad, hkrati pa je v isti skupini del moštva za pregled mrtvih. Pri posebnem organiziranju poveljnik patrolje določi ključne posameznike v patrolji in njihove naloge. V pripravljalnem povelju se določi tudi linija poveljevanja. Ta se spremeni le, kadar so moštvu patrolje dodane druge enote ali če se tako zahteva v ukazu nadrejenega. Izvidniška patrolja je v liniji poveljevanja lahko vezana na obveščevalnega častnika S-2.

Pripravljalno povelje že vsebuje časovnico. Za vsako dejavnost, načrtovano v časovnici, je določeno, kdaj in kje se bo izvedla in kdo mora biti prisoten pri izvedbi določene dejavnosti. Časovnica sicer vključuje vse dejavnosti, ki jih predvidevata priprava na boj in izvedba patrolje. V njej so predvidene tudi dodatne dejavnosti, potrebne za izvedbo patrolje. V standardni obrazec pripravljalnega povelja so že vpisane nekatere dejavnosti, ki so nujne za izvedbo patrolje in služijo vodji kot opomnik pri načrtovanju in izdelavi časovnice. Gre za dejavnosti, kot so na primer prevzem hrane, izdelava modela zemljišča, prevzem

skupne opreme, testiranje opreme, prevzem in razdelitev streliva, preverjanje brezhibnosti oborožitve in kompletnosti opreme, nastreljevanje orožja, urjenje, usklajevanje, prehranjevanje, počitek, bujenje, preverjanje, nadzor, izdaja bojnega povelja, čas odhoda na nalogo ipd. Dejavnosti so načrtovane v smiselnem zaporedju. Nastreljevanje orožja se izvaja na strelišču ali primernem zemljišču. Če okoliščine ne dopuščajo streljanja, se preverita zgolj delovanje sklopov in očiščenost orožja. Nemalokrat se dejavnosti prepletajo ali si hitro sledijo, zato je potreben večji napor poveljujočih pri usklajevanju in organizaciji dela. Posebno pozornost je treba posvetiti celovitosti in brezhibnosti predvidene osebne in skupinske opreme in preverjanju seznanjenosti z nalogami moštva tik pred odhodom na patroljo.

Vodja patrolje izda navodila ter določi količino in vrsto oborožitve, streliva, eksploziva, dodatne in skupne opreme ter obrokov in vode. Določi posameznike, ki se mu pridružijo pri izvidovanju. Izda navodila za priprave na dodatne naloge med patroljo (prečkanje vodnih ovir, komunikacij ipd.) in določi posebno opremo določenih mošttev (moštvo za oskrbo ranjenih, moštvo za ravnanje z vojnimi ujetniki ipd.). Vodja patrolje določi skupino za izdelavo modela zemljišča in določi navigatorja, ki izdelava prosojnico.

Priprava opreme

*Moštvo patrolje
pri pripravi
na izvedbo naloge*

Pregled in priprava radijskih sredstev zvez ter druge tehnične opreme

9.1.7 IZDELAVA MODELA ZEMLJIŠČA

Model zemljišča je omejen prostor na tleh, ki prikazuje pomanjšano površino nekega območja. Izdelan je iz priročnih materialov in namensko izdelanih sredstev. Model zemljišča v kombinaciji z bojnim poveljem pripomore k razumljivejši predstavitvi načrta za izvedbo naloge. Tridimenzionalno prikazano zemljišče je preglednejše in razumljivejše kot dolgo opisovanje zemljišča. Čim natančneje je izdelan model zemljišča in več kot ima izdelanih podrobnosti, resničnejšo sliko o zemljišču prikazuje, izdano bojno povelje pa je lažje razumljivo. Modeli zemljišča dopolnjujejo bojno povelje in so pomemben del urjenja. Z izdelanim modelom zemljišča prihranimo dragoceni čas, saj se moštvo hitreje orientira v prostoru. Z uporabo modela

Model zemljišča

Model zemljišča na cilju

zemljišča moštvo na razumljivejši način prikažemo koncept izvedbe naloge. Za posamezno nalogo se običajno izdelata dva modela, in sicer model zemljišča širšega območja delovanja in model zemljišča na cilju. Dodatno izdelani model zemljišča na cilju omogoči preglednejšo predstavitev izvršitve naloge na cilju. Nemalokrat se, ko se dopolnilno povelje izdaja v patroljni bazi (PB), izdelava modela zemljišča omeji zgolj na izdelavo območja cilja, ob dejstvu, da moštvo že pozna območje delovanja. Model zemljišča s širšim območjem delovanja se običajno izdelava na zbirnem območju, uporabi pa se skupaj z bojnim poveljem, na podlagi katerega patrolja pozneje opravlja naloge na območju delovanja.

9.1.7.1 PRIBOR ZA IZDELAVO MODELA ZEMLJIŠČA

Pribor za izdelavo modela zemljišča⁶ naj bo preprost, vendar popoln. Pribor lahko spravimo v plastično vrečko. Nosi jo določeni posameznik v patrolji; običajno je to vodja patrolje, ki ima osebni komplet za izdelavo modela zemljišča. Med usposabljanjem si takšen komplet sestavi vsak vojak v vođu.

Torbica za shranjevanje osebne kompleta

Vsebina osebne kompleta za izdelavo modela zemljišča:

1 – palčke za pritrditev	5 – barvne vrvice,
označevalnih kartic,	6 – vodoodporna pisala,
2 – označevalne kartice,	7 – torbica za shranjevanje
3 – plastične figurice,	osebne kompleta
4 – modeli objektov,	

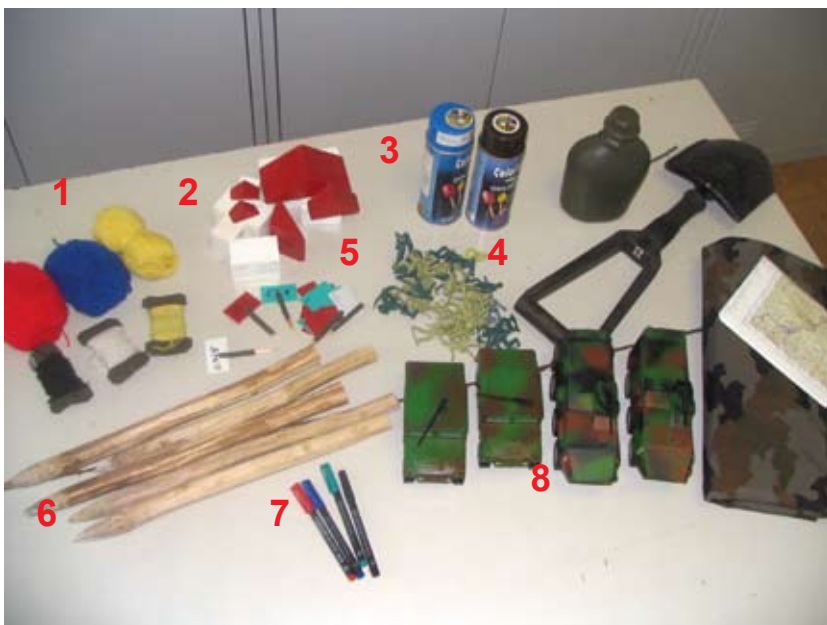
Pribor za izdelavo modela zemljišča vedno uporabimo v kombinaciji s priložnim materialom, ki ga najdemo v naravi. Z že pripravljenim priborom prihranimo dragoceni čas pri izdelavi modela zemljišča. Čas in vremenske razmere lahko otežujejo izdelavo modela, zato je že pripravljeni pribor lahko učinkovita rešitev. Nemalokrat je težko poiskati primerna sredstva za izdelavo modela. Sledovi, ki bi jih moštvo pustilo z lomljenjem vejic in nabiranjem materiala za izdelavo modela, nasprotniku lahko izdajo prisotnost patrolje na nekem območju. Z malo iznajdljivosti in spretnosti lahko uspešno uporabimo material, ki ga najdemo v neposredni bližini mesta, kjer bomo izdelali model zemljišča (mah, kamenje, smrekove vejice, storži ipd.). Pribor za izdelavo modela ne vsebuje premajhnih delov, ker niso pregledni in čitljivi. Najprimernejše dimenzije označevalnih kartic so 3 x 5 cm. V kompletu naj jih bo vsaj 25. Na večini izmed njih so lahko splošni taktični znaki že vrisani (pehotni oddelek nasprotnikovih in lastnih enot, minomet, puškomitraljezi, kontrolne točke, cilj, zbirne točke, točka zadnje priprave, OZ ipd.). Za manjše točke lahko označevalne kartice prepolovimo. Če se bojno povelje izdaja ponoči, jih predhodno prelepimo z označevalnim trakom. Na zalogi je vedno dobro imeti nekaj praznih označevalnih kartic za označevanje dodatnih točk. Za pisanje na označevalne kartice uporabimo vodoodporna pisala različnih barv in sredstvo za brisanje. Za označevanje linijskih značilnosti zemljišča in taktičnih znakov uporabimo vrvice različnih barv (modro za

⁶ Terrain Model Kit (Infantry Squad Leader Course 5–99: 1999).

vodotoke, belo za makadamske ceste, rumeno za asfaltirane ceste, črno za gozdne steze ipd.). Za vsako barvo je v legendi treba navesti, kaj označuje. Z barvnimi vrvicami lahko označimo tudi linije razporeditve svojih enot, fazne linije, glavne smeri delovanja ipd. Z barvnimi spreji lahko označimo vodne površine, poraščeno in neporaščeno zemljišče (jezera, bajerji, obdelovalne površine, gozdovi, travniki ipd.). Po potrebi lahko pribor za izdelavo modela dopolnimo z dodatnimi elementi (plastične figurice, modeli oklepnih vozil, objektov ipd.). V tem primeru sestavimo večji komplet za izdelavo modela zemljišča, ki ga hranimo v večjem zaboju. Takšen komplet lahko uporabljamo v vojašnici za usposabljanje ali v zbirnem območju med postopkom za vodenje enot pri načrtovanju določene bojne naloge. Če je mogoče in primerno, lahko takšen komplet s transportnim sredstvom prepeljemo na zbirno območje čete na terenu, kjer ga uporabimo na enak način kot v vojašnici.

Škatla za shranjevanje večjega kompleta

*Vsebina večjega kompleta za izdelavo modela zemljišča:
 1 – barvne vrvice,
 2 – modeli objektov,
 3 – barvni spreji,
 4 – plastične figurice,
 5 – označevalne kartice,
 6 – količki za postavitev koordinatne mreže,
 7 – vodoodporna pisala,
 8 – modeli vozil*

9.1.7.2 IZDELAVA MODELA ZEMLJIŠČA

Na topografski karti določimo območje delovanja. Nato določimo velikost modela zemljišča in pri tem upoštevamo tudi območja, kjer se bodo opravljale prihodnje naloge. Določimo merilo modela. Dva koraka na primer lahko predstavljata 1000 m v naravi. Izberemo primerno mesto, na katerem bomo izdelali model zemljišča. Upoštevamo, da mora biti prostor dovolj velik za model in za moštvo, prisotno pri izdaji povelja.

Prostor, kjer bo postavljen model zemljišča, mora biti odmaknjen od prometnic in izbran tako, da izdaja bojnega povelja ni motena. Pred izdelavo modela s kompasom orientiramo topografsko karto. Model zemljišča se vedno postavi v smeri proti severu. Smer severa na modelu se ujema s smerjo severa, ki jo prikazuje kompas. Dimenzije modela označimo tako, da na vsak vogal zemljišča, kjer se postavlja model, zapičimo vejico. Robove modela označimo z orodjem za vkopavanje in na robovih z vejicami označimo koordinatno mrežo glede na topografsko karto.

*Označevanje mesta
za izdelavo
modela zemljišča*

Z lopatko za vkopavanje prekopljemo površino modela. Najprej označimo cilj in izdelamo relief zemljišča na cilju. Če je zemlja presuha in se relief težje oblikuje, jo polijemo z vodo. Relief celotnega območja delovanja izdelamo navzven od cilja. S topografske karte odčitamo značilnosti zemljišča in jih označimo na modelu. Z orodjem za vkopavanje na modelu oblikujemo vse značilnosti zemljišča (vrhovi, grebeni, vrtače ipd.). Vso odvečno zemljo stepamo v relief na modelu.

*Oblikovanje reliefa
na modelu zemljišča*

Za označevanje poraščenosti zemljišča, glede na topografsko karto, uporabimo travo, listje ali drobno grmičevje. Uporabimo vrvice različnih barv, debelin in materialov ter označevalne kartice, da označimo naravne in umetne značilnosti zemljišča (komunikacije, pomembnejše točke, depresije, vrhove hribov, naselja, vodotoke ipd.). Na označevalne kartice že prej napišemo vrsto točke in njene koordinate ter z njimi prav tako označimo lokacije nasprotnikovih in lastnih enot (zbirna območja, kontrolne točke, zbirne točke, cilj, cilje za ognjeno podporo ipd.). Za označevanje nasprotnikovih in svojih enot ter objektov na zemljišču uporabljamo standardne barve in oznake skladno s sprejetimi taktičnimi simboli in topografskimi znaki. Na desni strani modela naredimo legendo uporabljenih barvnih vrvic in drugih posebnih znakov. Lopatko za vkopavanje položimo v zgornji levi vogal modela in tako označimo sever. Količke, ki označujejo koordinatno mrežo, povežemo z vrvico. Odrežemo palico, s katero vodja patrolje med izdajo povelja pokaže na določeno točko.

Potem ko modela zemljišča ne potrebujemo več, ga moramo porušiti. Najpomembneje je, da porušimo vse oznake, ki označujejo koncept izvedbe naloge: smeri premika patrolje, cilj, koordinate, imena krajev, položaje enot, točko vkrcavanja, območje pristajanja (OP), območje pobiranja (OPO) ipd. Nasprotnik, ki najde izdelani model zemljišča, namreč lahko dobi pomembne informacije o naših načrtih, patrolji ali enotah. Model porušimo tako, da z njega pobereмо vsa sredstva, ki jih nosimo v kompletu za izdelavo modela zemljišča in vse dodatne oznake. Model prekopljemo z lopatko za vkopavanje. Vso njegovo površino maskiramo in skrijemo odvečni material, ki smo ga uporabili za izdelavo.

9.1.8 IZDELAVA PROSOJNICE

Prosojnica je brezbarvna plastična folija ali transparentni papir. Na prosojnici so zaradi hitrejše izdelave na terenu lahko nekatere rubrike že izdelane. Primer obrazca prosojnice najdemo v *prilogi E*. Na prosojnico se lahko vpišejo dodatni pomembni podatki v zvezi z nalogo. Podatki, vrisani na prosojnico, ustrezajo točno določeni topografski karti ali zračni fotografiji. Smer premika patrolje, vrisana na prosojnici, v kombinaciji s topografsko karto ali zračno fotografijo, prikazuje tisto smer premika patrolje, ki jo je vodja patrolje z navigatorjem izbral na topografski karti. Prosojnica se uporablja za premik po izbrani smeri premika, za predstavitev naloge, razporeditve položajev nasprotnika in lastnih enot ter kot dopolnilo izdanega povelja. Podatki, vpisani na prosojnico, vsebujejo pomembne informacije o načrtovani nalogi. Prosojnica je preprosto in učinkovito sredstvo, s katerim vodja patrolje predstavi načrt izvršitve naloge in položaj nasprotnikovih ali svojih enot. Pred izdelavo prosojnice vodja patrolje že sprejme nalogo od poveljnika čete ali svoje višje enote. Med sprejemom naloge dobi navodila, informacije in smernice, ki so potrebni za načrtovanje in izvedbo patrolje. V *Prilogi F* je primer izdelane prosojnice. Za usposabljanje lahko uporabimo že izdelane kontrolne liste za ocenjevanje izdelane prosojnice (*priloga G*).

Pomembne so naslednje informacije:

- naloga patrolje,
- glavne smeri premika, nevarna območja in območja prečkanja,
- poznani in domnevni položaji nasprotnika,
- izpostavljeni prednji položaji lastnih enot in položaji prednje linije obrambe,
- zemljišče in vremenske razmere,
- načrt ognjene podpore,
- naloge in smeri premika drugih patrolj,
- čas odhoda in vrnitve patrolje,
- način in čas poročanja (radijska sredstva zvez ali kurirska zveza), lokacije, na katere se pošlje kurir, in mesto predaje poročila vodje patrolje po vrnitvi z naloge,
- reklo in geslo, ki se uporabljata med patroljo,
- ime, merilo in številka topografske karte,
- posebna navodila višjega poveljstva.

Prosojnica se izdelava v petih korakih, in sicer:

- orientiranje prosojnice in topografske karte,
- vrisovanje smeri premika,

- vrisovanje simbolov in podrobnosti,
- vpisovanje dodatnih informacij,
- vrisovanje načrta ognjene podpore.

9.1.8.1 ORIENTIRANJE PROSOJNICE IN TOPOGRAFSKE KARTE

Prosojnico položimo na topografsko karto čez območje delovanja. Z lepilnim trakom jo na vogalih pritrdimo na topografsko karto. Za vpisovanje in vrisovanje na prosojnico uporabljamo vodoodporna pisala različnih barv. Na prosojnico prerišemo dva križa pravokotne koordinatne mreže čim bližje območju delovanja, in sicer na dveh diagonalno nasprotnih vogalih. Vsakemu križu pripišemo koordinate. Na vrhu prosojnice napišemo ime, merilo in številko uporabljene topografske karte. Tako označena prosojnica omogoča uporabnikom, da natančno orientirajo prosojnico na drugo topografsko karto iste oznake in istega merila. Natančna izdelava prosojnice in natančno prerisovanje križev nanjo sta izredno pomembna.

Izdelava prosojnice

9.1.8.2 VRISOVANJE SMERI PREMIKA

Poveljnik voda na topografsko karto običajno prostoročno vriše smeri premika patrulje, zamisel pa predstavi navigatorju. Ta v prosojnico vriše smer premika potem, ko jo prelepi čez topografsko karto. Iz prej prostoročno vrisane smeri na topografski karti oblikuje ustrezne ravne odseke. V sodelovanju s poveljnikom voda vriše ukrepe nadzora. Navigator izmeri razdalje in smeri posameznih odsekov. Z izvidovanjem po topografski karti izbere tehniko, s katero se bo na določenem odseku smeri premika orientiral na zemljišču. Ukrepe nadzora, razdalje, smeri, objekte na lokaciji določenega ukrepa nadzora in tehniko orientiranja za vsak odsek smeri premika navigator prepíše na plastificirani obrazec, ki si ga prilepi na levi rokav. Med premikom

*Protraktor – pripomoček
za izdelavo smeri premika*

lahko spotoma spremlja podatke o načrtovani smeri premika, ne da bi stalno pogledoval na karto ali celo prevečkrat zaustavil patroljo zaradi orientiranja na zemljišču. Najboljše pa je, če se navigator vse potrebne podatke nauči tudi na pamet. Na prosojnico se vrišeta glavna in rezervna smer premika do cilja ter glavna in rezervna smer vrnitve patrolje. Navigator mora pri vrisovanju paziti, da s preveč podatki ne zmanjša preglednosti prosojnice. To pa je seveda odvisno od velikosti merila topografske karte, debeline pisal in natančnosti tistega, ki izdeluje prosojnico. Pri izdelavi smeri premika navigator lahko uporabi protraktor, pripomoček, ki se uporablja za določanje vrednosti azimuta na izbrano točko, merjenje razdalj na karti in določanje koordinatnih točk.

9.1.8.3 VRISOVANJE SIMBOLOV IN PODROBNOSTI

Za vrisovanje in vpisovanje simbolov in podrobnosti uporabljamo vodoodporna pisala različnih barv, kar omogoča, da se prosojnica uporablja tudi v slabših vremenskih razmerah in prispeva k boljši preglednosti vrisanih podatkov. Uporabljamo standardne taktične in topografske simbole. Nestandardni taktični in topografski simboli morajo biti pojasnjeni v legendi. Glede na razmere, v katerih nastaja prosojnica, se smer premika in simboli najprej vrišejo na topografsko karto in nato prerišejo na prosojnico. Nanjo se vrišejo samo tisti simboli in podrobnosti, ki so nujni za izvršitev naloge. Preveč simbolov na prosojnici zmanjšuje preglednost. Če je opažena kakršnakoli kulturna ali topografska značilnost na zemljišču in ni vrisana na topografsko karto, jo na prosojnico vrišemo sami z ustreznim topografskim znakom. Če je preglednost na prosojnici slabša zaradi vrisanih znakov, prosojnico privzdignemo in potrebne informacije odčitamo s topografske karte.

9.1.8.4 VPISOVANJE DODATNIH INFORMACIJ

Poleg vrisane smeri premika in pomembnejših točk na smeri premika v ustrezne rubrike na prosojnici vpišemo dodatne potrebne informacije. Če prosojnica nima vnaprej izdelanih rubrik, potrebne informacije vpišemo v njen spodnji desni kot. Druge potrebne informacije na prosojnici so: vrsta naloge, čas in datum izdelave prosojnice, številka topografske karte, priimek, ime, čin in enota avtorja, legenda uporabljenih nestandardnih simbolov, stopnja zaupnosti in dodatne informacije.

Najkoristnejša je aktualna prosojnica. Če je od izdelave prosojnice preteklo preveč časa, se položaj na terenu lahko toliko spremeni, da načrtovane naloge ni več mogoče opraviti. Če je treba vrisati nestandardne taktične simbole, se v legendo vpiše pomen teh znakov. Če uporabnik ne uporablja enake topografske karte, kot je označena na prosojnici, ne more uporabiti izdelane prosojnice. Glede na topografsko karto in informacije na prosojnici se nanjo vpiše stopnja zaupnosti.

Na prosojnico se vpišejo dodatne potrebne informacije, kot so:

- razdalja in smer med posameznimi točkami na smeri premika,
- razdalja in smer med posameznimi točkami na rezervni smeri premika,
- razdalja in smer med posameznimi točkami na smeri vrnitve,

- razdalja in smer med posameznimi točkami na rezervni smeri vrnitve,
- kodne oznake in pomen,
- osnovne in rezervne frekvence za radijska sredstva zvez,
- klicni znaki,
- čas odhoda patrolje,
- čas vrnitve patrolje,
- zaporedna številka, lokacija, opis in posebna navodila za cilje ognjene podpore.

9.1.9 IZBIRA SMERI PREMIKA

Po izdelavi časovnice vodja patrolje proučuje zemljišče, ki ga bo morala prečkati patrolja, in položaj nasprotnikovih ter lastnih enot. Med proučevanjem topografske karte je vodja patrolje še posebno pozoren na:

- položaje in razporeditev lastnih enot,
- značilnosti zemljišča (posebno pozoren je na tiste značilnosti, ki jih lahko izkoristi patrolja),
- mogoče smeri izvidovanja cilja,
- točko zadnje priprave, ciljno zbirno točko, zbirno točko,
- položaje nasprotnika in predvidene položaje nasprotnika,
- nevarna območja in predvidena nevarna območja,
- uporabo dodanih skupin in drugih lastnih enot na območju delovanja,
- načrtovanje drugih nadzornih ukrepov.

Pri vrisovanju smeri premika navigator vrisuje posamezne odseke, ki skupaj sestavljajo načrtovano smer premika. Gre za odseke, ki povezujejo posamezne kontrolne točke na glavni in rezervni smeri premika od lastnih enot do cilja ter na glavni in rezervni smeri vrnitve od cilja do lastnih enot. Način označevanja navedenih smeri premika je prikazan v legendi (*shema 8*).

	SMER PREMIKA ZAVAROVANJA CZT
	REZERVNA SMER PREMIKA
	GLAVNA SMER PREMIKA
	REZERVNA SMER VRNITVE
	GLAVNA SMER VRNITVE
	CILJ

Shema 8: Simboli, uporabljeni za izdelavo prosojnice

9.1.9.1 IZBIRA CILJNE ZBIRNE TOČKE IN TOČKE ZADNJE PRIPRAVE

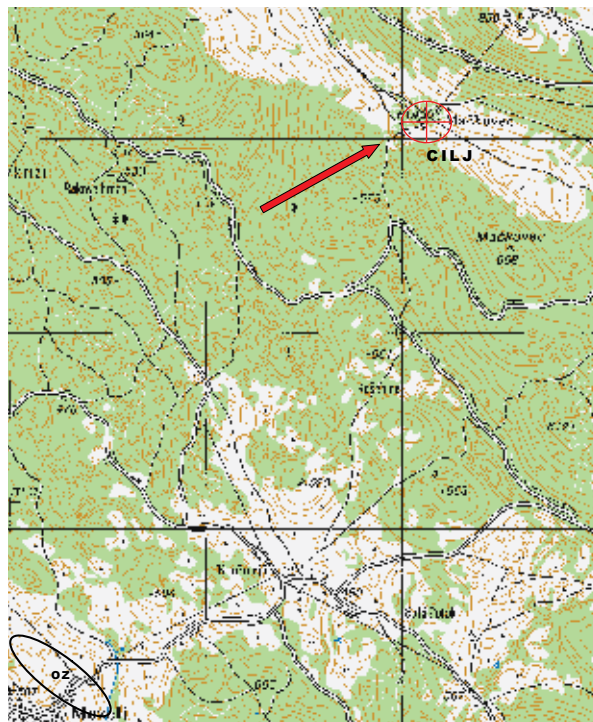
Vodja patrolje na topografski karti določi cilj, ki je v našem primeru vasica Mačkovec (*shema 9, str. 136*). Lovski vrh bo dober orientir med nočnim premikom, ko se bo patrolja približevala cilju. Glede na poznane in domnevne položaje nasprotnika ter glede na značilnosti in poraščenost terena se bo patrolja približala cilju z jugozahodne strani (*shema 10, str. 136*).

Točka zadnje priprave (TZP) je lokacija v višini cilja, na kateri patrolja opravi zadnje priprave pred neposrednim odhodom na cilj. Lokacija točke zadnje priprave mora zagotavljati prikritost in prikrite smeri pristopa do cilja. Ciljna zbirna točka (CZT) je točka, na kateri se zbere patrolja po opravljeni nalogi. Lokacija ciljne zbirne točke mora zagotavljati prikritost in prikrite smeri pristopa. Ciljna zbirna točka je običajno prva zbirna točka na smeri vrnitve patrolje in tudi prva zbirna točka na rezervni smeri vrnitve

patrulje. Priporočljivo je, da je točka zadnje priprave hkrati tudi ciljna zbirna točka, kar patrolji omogoči, da na tej točki pusti opremo, ki je na cilju ne potrebuje, in opravi zadnje priprave pred neposrednim odhodom na cilj. V tem primeru tudi ni potrebno, da se skupina za zavarovanje predčasno loči od patrolje, da bi zavarovala ciljno zbirno točko.

Shema 9: Določanje cilja

Shema 10: Določanje glavne smeri napada

Glede na glavno smer premika vodja patrolje izbere točko zadnje priprave oziroma ciljno zbirno točko. Ker se želi vodja patrolje s patroljo vrniti po drugi smeri glede na smer prihoda do cilja, izbere dve ločeni točki, in sicer točko zadnje priprave in ciljno zbirno točko (shema 11). Potem začne s proučevanjem najboljše smeri premika do točke zadnje priprave.

Shema 11:
Izbira točke zadnje priprave in ciljne zbirne točke

9.1.9.2 IZBIRA SMERI PREMIKA

Pred odhodom na nalogo vodja patrolje z navigatorjem izviduje po topografski karti. To pomaga pri izbiri tiste smeri premika, ki daje najboljše razpoložljivo kritje in prikritost. Pozorni smo na kakršnokoli opaženo nasprotnikovo aktivnost, ki bi lahko pomenila nevarnost za patroljo, na vodne ovire, komunikacije, naseljena območja, skalovje ipd. Poveljnik patrolje pri izbiri smeri premika upošteva tudi podatke, ki jih je sam dobil med izvidovanjem območja delovanja, in druge pridobljene informacije.

9.1.9.2.1 GLAVNA SMER PREMIKA DO CILJA

Vodja patrolje se odloči za smer premika na podlagi proučevanja topografske karte, zračnih fotografij, lastnega izvidovanja in razgovora s tistimi posamezniki, ki so že bili na tem območju. Izbere tisto smer premika, ki daje najboljšo prikritost pred nasprotnikovim opazovanjem, kjer je najmanjša verjetnost, da je nasprotnik prisoten in na kateri je čim manj ovir, ki jih je treba premagati. Ponoči je smer premika načrtovana tako, da se izogne težje prehodnim območjem. Glavna smer premika je možtvu prikazana s topografsko karto, prosojnico in modelom zemljišča.

Smer premika, označena s črko B, vodi skozi poraščeno območje, kar zagotavlja prikritost (*shema 12*). Vendar pa ta smer trikrat prečka utrjeno komunikacijo in vodi po izredno razgibanem terenu. Smer premika, označena s črko A, poteka ob lahko prepoznavnih objektih na zemljišču, samo dvakrat prečka utrjeno komunikacijo in ne vodi po preveč razgibanem terenu. Vendar pa ta smer premika vodi skozi večja, neporaščena in zato nevarna območja.

Po natančnem proučevanju vodja patrolje izbere smer premika do točke zadnje priprave, označene s črko A.

Zdaj je na topografski karti prostoročno vrisana izbrana smer premika patrolje k cilju. Z uporabo protractorja navigator vriše ravne odseke čez prostoročno vrisane izbrane smeri premika patrolje k cilju (*shema 13*). Za vsak odsek smeri premika izmeri kartografski sever in ga preračuna v magnetnega. Posamezne vrednosti magnetnega severa lahko vpiše na vsak posamezni odsek. Z merilom izmeri dolžino posameznega odseka in jo preračuna v razdaljo v naravi. Prav tako jo lahko vpiše poleg vrednosti magnetnega severa posameznega odseka.

Shema 12:
Izbira glavne smeri premika

Shema 13:
Vrisovanje odsekov na glavni smeri premika

9.1.9.2.2 REZERVNA SMER PREMIKA DO CILJA

Rezervno smer izberemo, da bi lahko opravili nalogo, če ni mogoče prispeti do cilja po glavni smeri premika. Če je patrulji iz kakršnegakoli razloga onemogočen premik po glavni smeri, bo nadaljevala pot po predhodno določeni rezervni smeri (zaradi pojava nasprotnika, uničenega mostu ipd.). Rezervna smer premika je moštvu prikazana s topografsko karto, prosojnico in modelom zemljišča. Vodja patrulje lahko za rezervno smer premika do cilja izbere smer premika, predhodno označeno s črko B.

Zdaj je na topografski karti prostoročno vrisana izbrana rezervna smer premika patrulje k cilju. Z uporabo protractorja navigator vriše ravne odseke čez prostoročno vrisane izbrane rezervne smeri premika patrulje k cilju (*shema 14*). Za vsak odsek na rezervni smeri premika prav tako izmeri kartografski sever in ga preračuna v magnetnega. Posamezne vrednosti magnetnega severa lahko vpiše na vsak posamezni odsek. Z merilom izmeri dolžino posameznega odseka in jo preračuna v razdaljo v naravi. Prav tako jo lahko vpiše poleg vrednosti magnetnega severa posameznega odseka.

9.1.9.2.3 NAČRTOVANJE ZASEDBE CILJNE ZBIRNE TOČKE

Enako kot je vodja patrulje izbral smer premika do točke zadnje priprave, na glavni smeri premika do cilja izbere smer premika skupine za zavarovanje ciljne zbirne točke in točko, na kateri skupina zapusti patruljo (*shema 15*).

Shema 14:
Vrisovanje odsekov na rezervni smeri premika

Shema 15:
Vrisovanje smeri premika za zavarovanje ciljne zbirne točke na glavni smeri premika

Vodja patrulje tudi na rezervni smeri premika do cilja izbere smer premika skupine za zavarovanje ciljne zbirne točke in točko, na kateri skupina zapusti patruljo (*shema 16, str. 139*).

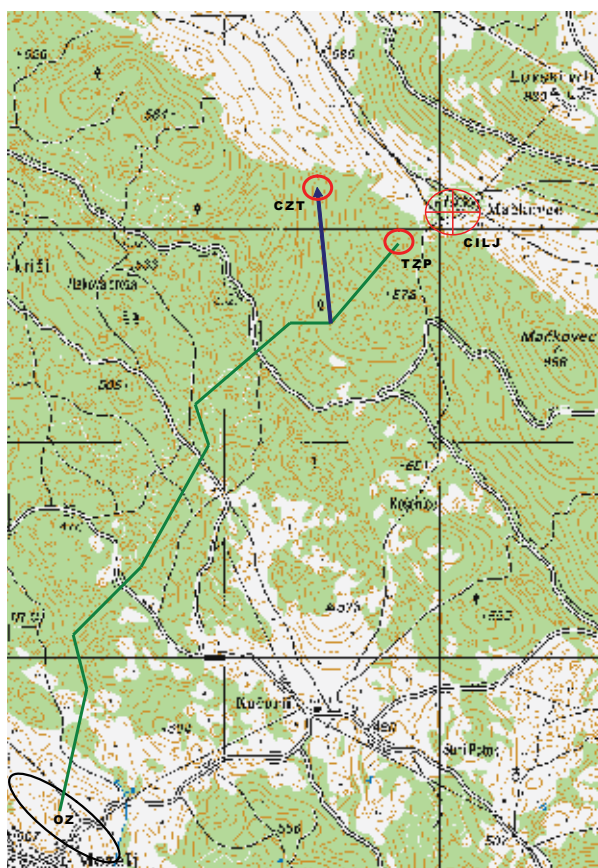
9.1.9.2.4 NAČRTOVANJE SMERI VRNITVE PATRULJE K LASTNIM ENOTAM

Kadarkoli je mogoče, vodja patrulje načrtuje smer vrnitve patrulje, ki je različna od smeri premika k cilju. Vodja patrulje se odloči za smer vrnitve na podlagi proučevanja topografske karte, zračnih fotografij, lastnega izvidovanja in razgovora s tistimi posamezniki, ki so že bili na tem območju. Izbere tisto smer premika, ki

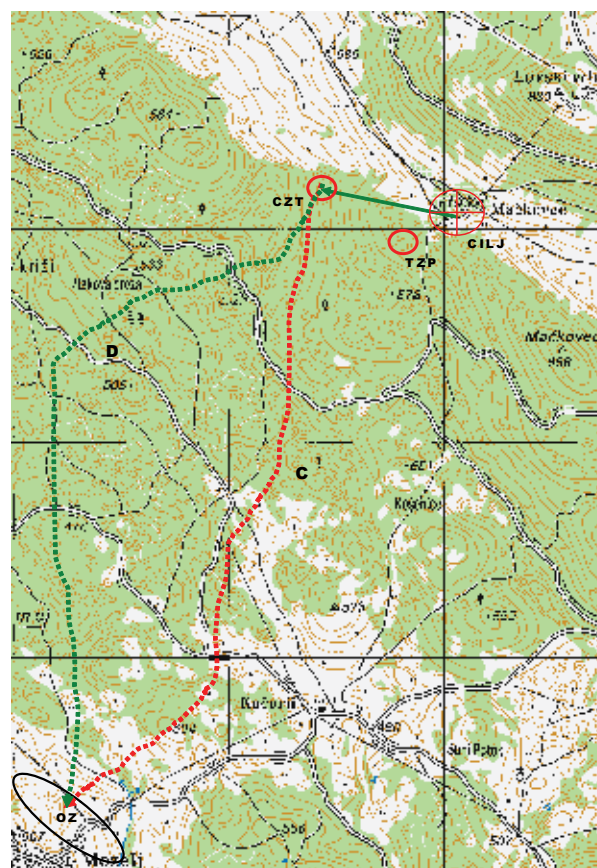
daje najboljšo prikritost pred nasprotnikovim opazovanjem, kjer je najmanjša verjetnost, da je prisoten nasprotnik, in na kateri je čim manj ovir, ki jih je treba premagati. Ponoči je smer premika načrtovana tako, da se izogne težje prehodnim območjem. Smer vrnitve je moštvo prikazana s topografsko karto, prosojnico in modelom zemljišča.

Vodja patrolje za smer vrnitve patrolje k svojim enotam prouči smeri, označene s črkama C in D (*shema 17*). Smer vrnitve patrolje, označena s črko D, vodi skozi poraščeno zemljišče, kar omogoča dobro prikritost patrolje. Vendar pa ta smer trikrat prečka utrjeno komunikacijo in vodi po izredno razgibanem terenu, kar še dodatno izčrpava moštvo po opravljeni nalogi. Pod vplivom uspešno ali pa neuspešno izvedene naloge predstavlja vzdrževanje discipline moštva na zahtevnem terenu preveliko tveganje vodje patrolje, da uspešno pripelje moštvo k lastnim enotam. Ne nazadnje je smer premika, označena s črko D, tudi daljša. Smer premika, označena s črko C, izkorišča že poznane, lahko prepoznavne objekte na zemljišču, samo dvakrat prečka utrjeno komunikacijo in ne vodi po preveč razgibanem terenu, kar je za izčrpano moštvo zelo dobrodošlo. Vendar pa ta smer vrnitve patrolje vodi skozi večja neporaščena in zato nevarna območja, kar je za nepozorno patroljo, ki se vrača z naloge, lahko usodno. Smer premika, označena s črko C, je bistveno krajša od alternativne smeri.

Po natančnem proučevanju vodja patrolje izbere smer premika s ciljne zbirne točke do lastnih enot, označenih s črko C.

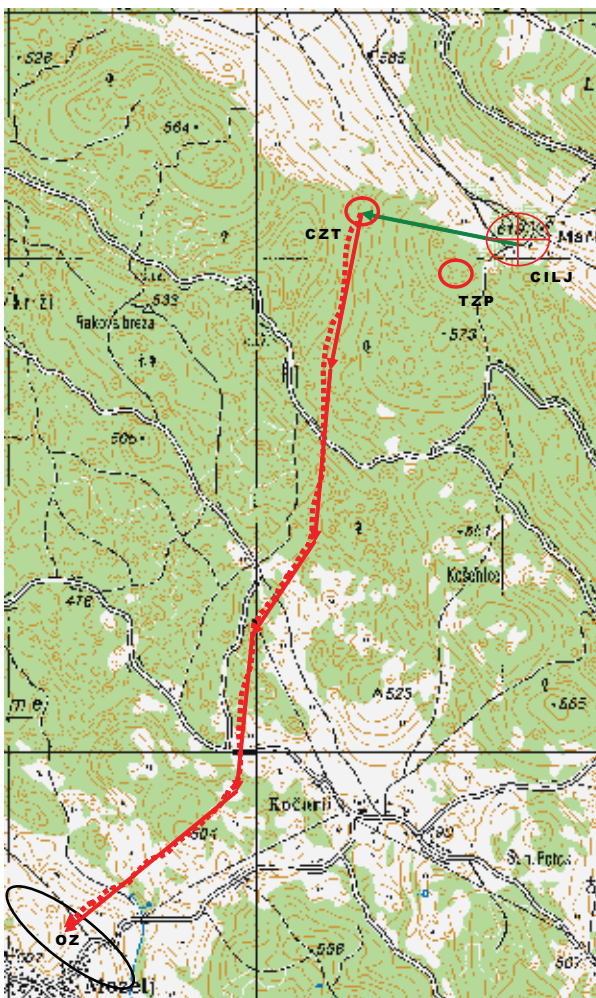

Shema 16:
Vrisovanje smeri premika za zavarovanje ciljne zbirne točke na rezervni smeri premika

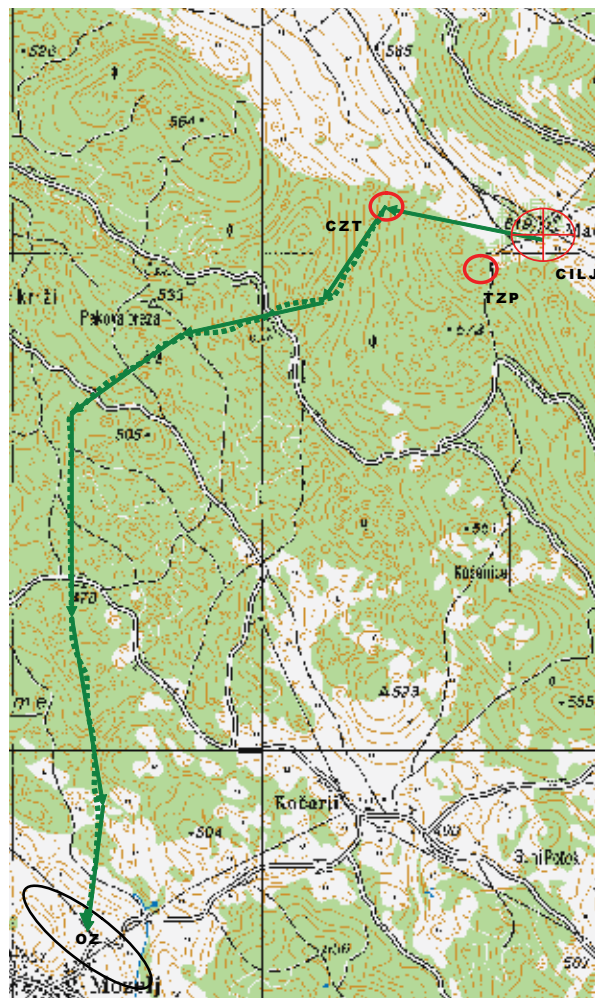

Shema 17:
Izbira osnovne smeri vrnitve

Zdaj je na topografski karti prostoročno vrisana izbrana smer vrnitve patrolje k lastnim enotam. Z uporabo protractorja navigator vriše ravne odseke čez prostoročno vrisane izbrane smeri vrnitve patrolje k lastnim enotam. Za vsak odsek smeri premika izmeri kartografski sever in ga preračuna v magnetnega. Posamezne vrednosti magnetnega severa lahko vpiše na vsak posamezni odsek. Z merilom izmeri dolžino posameznega odseka in jo preračuna v razdaljo v naravi. Prav tako jo lahko vpiše poleg vrednosti magnetnega severa posameznega odseka (*shema 18, str. 140*).

Shema 18:
Vrisovanje odsekov na glavni smeri vrnitve

Shema 19:
Vrisovanje odsekov na rezervni smeri vrnitve

9.1.9.2.5 REZERVNA SMER VRNITVE K LASTNIM ENOTAM

Rezervna smer vrnitve patrolje k lastnim enotam se uporabi, če se ni mogoče vrnitvi po glavni smeri. Če je patrolji iz kakršnegakoli razloga onemogočen premik po glavni smeri vrnitve, bo nadaljevala pot po predhodno določeni rezervni smeri (zaradi pojava nasprotnika, uničenega mostu ipd.). Rezervna smer vrnitve je moštvu prikazana s topografsko karto, prosojnico in modelom zemljišča. Vodja patrolje lahko za rezervno smer vrnitve patrolje izbere smer premika, predhodno označeno s črko D.

Zdaj je na topografski karti prostoročno vrisana izbrana rezervna smer vrnitve patrolje k lastnim enotam. Z uporabo protractorja navigator vriše ravne odseke čez prostoročno vrisane izbrane rezervne smeri vrnitve patrolje k svojim enotam (shema 19). Za vsak odsek na rezervni smeri premika prav tako izmeri kartografski sever in ga preračuna v magnetnega. Posamezne vrednosti magnetnega severa lahko vpiše na vsak posamezni odsek. Z merilom izmeri dolžino posameznega odseka in jo preračuna v razdaljo v naravi. Prav tako jo lahko vpiše poleg vrednosti magnetnega severa posameznega odseka.

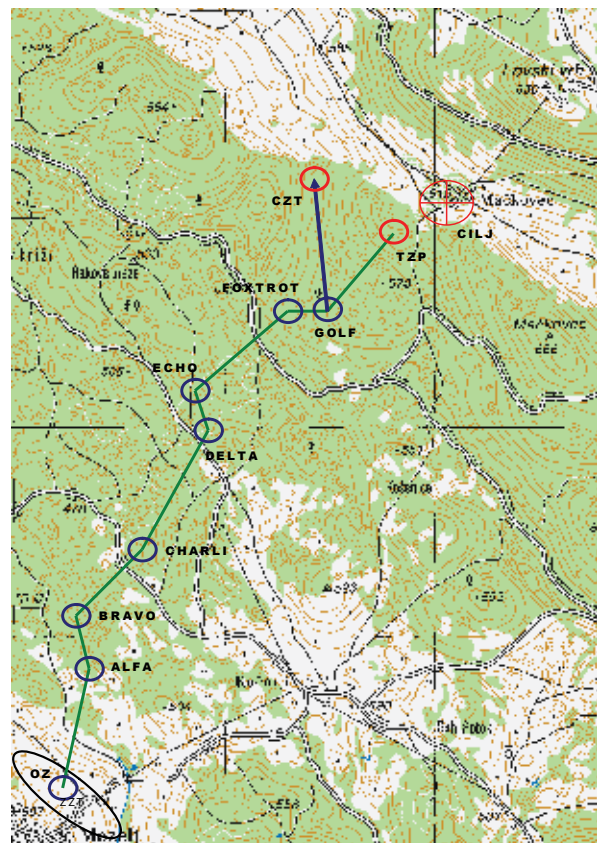
9.1.9.3 IZBIRA UKREPOV NADZORA

9.1.9.3.1 KONTROLNA TOČKA

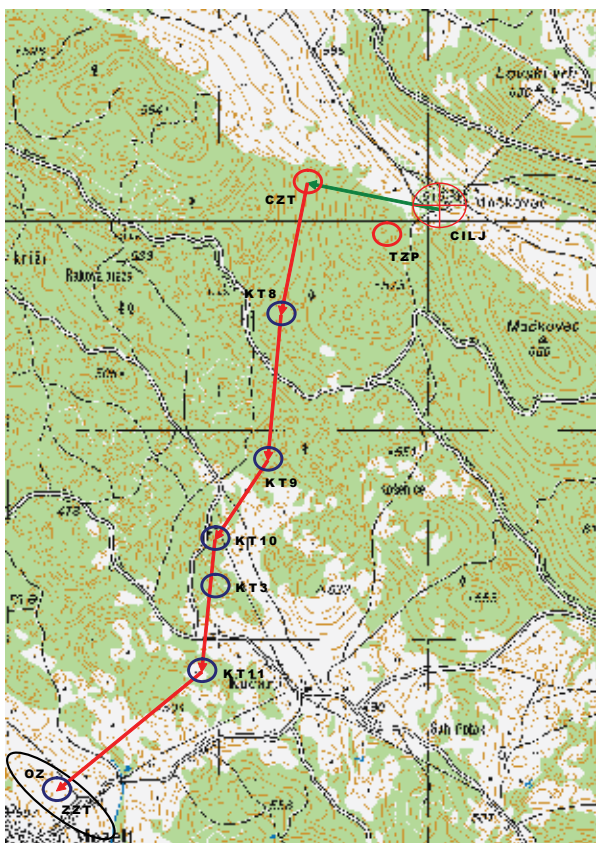
Kontrolne točke so točke, prek katerih poveljstvo nadzoruje napredovanje patrolje. Na podlagi lastnega izvidovanja in topografske karte vodja patrolje vriše in oštevilči več kontrolnih točk na topografski karti na celotni smeri premika, in sicer na glavni in rezervni smeri premika k cilju ter na glavni in rezervni smeri vrnitve k lastnim enotam. Vodja patrolje določi in vpiše kodne oznake za vsako kontrolno točko posebej, na primer KT1, KT2, BREZA, KOSTANJ, BUKEV ipd. (shema 20, str. 141, shema 21, str. 141, shema 22, str. 141 in shema 23, str. 141).

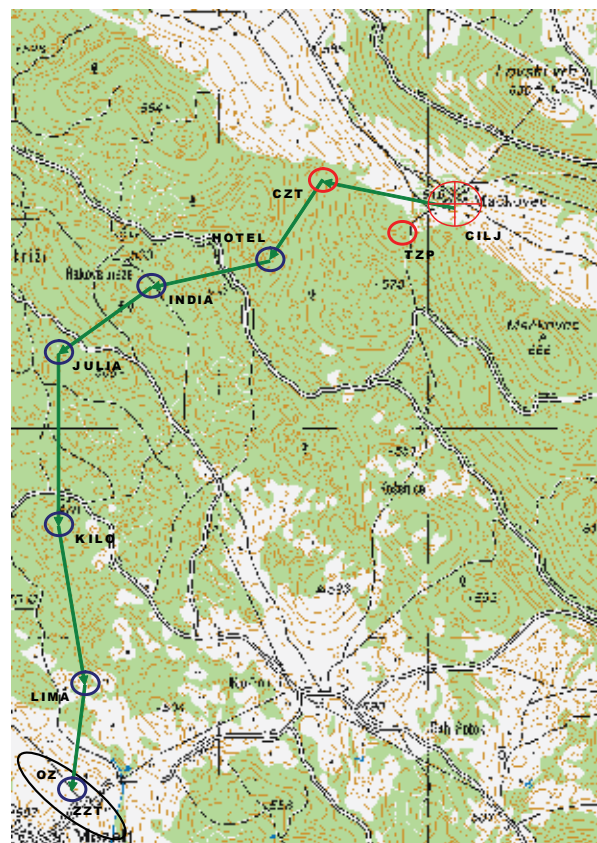
Shema 20:
Vrisovanje ukrepov nadzora na glavni smeri premika

Shema 21:
Vrisovanje ukrepov nadzora na rezervni smeri premika

Shema 22:
Vrisovanje ukrepov nadzora na glavni smeri vrnitve

Shema 23:
Vrisovanje ukrepov nadzora na rezervni smeri vrnitve

9.1.9.3.2 ZBIRNA TOČKA

Zbirne točke so točke, na katerih se zbere in reorganizira patrolja, če je bila razbita. Na smeri njenega premika vodja patrolje določi več zbirnih točk in jih vpiše v izdelano smer premika. Vodja patrolje tudi za vsako zbirno točko vpiše kodno oznako. Zbirna točka (ZT) je lahko hkrati tudi kontrolna točka. Za zbirne točke se določijo lahko prepoznavne točke na zemljišču. Zbirne točke se na topografsko karto sicer vpišejo, določijo pa se med premikom. Vse točke so namreč le začasne, dokler jih patrolja ne doseže in ugotovi, ali so primerne. Vodja patrolje potrdi posamezno zbirno točko. Zbirna točka mora biti izbrana tako, da zagotavlja kritje, prikritost in možnost branjenja za krajše obdobje. Vodja patrolje bodisi z ročnim signalom ali ustno celotno moštvo patrolje obvesti o zbirni točki. Prav tako označi tiste značilnosti zemljišča, ki označujejo meje zbirne točke. Zbirne točke se največkrat določajo med premikom, saj je prepoznavne objekte mogoče določiti samo na terenu. Vsak vojak si mora zapomniti vsaj tri zadnje zbirne točke.

9.1.9.3.3 VRSTE ZBIRNIH TOČK

- *Začetna zbirna točka* (ZZT) je točka na območju lastnih enot, kjer se zbere patrolja, če je bila razbita, preden je dosegla prvo zbirno točko na smeri premika zunaj lastnih enot.
- *Zbirna točka na smeri premika* (ZTSP): v tem primeru gre za vse zbirne točke na smeri premika, in sicer od začetne zbirne točke do točke zadnje priprave oziroma ciljne zbirne točke in od te točke do točke vrnitve k lastnim enotam.
- *Ciljna zbirna točka*⁷ (CZT) je točka, ki je najbližje cilju in na kateri se patrolja zbere po končani nalogi. Ciljna zbirna točka je lahko hkrati točka zadnje priprave.
- *Začasna zbirna točka*: vse zbirne točke so začasne, ker se njihova primernost na topografski karti ugotovi šele takrat, ko patrolja doseže zbirno točko na zemljišču. Začasnost velja tudi za druge določene točke. Na topografski karti se lahko patroljna baza označi z začasno patroljno bazo, zbirna točka z začasno zbirno točko itn.
- *Točka zadnje priprave* (TZP) je lokacija v bližini cilja, na kateri bo patrolja opravila zadnje priprave, preden se bo približala cilju. Če položaj dovoljuje, se lahko točka zadnje priprave uporabi kot ciljna zbirna točka. V tem primeru patrolja lahko na točki zadnje priprave pusti opremo, ki je na cilju ne potrebuje.

9.1.9.3.4 POSTOPKI NA ZBIRNIH TOČKAH

Vodja patrolje načrtuje postopke na zbirnih točkah in med izdajo povelja o tem obvesti moštvo patrolje. Postopki na zbirni točki se načrtujejo za vsako zbirno točko, ker se na vsaki posebej odloča, ali še obstajajo realne možnosti za izvedbo naloge ali ne.

Pri načrtovanju postopkov na zbirnih točkah vodja patrolje upošteva:

- izbiro razpoznavnih znakov na zbirni točki,
- minimalno število moštva in maksimalen čas, preden poveljujoči patrolje moštvo z zbirne točke odpelje proti cilju,
- navodila za tiste posameznike, ki bi na zbirno točko prišli sami.

9.1.10 IZDELAVA NAČRTA OGNJENE PODPORE

Ko je na topografski karti vrisana smer premika z vsemi točkami, na ločeni prosojnici ali pa kar na isti, vodja patrolje izdelava načrt ognjene podpore. Vsi cilji, za katere so že izdelani strelni elementi, se lahko uporabijo pri načrtovanju ognjene podpore. Vodja patrolje lahko določi še dodatne cilje. Vsi cilji se vpišejo na topografsko karto z enako oznako in istim merilom (*shema 24, str. 143*). Podatki o ciljnih vsebujejo njihovo zaporedno številko, koordinate, opis cilja in opombe. Cilji se posredujejo četni skupini za ognjeno podporo, ki izdelava strelne elemente za dodatne cilje. En izvod prosojnice načrta ognjene podpore zadrži vodja patrolje, drugega pa preda poveljniku čete ali višji od lastne enote. Pred odhodom na nalogo poveljstvo potrdi vse cilje.

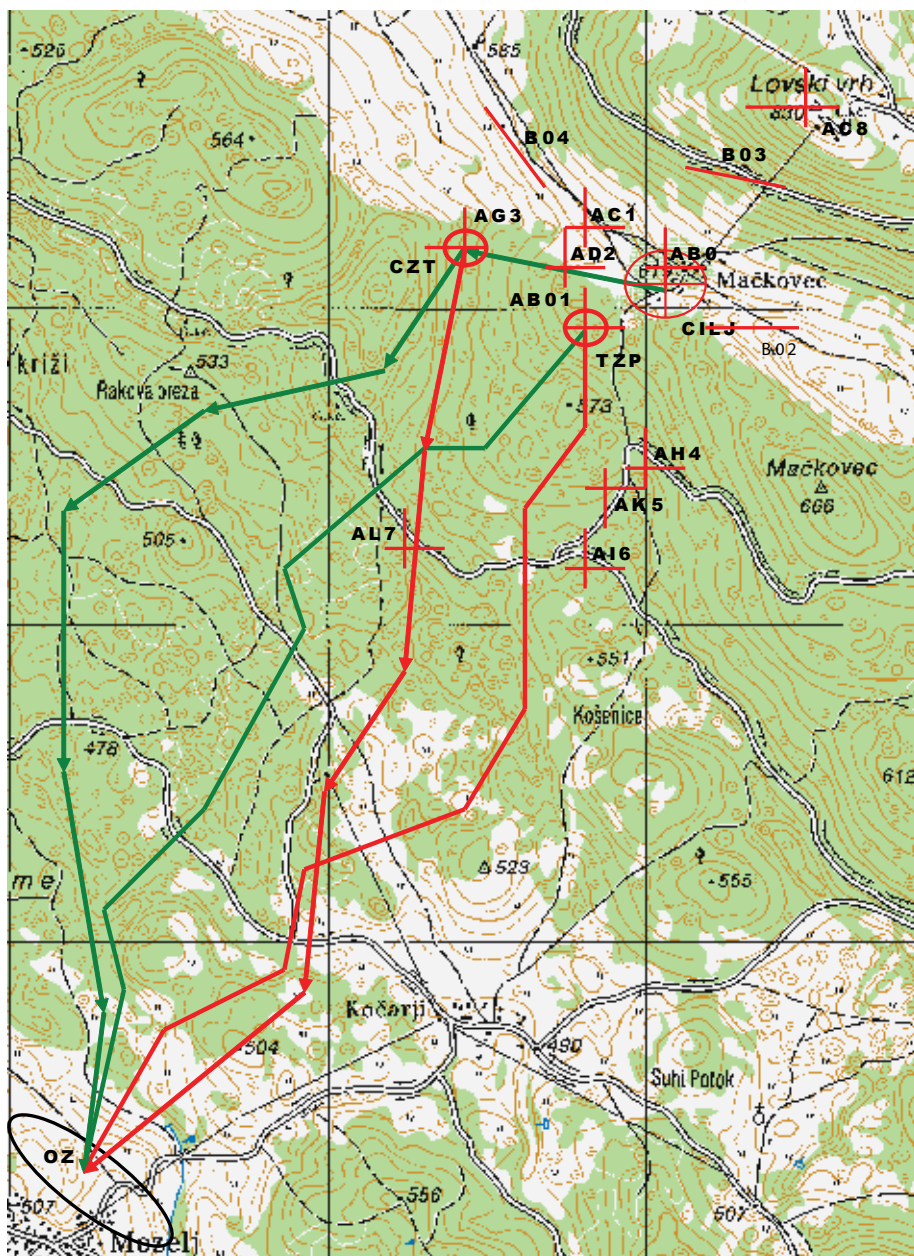
9.1.10.1 VRSTE CILJEV

- *Točkasti cilj*: površina točkastega cilja je manjša od površine kvadrata dimenzij 200 x 200 metrov. Uničenje takega cilja zahteva točno zadevanje izstrelkov.

⁷ *Objective Rally Point (Infantry Squad Leader Course 5–99: 1999).*

- *Linijski cilj*: površina linijskega cilja je širša od 200 metrov in ne daljša od 600 metrov.
- *Pravokotna oblika cilja*: površina cilja je večja od površine kvadrata dimenzij 200 x 200 metrov.
- *Krožna oblika cilja*: površina cilja je bolj ali manj okrogle oblike.
- *Točka za usmerjanje ognja*: lahko prepoznavna značilnost zemljišča, označena s točko, ki se uporablja za nadzorovanje neposrednega ognja in lociranje nasprotnikovih ciljev.

Simboli, uporabljeni za izdelavo načrta ognjene podpore, so prikazani v *shemi 25*.

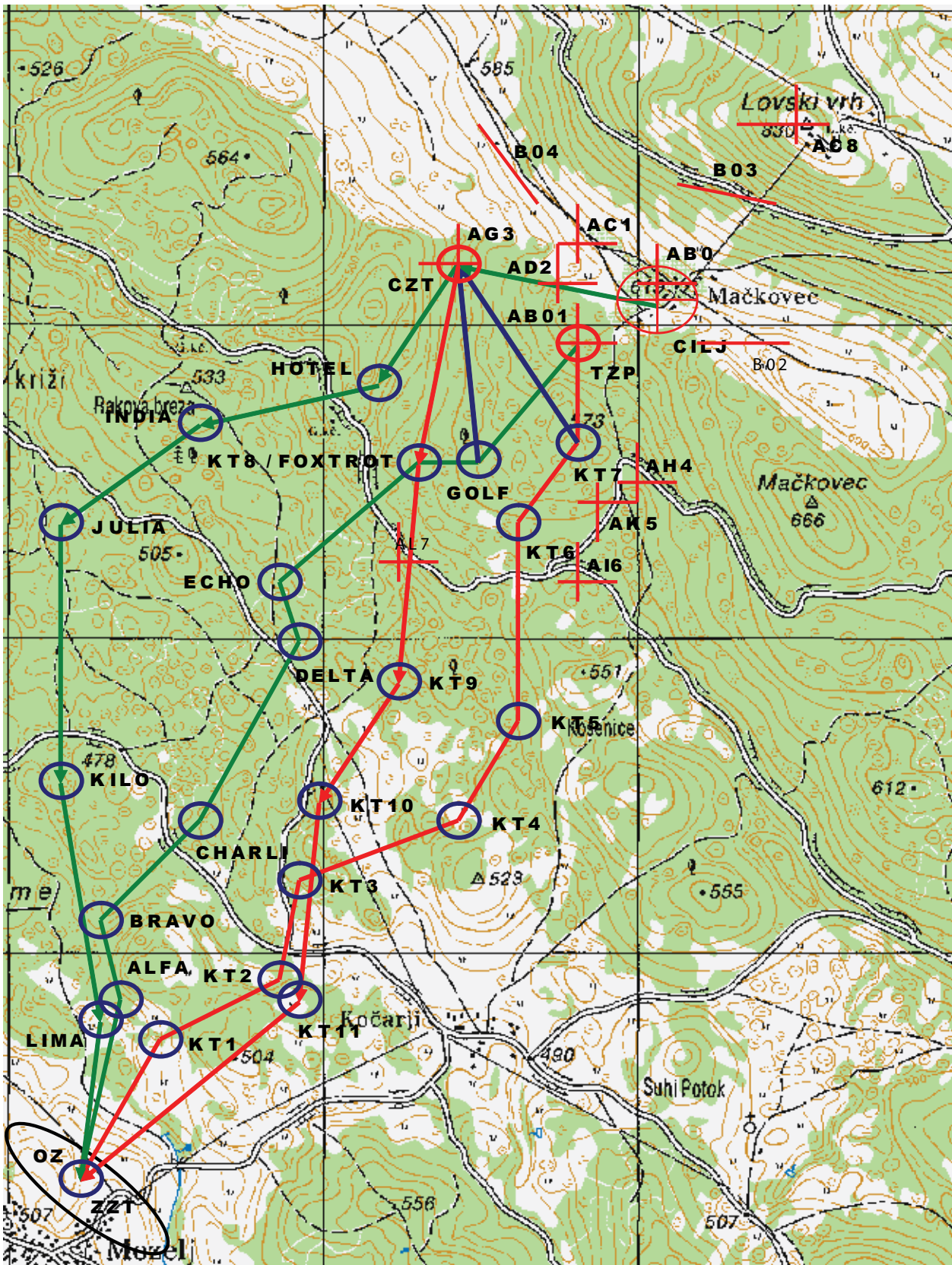
Shema 24:
Načrt ognjene podpore

	AC8	TOČKASTI PRIORITETNI CILJ
	B04	LINIJSKI CILJ

Shema 25:
Simboli, uporabljeni za
pripravo načrta
ognjene podpore

9.1.11 DOLOČENA SMER PREMIKA

Na prosojnici so zdaj vrisane smeri premika, taktični ukrepi nadzora in načrt ognjene podpore (*shema 26*). Vodja patrulje v sodelovanju z navigatorjem in vezistom v prosojnico vpiše še vse druge potrebne podatke in s tem je izdelava prosojnice končana. Drugi izvod prosojnice se preriše oziroma prepíše iz prvega izvoda.

Shema 26: Določena smer premika

9.2 PRIPRAVA NA IZVIDOVANJE IN USKLAJEVANJE

Vodja patrolje se pripravi, da izvede izvidovanje, kolikor je le mogoče globoko v načrtovani smeri premika. Svoj premik uskladi z drugimi patroljami, ki bi lahko delovale na območju delovanja ali v neposredni bližini. Vodja patrolje zahteva, da poveljujoči, ki mu je izdal nalogo, uskladi nalogo patrolje z drugimi poveljujočimi lastnih enot, lokalnim zavarovanjem in obrambnimi razporeditvami lastnih enot. Vodji patrolje se na izvidovanju pridružijo vodje ognjenih skupin in morebitnih dodanih enot ter posadkovnih orožij. Določene naloge usklajevanja lahko vodja patrolje zaupa svojemu namestniku. Vodja patrolje je seznanjen z razporeditvijo lastnih enot in premiki drugih lastnih patrolj ter s tem zagotovi, da patrolja med premikom ne bo omejevana ali celo ogrožena. Skladno s tem načrtuje tudi smer premika in ognjeno delovanje. Vodja patrolje uskladi točko prehoda skozi enoto naprej in točko prehoda skozi razpored lastnih sil nazaj s poveljujočimi nižjih taktičnih enot na teh območjih. S tem zagotovi, da je moštvo na prednji liniji lastnih enot obveščeno o prehodu patrolje, času zapustitve in vrnitve patrolje, ter presodi, ali je treba zagotoviti vodiča za vodenje patrolje skozi ovire lastnih enot (minska polja, žične ovire ipd.). Med sprejemom naloge se vodja patrolje seznanja z razpoložljivim orožjem za ognjeno podporo. Ugotovi tudi, za kakšne cilje na smeri premika, na cilju in smeri vrnitve patrolje so že izdelani strelni elementi. Po potrebi zahteva še dodatne cilje na smeri premika, na cilju ali smeri vrnitve patrolje. Načrtuje in zahteva ognjeno podporo tudi za cilje na smeri premika med lastnim izvidovanjem. Dogovori se za točko dostave oziroma prevzema vode, streliva, eksploziva, goriva, posebne opreme ipd. Prav tako načrtuje lokacije, na katerih se bo po potrebi izvedla helikopterska evakuacija ali evakuacija ranjencev med premikom k cilju oziroma od njega. Vodja patrolje na izvidovanju smeri premika patrolje poizkuša pridobiti čim več informacij o nasprotniku in zemljišču. Take informacije lahko vodji patrolje posreduje bataljonski S-2 vključno s poročili predhodnih patrolj in izvidnikov, zračnimi in satelitskimi posnetki, fotografijami ipd. Usklajevanje je proces, ki poteka ves čas do trenutka, ko patrolja začne opravljati nalogo. Priprave na izvidovanje potekajo vzporedno z usklajevanjem. Vodja, ki se pripravlja, da bo izvedel patroljo, se lahko kadarkoli med izvajanjem postopkov za vodenje enot premakne bližje liniji prednjih položajev svojih sil, medtem ko vodja patrolje še načrtuje izvedbo patrolje oziroma je na izvidovanju na območju delovanja.

9.3 IZVIDOVANJE

Kadarkoli je mogoče, vodja patrolje izvede lastno izvidovanje na območje delovanja, da bi proučil zemljišče, izpopolnil načrt izvedbe naloge, določil smeri premika patrolje in časovno uskladi vse njene dejavnosti. Vodja patrolje presodi položaj na podlagi *naloge, nasprotnika, zemljišča in vremenskih razmer, razpoložljive ognjene podpore in enote, razpoložljivega časa*. Vodja patrolje želi na svojem izvidovanju pridobiti predvsem informacije o točkah prehodov skozi ovire, lokacijah opazovalnic in prisluškovalnic lastnih enot, o mogočih smereh premika, nasprotnikovih lokacijah in lokacijah, primernih za postavitev opazovalnic. Med izvidovanjem določi primerne točke, s katerih bo orientiral poveljujoče skupin. Upošteva, da je izvidovanje pred položaji lastnih enot zelo tvegano. Pogosto je izvedba zaradi nasprotnikove prisotnosti in drugih razlogov neizvedljiva, zato si vodja patrolje pomaga s proučevanjem topografske karte in informacijami, pridobljenimi iz različnih virov. Včasih se mora zanesti tudi na informacije, ki so jih v območju delovanja zbrale posebej izurjene izvidniške enote. Te enote se v območje delovanja lahko odpošljejo tudi zato, da bi pridobile informacije, ki so potrebne za izvedbo patrolje. Ko vodja patrolje prejme vse razpoložljive informacije in opravi izvidovanje, dokončno presodi položaj in glede na razpoložljivi čas dopolni načrt za izvedbo patrolje.

9.4 ZAKLJUČEK NAČRTOVANJA

Vodja patrolje se je vrnil z izvidovanja in je pripravljen, da do podrobnosti pripravi načrt za izvedbo patrolje in napiše povelje zanj. Vodja patrolje je med pripravo na izvedbo naloge dokončno presodil položaj in popolnoma razumel nalogo. Vodja patrolje se odloči, kako bodo izvedene naloge, določene skupinam in posameznikom, ter dokončno uskladi administrativne in logistične zadeve ter poveljevanje in zveze.

Vodja patrolje določi vse *tiste dejavnosti*, ki jih bo treba izvršiti na območju cilja, na nevarnih območjih, kjerkoli na smeri premika patrolje, na opazovalnih točkah, med premikom skozi razpored svojih sil in na vseh tistih lokacijah, kjer se zahteva večja varnost. Poleg tega mora moštvo poznati postopke v vseh ključnih fazah. Poznati mora tudi formacijo in vrstni red premika v vseh fazah patrolje, mesto vodje patrolje, namestnika vodje patrolje in ključnih posameznikov. Moštvo mora biti seznanjeno tudi z nalogami in dolžnostmi ključnih

posameznikov v patrulji in vseh drugih vojakov. Dobro mora poznati postopke med zapuščanjem oziroma vračanjem skozi svoje enote in točke prehoda ter vse ključne točke med izvedbo patrulje, glavne in rezervne smeri premika patrulje ter splošno orientacijo na območju delovanja. Moštvo patrulje mora poznati tudi postopke na zbirnih točkah, ciljni zbirni točki, nevarnih območjih, ob stiku z nasprotnikom in, v podrobnosti, postopke na cilju. Moštvo je bila s pripravljanim poveljem že predstavljena splošna organizacija voda ter naloge skupin in ključnih posameznikov. Zdaj vodja patrulje določi nalogo vsakemu posamezniku znotraj skupin in moštev.

Vodja patrulje presodi, *koliko časa* zahteva izvedba določene dejavnosti. Presodi, koliko časa potrebuje patrulja za premik do cilja, za poveljniško izvidovanje, postavitve zavarovanja, izvedbo naloge, premik do ciljne zbirne točke, premik nazaj do točke prehoda in za prehod skozi razpored lastnih sil nazaj. Glede na čas, ki je potreben za izvedbo posamezne dejavnosti, in glede na čas, ki ga ima enota na razpolago za izvedbo patrulje, vodja patrulje v sodelovanju z nadrejenim in poveljujočimi drugih ključnih lastnih enot časovno uskladi izvedbo patrulje.

Vodja patrulje določi *način komuniciranja z nadrejenim poveljstvom*. Za zvezo z njim se uporablja formacijska radijska sredstva. Moštvo patrulje pozna klicne znake, frekvence, čas in/ali lokacije poročanja, signale in radijsko disciplino. Moštvo patrulje ve, kdo in kje nosi dokumentacijo za radijsko komuniciranje z nadrejenim poveljstvom.

Vodja patrulje se odloči za *smer premika* na podlagi proučevanja topografske karte, zračnih posnetkov, lastnega izvidovanja in razgovora s tistimi posamezniki, ki so že bili na tem območju. Izbere tisto smer premika, ki daje najboljšo mogočo prikritost pred nasprotnikovim opazovanjem in na kateri je čim manj ovir, ki jih je treba premagati. Ponoči je smer premika načrtovana tako, da se izogne težje prehodnim območjem. Vodja patrulje določi glavne in rezervne smeri premika do cilja in nazaj. Smeri vrnitve patrulje morajo biti vedno različne od smeri premika do cilja. Smeri premika so moštvo prikazane s topografsko karto in prosojnico z označenim ciljem in kontrolnimi točkami.

Vodja patrulje določi *način signaliziranja in komuniciranja* v patrulji. Določi primarne in sekundarne signale ter poskrbi, da je celotno moštvo seznanjeno z dogovorjenimi signali in njihovim pomenom.

Poleg *razpoznavnih znakov*, ki se uporabljajo pri identificiranju z lastno enoto po vrnitvi z naloge, vodja patrulje določi tudi razpoznavne zanke, ki jih uporablja moštvo patrulje za medsebojno identifikacijo, in razpoznavne znake, ki jih patrulja uporablja za identifikacijo drugih lastnih patrulj na območju delovanja. Določita se osnovno in rezervno reklo in geslo. Določijo se tudi drugi znaki za razpoznavanje (ročni signali za prepoznavanje na daleč in blizu, signali za identifikacijo prek radijskih sredstev zvez) ter tekoče geslo, če bi nasprotnik preganjal patruljo. V tem primeru se nekemu signalu običajno doda številka moštva v patrulji, ki se naglo približuje lastnim enotam. S ponavljajočim kričanjem signala in številke se zagotavlja hiter in varen premik patrulje skozi položaje lastnih enot.

Vodja patrulje si določi *mesto v formaciji* patrulje, na katerem jo lahko najuspešneje nadzira, običajno na prvi tretjini formacije. Namestnik vodje je običajno na drugi tretjini formacije, kjer najuspešneje pomaga vodji patrulje pri nadzoru. Na cilju je namestnik na položaju, na katerem bi najhitreje prevzel nadzor nad patruljo, če bi bil vodja patrulje ranjen ali ubit. Vodja patrulje določi tudi mesto vseh ključnih posameznikov v patrulji.

Moštvo mora poznati postopke v primeru, da kjerkoli med premikom patrulje pride do stika z nasprotnikom. Vse dokler ni nujno, se patrulja izogiba stiku z njim. Moštvo mora poznati *postopke ob stiku z nasprotnikom* v katerikoli fazi izvedbe patrulje. Zmožnost patrulje, da nadaljuje z nalogo, je odvisna od lokacije na smeri premika, na kateri je prišlo do stika z nasprotnikom, z zmožnostjo patrulje, da prekine stik z nasprotnikom, in s številom morebitnih žrtev, ki jih je utrpela patrulja ob stiku z njim. Moštvo patrulje mora poznati postopke s svojimi in nasprotnikovimi ranjenimi in mrtvimi vojaki. Poznati morajo tudi ravnanje ob zajetju vojnih ujetnikov, vključno s tistimi, ki bi jih zajeli na smeri premika. Patrulja mora poznati tudi postopke v primeru, da nasprotnik zajame pripadnike patrulje ali da se ti izgubijo bodisi na smeri premika bodisi med opravljanjem naloge.

Vodja patrulje mora zaradi načrtovanja, usklajevanja ali izvidovanja pogosto zapustiti moštvo patrulje. Vedno ko vodja patrulje zapusti moštvo, svojemu namestniku izda *navodila za ukrepanje*. Vodja patrulje

kar najbolj natančno predvidi tiste dejavnosti, ki zahtevajo, da zapusti patroljo, in o njih pravočasno opozori svojega namestnika in moštvo.

Vodja patrolje je popolnoma zaključil svoje načrtovanje in je pripravljen, da pripravi bojno povelje. Odločil se je že, na kateri lokaciji bo izdal povelje, katera sredstva potrebuje za njegovo izdajo in na kakšen način bo izvedel izdajo bojnega povelja.

9.5 IZDAJA BOJNEGA POVELJA

Ko vodja patrolje zaključi načrtovanje in so priprave izvedene do točke, ko se izda povelje za patroljo, se njeno moštvo zbere na točki za izdajo povelja, običajno ob izdelanem modelu zemljišča.

Vodja patrolje poskrbi, da je pri izdaji povelja prisotno celotno moštvo. Poveljujoči skupin in ključni posamezniki vodji patrolje poročajo o opravljenih dejavnostih, kot je bilo določeno s pripravljanim poveljem. Pred izdajo bojnega povelja se vedno poda splošna orientacija.

Dobro povelje, izdano **ZDAJ**, je boljše kot popolno povelje, izdano **PREPOZNO! Povelje, ki je lahko napačno razumljeno, tudi bo napačno razumljeno!** Vodja patrolje mora upoštevati, da je treba tudi poveljujočim skupin zagotoviti čas za izdajo navodil svojim podrejenim. Za izdajo povelja naj bo izbran takšen kraj, kjer bodo imeli prisotni dovolj prostora za sedenje, dober pregled nad celotnim modelom zemljišča in po možnosti na točki, s katere je dober razgled na območje delovanja. Poveljujoči lahko za izdajo povelja uporabljajo že izdelane plastificirane obrazce, predvsem če se bojne naloge načrtujejo na terenu in kadar ni veliko časa (*priloga H*). Take obrazce lahko poveljujoči izpolni z vodoodpornimi pisali v vseh vremenskih razmerah. Napisano povelje moštvu patrolje ni prebrano, ampak je zgolj v pomoč poveljniku pri ustni izdaji povelja. Vodja patrolje hkrati z izdajo povelja uporablja model zemljišča. Med izdajo povelja poišče očesni stik s podrejenimi in pri razlagi načina izvršitve naloge odloži napisano povelje ter uporabi samo model zemljišča. Med izdajo povelja ključni posamezniki v vseh vremenskih razmerah uporabljajo pribor za pisanje (vodoodporna pisala, vodoodporne beležke, plastificirane topografske karte ipd.). Za hitrejšo zapisovanje uporabljajo tehniko uporabe kratic. Zapišejo celotno povelje, ne le tisto, kar posameznik misli, da je treba. Poveljujoči skupin so prisotni ob modelu zemljišča že pred dogovorjenim časom za izdajo povelja in v beležko narišejo skico modela zemljišča. Moštvo patrolje postavlja vprašanja potem, ko vodja patrolje konča izdajo povelja oziroma ko jim da možnost, da postavljajo vprašanja. Takrat jim odgovarja na vprašanja, pojasnjuje nejasnosti, preverja in usklajuje časovnico in napove naslednje dejavnosti, na primer: *“Ura je 17.00, vsak naj poje obrok, potem bom opravil še eno preverjanje patrolje. Ob 17.45 se dobimo v gozdu poleg poveljstva v formaciji za premik.”*

9.5.1 BOJNO POVELJE

Ko vodja patrolje konča načrtovanje, podrejenim izda bojno povelje (BP). To vsebuje vse bistvene informacije, potrebne za izvršitev patrolje. Kot druga bojna povelja je tudi bojno povelje za patroljo najučinkovitejše, če je izdano ustno hkrati z uporabo modela zemljišča, topografskih kart, prosojnic in skic. Ko se izdaja povelje za patroljo, mora biti prisotno njeno celotno moštvo. Bojno povelje vsebuje navodila za uresničitev načrta, ki ga je pripravil vodja patrolje. Usmerja prizadevanje celotnega moštva in zagotovi navodila podrejenim enotam. Z njim se predstavita naloga in načrt za njeno izvršitev. Vsa bojna povelja (za napad, obrambo, patroljo ipd.) imajo podobno strukturo, ki ustreza zahtevam poveljujočih manjših taktičnih enot.

Nadaljevanje tega poglavja se osredotoča predvsem na povelja za patroljiranje. Oblika bojnega povelja je lahko enostaven vzklik vodje ognjene skupine, na primer *“Za menoj!”* ali pa zapleteno načrtovanje večje operacije. Brez povelj enota nima navodil, brez njih pa se ne more učinkovito boriti. Skupna omejitev, s katero se spoprijemajo nasprotnikove in lastne enote, je čas. Navodila, posredovana z bojnim poveljem, omogočajo, da se vzpostavi pravočasna in učinkovita komunikacija med enotami.

Za potrebe usposabljanja lahko uporabimo že izdelane obrazce kontrolnega lista za ocenjevanje povelja za patroljo (*priloga I*).

9.5.2 NAČELA ZA IZDAJO BOJNEGA POVELJA

- a) *Jasnost*: uporaba standardne vojaške terminologije in simbolov, ki jasno predstavljajo enak pomen vsem podrejenim skupinam, ki sprejemajo povelje.
- b) *Popolnost*: povelje vsebuje vse informacije in navodila, potrebna za usklajevanje in izvršitev naloge.
- c) *Enostavnost*: izogibanje nepotrebni podrobnostim, hkrati pa zaradi želje po preprostosti ne zmanjšujemo jasnosti in popolnosti bojnega povelja.
- č) *Ohranjanje pobude poveljujočih podrejenih enot*: uporaba ustrezne oblike povelja glede na nalogo. Bojno povelje ne sme omejevati pobude poveljujočih podrejenih enot z zapletenimi navodili za izvršitev naloge.
- d) *Pritrdilna oblika izražanja*: zaradi preprostosti in jasnosti se v bojnem povelju uporablja le pritrdilna oblika izražanja. Poved "Skupina za napad ne bo spremljala voda" ni primerna iz dveh razlogov. V njej je poudarek na nikalnici "ne bo", dejanska lokacija skupine za napad pa sploh ni omenjena. Primernejša pritrdilna oblika izražanja je: "Skupina za napad bo ostala na zbirnem območju".
- e) *Izogibanje nejasnim navodilom*: izogibanje nedoločnim izrazom in klišejem, kot je "napadajte močno", in izrazom, kot so "poskusite zadržati" in "daleč, kot je mogoče." Ti izrazi namreč zmanjšujejo pomembnost navodil in odgovornost.

Izdaja bojnega povelja

- f) *Avtoritativno izražanje*: bojno povelje poveljnika izraža namen in voljo poveljujočega. Neodločno, nejasno in dvoumno izražanje razkriva neodločnost in vodi v negotovost in nezaupanje podrejenih. Sposoben vodja podrejenim govori neposredno, nedvoumno ter da jasno vedeti, kaj naj podrejeni storijo.
- g) *Pravočasnost*: pravočasna in ne preveč dolga izdaja bojnega povelja omogoči poveljujočim podrejenih enot dovolj časa za načrtovanje in priprave.

9.5.3 STRUKTURA BOJNEGA POVELJA

Postopek za vodenje enot je zaporedje korakov, v katerem poveljujoči sprejme, načrtuje in izvrši nalogo. Bojno povelje nastaja vzporedno s postopkom za vodenje enot. Nastajati začne s sprejemom naloge in se ne konča v spopadu z nasprotnikom, temveč se nadaljuje med spopadom in po njem v naslednji nalogi. Bojno povelje vsebuje tehnike, s katerimi se različna povelja in navodila povežejo v celoto. S specifično strukturo bojnega povelja se zagotavlja pravilno zaporedje prenosa vsebine bojnega povelja na podrejene. Bolj kot

taktično odločanje je bojno povelje metoda, oblika in tehnika prenosa namena povelja na podrejene. Bojno povelje je ponavljajoči se proces, katerega glavni cilj je izvršitev naloge. Ločimo pripravljalno, operativno, 5-točkovno in dopolnilno povelje. Vsa imajo v splošnem strukturo 5-točkovnega povelja, ki obsega podatke o *situaciji*, *nalogi*, *izvedbi naloge*, *administraciji in logistiki*, *poveljevanju in signalih*⁸, ki pa se spreminja glede na razpoložljivi čas, razpoložljive informacije in dodatne zahteve. 5-točkovno povelje je oblikovano na podlagi operativnega povelja. S svojo strukturo izpolnjuje vse zahteve manjših taktičnih enot na terenu. 5-točkovno povelje je podobno operativnemu, saj vsebuje naslednje točke: situacija, naloga, izvedba naloge, povelja podrejenim, ukrepe za uskladitev administracije in logistike ter poveljevanje in signale. 5-točkovno povelje ima strukturo, primerno tudi za ustno izdajo povelja, medtem ko se operativno povelje izdela v pisni obliki. 5-točkovno povelje se uporablja do ravni čete. Poveljnik oddelka bojno povelje izda ustno. Dopolnilno povelje se izda v razmerah, v katerih ni dovolj časa za pisanje povelja. Vsebuje točna navodila glede na okoliščine. Struktura dopolnilnega povelja je enaka standardnemu 5-točkovnemu, za vsako novo nalogo pa se spremeni vsebina točk *naloga* in *izvedba*, medtem ko ostane vsebina drugih točk nespremenjena in se spremeni le po potrebi. Težji, kot je položaj, manj je razpoložljivega časa za načrtovanje in izdajo povelj. Običajno se prvo povelje oblikuje brez naglice in je izdano v celoti. Ko se okoliščine začnejo razvijati, pa so dolga pisna povelja nepraktična. V novih okoliščinah se izda kratko in jasno dopolnilno povelje.

Vsebina posameznih točk bojnega povelja je predstavljena v nadaljevanju.

9.5.3.1 ORIENTACIJA

Pred izdajo povelja vodja patrolje orientira poveljujoče podrejenih enot na načrtovanem območju delovanja z uporabo modela zemljišča, topografske karte ali skic. Namen orientacije ni predstavitev podrobnosti bojnega povelja ali modela zemljišča, temveč zgolj orientiranje poveljujočih podrejenih enot pred izdajo bojnega povelja. Orientacija je za patroljo zelo pomembna, saj je njena varnost odvisna od učinkovite uporabe zemljišča in vremena. Vodja patrolje poudari mogoče vplive zemljišča in vremena na patroljo. Poznana in domnevno nevarna območja znotraj območja operacije so prav tako prikazana pri orientaciji.

Pod točko orientacija spadajo:

- a) sklic moštva,
- b) določitev smeri severa,
- c) trenutna lokacija (koordinate),
- č) nadzorni ukrepi (ciljna zbirna točka, točka zadnje priprave, kontrolne točke ipd.),
- d) cilj (koordinate, značilnosti zemljišča na območju cilja),
- e) značilnosti zemljišča, ki lahko vplivajo na izvršitev naloge, in sicer:
 - relief (hrib, dolina, greben, depresija ipd.),
 - potoki, reke in jezera (ime, širina, hitrost, globina, smer toka),
 - komunikacije (oznaka, vrsta ceste, katere kraje povezuje),
 - steze in daljnovodi,
 - pristajališča za letala in helikopterje (koordinate, značilnosti zemljišča pristajališč),
 - poraščenost in vpliv na izvršitev naloge (gozd, gosta poraščenost, travniki ipd.),
- f) meje načrtovanega območja delovanja,
- g) načrtovana ognjena podpora (črta omejenega streljanja, črta uskladitve ognjene podpore ipd.),
- h) vremenska napoved in vpliv na zemljišče, moštvo, opremo in izvršitev naloge (vpliv na lastno enoto in na nasprotnikove enote),
- i) astronomske informacije, ki so uporabne za izvršitev naloge: (*začetek jutranje navtične zore, vzhod in zahod sonca*⁹, *konec večernega navtičnega mraka*¹⁰, *vzhod meseca, nočna osvetljenost, temperatura zraka, smer in hitrost vetra, podatki o mesecu in plimovanju ipd.*),
- j) časovni pas (če je treba).

⁸ SMEAC (FMFM 6-5 Marine Rifle Squad: 1991).

⁹ begin morning nautical twilight (Infantry Squad Leader Course 5-99: 1999).

¹⁰ end of evening nautical twilight (Infantry Squad Leader Course 5-99: 1999).

9.5.3.2 ORGANIZIRANJE NALOG

Organiziranje nalog je oblikovanje enot, ki so določene za izvršitev posamezne naloge. Običajno ga vodi nadrejeno poveljstvo. Obsega določanje nalog že oblikovanim enotam, oblikovanje enot z dodajanjem enot že obstoječim ali pa določanje nalog ognjene podpore že oblikovanim enotam. Na ravni čete in navzdol gre preprosto za oblikovanje ločenih in jasno prepoznavnih podskupin. Organiziranje nalog je nujno za izvršitev določenih nalog, za katere vod oziroma oddelek običajno ni organiziran ali opremljen. Na ravni voda je organiziranje nalog v bojnem povelju opredeljeno v točki o dodanih in odvzetih enotah. Kadarkoli vod oziroma oddelek izvaja običajne ofenzivne ali defenzivne operacije ter patroljiranje z dodanimi enotami ali brez njih, se v bojnem povelju navede le: *Ni sprememb v organiziranju nalog.*

9.5.3.3 SITUACIJA

Ta točka obsega informacije o celotnem stanju in razmestitvi lastnih in nasprotnikovih enot. Vsebuje toliko informacij, kolikor je treba, da poveljujoči skupin razumejo trenutni položaj. Posredovane so informacije o nasprotnikovih, lastnih, dodanih in odvzetih enotah.

a) Nasprotnik

Informacije o nasprotniku so celota obveščevalnih podatkov, ki jih je zagotovilo nadrejeno poveljstvo, in tiste pridobljene informacije, ki se nanašajo na izvršitev naloge. V informacijah o nasprotniku gre za sestavljenost, razmestitev in moč, možnosti in omejitve ter najbolj verjetne akcije nasprotnika.

- *Sestavljenost, razmestitev in moč.* Te informacije se običajno pridobijo iz povelja patrolji nadrejenega poveljnika. Podrejenim jih je treba predstaviti izbirno, torej samo najnujnejše. Ta točka vsebuje informacije o poznanih in domnevnih nasprotnikovih lokacijah, trenutnih in preteklih dejavnostih ter o enoti, s katero se sooča lastna enota. Vodja patrolje lahko pri oblikovanju te točke vključi podatke o času, lokaciji, opremi, velikosti, enoti in o tem kaj dela.
- *Možnosti in omejitve.* Podatki o tem, kakšne akcije nasprotnik lahko izvede in koliko časa potrebuje za njihovo izvedbo. Gre tudi za podatek o mogočih slabostih in ranljivosti nasprotnika. Poudarek je na bojni moči nasprotnika glede na čas, prostor in razpoložljiva sredstva. Podatki o branjenosti, okrepitvah, napadu, umiku, zamudi oziroma odlogu, strupih nam pomagajo pri določanju možnosti in omejitve nasprotnika.
- *Najbolj verjetne akcije.* Kratek in jasen stavek o najbolj verjetni nasprotnikovi akciji znotraj določenega območja, sektorja ali cilja. *Kateri so nasprotnikovi cilji? Kako se bo nasprotnik bojeval in odzval na akcije naših enot? Kako bo uporabil svoje enote?* Odgovore na ta vprašanja dobimo s proučevanjem verjetnih in mogočih nasprotnikovih akcij. Poveljujoče skupin se obvesti, katere so pričakovane nasprotnikove akcije med izvedbo naloge. Pri njihovem določanju se upoštevajo podatki v prejšnji točki, hkrati pa se uporabijo vsi primerni obveščevalni podatki in druga dejstva ter predvidevanje o nasprotniku. Ta točka je zelo pomembna pri pripravi načrta manevra.

b) Lastne enote

Ti podatki so vsebovani v povelju nadrejenega. Gre za podatke o nalogah in lokacijah nadrejenih in sosednjih enot, enot za podporo, drugih patrolj, zaščitnih enot ter o namenu poveljnika. Podatki o nadrejenih, drugih, podpori, zavarovanju nam pomagajo pri navajanju informacij o svojih silah.

- *Nadrejene enote:* lokacija, naloga in namen naslednjih dveh (2) nadrejenih poveljstev (za raven oddelka se navede naloga voda in čete ter namen poveljnika voda in poveljnika čete).
- *Druge enote:* naloga in lokacija enot na naši levi, desni, spredaj in zadaj ter enot, katerih delovanje vpliva na izvršitev naše naloge. Naloga in lokacija enote v rezervi. Za enote, ki zagotavljajo zavarovanje in po formaciji niso del naše enote (ostrostrelci, izvidniške skupine ipd.), se navedejo ime enote, naloga in območje delovanja.
- *Enote za podporo:* enote, ki zagotavljajo ognjeno podporo in po formaciji niso del naše enote. Navedejo se ime enote, lokacija, linija poveljevanja, enota, ki ima prednost zahtevati ognjeno podporo, in enota, ki se podpira.
- *Enota za zavarovanje:* če patrolja zapušča položaje svojih enot, se navedejo lokacija elementov obrambe, še posebej pa lokacija ovir, prehodov skozi položaje svojih enot, opazovalnih in prisluškovalnih točk ter drugih patrolj in zaščitnih enot, ki delujejo na našem območju operacije ali v njegovi bližini.

c) Dodane in odvzete enote

Dodane enote so tiste, ki po formaciji niso del naše enote, odvzete pa tiste, ki so bile začasno izvzete iz naše formacije. Določita se ime enote in čas, ko bodo enote dejansko dodane ali odvzete naši enoti. Če patrolja nima dodanih ali odvzetih enot, se v to točko vpiše beseda "brez".

9.5.3.4 NALOGA

Vsebina naloge se izrazi z jasnim in jedrnatim stavkom o tem, kaj mora izvršiti enota. Izhaja iz proučevanja naloge poveljujočega in izraža glavno nalogo enote. Je bistvo bojnega povelja, zato je vedno navedena v samostojni točki in se ne navezuje na druge dokumente, razen na topografsko karto. Naloga opisuje, kakšna akcija se mora izvršiti, medtem ko namen opisuje njene zaželene rezultate. Naloga se lahko navezuje na zemljišče, nasprotnika ali lastne sile. Glede na zemljišče je naloga lahko: *izvidovati, nadzirati, zavarovati ali zavzeti*. Glede na nasprotnika je naloga lahko: *nevtralizirati, zajeti, razbiti, uničiti ali zadrževati*. Glede na lastne sile pa je naloga lahko: *evakuirati, izvesti naskok ali pohod, postaviti zasedo, prekiniti stik, napredovati v stik ali ščititi* (več v *Furlan in drugi: 2006*). Namen naloge je *dovoliti, omogočiti, vplivati* ipd. Med nalogo in namenom ima namen prednost. Med spreminjajočimi okoliščinami lahko postane naloga neizvedljiva, medtem ko namen ostaja enak in usmerja naše akcije. Glede na stavek o nalogi poveljujoči ve, ali ima prednost čas ali naloga. Če ima prednost čas, se enota vrne k svojim enotam ne glede na to, ali je bila naloga izvršena ali ne. Če ima prednost naloga, bo enota nadaljevala akcijo ne glede na čas, dokler naloga ne bo izvršena. Nadrejeno poveljstvo odloča o tem, ali ima prednost čas ali naloga. Stavek o nalogi¹¹ mora vsebovati odgovore na pet vprašanj (*kdo bo izvršil nalogo, kaj je treba narediti, kdaj se bo naloga izvedla, kje se bo izvedla in zakaj se bo izvedla*). Nalogo je treba natančno proučiti in jo v popolnosti razumeti. Naloga je osnova za vse dejavnosti patrolje, dokler ni izvršena.

9.5.3.5 IZVRŠITEV

Izvršitev obsega podatke, ki odgovarjajo na vprašanje *kako opraviti nalogo*. Ta točka vsebuje namen poveljujočega, osnutek operacije, naloge poveljujočih skupin in navodila za usklajevanje.

a) Namen poveljujočega

Namen poveljujočega so smernice za poveljujoče skupine in jim omogoča delovanje v spreminjajočem se okolju brez dodatnih povelj. Namen opisuje zaželeni cilj operacije glede na razmerje med lastnimi enotami, nasprotnikom in zemljiščem. Na ravni voda in navzdol je namen poveljujočega v splošnem skladen z namenom, navedenim v stavku o nalogi. Na ravni čete in navzdol pa se namen poveljujočega izraža v celotnem povelju, ker poveljujoči osebno oblikuje in izda bojno povelje. Lahko poudari ključne točke, za katere meni, da so pomembne za uspešno izvršitev naloge. Namen poveljujočega se lahko izraža tudi z vrsto operacije (nenadni napad namesto napada ipd.) ali s časovnico (zaporedje načrtovanih dejavnosti nasproti posamezni dejavnosti).

b) Koncept izvedbe naloge

Koncept izvedbe naloge sestavljajo načrt manevra, načrt ognjene podpore in, kadar je nujno, uporaba sredstev, ki povečajo bojno učinkovitost (žične ovire, uporabljene v obrambi ipd.).

- **Načrt manevra**

Z uporabo skice ali modela zemljišča poveljujoči predstavi načrt za izvršitev naloge. Načrt manevra predstavi z uporabo splošnih izrazov, ne da bi omenil določene enote. Predstavi ga v logičnem zaporedju od trenutne lokacije enote do izvršitve naloge. Za ofenzivno akcijo načrt manevra vsebuje obliko manevra, organiziranost enote, smeri premika, taktične ukrepe nadzora in konsolidacijo, za defenzivno akcijo pa defenzivne tehnike, organiziranost enote, glavne smeri ognja oziroma lokacijo načrtovanega območja spopada in načrt zavarovanja. Za zaščitne patrolje poveljujoči predstavi načrt manevra v logičnem zaporedju od odhoda patrolje na nalogo do predaje poročila o izvršeni nalogi. Načrt manevra je predvsem splošen pregled smeri premika. Za posebne operacije patrolje, kot so zaseda ali nenadni napad, načrt manevra poudari postopke patrolje na cilju. Kadar je smiselno, poveljujoči predstavi načrt manevra tudi enoti v rezervi.

¹¹ 5W (*Infantry Squad Leader Course 5–99: 1999*).

- **Načrt ognjene podpore**

Opisuje, kako bo uporabljena ognjena podpora za uspešno izvršitev načrta manevra. Načrt ognjene podpore je tesno povezan z načrtom manevra. Uporaba neformacijskih enot ter formacijskih in dodanih enot za posredno ognjeno podporo je predvidena v načrtu ognjene podpore. V nekaterih primerih je v tej točki predvidena uporaba tudi neposrednega ognja za podporo načrta manevra.

Načrt za ognjeno podporo obsega:

- namen oziroma načrt ognjene podpore in kako bo vključena v načrt manevra,
- vrsto ognjene podpore, ki ima prednost pri delovanju, in kdaj se prednost prenese znotraj enote,
- lokacijo, opis in označevanje ciljev,
- lokacijo enot za ognjeno podporo,
- ukrepe nadzora, ki dovoljujejo in omejujejo uporabo podpornega ognja,
- odpiranje ognja glede na cilj (v obrambi: črta končnega zaščitnega ognja, v napadu: cilji, ki se uničujejo najprej ipd.).

c) Naloge poveljujočih skupin

Posebne naloge, določene vsaki skupini ali posamezniku, se navedejo v ločeni podtočki skupaj z enoto v rezervi. Ne navajajo se naloge, ki se navezujejo na dve ali več skupin ali posameznikov. Stavki o nalogi se navedejo enako kot v točki naloga. Stavek o nalogi skupin ali posameznikov vsebuje odgovore na pet glavnih vprašanj. Če je nalog za določeno skupino ali posameznika več, se ločijo s podtočkami. Če je skupini ali posamezniku določena najpomembnejša naloga in če je zaporedje izvršitve nalog pomembno, se to dodatno navede v podtočki. Ločeno se navedejo dodatne pričakovane naloge, na primer: *“Bodite pripravljeni na obrambo, pregon, izdelavo prehoda ipd.”* Večje število nalog se skupinam določi v logičnem zaporedju (od začetka do konca, od najbolj do najmanj pomembnih nalog, ki jim sledijo pričakovane naloge).

č) Navodila za usklajevanje

To so posebna navodila, ki povezujejo celoten načrt. Vključene so vse podrobnosti za usklajevanje in nadzor. Lahko se navezujejo na eno ali več enot v nadrejenem poveljstvu.

Navodila za usklajevanje vsebujejo:

- načrtovanje in izvedbo časovnice (čas odhoda, prihoda, pripravljenosti na cilju ipd.);
- vrstni red premika skupin in načrtovane formacije med premikom;
- glavne in rezervne smeri premika;
- konsolidacijo, reorganizacijo, načrt za protinapad;
- premik na območje obrambe (uporabno samo, če je obramba načrtovana);
- zapustitev in vrnitev k svojim enotam;
- lokacije oziroma koordinate taktičnih ukrepov nadzora in položajev. Označijo se na topografski karti, modelu zemljišča ali skici (kontrolna točka, zbirna točka, fazna črta, opazovalna točka ipd.). Pri predstavitvi se vedno najprej pokaže na določeno točko na modelu zemljišča, pove, za kakšno točko gre, in nato navede njeno koordinato;
- načrt za umik. Natančno izdelan načrt za uporabo in umik patrolj, ki bodo z območja delovanja prepeljane s helikopterji, čolni, vozili ipd.;
- postopke na cilju;
- odziv na stik z nasprotnikom. Upošteva se kar največ različnih okoliščin in postopkov pri stiku z njim. Točka lahko usmerja na uporabo določenega standardnega operativnega postopka;
- cilje s prednostjo. Navodila enotam za ognjeno podporo o vrstah ciljev, na katere se strelja, če se pojavi več različnih vrst ciljev hkrati;
- načrt zavarovanja. Načrt za zgodnje opozarjanje oziroma zaščito, da se prepreči presenečenje ob stiku z nasprotnikom;
- navodila za odpiranje in prekinitev ognja;

- prednostne dejavnosti;
- poročanje, pogoje in zahteve;
- pravila o uporabi sile;
- stopnjo RKB-zaščite,
- navodila za zbiranje obveščevalnih informacij;
- urjenje in nadzorovanje;
- časovnico načrtovanja in izvedbe.

9.5.3.6 ADMINISTRACIJA IN LOGISTIKA

Ta točka obsega vse potrebne informacije v zvezi z oskrbo, popravili opreme ter evakuacijo ranjenih in vojnih ujetnikov. Pri administrativno-logističnih zadevah poveljujočemu pomagajo podatki o hrani, zvezah, strelivu, saniteti, vojnih ujetnikih¹². Točka vsebuje podtočko o administraciji in logistiki.

a) Administracija

- načrt za evakuacijo ranjenih, bolnih, poškodovanih,
- oskrba svojih in nasprotnikovih ranjenih pripadnikov,
- ravnanje z vojnimi ujetniki in načrt za njihovo evakuacijo,
- ravnanje s svojimi in nasprotnikovimi mrtvimi pripadniki,
- civilno-vojaško sodelovanje, omejitve in prepovedi glede naseljenih območij, objekti po mednarodnih konvencijah itn.

b) Logistika

- načrt za prevzem sredstev in oskrbo patrolje (kje, kdaj, kako; hrana, zveze, strelivo, saniteta, vojni ujetniki, druga sredstva ipd.),
- druga navodila za oskrbo, vključno s transportom.

9.5.3.7 POVELJEVANJE IN SIGNALI

Navodila in informacije v zvezi s poveljevanjem, nadzorom in zvezami v enoti.

a) Signali

Ta točka obsega navodila za signaliziranje med patroljo, načrt osnovnih in rezervnih signalov, tehniko komuniciranja, ki ima prednost (osnovno sredstvo komuniciranja je poljski telefon, rezervna pa so radijska sredstva zvez, kurir ipd.), ter čas zamenjave osnovnih signalov z rezervnimi.

- Načrt za komuniciranje vsebuje osnovne in rezervne klicne znake oziroma frekvence ter čas zamenjave osnovnih klicnih znakov oziroma frekvenc z rezervnimi.
- Vizualni signali, pomembni za usklajevanje operacije (signal za odpiranje, preusmeritev in prekinitvev ognja, signal za premik skupine za podporo na naslednji položaj ipd.).
- Razpoznavni znaki (reklo/geslo) in tekoče geslo za primer, da je del patrolje preganjan, ter čas zamenjave osnovnih razpoznavnih znakov z rezervnimi.
- Uporaba in hramba ustreznih obrazcev za poročanje (poročilo o situaciji, poročilo o položaju, vsi dokumenti se prenašajo v levem hlačnem žepu ipd.).

b) Poveljevanje

Mesto poveljujočega, poveljujočih skupin in namestnika vodje patrolje.

- Lokacije nadrejenega poveljstva.
- Lokacija poveljujočega pred spopadom, med njim in po njem.
- Linija poveljevanja (poveljnik oddelka, poveljnik skupine za napad, poveljnik skupine za podporo ipd.).

¹² 5B (*Infantry Squad Leader Course 5–99: 1999*).

9.6 NADZOROVANJE

Vodja patrolje nenehno nadzoruje, kako se izvajajo postopki, določeni v pripravljalnem povelju. Nadzorovanje obsega preverjanje in urjenje. Za uspešno izvedbo naloge sta urjenje in preverjanje bistvenega pomena, nujna sta tudi, če je moštvo izkušeno.

9.6.1 PREVERJANJE

S preverjanjem se poveljnik patrolje želi prepričati o fizični in psihični pripravljenosti moštva. Poveljnik preverja tudi opremo in oborožitev ter poveljnike skupin in vodje ognjenih skupin, predvsem njihovo usposobljenost, pripravljenost in poznavanje naloge. Vodja patrolje običajno preverja moštvo pred vsakim urjenjem in pred odhodom na nalogo. Preverjanje je napovedano. Njegov namen je povečati možnosti, da bo naloga uspešno opravljena s čim manj žrtvami.

Pred odhodom na nalogo je treba preveriti, ali oprema za komunikacijo deluje in ali je popolnena. V kompletu morajo biti rezervne baterije, antena, pogovorka, radijska naprava in druga pripadajoča oprema. Vodja patrolje preveri, ali ima patrolja dovolj rezervnih baterij za radijska sredstva zvez. Preveriti je treba, ali so na radijskih napravah pravilno nastavljeni kanali in vnesene prave frekvence. Preveriti je treba tudi načrt za komuniciranje v radijskem prometu in njegovo veljavnost. Vodja patrolje se mora prepričati, ali celotno moštvo patrolje pozna signale in njihov pomen ter klicne znake. Vzpostaviti je treba radijsko zvezo med vsemi udeleženci. Pred odhodom na nalogo je treba pregledati, ali so radijska sredstva očiščena in zaščitena pred vremenskimi vplivi.

Pred odhodom na nalogo je treba nastreliti vso oborožitev patrolje ter odpraviti morebitne pomanjkljivosti in okvare. Vodja patrolje se prepriča, ali je oborožitev v patrolji brezhibna, očiščena in nastreljena. Preveri, ali ima vsak posameznik v patrolji tisto oborožitev, ki mu je bila določena, in zadostno količino pripadajočega streliva. Preveri tudi stanje in vrsto streliva ter ali ima vsak posameznik v patrolji s seboj ostro strelivo. Zaradi številnih urjenj z vadbenim strelivom se namreč lahko zgodi, da bo imel vojak tudi pred odhodom na bojno nalogo v okvirjih vadbeno strelivo. Vodja patrolje se prepriča, ali imajo vsi vojaki pribor za čiščenje oborožitve in sredstva za čiščenje. Preveriti je treba, ali so posamezniki opremljeni z ustreznimi optoelektronskimi opazovalno namerilnimi napravami, ki morajo brezhibno delovati. Vodja patrolje se prepriča, ali so posamezniki usposobljeni za ravnanje z optoelektronsko in drugo opremo. Vojaki morajo s seboj imeti tudi dovolj rezervnih baterij.

Pred odhodom na nalogo vodja patrolje preveri, ali je moštvo opremljeno s predpisano in dodatno opremo, ki jo potrebujejo za izvedbo naloge. Prepriča se tudi, ali je moštvo oblečeno v predpisano uniformo in če ima pripravljeno vso predpisano intendantsko opremo ter zaščitna sredstva. Preveri, ali ima vsak vojak v patrolji zadostno količino vode, sanitetni komplet in matrikulo. Če je bilo izrecno ukazano, se preverja tudi, ali imajo vojaki pribor za osebno dekontaminacijo, dozimeter, zaščitno masko in zaščitno obleko. Pred odhodom na nalogo se preveri vsebina transportnih nahrbtnikov. Vsa odvečna oprema se pusti na zbirnem območju. Vodja patrolje poskrbi, da je skupna oprema patrolje v moštvu enakomerno porazdeljena in da se nosači te opreme občasno zamenjajo. Preveri, da vojaki ne nosijo s seboj kakršnekoli dokumentacije, ki bi lahko koristila nasprotniku. Vodja patrolje se mora prepričati, ali posamezniki poznajo nalogo patrolje in svojo nalogo. Vsakemu posamezniku postavi nekaj vprašanj o izvedbi naloge, in sicer karkoli o nalogi, smereh premika, ukrepih nadzora, dolžnostih posameznikov, postopkih patrolje na nevarnih območjih in v posameznih fazah patrolje, postopkih ob stiku z nasprotnikom, razpoznavnih in klicnih znakih, frekvencah, signalih ter času in načinu poročanja. Vodja patrolje preveri, kdaj so vojaki nazadnje jedli, pili in koliko počitka so imeli. Pred odhodom na nalogo se pozanima o njihovem počutju, zdravstvenem stanju in motiviranosti ter jim nameni nekaj spodbudnih besed.

Vodja patrolje poskrbi, da so na preverjanju prisotni tudi vsi poveljujoči in ključni posamezniki. Preveri, ali poveljujoči poznajo nalogo, imajo prave načrte, in topografske karte ter koordinate, časovnico, kompase in drugo opremo.

Dejavnosti se preverjajo nenehno, moštvo, oprema, oborožitev in poveljujoči pa zgolj ob dogovorjenem času na dogovorjeni lokaciji. Moštvo je predhodno seznanjeno s tem, kaj se bo preverjalo. Najvažnejše je zadnje preverjanje pred odhodom na nalogo. Če se je v predhodnih preverjanjih pokazala kakšna pomanjkljivost, ima moštvo čas, da jo odpravi. Z doslednim preverjanjem moštva pred odhodom na nalogo se poveča možnost za preživetje patrolje.

Pregled intendantske opreme

Poveljnik patrulje preverja poznavanje naloge in dolžnosti.

Preverjanje radijske zveze

Preverjanje brezhibnosti oborožitve

*Urjenje v streljanju
pred odhodom na nalogo*

9.6.2 URJENJE

Namen urjenja je doseči primerno izurjenost moštva. Tudi urjenje je vnaprej napovedano. Vodja patrolje pravočasno obvesti moštvo, v čem se bo patrolja urila, kdaj in kje bo potekalo urjenje, kdo bo odgovoren zanj ter kakšno opremo potrebuje moštvo. Na urjenju se pokaže, ali mora patrolja določene postopke še izboljšati in ali je treba spremeniti prvotni načrt. Vodja patrolje ugotovi ustreznost in funkcionalnost oborožitve in opreme. Urjenje pripomore, da moštvo dobi stvarnejšo predstavo o resničnem dogajanju med patroljo in odpravi pomankljivosti. Če je načrtovana nočna patrolja, se opravi dnevno in nočno urjenje na zemljišču, ki je podobno tistemu, na katerem se bo patroljiralo. Urjenje se izvede za vse postopke patrolje. Če je premalo časa, se urjenje opravi le za težavne faze patrolje. Najtežavnejši del patrolje so postopki na cilju. Vodja patrolje vse postopke urjenja najprej spremlja z besednim opisovanjem. Pri tem uporabi tehniko "hodi in komentiraj" (angl. walk through talk through). Opisuje in prikazuje tudi delo posameznikov. Temu sledi urjenje, v katerem se postopki povežejo. Urjenje poteka tako, da se kar najbolj približamo realnim bojnim razmeram.

Medtem ko poveljujoči skupin izdajajo zadnja navodila moštvu, vodja patrolje obvesti poveljnika čete ali svoje višje enote, da je patrolja pripravljena za odhod.

Urjenje taktičnih postopkov

9.7 STANDARDNI OPERATIVNI POSTOPKI

Standardni operativni postopki so določbe o poveljevanju, s katerimi poveljnik predpiše način izvedbe določenih dejavnosti. Z njimi določa postopke običajnih vsakodnevnih opravil ali bojnega postopka v poveljstvu oziroma enoti. Standardni operativni postopek (SOP) omogoča krajšo izdajo povelj za delovanje ter večjo usklajenost in učinkovitost delovanja. Pri izdaji povelj poveljnik lahko moštvo usmeri k uporabi določenega standardnega operativnega postopka. Prvi pogoj pa je, da vsak podrejeni pozna njegovo vsebino. Standardni operativni postopek jasno opredeljuje naloge enot oziroma posameznikov pri izvedbi določene dejavnosti. Gre za opis izvedbe določenega bojnega postopka ali za vsakodnevno opravilo v vojašnici (pregled vozil, zasedba ciljne zbirne točke, ureditev orožarne ipd.). Standardni operativni postopek tudi povezuje obstoječe znanje v enoti in prispeva k bolj usklajenemu in preglednemu delovanju enot na vseh ravneh. Standardni operativni postopek odpravlja tudi težave, ki nastanejo ob prerazporeditvi kadra med enotami, pri čemer nemalokrat prihaja do t. i. *primanjkljaja ali viška znanja posameznikov*. Vsaka minuta, porabljena za načrtovanje bojnih akcij, je

izredno dragocena. Zapravljenega časa ne moremo povrniti. Da bi razpoložljivi čas za načrtovanje in pripravo bojnih akcij kar najbolje uporabili, se razvijajo različni ustaljeni postopki. Za zahtevnejše operacije, kot je patroljiranje, imajo standardni operativni postopki izreden pomen. S poenostavljanjem priprav in izdajo povelj, s poenostavljanjem urjenja in priprav na nalogo, s spodbujanjem medsebojnega razumevanja in timskega dela med poveljujočimi in podrejenimi ter z zmanjševanjem zmede in napak olajšajo in pospešujejo izvedbo operacij. Na ravni voda niso nujno napisani. Pogosteje se oblikujejo kot rezultat dobro načrtovanih in obsežnih urjenj. Uporaba standardnih operativnih postopkov skupaj s poveljem za patroljo in urjenjem izboljša priprave na izvršitev naloge in prihrani dragoceni čas.

9.7.1 IZDELAVA STANDARDNIH OPERATIVNIH POSTOPKOV

Standardni operativni postopki se za vse ravni poveljevanja pripravijo skladno z že obstoječimi postopki, predpisi, navodili in ukazi. Če pride do razlik, je treba spremeniti ali preklicati že izdelani standardni operativni postopek. V pehotni enoti se lahko standardni operativni postopki izdelajo za četo, vod ali oddelek, vendar le, če ni veljavnega bataljonskega standardnega operativnega postopka, ki bi pokrival določeno področje, ali pa ko poveljniki čet, vodov ali oddelkov želijo za svoje potrebe bataljonski standardni operativni postopek natančneje definirati. Čeprav je večina bojnih postopkov predpisana v priročnikih in drugi literaturi, se vanj poleg splošnih določil lahko vključijo tudi posebne izvedbene posebnosti določenega postopka. Tu lahko nastanejo razlike med standardnimi operativnimi postopki nižjih taktičnih enot, predvsem vodov in oddelkov, čeprav so sicer skladni s teorijo, ki je napisana v priročnikih. Da ne bi prihajalo do tega, naj bodo pri izdelavi standardnega operativnega postopka prisotni vsi ključni posamezniki. Potem ko je vsebina določenega postopka sprejeta, se ta izdelava v predpisani obliki in evidentira, poveljnik enote pa ga podpiše in določi datum, s katerim standardni operativni postopek stopi v veljavo. Predloge za popravke lahko daje podčastnik ali častnik. Predlog popravka gre prav tako skozi usklajevalni postopek. Usklajeni popravek podpiše poveljnik enote. Enota pripravi evidenco izdelanih standardnih operativnih postopkov in način označevanja.

9.7.2 OBLIKA STANDARDNIH OPERATIVNIH POSTOPKOV

Če naredimo izvod standardnega operativnega postopka v pisni obliki, ki bo shranjena v mapi nekje v delovnem prostoru, mora biti prva stran opremljena z naslovom oziroma vsebino standardnega operativnega postopka. Vse njegove strani, razen naslovne, so oštevilčene spodaj na sredini. Vsebina standardnega operativnega postopka mora imeti uvod, osrednji del in zaključek. V uvodu je opredeljen namen standardnega operativnega postopka. V osrednjem delu je standardni operativni postopek vsebinsko predstavljen. Ta del vsebuje tabelarni opis postopkov (kdo, kaj dela), tabele in skice. Vse besedilo, vključno z naslovom, je črne barve. Skica se lahko naredi računalniško ali prostoročno. Na koncu besedila se v desni spodnji vogal napišejo čin, ime in priimek ter dolžnost izdelovalca standardnega operativnega postopka, v levi spodnji vogal pa datum njegovega nastanka. V zaključku se v spodnji levi vogal napiše datum, s katerim standardni operativni postopek stopi v veljavo oziroma se začne uporabljati. Primer izdelanega standardnega operativnega postopka je v *prilogi J*.

Standardni operativni postopki v formatu A4 se zbirajo v mapi, ki je opremljena z evidenco vseh že izdelanih. Da je standardni operativni postopek poveljujočemu vedno pri roki, najlažje dostopen in priročen, se lahko izdelava tudi v žepnem formatu. Vsakega tudi plastificiramo. Poveljujoči jih zveže z vrvico in nosi v žepu.

Uporaba žepnega formata standardnega operativnega postopka

9.8 ODZIV NA STIK Z NASPROTNIKOM

Namen taktičnega premikanja je premik enote na območje delovanja in priprava na stik z nasprotnikom. Proces, ko se enota razvije iz taktičnega premikanja v manever, se imenuje odziv na stik z nasprotnikom. Patrulja lahko pride v stik z nasprotnikom kadarkoli. Ločimo fizični in vizualni stik, do katerega lahko pride z opazovanjem, v spopadu, pri srečanju in v zasedi. Pri vizualnem stiku patrulja opazi nasprotnika, on pa nje ne. V tem primeru se vodja patrulje odloči, ali bo vzpostavil fizični stik ali ne. Vzpostavitev ali prekinitev stika je odvisna od naloge patrulje in možnosti, da bo nasprotnik v spopadu premagan. Izvidniške patrulje ne iščejo fizičnega stika z nasprotnikom, razen kadar to zahteva izvršitev naloge. Delovanje izvidniške patrulje je defenzivno. Če je fizični stik neizogiben, se stik prekine takoj, ko je mogoče. Bojne patrulje iščejo stik z nasprotnikom. Njihovo delovanje je ofenzivno. V stiku z nasprotnikom so odzivi bojne patrulje bliskoviti in nasilni, tako da mu povzročijo čim več človeških žrtev in materialne škode. Sledi takojšen premik na drugo lokacijo ali vrnitev k svojim enotam. Patrulja lahko pričakuje, da bo vzpostavila fizični stik z nasprotnikom v spopadu pri srečanju ali v zasedi.

Spopad pri srečanju je bojna akcija, ki se začne, ko patrulja nepričakovano naleti na nasprotnika. Gre za nenačrtovano srečanje, kjer niti patrulja niti nasprotnik ne pričakujeta stika in nista pripravljena na odziv.

Zaseda je napad s presenečenjem s prikritih položajev na premikajoči se ali začasno ustavljeni cilj. Ker je tematika o zasedi precej obsežna, ji bomo namenili posebno poglavje.

9.8.1 VRSTE ODZIVOV NA STIK Z NASPROTNIKOM

Vrste odzivov na stik z nasprotnikom so *zaustavitev patrulje*, *odziv na opazovanje ali napad iz zraka in spopad pri srečanju*.

a) Zaustavitev patrulje

Takojšnja zaustavitev patrulje sledi, če patrulja opazi nasprotnika, ta pa ni opazil patrulje. Prvi vojak, ki opazi nasprotnika, izda signal »OBMIRUJ!«. Vsak posameznik se zaustavi, pripravi orožje ter tiho in nepremično obstane na mestu, dokler ni izdan signal za premik ali drug signal.

b) Opazovanje ali napad iz zraka

Ta odziv zmanjšuje izpostavljanje opazovanju iz zraka in število žrtev ob zračnem napadu. Če je patrulja opazila prelet neprepoznavnega ali nasprotnikovega letala, ki lahko opazi patruljo, je najprimernejša izdaja signala »OBMIRUJ!«.

Če je pilot opazil patruljo in z letalom izvaja manever, da bi v nizkem preletu napadel patruljo, tedaj prvi vojak, ki je opazil letalo, poroča »LETALO LEVO (desno, spredaj ali zadaj)!«. Patrulja se takoj prerazporedi v formacijo "linija" pravokotno na smer leta in poišče zasilne zaklone. Med obračanjem letala ali med napadi patrulja poišče primernejše zaklone. Na letalo strelja na povelje. Če strelja na letalo, se ogenj iz orožja celotne patrulje usmeri v neko točko na smeri leta letala in s tem ustvari ognjeno zaveso.

c) Odziv na opazovanje ali napad iz zraka

Ločimo tri različne okoliščine srečanja z nasprotnikom, in sicer:

- *Ti vidiš, oni vidijo*: opazimo nasprotnika in on skoraj v istem trenutku opazi nas.
- *Ti vidiš, oni ne vidijo*: opazimo nasprotnika, on pa nas ne.
- *Oni vidijo, ti ne vidiš*: nasprotnik nas opazi, mi pa njega ne.

Ko se patrulja sreča z nasprotnikom, ukrepa tako, da izvede enega izmed bojnih postopkov, in sicer so to lahko *odziv na stik (sledi prekinitev stika ali napad)*, *bliskovita zaseda in odziv na zasedo*. Glede na različne okoliščine srečanja z nasprotnikom so najpogostejši naslednji bojni postopki:

- *Ti vidiš, oni vidijo* (odziv na stik, sledi lahko prekinitev stika ali napad).
- *Ti vidiš, oni ne vidijo* (bliskovita zaseda).
- *Oni vidijo, ti ne vidiš* (odziv na stik, sledi lahko prekinitev stika, napad ali odziv na zasedo).

9.9 BOJNI POSTOPKI

Bojni postopek je hitro izvedena skupinska bojna akcija z minimalno porabljenim časom za sprejem odločitve.

Bojni postopek:

- je standard na ravni taktičnih pehotnih enot in zahteva minimalno izdajo povelj,
- je niz postopkov, nujnih za preživetje moštva ob ognjenem stiku z nasprotnikom,
- se izvaja v manjših taktičnih enotah do ravni voda,
- je izurjen odgovor na nasprotnikovo akcijo ali povelje poveljujočega,
- je miselni proces, ki poteka med ofenzivnimi in defenzivnimi akcijami med urjenjem in v boju.

Med patroljo je stik z nasprotnikom sicer pričakovan, vendar je kakršenkoli stik z njim lahko nenaden in zato tudi nepričakovan. Do stika pride na krajših razdaljah in za kratek čas. Nasprotnikov ogenj vodji patrolje dopušča zelo malo ali nič časa, da presodi položaj in izda povelja. Za takšne primere je treba uriti bojne postopke. Cilj tega je izurjenost moštva patrolje za bliskovit in pozitiven odziv ob vizualnem ali fizičnem stiku z nasprotnikom. Lahko gre za defenzivni ali ofenzivni odziv. Pri bojnem postopku se uporablja minimalno število signalov in povelj, poveljujoči mora biti odločen, odločitve pa mora sprejemati zelo hitro. Z zamudo namreč tvega uničenje celotnega moštva in neizpolnitev naloge. Moštvo patrolje mora pred odhodom na nalogo uriti posamezne bojne postopke. Dobro je, da je moštvo izurjeno v postopkih za vsako mogočo obliko stika ali spopada z nasprotnikom. Poleg tega se moštvo med urjenjem seznanja z izvedbo manevra, še preden pride do resničnega stika z nasprotnikom, in pravočasno uskladi nekatere postopke, če se pokaže, da so neustrezni. Ugotovi tudi funkcionalnost opreme, ki se bo uporabila v dejanskih okoliščinah. Vsak posameznik v patrolji mora poznati svoje naloge v različnih bojnih postopkih, hkrati pa mora vedeti, kakšne postopke izvajajo drugi posamezniki v patrolji. Moštvo mora biti tako dobro izurjeno, da v resničnih okoliščinah določen postopek izvede instinktivno. Za to pa je treba veliko urjenja in ponavljanja v različnih terenskih, časovnih in vremenskih razmerah. Poveljujoči se nikdar ne smejo zanašati samo na robotsko izvajanje postopkov, ampak morajo nenehno prepoznavati dejansko taktično situacijo in se odločati glede na njo. Kljub temu pa urjenje bojnih postopkov prihrani dragoceni čas v dejanskem stiku z nasprotnikom, pripomore k temu, da se poveljujoči lažje odloča, in povečuje moč in agresivnost moštva. Bojni postopki omogočajo preprost prehod med različnimi taktičnimi postopki, ki jih izvaja patrolja, in so podlaga za vse taktične postopke patrolje. Največje tveganje za patroljo je spopad pri srečanju z nasprotnikom. Med osnovne bojne postopke spadajo odziv na stik, prekinitve stika, napad, odziv na zasedo in bliskovita zaseda. Bojni postopki so tudi odziv na ostrostrelca, napad na bunker, premagovanje žičnih ovir in drugi. Izurjenost v različnih bojnih postopkih povečuje možnost za preživetje patrolje.

9.9.1 USPOSABLJANJE IZ BOJNIH IN DRUGIH TAKTIČNIH POSTOPKOV

Usposabljanje iz bojnih postopkov se začne s teoretično predstavitvijo. Teoretični del usposabljanja se izvede z različnimi učnimi pripomočki v učilnici ali na prostem (učna tabla, učni filmi, projektor, grafoskop, panoji ipd.).

Teoretična predstavitev bojnih postopkov v učilnici

Usposabljanje iz taktičnih postopkov z uporabo modela zemljišča v učilnici

Usposabljanje z uporabo modelov vozil

Sledi usposabljanje v namensko izdelanem peskovniku v učilnici ali zunaj z uporabo različnih sredstev, ki simulirajo posamezne dolžnosti v vodu (plastične figurice, obarvani kamni, čelade, označene s priimki ipd.). Poveljnik voda oziroma podčastnik najprej prikaže postopek in sam izvaja simulacijo dogajanja. Nato sredstva predstavljajo ključni posamezniki v vodu (poveljniki oddelkov, vodje ognjenih skupin, posadke mitraljezov ipd.).

Usposabljanje iz taktičnih postopkov z uporabo obarvanega kamenja

Usposabljanje iz taktičnih postopkov z uporabo čelad

Sledi demonstracija istega postopka na večji, ravni, neporaščeni površini. Demonstracijo običajno izvaja neka druga enota, medtem ko pripadniki voda opazujejo.

Teorija z uporabo panojev na prostem

Prikaz taktičnega postopka

Na naslednji stopnji izvede postopke vod, in sicer prav tako na ravni, neporaščeni površini, razdalja med posamezniki pa je bistveno krajša. Poveljnik voda vodi postopke po načelu "hodi in komentiraj". Pri tem odpravlja nepravilnosti in poudarja pomembne točke. Ko posamezniki usvojijo znanje, celoten vod izvede postopek brez komentarja, po končanem usposabljanju pa napravi kratko analizo ter odpravi nejasnosti in nepravilnosti.

Urjenje taktičnih postopkov po načelu "hodi in komentiraj" na primernih odprtih površinah (tudi v vojašnici, na parkirni površini ipd.)

Sledi usposabljanje voda na terenu, ki lahko traja ves dan. Ko moštvo usvoji postopke, se začne urjenje, ki se na krajših in daljših večdnevniških terenskih usposabljanjih, v različnih vremenskih, terenskih in časovnih okoliščinah stopnjuje in približuje realnim bojnim razmeram. Vodja usposabljanja daje vodu različne taktične naloge, katerih zahtevnost se stopnjuje. Sklepni del usposabljanja voda je desetdnevno usposabljanje v neprekinjenem taktičnem položaju z izvajanjem različno zahtevnih nalog ob prisotnosti nasprotnikovih enot – označevalcev. Moštvo lahko izkoristi čas za urjenje, čeprav nima na razpolago vojaškega poligona. Uporabi lahko parkirne, dvoriščne in druge odprte površine.

Urjenje taktičnih postopkov po načelu "hodi in komentiraj" na pogozdenem zemljišču

Velikokrat se zaradi pomanjkanja časa zgodi, da se ključni postopek pri urjenju bojnega postopka ali izvedbi naloge moštvo predstavi prepozno in površno. Za urjenje je sicer namenjen dodaten čas neposredno pred izvedbo naloge, vendar je v realnosti izkoriščen za druge nujne dejavnosti. Poveljujoči morajo zagotoviti pravočasno in kakovostno urjenje postopkov, da jih bodo vojaki razumeli in pravilno izvajali, saj so od tega odvisna njihova življenja. Drugače lahko poveljujoči tvegajo uničenje patrolje, še posebno, kadar imamo izkušenega nasprotnika, ki dobro pozna našo taktiko bojevanja. Brez predhodnega pogostega in intenzivnega urjenja moštvo patrolje ni sposobno dovolj hitro izvesti določenih bojnih postopkov, s čimer spet tvegamo življenja vojakov. Nemalokrat moštvo meni, da je v nekem postopku dovolj izurjeno, vendar pa se tu urjenje ne sme končati, saj mora ohranjati raven pridobljene spretnosti, iniciative in fizične pripravljenosti. Prav tako ni dovolj, da se moštvo patrolje uri samo v enem ali dveh postopkih. Poveljujoči mora predvideti številne položaje, v katerih se lahko znajde patrolja, zato je treba pogosto uriti različne postopke in tudi njihove kombinacije. Moštvo mora biti sposobno združevati postopke in jih po potrebi tudi prilagoditi trenutnemu položaju. Prvi pogoj za to pa je natančno poznavanje osnovnih postopkov. Treba je torej oblikovati in narediti standardizirane bojne ali taktične postopke, vendar pa moramo vedno pustiti prostor tudi za prilagodljivost, improvizacijo in iznajdljivost.

10 IZVEDBA PATRULJE

10.1 TAKTIČNO PREMIKANJE

Namen taktičnega premikanja je premik enote na bojišču, da vzpostavi stik z nasprotnikom ali doseže lokacijo, s katere je ta mogoč. Premikanje še ni manever. Manever se izvaja po vzpostavitvi stika z nasprotnikom. Taktično premikanje sestoji iz tehnike premikanja in formacije. Poglavje opisuje tehnike premika in formacije. Njuna kombinacija omogoča poveljniku patrolje več različnih načinov premika. Različne tehnike premikanja in formacije imajo svoje prednosti in slabosti. Nekatere so hitre in manj varne, medtem ko so druge počasnejše in varnejše. Prav tako se razlikuje stopnja nadzora patrolje glede na različne tehnike premikanja in formacije, saj so v različnih taktičnih situacijah nekatere bolj, druge manj uporabne. Različne druge tehnike in sredstva lahko bistveno izboljšajo učinkovitost taktičnega premikanja podnevi ali ponoči (poznavanje orientacije, uporaba opreme za nočno opazovanje ipd.). Patrolja v taktičnem premikanju lahko deluje s podporo transportnih sredstev ali brez nje. Premik brez transportnih sredstev zahteva več nadzora in natančnejše načrtovanje patrolje.

10.1.1 FORMACIJE PREMIKANJA

Poveljnik patrolje uporablja formacije iz več razlogov. Formacija določa položaj posameznikov in elementov glede na položaj drugih v patrolji. Formacija določa učinkovito razporeditev ognjene moči, sektorje ognja posameznikom, sektorje opazovanja posameznikom in elementom ter zagotavlja učinkovitejšo izvedbo bojnih postopkov. Poveljnik patrolje določi formacijo glede na verjetni stik z nasprotnikom ali glede na ukaz nadrejene enote. Vodja patrolje si v formaciji patrolje določi mesto, s katerega bo imel najboljši nadzor nad njo. Mesto njegovega namestnika je blizu konca formacije. Poveljujoči oddelkov in ognjenih skupin se premikajo s svojimi oddelki oziroma skupinami. Poveljnik patrolje presoja položaj in se odloči za tisto formacijo, ki najbolj ustreza nalogi in dani oziroma načrtovani situaciji.

a) Izbira formacije

Ni nujno, da je formacija manjše taktične enote enaka kot pri večji, razen če to zahteva poveljnik večje taktične enote.

b) Vplivi na izbiro formacije

- Pri načrtovanju in izvedbi premika poveljnik patrolje izbira formacije glede na značilnosti zemljišča in posebne zahteve poveljnika večje taktične enote.
- Patrolja običajno uporablja določeno formacijo takrat, ko se premika s potovalno tehniko ali tehniko nadzora. Ko se premika s preskoki, kar najbolj izkorišča prednosti zemljišča. Samo tako se patrolja lahko premika učinkovito in varno, česar pa ni mogoče zagotoviti, če bi dosledno uporabila predpisano formacijo.

Vodja patrolje določi formacijo patrolje za premik na območje delovanja. Prav tako določi vrstni red posameznih skupin, moštev in posameznikov. Vse dokler je mogoče, organizira premik tako, da ne razbija skupin in moštev. Vodja patrolje spreminja formacijo glede na okoliščine.

Druge okoliščine, ki vplivajo na formacijo patrolje, so:

- verjetnost ognjenega stika z nasprotnikom,
- zemljišče, vremenske razmere, poraščenost zemljišča in vidljivost,
- čas, ki ga ima patrolja na razpolago za izvršitev naloge,
- usposobljenost enote in izkušnje.

10.1.1.1 FORMACIJE OGNJENE SKUPINE

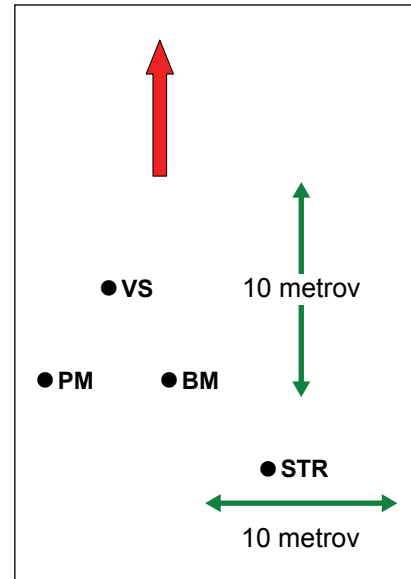
Formacija ognjene skupine določa položaj posameznega vojaka glede na položaj drugih vojakov v njej. Vodja ognjene skupine izbere tisto formacijo, ki je v danih okoliščinah najprimernejša. Osnovni formaciji ognjene skupine sta klin in kolona. Vojaki v ognjeni skupini kar najbolj izkoriščajo danosti zemljišča, pri izbiri zaklonov in smeri premika ne smejo biti omejeni z dosledno uporabo predpisanih formacij.

10.1.1.1.1 KLIN OGNJENE SKUPINE

Klin je osnovna formacija ognjene skupine (*shema 27*). Razdalja med posameznimi vojaki je navadno 10 metrov, lahko pa se spreminja glede na razgibanost zemljišča, poraščenost, vidljivost, osvetljenost in druge dejavnike, ki otežujejo nadzor nad ognjeno skupino. Razdalja med vojaki mora biti sicer takšna, da lahko vsak vojak vidi vodjo ognjene skupine, ta pa poveljnika oddelka. Vojaki povečajo medsebojno razdaljo, če patrolja prečka manj zahtevno in bolj odprto zemljišče. Ob stiku z nasprotnikom ali povečani verjetnosti, da bo do njega prišlo, formacija že zagotavlja ognjeno delovanje skupine proti čelu. Ustrezni zakloni v danih okoliščinah nikdar ne tvorijo idealne linije. Ognjena skupina mora biti izurjena, da se hitro prerazporedi v linijo glede na smer, iz katere je bil nanjo odprt ogenj, ali pa glede na zahtevo poveljnika oddelka.

Klin ognjene skupine

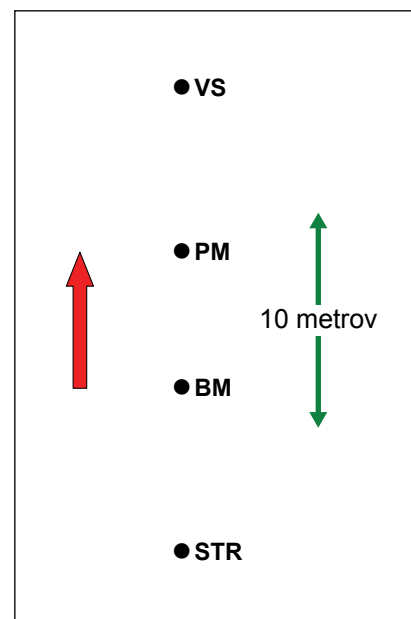
Shema 27: Klin ognjene skupine

10.1.1.1.2 KOLONA OGNJENE SKUPINE

Če zemljišče onemogoča uporabo formacije klin, se ognjena skupina prerazporedi v kolono (*shema 28*). Kolona omogoča hitro premikanje in dober nadzor, hkrati pa zmanjšuje varnost ognjene skupine in omejuje ognjeno moč na čelu in zadaj. Primerjava značilnosti formacij ognjene skupine je prikazana v *tabeli 2*.

Kolona ognjene skupine

Shema 28: Kolona ognjene skupine

Formacija	Kdaj se uporablja	Značilnosti			
		Nadzor	Prilagodljivost	Moč ognja in omejitve	Zavarovanje
Klin ognjene skupine	Običajna formacija ognjene skupine	Preprost	Dobra	Trenuten ogenj v vse smeri	Krožno
Kolona ognjene skupine	Razgibano zemljišče, gosta poraščenost, slaba vidljivost	Najboljši	Slabša	Trenutna ognjena moč na bokih, omejen ogenj nazaj	Najmanjše

Tabela 2: Primerjava značilnosti formacij ognjenih skupin

10.1.1.2 ODDELČNE FORMACIJE

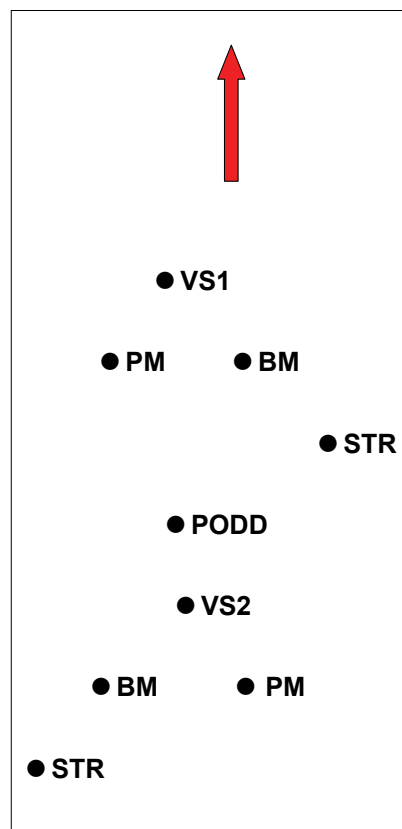
Oddelčna formacija določa položaj posamezne ognjene skupine glede na druge ognjene skupine znotraj oddelka. Oddelčne formacije so steber, linija in kolona. Oddelki se lahko premikajo v formaciji patrolje ali samostojno, pri tem pa uporabijo tisto formacijo, ki je najprimernejša, razen če poveljnik patrolje zahteva določeno formacijo ali tehniko premikanja.

10.1.1.2.1 ODDELČNI STEBER

To je osnovna formacija oddelka (*shema 29*). Zagotavlja dobro razpršenost vojakov po globini in širini, ne da bi bil nadzor otežen. Izvedba manevra ognjenih skupin v oddelku je razmeroma preprosta. Načelno vodilna ognjena skupina zagotavlja ognjeno podporo. Oddelek lahko formacijo prilagaja glede na razgibanost zemljišča, poraščenost, vidljivost in druge dejavnike vse do točke, na kateri se moštvo v oddelku prerazporedi v kolono.

Oddelčni steber

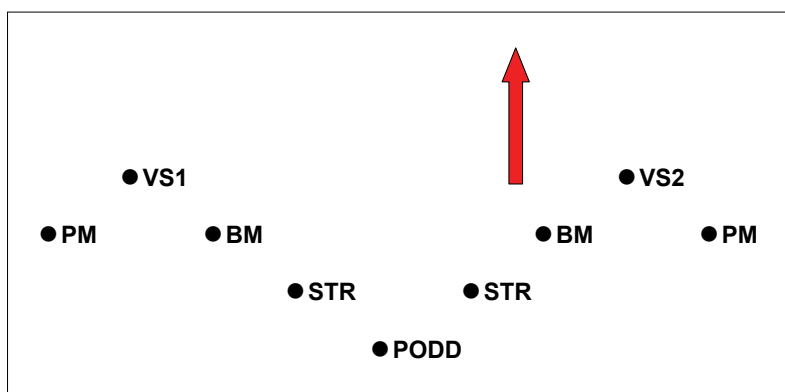
Shema 29: Oddelčni steber

10.1.1.2.2 ODDELČNA LINIJA

Ta formacija omogoča največjo ognjeno moč na čelu oddelka in precej manjšo na bokih (*shema 30*).

Oddelčna linija

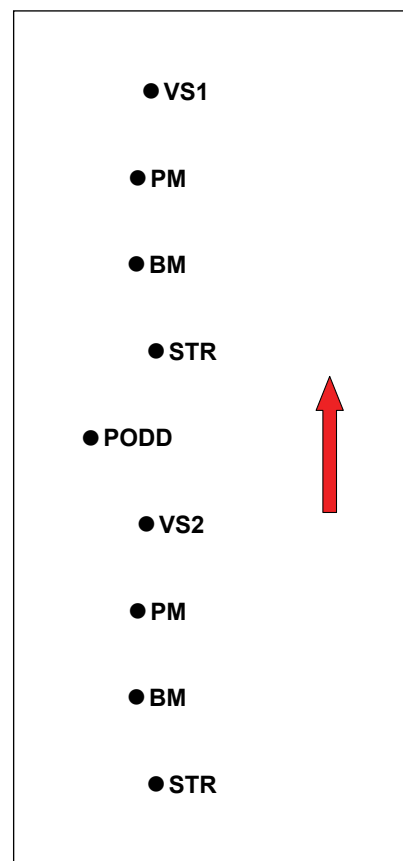
Shema 30: Oddelčna linija

10.1.1.2.3 ODDELČNA KOLONA

Kadar se oddelk ne premika v stebru ali liniji, se premika v koloni (*shema 31*). Če želi poveljnik oddelka okrepiti moralo vojakov, ki jih vodi, ali če v nekem položaju tako lažje sprejema odločitve, se lahko premakne na čelo oddelka. Za pomoč pri nadzoru lahko vodjo ognjene skupine prerazporedi na rep kolone. Primerjava značilnosti oddelčnih formacij je prikazana v *tabeli 3*.

Oddelčna kolona

Shema 31: Oddelčna kolona

Formacija	Kdaj se uporablja	Značilnosti			
		Nadzor	Prilagodljivost	Moč ognja in omejitve	Zavarovanje
Steber oddelka	Običajna formacija ODD	Dober	Omogoča manever, dobra razpršenost po globini in širini	Velika moč na bokih, omejena na čelu in zadaj	Krožno
Linija oddelka	Ko je zahtevana max. ognjena moč na čelu	Slabši kot pri stebru odd	Omejen manever ognjenih skupin	Trenutna največja ognjena moč na čelu	Dobro proti čelu, slabo na bokih in zadaj
Oddelčna kolona	Razgibano zemljišče, gosta poraščenost, slaba vidljivost	Najboljši	Najtežji prehod v manever	Trenutna ognjena moč na bokih, omejen ogenj proti čelu in nazaj	Najmanjše

Tabela 3: Primerjava značilnosti oddelčnih formacij

10.1.1.3 FORMACIJA VODA – IZKRCANA PEHOTA

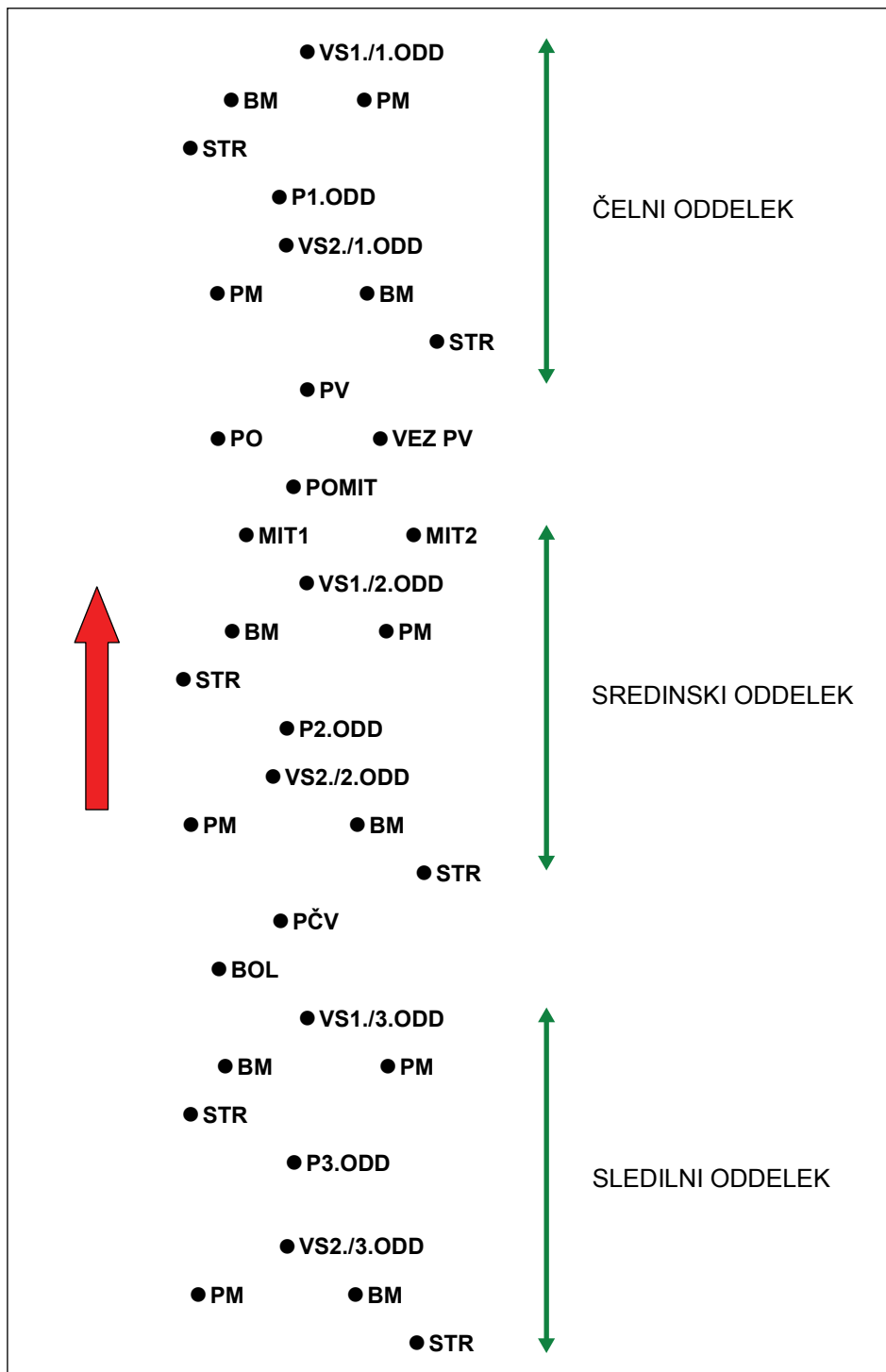
Formacija voda določa položaj posameznih oddelkov ali skupin glede na položaj drugih oddelkov ali skupin v patrolji. Formacije voda so lahko *steber*, *linija (oddelki v liniji ali stebru)*, *V-formacija*, *klin ali kolona*. Poveljnik patrolje lahko izbira med navedenimi formacijami, njegova odločitev pa je odvisna od naloge in presoje okoliščin. Mesto poveljnika voda je običajno med prvim in drugim oddelkom, podčastnik voda pa je običajno med drugim in tretjim oddelkom. Sicer si poveljnik oziroma podčastnik voda izbere tisto mesto v formaciji, s katerega ima najboljši nadzor nad vodom. Enako velja za poveljnike oddelkov in vodje ognjenih skupin. Ti so vselej v svoji formaciji. Na podlagi presoje položaja se poveljnik patrolje odloči, kam v formacijo bo postavil posadke mitraljezov. Običajno se po ena posadka mitraljezov premika s poveljnikom ali podčastnikom voda, kar omogoča hitro postavitve močne ognjene podpore in njen nadzor.

10.1.1.3.1 STEBER VODA

Steber voda je osnovna formacija voda (*shema 32*). Omogoča razpršenost moštva po globini in širini ter preprost nadzor.

Značilnosti, prednosti in omejitve:

- odličen nadzor in zavarovanje bokov,
- ogenj na čelu in zadaj je omejen,
- preprost nadzor,
- omejena varnost,
- običajno se uporablja pri potovalni tehniki premikanja.

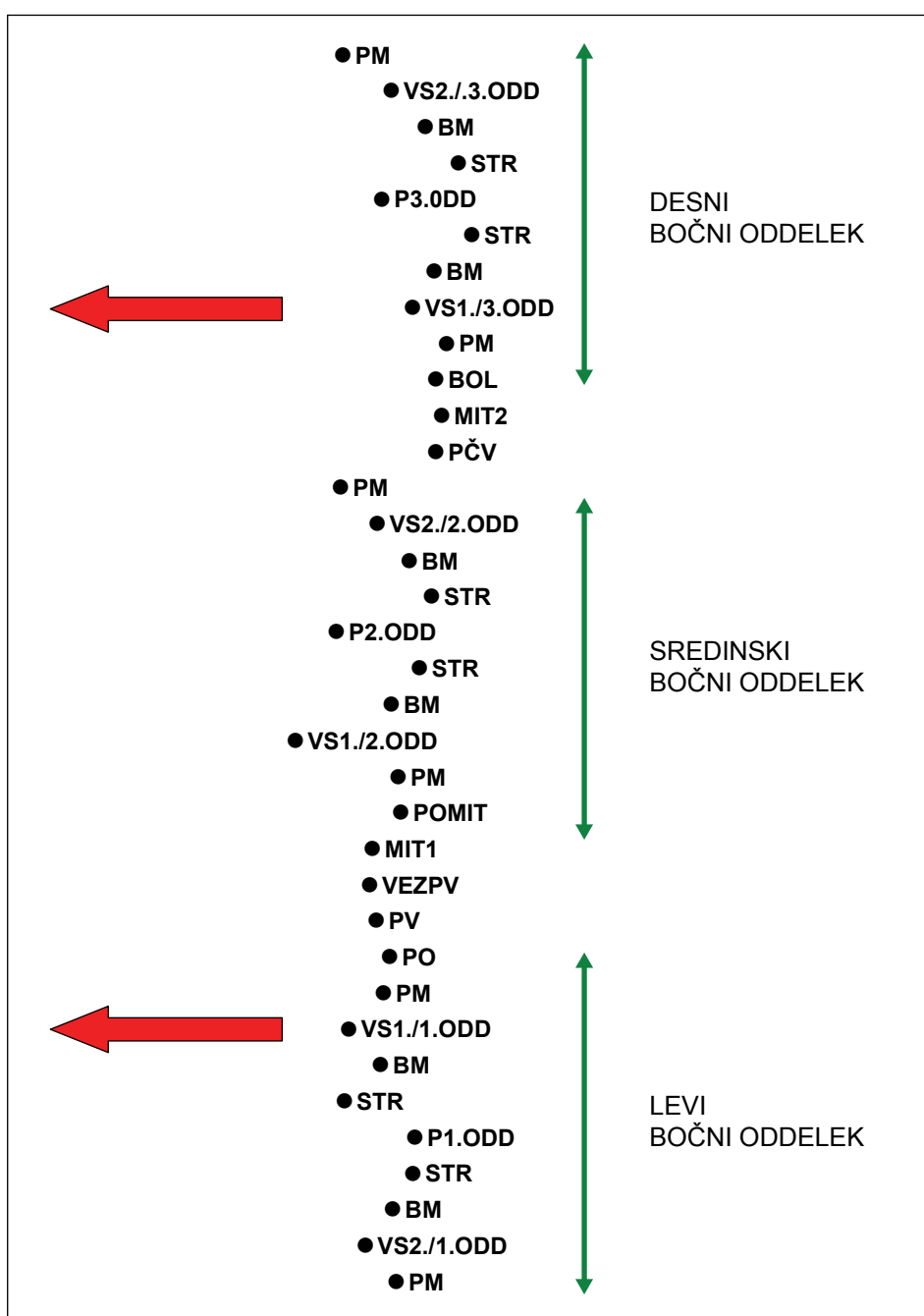
Shema 32:
Steber voda

10.1.1.3.2 LINIJA VODA (oddelki v liniji)

Ta formacija omogoča veliko ognjeno moč na čelu in precej manjšo na bokih (*shema 33*). Formacijo je težko nadzirati in ne omogoča hitrega premikanja.

Značilnosti, prednosti in omejitve:

- največja ognjena moč na čelu in najmanjša na bokih,
- otežen nadzor,
- slabo zavarovanje, ker formacija nima globine,
- iz te formacije patrolja najtežje preide v drugo formacijo,
- lahko se uporabi v napadu, pri katerem sta potrebna velika ognjena moč na čelu in največje presenečenje,
- je odlična zaščita za večjo enoto, ki se premika za patroljo,
- običajno se uporabi pri tehniki premikanja s preskoki.

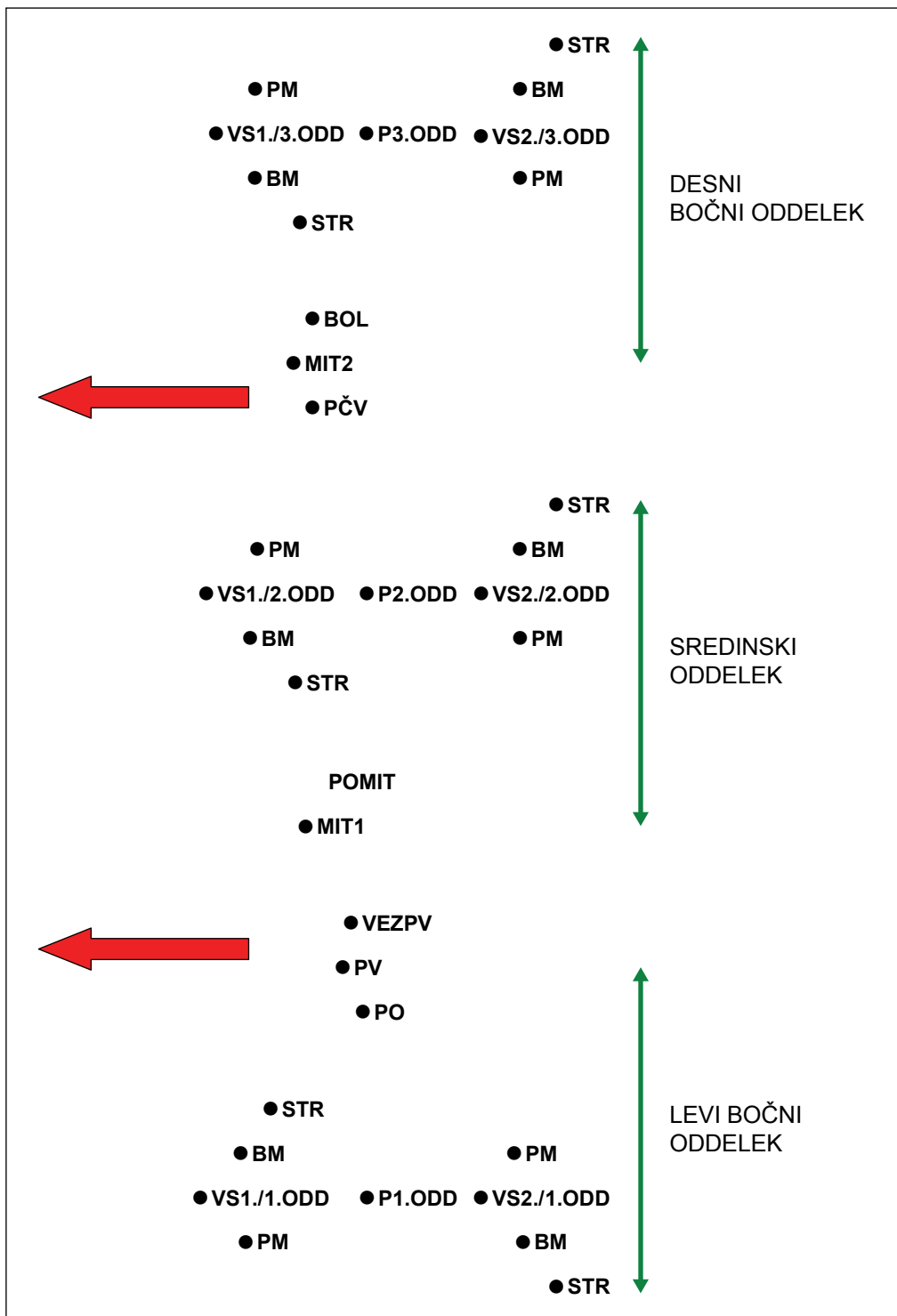
Shema 33: Linija voda (oddelki v liniji)

10.1.1.3.3 LINIJA VODA (oddelki v stebru)

Ta formacija se uporablja, kadar vodja patrolje ne želi uporabiti celotnega moštva v liniji in želi, da se oddelki odzovejo ob nenadnem stiku z nasprotnikom (*shema 34*). Omogoča lažji nadzor in hitrejše premikanje kot pri formaciji linija (oddelki v liniji). V primerjavi s formacijo steber je nadzor pri tej formaciji težji, premikanje pa je hitrejše.

Značilnosti, prednosti in omejitve:

- omogoča veliko ognjeno moč na čelu in zadaj, najmanj pa na bokih,
- iz nje patrolja težko preide v druge formacije,
- običajno se uporabi pri tehniki premikanja z nadzorom.

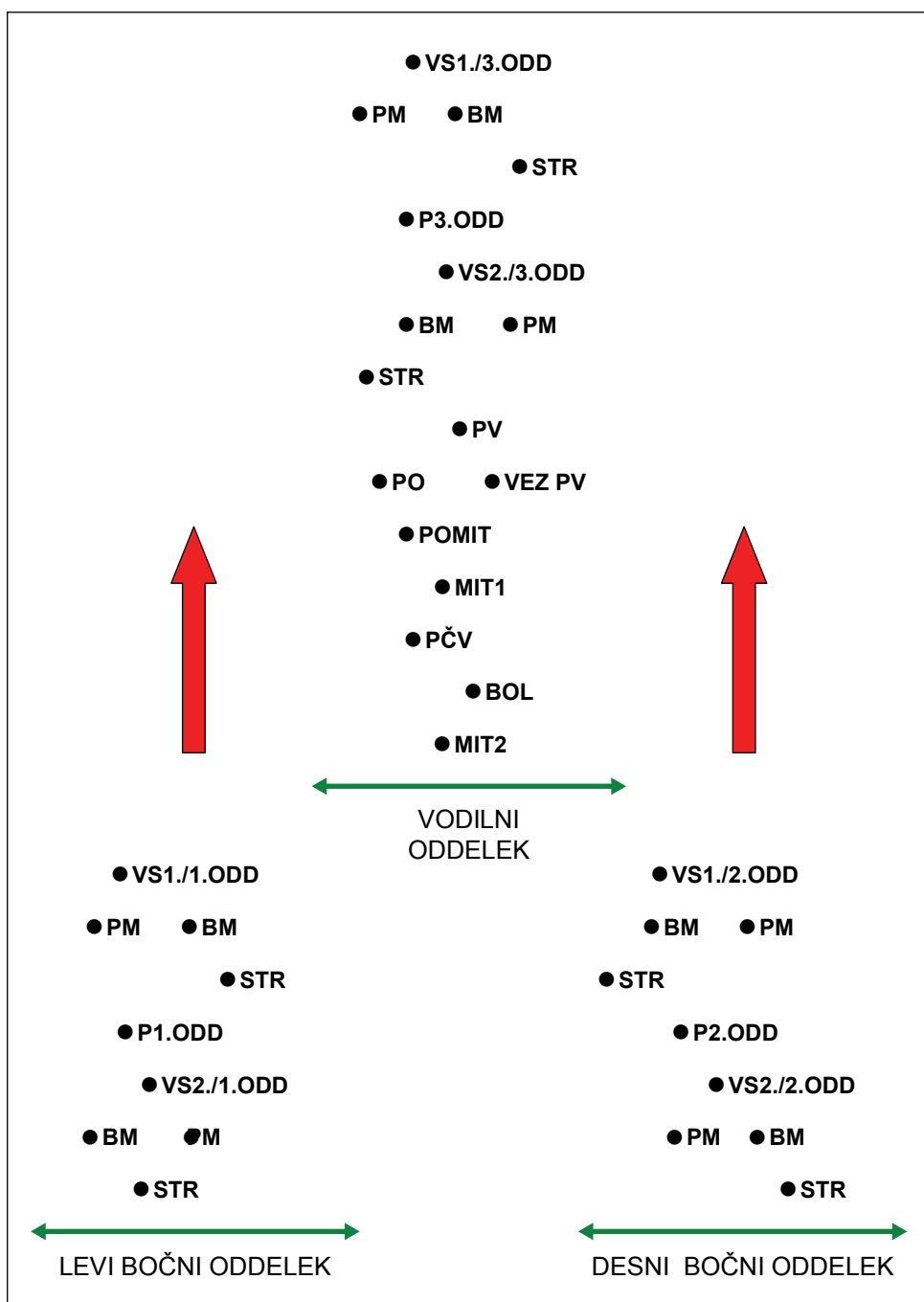
Shema 34:
Linija voda
(oddelki v stebru)

10.1.1.3.4 KLIN VODA

Formacija klin voda se uporablja, kadar je stik z nasprotnikom mogoč, poveljnik patrolje pa ne želi vzpostaviti stika z elementom, večjim od enega oddelka (*shema 35*). Pri tej formaciji sta dva oddelka zadaj, da zavarujeta premik vodilnega oddelka ali pa se premikata za njim. Formacija omogoča veliko ognjeno moč na čelu in bokih. Poveljnik patrolje lahko vzpostavi stik z enim oddelkom, z enim ali dvema pa izvede manever. Oddelek v stiku je v tem primeru podporni oddelek.

Značilnosti, prednosti in omejitve:

- velika ognjena moč na čelu in dobra na bokih,
- preprost nadzor,
- dobro zavarovanje bokov,
- običajno se uporabi pri potovalni tehniki premikanja ali pri premikanju z nadzorom,
- omogoča hitro menjavo formacij in hiter prehod v tehniko premikanja s preskoki.

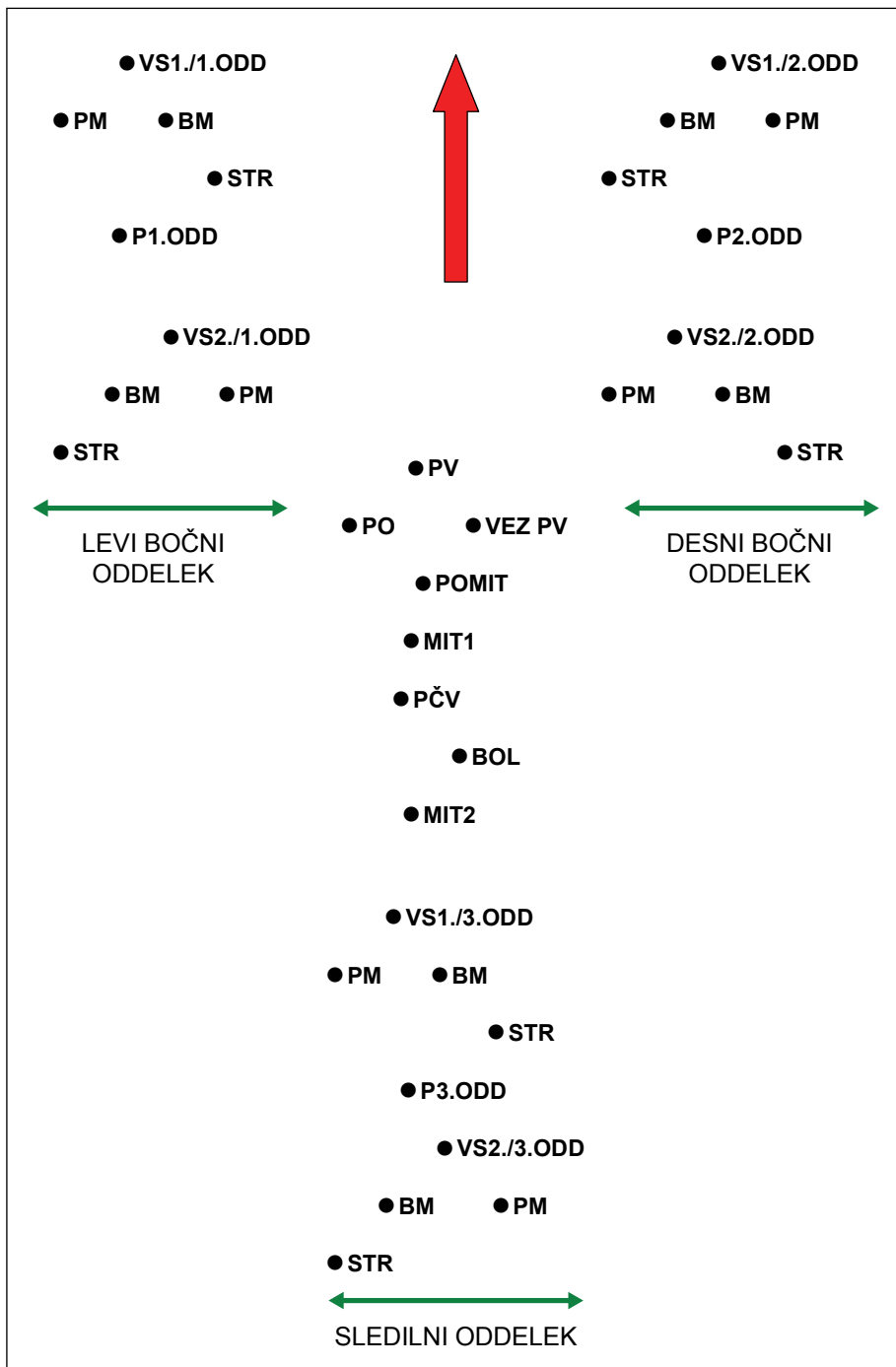
Shema 35: Klin voda

10.1.1.3.5 V-FORMACIJA VODA

Ta formacija se uporablja, kadar je verjetnost stika z nasprotnikom velika, poveljnik patrolje pa želi zagotoviti zadostno ognjeno podporo na čelu (*shema 36*). Pri tej formaciji sta dva oddelka na čelu in ob stiku z nasprotnikom zagotavljata veliko ognjeno moč. Zadaj se premika en oddelek, da po potrebi zavaruje premik dveh oddelkov na čelu.

Značilnosti, prednosti in omejitve:

- velika ognjena moč na čelu in bokih, manjša zadaj,
- zahteven nadzor,
- počasnejši premik,
- omogoča hitro odpiranje ognja in premik, če na bokih pride do stika z nasprotnikom,
- običajno se uporabi pri tehniki premikanja z nadzorom.

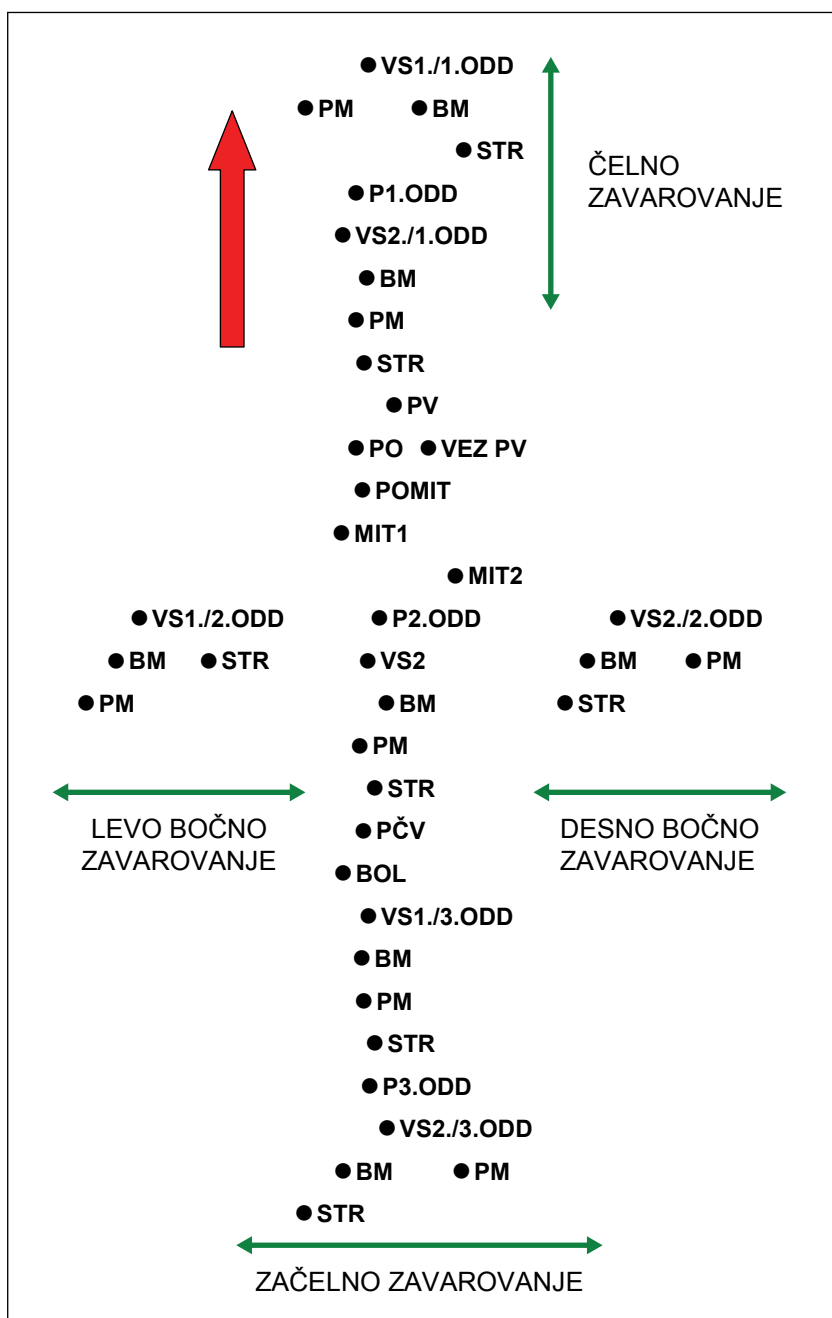
Shema 36:
V-formacija voda

10.1.1.3.6 KOLONA VODA

Formacija ima lahko dve obliki. Pri prvi si trije oddelki v koloni sledijo drug za drugim v izbrani tehniki premikanja, v drugi pa patrolja oblikuje eno kolono s čelnim, začetnim in bočnim zavarovanjem (*shema 37*). Formacija se uporabi ob slabi vidljivosti, razgibanem zemljišču, gosti poraščenosti ali slabi osvetljenosti. Razdalja med posameznimi vojaki je bistveno manjša od običajne, kar omogoča ohranjanje stika, komunikacijo in prenos signalov v patrolji.

Značilnosti, prednosti in omejitve:

- dober nadzor in ognjena moč na bokih,
- omejena ognjena moč na čelu in zadaj,
- najlažji nadzor,
- izredno omejeno splošno zavarovanje,
- običajno se uporablja pri potovalni tehniki premikanja,
- najhitrejši način premikanja.

Shema 37: Kolona voda

Primerjava značilnosti formacij voda je prikazana v *tabeli 4*.

Formacija	Kdaj se uporablja	Značilnosti			
		Nadzor	Prilagodljivost	Moč ognja in omejitve	Hitrost premika
Vodni steber	Običajna formacija voda.	Dober, predvsem za izvedbo manevra.	Omogoča manever, dobra razpršenost po globini in širini.	Velika ognjena moč na bokih, omejena moč na čelu in zadaj.	Precej velika.
Linija voda (oddelki v liniji)	Ko je zahtevana največja ognjena moč na čelu, običajno ko je poznana lokacija nasprotnika.	Zahteven.	Minimalna.	Največja ognjena moč na čelu, manjša na bokih in zadaj.	Majhna.
Linija voda (oddelki v stebru)	Ko poveljnik voda ne želi vsega moštva v liniji, ampak želi vseeno biti pripravljen na stik z nasprotnikom. Običajno, ko vod prečka linijo razvoja.	Lažji kot pri formaciji linija voda (oddelki v liniji) in težji kot pri formaciji vodni steber.	Večja kot pri formaciji vodni steber in slabša kot pri formaciji linija voda (oddelki v liniji).	Velika ognjena moč na čelu in zadaj. Nekoliko manjša kot pri formaciji linija voda (oddelki v liniji).	Manjša kot pri formaciji vodni steber in večja od tiste pri formaciji linija voda (oddelki v liniji).
Vodni klin	Ko je situacija nejasna, vendar stik z nasprotnikom ni pričakovan.	Zahteven, vendar lažji kot pri formacijah vodna "V"- formacija in linija voda (oddelki v liniji).	Omogoča poveljniku voda, da vzpostavi stik z nasprotnikom z manjšo taktično enoto, medtem ko ima za manever na razpolago še dva oddelka.	Velika ognjena moč na čelu in bokih.	Majhna vendar večja kot pri vodni "V"- formaciji.
Vodna "V"- formacija	Ko je situacija nejasna stik, z nasprotnikom pa je pričakovan s čela.	Zahteven.	Z dvema oddelkoma na čelu je hitro zagotovljena velika ognjena moč, medtem ko en oddelek varuje boke in hrbet.	Velika ognjena moč na čelu in bokih.	Majhna.
Vodna kolona	Razgibano zemljišče, gosta poraščenost, slaba vidljivost.	Najlažji.	Najtežji prehod v manever.	Trenutna ognjena moč na bokih, omejen ogenj proti čelu in nazaj.	Največja.

Tabela 4: Primerjava značilnosti formacij voda

10.1.2 TEHNIKE PREMIKANJA

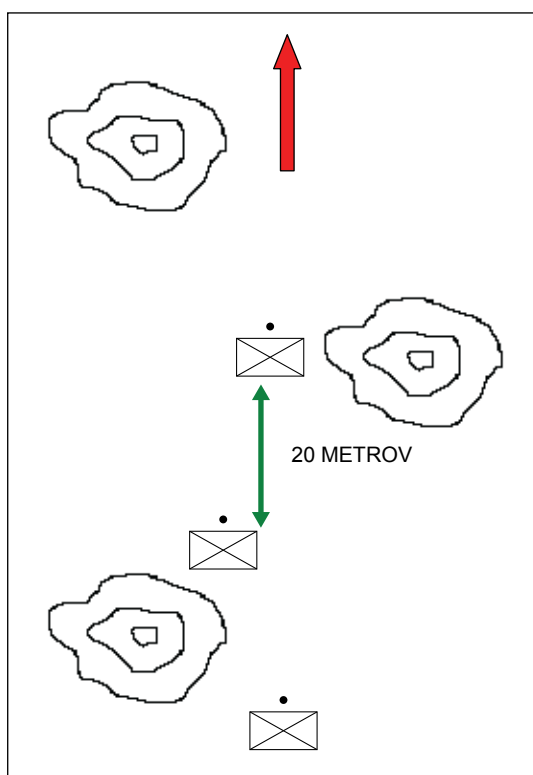
Tehnika premikanja je ustaljeni način, s katerim izkrcano moštvo patrolje premaguje razdaljo v približevanju točki izvedbe naloge. Tehnike premikanja niso formacije. Uporaba določene tehnike premikanja je odvisna od naloge, nasprotnika, razgibanosti zemljišča, poraščenosti in drugih dejavnikov, ki vplivajo na nadzor. Ko se povečuje verjetnost stika z nasprotnikom, vodja patrolje prilagaja uporabo določene tehnike premikanja, da bi povečal zavarovanje patrolje. Aktualne informacije o položaju pomagajo vodji patrolje pri izbiri in načrtovanju tehnike premikanja. Ločimo potovalno tehniko premikanja, premikanje z nadzorom in tehniko premikanja s preskoki. Če se nenadoma poveča verjetnost stika z nasprotnikom, vodja patrolje določi tisto tehniko premikanja, ki zagotavlja največjo varnost. Če pa verjetnost stika z nasprotnikom ni velika, izbere tisto tehniko, ki omogoča najhitrejši premik patrolje.

10.1.2.1 POTOVALNA TEHNIKA PREMIKANJA

Ta tehnika premikanja se uporablja, kadar verjetnost stika z nasprotnikom ni velika, hitrost premika pa ima prednost. Razdalja med posameznimi elementi v patrolji je navadno 20 metrov (*shema 38*). Običajno se patrolja do določene točke premika vkrcana na transportna sredstva, kar poveča njeno hitrost in zavarovanje.

Potovalna tehnika premikanja

Shema 38: Potovalna tehnika premikanja

10.1.2.2 PREMIKANJE Z NADZOROM

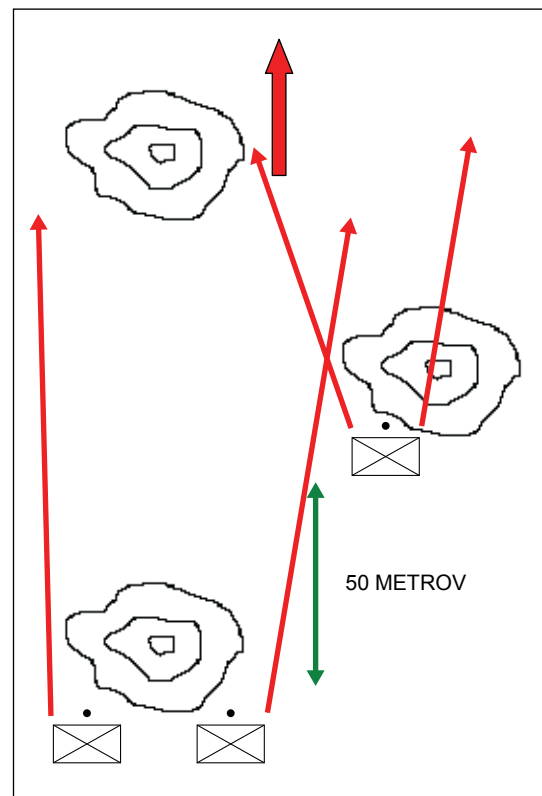
Premikanje z nadzorom se uporablja, če je stik z nasprotnikom verjeten. Poveljnik patrolje z glavnino zasede primeren položaj, s katerega bo lahko zagotovil ognjeno podporo, nato pošlje oddelek za zavarovanje do dogovorjene točke, na kateri ta postavi zavarovanje. Točka mora biti v vidnem polju glavnine patrolje, zemljišče in razmere na njej pa primerni za ognjeno podporo. Točka je prikrita in daje dober zaklon. Smer pristopa do nje naj bo po možnosti prikrita in zaklonjena, predvsem pa mora biti v dosegu neposrednega ognja podporne skupine, ki ga tvori glavnina patrolje. Poveljnik patrolje izda poveljniku oddelka za zavarovanje navodila za ukrepanje (*kam, drugi, koliko časa, kaj storiti, če se ne vrnem pravočasno, kako ukrepati, če napadejo tebe ali mene*). Oddelek za zavarovanje se do točke premakne po točno določeni smeri. Po postavitvi zavarovanja na točki signalizira poveljniku patrolje, naj se s preostankom patrolje premakne do kontrolne točke. Razdalja med posameznimi elementi v patrolji je običajno 50 metrov (shema 39). Tehniko premikanja z nadzorom lahko uporabi tudi oddelek. Na položaju, s katerega bo zagotavljal ognjeno podporo, poveljnik oddelka izda povelje poveljnikoma obeh ognjenih skupin: »Čelni vojak je opazil nasprotnikovega vojaka v grmovju na levi strani oddaljenega nasipa. Alfa ognjena skupina ostane na tem položaju in nadzoruje premik bravo ognjene skupine. Če ponovno opazite nasprotnika v grmovju, streljajte vanj. Bravo ognjena skupina se bo po desni premaknila do prvega nasipa. Bravo ognjena skupina na desni strani nasipa naj vzpostavi nadzor nad grmovjem; če opazite nasprotnika, streljajte vanj. Moje mesto bo v sestavi alfa ognjene skupine v nadzoru. Ko boste na položaju, mi signalizirajte, da se z alfa skupino premaknem do vašega položaja. Varnostni kot streljanja alfa skupine na desni strani je suho osamljeno drevo na prvem nasipu. Vprašanja? Gremo!«

Poveljnik oddelka med izdajo povelja za premik z nadzorom

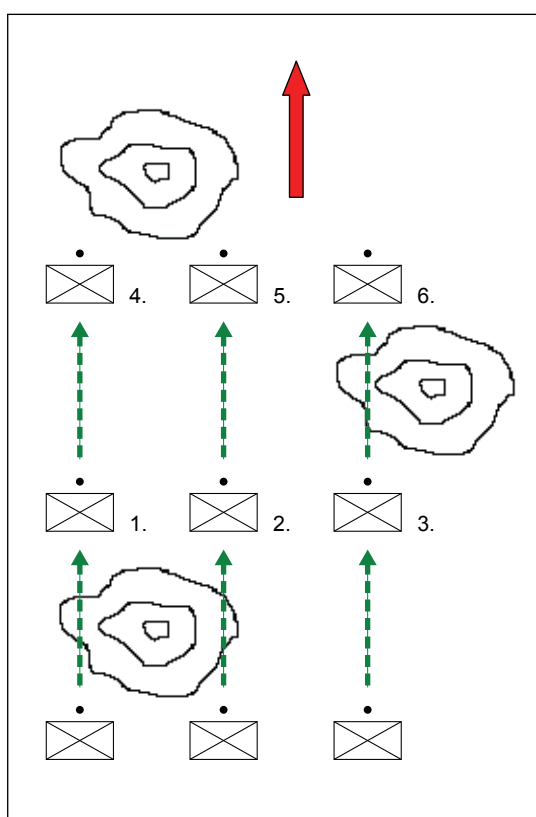
Tehnika premikanja z nadzorom

Shema 39: Tehnika premikanja z nadzorom

10.1.2.3 PREMIKANJE S PRESKOKI

Tehnika premikanja s preskoki se uporablja, kadar je stik z nasprotnikom neizogiben. Patrulja se pri tem premika s preskoki oddelkov ali skupin. Izvede jih tako, da se vsak posamezni element patrulje v enem preskoku poravna z elementi levo oziroma desno, ali pa da posamezni elementi izvedejo preskok, ki je daljši od preskoka predhodnega elementa (*shema 40*). Znotraj posameznih elementov se preskoki lahko opravijo z uporabo več manjših preskokov ali pa tudi ne, glede na verjetnost stika z nasprotnikom in razpoložljive zaklone. Zagotovo pa se ta tehnika uporablja, kadar se izvajajo preskoki pod nasprotnikovim ognjem, pri čemer posamezni elementi uporabijo tehniko ognja in premika. V teh okoliščinah bo poveljnik patrulje najverjetneje postavil element za ognjeno podporo in določil element, ki bo izvedel manever. Ko določen element v patrulji izvede preskok na naslednji položaj, vzpostavi zavarovanje in signalizira poveljniku patrulje, da lahko začne preskok drugega elementa. Dolžina preskoka je odvisna od zemljišča in tega, ali je patrulja pod ognjem nasprotnika ali ne. Vsak preskok mora biti znotraj učinkovitega dosega neposredne ognjene podpore v patrulji. Poveljniki elementov v preskoku morajo vzdrževati vizualni stik s poveljnikom patrulje. Posamezni elementi v preskoki običajno uporabijo formacijo steber, če je stik neizogiben, pa na določeni točki preidejo v linijo. Primerjava značilnosti različnih tehnik premikanja je prikazana v *tabeli 5*.

Shema 40:
Tehnika premikanja s preskoki

Tehnika premikanja	Kdaj se uporablja	Značilnosti			
		Nadzor	Razpršenost	Hitrost premika	Zavarovanje
Potovalna tehnika	Stik z nasprotnikom ni verjeten.	Dober.	Majhna.	Največja.	Slabo.
Tehnika premikanja z nadzorom	Stik z nasprotnikom je verjeten.	Večji.	Večja.	Manjša.	Boljše.
Tehnika premikanja s preskoki	Stik z nasprotnikom je pričakovan.	Največji.	Največja.	Najmanjša.	Največje.

Tabela 5: Primerjava značilnosti različnih tehnik premikanja

10.2 MANEVER

Manever je bistvo vsake taktične operacije. Pomeni premik v kombinaciji z ognjem (ali brez), njegov namen pa je doseči ugodno lokacijo glede na nasprotnika in izvršiti nalogo. Poveljnik patrolje manevrira z elementi patrolje, da bi se približal nasprotniku, dosegel boljšo lokacijo glede na nasprotnika in ga popolnoma uničil.

10.2.1 PODPORNİ ELEMENT

Po odločitvi poveljnika patrolje lahko vsak element v nekaterih okoliščinah prevzame vlogo elementa za ognjeno podporo, napad ali zavarovanje, ne glede na to, da je patrolja za izvedbo določene naloge organizirana v skupine za podporo, napad in zavarovanje. Takšna organizacija velja predvsem za dejavnosti patrolje na cilju, čeprav lahko element za zavarovanje opravlja svoje naloge med celotnim trajanjem patrolje. Zaradi nepredvidljivih taktičnih situacij mora poveljnik patrolje upoštevati trenutno razmestitev elementov in za določeno nalogo uporabiti nekatere izmed njih. Če je element patrolje v nekem trenutku na položaju, s katerega lahko z ognjem učinkovito podpira manever drugih elementov, hkrati pa daje dobro kritje in zaklon, ga bo poveljnik patrolje uporabil za podporo, čeprav je njegova vloga zavarovanje. Ko je tak element na položaju, z ognjem obstreljuje poznane, domnevne ali verjetne nasprotnikove položaje in hkrati aktivno opazuje svoje območje delovanja. Pri tem lahko odkrije prej neodkrite nasprotnikove položaje ter jih obstreljuje z neposrednim in posrednim podpornim orožjem. Poleg tega podporni element s tem prikuje nasprotnika na določeni položaj in mu onemogoča izvedbo manevra. Ognjeno delovanje podpornega elementa tako zagotavlja pobudo patrolje, tudi kadar se manever izvaja pod ognjem nasprotnika.

Podporni element

10.2.2 ELEMENT V MANEVRU

Manever je izredno nevaren postopek. Nasprotnikov ogenj, nepoznano zemljišče, nepreglednost, presenečenje in drugi dejavniki povečujejo nevarnost med njegovo izvedbo.

Poveljnik patrolje pri izvedbi manevra upošteva naslednje:

- element v manevru mora kar najbolj izkoristiti dano zemljišče in zaklone;
- element v manevru nenehno opazuje svoje območje in zagotavlja krožno zavarovanje. Pri tem stalno upošteva lokacijo in smer delovanja podpornega elementa ter se premika po dogovorjeni smeri, na kateri ga pričakuje tudi podporni element;
- teren določa, kako dolg bo manever, hkrati pa se manever ne izvaja zunaj učinkovitega dometa orožja podpornega elementa;
- na razgibanem in poraščenem zemljišču bo manever krajši kot na večjih odprtih površinah;
- posebna pozornost se posveča zaklonjenim prostorom, ki jih podporni element ne more pokrivati in jih z njegovega položaja prej ni bilo mogoče videti;
- element v manevru je osredotočen na pridobivanje boljšega položaja glede na nasprotnika. Ko ga doseže, sledi agresiven napad na nasprotnika.

*Element
v manevru*

10.2.2.1 OGENJ IN PREMİK

Element v manevru med premikom do točke, s katere bo napadel nasprotnikove položaje, uporablja tiste formacije, ki so na danem terenu najvarnejše. Potem ko element v manevru ne more več napredovati pod zaščito ognja podpornega elementa, bo uporabil tehniko ognja in premika. Pri tem ni nujno, da bo odpiral ogenj, saj cilj še ne bo nujno viden. Tehniko ognja in premika izvajajo ognjene skupine v oddelku, pari v ognjeni skupini in vojaka v paru. Gre za to, da ena skupina zagotavlja zavarovanje, medtem ko druga napreduje proti nasprotnikovemu položaju ali ga napade. Skupina lahko izvaja ogenj in premik tako, da se v enem preskoku poravnava s skupino levo in desno ali pa da posamezne skupine naredijo preskok, ki je daljši od preskoka predhodne. Skupina v zavarovanju sicer ne strelja, ima pa orožje odklenjeno in pripravljeno na strel, če bi se nasprotnik izpostavil ali opazil premik elementa v manevru in nanj odprl ogenj. V tem primeru element v manevru nadaljuje z uporabo tehnike ognja in premika, na nasprotnika pa streljata skupina v zavarovanju in skupina, ki izvaja premik. Posamezni preskoki ne smejo biti predolgi, saj lahko vojaka, ki je izpostavljen v preskoku, nasprotnik opazi, vanj nameri in strelja. Pomembna je dobra izbira zaklonov in komunikacija med skupino v zavarovanju in skupino v premiku pa tudi znotraj skupin. Vojaki morajo poznati položaj in smer premika sosednjih vojakov, saj v nasprotju lahko pride do streljanja po svojih vojaki. Potem ko skupina zasede naslednji položaj, z orožjem zavaruje premik druge skupine in ji signalizira z roko ali glasom, da lahko začne premik. Preskok skupine zahteva določen čas, ki je odvisen od števila posameznikov v njej, načina premika znotraj skupine (premik celotnega oddelka, po ognjenih skupinah, po parih, posamezno ipd.), moči nasprotnikovega ognja, razpoložljivih zaklonov in prikritih smeri premika.

Od vojakov zahteva izreden fizični napor, hitro prepoznavanje ciljev in učinkovito zadevanje ciljev. Skupine med izvedbo ognja in premika pazijo na to, da premik ni prehiter, še posebno takrat, ko posameznik menja okvir. Takrat opozori sovojaka, naj ga varuje. Ko je okvir zamenjan, vojak poroča o opravljenem dejanju, premik pa se nadaljuje. Če je premik prehiter, lahko vojaki zaostajajo, ne da bi bili pokriti z ognjem, ali pa se prekine stik v skupini in razbije formacija. Med skupinami in v njih sta pomembna komunikacija in vizualni stik med posamezniki. Uporaba ročne bombe pri napadu na nasprotnikov položaj je lahko zelo učinkovita, vendar se mora vojak, ki bo odvrnil bombo, prepričati, da na smeri pred njim ni njegovega sovojaka, saj bi ga detonacija lahko poškodovala. Pred metom ročne bombe mora tudi vojake na levi in desni opozoriti, da bo odvrnil ročno bombo. Poveljnik oddelka, vodja ognjene skupine ali starejši vojak v paru ne premaknejo svojih ljudi na naslednji položaj, dokler posamezniki menjajo okvirje, odpravljajo zastoj ali kakršnokoli motnjo v skupini, ki ovira premik naprej. Poveljujoči elementa v manevru določi, do katere višine se izvajata ogenj in premik ter točko, na kateri vojaki opravijo zadnjo pripravo za napad na nasprotnikov položaj.

Ogenj in premik

10.3 ZAVAROVANJE

Zavarovanje obsega postopke, ki jih vod izvaja zato, da poveča svojo varnost, lahko pa zavaruje tudi svojo večjo enoto.

10.3.1 ZAVAROVANJE MED PREMIKOM

Vod ali oddelek poveča svojo varnost med premikom tako, da uporabi prikrite in zaklonjene smeri premika, uporabi najustreznejšo formacijo in tehniko premika, izvaja zavarovanje med prečkanjem nevarnih območij, upošteva splošno maskirno disciplino med premikom podnevi ali ponoči, posamezniki pa uporabijo primerno tehniko maskiranja.

a) Zemljišče

Poveljnik patrolje upošteva vse značilnosti zemljišča, ki lahko vplivajo na varnost patrolje. Smer premika načrtuje po zemljišču, na katerem ni naravnih in drugih ovir; zagotavlja zaščito pred neposrednim in posrednim obstreljevanjem ter pred opazovanjem iz zemlje in zraka; ni verjetnosti, da ga je zasedel nasprotnik; na njem je mogoča izvedba manevra; izogne se naravnim smerem pristopa in lahko prepoznavnim značilnostim na zemljišču. Če poveljnik voda nima dovolj informacij o zemljišču, opravi predhodno izvidovanje.

b) Formacije in tehnike premikanja

Formacija in tehnika premika povečata varnost med premikom tako, da:

- ima vsak vojak takšen položaj v formaciji, s katerega bo lahko opazoval in streljal na določeni sektor. Sektorji so določeni tako, da se prekrivajo z območji sosednjih vojakov. Sistem sektorjev opazovanja in streljanja je za vsako formacijo izdelan tako, da je nenehno zagotovljeno maksimalno krožno zavarovanje formacije, ki pa je glede na značilnosti posamezne formacije lahko boljše ali slabše;
- se ognjena skupina premika pred patroljo in tako zagotavlja stik z nasprotnikom z najmanjšo taktično enoto patrolje, hkrati pa dovoljuje poveljniku patrolje več svobode pri izvedbi manevra z drugimi elementi patrolje;
- je usklajen nadzor premika med posameznimi elementi v vodu.

Pri izbiri formacije in tehnike premika poveljnik voda poleg varnosti upošteva tudi nadzor in hitrost premika.

c) Zavarovanje med prečkanjem nevarnih območij

Postopki zavarovanja so prikazani v posebnem poglavju.

č) Premik se opravi hitro, kolikor je le mogoče.

Tako se zmanjša verjetnost, da bi nasprotnik opazil patroljo in učinkovitost njegovega ognja, če bi bila patrolja odkrita.

d) Maskirna disciplina

Poveljujoči zagotavljajo upoštevanje maskirne discipline in določijo pogoje za njeno izvajanje.

Zavarovanje v paru

Vod lahko med premikom izvaja kratke in dolge varnostne postanke. Za dodatno zavarovanje se lahko v bližini varnostnega postanka postavi oddelčna zaseda. V tem primeru poveljnik voda izda poveljniku oddelka v zasedi natančna navodila o lokaciji, aktiviranju in izvedbi zasede ter vzpostavitvi stika z vodom po izvedeni ali neizvedeni zasedi.

Kadar vod varuje večje enote, smiselno uporabi vse navedene ukrepe za zagotavljanje svoje varnosti.

Za povečanje varnosti enote med premikom poveljnik voda določi čelno, začetno in bočno zavarovanje. Z bočnim zavarovanjem se zavarujeta levi in desni bok. Bočno zavarovanje pravočasno opozarja na prisotnost nasprotnika in lahko pravočasno odkrije zasedo. Z začetnim zavarovanjem se zavaruje pred napadom od zadaj. Začetno zavarovanje ugotavlja in poroča, če enoti morda sledi nasprotnik. Čelno zavarovanje pravočasno opozarja na prisotnost nasprotnika pred enoto, najpogosteje prvo stopi v stik z nasprotnikom in izbira najvarnejšo smer premika.

Za povečanje varnosti med premikom ali varnostnim postankom moštvo patrolje uporablja takšne načine taktičnega premikanja, varnostnega delovanja in obnašanja, ki kar največ prispevajo k povečanju varnosti. Pri tem ima nenehno določanje območij opazovanja in ognja izreden pomen. Za vsakršno dejavnost, ki zahteva preusmeritev pozornosti vojaka z območja ognja in opazovanja, je vojaku treba poiskati zamenjavo in zagotoviti zavarovanje. S sistemom oblikovanja parov (angl. buddy teams) v vodu zagotovimo zagotavljanje medsebojnega zavarovanja in učinkovitejšega delovanja, saj se vojaki iz posameznega para najboljše poznajo in zaupajo.

10.3.1.1 ČELNI VOJAK

Izraz čelni vojak (*angl. point man*) se nanaša na vojaka, ki ima nalogo, da se na določeni oddaljenosti premika pred patroljo. Izraz *point man* naj bi izhajal iz izraza *in point*, kar v angleščini pomeni v neposredni nevarnosti. Med patroljo se čelni vojak premika več metrov pred vsemi drugimi pripadniki svoje enote in bo verjetno prvi, ki se bo spopadel z nasprotnikom ali ga pravočasno odkril. Gre za zelo tvegano dolžnost, ki zahteva nenehno vajakovo pripravljenost, da se odzove na nasprotnikov nepričakovani napad. Izraz *pointer* ali *point man* se je v 19. stoletju na ameriškem zahodu uporabljal za kavboja, ki je bil na čelu črede in je zagotavljal, da je govedo ostalo skupaj in se premikalo v pravi smeri. V splošno uporabo je izraz prišel tudi zaradi dejstva, da so bili kavboji v poznem 19. stoletju veterani ameriške državljanske vojne. V vojaški terminologiji konjeniških enot so z izrazom *riding point* označevali konjenika, ki je izvidoval pred glavnino enote, izraz pa je bil prvič zapisan leta 1903. Ameriški profesor Dennis H. Mahan je koncept čelnega vojaka predstavil v delu *Elementary Treatise on Advanced-Guard, Out-Posts and Detachment Service of Troops* (1861). V delu je med drugim obravnaval kolonsko in V-formacijo antične grške ter rimske vojske. V bojnih formacijah antične vojske se je za najučinkovitejšo izkazala predhodnica v obliki klina ali tako imenovana *merjaščeva glava*. To formacijo je glede na okoliščine sestavljala bolj ali manj močna osnovna enota, ta pa je bila podprta z dvema, tremi ali štirimi enako močnimi enotami, ki so se naprej premikale druga za drugo. Čelni vojak je lahko tudi na začetju enote, njegova naloga pa zato ni nič manj tvegana. Običajno se premika tudi na čelu formacije klin. Izraz čelni vojak za vojaka, ki se premika pred patroljo, se uporablja od sredine leta 1940, predvidoma od leta 1960 pa se izraz uporablja tudi za tistega, ki je v ospredju razvijajočega se položaja.

Ker želi poveljnik voda vzpostaviti stik z nasprotnikom z najmanjšo taktično enoto, preprečiti nepotrebne žrtve med moštvom ter si prihraniti čas za sprejem odločitve in izvedbo manevra, običajno določi vodilno ognjeno skupino, ki hodi prva, torej na čelu voda. Sicer je vodilna ognjena skupina, vendar se na čelu skupine vedno premika en vojak, ki je prvi. Ta z minimalnim premikom na čelu zmanjša možnost, da bi nasprotnik opazil patroljo. To je lahko vojak iz vodilne ognjene skupine oziroma voda ali vojak vodič, ki je dodan patrolji. Čelno zavarovanje oziroma čelni vojak (*angl. point man*) ima glavno nalogo, da pravočasno opozori glavnino voda na nasprotnika in zagotavlja varen premik v glavni smeri premika, pri tem pa je kazen za napačno odločitev ali napako lahko smrt. Ko poveljnik voda pošlje čelnega vojaka naprej pred glavnino patrolje, vedno tvega, da ga bo izgubil. Čelni vojak se ne pošilja daleč pred glavnino enote brez zavarovanja. Vsak njegov premik mora biti varovan z ognjem. Čelni vojak se vedno premika pred glavnino enote na razdalji, ki še zagotavlja vizualni stik med njim in tistim, ki ga varuje. Poveljnik se na vsak način poskuša izogniti nepotrebni izpostavljanju vojaka, ki hodi prvi, torej na čelu vodilne ognjene skupine.

Vzdrževanje stika s čelnim vojakom

a) Prepoznavanje neobičajnih pojavov, zvokov in vonjev

Čelni vojak uporablja vseh pet čutil. Izkušeni vojak, ki hodi na čelu, pa uporablja tudi "šesti čut", t.j. občutek, ki ga opozarja na nevarnost. Gre predvsem za to, da vojak razmišlja tako kot nasprotnik, kar ga lahko opozori na mogočo nevarnost. Vidne znake, ki opozarjajo na nevarnosti na smeri premika, lahko razdelimo v več skupin, in sicer prisotnost človeka, mine presenečenja, pasti in znaki izvedbe RKB-napada. Kakršnokoli hitro premikanje lahko pomeni prisotnost nasprotnika, prav tako neenakomerno premikanje listja in trave. Visoka trava, ki jo ima nasprotnik kot masko na čeladi, se neobičajno premakne vsakokrat, ko ta premakne glavo. Da bi vojak opazil položaje ali nasprotnikove vojake, se mora naučiti opazovati območje skozi vegetacijo, ki je bližje nasprotniku. Osredotočiti se mora na zemljišče in obzorje, ki se razprostira za vegetacijo. Lovca na primer redkokdaj vidi celotno obliko svoje tarče. Največkrat vidi le horizontalne linije hrbta in trebuha ali obliko glave. Pri horizontalnih linijah in obliki glave gre za linije, ki so v naravi redke in neobičajne. Vojak je lahko pozoren na izrazito "A" obliko človeških nog, obris človekove glave in ramen, linije utrjenih položajev in bunkerjev ali pa ravne linije poteznih žic in cevi orožja. Prav tako mora biti pozoren na kakršnokoli razliko v obliki, barvi ali podlagi vegetacije, še posebej, ko gre za uvelo rastlinje, kar opozarja na maskiranega nasprotnika. Kakršnekoli kapljice na listju ob nepravem času dneva, neobičajne ali očitne spremembe na vegetaciji, poginule živali ali roji mrčesa so lahko znak kontaminiranosti območja z RKB-sredstvi. Če želimo odkriti nasprotnika ponoči, je potreben povsem drugačen pristop. Ljudje, ki ne prepoznavajo barv ali jih težko, imajo boljši občutek za razlikovanje različnih sivih odtenkov, medtem ko morajo ljudje z običajnim vidom ponoči uporabljati posebne tehnike za nočno opazovanje. Učinkovita tehnika opazovanja je, da vojak prisloni glavo k tlom. Tako na obzorju lažje opazi silhueto človeka. Pridušeni zvok tudi lahko opozori na nasprotnika. Lahko gre za zvoke, ki jih ustvarja z odklepanjem orožja, kolcanjem, kašljanjem, žvenketom opreme ipd., ali pa za zvoke, ki jih oddaja, ko premaguje teren, na primer pok zlomljene veje, udarec orožja ob tla ali drevo, stopanje na mokro podlago, bređenje vode, šumenje listja itn. Vznemirjena divjad, ptice ali neobičajen mir v naravi so lahko znaki za prisotnost človeka. Vonj po dimu je zanesljiv znak, da je v bližini človek. Za večjo količino nove opreme ali uporabo nekaterih sredstev za osebno higieno je značilen neobičajen vonj. Dotik se lahko uporabi ob zmanjšani vidljivosti in ponoči. Vojak lahko otipa zlomljene ali odlomljene vejice, pohojeno travo, odtise stopal na mehki podlagi ipd. Z uporabo tanke daljše palice lahko

pravočasno odkrije potezne žice na smeri premika. Tudi tisto, kar ni mogoče odkriti v naravi, je lahko znak za nevarnost. Gre za vegetacijo, ki bi morala biti na določenem mestu, pa je ni. Če se oglašanje divjadi ali ptic nenadoma prekine, lahko pomeni, da nasprotnik ne more biti daleč. Pozorni moramo biti tudi na preplašene in vznemirjene živali, sploh če se premikajo proti nam ali kadar se ptice v bližini nenadoma dvignejo oziroma oglasijo. Ugotovimo lahko, da gre pogosto za znake in pojave, ki zahtevajo od vojaka dobro poznavanje okolja in narave, veliko izkušenj, pridobljenih pri dolgotrajnem opazovanju in bivanju v naravi ter poznavanje vedenja različnih živali.

Prepoznavanje silhuete nasprotnika

Opazovanje skozi gosto podrast

b) Komunikacija z vodjo patrolje

Čelni vojak o svojih opažanjih poroča poveljniku patrolje. Ta se običajno premika v bližini čela patrolje, da lahko neposredno sprejema njegova poročila. Poročila in navodila se izmenjujejo z uporabo ročnih signalov. Pogoj za izmenjavo ročnih signalov pa je vizualni stik s poveljnikom patrolje. V nasprotnem primeru se uporabijo radijska sredstva zvez. Prednost uporabe radijskih sredstev zvez je, da se lahko zavarovanje giblje

na večji razdalji pred patroljo, vendar na razdalji, ki še omogoča podpiranje z neposrednim ognjem glavnine patrolje. Na splošno se izogibamo tveganemu oddaljevanju čelnega zavarovanja od glavnine patrolje.

c) Vzpostavitev stika z nasprotnikom

Kadar čelni vojak ponoči v pričakovanju nasprotnika opazi, da se mu približuje človek od spredaj, mora takoj streljati, in to čim hitreje, saj drugače lahko izgubi življenje. Edino če je prepričan, da ga nasprotnik ni opazil, lahko ukrepa drugače. Sicer pa so navodila za takšne okoliščine opredeljena tudi v povelju poveljnika voda. Podnevi lahko dobro prikrit čelni vojak opazi nasprotnika, ki se giblje diagonalno pred patroljo. V tem primeru lahko izda signal za linijo, s tem pa omogoči poveljniku patrolje, da se v nastalem položaju lažje odloči. Če želi poveljnik voda učinkovito uporabiti čelnega vojaka, ga mora pooblastiti, da se v nekaterih primerih lahko samostojno odloča. Poveljujoči voda mora določiti čelnega vojaka in mu zaupati sprejemanje nekaterih odločitev. To je nemalokrat težko, saj hoče imeti poveljnik voda pri sprejemanju odločitev popolno avtonomijo. Vendar pa se dober poveljnik zaveda, da si v nekaterih okoliščinah, ko ni prisoten na čelu patrolje, ne more vzeti časa za sprejem odločitve, saj lahko tvega življenja svojih vojakov. Seveda ne gre za to, da bi se čelni vojak odločal namesto poveljnika voda o taktičnih postopkih, načrtovani smeri premika ali navigaciji voda. Glede splošne odgovornosti in izvedbe naloge ima popolno avtoriteto in avtonomijo izključno poveljnik voda, če pa želi ohranjati pobudo in presenetiti nasprotnika, mora prenesti sprejemanje nekaterih odločitev na čelnega vojaka, poveljnika oddelkov in vodje ognjenih skupin.

č) Sposobnost hitrega uničenja cilja

Čelni vojak mora biti dober strelec. Premikati se mora z orožjem, naslonjenim k ramenu, pripravljenim na strel, in opazovati okolico prek cevi. Sposoben mora biti tudi instinktivnega streljanja na tarče, ki se hitro pojavljajo na različnih oddaljenostih in smereh. Sam mora določati prednostne tarče in razločevati resnične od domnevnih tarč. Pri instinktivnem streljanju nima veliko časa za merjenje. Hitro poravna linijo cilja in cevi, nato dvakrat strelja. S prvim strelom določi točko popravka, z drugim pa uničuje cilj. Čelni vojak mora za svojo obrambo učinkovito uporabljati tudi ročne bombe. Z njihovo uporabo prikrije svojo prisotnost, saj presenečen nasprotnik lahko detonacijo ročnih bomb zamenja za minometno mino, mino ali improvizirano eksplozivno telo.

d) Kdo je lahko čelni vojak

Ni znano, koliko vojakov ima prirojene sposobnosti za preživetje na čelu. Zaradi nevarnega položaja se lahko za čelnega vojaka usposablja samo tisti, ki imajo zahtevane sposobnosti. Vojak na čelu mora imeti dober vid, sluh in reflekse. Pomembne so tudi izkušnje, pridobljene v vojaški službi ali med odraščanjem v nekaterih okoljih. Posameznik je lahko na primer celo mladost zalezoval divjad ali pa v uličnih tolpah nadzoroval del mesta. Usposabljanje vojakov na posebnih taktičnih stezah nam lahko olajša prepoznavanje vojakov z zelenimi sposobnostmi. V grmovje levo in desno na različnih oddaljenostih od steze na primer lahko postavimo tarče v obliki človeških silhuet. Tisti vojak, ki na čelu kolone med premikom po stezi opazi največ tarč, je kandidat za čelnega vojaka. Ob stezi lahko ustvarjamo različne zvoke in vonje, s čimer preverjamo tudi druga vajakova čutila. Opazujemo, ali je vojak dovolj pozoren na okolico in ali hitro sprejema odločitve. Pozornost in sposobnost hitrega odločanja se poveča v zahtevnem, nepoznanem okolju, ob slabi vidljivosti in kadar obstaja realna nevarnost. Če ob stezo postavimo tudi tarče, ki predstavljajo naše in nasprotnikove vojake, lahko preverimo vjakovo sposobnost hitrega prepoznavanja tarč in natančnega streljanja. Uporaba ostrega streliva in premikajočih se tarč usposabljanje približa realnim razmeram in poveča sposobnost refleksnega odzivanja v različnih okoliščinah. Poleg prirojениh sposobnosti mora vojak poznati tehnike in veščine zaznavanja s čutili, nočnega opazovanja, uporabe ročnih signalov, izvidovanja, zalezovanja, stezosledstva, inženirstva, uporabe eksploziva, instinktivnega streljanja in hitrega sprejemanja odločitev. Pogosto velja prepričanje, da se za čelnega vojaka določi nediscipliniran vojak, ki ga moštvo najlažje pogreši. Takšno razmišljanje je napačno, tak način kaznovanja vojakov pa nesprejemljiv. Vojaku, ki je dalj časa na čelu, se zmanjša pozornost, zato ga je treba pogosto zamenjati. To pomeni, da vod potrebuje več vojakov, ki so sposobni hoditi na čelu. Res pa je tudi, da je naloga čelnega vojaka preveč odgovorna, da bi jo lahko opravljal vsak oziroma neodgovoren vojak.

e) Formacija in premikanje skupine za zavarovanje

Dva vojaka na čelu imata več možnosti za preživetje kot eden. Prvi lahko varuje, medtem ko drugi opazuje okolico. Običajno dva vojaka sestavljata skupino za zavarovanje na čelu, bokih in zadaj. Priporočljivo je, da se vojaka službeno in tudi zasebno dobro poznata. Skupina za zavarovanje se premika v klinu. Če sta v skupini dva vojaka, se eden premika pred drugim v stran levo ali desno. Pri tem sprednji vojak opazuje okolico

neposredno pred seboj, drugi pa v daljavi. Ponoči lahko drugi vojak uporablja nočno opazovalno napravo. Skupina za zavarovanje se sama odloča, kako bo prečkala zemljišče neposredno pred seboj. Sposobnost samostojnega odločanja poveča njeno možnost za preživetje. Poveljnik voda, ki nenehno usmerja zavarovanje in spreminja odločitve, ne le da ne razume vloge čelnega vojaka, ampak lahko ogroža življenja vojakov, ker moti pozornost zavarovanja in zmanjšuje njegovo pobudo. Zavarovanje se premika spredaj na oddaljenosti, ki še omogoča vizualni stik s patroljo. Ta razdalja tudi v obsežnih travnatih okoljih in puščavi ne presega 200 metrov, kar omogoča, da patrolja po potrebi hitro okrepi zavarovanje. Vojak na čelu se občasno obrne nazaj, poišče vizualni stik s patroljo, poroča o okoliščinah ali prejme navodilo o smeri premika. Vizualni stik lahko vzdržuje s poveljnikom voda, če se premika blizu čela, ali z vojakom, ki poveljniku prenaša ročne signale. Če uporablja radijsko zvezo, komunicira neposredno s poveljnikom voda. Čelni vojak vzdržuje vizualni stik tudi z navigatorjem, ki ga usmerja v glavno smer premika patrolje. Čelni vojak se sicer premika v tej smeri, vendar ni omejen z določanjem azimuta. Pomembno je predvsem, da je pozoren na okolico in prepoznavanje nevarnosti. Poleg splošnih sposobnosti, ki jih zahteva njegova naloga, mora imeti tudi občutek za orientacijo v prostoru. Gre torej za nenehno ravnotežje med vzdrževanjem stika s patroljo in iskanjem varnega prehoda. Čelni vojak pozna način, kako prečkati manjša nevarna območja, kako varno in prikrito povečati območje opazovanja ipd. Poskuša se premikati v senci, naj bo dan ali noč. Če bi napredoval do točke, s katere bi izgubil vizualni stik s patroljo, bi se ustavil in počakal, da se patrolja približa. Začetno zavarovanje se ob vizualnem stiku premika nekoliko za patroljo. Začetno zavarovanje dela kratke varnostne postanke, opreza za nasprotnikom in posluša, če ta sledi patrolji. Tako preprečuje, da bi od zadaj streljal nanjo. Z "zalezovanjem" torej ščiti patroljo, ta pa se včasih ustavi, da jo začetno zavarovanje lahko dohiti. Bočno zavarovanje deluje bolj ali manj samostojno. Patrolji se priključi, če ta mora prečkati večje nevarno območje oziroma če bi mu ovira onemogočila stik s patroljo. Na splošno velja, da lahko enota, ki uporablja čelno, začetno in bočno zavarovanje, hitreje prečka nevarna območja. Če je zavarovanje učinkovito, patrolja pogosto ne bo prečkala sicer številnih nevarnih območij.

f) Sledenje in stezosledstvo

S stezosledstvom odkrivamo sledi, ki jih za seboj pušča nasprotnik, in tako vzpostavljamo stik z njim. Ohranjanje stika z nasprotnikom namreč povečuje možnost preživetja patrolje. Pri sledenju lahko koristno uporabimo znanje civilnih služb za iskanje in reševanje. Najprimernejši čas za sledenje je ob sončnem vzhodu ali zahodu, saj vpadni kot sončne svetlobe naredi sledi bolj vidne. Če se hkrati izvajata sledenje in zavarovanje, se na čelu uporabi ognjena skupina. Prvi vojak je stezosledec. Dva vojaka zadaj (z njegove leve in desne) varujeta neposredno pred seboj in odkrivata sledi, ki se oddaljujejo levo in desno od glavne sledi. Zadnji vojak na sredini pa varuje širšo okolico pred ognjeno skupino. Pri zalezovanju se napadalec poskuša neopazno približati nasprotniku, zato je najprimernejši čas za zalezovanje tik pred zoro. Zvok korakov v podrašču je takrat pridušen zaradi nočne vlage. Nasprotnikov vid je omejen zaradi jutranjih meglic in slabe osvetlitve, ob tem času pa nastopi tudi naravna človekova utrujenost. Zalezovalec je v prednosti, če je popolnoma maskiran, saj se premakne samo takrat, ko nasprotnik pogled usmeri drugam ali pa je njegovo območje opazovanja omejeno. Čelni vojak, ki je slabše maskiran, vedno izbere tak položaj, da je med njim in nasprotnikom naravna ovira (grmovje, drevje), ki zakrije njegovo silhueto. Čelni vojak mora natančno poznati ovire, na katere lahko naleti v nekem okolju. Gre za bodečo žico, mine, pasti, naprave za zgodnje opozarjanje, potezne žice, improvizirana eksplozivna sredstva in druge ovire, ki lahko preprečijo njegov premik. Da bi neopazno prečkal oviro, mora poznati nekatere inženirske veščine. Če ovire ni mogoče prečkati neopazno, uporabi namenska eksplozivna sredstva. Vsak pehotni oddelek naj bi imel vsaj dva vojaka, ki sta usposobljena za preboj skozi nasprotnikove položaje in prečkanje ovir.

10.3.1.2 VARNOSTNI POSTANEK

Patrolja se lahko zaustavi zaradi izvedbe taktičnih postopkov ali pa iz drugih razlogov, ki zahtevajo zaustavitev. Patrolja se zaustavi iz taktičnih razlogov, kadar opazi nasprotnika, po zapustitvi linije položajev svojih enot, pred izvidovanjem ciljne zbirne točke, pred izvidovanjem lokacije patroljne baze, pred prečkanjem nevarnega območja ipd. Drugi razlogi za zaustavitev patrolje so lahko potreba po počitku moštva, preoblačenje, poškodba ipd. Patrolja se večkrat mora zaustaviti pri določanju smeri premika in izbiri najboljših poti na poraščnem in razčlenjenem zemljišču. Patrolja se velikokrat zaustavi zaradi zahteve čelnega vojaka ali zaradi potrebe po izvidovanju. Pri tem gre lahko za krajšo ali daljšo zaustavitev. Nekateri taktični postopki, kot je na primer izvidovanje ciljne zbirne točke, lahko zahtevajo daljšo zaustavitev patrolje, ki je načrtovana in predvidena. Vsaka zaustavitev patrolje pomeni tveganje in nevarnost, da jo nasprotnik odkrije, zato zahteva organiziranje krožnega zavarovanja. Če se patrolja zaustavi za dalj časa, je potrebna ustrezna organizacija dela. Patrolja se zaustavi na signal »STOJ!«. Ko vojaki sprejmejo signal, pokleknejo na koleno

k najbližjemu zaklonu. Po 20 sekundah se uležejo v najbližji zaklon. Glede na okoliščine lahko sledi signal »NAPREJ!« oziroma signal za kratki ali dolgi varnostni postanek. Patrulja se lahko zaustavi tudi na signal »OBMIRUJ!«. Temu navadno sledijo odziv na stik, sprememba smeri ali nadaljevanje premika. Pri kratkem oziroma dolgem varnostnem postanku gre za zaustavitev patrulje. Moštvo patrulje pozna signale za kratki in dolgi varnostni postanek ter postopke po sprejemu določenega signala. Patrulja ima kratki varnostni postanek, kadar zapusti svoje položaje, pred prečkanjem nevarnega območja, med pripravo in ureditvijo opreme, zaradi določanja položaja ali izbire smeri ipd. Daljši varnostni postanek pa med izvidovanjem ciljne zbirne točke, lokacijo patruljne baze, na počitku ipd.

Vojak v zavarovanju

10.3.1.2.1 KRATKI VARNOSTNI POSTANEK

Kratki varnostni postanek je sicer načrtovan, vendar se poveljnik voda ali čelni vojak lahko kadarkoli odloči zanj zaradi različnih razlogov (nepredvidena okvara opreme, slabost posameznika, poškodba, izguba stika, krajši oddih ipd.). Neodložljiva potreba po kratkem varnostnem postanku nastane, če se pretrga stik v formaciji. Vod se namreč premika v formaciji in vsaka od njih predvideva sistem krožnega in prekrivajočega se opazovanja in zavarovanja, ki nenehno poteka. V vsaki formaciji je določen vrstni red oddelkov in skupin v patrulji (v stebru voda je na primer vrstni red naslednji: prvi oddelek, poveljnik voda, drugi oddelek, počastnik voda in tretji oddelek). Pri kratkem varnostnem postanku je moštvo obveščeno o razlogu zanj. Po zaustavitvi patrulje vsak njen vojak poišče najbližji zaklon, vendar se vrstni red posameznikov v formaciji ne spremeni. Oddelki, skupine in posamezniki še naprej opazujejo območje, ki jim je bilo določeno. Po odločitvi poveljnika patrulje postavijo opazovalnice. Ključno orožje lahko prerazporedijo na najverjetnejše smeri nasprotnikovega pristopa, sicer pa je gibanje kar najbolj omejeno. Ob zmanjšani vidljivosti lahko uporabijo naprave za nočno opazovanje. Moštvo je v 100-odstotni pripravljenosti in pripravljeno za takojšen premik. Lahko sledi signal - *stoj, glej, vohaj, poslušaj*¹³. Takoj ko je odpravljen vzrok za kratki varnostni postanek, patrulja nadaljuje premik.

Pripadnik patrulje na položaju med kratkim varnostnim postankom

¹³ Stop, Watch, Smell, Listen! (Infantry Squad Leader Course 5-99: 1999).

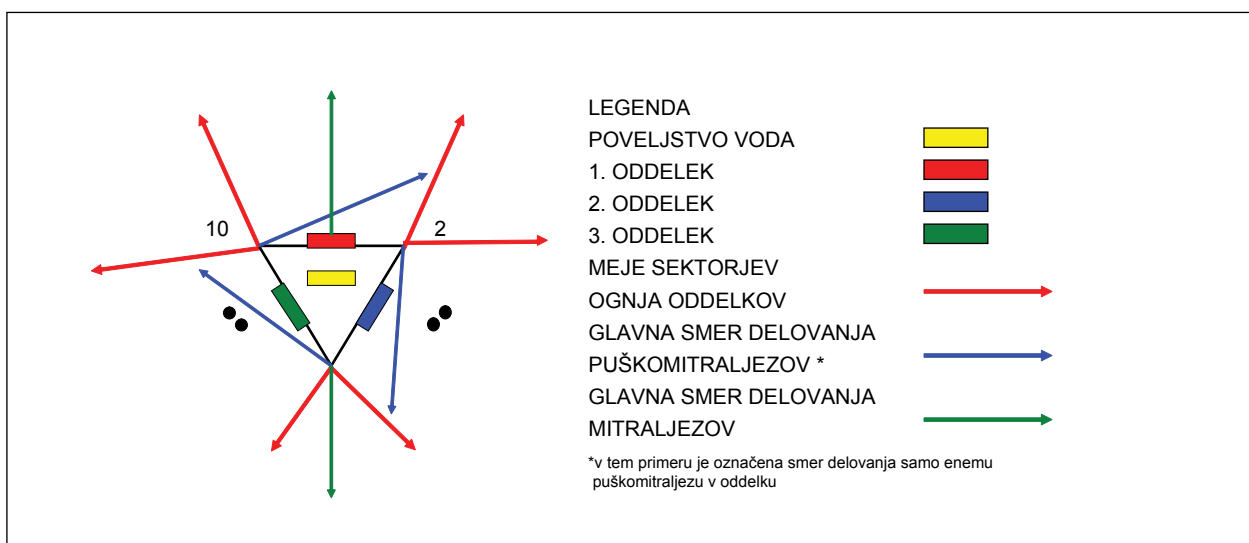
10.3.1.2.2 DOLGI VARNOSTNI POSTANEK

Dolgi varnostni postanek je navadno načrtovan. Skladno s standardnim operativnim postopkom voda se izvedeta krožno zavarovanje in prerazporeditev formacije. Poveljnik voda za varnostni postanek izbere primerno lokacijo, ki se jo da braniti. Pri tem upošteva in smiselno uporabi splošna načela za obrambo. Pri tem je omejen s sredstvi, ki jih ima na razpolago, s časom, nalogo in taktičnim položajem. Največja prednost krožnega zavarovanja je možnost, da se enota lahko brani pred napadom iz katerekoli smeri. Največja omejitev krožnega zavarovanja je, da ni mogoče v trenutku usmeriti maksimalne ognjene moči voda na smer nasprotnikovega pristopa.

Krožno zavarovanje voda se razlikuje od običajne obrambe:

- razporeditev položajev voda ima trikotno ali krožno obliko, in ne linearne,
- boki voda niso izpostavljeni,
- medprostorji med oddelki so krajši,
- moč voda je krožno porazdeljena,
- rezerva je v krožnem zavarovanju.

Standardni operativni postopek voda lahko določa, da prvi oddelek vedno prvi zasede položaje v sektorju 10–2, drugi oddelek 2–6 in tretji oddelek 6–10 glede na urno številčnico (*shema 41*). Krožno zavarovanje je pravzaprav trikotnik, katerega oblika se prilagaja značilnostim zemljišča. Ko je izdan signal za dolgi varnostni postanek, poveljnik voda določi smeri 12 in 6. Poveljnik prvega oddelka določi smer 10 in v smeri urinega kazalca vojakom svojega oddelka določa položaje vse do smeri 2. Enak postopek v svojih sektorjih opravita še drugi in tretji oddelek. Posadke mitraljezov so na smereh 12 in 6, če je treba, tudi drugje. Puškomitraljezi so navadno na vogalih zavarovanja oziroma sektorjev oddelkov. Poveljstvo voda ima položaj na sredini. Po postavitvi zavarovanja se izvede ukaz - *stoj, glej, vohaj, poslušaj*. Če je treba, podčastnik voda prerazporedi zavarovanje. Varnostni postanek traja daljši čas. Pred sektorji oddelkov se lahko izviduje, postavi opazovalnica ali namesti sredstva usmerjenega delovanja. Sledijo dejavnosti, ki so bile načrtovane. Pred vsakim premikom patrolje iz varnostnega postanka je moštvo obveščeno o času odhoda. Komunikacija med varnostnim postankom je organizirana prek radijskih zvez, ročnih signalov in kurirjev. Poveljniki oddelkov vzdržujejo vizualni stik s poveljnikom voda. Podčastnik voda spremlja številčno stanje moštva. Ve, koliko vojakov je zapustilo krožno zavarovanje med dolgim varnostnim postankom patrolje, in pozna navodilo za ukrepanje (*kam, drugi, koliko časa, kaj, kako ukrepati, če napadejo tebe ali mene*), če je poveljnik voda zapustil zavarovanje. Vstop in izstop iz zavarovanja je mogoč samo na določeni točki. Pri vstopu se izmenjajo razpoznavni znaki. Premik patrolje iz varnostnega postanka se začne ob signalu. Poveljnik voda določi vrstni red premika in formacijo. Šele ko se prvi oddelek dvigne s položajev in oblikuje formacijo za premik, se dvigne drugi in pozneje tretji oddelek. Pri zapuščanju lokacije varnostnega postanka podčastnik voda prešteje moštvo in lokacijo zapusti zadnji.

Shema 41: Dolgi varnostni postanek voda

Pripadnik patrolje na položaju med dolgim varnostnim postankom

10.3.1.3 ZAVAROVANJE V NAPADU

Zavarovanje v napadu vključuje izvidovanje in zaščitne patrolje. S tem preprečimo, da bi nasprotnik iz nepričakovane smeri napadel naše enote, ki so že v stiku z njim. Vsak vod in oddelek zagotavlja svoje ožje zavarovanje, vod pa ima lahko nalogo, da izviduje in zavaruje svojo večjo enoto. V tem primeru vod patroljira in postavi ter vzdržuje opazovalno točko. Za uspešno izvidovanje ali zavarovanje uporabi različne formacije in tehnike premikanja.

10.3.1.4 ZAVAROVANJE V OBRAMBI

V obrambi vod uporabi aktivne in pasivne ukrepe za povečanje varnosti. Svojo varnost lahko poveča tako, da nasprotniku onemogoči pridobivanje točnih informacij o lastnih položajih. To doseže z uničevanjem nasprotnikovih izvidniških skupin ali s tehnikami zavajanja.

a) Aktivni ukrepi

- Uporaba opazovalnih točk in patrolj.
- Nenehna pripravljenost ključnih orožij. Stopnja pripravljenosti je odvisna od taktičnega položaja in zemljišča.
- Izmenjava enot v pripravljenosti.

b) Pasivni ukrepi

- Pasivni ukrepi obsegajo upoštevanje maskirne discipline, maskiranje položajev, nadzor premikov v obrambi, postopke za uporabo radijskih sredstev zvez in načine komuniciranja v vodu, postavitev senzorjev gibanja, uporabo dnevno-nočnih opazovalnih in namerilnih naprav ipd.

10.3.1.5 ZAVAROVANJE V DNEVNO-NOČNI PATRULJI

a) Dnevna patrolja

- Patrolja deluje tako, da upošteva nadzor, kritje, prikritost, vidljivost in taktično situacijo.
- Opazovalci so pred patroljo, za njo in na bokih.
- Patrolja ne kaže svoje silhete na obzorju.
- Patrolja se premika po kritih in prikritih smereh. Izogiba se izpostavljenih območij, kadar je to mogoče.
- Patrolja se izogiba poznanim in domnevnim nasprotnikovim območjem in naseljenim krajem.
- Patrolja se premika z enakomerno hitrostjo. Hitri premiki vzbudijo pozornost.

b) Nočna patrolja

- Moštvo patrolje zmanjša medsebojno razdaljo.
- Hitrost premika je zmanjšana, da se prepreči prekinitev stika v formaciji.

- Pomembno je tiho in neopazno premikanje.
- Patrulja ne kaže svoje silhuete na obzorju in se ne izpostavlja na površinah, osvetljenih z mesečino.

10.4 ORIENTACIJA IN PREMAGOVANJE ZEMLJIŠČA

Čeprav se danes pogosto uporablja tehnologija za satelitsko navigacijo, morajo poveljujoči vseeno poznati tehnike orientacije s kompasom in topografsko karto. Omejitve pri uporabi sredstev za satelitsko navigacijo niso edini razlog za uporabo kompasa in topografske karte. Poveljujoči neke taktične enote mora pozornost usmeriti predvsem na nasprotnika in tisto mikrozemljišče, ki enoti daje prednost glede na nasprotnikov položaj. Pri orientaciji na zemljišču se uporabljajo vse poznane tehnike orientacije, čeprav bomo predstavili samo nekatere. Poglavje ni namenjeno opisovanju tehnik orientacije na zemljišču, ampak poudarja razumevanje razmerja med poznavanjem lokacije na zemljišču in izvedbo naloge patrolje.

10.4.1 SMER PREMICA, NASPROTNIK IN ZEMLJIŠČE

Načrtovanje smeri premika je izjemno pomembno. Dober navigator načrtuje smer premika skladno z nalogo. Patrulja, ki išče stik z nasprotnikom, se bo premikala po smeri, ki bo drugačna od smeri premika izvidniške patrolje. Patrulja, ki išče nasprotnika, bo načrtovala premik skozi območja nasprotnikovih verjetnih smeri premika in prek razglednih točk, sicer pa se bo premikala skozi območje, ki omogoča prikrit premik in ne usmerja smeri premika. Ko je naloga patrolje poznana, zemljišče določa smer njenega premika. Zlahka prepoznavnim objektom na zemljišču (ceste, križišča ipd.) se nasprotnikove in lastne enote izogibajo, ker so pogosto nadzorovani. Enote se pogosteje premikajo mimo manj očitnih, vendar varnejših in še vedno zlahka prepoznavnih objektov v naravi (gozdne steze, potoki, depresije ipd.). Premik se ne načrtuje skozi nevarna območja, saj upočasnjujejo in utrujajo moštvo, patrolja pa lahko postane tarča zasede.

Načrtovanje smeri premika

Pozornost poveljnika voda je usmerjena na nasprotnika, zato ne sme biti obremenjen z orientacijo. Za primerjavo vzemimo voznika avtomobila, ki prepogosto opazuje prometne znake in vozi po cesti proti svojemu cilju, pri tem pa pazi, da ne bi zadel motorista, ki bi mu lahko pripeljal nasproti. Tako kot voznik se tudi poveljujoči instinktivno premika proti cilju in je pozoren predvsem na nasprotnika, saj okolje, v katerem se giblje, dobro pozna. Samozaupanje je eden izmed pogojev za preživetje in se seveda poveča, če enota točno ve, kje je. Pri iskanju nasprotnika gre za nenehen in intenziven proces, v katerem ni veliko časa za redno in dolgotrajno orientacijo v prostoru. Pomena orientacije nikakor ne poskušamo zmanjševati, vendar pa naj bo ta med premikom patrolje nekaj tako običajnega, kot je nošenje orožja. Predvidevamo namreč, da imajo poveljujoči in navigator izkušnje, ki so jih dobili v dolgotrajnem urjenju iz orientacije. Pogosto gledanje v topografsko karto, merjenje azimuta, spreminjanje smeri in nenehno zaustavljanje patrolje zmanjšujejo pobudo in pozornost moštva. Navigator je osredotočen na značilnosti zemljišča bolj kot na primerjavo topografske karte z zemljiščem. Premik po zemljišču ni zgolj vprašanje orientacije, ampak tudi taktike. Nepremišljeno načrtovanje smeri premika namreč zanemarja tiste značilnosti zemljišča, ki bi jih patrolja lahko izkoristila za orientiranje ali za zaščito ob nepričakovanem stiku z nasprotnikom. Če poveljujoči

ne želi vzpostaviti stika z nasprotnikom, izbere zemljišče, ki ga bo prikrilo, drugače pa tako, s katerega bo najlažje opazil nasprotnika. Ne glede na nalogo mora celotna načrtovana smer premika predstavljati taktično prednost pred nasprotnikom. Dokler lastnosti zemljišča ne bodo vključene v usposabljanje kot pomemben element orientacije, vojaki ne bodo poznali njegove prave taktične vrednosti. Usposabljanja iz orientacije na zemljišču v miru sploh ne izvajamo, če hkrati ne simuliramo prisotnosti nasprotnika.

Merjenje azimuta

Med vsakim premikom obstaja verjetnost stika z nasprotnikom. Pomena zemljišča ne moremo preceniti, saj enota, ki bolje izkoristi prednosti zemljišča, v boju lahko preživi. Število zaklonov na zemljišču je odvisno od količine dreves, vegetacije, skal, depresij in objektov, ki jih je ustvaril človek, medtem ko je prikritost odvisna od zaklona v kombinaciji s poraščenostjo zemljišča, vremenskimi razmerami in svetlobo. Da patrolja poveča možnost preživetja ob stiku z nasprotnikom, mora poveljnik znati prepoznavati prednosti zemljišča v neposredni okolici. Gre za maksimalno izkoriščanje zemljišča na določeni mikrolokaciji. Zavedati se moramo, da lahko zgolj 30-centimetrska vzpetina nad tlemi prikrije vojaka ali zaustavi kroglo. V miru vojaki hitro postanejo ravnodušni do zemljišča. Zaradi odsotnosti realne grožnje med usposabljanjem se niso pripravljene učiti, kako za zaklon uporabiti najmanjšo depresijo na mikrolokaciji. Teren, ki daje taktično prednost glede na nasprotnika, zagotavlja kritje in prikritost pred neposrednim ognjem, pri tem pa lastni enoti ne omejuje sektorjev ognja in opazovanja. Prikritost se poveča z gosto vegetacijo, medtem ko dobro določen sektor ognja in opazovanja zahteva bolj neporaščen teren. Enota se želi srečati z nasprotnikom takrat, ko se nahaja v liniji gozda, medtem ko je lokacija nasprotnika na odprtem pred robom gozda. V takem položaju lahko povzročimo veliko žrtev tudi pri močnejšem nasprotniku. Da bi se patrolja premikala prikrito in zaklonjeno, poveljnik načrtuje smer premika skozi pogozdena območja, depresije, razgiban in lahko prehodni teren, useke, vzdolž potokov ipd. Smer premika načrtuje tudi ob robu poraščenih površin (ob cestah, vodotokih, vodnih površinah ipd.) in prek pobočij vzpetin, tako da patrolja lahko izkoristi sektorje opazovanja in ognja. Ponoči za premik izkoristi depresije, ki dajejo zaklon in ustvarjajo dober položaj za opazovanje. Človeška silhueta, za katero je vidno svetlo obzorje, je lažje prepoznavna. Dober položaj za opazovanje ponoči je lahko tudi vznožje kake vzpetine. Vsekakor pa se mora patrolja izogniti neporaščenim vrhovom in večjim odprtim svetlim površinam, zlasti v svetli noči. Če se ponoči gibljemo vzdolž ceste, nasprotnik lahko opazi našo silhueto, čeprav se premikamo v gozdu ob cesti. Biti moramo toliko daleč od ceste, da jo lahko opazujemo in opazimo mogočega nasprotnika, ki se giblje po cesti ali ob njej. Enako

velja za premikanje ob vodotokih in vodnih površinah. S sledenjem linijskih objektov, kot so na primer steze, robovi cest, ograje, elektrovi in obronki gozda, se patrolja lahko hitro premika. Med načrtovanjem smeri premika se povečujejo takim linijskim objektom vse prevečkrat po nepotrebnem izogibajo, saj lahko varnost zagotovijo že z dobro postavljenim zavarovanjem med premikom patrolje. Večjo neporaščeno in ravno površino v svetli noči premagujemo s plazenjem. V svetli noči lahko ostanemo prikriti in ohranjamo pobudo, če površino prečkamo pokončno in počasi. Tudi v slabi nočni svetlobi nasprotnik težko loči medle obrise človeka in počasno premikanje od normalnega naravnega ozadja. Senčne površine na robovih ob stiku s terenom, osvetljenim z mesečino, učinkovito prikrijejo patroljo. Medtem ko nasprotnik z očmi kompenzira svetlobo, težko vidi na senčno stran terena. Gosta vegetacija in depresija lahko prikrijejo vojaka, ki ga nasprotnik poskuša odkriti s termovizijo. Skozi gosto, suho grmovje in suho listje se težko tiho premikamo. Tak teren lahko tiho prečkamo samo takrat, ko hrup v okolju (na primer prelet helikopterja, artilerijsko obstreljevanje ipd.) zaduši zvoke našega premika. Mokra podrast zaduši korake vojakov, vendar preveč razmočena ali močvirna zemlja ustvarja značilen cmokajoč zvok. Dež lahko bistveno zmanjša sposobnost slušnega zaznavanja vojaka, ki nosi čelado. Seveda to velja tako za lastne kot za nasprotnikove enote.

Vsebina pribora za delo na karti

- 1 – protractor,
- 2 – recta ali kompas,
- 3 – etui za topografsko karto,
- 4 – torbica za pribor,
- 5 – krivinomer,
- 6 – beležka s pisalom,
- 7 – šablona za risanje taktičnih simbolov,
- 8 – ravnilce,
- 9 – vodooporna barvna pisala z brisalno

10.4.2 HITER ALI VAREN PREMIK

Počasno oprezno premikanje je težko opaziti. Prav tako ne povzroča hrupa in omogoča prenos večje količine streliva. Po drugi strani pa počasno premikanje ne prispeva veliko k ohranjanju pobude. Prevelika previdnost navadno vodi v dolgotrajno izvidovanje še tako majhnih nevarnih območij. Čeprav je tak način delovanja v nekaterih okoliščinah primeren, je lahko v drugih neprimeren. Varnost nam daje tudi hitrost, saj si patrolja s krajšanjem časa, v katerem je izpostavljena na nevarnem območju, poveča možnost za preživetje. Pri hitrem premiku oprema sicer povzroča hrup, vendar jo lahko odstranimo ali pritrdimo tako, da povzroča manj hrupa. Patrolja, ki nosi več opreme, se lahko hitro premakne predvsem med hrupom, ki ga povzroča okolje. Včasih je hiter premik edini način prečkanja ravne odprte površine ali težko prehodnega terena. V približevanju nasprotniku v obhodnem manevru z leve ali desne je hiter premik edina možnost patrolje, še posebno, če je podpora skupina v spopadu z nasprotnikom. Hitro premikajoča se patrolja nasprotniku onemogoča hitro sprejemanje pravilne odločitve. Ne nazadnje pa je na tarčo, ki se premika hitro in v različnih smereh, v kombinaciji z izbiro zaklonov in prikritih smeri pristopa težko streljati.

10.4.3 PREMAGOVANJE VEČJIH NARAVNIH OVIR

Če je v vojni hitrost pomembna, enako velja tudi za izogibanju oviram. Večje število manjših ovir lahko upočasni patroljo. Večja močvirna območja in strme globeli lahko na razdalji 200 metrov zahtevajo napor, ki je enak prehojeni razdalji dveh kilometrov. Prečkanje takih območij lahko pomeni taktično prednost, vendar se izogibamo prepogostemu prečkanju, saj je počasno, hrupno in tako izčrpa moštvo, da se je nesposobno učinkovito spopasti z nasprotnikom. Vse dokler prečkanje ne pomeni taktične prednosti, se patrolja izogiba večjim naravnim oviram, saj so to navadno nevarna območja.

10.4.4 TOPOGRAFSKA KARTA

Najnovejše topografske karte so narejene s pomočjo sodobne tehnologije in so predvsem za področje Evrope precej natančne. Izdelujejo se za katerokoli območje sveta, pač glede na to, kje potekajo vojaške operacije. Težave lahko nastanejo, če so kraji na karti poimenovani drugače, kot jih imenuje lokalno prebivalstvo, ali če se uporabljajo stare topografske karte. Posledica tega je, da nekaterih objektov v naravi ni več ali pa se pojavijo novi, ki jih karta ne prikazuje. Lahko gre za objekte, ki jih je ustvaril človek ali pa je vegetacija s časom prerasla prej odprte in nepogozdene površine ali komunikacije, ki jih človek ne uporablja več. Težave so tudi s kartami starejšega datuma, katerih način izdelave ne ustreza sodobnim zahtevam. Danes se namreč uporabljajo sistemi satelitske navigacije, ki pri določanju koordinatnih točk zahtevajo kompatibilne topografske karte. Poleg tega so se karte v preteklosti izdelovale na podlagi zračnih posnetkov, ki so jih pozneje ročno sestavljali, pri čemer pa je lahko prišlo do napak. Topografske karte v serijah, ki so sledile, so bile večinoma tudi izdelane na starih osnovah. Med načrtovanjem smeri premika moramo vedeti, kakšno topografsko karto uporabljamo in kaj moramo pri tem upoštevati, da ne bi prišlo do napake, ki nas lahko pripelje v nevaren položaj. Poveljujoči mora upoštevati tudi spremembe, ki jih je doživelo območje delovanja v zadnjem obdobju zaradi vojnih operacij in drugih dejavnikov.

10.4.5 DOLOČANJE RAZDALJE IN SMERI V NARAVI

Navigators ne sme biti preveč zaposlen z branjem topografske karte. Poskušati mora določati prehojeno razdaljo in smer na podlagi objektov v naravi. Vojak, ki je določen za štetje korakov, stalno šteje korake in sproti izračunava prehojeno razdaljo. O vrednosti prehojene razdalje redno poroča navigatorju. Topografska karta je le pripomoček, s katerim navigator občasno potrdi točnost informacij, pridobljenih z opazovanjem objektov na zemljišču. Navigator na topografski karti natančno prouči zemljišče na smeri premika in s tem pridobi kar največ informacij o objektih, ki mu bodo v pomoč pri orientaciji. Navigator predvidi vsak objekt na zemljišču in takrat, ko ga v naravi prepozna, že ve, v kateri smeri in kako daleč se bo premaknil do naslednjega objekta. To pomeni, da mu je vsak dobro viden objekt v naravi lahko v pomoč pri orientaciji. Gre lahko za vzpetino, vodotok, naselje ipd. Že sam položaj linijskih objektov v naravi navigatorju potrjuje, da je patrolja na pravi smeri. Že pri načrtovanju se smer premika po možnosti določi vzdolž linijskih objektov. Tako določena smer premika bo nujno razdeljena v več krajših ali daljših odsekov. Vsakemu odseku na smeri premika se določita smer in razdalja, ki ju navigator med premikom upošteva. Upošteva tudi zavoje linijske komunikacije, ki jih na karti ni bilo mogoče prikazati. Če se patrolja premika ob naravnih linijskih objektih, ima manj možnosti, da sreča nasprotnika, medtem ko se ta možnost poveča ob objektih, ki jih je ustvaril človek. Pri teh je razdaljo in smer sicer lažje določati, saj je objekt običajno postavljen skladno z nekimi standardi (oddaljenost med drogovi daljnovoda, označbe dolžine ob komunikacijah ipd.).

Hoja po azimutu je včasih učinkovita tehnika premikanja, vendar ima nekaj omejitev. S hojo po azimutu mislimo na premagovanje razdalje od ene do druge točke po vrednosti odmerjenega azimuta ne glede na razgibanost in poraščenost zemljišča. Tak način premagovanja terena imenujejo *dead reckoning* (angl.) ali *azimut brutal* (fr.). Pri določanju azimuta na topografski karti, pretvarjanju vrednosti v magnetni azimut, namerjanju kompasa in odčitavanju lahko pride do nenatančnosti. Porušenje magnetnega polja in nekalibrirani kompas lahko napako še povečata. V teoriji napaka treh stopinj na razdalji 1000 metrov pomeni 50-metrsko odstopanje od zelene smeri. Na žalost pa je v praksi odstopanje lahko precej večje, čeprav se premikamo po ravnem, redko poraščenem terenu. Štetje korakov je sicer učinkovit način merjenja prehojene razdalje, vendar moramo upoštevati, da naj bi vojak, ki šteje korake, umeril korak na predhodno izmerjeni razdalji na enakem terenu, ki ga bo prečkala patrolja. Vojak naj bi torej prehodil izmerjeno razdaljo tudi na različnih vrstah tal (gozd, mivka, sneg, razmočena tla ipd.) in različnih naklonih. Vojak najprej izmeri število korakov pri hoji navzgor, potem pa šteje korake, ko isto razdaljo prehodi še navzdol. Upošteva se vrednost naklona, saj se pri spremenjenem naklonu spremeni tudi dolžina koraka. Ta se spremeni tudi, če vojak nosi težak transportni nahrbtnik v primerjavi s korakom vojaka, ki nosi samo oborožitev in bojno opremo. Prav tako ni vseeno, ali se koraki štejejo ponoči, v mraku, dežju, proti vetru ipd. Razdalja se določa kot povprečje vrednosti dveh ali treh vojakov, ki so šteli korake. Kdor šteje korake, mora vedeti, koliko parnih korakov naredi na neki razdalji v različnih razmerah, seveda pa mora imeti za štetje tudi dober občutek in veliko izkušenj. Poleg štetja korakov mora izvajati tudi vse potrebne taktične postopke, zato mora biti sposoben uspešno združevati obe nalogi. Večkrat se zgodi, da mora patrolja prehoditi daljšo razdaljo, kot je bilo predvideno po izračunu na topografski karti. To je posledica dejstva, da s karte ni mogoče natančno določiti razdalje, saj je včasih treba prehoditi teren, ki ni vrisan na karto, ali pa mora patrolja nepričakovano obhoditi oviro, ki je ni predvidela. To pomanjkljivost lahko zmanjšamo, če

uporablamo karte večjega merila in novejša izdelave. Napake, ki lahko nastanejo, če tega ne upoštevamo, se lahko večkratno povečajo pri daljšem premiku po terenu, še posebno, če hodimo po azimutu od ene točke do druge. Pri tem načinu premika navigator po daljši prehojeni razdalji težko prepozna objekte, po katerih bi se lahko orientiral, zato težko hitro določi mikrolokacijo. To je lahko usodno, če potrebuje neposredno ognjeno podporo. Lahko prepoznavnih objektov na zemljišču v tem primeru mogoče sploh ni, še posebno, če patrolja prečka dolge, monotone površine, kot so obsežni gozdovi, gosta podrast ipd. Hoja po azimutu te objekte pravzaprav zanemarija. Tak način premikanja je torej manj zanesljiv, čeprav včasih hitrejši. Ima pa hoja po azimutu dve prednosti. Ta tehnika je precej preprosta, zato se jo vojak hitro nauči uporabljati. Je tudi zelo natančna, če se uporablja na krajših razdaljah, in to tudi takrat, ko ni mogoče poiskati lahko prepoznavnih objektov. Hoja po azimutu zmanjšuje možnost preživetja patrolje ob stiku z nasprotnikom, saj težko izkoristi prednosti zemljišča. Med hojo po azimutu je pomembno, da kompasa ne držimo nenehno pred seboj in ne pogledujemo nanj prepogosto. Magnetna igla na kompasu se med hojo ne more umiriti, zato je težko prepoznati točno smer, ki jo kaže kompas. Pravilnejša uporaba kompasa pri uporabi te tehnike je, da odmerimo azimut, izberemo lahko prepoznaven objekt v smeri azimuta, pospravimo kompas in se premaknemo do objekta, na katerega smo določili azimut v smeri premika. Ta postopek ponavljamo, dokler je treba. Izbira objektov v smeri, ki jo določa vrednost azimuta, je pogoj za uspešen premik v določeni smeri. Tovrstnih objektov ni mogoče določiti med načrtovanjem z uporabo topografske karte ali kakorkoli drugače. To so objekti, ki jih najdemo samo na določeni smeri premika v naravi, in sicer lahko prepoznavno drevo, skala, smreka, grm, štor ipd. Pomembno je, da si izberemo objekt, za katerega smo prepričani, da ga bomo po prehojeni razdalji zanesljivo našli. Lahko se namreč zgodi, da smreke, ki smo si jo izbrali, po neki prehojeni razdalji ne bomo mogli več prepoznati med drugimi smrekami. Če premagujemo zemljišče, na katerem je težko zanesljivo določati značilne objekte na smeri, ki jo določa azimut, lahko navigator uporabi vojaka, ki ga pošlje naprej in ga z ročnimi signali usmeri na smer, ki jo določa azimut. Navigator se potem samo premakne do vojaka, ki je spredaj, in nadaljuje opisani postopek, dokler je treba. Vojak, ki ga navigator pošlje naprej na smer premika, mora imeti ustrezno zavarovanje, običajno pa je to čelni vojak. Med uporabo in premikom naj bo kompas z vrvico pritrjen na vojaka, ki ga uporablja, s čimer preprečimo, da bi ga izgubil, medtem ko ga ne uporablja. Med premikom patrolja lahko naleti na nevarno območje ali oviro, čemur bi se z uspešnim načrtovanjem lahko izognila. Poleg tega se mora patrolja spopadati s terenom, ki po nepotrebnem izčrpava moštvo (gosta podrast, močvirja, skalovje ipd.), zmanjšuje pozornost na nasprotnika in ogroža preživetje moštva. Takšen premik patrolje lahko postane težaven, kadar moštvo nosi veliko opreme. Takrat lahko nastopijo še dodatne težave, ki patroljo ovirajo, upočasnijo ali celo ogrozijo (poškodbe, dehidracija, izguba časa, izguba opreme, povzročanje hrupa in sledi ipd.). V takšnem položaju patrolji običajno začne primanjkovati časa, glavna naloga patrolje pa postane premagovanje terena, ne pa uničenje nasprotnika ali izvršitev naloge. Seveda je ta način premika stvar odločitve, ki jo sprejme poveljnik patrolje, in ne navigator. Kot alternativo hoji po azimutu lahko poveljnik patrolje uporabi drugačne tehnike premagovanja terena brez tveganja, da bi se izgubil ali zgrešil cilj.

10.4.6 PREPOZNAVANJE OBJEKTOV NA ZEMLJIŠČU

Lokacija vojaških ciljev je pogosto v bližini objektov, ki so na zemljišču hitro prepoznavni. Izkoristimo jih za lažje orientiranje na smeri premika do cilja ali na cilju. Kot smo že omenili, se smer premika do cilja načrtuje vzdolž linijskih ali mimo drugih prepoznavnih objektov. Tako načrtovana smer premika dobi, potem ko je vrisana na topografsko karto, podobo sestavljenih, različno dolgih in ravnih odsekov. Odseki imajo lahko vsak svojo smer glede na razporeditev objektov na zemljišču. S tem dosežemo, da nam zemljišče predstavlja sredstvo za orientacijo, medtem ko kompas in karto uporabimo samo za potrjevanje ugotovljene lokacije. Ker smer premika ni premočrtna, se zmanjša tudi verjetnost, da prečkamo sicer večje število nevarnih območij. Pri premočrtnem premiku do cilja kontrolne točke na smeri premika določimo vnaprej, medtem ko se pri načrtovanju odsekov najprej določi najoptimalnejša smer premika. Mesto, kjer se konča neki odsek, se določi za kontrolno točko. Lokacija tako izbrane točke pa naj bo v bližini hitro prepoznavnega objekta na zemljišču. Lahko gre na primer za lokacijo, kjer se konča, začne ali zavije nek linijski objekt, recimo osušena struga potoka, daljnovod, jarek, gozdna pot, utrjeno vozišče, greben, križišče takih linijskih objektov ipd. Vedno pa kontrolno točko določimo na mestu, kjer je majhna možnost, da nasprotnik postavi zasedo.

10.4.7 DRUGE TEHNIKE ORIENTIRANJA

Navigator določi ob smeri premika ali na njej točke, za katere je popolnoma prepričan, da jih lahko poišče. To so točke, ki jih je mogoče prepoznati tudi z letalskih posnetkov. Gre lahko za večje vodne ali neporaščene

površine, vzpetine, večje vrtače ipd. Več kot je takšnih točk, večja je možnost, da se patrolja ne bo izgubila. Kadar je takšna točka v bližini, lahko navigator hitreje poišče tudi kontrolno točko na smeri premika.

Referenčne točke in linije sicer niso na smeri premika patrolje, vendar jih lahko učinkovito uporabimo za orientacijo. To so lahko luči bližnje vasice, oddaljeni vrh ali greben, cestna ali železniška komunikacija, dolina ipd.

Pri triangulaciji navigator odmeri azimut na isto poznano točko z dveh različnih lokacij. S tem, ko določi azimut na drugi lokaciji in s štejetjem korakov odmeri razdaljo med obema lokacijama, ustvari trikotnik s tremi poznanimi koti in eno poznano dolžino stranice. Potem ko izračuna dolžino preostalih stranic, določi svojo stojno točko na enem izmed vogalov trikotnika. Pri tehniki triangulacije uporabimo zgolj karto, kompas, pribor za delo na karti in tri konce sukanca.

S spremljanjem linijskih objektov, ki sekajo smer premika ali druge linijske objekte, lahko navigator presodi, kako daleč je napredovala patrolja. Določi lahko tudi mejne točke in linije. Če jih patrolja prečka, je to znak, da je napredovala predaleč. Če na primer želi poiskati točko 100 metrov jugovzhodno od vrha neke vzpetine, bo navigator najprej poiskal njen vrh in se potem usmeril na iskano točko. Obstaja namreč verjetnost, da bi navigator zgrešil, če bi hodil neposredno v smeri točke. Tak način iskanja točke se lahko uporabi tudi, ko gre za kakšen drug znan objekt v bližini iskane točke.

10.4.8 NOČNA ORIENTACIJA

Noč in zmanjšana vidljivost poleg splošnih omejitev bistveno vplivata na orientacijo. Ponoči se za premik najpogosteje uporabi tehnika hoje po azimutu, vendar je premagovanje terena zahtevnejše in utrujajoče. Poleg tega se bistveno podaljša čas premika patrolje. Pomembno je tudi, da pri nočni orientaciji uporabljamo več kompasov, s čimer zagotovimo dodatno potrjevanje pravilne smeri premika. Učinkovita je tudi uporaba tehnike referenčnih in mejnih točk, ki so ponoči edini zanesljivi znak o položaju patrolje. Prepoznavanje objektov na zemljišču je omejeno predvsem na najbolj izrazite objekte (komunikacije, vodotoki, vrhovi ipd.). Poleg vida navigator pri nočni orientaciji uporablja tudi druga čutila. Sluh lahko na primer uporabi za zaznavanje prometa na komunikacijah ali vodotokih, s hojo pa prepozna naklon in podlago zemljišča. Patrolja se tudi ponoči po možnosti premika vzdolž linijskih objektov. Mesečina v jasni noči, ki osvetljuje večjo ali manjšo površino, lahko za patroljo pomeni dodatno nevarno območje. Poleg tega, da je nočna orientacija omejena na uporabo samo nekaterih tehnik, zahteva tudi ustrezna tehnična sredstva za orientacijo in naprave za nočno opazovanje. Za nočno orientacijo je potrebno drugačno in dolgotrajnejše usposabljanje. Poleg večšine nočne orientacije mora moštvo upoštevati tudi zahteve, ki jih določata maskirna disciplina in verjetnost stika z nasprotnikom.

10.4.9 IZBIRA MED RAZLIČNIMI TEHNIKAMI

Tehnika premagovanja terena je odvisna od vrste naloge. S hojo po azimutu se poveča verjetnost, da patrolja ne bo naletela na nasprotnika, saj teren ne usmerja njenega premika po naravnih smereh pristopa. Poveča pa se verjetnost, da bo patrolja naletela na nasprotnika na zemljišču, na katerem ne bo imela taktične prednosti (nevarno območje, ovira ipd.). Hoja po azimutu je primerna na nenevarnem zemljišču brez ovir ali kadar patrolja ne išče stika z nasprotnikom. Patrolja, ki išče nasprotnika, pa se premika po naravnih smereh pristopa. Vsaka tehnika orientiranja na zemljišču ima svoje prednosti in omejitve. Vsak odsek na smeri premika lahko zahteva uporabo drugačne tehnike. Samo izkušen navigator bo vedel, katero tehniko naj uporabi.

Za orientacijo na terenu je bil v preteklosti odgovoren poveljnik patrolje, pozneje pa se je odgovornost prenesla na čelnega vojaka. Ker pa je bila zaradi tega pozornost čelnega vojaka manj usmerjena na nasprotnika, se je odgovornost za orientacijo prenesla na navigatorja. Posledica je, da se poveljniki patrolj velikokrat preveč zanašajo na navigatorja, poznavanje lokacije na zemljišču pa je postalo odvisno od enega človeka. Ker obstaja možnost, da je edini navigator ubit, ima patrolja vedno dva navigatorja in več vojakov, ki štejejo korake, napredovanje patrolje pa spremljajo tudi poveljniki oddelkov. Poveljnik patrolje je odgovoren za vodenje patrolje, zato mora tudi sam poznati njeno lokacijo. Smer patrolje določa navigator skladno z načrtovanim premikom ter navodili poveljnika patrolje in čelnega vojaka, medtem ko rezervni navigator in poveljnik patrolje spremljata in preverjata premik. Če patrolja preveč zaide s smeri premika,

jo poveljnik zaustavi in se posvetuje z navigatorjem. Navigator mu občasno poroča o lokaciji in vsakem nevarnem območju.

10.4.10 NAVIGATORJEVA NAPAKA

Vsak navigator lahko zaide. Razlika med izkušenim in neizkušenim navigatorjem pa je v tem, kako kateri ukrepa, če se izgubi. Medtem ko neizkušenega zgrabi panika, se izkušeni ne zmede, saj zna določiti lokacijo na več načinov. Lahko se premakne v obliki pentlje okoli trenutne lokacije in se razgleda po okolici. Lahko se vrne do zadnje poznane kontrolne točke in ponovno poskuša poiskati pravo smer ali pa odmeri azimut v smer poznane lokacije, s katere nadaljuje premik do naslednje kontrolne točke. Navigator, ki se izgubi, se mora vzdržati nekaterih odločitev, ki so lahko usodne. Najpogostejša napačna odločitev v tem položaju je vztrajanje pri isti tehniki orientiranja. Samozavest je pri orientaciji ključna. Če jo navigator izgubi, postane položaj še bolj zapleten. Ključnega pomena, da navigator najde točno lokacijo, je približevanje tej lokaciji iz več različnih smeri. Pri tem mora uporabiti različne tehnike orientiranja, vse dokler dve različni tehniki ne pripeljeta na isto točko. Tudi če navigator izgubi kompas, položaj ni brezizhoden, saj lahko določi smer severa po soncu ali zvezdah. V jasnem vremenu je kompas lahko celo pogrešljiv.

10.5 POROČANJE, PRENOS SPOROČIL IN SIGNALI

10.5.1 POROČANJE IN PRENOS SPOROČIL

Vsak posameznik mora biti izurjen za natančno opazovanje in poročanje. O pridobljenih informacijah mora takoj poročati vodji patrolje. Poročila ne vsebujejo samo informacij o nasprotniku, ampak tudi o zemljišču (nove komunikacije, močvirja ipd.). Vodja patrolje vse zbrane informacije vključi v svoje poročilo, ki ga pripravi za nadrejeno poveljstvo. Informacije se lahko prenašajo v pisni ali ustni obliki. Biti morajo jasne, točne in popolne. Odvisno od vsebine so nam lahko v pomoč različne kratice. Na splošno mora vsako sporočilo odgovoriti na vprašanja: *kdo, kaj, kdaj in kje?* S tem zagotovimo, da posredujemo najnujnejše informacije o nekem dogodku.

Ustno poročilo je kratko in preprosto, po možnosti ne vsebuje števil in imen. Tisti, ki prenaša ustno poročilo, ga mora glasno ponoviti. Tako se vodja patrolje prepriča, da si je prenašalec pravilno zapomnil vsebino poročila.

Poročilo o stanju streliva, opreme in poškodbah ustno preda vsak vojak po končani bojni akciji ali na zahtevo poveljujočega. Stanje streliva označujemo z barvami (80–100 odstotkov z ZELENO, 30–79 odstotkov z RUMENO, 0–29 odstotkov z RDEČO ipd.). Še natančnejše je poročanje o številu polnih okvirjev, ki jih ima posamezni vojak. Tako na primer vojak poroča: »TRI OKVIRJE.« Podčastnik voda tako prek poveljnikov skupin sešteje celotno količino polnih okvirjev v vodu. Od vseh okvirjev, ki jih nosi moštvo patrolje, odšteje število polnih okvirjev in ugotovi, koliko okvirjev potrebuje vod, da se ponovno popolni. Prav tako določi količino potrebnega streliva za puškomitraljeze v vodu, če upoštevamo, da se polnijo s trakovi. Če gre za več vrst streliva, se poroča o stanju posamezne vrste streliva. *Stanje opreme* določimo z vrsto in količino izgubljene ali poškodovane opreme («... *oprema vsa, izgubljena čutara, poškodovana radijska postaja ...*«). O poškodbah poročamo glede na vrsto poškodbe, stanje poškodovanega ali števila mrtvih («... *prestreljena roka, močna krvavitev, puškomitraljezec mrtev.*«). Primer za poročilo o stanju streliva, opreme in poškodbah: »*Strelivo rumeno, oprema vsa, poškodovano koleno – vojak Krajnc.*« Celotno poročilo vojaka, ognjene skupine ali poveljnika oddelka torej vsebuje podatke o stanju streliva, poškodbah, stanju opreme in po potrebi o količini vode. O stanju streliva, poškodbah, opremi in vodi poročamo s kratico SPO¹⁴ (**strelivo, poškodbe, oprema**). Posamezni vojaki poročajo o stanju vodji skupine. Vodje skupin poročajo o stanju poveljniku oddelka. Poveljniki oddelka poročajo podčastniku voda. Podčastnik voda poroča poveljniku voda in v nadrejeno poveljstvo po potrebi preda zahtevo za oskrbo s strelivom, opremo ali evakuacijo mrtvih in ranjenih.

Pri pripravi pisnega poročila vodja patrolje upošteva samo dejstva in izloči mnenja. Poročilo o nasprotniku se na primer izdelava na podlagi podatkov o **času, lokaciji, opremi, velikosti, enoti, o tem kaj dela**, hkrati pa se navedejo smer, cilj nasprotnikovega premika in lokacijo patrolje med opazovanjem. Priložena prosojnica ali skica naredi poročilo razumljivejše.

¹⁴ ACE (FM 7–8 Infantry Rifle Platoon and Squad (1992).

10.5.2 UPORABA SIGNALOV

Učinkovitost bojne enote je med drugim odvisna od jasne, točne, pravočasne in varne komunikacije med vojaškimi enotami. Kakovostno komunikacijo med enotami dosežemo z uporabo enotnega sporočilnega sistema. Signali imajo določen pomen in vsebino, torej z njimi posredujemo neko sporočilo. S signalom lahko zahtevamo ali sporočamo.

Uspešna komunikacija med podenotami je odvisna tudi od poznavanja signalov in njihove pravilne uporabe. Signale lahko prenašamo z glasom, radijskimi sredstvi zvez, digitaliziranimi sredstvi za prenos podatkov, rokami, zastavicami, svetlobnimi telesi, piščalko ter drugimi formacijskimi in priročnimi sredstvi. Prenášamo jih lahko tudi s kombinacijo navedenih načinov prenašanja signalov. Glede na vrsto ločimo ročne signale, ki jih uporablja izkrcana pehota, signale za usmerjanje vozil, signale za usmerjanje helikopterjev in posebne signale. Način prenosa signalov ni odvisen od vrste signalov. To na primer pomeni, da vozila lahko usmerjamo z ročnimi signali, zastavicami in svetlobnimi telesi. Vrsta signalov in način njihovega prenašanja se smiselno uporabljata glede na situacijo, v kateri smo.

Pogoj za uporabo vizualnih signalov je dobra vidljivost. Razdalja in učinkovitost vizualnih signalov se zmanjšata, kadar je vidljivost omejena in zemljišče onemogoča opazovanje. Lahko se zgodi, da nasprotnik prestreže signale ali da so ti napačno razumljeni. Uporabijo se lahko tudi za zavajanje. S signali prenašamo sporočila znotraj enote in med enotami. Uporabljamo jih v okoliščinah, ko je komunikacija z glasom otežena, nemogoča ali prepovedana. Izberemo tiste signale, ki so že predvideni v bataljonskem, četnem ali vodnem standardnemu operativnemu postopku in so torej skupni vsem enotam v bataljonu. Če je treba, se lahko določijo dodatni signali, ki so potrebni za izvedbo določene naloge. Vod lahko uporablja povsem svoje signale. Pomembno je predvsem, da signale in njihov pomen dobro poznajo vsi pripadniki voda. Signali, ki jih uporablja vod, morajo biti enaki kot tisti, ki jih uporabljajo lastne enote, s katerimi bo vod prišel v stik med izvedbo naloge. Poveljnik enote vedno uporabi tisti način prenosa signalov, ki je v neki situaciji najučinkovitejši. Vsak način za prenos signalov ima svoje prednosti in slabosti. Ne glede na to, kakšen način prenosa smo si izbrali, pa mora biti vsak signal izdan **jasno, pravočasno** in **točno**. Lahko se zgodi, da ima več različnih signalov enak pomen, ne sme pa se zgoditi, da ima nek signal več pomenov. Paziti je tudi treba, da si signali za različne pomene niso preveč podobni, ker lahko pride do zmede. Pri izbiri signalov si prizadevamo, da so preprosti in učinkoviti.

10.5.3 NAČINI PRENOSA SIGNALOV

10.5.3.1 RADIJSKA SREDSTVA ZVEZ

Signale lahko posredujemo prek radijskih sredstev zvez. V tem primeru mora tisti, ki signal sprejema, uporabljati ustrezno tablico signalov. Vsak signal, posredovan bodisi z glasom ali v obliki digitalnega prenosa podatkov, ima svoj pomen. Če enota uporablja radijska sredstva zvez, mora poznati časovnico preverjanja zveze in časovnico poročanja. Vodja enote skrbi, da nasprotnik ne zajame tablice signalov.

Uporaba radijskih sredstev zvez

Pri uporabi radijskih sredstev zvez moramo upoštevati verjetnost, da nasprotnik uporablja detektorje za lociranje radijskega signala. Če je sporočilo zelo pomembno in ni druge možnosti komunikacije, uporabimo kurirje. Sporočilo po potrebi preneseta dva kurirja. Vsakemu posebej se določi smer premika. S tem se zagotovi večja verjetnost, da bo sporočilo prispelo do tistega, ki mu je namenjeno. Kurirjem se izdajo točna navodila, kje morajo predati sporočilo, in določijo smeri premika do točke predaje. Če je kurir zajet, takoj uniči sporočilo. V tem primeru je boljše, da zna kurir sporočilo na pamet. Če je sporočilo ustno, mora biti kratko in jasno.

10.5.3.2 SVETLOBNI SIGNALI

Svetlobni signali se uporabljajo ponoči in ob slabši vidljivosti. V omejenem obsegu jih uporablja izkrcana pehota. Uporabljajo se predvsem za usmerjanje vozil in helikopterjev, pa tudi za označevanje nevarnih prehodov in območij, pomembnih točk na zemljišču, označevanje ciljev, nočne pohode izkrcane pehote ter za označevanje sektorjev ognja in pristajališč. V to skupino štejemo signale, ki se prenašajo s svetlobo baterijskih svetilk, svetlobnih raket, svetilnih palic, odprtega ognja in svetilnih teles, ki oddajajo infrardečo svetlobo. Običajno je razpoznavni znak med dvema enotama vsota določenega števila svetlobnih signalov. Svetlobni signali se uporabljajo tudi za vzdrževanje stika med enotami. Njihova prednost je ta, da omogočijo enostavno izmenjavo jasnih signalov, vendar pa se moramo zavedati, da vsako odprto svetlobo lahko opazi tudi nasprotnik in celo prepozna pomen signalov. V tem primeru je dosti primernejša infrardeča svetloba, ki jo lahko uporabimo na enak način kot svetlobo baterijske svetilke, vendar spet obstaja možnost, da nasprotnik uporablja sredstva, s katerimi lahko odkrije vir infrardeče svetlobe.

10.5.3.3 PIŠČALKA

Piščalka je izredno učinkovito sredstvo za prenos signalov na ravni nižjih taktičnih enot, predvsem izkrcane pehote. Njena uporaba omogoča hiter prenos sporočila večji skupini vojakov, tudi če med njimi ni vizualnega stika. S kombinacijo piskov različnih dolžin in števila lahko določimo različne signale. Vendar se moramo zavedati, da uporaba več piščalk hkrati lahko povzroči zmedo. Prav tako je uporaba piščalke v hrupu, ki nastane v boju, lahko neučinkovita. Vsekakor pa uporaba piščalke ni primerna v akciji, kjer se zahteva maskirna disciplina.

10.5.3.4 GLAS IN PRENOS SPOROČIL

Glas je osnovno sredstvo za prenos sporočil. Jakost glasu je lahko različna. Lahko šepetamo, se pogovarjamo ali kričimo. Kakšno jakost glasu uporabljamo, je odvisno od okoliščin. Kadar je nasprotnik blizu, še posebej pa ob zmanjšani vidljivosti in ponoči, šepetamo. Ponoči prenos sporočil drugače kot ustno ali z radijskimi napravami sploh ni mogoč, razen v primeru, ko uporabljamo tudi nočne opazovalne naprave v kombinaciji z ročnimi signali. Vodja patrolje govori le toliko glasno, da se ga sliši in razume. Ponoči ali v nasprotnikovi bližini vodja patrolje ustavi enoto in pokliče poveljujoče skupin. Izda jim navodila, ti pa jih osebno prenesejo do vsakega posameznika. Govorjenje se lahko sliši precej daleč, še posebno, če govori večja skupina ljudi in če veter piha v smer nasprotnika. Kričimo v boju, med spopadom ali ko nas odkrije nasprotnik. Kričanje je v hrupu spopada lahko tudi neučinkovito, hkrati pa izčrpava poveljujočega in ustvarja zmedo. V tem primeru se uporabijo ročni signali. Preveč dogovarjanja jemlje dragocen čas in iniciativo ter povzroča nejasnosti. Navodila, ki jih izdaja nadrejeni, morajo biti jasna in kratka. Če bo vod že pred odhodom na nalogo dobro izurjen v nekaterih postopkih, bodo podrejeni ob stiku z nasprotnikom hitreje dojeli, kaj od njih zahteva poveljnik. Prenos določenega povelja pa lahko poteka tudi med vojaki, kar je lahko zelo učinkovito, ker so vojaki blizu drug drugega. Vodja patrolje lahko določi zvočne signale, ki so enaki naravnim glasovom, vendar morajo biti razumljivi in jih je treba predhodno urediti.

10.5.4 VRSTE SIGNALOV

10.5.4.1 ROČNI SIGNALI

Ročni signali so primarno sredstvo komuniciranja izkrcane pehote med premikom. Ob dobri vidljivosti se v omejenem obsegu lahko uporabljajo tudi za usmerjanje vozil in helikopterjev. Ročni signali se uporabljajo predvsem na smeri premika enote in v okoliščinah, ki zahtevajo maskirno disciplino. Uporaba ročnih signalov je primerna tudi, ko nam hrup bojišča ne omogoča prenosa sporočil na drugačen način. Pri tem je pomembno, da obstaja vizualna komunikacija med vojakom, ki je signal izdal, in vojakom, ki mu je

namenjen. Gre predvsem za to, da vojak prenese signal naprej in tako zagotavlja, da je celotno moštvo obveščeno o določeni aktivnosti. Vsak posameznik mora vedeti, od koga sprejema signal in komu ga bo predal, ne glede na trenutno formacijo. Kdorkoli spreminja svoj položaj v formaciji, mora o svojem namenu opozoriti vojaka pred seboj in za sabo. Včasih se signal lahko prenese neposredno med poveljujočimi, če obstaja vizualni stik med njimi. Uporaba ročnih signalov je omejena predvsem ob slabši vidljivosti in ponoči. V tem primeru je treba razdaljo med vojaki zmanjšati, običajno pa postane uporaba ročnih signalov neprimerna, zato se sporočila med vojaki prenašajo s šepetanjem. Upoštevati moramo tudi posebnosti določenih signalov. Signale lahko med seboj tudi povezujemo. Temeljna načela pri uporabi ročnih signalov so **jasnost, pravočasnost, točnost in potrditev signala**. Vsak vojak, ki prenese signal, se mora prepričati, da je bil sprejet. Tisti, ki sprejme signal, običajno potrdi sprejem tako, da prikima. Hkrati mora vzpostaviti tudi očesni stik z vojakom, ki mu signal prenaša. Kadar z ročnimi signali izmenjujemo razpoznavne znake na oddaljenosti, večji od sto metrov, moramo biti še posebej pozorni, saj ni nujno, da je na oddaljeni strani lastna enota. Med premikom v formaciji je treba vzdrževati stik naprej in nazaj ter prepoznati vojaka, s katerim si izmenjujemo signal, saj obstaja možnost, da nasprotnik pride v razpored formacije. Lahko se zgodi, da se vojak iz formacije izgubi, pade v luknjo ali je ujet. V tem primeru se lahko prekineta prenos signala in vizualni stik v enoti ali celo izgubimo vojaka.

V *prilogi A* so prikazani nekateri najosnovnejši ročni signali, ki jih lahko uporabi izkrcana pehota, vendar se pri uporabi ne smemo omejiti zgolj na njih. Vedno lahko po potrebi oblikujemo še dodatne signale. Vojaki morajo poznati njihov pomen, izvedbo posameznih signalov in okoliščine, v katerih se določen signal uporabi. Da bi bil prenos sporočil kar najbolj tekoč, je treba uporabo ročnih signalov pogosto uriti. **Več kot ima enota določenih signalov, manj je treba govoriti.**

10.5.4.2 SIGNALI ZA USMERJANJE VOZIL

V skupino signalov za usmerjanje vozil uvrščamo signale za usmerjanje voznikov med premikom vozil, signale za komuniciranje med posadkami vozil in signale za formacije vozil. Signale za usmerjanje vozil prenašamo z uporabo ročnih signalov, barvnih zastavic ali barvnih svetilnih teles. Barve zastavic in svetilnih teles morajo biti enotne za celotno enoto in v skladu s standardi. Ročne signale za usmerjanje vozil lahko uporabljamo samo podnevi ter v omejenem obsegu ob slabi vidljivosti in ponoči. Če je vidljivost slaba, se za usmerjanje vozil uporabljajo svetlobna telesa ali barvne zastavice. Ponoči se za usmerjanje vozil uporabljajo svetlobna telesa. Upoštevati moramo, da jih lahko opazi tudi nasprotnik. Uporaba barvnih zastavic in barvnih svetlobnih teles omogoča komunikacijo med posadkami vozil tudi na večjih razdaljah in ob zmanjšani vidljivosti. Z uporabo signalov za usmerjanje vozil je povezana odgovornost, ki jo imata voznik in usmerjevalec. Usmerjevalec vozila je lahko drug voznik, vojak izkrcnega dela vozila, vojak iz moštva posadke vozila ali poveljnik vozila. Usmerjevalec vozila mora poznati stopnjo voznikove izkušnosti in tehnične lastnosti vozila. Tudi voznik mora poznati svoje zmogljivosti in zmogljivosti vozila. V nekaterih okoliščinah je varnost premika vozila popolnoma odvisna od usmerjevalca. Vedno se mora vedeti, kdo je oseba, ki usmerja vozilo. Usmerja ga samo ena oseba. Komplet svetlobnih teles in zastavic za signaliziranje mora biti vedno v vozilu. Signale za usmerjanje vozil mora poznati tudi izkrcni del moštva. Uporabo signalov za usmerjanje vozil je treba uriti hkrati z uporabo vozil na primernih odprtih površinah.

10.5.4.3 SIGNALI ZA USMERJANJE HELIKOPTERJEV

Namen uporabe ročnih signalov za usmerjanje helikopterja je varno in hitro usmerjanje. Za usmerjanje helikopterja mora biti zagotovljena vizualna komunikacija med vojakom, ki usmerja, in pilotom helikopterja. Pilota usmerja vojak z uporabo ročnih signalov. Ročne signale za usmerjanje helikopterja morata poznati tako pehotna kot helikopterska enota. Če helikopter usmerjamo ponoči, mesto pristajališča pregledamo podnevi, če je to le mogoče. Za nočno usmerjanje helikopterja uporabljamo svetlobne signale. Vojak, ki usmerja helikopter, uporablja zaščitna očala in čelado. Če razmere dopuščajo, vojak usmerjevalec nosi označevalni jopič. Helikopter se lahko približuje pristajališču zato, da vkrca oziroma izkrca tovor ali moštvo, lahko pa tudi dostavi ali prenese zunanji tovor. V tem primeru mora biti določen usposobljen vojak za pripenjanje tovara na helikopter. Za usmerjanje helikopterja, ki prenaša vkrcano moštvo ali tovor, se uporabi en vojak. Pred prihodom helikopterja se vojak postavi na varno mesto s pogledom proti smeri, iz katere se približuje helikopter. Vojak se prepriča, da med helikopterjem in točko pristanka ni ovir. Ves čas med usmerjanjem helikopterja mora vojak vzdrževati vizualni stik s pilotom. Če se helikopter preusmeri k drugemu vojaku, ki usmerja pristanek, prvi ne preneha usmerjati, dokler drugi ne prevzame usmerjanja.

Po končanem vkrcavanju oziroma izkrcavanju pilot signalizira vojaku, da je helikopter pripravljen na vzlet. Poveljujoči je odgovoren, da organizira usposabljanje vojakov za usmerjanje helikopterja. Poveljujoči organizira tudi usposabljanje iz vsebin helikopterskega prevoza. Usposabljanje se izvaja v različnih vremenskih in časovnih razmerah v sodelovanju s helikoptersko enoto.

V prilogi B so prikazani nekateri osnovni signali za usmerjanje helikopterja ter transport zunanjega tovora.

10.5.4.4 POSEBNI IN IMPROVIZIRANI SIGNALI

V to skupino spadajo *panelni signali, zasilni signali, zasilne kode, dodatni in improvizirani signali ter oznake*.

Panelni signali se na primer uporabljajo za komuniciranje pehotnih enot na zemlji s posadkami helikopterjev in letal. V tem primeru gre za uporabo tako imenovanega panelnega sistema. Ta sistem omogoča omejeno komuniciranje z lastnimi letali in helikopterji. Paneli, izdelani iz polivinila ali platna, morajo biti dovolj veliki, da jih piloti zlahka opazijo. Njihova barva se mora kar najbolj razlikovati od podlage, na kateri sestavljamo sporočilo. Dimenzije panela naj bodo vsaj 180 x 60 cm. Za mesto, na katerem bomo sestavili sporočilo, izberemo čim bolj ravno in čisto območje v velikosti 1000 x 4000 m. Panela sestavimo v sporočilo s tem da jih položimo na podlago in vse do oddaje sporočila ne premikamo. Razdalja med paneli je dolžina enega panela (tj. 180 cm). Sporočilo/symbol/znak spreminjamo tako, da dodajamo, prelagamo ali odstranjujemo dodatne panele. Panele lahko opazi tudi nasprotnik.

V posebno skupino signalov uvrščamo *zasilne signale* in *zasilne kode*. V prvem primeru lahko pilotu v letalu ali helikopterju pošljemo na primer sporočilo z zavzemanjem različnih položajev svojega telesa. Postaviti se moramo na odprto območje. Položaje telesa spreminjamo počasi, tako da bo pilot razumel naše sporočilo. Zasilne kode oblikujemo iz materiala, ki ga imamo na voljo (trakovi, narejeni iz padala, kamenje, vejevje, palice, listje ipd.). Izbrati moramo primerno podlago, tako da bodo simboli dovolj vidni. Vsaka tako izdelana koda na zemlji ima določen pomen, ki ga razume le tisti, ki uporablja ustrezen šifrant zasilnih kod.

Dodatni in improvizirani signali so vsi signali, za katere se izkaže, da so potrebni, v dani situaciji pa imamo zanje na razpolago tudi ustrezna sredstva. Lahko uporabimo na primer smrekove veje, barvne zastavice, označevalne trakove, dimne bombe in signalne rakete različnih barv, različna pirotehnična sredstva, osvetljevalne mine ipd. Začetek neke akcije lahko predstavlja nek dogodek, ki se bo zanesljivo zgodil (ogonj iz orožja poveljnika voda, vžig mine usmerjenega delovanja ipd.) ali pa je svojevrsten signal tudi vnaprej dogovorjeni čas, ob katerem se bo zgodila neka aktivnost.

Razlikovati je treba med signali in oznakami. Z oznakami označujemo določeno posebnost na zemljišču, medtem ko s signalom sporočamo ali zahtevamo. Oznaka ali signal lahko pomeni karkoli. Pomembno je, da njegov pomen razumeta oba – sporočevalec in naslovnik.

Označevanje položaja svojih enot z dimom

10.6 PREHOD SKOZI POLOŽAJE LASTNIH ENOT

Prehod skozi položaje lastnih enot je postopek, pri katerem se patrolja premakne skozi svoje položaje, da vzpostavi ali prekine stik z nasprotnikom. Vodja patrolje med pripravami naveže stik s poveljnikom tistega območja, prek katerega bo patrolja zapustila lastne enote oziroma se vrnila k njim. S poveljujočim območja in drugimi poveljujočimi v njegovi enoti se usklajuje, dokler patrolja ne zapusti položajev svojih enot. Ko patrolja zapuša svoje enote ali pa se skozi njihove položaje vrača, je treba določiti točko prehoda. Ta je lahko ista ob prehodu naprej skozi enoto in tudi ob prehodu nazaj skozi razpored lastnih sil. V tem primeru je prehod nazaj skozi razpored lastnih sil nekoliko lažji, vendar poveljnik vada tvega, da mu nasprotnik, ko se vod vrača k svojim enotam, postavi zasedo. Kakršen koli premik med položaji lastnih enot ali okrog njih mora biti usklajen in minimalen, da se prepreči streljanje med enotami in aktiviranje eksplozivnih, opozorilnih ter drugih naprav, namenjenih nasprotniku. Gre za naprave, ki opozarjajo na nasprotnikov prihod, kot so senzorji gibanja, radarji, signalne rakete in improvizirane opozorilne naprave v kombinaciji z ovirami in eksplozivnimi sredstvi. Ovire so lahko protipehotne in protiklepne, formacijske in neformacijske, nevarne tako lastnim vojakom kot nasprotniku. Gre tudi za različne vrste in kombinacije minskih polj ter drugih ubojnih sredstev. Upoštevati je treba, da so prednji položaji lastnih enot nenehno opazovani, zato lahko vsak premik lastnih enot opazi nasprotnik. Položaji prednjih enot se obravnavajo kot nevarna območja. Preveč časa, porabljenega za zapuščenje položajev, in predolgo zadrževanje ter prečno premikanje pred njimi je lahko usodno za patroljo. Lahko pride do ognjenega stika z nasprotnikom in celo do obstreljevanja s položajev svojih enot. Nasprotnik, ki opazuje položaje, lahko opazi patroljo, ki jih zapuša, in določi smer, v katero je namenjena. Z opazovanjem patrolje, ki zapuša oziroma se vrača skozi položaje svoje enote, lahko nasprotnik odkrije prehod skozi položaje in morebitne ovire. Ne nazadnje pa lahko patroljo, čeprav ima vizualni stik s svojo enoto, pred položaji preseneti nasprotnikova zaseda.

10.6.1 PREHOD NAPREJ SKOZI ENOTO

a) Načrtovanje zapustitve svojih enot.

Osnovna načela:

- svoje enote zapuščamo čim hitreje,
- pazimo, da ne oviramo sektorjev ognja na položajih svojih enot,
- usklajevanje za zapustitev enot začnemo že ob načrtovanju izvedbe naloge, med njihovim zapuščanjem pa z usklajevanjem nadaljujemo in vzdržujemo stike z enotami,
- če je mogoče, položaje svojih enot obidemo,
- če je mogoče, obidemo položaje enote, ki je v stiku z nasprotnikom.

Usklajevanje:

- identifikacija obeh enot,
- velikost obeh enot,
- čas odhoda in vrnitve,
- območje odgovornosti enote, ki jo zapuščamo,
- načrtovanje izmenjave obveščevalnih podatkov,
- načrtovanje izvidovanja položajev svojih enot,
- izmenjava načrtov izvedbe,
- izmenjava načrtov radijskih sredstev zvez,
- oddaljeni in bližnji razpoznavni znaki,
- vojaški in prometni režim,
- zavarovanje med zapuščanjem svoje enote,
- nadzorni ukrepi (smeri premika, točka prehoda, zbirna točka),
- odgovornost za izvedbo ognjene podpore in načrt za njeno uporabo,
- odgovornost za prevzem poveljevanja, če pride do stika z nasprotnikom med zapuščanjem svoje enote,
- usklajevanje zadev glede logistične podpore,
- izdaja navodila o ukrepanju.

Poveljnik voda izviduje in določi:

- smeri in točke zapuščanja,
- ovire in prehode,
- točke razčlenjevanja,
- točko prehoda,
- zbirno območje,
- točke za zvezo, začetno zbirno točko, zbirno točko in smeri premika,
- položaje svojih enot,
- lokacije enot za logistično in ognjeno podporo,
- resnične in verjetne nasprotnikove položaje na območju odgovornosti.

b) Izvedba

1. Patrulja se ob določenem času premakne na prikriti in zaklonjeni položaj ob točki za vzpostavitev povezave s svojo enoto.
2. Vzpostavi stik z vodičem svoje enote na položajih. Vodič vodi patroljo po smeri zapuščanja in skozi zbirno točko na smeri zapuščanja do točke prehoda.
3. Poveljnik voda opravi še zadnja usklajevanja s poveljujočim enote, ki jo patrolja zapušča, in z vodičem.
4. Vodič vodi patroljo do točke zapustitve, medtem pa določi začetno zbirno točko, če zapustitev enote ni bila uspešna. Poveljnik voda poskrbi, da so z lokacijo začetne zbirne točke vsi seznanjeni.
5. Točka prehoda se predhodno izviduje in zavaruje na oddaljeni strani.
6. Podčastnik voda skupaj z vodičem prešteje moštvo, ki se premika skozi točko prehoda. Pri tem preveri celotnost moštva. Z vodičem potrdi razpoznavne znake in se dogovori za čas in lokacijo, na kateri bo vzpostavil stik s patroljo ob njeni vrnitvi. Pri zadnjem položaju vodja patrolje odpusti vodiča, ki se vrne nazaj. Takrat lahko izda še zadnja navodila vojaku, ki drži smer. Vodja patrolje obvesti poveljnika čete ali svoje višje enote, da je patrolja zapustila položaje svoje enote.
7. Patrulja se premakne skozi točko prehoda brez zaustavljanja. Šele ko je pred položaji zunaj linije končnega zaščitnega ognja svojih enot, naredi kratek varnostni postanek in nadaljuje premik.

c) Odziv na stik z nasprotnikom med zapuščanjem položajev lastne enote.

- Če pride do stika med premikom do točke prehoda, se moštvo patrolje zbere na začetni zbirni točki, poveljnik voda pa o položaju obvesti poveljujočega enote in do ustreznih povelj počaka na začetni zbirni točki.
- Če pride do stika kmalu po zapustitvi točke prehoda, se vod premakne nazaj čez točko prehoda in se zbere na začetni zbirni točki. Poveljnik voda obvesti o položaju poveljujočega enote in do ustreznih povelj počaka na začetni zbirni točki.
- Če je patrolja zunaj območja svojih enot in pride do stika z nasprotnikom, se bo vod odzval na stik, uničil nasprotnika ali prekinil stik ter v spremenjeni smeri nadaljeval patroljo.

10.6.2 PREHOD NAZAJ SKOZI RAZPORED LASTNIH SIL

- a) Patrulja zasede zbirno točko pred točko prehoda.
- b) Poveljnik voda naveže stik z lastno enoto z radijsko zvezo in sporoči, da je patrolja pripravljena za prehod položajev.
- c) Ko poveljnik voda po radijski zvezi dobi dovoljenje za prehod, se poveljnik voda, vezist in skupina za zavarovanje premaknejo do točke združitve.
- č) Skupina za zavarovanje se premakne naprej in izmenja oddaljene in bližnje razpoznavne znake z vodičem.
- d) Po izmenjavi razpoznavnih znakov se poveljnik voda z zavarovanjem vrne po preostanek patrolje in jo vodi skozi točko prehoda. Smer premika patrolje pred položaji večje lastne enote se načrtuje tako, da se patrolja položajem približuje naravnost, in ne pod ostrim kotom. S tem se zmanjša možnost prijateljskega obstreljevanja in izpostavljenost nasprotnikovemu opazovanju.

- e) Podčastnik voda in vodič na točki prehoda preštejeta moštvo patrolje, podčastnik voda pa prepozna vsakega posameznika.
- f) Patrolja sledi vodiču brez zaustavljanja vse do zbirnega območja za položaji svojih enot.
- g) Poveljnik voda poroča v poveljstvo enote, katere položaje je prečkala patrolja in preda informacije, ki se navezujejo na območje odgovornosti te enote.
- h) Poveljnik voda se pridruži patrolji in se z moštvom premakne na zbirno območje.

10.7 POSTOPKI NA NEVARNIH OBMOČJIH

Nevarna območje je vsako območje, na katerem je patrolja lahko izpostavljena nasprotnikovemu opazovanju in ognju ali obojemu hkrati. Prečkanje nevarnega območja načrtuje in predvidi vodja patrolje že med izvidovanjem ter proučevanjem topografske karte, način prečkanja pa določi z izdajo povelja. Smer premika vedno načrtuje tako, da se izogne vsem mogočim nevarnim območjem. Nevarna območja se prečkajo samo, če poveljnik patrolje zaradi narave naloge, značilnosti terena ali drugih okoliščin nima druge možnosti. Prečkamo jih hitro in varno, kot je le mogoče. Nevarnega območja ne prečkamo po smeri, ki je edina in najlažje prehodna, saj ta lahko usmeri premik patrolje tako, kot želi nasprotnik. Poveljnik voda vedno označi zbirno točko na bližnji in oddaljeni strani nevarnega območja. Lahko se uporabijo tudi zbirne točke na smeri premika patrolje, če to dopušča oddaljenost, še posebej, kadar patrolja naleti na nepričakovano nevarno območje. Vsa nevarna območja označimo na prosojnici.

Nevarna območja so:

- velike odprte površine,
- manjše odprte površine,
- linijski objekti (železniška proga, cestne komunikacije, križišča, mostovi, predori, naravne smeri pristopa ipd.),
- vodotoki (posebno tam, kjer so mostovi in plitvine primerni za prečkanje),
- domnevni in resnični nasprotnikovi položaji,
- naselja,
- ovire (minska polja, žične ovire, improvizirana sredstva, pasti ipd.),
- območja zapuščanja položajev svojih enot ali vrnitve med položaje,
- značilnosti zemljišča (prelazi in druge pozornost vzbujajoče točke, skalovja, močvirja ipd.).

Ko se patrolja približa nevarnemu območju, določi poveljnik voda bližnjo in oddaljeno zbirno točko. Patrolja postavi zavarovanje levo, desno in zadaj. Ko se poveljnik voda odloči za prečkanje nevarnega območja, se najprej izviduje bližnja in nato oddaljena stran nevarnega območja. Izvidniška skupina izviduje načrtovano zbirno točko na oddaljeni strani nevarnega območja in jo zavaruje. Ko sporoči, da je načrtovana zbirna točka primerna in območje zavarovano, ga patrolja prečka. Vsaka skupina prečka območje samostojno, medtem ko preostale skupine zavarujejo premik. Na zbirni točki na oddaljeni strani se preveri celotnost moštva in nadaljuje premik. Patrolja se poskuša vsaki oviri izogniti, saj jih pogosto nadzoruje nasprotnik.

Pri prečkanju večjih vodotokov izviduje izvidniška skupina najprej bližnji breg, patrolja z bližnjega brega pa pokriva nasprotnega. Izvidniška skupina prečka vodotok in izviduje nasprotni breg. Ko sporoči, da je območje zavarovano, patrolja prečka vodotok, kolikor hitro je mogoče. Če prečkanje zahteva plavanje, patrolja izdelava priročna sredstva za prenos oborožitve, streliva in opreme čez vodotok.

Patrolja za prečkanje komunikacij izkoristi hrup bojevanja (treskanje granat, ropot vozil ipd.). Če je mogoče, zahteva vodja patrolje ognjeno podporo, kar preusmeri nasprotnikovo pozornost drugam, patrolja pa medtem prečka komunikacijo. Če je komunikacija manj prometna in nenadzorovana, se za prehod uporabi vnaprej določen način prehoda.

10.7.1 PREČKANJE VELIKIH ODPRTIH POVRŠIN

Kadar patrolja nima dovolj časa, da bi obšla obsežno odprto površino, uporabi za prečkanje kombinacijo tehnik premikanja z nadzorom ali preskoki.

Prečkanje večje odprte površine:

1. Vodilni oddelek ustavi patroljo na varni razdalji in izda signal za nevarno območje.
2. Poveljnik voda se premakne do poveljnika vodilnega oddelka, da potrdi nevarno območje.
3. Poveljnik patrolje določi zbirno točko na bližnji in oddaljeni strani.
4. Poveljnik voda določi mesto prečkanja.
5. Poveljnik voda določi tehniko premikanja in element, ki bo prvi opravljal nadzor. Če je treba, določi formacijo.

Patrulja med prečkanjem velike odprte površine s tehniko premikanja z nadzorom

10.7.2 PREČKANJE KOMUNIKACIJ

Prečkanje komunikacij:

1. Vodilni oddelek ustavi patroljo na varni razdalji in izda signal za nevarno območje.
2. Poveljnik patrolje se premakne do poveljnika vodilnega oddelka, da potrdi nevarno območje in primernost mesta za prečkanje.
3. Poveljnik patrolje določi točko prečkanja in zbirno točko na bližnji in oddaljeni strani.
4. Po povelju poveljnika patrolje postavi ena ognjena skupina vodilnega oddelka zavarovanje na levi, druga pa na desni strani od točke prečkanja. Navigator preveri skupaj s poveljnikom drugega in tretjega oddelka smer premika in razdaljo.
5. Poveljnik patrolje da signal drugemu oddelku, da v preskoku prečka območje, in sicer najprej prva in nato druga ognjena skupina.

6. Drugi oddelek nadaljuje po prečkanju nevarnega območja v predvideni smeri, izvede postopek - **stoj, glej, vohaj, poslušaj** in izviduje zbirno točko na oddaljeni strani. Uporabi lahko enako tehniko izvidovanja kot pri izvidovanju ciljne zbirne točke (6-3-9-12-6). Ko je točka pregledana, postavi zavarovanje naprej, in sicer tako daleč, da je dovolj prostora za celoten vod. Poveljniku patrolje signalizira, da je območje zbirne točke zavarovano.
7. Poveljnik patrolje, vezist, prednji opazovalec, poveljnik oddelka mitraljezov in posadka prečkajo nevarno območje. Poveljnik voda vzpostavi stik z drugim oddelkom. Vojaki, ki so prečkali območje, izvedejo kratek varnostni postanek.
8. Po prečkanju komunikacije signalizira poveljnik patrolje tretjemu oddelku, naj prečka nevarno območje. Po prečkanju vzpostavi poveljnik oddelka stik s poveljnikom patrolje. Vod se začne počasi premikati v predvideni smeri.
9. Podčastnik voda, bolničar in druga posadka z mitraljezom prečkajo nevarno območje.
10. Podčastnik voda signalizira oddelku v zavarovanju, da prečka območje.
11. Preveri se celotnost moštva.
12. Vod nadaljuje premik z običajno hitrostjo.

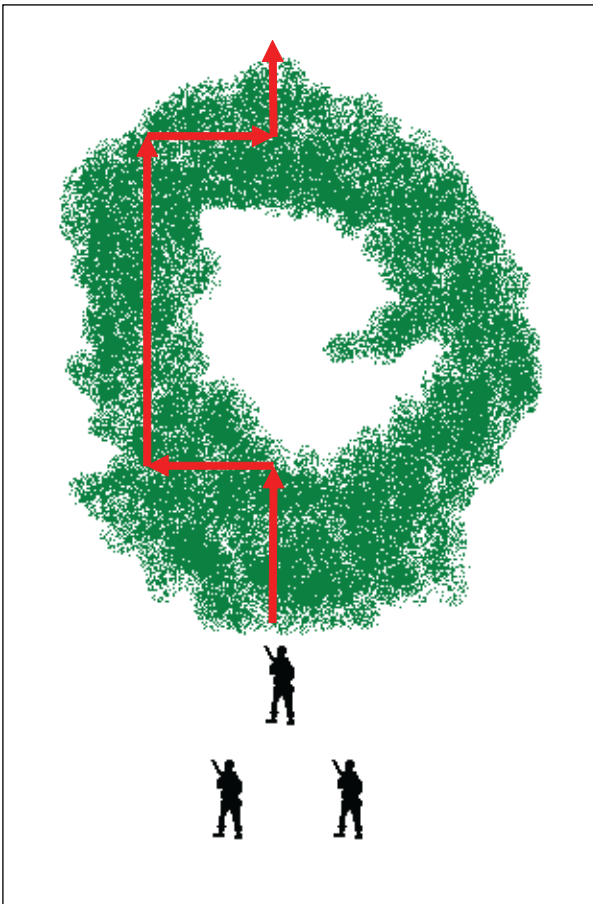
Patrulja med prečkanjem komunikacije

10.7.3 PREČKANJE MAJHNIH ODPRTIH POVRŠIN

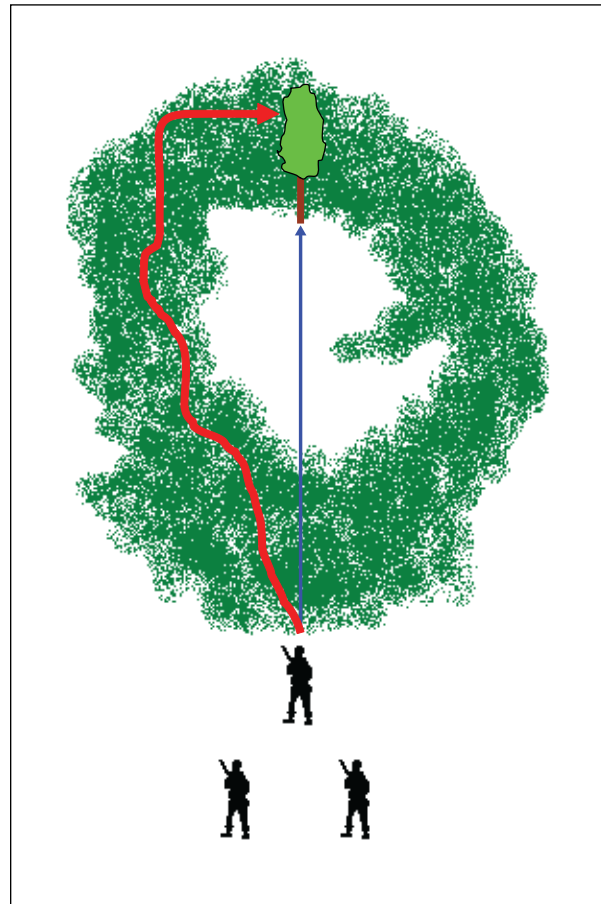
Ko vodilni oddelek ustavi patroljo pred manjšim odprtim območjem, se poveljnik patrolje lahko odloči, da patrolja površino obhodi na enega od dveh načinov. Ker gre največkrat za majhne odprte površine, ki na topografski karti dostikrat sploh niso prikazane, se poveljnik voda o načinu prečkanja odloči tik pred nevarnim območjem.

10.7.3.1 PREČKANJE S TEHNIKO "ŠKATLA"

Poveljnik voda določi zbirno točko na bližnji in oddaljeni strani območja, glede na prehodnost, prikritost in zaklonjenost pa tudi smer, v kateri se bo patrolja izognila območju. Patrolja se premakne za 90° desno ali levo od nevarnega območja in nadaljuje v novi smeri. Pri tem meri prehojeno razdaljo s koraki. Navigator navadno spremlja oddaljenost od območja in ko doseže primerno višino, odvzame ali doda azimut za 90°. Nadaljuje premik, vse dokler patrolja ni višje kot nevarno območje. Navigator zopet odvzame oziroma doda 90° in se premakne naprej za enako razdaljo, kot jo je prehodil po prvi spremembi azimuta. Na kompasu nastavi po prehojeni razdalji tisto smer, po kateri se je patrolja premikala pred prihodom do nevarnega območja (*shema 42*). Kakšno razdaljo bo navigator prehodil, lahko določi poveljnik patrolje, preden začne patrolja z obhodom.

Shema 42: Prečkanje majhne odprte površine s tehniko "škafca"

Shema 43: Prečkanje majhne odprte površine s tehniko "poznana točka"

10.7.3.2 PREČKANJE S TEHNIKO "POZNANA TOČKA"

Poveljnik voda določi zbirno točko na bližnji in oddaljeni strani območja. Glede na prehodnost, prikritost in zaklonjenost določi tudi, v kateri smeri se bo patrolja izognila območju. Navigator izmeri azimut glavne smeri premika in na njem poišče lahko prepoznavno značilnost zemljišča (podrto ali visoko drevo, lahko opazno grmovje ipd.). Patrolja se premika okoli območja. Na oddaljeni strani poišče navigator izbrano značilnost zemljišča in nadaljuje premik po azimutu glavne smeri premika. Če je prepoznavno značilnost zemljišča težko določiti, jo je potem ko patrolja obhodi območje, še težje poiskati. V tem primeru lahko navigator uporabi vojaka, s katerim je na drugi strani vzpostavil vizualni stik, in ga usmeri na azimut glavne smeri premika. Vojaku, ki mora prvi obhoditi nevarno območje, se vedno pridruži skupina za zavarovanje. Patrolja nato obhodi območje, navigator vzpostavi stik z vojakom in nadaljuje premik (shema 43).

10.7.4 VEČJE ŠTEVILO NEVARNIH OBMOČIJ

Za večje število nevarnih območij se šteje več različnih ali enakih območij, ki so lahko izpostavljena nasprotnikovemu opazovanju ali ognju. Nevarna območja si večkrat sledijo v neenakomernih presledkih, kar zelo upočasnjuje premik in zmanjšuje varnost patrolje. Poveljnik voda se odloči za tisti način prečkanja, ki daje največjo stopnjo zavarovanja. Hitrost lahko pomeni tudi varnost, medtem ko prevelika skrb za varnost upočasni patroljo in jo s tem tudi ogrozi.

Če mora patrolja prečkati dvojno linijsko nevarno območje, ga prečka tako, kot bi prečkala eno linijsko nevarno območje.

Linijsko nevarno območje se v kombinaciji z majhnim odprtim območjem obhodi z metodo poznane točke.

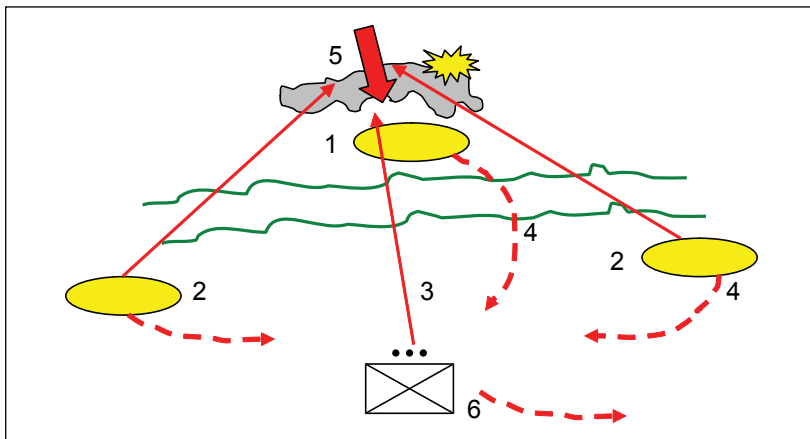
Linijsko nevarno območje se v kombinaciji z večjim odprtim območjem prečka v formaciji klin voda. Pri tem se smiselno uporabi tehnika premikanja z nadzorom in preskoki.

10.7.5 STIK Z NASPROTNIKOM MED PREČKANJEM NEVARNEGA OBMOČJA

10.7.5.1 STIK NA ODDALJENI STRANI NEVARNEGA OBMOČJA

Odziv patrolje:

1. Oddelek na izvidovanju oddaljene strani pride v stik z nasprotnikom (*shema 44*).
2. Bočno zavarovanje strelja na nasprotnika.
3. Preostanek patrolje vzpostavi podporni element in strelja na nasprotnika.
4. Zavarovanje in oddelek na oddaljeni strani se vrmeta k patrolji.
5. Poveljnik patrolje zahteva minometni ogenj in dim na nasprotnika.
6. Vod spremeni smer premika in poišče drugo točko prečkanja nevarnega območja ali pa ga obhodi.

Shema 44: Odziv na stik na oddaljeni strani nevarnega območja

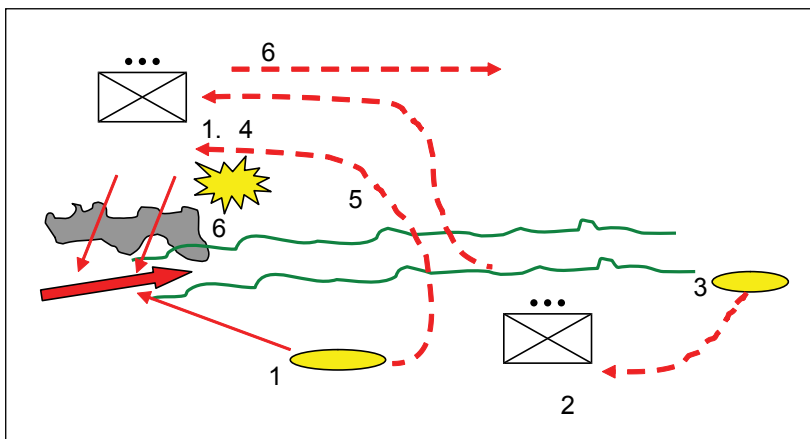
10.7.5.2 STIK NA SREDINI NEVARNEGA OBMOČJA

Odziv patrolje:

1. Bočno zavarovanje opozori patroljo na nasprotnikov prihod, možvo zamrzne in ga pusti mimo.

Odziv patrolje je lahko tudi tak:

1. Bočno zavarovanje strelja na nasprotnika in ga blokira (*shema 45*).
2. Poveljnik patrolje se odloči, ali bo prečkal nevarno območje ali ostal na bližnji strani.
3. Bočno zavarovanje, ki ni v stiku, se vrne k patrolji.
4. Vod prečka nevarno območje, vzpostavi podporni element in strelja na nasprotnika.
5. Bočno zavarovanje, ki je v stiku, ga prekine in se čez isto točko prečkanja nevarnega območja priključi patrolji.
6. Poveljnik patrolje zahteva minometni ogenj in dim na nasprotnika ter se z vodom umakne z območja.

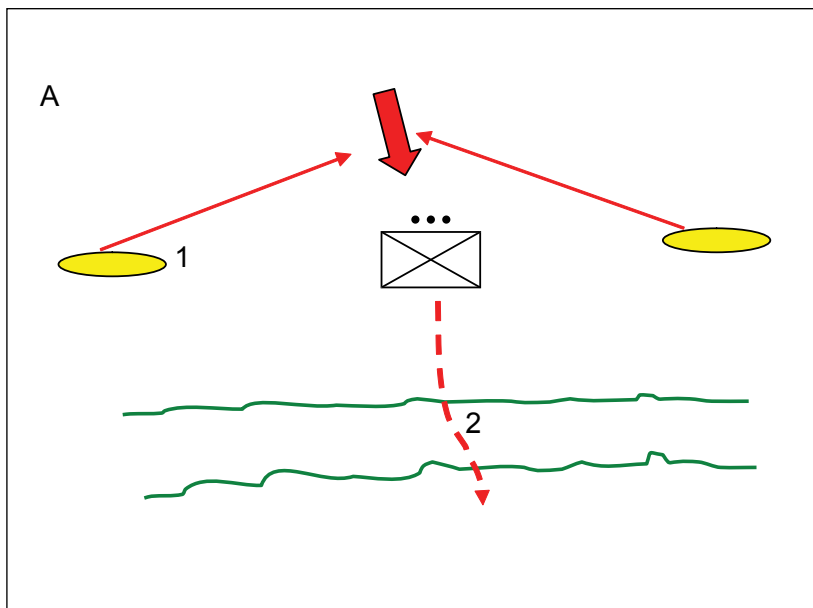

Shema 45: Odziv na stik na sredini nevarnega območja

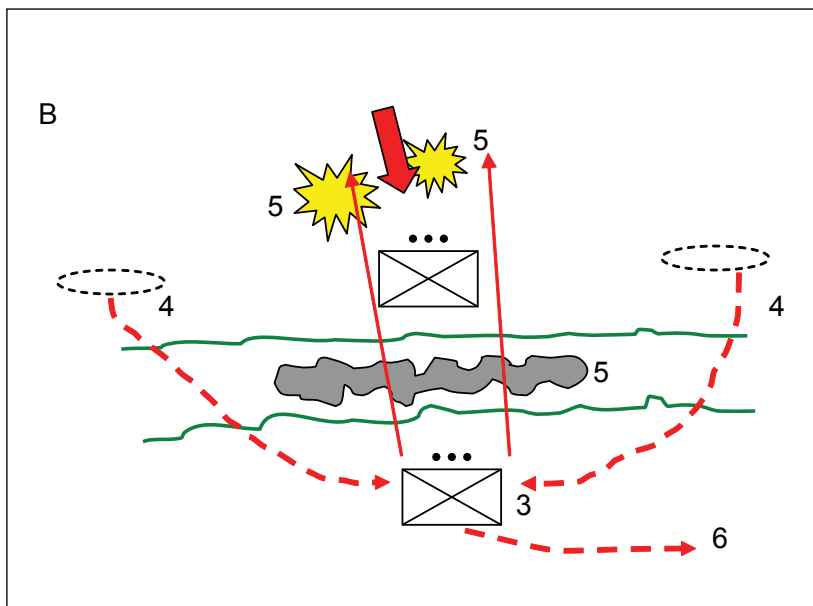
10.7.5.3 STIK NA BLIŽNJI STRANI NEVARNEGA OBMOČJA

Odziv patrolje:

1. Bočno zavarovanje strelja na nasprotnika (*shema 46 A in shema 46 B*).
2. Vod hitro prečka nevarno območje.
3. Vod vzpostavi podporni element.
4. Bočno zavarovanje prekine stik, prečka nevarno območje in se priključi patrolji.
5. Poveljnik patrolje zahteva minometni ogenj in dim na nasprotnika.
6. Vod se umakne z območja.

Shema 46 A: Odziv na stik na bližnji strani nevarnega območja

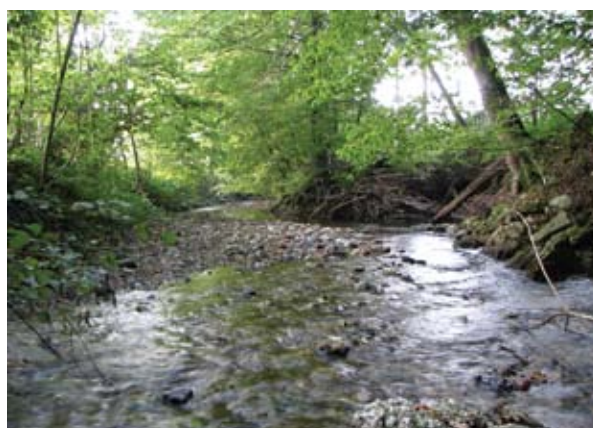
Shema 46 B: Odziv na stik na bližnji strani nevarnega območja

Če pride do stika z nasprotnikom in je bila patrolja razbita, se zbere na najbližji zbirni točki. Poveljujoči skupin, ki prve zasedejo zbirno točko, organizirajo krožno zavarovanje in po izmenjavi razpoznavnih znakov sprejemajo posamezne vojake ali skupine patrolje. Izmenjava razpoznavnih znakov je zelo pomembna, saj lahko lastni vojaki prihajajo v zavarovanje iz različnih smeri. Lokacija zbirne točke se lahko spremeni glede na nasprotnikov položaj. Zelo pomembna je zveza med skupinami v patrolji, vojaki pa morajo nenehno vzdrževati stik s poveljniki oddelkov.

10.8 PREČKANJE VODNIH OVIR

10.8.1 VARNOST MED PREČKANJEM VODNE OVIRE

Ne glede na izbrano tehniko za prečkanje vodne ovire je varnost najpomembnejša. Pred prečkanjem se izda signal SGVP (*stoj, glej, vohaj, poslušaj*). Oddaljeni breg vodne ovire je med celotnim potekom prečkanja pod stalnim opazovanjem in pokrivanjem z ognjem. Ko prvi vojak premaga vodno oviro, na nasprotnem bregu postavi zavarovanje, vse dokler vojaki, ki se mu pridružijo, ne začnejo z izvidovanjem območja na nasprotnem bregu. Ko sporočijo, da je območje zavarovano, preostanek patrulje prečka vodno oviro. Pri prečkanju vodotokov je treba smiselno upoštevati splošna navodila za prečkanje nevarnih območij, hkrati pa moramo upoštevati tudi večjo izpostavljenost patrulje med prečkanjem, izbrati pravilno tehniko prečkanja vodotoka in izbrati ustrezno tehnično opremo za prečkanje.

Različnost vodotokov in vpliv na izbiro tehnike prečkanja

10.8.2 IZBIRA TOČKE PREČKANJA

Patrulja se izogne vodni oviri, kadar koli je le mogoče. Kljub temu je patrulja včasih prisiljena prečkati vodno oviro. Patrulja nima na razpolago formacijskih sredstev za prečkanje vodnih ovir, kot so čolni, montažni mostovi ipd. Zato mora biti usposobljena za učinkovito uporabo razpoložljivih namenskih in priročnih sredstev.

Za varno prečkanje vodne ovire je treba upoštevati:

- Pred odhodom na nalogo vodja patrulje prouči topografsko karto in izbere primerne točke za prečkanje vodnih ovir. Če ima patrulja informacije o točkah prečkanja predhodnih lastnih enot, velja pravilo, da se vodne ovire na istih točkah ne prečkajo vsaj 24 ur, ker obstaja verjetnost, da jih nasprotnik nadzoruje.
- Za prečkanje se po možnosti najprej izberejo sredstva za suho prečkanje, kot so podrti drevesa, skale ipd.
- Če suho prečkanje ni mogoče, prečka patrulja vodno oviro tam, kjer je široka in plitva, saj je na tem delu tok počasnejši.

- Vodna ovira se ne prečka na ostrih zavojih vodotoka, saj je voda tam običajno globoka, na zunanji strani zavoja pa je tok močnejši.
- Poišče se čvrsto in gladko dno. Večje skale in prod na dnu zmanjšujejo stabilnost pri bređenju in ustvarjajo vrtinčenje vode.
- Lažje je prečkati več manjših vodnih kanalov kot enega velikega.
- Pri prečkanju brzic in slapov ima lahko padec prek podrtega drevesa hude posledice.
- Nižje ob toku se določi mesto za ognjeno skupino. Ta pobira iz vode opremo in rešuje ljudi, ki jih je odnesel tok. Naloga skupine je lahko tudi bočno zavarovanje.
- Izkoristiti je treba prikritost na obeh bregovih.
- Nizki bregovi pomenijo lažji dostop do vodne ovire in nižji vodostaj, visoki pa običajno globoko vodo. Globoka voda ob nasprotnem bregu je nevarna, saj utrujen vojak še težje zleze na visok breg.
- Pred prečkanjem vodne ovire se preveri temperatura vode. Če je izredno nizka, vodja patrolje tvega večje število poškodovanih vojakov kot navadno, to pa lahko resno ogrozi izvedbo naloge. Podatek o temperaturi vode dobi vodja patrolje od poveljnika voda pred odhodom na nalogo. Če te informacije nima, sprejme odločitev za prečkanje vodne ovire sam.

Različnost vodotokov in vpliv na izbiro tehnike prečkanja

Prečkanje vodotoka je zelo tvegano. Vodja patrolje upošteva, da je lahko moštvo patrolje utrujeno, saj nosi težke transportne nahrbtnike in opremo. Nevarna sta tudi nepoznavanje vodotoka in morebitna prisotnost nasprotnika. Čeprav vodotok ni videti nevaren, lahko utrujen vojak s svojim padcem ovira napredovanje patrolje zaradi mogočih poškodb. Položaj postane še bolj tvegano, če prečka patrolja vodotok, ki zahteva tudi plavanje. Izredno pomembno je pridobiti čim več informacij o vodotoku, saj ni vseeno, ali ga prečkamo s hojo, bređenjem ali plavanjem. Včasih mora vodja patrolje sprejeti odločitev, da patrolja vodotoka na neki točki sploh ne bo prečkala. Bređenje ali plavanje z uniformo in bojno opremo je za utrujenega vojaka lahko usodno. Zelo pomembno je, da vodja patrolje dobro pozna plavalne sposobnosti vsakega vojaka v patrolji. Pred izvedbo bojne naloge je priporočljivo organizirati usposabljanje v plavanju. Cilj plavalnega usposabljanja je naučiti plavati neplavalce in povečati plavalne sposobnosti boljših plavalcev. Usposabljanje

se najprej izvaja v bazenu, vojaki pa uporabijo običajno kopalno opremo. Usposabljanje se nadaljuje tako, da vojaki poskusijo plavati z bojno uniformo, nato pa še z bojno opremo in orožjem. Pri tem izvajajo različne plavalne tehnike in preproste naloge. Usposabljanje se nadaljuje na različno zahtevnih vodotokih v naravi, moštvo pa izvaja ob strokovnem nadzoru in varovanju različne tehnike prečkanja vodotokov.

*Usposabljanje
moštva v bazenu*

*Usposabljanje moštva v plavanju
z bojno opremo*

10.8.3 TEHNIKE PREČKANJA VODNIH OVIR

10.8.3.1 BREDENJE

Glavno pravilo pri bredenju čez vodno oviro je, da začne skupina vedno bresti pod ostrim kotom proti smeri vodnega toka. Vsak vojak si mora prizadevati, da so njegove noge dovolj razkoračene in da jih pri stopanju ne dviguje, temveč vleče skozi vodo. Tako posameznik in celotna skupina ohranjata ravnotežje, ki je pri bredenju zelo pomembno.

*Prečkanje vodne ovire
z bredenjem*

10.8.3.2 UPORABA PALICE

Vojaki uporabijo leseno palico, dolgo dva metra. Biti mora dovolj trdna, da zdrži težo vojaka pri opiranju in morebitno čiščenje različnega materiala v vodi. Vojak palico drži z obema rokama v vertikalnem položaju, trdno na tleh, proti toku vode. Palica je kot tretja vojakova noga. Premakne se lahko samo ena noga ali palica. Vojak je s palico obrnjen proti toku, s čimer ohranja ravnotežje. Palica ima tudi nalogo sonde, saj z njo preiskuje dno vodne ovire in se izogne nepričakovani globini ali drugim pastem na dnu vode. Vojak vleče med prestopanjem noge za seboj in jih ne dviguje.

Prečkanje vodne ovire z uporabo palice

10.8.3.3 UPORABA ČOLNOV IN PRIROČNIH PLAVAJOČIH SREDSTEV

Če ima patrolja možnost, uporabi za prečkanje vodne ovire čolne. Največkrat ima patrolja na voljo zgolj priročna sredstva, ki jih nosi s seboj ali poišče v naravi. V osnovni opremi patrolje so različna plavajoča sredstva, in sicer čutare, pončo, plastične vreče ipd.

Omenjena sredstva lahko uporabimo za prečkanje vodne ovire na naslednji način:

- Prazne čutare povežemo z vrvico.
- Rešilni jopič izdelamo tako, da v pončo zavijemo vegetacijo, konce zategnemo z vrvico in ves zvitek prepognemo na polovico. Oba konca trdno povežemo z vrvico.
- Plastične vreče napihnemo, konce tesno zvežemo z vrvico in več plastičnih vreč med seboj povežemo.

Prečkanje vodne ovire z uporabo priročnih sredstev

Prečkanje vodne ovire s čolnom

10.8.3.4 PLAVANJE

Ovira se preplava le v primeru, kadar so v moštvu patrolje samo dobri plavalci. Težava je, če so v skupini neplavalci, sposobnosti plavalcev pa zmanjšujeta utrujenost in bojna oprema. Vodja patrolje mora poznati plavalne sposobnosti vsakega posameznika. Najboljši plavalci morajo pri prečkanju pomagati vojakom na začetku, sredini in koncu vodne ovire. Če je le mogoče, plavajo s tokom. Plavanje proti toku je nevarno, saj moč toka plavalca zelo izčrpa. V hitri in plitvi vodi se vojak uleže na hrbet z nogami v smeri toka in dvigne glavo. Roke uporabi za ravnotežje, noge pa za odiranje vodnih ovir. V hitri in globoki vodi se vojak uleže na trebuh in dvigne glavo. S tem zagotovi najprimernejši kot za plavanje.

Prečkanje vodne ovire s plavanjem

10.8.3.5 UPORABA VRVI

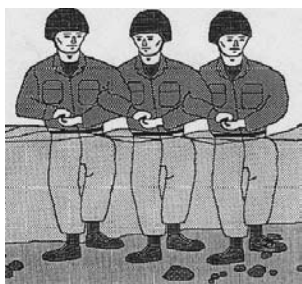
V vodi z močnim tokom, ki sega vojaku do prsi, lahko vrv zelo pomaga. Pritrjena je na obeh bregovih, na nasprotnem bregu v smeri toka pod kotom 45°. Vojak, ki prečka vodno oviro, je z osebnim varovanjem pritrjen na glavno vrv. S preprijemanjem glavne vrvi in ob pomoči toka prečka vodno oviro. Če je na razpolago samo glavna vrv, mora ves čas ohranjati stik z njo. Prečkati začne na tisti strani, na kateri je vrv pritrjena višje glede na vodni tok. Zelo učinkovita je tudi uporaba vrvi, ki je povezana v obroč. V tako pripravljeno vrv se postavijo z notranje strani trije vojaki tako, da oblikujejo trikotnik. Dolžina vrvi je odvisna od širine vodotoka, ki ga mora patrolja prečkati. Prvi vojak začne s prečkanjem vodotoka, medtem ko ga druga dva varujeta na bližnji strani. Ko prvi vojak prečka vodo in postavi zavarovanje na oddaljeni strani, začne s prečkanjem drugi vojak. Drugega vojaka varujeta vojaka na nasprotnih bregovih. Ko je tudi drugi vojak prečkal vodotok, začne s prečkanjem tretji vojak. Vojaka med prečkanjem varujeta oba vojaka na oddaljeni strani vodotoka. Ta tehnika prečkanja vodotoka je primerna tako za skupino treh vojakov kot tudi za večjo skupino vojakov.

*Prečkanje vodne ovire
z uporabo vrvi*

10.8.3.6 VERIGA

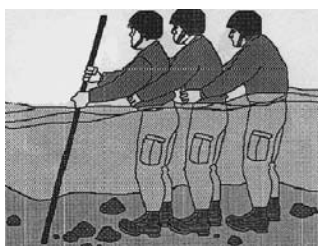
Manjša skupina lahko prečka vodno oviro z zmerno močjo toka do prsne globine tako, da vojaki sklenejo roke prek komolcev in jih utrdijo z dlanmi. Mesto najvišjega in najtežjega vojaka v vrsti je najvišje ob toku. Skupina bo vstopila v vodo vzporedno s tokom. Srednji vojak v vrsti nadzoruje premik skupine in poveljuje za vsak korak posebej, ki ga skupina naredi istočasno.

*Prečkanje vodne ovire
z uporabo verižne tehnike*

10.8.3.7 KOLONA

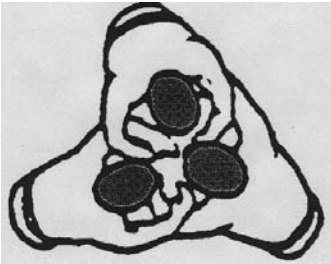
Trije ali več vojakov stopijo v kolono tako, da drug drugega z rokami objamejo okoli pasu. Vojak, ki stoji najvišje ob toku, je najvišji in najtežji. Ker je najbolj izpostavljen moči toka, mora biti dovolj močan, da ne izgubi ravnotežja. Drugi vojaki se ga trdno oklepajo okoli pasu. Prvi vojak v koloni lahko uporablja oporno palico. Eden nadzoruje premik skupine in poveljuje za vsak korak posebej, ki ga naredi skupina istočasno.

Prečkanje vodne ovire v koloni

10.8.3.8 OBROČ

Skupina treh do osmih vojakov se obrne proti sredini in se z rokami prek ramen utrdi v obroč. V tem položaju prečkajo vodo. Vojaka, ki je s hrbtom obrnjen proti toku, lahko zamenja drug vojak iz obroča, kar preprečuje, da bi enega moč toka preveč izčrpala.

*Prečkanje vodne ovire
z uporabo tehnike obroča*

10.9 ZDRUŽITEV S SVOJO ENOTO

Pri združevanju enot gre za združitev dveh ali več manjših taktičnih enot na določeni lokaciji ob določenem času. Pravilno izveden postopek združitve preprečuje streljanje po lastnih enotah in nastanek zmede. Izvedba postopka je odvisna od nadzora, dobrega načrtovanja, radijske zveze in maskirne discipline. Srečanje s svojo enoto se vzpostavlja ob času in na kraju, ki sta določena v povelju patrolje. Gre za izredno zahteven postopek, saj obstaja verjetnost, da bo nasprotnik ravno takrat napadel. Poleg tega lahko pride do streljanja med lastnimi enotami. Med postopkom združevanja lahko pride do nejasnosti glede odgovornosti za poveljevanje svojim enotam, ki so v ognjenem stiku z nasprotnikom. Gre namreč za dve lastni enoti. Lahko se zgodi, da se poskušamo združiti z nasprotnikom, saj zmotno mislimo, da je to naša enota. To se lahko zgodi predvsem, če nas nasprotnik čaka, ko se vračamo k svoji enoti. V tem primeru nam lahko postavi zasedo že prej, saj je verjetno odkril, na kateri točki smo zapustili položaje svoje enote. Zmanjšana vidljivost in noč še bolj zapleteta položaj. Poleg tega je patrolja v liniji zapornega ognja pred položaji svoje enote, kar verjetnost prijateljskega ognja še poveča. Patrolja mora biti tam, kjer se jo pričakuje, drugače tvega, da bodo njene enote streljale po njej. Združitev s svojo enoto pa se ne izvaja samo, kadar se patrolja vrača skozi položaje lastnih enot ali jih zapušča. Do združitve lahko pride tudi v predprostoru zunaj linije zapornega ognja svojih enot, predvsem ko patroljo oskrbujejo enote četrte osrbovalne postaje ali pa se smeri premika patrolje križajo oziroma zbližujejo s premiki sosednjih lastnih patrolj. Pri tem gre lahko za načrtovano združitev s sosednjimi patroljami (izmenjava informacij, opreme, načrtovane smeri premika, ranjenih ipd.) ali za nenačrtovano srečanje (razbitje sosednjih patrolj, srečanje z lastno enoto, nenačrtovane spremembe smeri premika ipd.). Ti primeri dodatno zapletejo delovanje patrolje in poudarjajo pomen pravilno izvedenega postopka združitve s svojo enoto. Začasno območje združitve lahko določi nadrejeno poveljstvo ali poveljujoči na podlagi proučevanja topografske karte.

Območje združitve¹⁵ ima te lastnosti:

- gre za lahko prepoznavno značilnost na zemljišču,
- je prikrito in zaklonjeno,
- nima taktične vrednosti za nasprotnika,
- odmaknjeno je od najlažjih smeri prehoda,
- ponuja dobre možnosti za obrambo,
- mogočih je več različnih smeri pristopa in evakuacije.

V nadaljevanju bo prikazan postopek združitve patrolje s svojo večjo enoto po opravljeni nalogi. V tem primeru gre za združitev večje lastne enote in patrolje. Postopek v vseh drugačnih okoliščinah združevanja je pravzaprav enak, treba pa je upoštevati posebnosti, ki izhajajo iz trenutnega položaja in udeleženih enot.

¹⁵ *Link-up Site (Ranger Handbook, Ranger Training Brigade: 2000).*

10.9.1 POSTOPEK ZDRUŽITVE S SVOJO ENOTO

Poveljnik voda mora med načrtovanjem združitve svoje enote s poveljnikom enote, s katero se bo združil, uskladiti:

- frekvence, klicne znake, signale in druge podatke,
- bližnje in oddaljene razpoznavne znake,
- načrt ognja,
- odgovornost za poveljevanje med združevanjem in po njem,
- dejavnosti in ukrepe po združevanju,
- taktične ukrepe nadzora (točke združitve, zbirno točko, smeri premika ipd.).

Postopek združitve s svojo enoto:

- a) Skupina za zavarovanje svoje večje enote ob dogovorjenem času zasede zbirno točko v bližini točke združitve.
- b) Skupina za zavarovanje svoje večje enote postavi krožno zavarovanje, pripravi radijsko zvezo in se pripravi na združitev s patroljo.
- c) Skupina za zavarovanje svoje večje enote izviduje točko združitve, ki je označena z dogovorjenim znakom, in njeno bližnjo okolico. Nato se izmakne do zaklonjene in prikrite točke, s katere opazuje točko združitve in bližnjo okolico.
- č) Patrolja prek radijskih sredstev zvez pravočasno obvesti večjo enoto o svoji lokaciji. Tako ta lahko spremlja napredovanje patrolje in se pripravi na združitev z njo.
- d) Patrolja se ustavi na varni razdalji od točke združitve. Navadno je to zadnja zbirna točka.
- e) Poveljnik patrolje in ognjena skupina za združitev, ki je hkrati tudi skupina za zavarovanje, se pripravita na združitev s svojo večjo enoto. Poveljnik izda podčastniku voda navodila o ukrepanju. Poveljnik s podčastnikom voda ponovno uskladi razpoznavne znake, in sicer oddaljene in bližnje za primer dobre in slabše vidljivosti. Vzdržuje radijsko zvezo ali vizualni stik s patroljo.
- f) Poveljnik patrolje, vezist in ognjena skupina za združitev, ki je hkrati tudi zavarovanje, se premaknejo naprej do točke združitve ter izmenjajo oddaljene in bližnje razpoznavne signale z zavarovanjem svoje večje enote na točki združitve. Poveljnik se z zavarovanjem vrne po preostanek patrolje. Vodič vodi patroljo do zbirne točke svoje večje enote. Postopek srečanja mora biti končan ob času, predvidenem v povelju. Vodič poskrbi, da so vojaki na položajih enote obveščeni, da se jim približuje njihova patrolja.
- g) Patrolja nadaljuje nalogo skladno s poveljem.

*Izmenjava bližnjih
razpoznavnih znakov*

10.10 ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE

Ciljna zbirna točka je točka na zemljišču, na kateri se zbere moštvo patrolje pred izvedbo naloge ali po njej. Je zunaj učinkovitega dosega avtomatskega orožja in dosega slišnosti ter vidljivosti glede na nasprotnika. Lokacija ciljne zbirne točke je v bližini cilja, na smeri premika k cilju oziroma na smeri vrnitve od cilja k svojim enotam. Točka zadnje priprave je tudi v bližini cilja. Na točki zadnje priprave se patrolja pripravi na izvedbo naloge (prerazporedi strelivo, pripravi počasi goreč vžigalnik, namesti nočne opazovalne naprave, lahko se preobleče, poje obrok hrane ipd.). Po opravljenem poveljniškem izvidovanju lahko poveljnik voda spremeni prvotni načrt. Poveljnik oddelkov seznanjen s spremembami in jim zagotovi čas za prenos novih povelj na podrejene. Priporočljivo je, da vodja patrolje med načrtovanjem določi lokacijo ciljne zbirne točke, ki je ista kot točka zadnje priprave, še posebno kadar je patrolja med premikom do cilja opremljena z opremo, ki je za izvedbo naloge na cilju ne potrebuje (transportni nahrbtniki, nočne opazovalne naprave, dodatna skupna oprema ipd.). Če je lokacija ciljne zbirne točke ista kot lokacija točke zadnje priprave, pomeni, da se patrolja po končani nalogi vrne na točko, na kateri je moštvo odložilo opremo, ki je za izvedbo naloge ne potrebuje. Če točka zadnje priprave ni hkrati ciljna zbirna točka, se določi točka, na kateri se skupina za zavarovanje ciljne zbirne točke loči od patrolje. Ta skupina izviduje predvideno lokacijo ciljne zbirne točke, ugotovi primernost lokacije in tam postavi zavarovanje. Na ciljni zbirni točki po opravljeni nalogi izmenja razpoznavne znake s patroljo. Ta se reorganizira ter nadaljuje premik po načrtovani smeri. Slabost takšne izbire ciljne zbirne točke je, da moštvo po opravljeni nalogi ne pozna smeri premika do nje. Skupina za zavarovanje dodatno tvega s premikom do ciljne zbirne točke. Po drugi strani pa je prednost, da se patrolja po opravljeni nalogi vrne k svojim enotam iz povsem druge smeri. Včasih lastnosti terena na cilju prisilijo poveljnika patrolje, da se odloči za prvo ali drugo možnost.

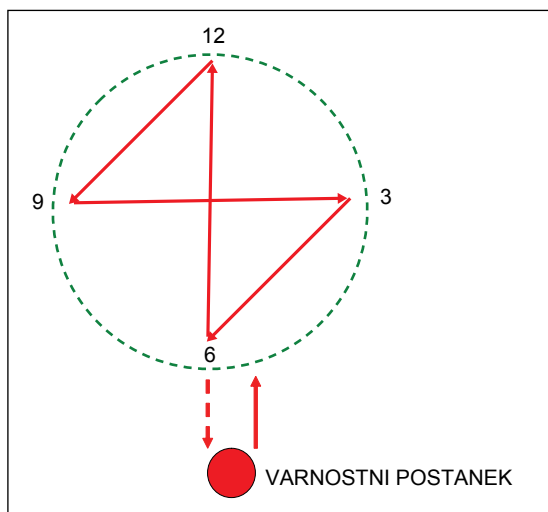
V nadaljevanju bomo predstavili postopek zasedbe ciljne zbirne točke, ki je hkrati točka zadnje priprave, kar se v praksi najpogosteje uporablja.

Lokacija ciljne zbirne točke je do trenutka, ko jo poveljnik voda potrdi, zgolj načrtovana. Gre za lokacijo na zemljišču, ki si jo vojaki zaradi neke lastnosti zlahka zapomnijo. Biti mora blizu cilja, dobro skrita in omogočati mora dobro obrambo.

10.10.1 ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE

Zasedba ciljne zbirne točke:

- Patrolja se zaustavi zunaj dosega slišnosti in vidnosti na točki pred predvideno ciljno zbirno točko, ob dobri vidljivosti 200-400 metrov, ob slabi vidljivosti 100-200 metrov (shema 47).

Shema 47: Zasedba ciljne zbirne točke

- Patrolja izvede varnostni postanek skladno s standardnim operativnim postopkom voda.
- Poveljnik patrolje izda podčastniku voda navodila o ukrepanju in začne s poveljniškim izvidovanjem ciljne zbirne točke. Običajno se mu pridružio vezist, prednji opazovalec, posadka mitraljeza, poveljnik oddelka za zavarovanje z moštvom in po potrebi navigator.

Poveljnik patrolje:

- na točki predvidene ciljne zbirne točke določi točko 6,
- osebno pregleda območje ali pošlje skupino za pregled območja lokacije v smeri od 6-3-9-12-6,
- potrdi primernost lokacije ciljne zbirne točke,
- postavi zavarovanje na točkah 12, 10, 2 in 6,
- poveljniku oddelka za zavarovanje izda navodila za ukrepanje,
- s skupino za zavarovanje in vezistom se vrne po preostanek patrolje.

Moštvo patrolje v zavarovanju načrtovane ciljne zbirne točke

- č) Oddelki posedejo položaje, in sicer najprej sektor 10-2, sledita sektor 2-6 in 6-10 skladno s standardnim operativnim postopkom voda. Poveljniški oddelek je v sredini. Vsakemu posamezniku v njem se določita položaj in naloga v krožnem zavarovanju. Posadke mitraljezov so na položajih, s katerih lahko najučinkoviteje delujejo, ali na verjetnih smereh nasprotnikovega pristopa. Podčastnik voda nadzira in usmerja postavljanje krožnega zavarovanja.
- d) Potem ko je moštvo na položajih, se izda signal SGVP (stoj, glej, vohaj, poslušaj).
- e) Poveljnik patrolje lahko zahteva, da se izviduje pred sektorji oddelkov.
- f) Moštvo patrolje se pripravi na poveljniško izvidovanje cilja. Poveljnik patrolje izda podčastniku voda navodilo o ukrepanju.
- g) Medtem ko izvaja poveljnik patrolje poveljniško izvidovanje, podčastnik voda poskrbi, da se moštvo preobleče, nahrani, odžeja z vodo, da pripravi opremo in zloži transportne nahrbtnike in odvečno opremo. Transportni nahrbtniki se ponoči zložijo v eno kolono, podnevi pa v tri ali več, odvisno od števila oddelkov. Podčastnik nadzoruje zlaganje in prešteje nahrbtnike, ki jih moštvo po potrebi dodatno maskira. Moštvo mora ostati budno in v pripravljenosti za sprejem skupine na poveljniškem izvidovanju. Skupina se navadno vrne na tisto točko, s katere je zapustila krožno zavarovanje.

Po opravljeni nalogi se moštvo s ciljnega območja vrne na ciljno zbirno točko. Vsak vojak vzame nahrbtnik in se pripravi za premik, ki sledi takoj po šteju moštva.

*Moštvo patrolje v pripravi
na izvedbo naloge na ciljni zbirni točki*

10.10.2 POVELJNIŠKO IZVIDOVANJE CILJA

Poveljniško izvidovanje je del načrtovanja v postopku za vodenje enot. Pogosto ni časa in možnosti, da bi poveljnik patrolje osebno izvidoval cilj, zato si pri načrtovanju pomaga z razpoložljivimi informacijami, ki jih dobi od poveljnika čete, obveščevalnih enot, poveljnikov predhodnih patrolj, zračnih posnetkov, topografskih kart ipd. Poveljnik ima sicer že izdelan načrt za izvedbo naloge, če pa je v celoti izvedljiv, bo izvedel šele potem, ko bo opravil poveljniško izvidovanje cilja s ciljne zbirne točke. Glede na nalogo se oblikuje skupina, ki se pridruži poveljniku voda na izvidovanju. Običajno so to vezist, navigator, prednji opazovalec, posadka mitraljeza, vsi poveljniki oddelkov, moštvo oddelka za zavarovanje in vsi drugi ključni posamezniki. Preostanku patrolje, ki ostane na ciljni zbirni točki, poveljuje podčastnik voda. Moštvo, ki ostane na ciljni zbirni točki, po njegovih navodilih opravi vse potrebne naloge. Med izvidovanjem poveljnik patrolje natančno prepozna in določi cilj. Oddelkom določi položaje in sektorje ognja ter taktične ukrepe nadzora. Če je treba, načrt spremeni. Pred vrnitvijo na ciljno zbirno točko postavi zavarovanje cilja in skupino za njegovo nenehno opazovanje. Po vrnitvi na ciljno zbirno točko po potrebi dopolni načrt izvedbe naloge, seznanjeni podrejeni s spremembami, izda ustrezna navodila in podrejenim zagotovi čas, da o ugotovitvah izvidovanja in spremembah obvestijo podrejeni in se pripravijo za izvedbo naloge.

*Priprava transportnih nahrbtnikov
in opreme na ciljni zbirni točki*

10.11 PATRULJNA BAZA

Patruljna baza¹⁶ je lokacija na zemljišču, kjer se organizira sistem krožnega zavarovanja in iz katere vodi, oddelki ali ognjene skupine opravljajo izvidniške oz. bojne naloge. Predvidena lokacija baze še ni patroljna baza. Ta nastane takrat, ko so izpolnjeni določeni pogoji. Poleg lokacije je pomembno tudi organiziranje nalog v patroljni bazi. Patroljna baza se organizira takrat, ko se patrolja ustavi za dalj časa. Če se patrolja za dalj časa ustavi na območju, ki ni pod nadzorom njenih enot, mora aktivno in pasivno delovati, da v tako izpostavljenem položaju zagotovi največjo mogočo varnost. Najučinkoviteje je, da izbere, zasede in organizira tak del zemljišča, ki s svojo lokacijo in lastnostmi zagotavlja pasivno zavarovanje pred nasprotnikovim odkritjem. Načrtovanje organiziranja patroljne baze je del celotnega načrtovanja patrolje za izvršitev določene naloge in je tudi izdano v povelju. Lahko pa se zgodi, da je odločitev za organiziranje patroljne baze sprejeta nepričakovano.

Koliko časa je patroljna baza organizirana na isti lokaciji, je odvisno od potrebe po neopaznosti. Patroljna baza na istem mestu ne sme biti organizirana dalj kot 24 ur, razen v posebnih okoliščinah, ko zračna evakuacija ni mogoča in stanje ali število ranjenih ne dovoljuje premika v naslednjo patroljno bazo. V vseh okoliščinah je organizirana le toliko časa, da je naloga opravljena. Lokacija iste patroljne baze se ne sme uporabiti dvakrat.

10.11.1 NAMEN PATRULJNE BAZE

Okoliščine, ki zahtevajo načrtovanje in organiziranje patroljne baze, so:

- zahteva po ukinitvi vseh dnevnih premikov, da bi se izognili odkritju;
- zahteva, da se prikrije patrolja, medtem ko vodja patrolje natančno izviduje območje delovanja ali cilja;
- potreba po počitku in reorganizaciji po daljšem premiku patrolje;
- potreba po izdelavi končnega načrta in izdaji potrebnih navodil pred izvedbo akcije na cilju;
- zahteva po reorganizaciji, potem ko se je patrolja v manjših skupinah vtihotapila na nasprotnikovo območje;
- potreba po bazi, iz katere se bo izvedlo več načrtovanih akcij;
- vsakršne nepredvidene okoliščine, ki zahtevajo organiziranje patroljne baze. To odločitev sprejme vodja patrolje v dogovoru z nadrejenim poveljstvom ali pa je to odločitev nadrejenega poveljstva.

10.11.2 NAČRTOVANJE PATRULJNE BAZE

Pri načrtovanju patroljne baze poveljnik patrolje upošteva splošna načela za njeno organiziranje.

Da bi bila patroljna baza kar najbolje zavarovana, poveljnik patrolje pri njenem načrtovanju upošteva aktivne varnostne ukrepe:

- predhodno izvidovanje izbrane patroljne baze;
- načrt ognja v patroljni bazi;
- lokacija in zasedba rezervne patroljne baze, če je prvotna baza odkrita ali neprimerna;
- organiziranje krožnega zavarovanja, opazovalnih točk in prisluškovalnih mest ter učinkovit način komunikacije s poveljstvom patrolje;
- priprava načrta za umik (vedno se določi več različnih smeri umika iz patroljne baze) in določanje zbirnih točk;
- maskirna disciplina (maskiranje, prepoved povzročanja nepotrebnega hrupa, omejitev premikov znotraj patroljne baze, prepoved kurjenja in kajenja ipd.);
- priprava načrta za alarmiranje: organiziranje učinkovitega sistema za alarmiranje in opozarjanje ter nenehno zagotavljanje popolne pripravljenosti dela moštva v patrolji;
- prednostne naloge v patroljni bazi;
- izvedba nalog v patroljni bazi s čim manj premikanja in povzročanja hrupa, organiziranje dela po skupinah ali parih;
- kodiranje sporočil prek radijskih sredstev zvez.

¹⁶ *Patrol Base (Infantry Squad Leader Course 5-99: 1999).*

a) Načrtovana patroljna baza

Načrtovana patroljna baza (NPB) je tista lokacija, ki je predvidena za organiziranje patroljne baze. Izbrana je med načrtovanjem patrolje na podlagi proučevanja topografske karte, fotografij, zemeljskega in zračnega izvidovanja ter poznavanja zemljišča. Je začasna, vse dokler ni potrjena primernost lokacije in postavljeno zavarovanje pred zasedbo. Načrtovanje za organiziranje patroljne baze obsega tudi izbiro rezervne lokacije, točke združitve in zbirne točke.

b) Rezervna patroljna baza

Rezervna patroljna baza se organizira na rezervni lokaciji, če je prvotno izbrana lokacija neprimerna ali pa je že organizirana patroljna baza morala biti predčasno premeščena. V konvencionalnem bojevanju je zaželeno, da se rezervno patroljno bazo predhodno izviduje in nenehno opazuje, vse dokler ni zasedena ali nepotrebna. Če mora patrolja zapustiti patroljno bazo posamično ali v manjših skupinah, se določi točka združitve, na kateri se pozneje zbere moštvo. Moštvo patrolje mora poznati lokacijo rezervne patroljne baze.

c) Zbirna točka

Če je bila patrolja razbita v patroljni bazi, se zbere na zbirni točki. Zbirna točka je običajno zadnja določena zbirna točka na smeri njenega premika do patroljne baze.

č) Opazovalna točka

Opazovalna točka je izpostavljen položaj zunaj krožnega zavarovanja. Z nje se opazuje in pravočasno obvešča o dogodkih pred patroljno bazo. Opazovalna točka je dnevni položaj, na katerem sta najmanj dva vojaka. Število vojakov na opazovalni točki je lahko tudi večje. Vojaka se na dolžnosti izmenjujeta in s tem zagotavljata nenehno bojno pripravljenost. V tem primeru ni potrebno dodatno premikanje med opazovalno točko in patroljno bazo. Vojaka na opazovalni točki sta vedno pripravljena, da se hitro umakneta v patroljno bazo. Položaj opazovalne točke mora zagotavljati kritje in prikritost, vzpostavljena mora biti tudi zanesljiva komunikacija s patroljno bazo. Vsaka skupina lahko določi svojo opazovalno točko, torej jih je v patroljni bazi lahko več. Ponoči se opazovalna točka prestavi bližje patroljni bazi in postane prisluškovalno mesto. Če je lokacija primerna, se opazovalna točka (OT) in prisluškovalno mesto ne spreminjata.

Moštvo patrolje na izpostavljeni opazovalni točki v patroljni bazi

d) Prisluškovalno mesto

Prisluškovalno mesto je izpostavljen položaj zunaj krožnega zavarovanja. Na njem se posluša in pravočasno obvešča o dogodkih pred patroljno bazo. Prisluškovalno mesto je običajno nočni položaj, na katerem sta najmanj dva vojaka. Število vojakov na prisluškovalnem mestu je lahko tudi večje. Vojaka se na dolžnosti izmenjujeta in s tem zagotavljata nenehno bojno pripravljenost. Tako ni potrebno dodatno premikanje med prisluškovalnim mestom in patroljno bazo. Vojaka na prisluškovalnem mestu sta vedno pripravljena, da se hitro umakneta v patroljno bazo. Položaj mora zagotavljati kritje in prikritost, vzpostavljena mora biti tudi zanesljiva komunikacija s patroljno bazo. Vsaka skupina lahko določi svoje prisluškovalno mesto, torej jih je v patroljni bazi lahko več. Podnevi se prestavi dlje pred patroljno bazo in postane opazovalna točka. Če je lokacija primerna, se opazovalna točka in prisluškovalno mesto ne spreminjata.

10.11.3 TEHNIKE ZAVAJANJA

Patruljna baza se zasede neopazno. Neopaznost se vzdržuje s tehnikami zavajanja, ki so skrbno načrtovane.

Načrtovanje za zavajanje upošteva:

- če je mogoče, se patrolja do patroljne baze premakne ponoči;
- pri načrtovanju smeri premika se izogiba naseljenim območjem;
- če se lokalnemu prebivalstvu ni mogoče izogniti, se patrolja premika tako, da morebitnega opazovalca zavede o pravi smeri premika (patrulja se na primer premakne v neki smeri, pozneje pa jo spremeni in se premakne v smer, kjer bo organizirala patroljno bazo).

Odhod ali prihod v patroljno bazo je pogosto težko skriti. Če je lokalno prebivalstvo opazilo patroljo, bo ta verjetno stalno opazovana. Zasedovalci ji lahko sledijo in odkrijejo patroljno bazo.

Ker je verjetno, da bo patrolja opazovana, so priporočljive te tehnike:

- dve patrolji se združita in se premakneta iz patroljne baze kot ena sama. Na lokaciji, skriti pred nasprotnikovim opazovanjem, se patrolji ločita. Ena lahko ostane v zasedi in se prepriča, ali je zasledovana;
- patrolja zapušča patroljno bazo v manjših skupinah in različnih smereh. Časovni razmik pošiljanja posameznih skupin je približno 30 minut;
- če je velika verjetnost gverilskih zased, mora patrolja nenehno in dosledno uporabljati tehnike zavajanja nasprotnika;
- patrolja nenehno uporablja čelno, začetno in bočno zavarovanje;
- patroljna baza mora biti odmaknjena od območja patroljiranja;
- če je nujno kurjenje ognja, se uporablja kurivo, iz katerega se malo kadi in nima močnega vonja. Za prehranjevanje se uporabljajo predvsem pripravljene obroki;
- navadno v patroljno bazo vodi samo ena pot, ki je maskirana in nenehno nadzorovana,
- patroljna baza se zasede, kolikor je le mogoče hitro in tiho;
- smer premika do patroljne baze se izbere z uporabo fotografij, topografskih kart ter zemeljskega in zračnega izvidovanja;
- če je mogoče, vodja patrolje iz zraka izviduje lokacijo načrtovane patroljne baze;
- hitro prepoznavne lastnosti zemljišča na območju načrtovane patroljne baze se izberejo za kontrolne točke in zbirne točke;
- dnevno zračno in zemeljsko opazovanje je neprekinjeno.

10.11.4 IZBIRA LOKACIJE PATRULJNE BAZE

Patruljna baza se organizira na lokaciji, ki patrolji omogoča izvršitev naloge, moštvu pa udoben počitek. Zemljišče za patroljno bazo ne sme biti močvirno in neravno, primernejše je ravno in suho, da se po dežju hitro osuši. Gosta in neočiščena podrast povzroča hrup že pri najmanjših premikih. Primerna

je podrast, ki je mehka in omogoča tihe premike znotraj patroljne baze, hkrati pa zagotavlja največjo mogočo prikritost. Lokacija naj bo na zemljišču, ki daje številne dobre naravne zaklone. Patroljna baza mora omogočati postavitve in prikritost anten za radijska sredstva zvez. Če je načrtovano, da se patrolja oskrbuje iz zraka, se v bližini patroljne baze določi točka za pristajanje helikopterja ali točka za odmetavanje sredstev iz njega.

Pri izbiri lokacije za patroljno bazo poveljnik voda upošteva naslednje pasivne varnostne ukrepe:

- prisotnost na območju nizke taktične vrednosti;
- izogibanje poznanim lokacijam nasprotnikovih položajev;
- prisotnost na območju, kjer je majhna verjetnost nasprotnikove dejavnosti;
- prisotnost na območju, kjer je dobra prikritost - prednost ima gosta vegetacija;
- izbira lokacije, ki daje kritje in jo je mogoče vsaj kratek čas braniti;
- izbira lokacije blizu vodnega vira;
- izbira lokacije, ki je oddaljena od naseljenih območij;
- prisotnost na območju, ki ni močvirnato in strmo;
- izogibanje vrhovom in grebenom. Patroljna baza je lahko v njihovi bližini, samo če je to nujno za vzdrževanje komunikacije;
- izogibanje cestam, železnicam, dolinam in prehodom, ki dajejo dobre možnosti za prehod in pregon.

10.11.5 ZASEDBA PATRULJNE BAZE

Patroljna baza se lahko zasede na dva načina: s premikom na lokacijo in organiziranjem patroljne baze (*tehnika sile*) ter z zaustavitvijo pred lokacijo in izvidovanjem patroljne baze (*tehnika izvidovanja*). Vsako uporabljeno tehniko je treba predhodno načrtovati in izuriti. Postopek zasedbe patroljne baze se predpiše s standardnim operativnim postopkom voda. Urjenje v organiziranju in uporabi patroljne baze prispeva k njenemu hitremu in učinkovitemu organiziranju na terenu.

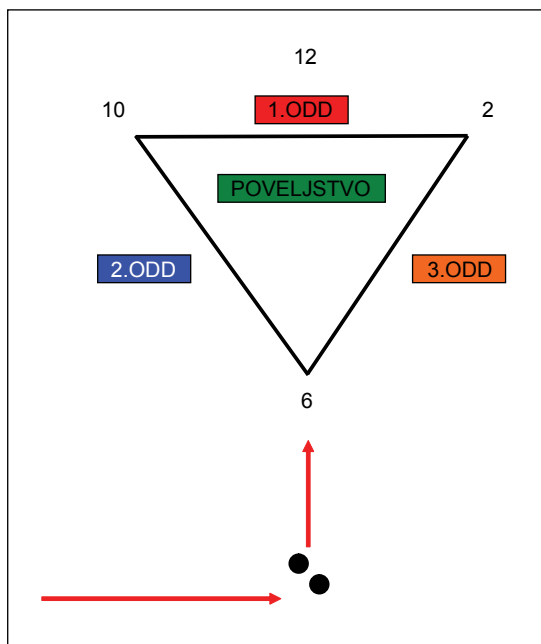
10.11.5.1 ZASEDBA PATRULJNE BAZE Z IZVIDOVANJEM

Ta način zasedbe patroljne baze je primeren za pehotni vod, ki je sestavljen iz treh oddelkov, vendar je enota lahko večja ali manjša.

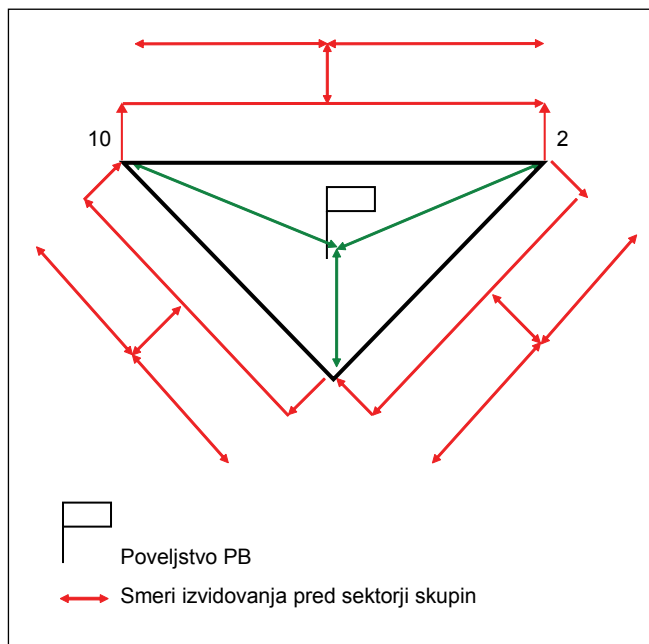
Zasedba patroljne baze z izvidovanjem

- a) Predvidena lokacija patroljne baze se izviduje enako kot ciljna zbirna točka. Pri posedanju patroljne baze v primerjavi s posedanjem ciljne zbirne točke vod vstopi na lokacijo patroljne baze pod kotom 90°, sicer pa je postopek zasedanja položajev oddelkov enak kot pri zasedbi ciljne zbirne točke. Poveljnik voda določi dva vojaka, da na vogalu kota 90° opazujeta in poslušata, če kdo sledi patrolji. Glavnina patrolje pred predvideno lokacijo patroljne baze izvede postopek - *stoj, glej, vohaj, poslušaj*, nato pa se ji vojaka pridružita in zasedeta položaj v krožnem zavarovanju. Zadnji vojak zakrije sledi premika patrolje od vogala do lokacije patroljne baze.
- b) Vod se premakne na lokacijo patroljne baze. Navadno oblikuje trikotno razporeditev položajev (z vogali na 10-2-6, in sicer tako, da je cela stranica v smeri 12 obrnjena proti nasprotniku), kar pa ne sme biti omejitvev pri izbiri najboljših položajev in zaklonov (*shema 48, str. 225*). Geometrijska oblika se lahko od trikotnika približuje tudi krogu, ki pa ideje organiziranja patroljne baze bistveno ne spremeni. Razmik med položaji ene stranice trikotnika je štiri metre, velikost patroljne baze pa določata tudi zemljišče in poraščenost. Po dvema vojakoma se določi položaj na medsebojni razdalji dotika. Komunikacija med položaji se lahko ponoči vzpostavi z vrvico.
- c) Vod izvede postopek - *stoj, glej, vohaj, poslušaj*. Pri tem je moštvo v 100-odstotni pripravljenosti, kar pomeni, da je moštvo pripravljeno na takojšen spopad z nasprotnikom (orožje je obrnjeno v smer streljanja, pripravljeno je na strel, oprema se ne odlaga, vsi so v zaklonih).
- č) Podčastnik voda obhodi krožno zavarovanje v smeri urnega kazalca. Na levem robu sektorja posameznega oddelka se mu pridruži poveljujoči oddelka. Podčastnik voda po potrebi prerazporedi orožje in položaje.

d) Poveljujoči vsakega oddelka pošlje dva izvidnika do poveljnika voda na poveljniškem mestu. Ta vsem trem parom izda navodila za izvidovanje pred sektorji svojih oddelkov, navodila za ukrepanje in posebne zahteve o tem, kaj iskati: prisotnost nasprotnika, vodne vire, urbana območja ali človeška bivališča, komunikacije, steze, mogoče zbirne točke (*shema 49*).

Shema 48: Zasedba patroljne baze

Shema 49: Izvidovanje pred sektorji skupin

e) Vsak izvidniški par zapusti krožno zavarovanje na levem robu sektorja svojega oddelka in se premika v določeni oddaljenosti in smeri. Par lahko izviduje območje tako, da ga prehodi v smeri od sredine patroljne baze in naprej v obliki črke T, kolikor to dopuščata relief in poraščenost. Po izvidovanju vstopi v krožno zavarovanje na desnem robu sektorja svojega oddelka.

f) Če je mogoče, izdelajo izvidniški pari skice o opaženih posebnostih pred položaji svojih oddelkov in predajo poročila poveljniku patrolje.

g) Preostanek patrolje je med izvidovanjem v 100-odstotni pripravljenosti.

h) Po izvidovanju pred položaji oddelkov poveljnik voda potrdi ali zavrne lokacijo patroljne baze. V prvem primeru začne moštvo opravljati prednostne naloge, v drugem pa sledi premik patrolje na rezervno lokacijo patroljne baze.

10.11.5.2 ZASEDBA PATRULJNE BAZE (ODDELEK)

Oddelek zasede patroljno bazo tako kot vod, razlikuje pa se po tem, da:

1. oddelek postavi krožno zavarovanje na patroljni bazi v obliki cigare,
2. oddelek ponoči ne pošilja izvidniških timov pred položaje patroljne baze,
3. je patroljna baza namenjena počitku oddelka ali ognjene skupine,
4. se oddelek drži skupaj in zasede patroljno bazo s silo,
5. se sredstva razpršno-usmerjenega delovanja postavijo v smer, ki vodi v patroljno bazo,
6. vojaki prve in druge ognjene skupine ležejo v položaj, v katerem se z nogami dotikajo drug drugega in so nenehno 50-odstotno pripravljeni, po en vojak iz para pa v vsakem trenutku zagotavlja zavarovanje.

10.11.6 PREDNOSTNA DELA V PATRULJNI BAZI

Potem ko izvidniške skupine poročajo poveljniku patrolje in ko ta potrdi primernost lokacije za organiziranje patroljne baze, tudi izboljša sistem obrambe v njej. Prednostna dela niso zgolj spisek nalog, ki jih je treba izpolniti. Za vsako delo je treba jasno povedati, kakšne vrste je, koliko časa bo trajalo in kako ga je treba

opraviti. Le s postavitvijo takega standarda bo uspešno opravljeno. Poveljnik voda tudi določi, ali se bo prednostno delo opravilo s centraliziranim nadzorom, prek poveljnika patrolje, ali decentralizirano, torej samostojno v oddelkih pod nadzorom poveljnikov skupin.

Prednostne naloge so:

a) Varnost:

- 100-odstotna pripravljenost moštva v krožnem zavarovanju ob upoštevanju vseh aktivnih in pasivnih ukrepov, nenehno s 100-odstotno pripravljenostjo za delovanje vse razpoložljive oborožitve.
- Prerazporeditev položajev glede na poročila izvidniških skupin. Puškomitraljezi so postavljeni na vogale patroljne baze in delujejo naprej in diagonalno po vsej širini sektorja oddelka. Mitraljezi so na položaju v smeri 12 in 6. Močnejša orožja se postavijo na najverjetnejše smeri nasprotnikovega pristopa oziroma tja, kjer bodo najučinkovitejša.
- Prizadevanje celotnega moštva za obladovanje nastalih razmer, ki jih tvorijo nasprotnik, teren in splošni položaj.
- Določanje sektorjev ognja posameznikom. Določanje glavnih in pomožnih smeri ključnim in posadkovnim orožjem v patrolji. Poveljniki oddelkov pripravijo skice sektorjev, poveljnik patrolje pa načrt ognja.
- Pregled položajev (določitev sektorjev ognja, postavljanje sredstev usmerjenega delovanja in količkov za nočno delovanje, določanje najprimernejših zaklonov ipd.).
- Določitev točke izstopa oziroma vstopa v patroljno bazo in vojaka, ki šteje in prepozna moštvo, ki je zapustilo oziroma se vrnilo v patroljno bazo. Obvezna je izmenjava razpoznavnih znakov pri vstopu vanjo. Točka vstopa oziroma izstopa je dobro maskirana ter stalno zavarovana in opazovana.
- Lahko se načrtuje uporaba minometnega in artilerijskega ognja. Naprave za zgodnje opozarjanje se namestijo na najverjetnejših smereh pristopa k patroljni bazi. Če je odločeno, da se patroljna baza brani, se postavijo sredstva razpršno-usmerjenega delovanja, pasti ter signalne in osvetljevalne rakete. Prav takšna sredstva se namesti v sektorje, ki jih ni mogoče pokrivati z ognjem. Upoštevati je treba, da lahko nasprotnik postavljena sredstva opazi, zato jih je treba dobro maskirati.
- Obramba se vedno načrtuje, običajno pa se patroljna baza brani samo, če premestitev ni mogoča.
- Priprava zasilnih položajev z vsaj 40 centimetrov debelim prsobranom.
- Ogenj se zakuri samo, kadar je zares treba in po splošnem pravilu samo podnevi. Ogenj je majhen, kolikor je le mogoče. Po možnosti se zakuri v manjših luknjah. Kurjenje ognja v majhnih luknjah zmanjšuje nevarnost odkritja, omogoči hitrejšo gašenje ognja in lažje odstranjevanje sledi kurjenja. Najbolj suh in najtrši les, ki je na razpolago, zmanjšuje razvijanje dima. Najprimernejši čas za kurjenje je okoli poldneva, ko je zrak redek in se dim najhitreje razkadi. Patroljna baza je lahko odkrita zaradi dima ali vonja po kurjenju. Da se izognemo kurjenju ognja, za prehrano uporabimo že pripravljene obroke.
- Hrupne naloge, kot sta sekanje vej in kopanje, se opravijo ob določenem času, najbolje kmalu po zasedbi patroljne baze, vendar nikoli ponoči, zgodaj zjutraj ali pozno zvečer, ko je narava najtišja. Če je le mogoče, se hrupne naloge opravijo takrat, ko jih prikrije močnejši hrup (prelet letala, artilerijski ogenj, oddaljeno bojevanje ipd.).

Vojak med kopanjem zaklonilnika v patroljni bazi

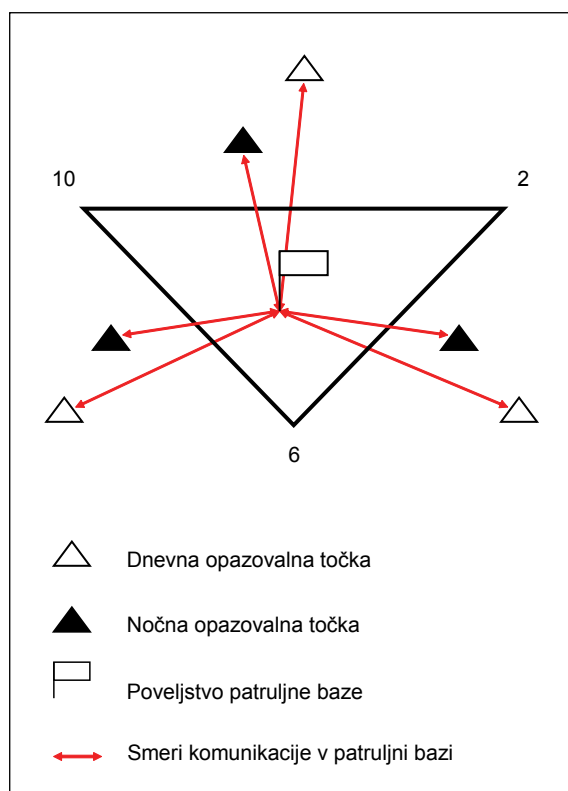
- Premiki znotraj in zunaj patroljne baze so zmanjšani na minimum.
- Vsak vojak v patroljni bazi mora poznati položaj sovojaka na svoji levi in desni strani ter spredaj in zadaj. Poleg tega mora poznati čas vseh pričakovanih premikov znotraj patroljne baze, vanjo in iz nje. Vsak vojak mora biti seznanjen z dejavnostjo, ki poteka ali bo potekala v patroljni bazi.
- Ob sumu, da je bila patroljna baza odkrita ali če smo sami nehote sprožili strel, je treba patroljno bazo takoj premestiti.

b) Načrt za evakuacijo patroljne baze

Poveljnik patrolje določi signal za izmik, smeri izmika, zbirne točke in lokacijo rezervne patroljne baze.

c) Zveze in komunikacije

Potrebna je stalna zveza z nadrejenim poveljstvom, opazovalnimi točkami in med položaji v patroljni bazi (*shema 50*). V njej se lahko uporabi kurir in organizirajo prometnice. O načinu uporabe prometnic se obvesti celotno moštvo. Ob prometnicah napeljemo vrvico, da se ponoči lažje premaknemo do želene točke. Prometnice očistimo, da povzročajo vsak premik po njih čim manj hrupa. Vse pomembnejše točke v patroljni bazi so označene. O načinu označitve posameznih točk se obvesti celotno moštvo. Zagotavljanje spremljanja radijskega prometa ob radijski postaji in vzdrževanje zveze z nadrejenim poveljstvom je neprekinjeno. Radijska sredstva zvez so zelo učinkovita za opozarjanje in komuniciranje, vendar mora biti njihova uporaba nenehno nadzorovana in omejena. Poljski telefoni se v patroljni bazi lahko uporabijo, če je smiselno in če transport in napeljava nista prevelika obremenitev za patroljo. Potezne vrvice se lahko uporabijo za signaliziranje med opazovalnimi točkami/prisluškovalnimi mesti in patroljno bazo ter v njej. Uporaba poteznih vrvic ne povzročajo hrupa in zmanjšuje promet po radijskih sredstvih zvez ter uporabo poljskih telefonov.

Komuniciranje med pari v patroljni bazi z uporabo vrvic

Shema 50: Organizacija in smeri komunikacij v patroljni bazi

č) Načrtovanje, priprave in izvedba nalog

Poveljnik patrolje uporabi patroljno bazo za načrtovanje, izdajo povelj, urjenje, preverjanje in pripravo na izvedbo nalog. Moštvo patrolje zapušča patroljno bazo vedno na isti točki. Običajno je to na smeri 6, ni pa nujno. Točka zapuščenja patroljne baze je nenehno nadzorovana. Vojak, ki varuje izhod, mora prešteti moštvo, ki zapušča patroljno bazo. O moštvu, ki zapušča patroljno bazo, je predhodno obveščeno celotno moštvo patrolje. Vojak, ki varuje izhod, mora izmenjati razpoznavne znake z moštvom, ki se vrača v patroljno bazo, hkrati pa prešteje in prepozna vsakega posameznika, ki vstopi vanjo.

d) Vzdrževanje orožja in opreme

Poveljnik patrulje nadzoruje vzdrževanje mitraljezov, osebnega orožja, radijskih sredstev, nočnih opazovalnih naprav in druge opreme. Oborožitev in oprema se čistita in vzdržujeta po potrebi in ob za to določenem času. Hkrati se lahko razstavlja oziroma čisti samo do 25 odstotkov opreme. Oborožitev se ponoči ne razstavlja. Ko se čisti ali popravlja mitraljez, se poveča pripravljenost drugih orožij.

Čiščenje orožja v patruljni bazi

e) Oskrba z vodo

Podčastnik voda po potrebi organizira skupino za oskrbo z vodo.

f) Prehranjevanje, počitek in druga navodila:

- Prehranjevanje moštva sledi po postavljanju zavarovanja in vzdrževanju oborožitve. Nikdar se ne prehranjuje več kot 50 odstotkov moštva hkrati. Tisti, ki je na vrsti, se prehranjuje 1-3 metre za svojim položajem. Vojaki v skupini se ne prehranjujejo istočasno, ampak po parih.

Prehranjevanje v patruljni bazi

- *Priprava in izvedba načrta za počitek in spanje.* Moštvo potrebuje počitek, zato se dosledno spoštuje načrt počitka in spanja.
- *Načrt za alarmiranje in čas za pripravljenost.* Načrt za alarmiranje in zagotavljanje pripravljenosti mora poznati celotno moštvo patrolje. Obramba patroljne baze lahko obsega tudi pregon in uničenje napadalca. Poveljnik vada določi čas in delež moštva, ki je v pripravljenosti. Določi način preverjanja budnosti na položajih in zamenjave moštva na opazovalnih točkah oziroma prisluškovalnih mestih. Poveljnik patrolje izdelava za poveljujoče načrt dežurstev, ki zagotavlja, da je nenehno buden vsaj eden od poveljujočih. Patrolja je navadno v 100-odstotni pripravljenosti 30 minut preden pade mrak in 30 minut po tem ter 30 minut pred zoro in po njej. Ob zori in mraku je obramba patroljne baze najbolj težavna. Ob mraku se pripravlja narava na počitek. Glasovi v gozdu potihnejo. Povzročanje hrupa bi lahko pritegnilo pozornost. Ob zori je človek najbolj utrujen, zato mu tudi popusti pozornost. Mrak in zora vplivata na ostrino vida. Oko strelcev se prilagodi spremembi svetlobe, vsak med njimi je v polni bojni opremljen in pripravljen na akcijo.
- *Logistična zagotovitev.* Gre za razdeljevanje streliva, hrane, vode in opreme v patroljni bazi. Če je patrolja oskrbovana iz zraka, se določi točka za pristanek helikopterja ali točka za odmetavanje opreme in sredstev iz letala oziroma helikopterja. Določi se tudi točka za shranjevanje sredstev in opreme. Vse navedene točke se izberejo tam, kjer je najmanjša verjetnost, da jih bo odkril nasprotnik ali da bi med premikom do teh točk prišlo do stika z nasprotnikom.
- *Sanitarije in osebna higiena.* Podčastnik vada v patroljni bazi določi lokacijo za umivanje in opravljanje male in velike potrebe. Bolničar izkoplje plitek jarek za umivanje ter luknjo za opravljanje male in velike potrebe. Po opravljeni potrebi vojak luknjo delno zasuje z predhodno pripravljeno zemljo. Vojaka, ki opravlja potrebo, varuje sovojak z orožjem. Treba je upoštevati, da lahko nasprotnik odkrije patroljno bazo zaradi vonja po človeških iztrebkih. Zaradi te možnosti se mora opravljanje potreb primerno organizirati. Vojaki si enkrat na dan umijejo zobe, obraz, dimlje, pod pazduho, roke in noge ter zamenjajo nogavice. Za umivanje so zelo uporabni vlažilni higieni robčki. Vzdrževanje osebne higiene je odvisno od situacije, vendar je treba zagotoviti minimalne higienske standarde. Konzerve, hrana in drugi odpadki se sežgejo, zakopljejo v zemljo ali odnesejo s seboj. Sledovi kurjenja ali kopanja se prikrijejo. Posameznik odpadke shrani v posebno vrečo, ki jo nosi v transportnem nahrbtniku.

10 11.7 NAČRTOVANJE IN IZVEDBA NALOG

Podrobnosti posamezne naloge mora poznati celotno moštvo patrolje, ne da bi se za izdajo povelja moralo zbrati na eni točki in s tem ogrozilo varnost patroljne baze. Del moštva izdeluje model zemljišča, medtem ko drugi del varuje patroljno bazo. Model zemljišča obsega samo zemljišče na cilju. Z območjem delovanja je moštvo patrolje že seznanjeno. Vojaki lahko sami v mislih ponavljajo postopke na cilju ali pa se o njih pogovarjajo in uporabljajo model zemljišča na cilju. Pripravljalno streljanje se v patroljni bazi ne izvaja. Pred odhodom na nalogo se preveri le tehnična brezhibnost orožja. Če del patrolje zapusti patroljno bazo

*Izdaja bojnega povelja
v patroljni bazi*

in odide na nalogo, se po potrebi prilagodi postavitve krožnega zavarovanja. Povelja so kratka, kolikor je le mogoče. Najprimernejše je dopolnilno povelje. Če ne gre za bistvene spremembe v povelju, lahko poveljnik patrolje ob modelu zemljišča izda povelje samo poveljnikom oddelka in drugim ključnim posameznikom, medtem ko je preostanek moštva na položajih. Poveljnikom oddelka mora poveljnik patrolje zagotoviti čas za izdajo povelja podrejenim. Če poveljniki oddelkov podrejenim izdajajo povelje ob modelu zemljišča, se krožno zavarovanje patroljne baze prerazporedi tako, da pokrije tudi sektor oddelka, ki ob modelu zemljišča sprejema nalogo. Potem ko se prvi oddelek vrne z izdaje povelja ob modelu zemljišča, ponovno zasede svoje položaje, krožno zavarovanje pa se prerazporedi. Če zahteva izdaja povelja prisotnost celotne patrolje, se moštvo približa in postavi zavarovanje samo na ključna mesta patroljne baze. Moštvo na zavarovanju prenesejo povelja poveljniki oddelka oziroma poveljnik patrolje.

10.11.8 ZAPUSTITEV PATRULJNE BAZE

Ko patroljna baza ni več potrebna, jo patrolja zapusti. Odstrani vse sledi, ki bi nasprotnika lahko opozorile na njeno prisotnost. Z zakritjem sledi mu prepreči tudi zasledovanje in možnost razkritja obstoja patroljne baze.

Pred zapustitvijo patroljne baze patrolja:

- zakrije vse sledi, ki lahko nasprotnika opozorijo na prisotnost patrolje,
- uniči vse izdelane zaklonilnike,
- zemljišče zapusti v stanju, ki daje vtis, da na njem ni bilo nikogar,
- če je mogoče, se izogne nočnemu premiku,
- če je mogoče, se patrolja premesti kot celota.

10.12 OPAZOVANJE

Tehniko opazovanja urimo zato, da bi hitreje zaznali znake iz okolja in bili pozorni na pojave, glasove in vonje. Vojaki morajo biti sposobni, da ponoči in podnevi presodijo razdaljo, na kateri se sliši hrup neke dejavnosti. Prav tako morajo določiti razdaljo, na kateri se vidi pojav ali svetloba nekega svetlobnega vira. Čeprav so tabele prepoznavanja objektov na določenih razdaljah že izdelane, mora vojak prepoznati določene zvoke in signale tudi v praksi. Opazovanje ni samo večšina, ki se izvaja na opazovalni točki, temveč je nenehna vojakova dejavnost in sestavni del krožnega zavarovanja voda. Tudi sektorji opazovanja, ki so določeni vsakemu posamezniku med premikom v formaciji voda, se prekrivajo in povečujejo možnost odkritja nasprotnika.

Vojak med opazovanjem

10.12.1 TEHNIKE OPAZOVANJA

Ločimo dve tehniki, in sicer tehniko hitrega opazovanja in tehniko natančnega opazovanja.

10.12.1.1 TEHNIKA HITREGA OPAZOVANJA

Za opazovanje se uporablja daljnogled. Območje opazovanja je razdeljeno na sektorje. Gre za zelo hiter nadzor območja z bežnim pogledom na vnaprej določene točke v določenem sektorju opazovanja. Na posamezni točki si opazovalec ne vzame časa, da bi natančno opazoval njeno bližnjo okolico. Tehnika hitrega opazovanja je učinkovita zaradi občutljivosti oči na kakršen koli premik v sektorju opazovanja. Ta tehnika izkorišča sposobnost perifernega opazovalčevega vida.

10.12.1.2 TEHNIKA NATANČNEGA OPAZOVANJA

Če opazovalec ni uspešen pri hitrem opazovanju, uporabi sistematično tehniko natančnega opazovanja. Pri opazovanju uporablja daljnogled. Opazovati začne zemljišče, ki mu je najbližje, saj je zanj tudi najnevarnejše. Opazuje 50 metrov levo in desno od mesta, kjer stoji. Določeni sektor opazuje z leve proti desni. Na desnem robu sektorja prenese pas opazovanja višje proti nasprotniku, da se prekriva s predhodnim pasom opazovanja. Z opazovanjem nadaljuje od desne proti levi in ponavlja opisani postopek. V pasovih opazujemo vse do oddaljene meje opazovanja. Pri prvem opazovanju je mogoče, da opazovalec ne opazi ničesar, zato je treba opazovanje večkrat ponoviti.

10.12.2 ČUTILA IN ZAZNAVANJE

Sposobnost in zmožnost vojaka, da učinkovito uporabi svoja čutila, sta bistveni za uspešno izvidovanje in opazovanje. Tehnična oprema dopolnjuje čutno zaznavanje opazovalca in prispeva k preglednejšemu dojemanju taktičnega položaja. Čutila, ki so pomembna za izvidnika, so vid, sluh, dotik in voh.

a) Vid

Vojak vidi:

- nasprotnika, vozila, letala in druga sredstva,
- nenadno in neobičajno premikanje,
- dim ali prah,
- neobičajno vedenje domačih in divjih živali,
- dejavnost in vedenje lokalnega prebivalstva,
- sledi vozil in pešcev,
- znake nasprotnikove prisotnosti,
- poškodovano vegetacijo (trava, grmovje, listje na tleh ipd.),
- blisk iz cevi, baterijske svetilke, luči, žaromete, ogenj in odsev,
- količino in vrsto odpadkov,
- drugo.

b) Sluh

Vojak sliši:

- hrup motorja ali gosenic,
- glasove,
- kovinske zvoke,
- pok iz orožja (vrsta orožja),
- nenadno in neobičajno tišino ter mir,
- korake in premikanje,
- prelet letal in helikopterjev,
- drugo.

c) Dotik

Vojak čuti:

- toploto kurišča,
- sveže sledi (z otipom),
- nevarnost.

č) Vonj

Vojak zavoha:

- izpuh vozil,
- izgorevanje naftnih derivatov,
- kuhanje hrane,
- razkrajajočo se hrano in odpadke,
- razkrajajoča se človeška trupla,
- razkrajajoče se poginule živali,
- človeške iztrebke,
- ogenj,
- milo, sredstva za osebno higieno,
- novo vojaško opremo,
- drugo.

10.12.3 INDIKATORJI TARČ

Indikatorji tarč so vsi pojavi, ki jih povzročimo namerno ali nenamerno, posledica tega pa je, da nas je opazil nasprotnik.

Indikatorji tarč so lahko:

- odblesk,
- nepravilno ali neprimerno maskiranje,
- premik,
- silhueta,
- hrup,
- odtisi stopal oziroma sledi,
- splašene živali,
- odpadki,
- drugo.

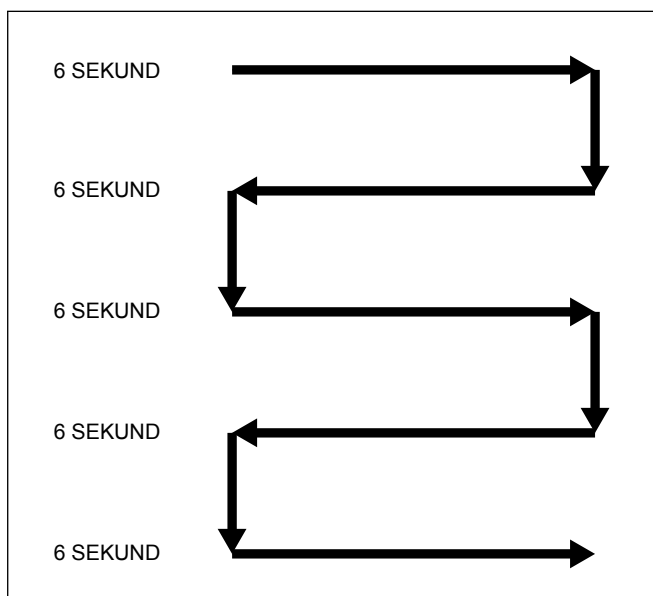
10.12.4 OPAZOVANJE PONOČI IN V RAZMERAH ZMANJŠANE VIDLJIVOSTI

Tema vpliva na čut za zaznavanje smeri, zvoka in vonja. Izostritev teh sposobnosti zahteva urjenje. Vojaki morajo vedeti, kako deluje nočni vid, da bi ga znali kar najbolje uporabiti.

10.12.4.1 PRILAGODITEV NA TEMO

Nočna prilagoditev je proces, s katerim človeško telo poveča občutljivost oči na nižjo stopnjo osvetlitve. Prilagoditev na temo je prvi korak k najboljši uporabi nočnega vida. Vsak posameznik se drugače prilagaja na temo. *Nočno skeniranje* omogoča vojaku, da premaga fiziološke omejitve svojih oči. Prav tako lahko zmanjšuje tudi nočne privide. Tehnika vključuje usmerjanje pogleda od leve proti desni navzdol ali od desne proti levi navzdol, hkrati pa počasi skeniramo temo na območju opazovanja pred seboj, kot prikazuje *shema 51*. Ponoči se moramo izogibati neposrednemu pogledu v slabo vidni objekt

in poskušati potrditi njegovo prisotnost. Oči se prilagodijo temi v približno 30 minutah. V tem času se zenice razširijo, občutljivost oči pa se poveča za 10.000-krat, po tem času pa ne dosti več. Negativni vpliv na nočno prilagoditev ima nenadna močna svetloba, kot so prižgana vžigalica, avtomobilski žaromet, baterijska svetilka ipd. Nočna prilagoditev se v tem primeru obnovi šele v 45 minutah. Pred odhodom na nalogo se mora moštvo uriti v nočnem opazovanju. Uporaba nočnih opazovalnih naprav lahko adaptacijo pospeši. Če vojak sname nočno opazovalno napravo, potem ko so se njegove oči že privadile na temo, se ponovno prilagodijo v dveh minutah. Razlikovanje barv je ponoči zmanjšano. Ponoči je mogoče razlikovati le med svetlejšimi in temnejšimi barvami, kar je odvisno od odbite svetlobe s površine. Ostrina nočnega vida je ponoči bistveno zmanjšana, saj predstavlja samo 1/7 ostrine, ki jo oko razvije podnevi. Ponoči lahko vojak prepozna le velike predmete. Prepoznavanje objektov ponoči je omejeno na linije in oblike. Globinski vid je ponoči prav tako omejen.

Shema 51: Tehnika nočne prilagoditve vida

10.12.4.2 NESREDIŠČNO OPAZOVANJE

Neposredno direktno opazovanje objekta je ponoči neučinkovito. To je posledica nočne slepe pege, ki nastane med slabo osvetlitvijo. Pri nesrediščnem opazovanju gre za najučinkovitejšo tehniko nočnega opazovanja. Neposredno opazovani objekt se pri zmanjšani svetlobi zdi nejasne in spreminjajoče se oblike. Če pa je oko osredinjeno na različne točke okoli objekta (5–10 stopinj pod objektom, nad njim ali stran od njega), bo periferni vid opazovalcu prikazal resnično sliko objekta.

10.12.4.3 UČINEK ZLITJA Z OKOLICO

Čeprav vojaki urijo tehniko nesrediščnega opazovanja, se po več kot tri sekunde dolgem zrenju v neko točko objekt izgubi v ozadju. Tedaj z očesom premaknemo točko opazovanja drugam in tako ohranjamo sliko objekta na območju perifernega vida.

10.12.4.4 OBLIKA IN SILHUETA OBJEKTA

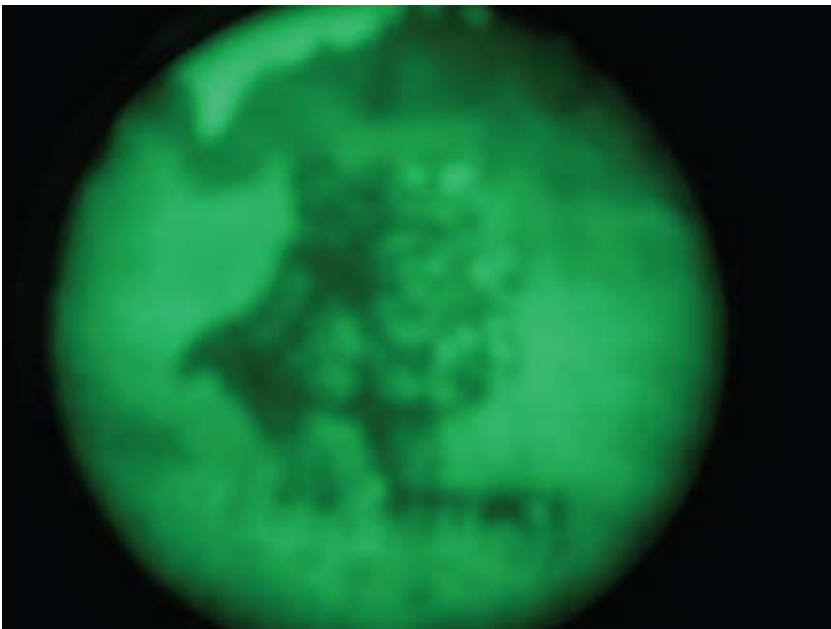
Ostrina vida je ponoči bistveno zmanjšana, zato moramo objekte prepoznati po njihovi obliki ali silueti. Poznavanje oblik in silhuet objektov na območju operacije bo to tehniko naredilo učinkovitejšo.

10.12.5 NOČNE OPAZOVALNE NAPRAVE

Nočne opazovalne naprave lahko vojaku pomagajo, vendar zmanjšujejo občutljivost sluha, vonja in drugih čutil zaradi zbranosti, ki jo zahteva delo z nočno opazovalno napravo. Poveljujoči morajo vojake izuriti, da bodo ponoči uporabljali vsa čutila. Prav to je razlog, da nekaterih vojakov namerno ne opremimo z nočnimi napravami, zato da bi lahko učinkovito uporabili druga čutila, katerih uporaba je ponoči prav tako nepogrešljiva.

*Pripadnik patrolje
na položaju
s pripravljeno nočno
opazovalno napravo
LORIS*

*Prepoznavanje
nasprotnika z nočno
opazovalno napravo*

10.12.5.1 UPORABA NOČNIH OPAZOVALNIH NAPRAV

Poveljnik patrolje načrtuje uporabo nočnih opazovalnih naprav podobno kot pri določanju prekrivajočih se sektorjev ognja in opazovanja posameznikom med premikom oziroma v krožnem zavarovanju. V tem primeru gre za sektorje opazovanja z nočnimi opazovalnimi napravami. Določeni so tako, da uspešno pokrivajo odločilne točke na smeri premika. Termovizijske naprave se uporabljajo na večjih razdaljah, še posebno v smereh, ki niso dobro pokrite z ognjem. Laserske namerilne naprave se v kombinaciji z nočnimi opazovalnimi napravami na izpostavljenih prednjih položajih lahko uporabijo za označevanje tarč. Kombinacija nočnih opazovalnih naprav in infrardečega označevalnega streliva lahko pospeši prenos ognja na cilje. Oblikovanje tričlanskih ognjenih skupin lahko pospeši prepoznavanje nasprotnika in poveča ubojno moč voda, in sicer tako, da:

- en vojak ne uporablja nočnih opazovalnih naprav, izkorišča pa učinke nočne prilagoditve in druge tehnike ter čutila. Odgovoren je predvsem za varnost neposredno pred seboj;
- en vojak uporablja lasersko namerilno napravo, ki je nameščena na avtomatski puški v kombinaciji z nočno opazovalno napravo, nameščeno na čeladi, kar omogoča hitro identifikacijo in uničenje cilja;
- en vojak uporablja nočno opazovalno napravo za opazovanje na večji oddaljenosti na smeri premika.

Tehnološki razvoj je omogočil uporabo visoko razvite opreme za nočno opazovanje, ki se lahko uporablja v kombinaciji z opremo za označevanje ciljev. Sicer mora poveljnik patrulje pri načrtovanju nočne akcije upoštevati tudi splošne vplive teme in spremenjenega biološkega ritma na vojake. Zaskrbljenost vojakov se bistveno poveča pri izvedbi nočnih operacij. Utrujenost moštva je najvišja med tretjo in šesto uro zjutraj. Zora in mrak ustvarjata lažen občutek varnosti, ki pa mu je podvržen tudi nasprotnik. Pomanjkanje spanja zelo učinkuje na človeško telo, zato načrtujejo poveljujoči pred nalogo zadostno količino počitka in spanja za celotno moštvo.

Dejavniki, ki lahko vplivajo na kakovost nočnega opazovanja:

- premajhna ali prevelika količina vitamina A,
- mraz,
- utrujenost,
- narkotiki, tobak in alkohol,
- glavobol,
- izpostavljenost močni svetlobi.

10.13 OPAZOVALNICA

Opazovalnica je položaj, s katerega vojaki opazujejo in poslušajo, ali je nasprotnik dejaven na nekem območju opazovanja. Opazovalnica je lokacija na zemljišču. Lahko je maskirana in zaščitena pred vremenskimi vplivi ter prirejena za bivanje za daljše obdobje. Vod organizira opazovalnico glede na vrsto naloge ali po povelju poveljnika čete. Vod, ki je postavil eno ali več opazovalnic, je v bližini opazovalnice v krožnem zavarovanju. Vojaki so na počitku ali opravljajo druge naloge. Smer premika na opazovalno točko je znana celotnemu moštvu, menjave moštva na opazovalni točki pa zapuščajo krožno zavarovanje na točno določenem mestu.

10.13.1 NAČELA

Pri načrtovanju opazovalnice upošteva poveljnik patrulje več dejavnikov:

a) Izbira položaja

Poveljnik patrulje določi širšo lokacijo za opazovalnico, poveljnik oddelka pa poišče njeno najprimernejšo mikrolokacijo. Položaj opazovalnice mora omogočati dober pregled nad območjem opazovanja, prednosti zemljišča (prikritost in zaklonjenost opazovalca) in biti v učinkovitem dosegu neposredne ognjene podpore voda.

b) Opazovanje

Po določitvi lokacije opazovalnice poveljnik patrulje določi meje opazovanja. Opozori tudi, na kaj morajo biti opazovalci posebej pozorni. Opazuje se lahko neko območje, verjetna smer pristopa, posebna lokacija ali referenčna točka. Položaj opazovalnice omogoča minimalno prilagajanje v okoliščinah zmanjšane vidljivosti.

c) Prikritost in zaklonjenost

Zahteva po dobrem sektorju opazovanja včasih izključuje možnost uporabe položaja, ki je prikrit in zaklonjen. Nikdar ni dobro uporabiti zgolj ene ali druge možnosti, temveč poiskati rešitev, ki bo zadovoljila obe zahtevi.

Pri izbiri položaja je treba upoštevati:

- ne izbiraj zelo opaznih položajev (vrhov hriba ipd.),
- ne izberi položaja v bližini lahko prepoznavnih značilnosti zemljišča (vodni stolp, najvišja zgradba ipd.),
- ne uporabljaj smeri pristopa, ki poudarijo silhueto,
- uporabi prikrito in zaklonjeno smer premika do opazovalnice in iz nje.

Dobro maskiran položaj opazovalnice

Vhod v opazovalnico

č) Komunikacija

Vojaki poveljniku patrolje poročajo o vsem, kar so videli in opazili. Dobra rešitev za prenos poročil je žična komunikacija. Na opazovalnici se lahko uporabijo radijska sredstva zvez. Če ni druge možnosti, prenaša poročila kurir. Standardni operativni postopek voda določa, kako pogosto se preverja zveza med opazovalnico in vodom. Če je zveza prekinjena, določi poveljujoči vedno dva vojaka, da preverita situacijo. Eden varuje, medtem ko drugi ugotavlja vzrok prekinitve komunikacije z opazovalnico. Moštvo za odpravo okvare se približuje opazovalnici vedno pazljivo, saj je mogoče, da jo je zasedel nasprotnik.

d) Posedanje opazovalnice

Na opazovalnici sta vedno vsaj dva vojaka. Če se moštvo na opazovalnici dlje časa ne bo zamenjalo, se lahko za opazovalnico določi celotna ognjena skupina. Vojaki si pripravijo zaklone na opazovalnici za primer napada na opazovalnico. Poleg tega ima vsak izmed njih urejen tudi zaklon v krožnem zavarovanju voda, če bi ga z opazovalnice umaknili oziroma zamenjali z drugim vojakom.

e) Splošna navodila

Na opazovalnici moštvo izmenjuje razpoznavne znake, in sicer reklo, geslo ter tekoče geslo. Opazovalci morajo vedeti, kdaj lahko streljajo na nasprotnika in kdaj ne, kdaj se opazovalnica umakne, kdaj pride zamenjava in kakšen je postopek, če je prekinjena komunikacija z vodom.

f) Oprema

Moštvo uporablja pri delu na opazovalnici daljnogled, kompas, nočne opazovalne naprave, signalna pirotehnična sredstva, komunikacijska sredstva, svinčnik, dnevnik opazovanja in dnevnik poročanja. V dnevniku opazovanja se vodijo rubrike: številka opazovalnice, koordinate opazovalnice, zaporedna številka, čas opazovanja, datum, čas in koordinate nekega dogodka na območju opazovanja in kdo je bil obveščen. Če opazujemo širše območje, se na zadnjo stran dnevnika nariše tudi njegova skica.

10.13.2 POSTOPKI NA OPAZOVALNICI

Potem ko je opazovalnica postavljena in vojaki poznajo dolžnosti, en vojak opazuje in zapisuje opažanja, medtem ko drugi opravljajo te dejavnosti:

- postavijo zavarovanje in naprave za zgodnje opozarjanje;
- uredijo zaklone, izdelajo skico opazovanja, določijo cilje za uporabo minometnega ognja (referenčne točke, razdalje, smeri ipd.);
- ob dogovorjenem času preverjajo zvezo;

- menjajo opazovalce na vsakih 20–30 minut. Pozornost opazovalca namreč po tem času začne upadati. Pogostnost menjave je odvisna od fizičnega stanja vojakov, vremenskih razmer, morale, razpoložljivega števila vojakov in vrste naloge;
- izmenjujejo podatke z opazovalci. Umaknejo se z opazovalnice, kot je dogovorjeno ali ko obstaja nevarnost zajetja opazovalcev. Vojaki na opazovalnici pravočasno obvestijo poveljnika patrolje, da se vračajo k vodu in po potrebi zahtevajo podporo minometnega ognja. Poveljujoči obvestijo moštvo, ko se menjajo opazovalci in ko se opazovalnica umakne.

10.14 VOJAŠKA SKICA

Skice so pomemben vir informacij. Vojaku pomagajo hitro določati cilje in pomembnejše točke. Vojaška skica se uporablja za zapis informacij o terenu in objektih, ki niso prikazani na topografski karti. Bistveno dopolnjujejo operativno sliko oddelka za obveščevalne zadeve in zelo prispevajo k učinkoviti izvedbi naloge druge lastne enote. Gre namreč za to, da je z vojaške skice mogoče prepoznati različne podrobnosti (ovire, število vrat, smeri pristopa do objekta ipd.), ki poveljujočemu enote, ki bo opravila nalogo na opazovanem objektu, omogočijo natančnejše načrtovanje. Vojak lahko v vlogi opazovalca nekega objekta uporabi standardiziran plastificirani obrazec, ki ga izpolnjuje z vodoodpornim pisalom, izdelan pa je v formatu, ki ga lahko spravi v žep (*priloga K*). Vojaška skica se izdelava v dveh izvodih. Enega preda vojak drugemu, ki ga zamenja, ali nadrejenemu, drugega pa zadrži zase. Če se objekt opazuje dlje časa in se na isti točki opazovanja izmenjujejo posamezni opazovalci ali skupine, se poleg skice vodi tudi dnevnik opazovanja. Ločimo tri vrste skic, in sicer panoramsko, topografsko in skico sektorjev ognja.

Vojak na položaju pri risanju vojaške skice

10.14.1 PANORAMSKA SKICA

Panoramska skica je skica zemljišča ali objekta iz perspektive, kot jo vidi opazovalec s točke opazovanja. Prikazuje podrobnosti objekta opazovanja.

Na obrazcu za izdelavo panoramske skice se izpolnijo te rubrike:

- ime, priimek, čin in enota avtorja skice,
- opombe (dodatne informacije, pomembna pojasnila ali legenda simbolov in točk, označenih na skici),
- ime skice,
- koordinate položaja opazovanja,
- vremenske razmere,
- magnetni azimut, izmerjen skozi sredino objekta opazovanja,
- številka skice in merilo,
- datum in čas izdelave.

V prostor na obrazcu, ki je namenjen skici, se nariše skica:

- Najprej je treba določiti, kaj bomo narisali. Nato vrišemo linije, ki so v naravi večinoma ravne, jasno prepoznavne in določajo meje opazovanega območja (linija hribov, gozda ipd.).
- Na skico vrišemo pomembne lastnosti zemljišča in izpustimo manj pomembne, ki bi lahko naredile skico nejasno. Ne vrisujemo ospredja. Pri risanju ne uporabljamo simbolov. Ne rišemo posameznih dreves. Podrobnosti rišemo samo, če imajo taktično vrednost.
- Izberemo najopaznejšo točko na zemljišču. Izmerimo azimut in razdaljo od mesta opazovanja do točke in ju vpišemo na skico.
- Ne vrisujemo nečesa, kar se z zemljišča zlahka odstrani (parkirano vozilo, skupina vojakov ipd.).
- Rišemo v perspektivi. Skico narišemo tako, kot sami vidimo sliko v naravi. Določimo "točke izginjanja" na območju, ki ga rišemo. Vzoredne horizontalne linije se sekajo v neki točki na obzorju, pravimo da "izginjajo". Vzoredne linije, ki tečejo navzdol, stran od opazovalca, se stekajo v točki pod obzorjem. Vzoredne linije, ki tečejo navzgor, stran od opazovalca, se stekajo v točki nad njim. Vzoredne linije, ki se oddaljujejo na desni in levi, se prav tako stekajo v neki točki.
- Izdelano skico lahko uporabimo za hitro označevanje in določanje razdalj do ciljev ali pa jo priložimo poročilu patrolje.
- Skica je realna slika zemljišča, zato vanjo ne vrisujemo stvari, za katere samo predvidevamo, da obstajajo za nekim nevidnim poljem.
- Dobro izdelana panoramska skica opazovanega objekta nastane samo s predhodno pogosto izdelavo v vseh zemljiščnih in vremenskih razmerah.

10.14.2 TOPOGRAFSKA SKICA

Topografska skica je prikaz nekega območja z uporabo standardnih topografskih in taktičnih simbolov. Legendo posameznih simbolov vrišemo zunaj okvirja skice ali na hrbtno stran. Na skici označimo lokacije najpomembnejših objektov. Skica prikazuje območje, kot bi ga opazovali iz zraka. Gre za opisovanje širšega območja opazovanja in pri tem za kar se da natančen prikaz realne razdalje in kotne vrednosti med objekti na zemljišču. Za izdelavo topografske skice se lahko uporabi standardiziran plastificiran obrazec (priloga K). Na obrazcu topografske skice se izpolnijo enake rubrike kot pri izdelavi panoramske skice, v skico pa vrišemo še kotne vrednosti in razdalje do posameznih objektov opazovanja.

10.14.3 SKICA SEKTORJEV OGNJA

Sistem ognja v patrolji se vedno načrtuje. Skice sektorjev ognja so pomemben vir informacij o zemljišču pred položajem in določajo sektor ognja oziroma glavno smer delovanja. Na skico sektorja se vrisujejo standardni topografski in taktični simboli. Skica se lahko nariše na plastificiran papir z vodoodpornim pisalom. Skico lahko uporabi vojak, ki je zamenjal vojaka na položaju, in nanjo po potrebi vriše še dodatne informacije. Moštvo patrolje

izdeluje skice predvsem v zasedi, na opazovalnici ali v patroljni bazi. Posamezni vojaki in posadke na orožju narišejo skice sektorja ognja, ki jim je določen. Poveljniki oddelkov izdelujejo skice za sektorje oddelkov, vodje ognjenih skupin pa za sektorje ognjenih skupin. Poveljnik patrolje prouči skice poveljnikov oddelka in vodij skupin ter preveri skladnost sektorjev z njegovim namenom. Po potrebi določi nove sektorje ali odpravi pomanjkljivosti. Izdelane skice vključijo poveljnik patrolje v svojo skico sektorja za celotno patroljo in pripravi poročilo za poveljnika čete. Dobra in natančno izdelana skica prispeva k boljšemu načrtovanju in nadzoru ognja v vođu.

10.14.3.1 SKICA SEKTORJEV OGNJA V ODELKU IN OGNJENI SKUPINI

Poveljniki oddelkov in vodje ognjenih skupin narišejo po dva izvoda skice sektorjev ognja. Enega predajo poveljniku patrolje, drugi pa ostane poveljujočemu.

Poveljniki oddelkov in vodje ognjenih skupin narišejo skico svojega sektorja v kar se da natančnem merilu, ki vsebuje te informacije:

- pomembne značilnosti zemljišča in razdaljo do njih ter označbo strani neba,
- osnovne položaje,
- meje sektorja in glavne ter rezervne sektorje vsakega položaja,
- črto končnega zaščitnega ognja in glavno ter pomožno smer delovanja za mitraljeze,
- črto končnega zaščitnega ognja in glavno ter pomožno smer delovanja za puškomitraljeze,
- črto končnega zaščitnega ognja in glavno ter pomožno smer delovanja za bombomete,
- vrsto orožja na vsakem položaju,
- referenčne točke in ciljne referenčne točke,
- lokacije opazovalnic in opazovalnih točk,
- mrtve prostore,
- ovire,
- črto največjega učinkovitega dometa¹⁷ (ČNUD) za vsa orožja,
- črto največjega učinkovitega dometa za protioklepno orožje,
- cilje za neposredno ognjeno podporo.

10.14.3.2 SKICA SEKTORJA VODA

Poveljniki oddelkov in vodje ognjenih skupin predajo skice poveljniku voda. Ta jih vključijo v skico sektorja voda. Skica sektorja voda kolikor je mogoče ustreza merilu in vključuje seznam ciljev posrednega in neposrednega ognja. Poveljnik voda izdelava dva izvoda skice. Enega preda poveljniku čete, drugega pa zadrži zase.

Poveljnik voda izdelava skico sektorja voda v čim bolj natančnem merilu, ki vsebuje te informacije:

- meje sektorja, osnovne in rezervne sektorje ognja oddelkov,
- osnovne, rezervne in dodatne položaje oddelkov,
- točke vkrcanja,
- glavne in pomožne smeri delovanja mitraljezov, puškomitraljezov in protioklepnega orožja,
- črto končnega zaščitnega ognja za mitraljeze in puškomitraljeze,
- črto največjega učinkovitega dometa za vsa orožja,
- lokacije opazovalnic in opazovalnih točk,
- ciljne referenčne točke,
- lokacije in vrste eksplozivnih sredstev in drugih ovir,
- ciljne referenčne točke in črto končnega zaščitnega ognja za posredno ognjeno podporo,
- prednostne cilje ključnih orožij in posadk,
- smeri neba in izdelovalca skice.

¹⁷ *Maximum Engagement Line (FM 3-21.9, vol.-2, The Sbc Infantry Rifle Platoon and Squad: 2002).*

10.15 HELIKOPTERSKI PREVOZ

Prednosti prevoza s helikopterjem so hiter premik na območje operacije, presenečenje, ohranjanje fizične in psihične moči moštva, dvig morale moštva, dostop do sicer težje dostopnih lokacij, ognjena podpora, hitra in zanesljiva oskrba ter hitra premestitev enot. Pristanek ali prelet helikopterja je hrupen in opazen, kar lahko pritegne pozornost nasprotnika. Če helikopter pristane, lahko nasprotnik opazi, kako velika je neka enota, kje je, kako je opremljena in v katero smer se je premaknila. Pehotni vod lahko sodeluje pri helikopterskem desantu ali napreduje ob podpori bojnih helikopterjev. Helikopterji lahko patroljo oskrbujejo ali pa evakuirajo ranjene, mrtve in vojne ujetnike. Bojni helikopterji lahko nudijo patrolji ognjeno podporo. Patrolja lahko načrtuje uporabo helikopterjev, vendar poveljnik patrolje pri tem upošteva posebnosti in omejitve helikopterskega prevoza. Poveljnik patrolje načrtuje lokacije osnovnih in rezervnih pristajališč za helikopterje.

10.15.1 IZBIRA LOKACIJE ZA PRISTAJALIŠČE

Načela pri izbiri lokacije za pristajališče se sicer upoštevajo, vendar je v praksi pogosto težko izpolniti vse zahteve. Tehnične zmogljivosti helikopterjev v mirnodobnem času niso skoraj nikoli popolnoma izkoriščene, vendar bi piloti med vojaškimi operacijami od helikopterjev zahtevali precej več kot v miru.

a) Velikost pristajališča

Upošteva se premer rotorja glede na vrsto helikopterja. Na razdalji, krajši od predpisane za določen tip helikopterja, ne sme biti ovire ali drugega helikopterja (gre za razdaljo od sredine krožnice, ki jo določa dolžina rotorja), in sicer:

- Bell 206 Jet Ranger - 25 m,
- UH1, AH1, Bell 412 - 35 m,
- Bell UH60, AH64, Cougar AS 532 - 50 m,
- Tovorni helikopterji - 80 m.

Ponoči se predpisane dimenzije povečajo za štirideset odstotkov.

b) Površina pristajališča

Izogibati se je treba površinam, ki so lahko nevarne (mehka podrast, globok sneg, velike skale ipd.).

c) Gostota zraka

Gostota zraka je odvisna od nadmorske višine, temperature in vlažnosti. V redkejšem zraku je treba pripraviti ustrezno večje pristajališče. To je treba upoštevati še posebno v visokogorju, kjer sposobnosti letenja poleg redkega zraka zmanjšujejo tudi vrtinčasti vetrovi.

č) Naklon pristajališča

Naklon zemljišča določa način pristanka helikopterja, in sicer:

- 0–6 %: pristanek proti naklonu,
- 7–15 %: pristanek pravokotno na naklon,
- 15 %: ne pristane, ampak lebdi nad naklonom.

d) Ovire

Upošteva se načelo 1: 10 (to pomeni, da bi za oviro, visoko 10 m, potrebovali 100 m prostora od ovire do točke pristanka helikopterja). Ovire ponoči označimo z rdečo lučjo, podnevi pa z rdečimi trakovi. Ovir ne označujemo, če obstaja verjetnost, da tako označeno pristajališče opazi nasprotnik. Na splošno bo helikopter potreboval podnevi manj prostora za pristanek kot ponoči.

e) Prihod helikopterja

Smer pričakovanega prihoda helikopterja je v veter (veter piha v sprednjo stran helikopterja) in vzdolž najdaljše stranice pristajališča. Če veter ni močnejši od 18 km/h, ni potrebe, da bi helikopter pristal točno v tej smeri.

f) Tovor

Ob pristajališču se načrtuje prostor za tovor. Več, kot je tovora, več je treba imeti prostora za njegovo vkrčavanje ali izkrčavanje.

g) Zavarovanje pristajališča

Vsako pristajališče mora biti pred pristankom helikopterja ustrezno zavarovano.

Moštvo patrolje v zavarovanju pristajališča

Lahko uporabimo tudi dimni signal, ki ga postavimo nižje od točke pristajanja, vendar tako, da dim ne prekriva točke pristajanja. Dim pritegne pilotovo pozornost in kaže smer vetra.

Določanje smeri vetra z označevalnim trakom

Označevanje pristajališča z dimom

10.15.2 OZNAČEVANJE LOKACIJE ZA PRISTAJALIŠČE

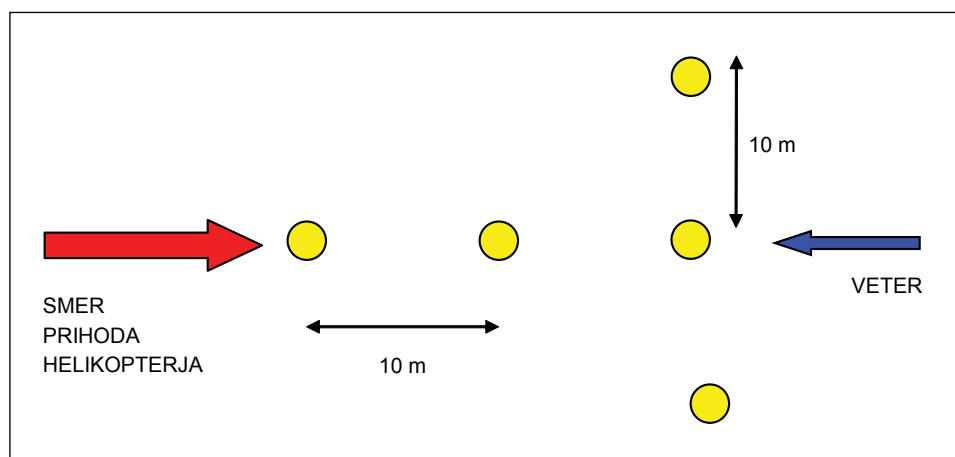
Podnevi usmerja helikopter vojak, ki uporablja ustrezne ročne signale za usmerjanje. Na bližnji grm privežemo z enim koncem tri metre dolg označevalni trak, da pilot helikopterja lažje določi smer vetra.

Na tleh lahko, z označevalnimi trakovi ali priročnimi sredstvi, kot je na primer smrečje, označimo črko H z dimenzijami 15 x 10 metrov. Na zasneženi površini je takšna oznaka obvezna, da lahko pilot presodi oddaljenost od tal.

Označevanje pristajališča s smrečjem

Ponoči z rdečimi lučmi na tleh označimo črki T ali Y (*shema 52*). Za označitev lahko uporabimo tudi različne vire infrardeče svetlobe ali bakle z omejitvami, ki jih zahteva maskirna disciplina. Na enak način lahko tudi podnevi s priročnimi sredstvi označimo mesto za pristane helikopterja.

*Shema 52:
Označevanje mesta
pristanka helikopterja*

Vojak za usmerjanje pričaka helikopter 30 metrov pred točko pristajanja. Če taktična situacija ne dopušča, se vojak za usmerjanje helikopterja ne uporabi, poveljnik patrulje pa zagotovi učinkovito zavarovanje pristajališča in izdelava načrt za hitro vkrcanje moštva v helikopter.

Več o signalih za usmerjanje helikopterja opisuje poglavje Vrste signalov. V *prilogi B* so prikazani nekateri osnovni signali za usmerjanje helikopterja ter transport zunanjega tovora.

*Usmerjanje
helikopterja*

10.15.3 VKRCANJE IN IZKRCANJE IZ HELIKOPTERJA

Pri načrtovanju helikopterskega prevoza upoštevamo okoliščine, v katerih poteka transport. Način vkrcanja in izkrcanja je določen v standardnem operativnem postopku voda. Gre lahko za več kombinacij. Eno je vkrcanje v varnem zaledju svojih sil in izkrcanje v neki situaciji, v kateri lahko pride do stika z nasprotnikom. V prvem primeru se moštvo vkrcava v helikopter z leve oziroma desne strani, odvisno od števila in razporeditve vrat na helikopterju.

Pred prihodom helikopterja se območje pristajališča zavaruje, običajno s štirih strani. Vojak, ki usmerja pristanek, je na svojem mestu. Moštvo patrolje z opremo je na zbirnih območjih v bližini pristanka. Moštvo pričakuje znak za vkrcanje v helikopter v eni ali dveh kolonah na varni oddaljenosti od točke pristajanja.

*Moštvo patrolje
v pripravljenosti
za vkrcanje
v helikopter*

Moštvo, ki se vkrcava, je razdeljeno v skupine. V vsaki je določen poveljujoči leta. Vrstni red letenja skupin je znan. Če se patrolja premakne z enim helikopterjem, ki opravi več letov, je določeno, s katerim letom gre katera skupina. Če se patrolja premakne z več helikopterji v enem letu, je določeno, v kateri helikopter se vkrca katera skupina. Glede na vrsto helikopterja in razporeditev vrat se lahko moštvo vkrca z ene ali obeh strani ali pa od zadaj, če ima helikopter izkrcevalno ploščad. Pomembno je tudi, koliko moštva in opreme lahko helikopter dvigne, kako zmogljiv je v manevru, koliko vrat ima in kako se odpirajo, kakšna je razporeditev sedežev, za kakšen prevoz je helikopter namenjen ipd. Za vsak let se predhodno izdelata popis vkrčanega moštva, opreme in oborožitve. Popis se izdelata v dveh izvodih. Po en izvod popisa vsakega leta poveljnik patrolje preda v nadrejeno poveljstvo. Zbirna območja imajo svoje krožno zavarovanje. Pred vkrcajem se predstavijo varnostni ukrepi in preveri kompletnost opreme. Mesto poveljnika patrolje ali poveljujočega v helikopterskem transportu je poleg pilota. Z njim uskladi koordinate točke pristanka. Nad točko pristanka poveljnik patrolje prepozna lokacijo izkrcanja (če je mogoče) in pilotu potrdi pristanek.

Vkrcaje v helikopter

Nasprotnik lahko obstreljuje helikopter tudi med letom do točke izkrcanja. V splošnem velja, da se moštvo v neki taktični situaciji izkrca naprej in desno oziroma levo v polkrogu pred helikopterjem. Razporeditev izkrcanega moštva je lahko tudi drugačna in je odvisna od smeri, iz katere preti moštvu ob izkrcanju nevarnost. Izkrcavanje poteka v nasprotnem vrstnem redu od vkrčavanja. Zadnji vojak vrata zapira, medtem ko jih prvi odpira. Moštvo se lahko izkrca tudi iz lebdečega helikopterja nizko nad tlemi ali v vertikalnem manevru.

Izkrcanje iz helikopterja

Helikopter med transportom zunanjega tovora

10.15.4 VARNOSTNI UKREPI

Pri helikopterskem prevozu se upoštevajo določeni varnostni ukrepi.

Upoštevati je treba naslednje:

- Helikopterju se vedno približujemo pod kotom od 90° do 45° v smeri pilot-zadnji rotor.
- Pred vkrcanjem ali izkrcanjem moštvo preveri, če so vsi deli uniforme in opreme pritrjeni, saj jih lahko vrtenje rotorja dvigne in odnese.
- Orožje je zaklenjeno, cevi pa so obrnjene v tla. Zaklenjenost oborožitve preverijo poveljujoči pred vkrcanjem v helikopter.
- Zadnji vkrcani vojak zapahne vrata in poroča: »Zadnji vkrcan!«.
- Moštvo se pred vzletom pripne z varnostnimi pasovi.
- Moštvo nosi zapete zaščitne čelade.
- Na predstavitvi varnostnih ukrepov pred vkrcanjem je prisotno celotno moštvo.

10.16 BOJNA PATRULJA

Bojna patrolja lahko izvaja ofenzivne naloge, kot so naskok, nadzor, zaseda, zaščita in vzdrževanje stika z nasprotnikom. Bojna patrolja je izurjena in opremljena za uničenje nasprotnikove žive sile, sredstev in objektov. Bojna patrolja lahko izvaja tudi izvidniške naloge. Informacije, zbrane med opravljanjem naloge, vodja patrolje v poročilu posreduje nadrejenim. Bojna patrolja je številčnejša in bolje oborožena kot izvidniška patrolja.

10.16.1 NAMEN BOJNE PATRULJE

Bojna patrolja je namenjena povzročanju materialne škode, uničenju žive sile nasprotnika, vzpostavitvi ali vzdrževanju ognjenega stika z nasprotnikom, preprečevanju njegovega dostopa na določeno zemljišče, zavajanju nasprotnika in iskanju njegovih položajev s ciljem ugotavljanja moči in vrste nasprotnikovih enot.

10.16.2 ORGANIZACIJA BOJNE PATRULJE

Bojna patrolja deluje v moči pehotnega voda. Vodja patrolje lahko uporabi za njeno organiziranje že obstoječe skupine v vodu. Bojno patroljo sestavljajo štiri skupine, in *sicer poveljstvo, skupina za podporo, skupina za napad in skupina za zavarovanje*. Poveljstvo patrolje je odgovorno za nadzor in delovanje patrolje. Skupina za podporo zagotavlja ognjeno podporo med premikom, napadom, umikom ali napredovanjem. Ognjeno podporo zagotavlja vsaki enoti, ki napada. Skupina za napad se spopade z nasprotnikom, uničuje sredstva, zajame nasprotnika in opravlja preiskave na cilju. Skupina za zavarovanje ščiti patroljo med premikom do cilja, izolira njegovo območje, zavaruje ciljno zbirno točko in varuje izmik patrolje.

10.16.3 OPREMA BOJNE PATRULJE

Bojna patrolja je oborožena in opremljena, kot je treba za izvedbo bojne naloge. Poleg druge opreme je oborožena s težjim avtomatskim orožjem, lahkim protiklepnim orožjem, večjo količino streliva, eksploziva in z ročnimi bombami. Zveza s poveljstvom je pomembna, ker je zelo verjetno, da bo potrebovala posredno ognjeno podporo. Za zvezo med posameznimi skupinami v patrolji se uporabljajo radijske naprave. Patrolja ne sme biti opremljena s preveliko količino opreme, ker ta zmanjšuje njeno zmožnost premika ali vpliva na izvedbo naloge.

10.16.4 NALOGE BOJNE PATRULJE

Bojna patrolja opravlja naloge, kot so naskok, nadzor, zaseda, zaščita in stik.¹⁸

¹⁸ RACES (*Raid, Ambush, Contact, Economy of force, Security: Infantry Squad Leader Course 5-99: 1999*).

10.17 NASKOK

Naskok velja za eno najtežjih nalog patrolje. Za uspešno izvedbo naskoka patrolja potrebuje dobro obveščevalno zagotovitev, posebno opremo, odlično vodenje in veliko urjenja. Če ni nujno, vodja patrolje ne spreminja prvotnega načrta. Pri naskoku gre za napad na cilje globoko na nasprotnikovem ozemlju. V nasprotju z zasedo je naskok dinamičen napad na statične omejene cilje. Namen naskoka je pridobivanje informacij o nasprotniku, uničenje ali zajetje njegovih zalog, uničenje enot, poveljniških mest, centrov zvez in nasprotnikove infrastrukture, lahko pa tudi vznemirjanje nasprotnika ali osvoboditev ujetnikov. Pri naskoku moramo upoštevati, da nasprotnik vzdržuje komunikacijo z enotami, ki mu lahko hitro pošljejo okrepiteve. Naskok se vedno konča z načrtovanim izmikom k svojim enotam. Vod lahko samostojno izvede naskok v podporo bataljonskim in brigadnim operacijam ali pa sodeluje pri naskokih v okviru čete. Pehotni oddelki ne izvajajo naskoka, lahko pa sodelujejo v naskoku, ki ga izvaja vod. Postopki pri naskoku so podobni postopkom v zasedi. Cilj naskoka je navadno zelo specifičen in se na zemljišču zlahka prepozna. Smer izmika po izvedbi naskoka se mora razlikovati od smeri premika k cilju. Naskok je napad s presenečenjem. Patrolja izvede naskok takrat, ko nasprotnik napad najmanj pričakuje, in sicer ob zmanjšani vidljivosti (sneženje, tema, megla, dež ipd.) ali iz nepričakovane smeri (iz dozdevno neprehodnih pristopov, kot so močvirja, skalovje ipd.). Značilnosti nenadnega napada so presenečenje, velika ognjena moč in silovitost. Naskok se izvede agresivno, odločno, z veliko ognjeno močjo na odločilnih točkah in veliko natančnostjo ognja.

Patruljo v naskoku sestavljajo skupine za zavarovanje, napad in podporo. Skupina za zavarovanje varuje hrbet enote ter smeri desno in levo od cilja. Moštvo skupine za zavarovanje je oboroženo z jurišnimi puškami, puškomitraljezi, sredstvi razpršno-usmerjenega delovanja, ročnimi bombami in ročnim protiklepnim orožjem. Naloga skupine za zavarovanje je, da zaustavi nasprotnikove okrepiteve in prepreči njegov pobeg s cilja. Skupina za podporo se postavi v sredino smeri naskoka na položaj, s katerega ima popoln nadzor nad ciljem. Moštvo skupine za podporo je oboroženo s težjim orožjem, kot so mitraljezi, ročne bombe in večnamenski ročni raketometi. Naloga skupine za podporo je, da po signalu za napad z močnim ognjem povzroči kar največ žrtev in škode na nasprotnikovi infrastrukturi. Močan ogenj in uničenje presenetita nasprotnika in povečata možnosti za uspeh skupine za napad. Ta se premakne čim bližje cilju na razdaljo, na kateri je nasprotnik ne more odkriti in na kateri ne ovira ognja skupine za podporo. Moštvo skupine za napad je oboroženo z jurišnimi puškami in po potrebi opremljeno s posebno opremo. Njegova naloga je, da uniči cilj, zajame zaloge ali osvobodi ujetnike. Skupina za napad je med izvedbo naskoka najbolj izpostavljena. V njej se določijo moštva za posebne naloge (moštvo za rušenje, za ravnanje z vojnimi ujetniki, za pregled mrtvih, za izvedbo dodatnih nalog ipd.).

10.17.1 IZVEDBA NASKOKA

Izvedba naskoka:

- a) Patrolja se v ciljni zbirni točki pripravi na izvedbo poveljniškega izvidovanja.
- b) Poveljnik patrolje določi posameznike, ki se mu pridružijo na izvidovanju (navadno poveljniki skupin, moštvo za opazovanje cilja, prednji opazovalec, vezist in moštvo skupine za zavarovanje). Del skupine za zavarovanje zavaruje ciljno zbirno točko.

Poveljnik patrolje med poveljniškim izvidovanjem upošteva:

- pred odhodom izda podčastniku voda navodilo za ukrepanje,
- določi točko prenehanja nadzora in kontrole,
- opazuje cilj in primerja razpoložljive informacije z dejanskim stanjem,
- določi položaje skupin, smeri pristopa do cilja in smeri izmika,
- postavi zavarovanje in moštvo za opazovanje cilja.

Skupina za zavarovanje varuje ciljno zbirno točko, zagotavlja pravočasno obveščanje, če bi se približal nasprotnik, zapre smeri pristopa k cilju in preprečuje nasprotnikov pobeg z območja cilja. Ko se skupina za zavarovanje premakne na svoj položaj, obvešča vodjo patrolje o vseh nasprotnikovih dejavnostih. Ogenj odpre le, če je skupina odkrita ali po povelju vodje patrolje.

- c) Po vrnitvi v ciljno zbirno točko poveljnik patrolje spremeni načrt samo, če je zares nujno, in sicer:

- določi potrebne ukrepe nadzora (linija napredovanja, cilji, meje, linija naskoka ipd.);

- vse premike uskladi tako, da skupine bolj ali manj istočasno dosežejo svoje položaje. Ta ukrep omogoči odločnejšo akcijo, če je patrolja prezgodaj odkrita;
 - poveljnikom skupin zagotovi čas za izdajo kratkih povelj in za pripravo na nalogo.
- č) Skupina za podporo se na povelje poveljnika patrolje premakne na položaj za podporo. Poveljnik skupine določi posameznikom sektorje ognja, ki bodo omogočili natanačno zadevanje cilja.
- d) Poveljnik patrolje se s skupino za napad premakne na položaj za napad. Ta je navadno na zadnji zaklonjeni in prikriti točki pred ciljem. Skupina za napad vzpostavi stik s skupino, ki opazuje cilj, in se prepriča o nasprotnikovi dejavnosti. Poveljnik patrolje poskrbi, da je točka napada čim bližje nasprotniku, s čimer prepreči neuspeh naskoka, če bi nasprotnik slučajno prezgodaj odkril patroljo. Poveljnik patrolje poskrbi za ožje lokalno zavarovanje.
- e) Poveljujoči skupin obvestijo poveljnika patrolje, ko so skupine na položajih v pripravljenosti za napad.
- f) Patrolja začne naskok na predhodno dogovorjeni signal ali ob določenem času, lahko pa sledi tudi signal za izmik patrolje.
- g) Skupina za podporo odpre ogenj in strelja v sektor cilja, če so tarče vidne ali pa ne. Tudi skupina za napad odpre ogenj.
- h) Poveljnik patrolje signalizira podpori za dvig ali preusmeritev ognja. Podpora preusmeri ogenj v levo, desno, zrak ali v predhodno določene sektorje.
- i) Poveljnik patrolje signalizira skupini za napad, naj s tehniko ognja in premika začne napad skozi sektor cilja. Ko se napad stopnjuje, se povečujeta tudi ognjena moč in natančnost ognja. Poveljniki skupin določajo prednostne cilje. Ko so ti uničeni ali prikovani, se lahko bodisi ognjena skupina, par ali posamezniki premaknejo naprej. Ko se manjša razdalja med ciljem in napadno skupino, postaja uničenje pomembnejše od premika. Posamezniki uporabijo med naskokom najprimernejšo tehniko premikanja tako, da glede na zemljišče kolikor je le mogoče ohranjajo osnovno formacijo in vizualni stik. Skupina v naskoku napada nasprotnika skozi njegov položaj vse do prej določene linije napredovanja. Napadna skupina postavi lokalno zavarovanje vzdolž linije napredovanja. Moštva začnejo z izvedbo svojih nalog. O opravljenem delu poročajo poveljniku skupine za napad. Poveljnik skupine poroča poveljniku patrolje o opravljeni nalogi in pripravljenosti za premik.
- j) Po povelju ali signalu se vod organizirano izmakne z območja cilja. Poveljnik patrolje signalizira skupini za napad, da se izmakne na ciljno zbirno točko. Po potrebi pripravi moštvo za rušenje vse za vžig eksploziva, s katerim je treba uničiti opremo ali sredstva. Izmik moštva za rušenje varuje moštvo za varovanje, določeno znotraj napadne skupine. Moštvo za rušenje po potrebi vžge počasi goreči vžigalnik. Skupina za napad zapusti lokacijo mimo podčastnika voda, ki šteje moštvo. Ko je celotno moštvo napadne skupine v varni razdalji, se tudi podporna skupina premakne mimo podčastnika voda na točki zbiranja, ki prešteje moštvo podporne skupine, do višine položajev napadne skupine. Takrat poveljnik patrolje signalizira izmik tudi zavarovanju. Preden nadaljuje premik na ciljno zbirno točko, se zavarovanje združi na točki zbiranja, kjer podčastnik voda prešteje moštvo skupine za zavarovanje. Na ciljni zbirni točki postavi patrolja krožno zavarovanje. Poveljujoči skupin poročajo poveljniku patrolje o stanju moštva, poškodbah, opremi in strelivu. Podčastnik voda poroča poveljniku o celotnosti moštva. Patrolja prerazporedi opremo in strelivo ter pobere odloženo opremo na ciljni zbirni točki.
- k) Vod zapusti ciljno zbirno točko in se običajno premakne na zadnjo zbirno točko, kjer poveljnik patrolje celotno moštvo obvesti o vseh informacijah, pridobljenih v naskoku, in drugih pomembnih dejstvih.
- l) Poveljnik patrolje poroča poveljniku čete o izvedbi naloge.

10.18 ZASEDA

Zaseda je napad s presenečenjem iz prikritega položaja na premikajočo se ali mirujočo tarčo. Je eden od najstarejših in najbolj učinkovitih taktičnih postopkov. Zaseda je lahko bližnja ali oddaljena. V splošnem se uporablja za zmanjševanje nasprotnikove učinkovitosti ali pa za posebne naloge uničevanja nasprotnikovih enot. Predstavlja najbolj varno razporeditev za patroljo. Uničevanje je prvotni namen zasede, predvsem povzročitev materialne škode in človeških žrtev. Lahko gre za onemogočenje oziroma zajetje žive sile ali pa za uničenje ali zajetje zalog, dokumentov in opreme. Vznemirjanje je drugotni namen zasede, sicer manj očiten kot fizično uničevanje, vendar prav tako pomemben. Nepretrgano postavljanje zased prisili nasprotnika, da svoje sile preusmeri z drugih nalog na varovanje transportov in premikov enot. Če zaide

nasprotnikova patrolja v našo zasedo, ji s tem preprečimo, da bi pridobila določene informacije. Nepretrgano postavljanje zased prisili nasprotnika, da razmišlja defenzivno. Njegovo moštvo postaja posledično zaskrbljeno in neprevidno. Upira se patroljiranju, izogiba se nočnim akcijam, ob napadu iz zasede pa je bolj dovzetno za zmedo in paniko, zato je manj učinkovito. Če je bojna učinkovitost nasprotnika zmanjšana, se poveča učinkovitost naših enot. Zmanjšano število nasprotnikovih patrolj omogoči povečanje števila bojnih akcij naših enot.

10.18.1 NAČRTOVANA ZASEDA

Zaseda, ki jo načrtujemo z uporabo predhodno pridobljenih informacij o nasprotniku, se imenuje načrtovana zaseda. Informacije, ki jih potrebujemo za načrtovano zasedo, so nasprotnikova velikost, sestava, opremljenost, oborožitev, izurjenost, motiviranost, organizacija, čas prehoda čez določeno točko ali območje in taktika, ki jo uporablja.

Načrtovana zaseda je primerna za napad na:

- kakršnokoli nasprotnikovo enoto, za katero imamo vse potrebne informacije,
- nasprotnikove patrolje, ki uporabljajo vedno iste smeri patroljiranja in točke zapuščanja svojih prednjih položajev,
- logistične transporte.

10.18.2 PRILOŽNOSTNA ZASEDA

Zaseda, pri kateri razpoložljive informacije ne omogočajo natančnega načrtovanja, se imenuje priložnostna zaseda. Razlikuje se od bliskovite zasede, ki pomeni takojšnjo akcijo, priložnostna pa je načrtovana. Moštvo priložnostne zasede je izurjeno za različne akcije. Te se razlikujejo glede na vrsto cilja. Moštvo se za takšne akcije uri pred izvedbo naloge. Kakšna bo akcija, je odločeno takrat, ko se pojavi priložnost za zasedo. Po povelju poveljnika čete lahko vodja patrolje z izvidovanjem poišče primerno mesto za zasedo, jo postavi in iz nje napade prvo primerno tarčo. Patrolja postavi zasedo v temi, opazuje promet na določeni komunikaciji in po nekem času iz zasede napade prvo primerno tarčo. K svojim enotam se vrne pred svitom.

Točkasta zaseda je zaseda, pri kateri je ogenj usmerjen v določen ožji prostor. Lahko je postavljena vzdolž pričakovanega nasprotnikovega prihoda samostojno ali pa kot del območne zasede. Razporeditev moštva v zasedi je pomemben dejavnik, s katerim vplivamo na zagotovitev zadostne ognjene moči za izoliranje, zajetje ali uničenje nasprotnika.

Območna zaseda je postavljena takrat, ko je na določenem območju postavljenih več točkastih zased.

10.18.3 BLISKOVITA ZASEDA

Bliskovita zaseda se postavi potem, ko je patrolja opazila nasprotnika in ima čas postaviti zasedo, ne da bi bila odkrita. Postavi se takrat, ko je nasprotnik opažen na razdalji, ki še omogoča izvedbo postopkov za njeno postavitve. Če se pojavi nasprotnik na krajši razdalji, lahko že sledi odziv na stik, nato pa napad ali prekinitev stika. Lahko sledi celo odziv na zasedo. Čeprav je nasprotnik opažen na primerni razdalji, pa že samo odločnost poveljnika patrolje in prilagodljivost moštva lahko učinkovito prispevata k uspešni izvedbi zasede. Časa je v primerjavi z načrtovano zasedo bistveno manj, zato so nekateri postopki skrajšani, nekaterih pa sploh ne izvedemo. Čeprav se pojavi nasprotnik na primerni oddaljenosti, pa se lahko zgodi, da ne bomo uspeli postaviti bliskovite zasede, saj obstaja možnost, da bo patrolja odkrita oziroma da je že bila. V tem primeru lahko sledi odziv na stik in pogosto prekinitev stika. Bliskovita zaseda je lahko defenzivna ali ofenzivna. Če je postavljena defenzivno, napademo nasprotnika samo, če je odkril zasedo. Če pa je ofenzivna, napademo, ko je nasprotnik napredoval do točke, na kateri je najbolj ranljiv.

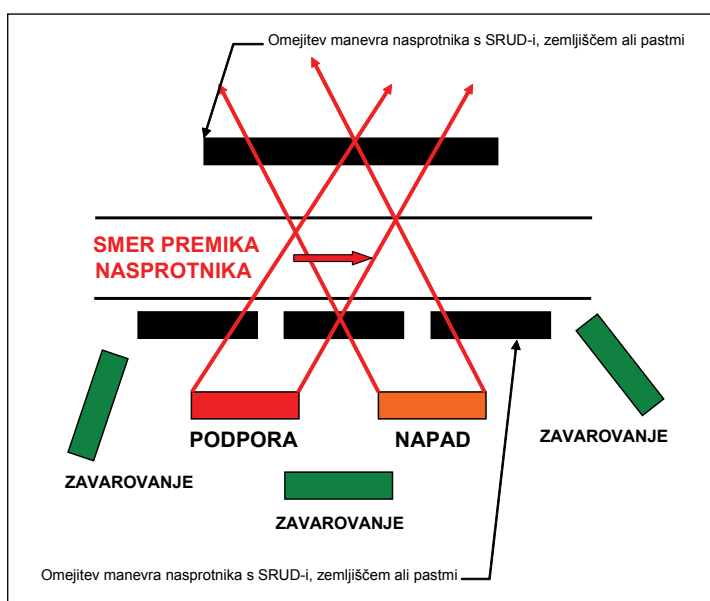
10.18.4 RAZPOREDITEV MOŠTVA V ZASEDI

Načrt razporeditve moštva v zasedi naj bo kar se da preprost. Osnovni obliki razporeditve sta *linijska* in *L-razporeditev*. Pri obeh gre za razmeroma preprosto postavitve zasede. Pogosto se zgodi, da določeno zemljišče, velikost in način premika cilja zahtevajo bolj zapleteno razporeditev moštva v zasedi. Takrat je treba več usklajevanja med skupinami v zasedi. Sicer je razporeditev moštva v zasedi odvisna od zemljišča,

vidljivosti, osvetlitve, moči, oborožitve in opreme, zahtevnosti nadzora, vrste cilja in splošne bojne situacije. V nadaljevanju bodo predstavljene linijska, L-, T-, V-, X- in U-razporeditev moštva v zasedi.

10.18.4.1 LINIJSKA RAZPOREDITEV

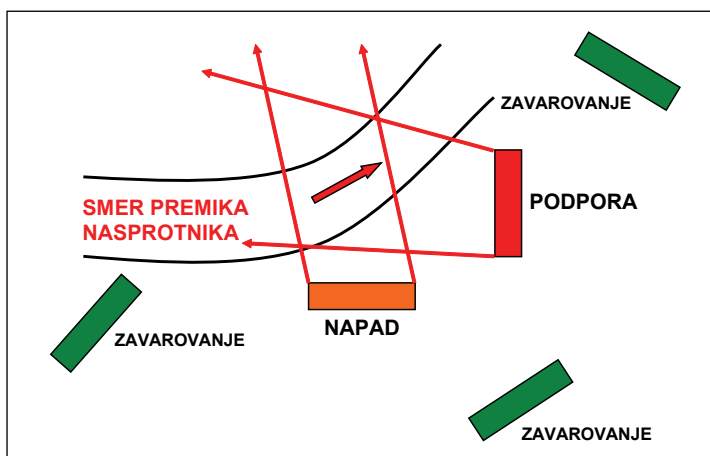
V linijski razporeditvi sta skupina za napad in skupina za podporo razporejeni pravokotno na smer nasprotnikovega premika. Nasprotnik je izpostavljen močnemu bočnemu ognju. Nasprotnikov manever je v tolčenem prostoru omejen z naravnimi ovirami, sredstvi razpršno-usmerjenega delovanja, minsko eksplozivnimi ovirami in neposrednim ognjem (*shema 53*). Pomanjkljivost linijske razporeditve je ta, da je nasprotnikova kolona lahko daljša, kot jo je zaseda sposobna pokrivati. Linijska razporeditev je primerna na ozkem zemljišču, ki nasprotniku onemogoča manever, in na odprtem zemljišču, katerega bok je mogoče zavarovati z minskim poljem. Z eksplozivnimi sredstvi lahko zavarujemo prostor med skupino za napad in tolčenim prostorom ter tako nasprotniku onemogočimo akcijo proti zasedi. Prednost linijske razporeditve je, da omogoča dober nadzor tudi ob slabši vidljivosti.

Shema 53: Linijska razporeditev zasede

10.18.4.2 L-RAZPOREDITEV

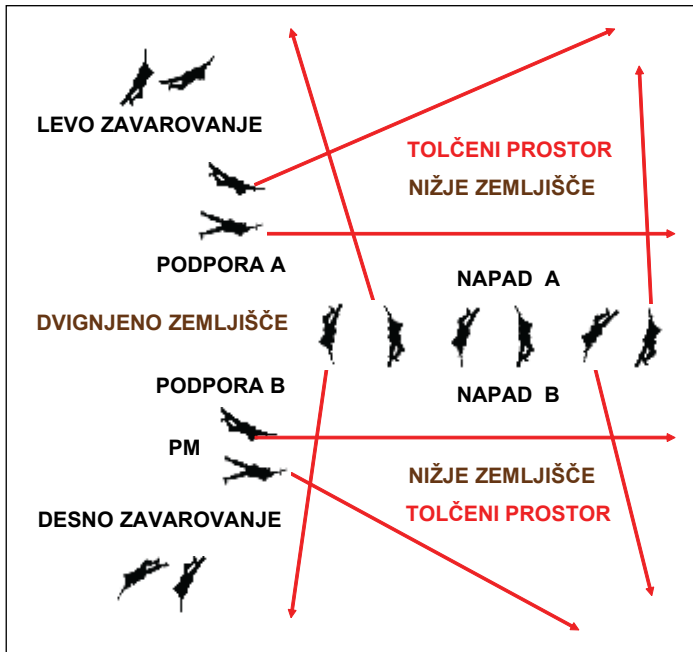
V L-razporeditvi je daljši krak skupine za napad razporejen pravokotno na smer nasprotnikovega premika, krajši del pa v nasprotni smeri njegovega premika (*shema 54*). Ta razporeditev je zelo prilagodljiva. Primerna je za postavitve bližnje ali oddaljene zasede. Uporabi se lahko na blagem ali ostrem zavoju komunikacije in kadar je tolčeni prostor širok in odprt. V tem primeru se lahko ogenj krajšega dela razporeditve premakne vzporedno z ognjem daljšega dela, če se nasprotnik poskuša izmakniti stran od položajev zasede. Krajši del razporeditve preprečuje prebitje nasprotnika v njegovi smeri in pristop okrepitve iz njegove smeri.

Shema 54: L-razporeditev zasede

10.18.4.3 T-RAZPOREDITEV

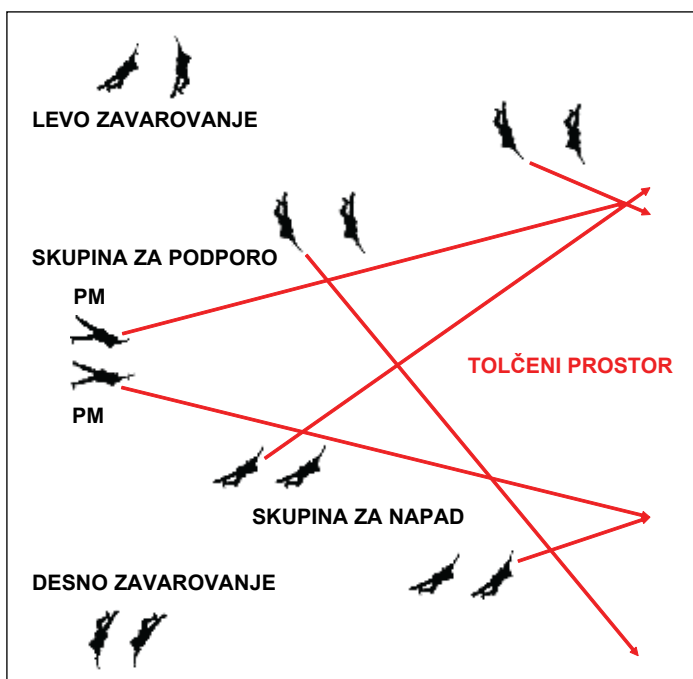
Pri T-razporeditvi gre za združitev dveh krakov L-zasede (*shema 55*). Ta razporeditev se lahko uporabi v bližnji in oddaljeni zasedi. Nadzor nad skupinami v tej razporeditvi je dober, omogoča pa tudi hitro prekinitvev stika z nasprotnikom in izmik iz zasede. Razporeditev je najbolj učinkovita, kadar zasedo postavljamo na grebenu, medtem ko sta tolčena prostora vzdolž obeh njegovih strani. T-razporeditev se uporabi takrat, ko je smer nasprotnikovega premika poznana, vendar ni znano, ali bo nasprotnik vstopil v tolčeni prostor z leve, desne ali z obeh strani grebena.

Shema 55: T-razporeditev zasede

10.18.4.4 V-RAZPOREDITEV

Ta razporeditev se uporablja v bližnjih zasedah. Zahteva minimalno usklajevanje med skupinami, vendar se uporabi samo v primeru, ko je patrulja v zasedi zagotovo močnejša od nasprotnika. Razporeditev je najbolj učinkovita, kadar zasedo postavimo vzdolž zidov, rečnih strug, kanalov ipd. V-razporeditev se lahko uporabi na zemljišču, ki je nižje ali višje od tistega, na katerem leži tolčeni prostor (*shema56*).

Shema 56: V-razporeditev zasede

10.18.4.5 X-RAZPOREDITEV

Pri X-razporeditvi gre za združitev dveh V-razporeditev. Primerna je za uporabo v bližnjih zasedah, zahteva pa več usklajevanja. Zelo uporabna je, kadar je nasprotnikov premik pričakovan, ni pa znano, iz katere smeri po prišel.

10.18.4.6 U-RAZPOREDITEV

Ta razporeditev je podobna V-razporeditvi. Razlika je predvsem ta, da se U-razporeditev uporablja zgolj v oddaljenih zasedah. Usklajevanje med skupinami je za moštvo velik izziv. Koordinacija mora biti zelo dobra, saj imata dve skupini položaje pravzaprav nasproti. Moštvo obeh mora dobro poznati sektorje ognja v tolčenem prostoru, predvsem linijo omejevanja na oddaljeni strani. Sicer se ta razporeditev uporablja vzdolž širokih, odprtih in dolgih dolin, v katerih je mogoče izbrati dobre sektorje ognja. Okrepljena skupina za ognjeno podporo ima položaj na krajšem delu razporeditve, da lahko z mitraljezi strelja kar najdlje po nasprotnikovi globini. Ta razporeditev je posebno učinkovita pri postavljanju protiklepne oddaljene zasede.

10.18.5 TOLČENI PROSTOR

To je prostor, na katerem je koncentriran zasedni ogenj. Sektorji ognja posameznih orožij, posadkovnih orožij, ognjenih skupin in oddelkov so določeni tako, da so usmerjeni in se sekajo na določenem manjšem prostoru. S tem se doseže kar največja uničevalna moč vseh razpoložljivih orožij v patrolji.

10.18.6 BLIŽNJA ZASEDA

To je točkasta zaseda, katere skupina za napad je razmeščena na razdalji približno 50 m od tolčenega prostora. Tako postavljena zaseda se postavlja na gosto poraščenem zemljišču ali v urbanem okolju.

10.18.7 ODDALJENA ZASEDA

Oddaljena zaseda je točkasta zaseda, katere skupina za napad je razmeščena na razdalji več kot 50 m od tolčenega prostora. Ta zaseda se postavlja na odprtem zemljišču ali kadar želimo z njo vznemirjati nasprotnika.

10.18.8 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ZASEDO

a) Smer premika

Smer premika na območje zasede je načrtovana tako, da se na lokaciji zasede ne prečka tolčeni prostor. Če pa je treba vstopiti nanj ali ga prečkati (zaradi postavitve ovir, min ipd.), je treba prostor zapustiti v prvotnem stanju (brez znakov, ki lahko opozorijo na prisotnost patrolje). Na lokacijo zasede se patrolja premakne v smeri postavitve zasede.

b) Lokacija

Lokacija mora omogočati dobre sektorje ognja, prikritost, zaklonjenost in naravno kanaliziranje nasprotnika. Naravne ovire v kombinaciji z umetno postavljenimi ovirami omejujejo nasprotnikov manever.

c) Položaji

Skupina za zavarovanje se prva premakne na lokacijo zasede. Težje avtomatsko orožje je razmeščeno tako, da lahko deluje po celotnem tolčenem prostoru ali pa se posamezni sektorji ognja prekrivajo in pokrivajo ves prostor. Levo in desno od težjega avtomatskega orožja so strelci z osebnim avtomatskim orožjem in ročnimi bombami. Vodja patrolje si izbere položaj, s katerega lahko najuspešneje začne napad in nadzira zasedo. Potem izda ukaz za čiščenje sektorjev ognja, pripravo položajev in maskiranje ter določi uro, ob kateri morajo biti dejavnosti končane.

č) Lokalno zavarovanje

Skupina za zavarovanje je razdeljena na tri skupine in običajno ne sodeluje v prvem napadu, temveč varuje boke in hrbet patrolje. Pravočasno opozori na nasprotnikov prihod, preprečuje njegove okrepitve in izmik ter varuje izmik patrolje po napadu.

d) Presenečenje

Presenečenje je tisto, kar loči zasedo od drugih oblik napada. Presenečenje omogoča patrulji v zasedi ohranjane nadzora nad položajem. Če ni mogoče doseči popolnega presenečenja, je treba začeti napad takrat, ko je nasprotniku že onemogočen manever.

e) Usklajevanje ognja

Vse orožje v patrulji, minsko eksplozivne ovire in artilerijski ter minometni ogenj je treba uskladiti, da izoliramo tolčeni prostor in nasprotnika presenetimo z veliko jakostjo koncentriranega ognja.

f) Nadzor

Povečati je treba nadzor na poti do zasede, v njej in pri izmiku. Moštvo mora delovati tako, da zaseda ni odkrita. Mirno in potrpežljivo mora čakati, da se pojavi cilj. V tišini mora vzdržati prepoved kajenja, ugrize mrčesa in žejo. Premagati mora željo po spanju, mišične krče in hkrati opravljati biološke potrebe. Ko opazi nasprotnika, mora počakati na signal za odpiranje ognja. Vodja patrulje mora v teh trenutkih ohraniti nadzor nad patruljo. Najtežje ga je ohraniti v trenutku, ko vstopa nasprotnik v tolčeni prostor.

Varnostni ukrepi morajo zagotavljati:

- pravočasno opozarjanje na nasprotnikov prihod,
- nadzor ognja,
- poznavanje postopkov ob predčasnem odkritju zasede,
- časovno usklajen in organiziran izmik patrulje iz zasede in premik na ciljno zbirno točko.

g) Pravilna izbira ciljne zbirne točke

Ciljna zbirna točka mora biti lahko dostopna za celotno moštvo patrulje. Njena lokacija mora biti dovolj daleč od zasede, da je nasprotnik ne bi dosegel ob morebitnem protinapadu. Če okoliščine dopuščajo, naj vsak posameznik prehodi pot od svojega položaja do ciljne zbirne točke. V nočni zasedi mora posameznik prav tako poznati pot od svojega položaja do ciljne zbirne točke. Po napadu in preiskavi območja se patrulja na znak vodje patrulje hitro in tiho umakne. Če zaseda ni bila uspešna in preganja patruljo nasprotnik, zadnja skupina vzdolž smeri umika aktivira predhodno postavljene mine usmerjenega delovanja. Poveljnik voda v tem primeru zahteva tudi minometni ogenj.

10.18.9 OSNOVE ZA USPEŠNO ZASEDO

Zaseda se lahko postavlja za vznemirjanje in demoraliziranje nasprotnika. Poveljniki patrulj pogosto napačno menijo, da morajo premočnega nasprotnika nepoškodovanega spustiti skozi tolčeni prostor. Če moštvo v takšnem primeru ne strelja, to lahko slabo vpliva na moralo in bojno pripravljenost. Ne nazadnje pa bojna patrulja deluje na območju, kjer je nasprotnik verjetno močnejši, zato mora poznati tehnike za uničenje močnejšega nasprotnika in se izmakniti brez svojih žrtev. Šibkeša patrulja lahko z dobro postavljeno zasedo uniči tudi močnejšega nasprotnika. Zaseda mora biti izvedena tako, da onemogoča kakršen koli nasprotnikov odziv, in biti tako uničevalna, da ni preživelih. Če zasedo preživi samo en nasprotnikov vojak, ta lahko ogrozi varnost tistih moštev patrulje, ki pregledujejo območje tolčenega prostora. Cilj zasede je torej uničiti čim več nasprotnikovih vojakov takoj po signalu za aktiviranje zasede in brez svojih izgub.

Motiviranost povečuje uspeh. Poveljnik patrulje mora biti med pripravo za izvedbo zasede zelo iznajdljiv. Načrtuje uporabo tehnik, ki bodo delovale kljub številčno močnejšemu nasprotniku. Določi najbolj verjetne lokacije nasprotnikovih premikov in izbere dobro lokacijo za zasedo. Patrulja se neopazno premakne do mesta zasede, ki mora imeti dobre sektorje ognja v različnih smereh. Vzpostavljena mora biti zanesljiva komunikacija med skupinami in možnost izmika v različnih smereh. Moštvo v zasedi mora uporabljati učinkovit način izmenjave informacij in zanesljive tehnike zgodnjega opozarjanja na nasprotnika. Zaseda mora biti učinkovita ne glede na smer nasprotnikovega prihoda. Skupine za zavarovanje morajo biti postavljene tako, da jih nasprotnik ne more odrezati in da ne ovirajo sektorjev ognja zasede. Aktivirana zaseda mora pri nasprotniku ustvariti vtis, da gre za napad z artilerijskim orožjem. Da bi nasprotnik težko presodil, ali gre za napad z minometnim ognjem ali za zasedo, se zaseda aktivira z aktiviranjem min usmerjenega delovanja in ročnimi bombami. Kakršno koli streljanje iz avtomatskega orožja zasedo odkrije, nasprotnik pa lahko ugotovi smer

postavljene zasede in lokacijo položajev. Zaseda mora biti postavljena tako, da uspešno prepreči vsakršen nasprotnikov poizkus protinapada iz katere koli smeri. V zasedi lahko dobrega in izkušenega nasprotnika uniči samo visoko motivirano moštvo patrolje, zato mora imeti samozaupanje, predanost in pozornost. Poznavanje postopkov do podrobnosti dviguje njegovo samozaupanje. Patrolja, ki se vrne, ne da bi uničila nasprotnika, ni opravila naloge. Če se patrolja pogosto vrne iz zasede, ne da bi uničila nasprotnika, mora poveljnik nadrejene enote motivirati vodjo patrolje, vse dokler prva patrolja v zasedi ne bo uspešna. Naslednja patrolja bo nato prav tako poskušala uničiti nasprotnika. To bo vojakom dalo zadoščenje, ki ga prinese dobro opravljena naloga, in prispevalo k dvigu samozavesti. Ko postane uspeh merilo in ne izjema, poveljujoči doseže svoj cilj – motivirati moštvo za izvedbo zasede. Pri tem je zelo pomembno takšno načrtovanje smeri premika, ki moštva ne obremenjuje preveč, s čimer ohranja vodja patrolje enako raven motivacije, kot jo je moštvo imelo pred zapustitvijo pripravljalnega območja. Najbolj učinkovita in preprosta je linijska zaseda. Linijska zaseda zagotavlja krožno zavarovanje in največjo ognjeno moč naprej in nazaj. Linijska zaseda se lahko postavi na način, da je vsak drugi pripadnik v zasedi obrnjen nazaj. Ranljivost zasede na bokih je manjša, če uporabljajo bočne skupine za zavarovanje nočne opazovalne naprave, puškomitraljeze in mine usmerjenega delovanja. Puškomitraljez na bokih lahko učinkovito strelja vzdolž linijske zasede, naprej in nazaj. Za ciljno zbirno točko velja, da je koristnejše, če je nezasedena. Vprašati se moramo, kaj bi se zgodilo, če bi se med ciljno zbirno točko in zasedo znašel nasprotnik. Streljanje iz smeri zasede bi lahko ogrozilo zavarovanje na ciljni zbirni točki. Prav tako patrolja v tem položaju zelo težko okrepi posadko na njej. Najvarneje je, če je zavarovanje v neposredni bližini zasede. Tako se prepreči, da bi ga nasprotnik odrezal, z ognjem pa lahko hkrati deluje v smer zavarovanja in v tolčeni prostor. Razdalja dotika med vojaki v zavarovanju in na položajih v zasedi omogoča hitrejši in bolj usklajen izmik zasede v različnih smereh. Seveda pa so skupine za zavarovanje omejene z izbiro takšnega položaja, ki ima dobre sektorje ognja in opazovanja.

Pri dobro postavljeni zasedi je napadalec razmeščen okoli tolčenega prostora tako, da je nasprotnik z več strani pod zasednim ognjem. Običajno je napadalec razmeščen vzdolž komunikacije, po kateri se premika nasprotnik, ki bo tako izpostavljen najmočnejšemu zasednemu ognju. Napad je mogoče izvesti s čela, boka in od zadaj. Dovolj daleč spredaj in zadaj pustimo zavarovanje, ki prepreči nasprotnikov pobeg ali okrepitev. Ogenj se odpira na signal. Učinkovita metoda za vznemirjanje nasprotnika je zaseda ob predhodno prekinjeni žični komunikaciji. Zaseda uniči ekipo, ki prispe v tolčeni prostor, da bi odpravila okvaro na žični komunikaciji. Z obračanjem smerokazov na komunikacijah lahko usmerimo nasprotnika na lokacijo, ki je primernejša za zasedo. Postavljene ovire na komunikacijah prisilijo nasprotnika, da se zaustavi in se spremeni v mirujoč cilj sredi tolčenega prostora zasede. Po uničenju nasprotnika se patrolja hitro umakne na ciljno zbirno točko. Hitrost je izrednega pomena, saj lahko hrup napada opozori druge nasprotnikove enote. Signal za odpiranje ognja v zasedi mora izpolniti dva pogoja: s prvim strelom pokončati merjeni cilj in šokirati nasprotnika. Ločimo primarni in rezervni signal za odpiranje ognja. Primarni je lahko aktiviranje mine usmerjenega delovanja, rezervni pa ogenj iz težjega avtomatskega orožja.

Za postavitev in izvedbo uspešne zasede upoštevamo zemljišče, sektorje ognja in predhodno načrtovanje.

a) Zemljišče

Izberemo zemljišče, na katerem bo nasprotnik usmerjen med dve oviri, kar bo omejevalo njegove možnosti umika ali napada. Primerna zemljišča za zasedo so useki, manjše neporaščene površine, zavoji na komunikacijah, strma pobočja ipd. Bolj ko je zemljišče gosto poraščeno, boljše so možnosti opazovanja s prikritih položajev. Patrolja v zasedi mora upoštevati maskirno disciplino ne le na položajih, temveč tudi na smereh izmika. Nasprotnik mora biti na zemljišču, ki daje čim manjšo zaščito pred obstreljevanjem.

b) Sektorji ognja

Dobre sektorje ognja omogočajo ravni deli komunikacij ali ravno in neporaščeno zemljišče na razdalji vsaj 100 m za težje avtomatsko orožje in vsaj 15 m za osebno avtomatsko orožje in ročne bombe. Izdelava ovir, kot so podiranje dreves, minsko eksplozivne ovire, žične ovire ali pasti, onemogoča nasprotnikov manever.

c) Predhodno načrtovanje

Načrtovana ali priložnostna zaseda zahteva usklajeno načrtovanje. Načrtovana zaseda temelji na dobrem poznavanju nasprotnika in zemljišča. Tovrstna zaseda se načrtuje in izuri do zadnje podrobnosti. Informacije,

pridobljene pri izvidovanju, vključimo v načrtovanje. Predvidimo vse mogoče odzive nasprotnika med zasedo. Glede na njih se moštvo patrolje izuri v vseh ustreznih protiakcijah. Pri načrtovanju priložnostne patrolje uporabimo vse razpoložljive informacije o nasprotniku in zemljišču. Pomembne informacije o zemljišču se pridobijo med poveljniškim izvidovanjem lokacije zasede. V hitro razvijajoči se situaciji se postavi bliskovita zaseda.

10.18.10 IZBIRA NAJPRIMERNEJŠE LOKACIJE ZA ZASEDO

Dobra lokacija zasede mora zadostiti dvema zahtevama. Biti mora na območju, ki ga nasprotnik pogosto uporablja, in na terenu, ki pomeni taktično prednost za patroljo. Prvo zahtevo izpolnimo globoko na ozemlju nasprotnika, v predprostoru obrambe na poznanih in verjetnih smereh premika nasprotnika ali za prednjo linijo njegove obrambe. Drugo zahtevo pa izpolnimo, če izberemo tisto

Zemljišče, primerno za postavitev zasede

zemljišče, ki omogoča najbolj učinkovito izvedbo določene zasedne tehnike. Iskanje nasprotnika je naloga poveljnika patrulje. Poveljnik patrulje pri tem razmišlja z vidika nasprotnika in predvideva njegove najverjetnejše smeri premika. Patrulje si morajo pravočasno izmenjati aktualne informacije o nasprotniku in terenu. Zelo verjetna smer nasprotnikovega premika je na območju, kjer so že bili odkriti znaki njegove prisotnosti. Teren, ki omogoča taktično prednost, je mogoče braniti, ima dobre sektorje opazovanja in ognja v vseh smereh in je prikrit. Ovire pred boki tolčenega prostora in na njih lahko učinkovito vključimo v načrt izvedbe zasede. Jarke, depresije in podobne objekte lahko uporabimo za prikrit izmik z območja tudi pod nasprotnikovim ognjem. Vrzeli med ovirami na bokih lahko uporabimo kot smeri izmika. Nekaj posameznikov v patrulji mora imeti neovirano območje opazovanja v vse smeri zasede. Ta naj bo daljši od dometa ročne bombe. Vodja patrulje mora imeti neoviran pogled na tolčeni prostor. Tudi nasprotnik razmišlja tako kot patrulja, zato se bo poskušal izogniti verjetnim mestom zasede. Lahko se bo premikal po sredini ali robu nekega območja ali pa ga bo vizualno spremljal na določeni oddaljenosti. Obstaja verjetnost, da bo nasprotnikovo zavarovanje odkrilo zasedo. Tudi ponoči lahko nasprotnik uporablja bočno zavarovanje z nočnimi opazovalnimi napravami. Ker mora moštvo patrulje pričakovati nasprotnikov prihod iz vseh smeri, naj bo zavarovanje postavljeno tako, da bo z močnim ognjem lahko delovalo v različnih smereh. Najboljše je, da so položaji patrulje izbrani na razgibanem zemljišču s številnimi jarki, depresijami, drevjem, skalami in drugimi zakloni ter obkroženi z naravnimi ovirami, ki otežujejo nasprotnikov protinapad. Če ni naravnih ovir, jih lahko hitro in učinkovito postavimo sami. V kombinaciji z ovirami na boke in v sredino razporeditve zasede postavimo puškomitraljeze in mitraljeze, ki z veliko ognjeno močjo zaustavijo nasprotnikov protinapad. Če načrtovana lokacija zasede ni primerna, poišče vodja patrulje v bližini primernejšo lokacijo. Vodja patrulje obvesti nadrejeno poveljstvo o smeri in oddaljenosti nove lokacije zasede. Zaradi varnosti je priporočljivo kar najmanjše odstopanje od načrtovane lokacije zasede.

10.18.11 KAKO NEOPAZNO POSTAVITI ZASEDO

Bojna patrulja, ki mora postaviti zasedo, si ne more privoščiti, da jo nasprotnik opazi, ko zapušča položaje večje enote ali patruljno bazo. Med premikom se mora izogibati prečkanju komunikacij in večjim neporaščenim površinam. Ko patrulja pride na mesto zasede, mora ostati neopazna. Poveljnik patrulje ne sme prehoditi območja zasede, če prej ni postavil zavarovanja. Če bi moštvo hkrati zasedlo položaje, bi povzročilo preveč hrupa, zato se posedanje izvede organizirano. Potem ko je moštvo na položajih, vojaki uredijo zasilne položaje, se splazijo do točk, na katerih bodo postavili sredstva razpršno-usmerjenega delovanja, in očistijo sektorje ognja. Vodja patrulje običajno aktivira zasedo z vžigom sredstev razpršno-usmerjenega delovanja, zato ima pri sebi induktorje. Bočno zavarovanje ima induktorje za sprožitev sredstev razpršno-usmerjenega delovanja v svojem sektorju ognja, a zgolj v samoobrambi. Poveljnik patrulje si izbere položaj, s katerega ima dober pregled na tolčene prostore zasede. Moštvo patrulje vzpostavi komunikacijo med posamezniki. Najzanesljivejši način je komunikacija, vzpostavljena z vrvico, ki jo vodja patrulje pritrdi ter razvije s svojega položaja na levo in desno. Moštvo se uleže na vrvico in z dogovorjenim številom potegov med seboj prenaša določene signale. Vsak vojak, ki na primer opazi nasprotnika, signalizira naprej z dogovorjenim številom potegov vrvice. Dogovorjeni morajo biti vsaj naslednji signali: *nasprotnik spredaj, zadaj, levo, desno; lastne enote, ponovi, nismo pripravljeni, pospravi sredstvo razpršno-usmerjenega delovanja, premikamo se v smer in izmik*. Potem ko je patrulja postavila zasedo, počaka na prihod nasprotnika. Premikanje na položaju vsak vojak zmanjša na minimum. Ali bo nasprotnik zasedo odkril, je odvisno predvsem od dobre izbire položaja zasede in maskirne discipline.

10.18.12 AKTIVIRANJE ZASEDE

Silovit ogenj aktivirane zasede je slišati daleč od njenega mesta. Uničevalna moč ognja temelji na detonaciji sredstev razpršno-usmerjenega delovanja, težjega avtomatskega orožja in ročnih bomb. S proženjem vseh sredstev razpršno-usmerjenega delovanja hkrati zagotovimo uničenje cilja v tolčenem prostoru z več smeri in ohranimo element presenečenja. O proženju sredstev razpršno-usmerjenega delovanja oziroma aktiviranju zasede odloča vodja patrulje. Zavarovanje samostojno sproži sredstva razpršno-usmerjenega delovanja samo v primeru, če se mu nasprotnik približuje naravnost in neizogibno. Po detonaciji razpršno-usmerjenih sredstev se odpira zaporni ogenj mitraljezov in odmetavajo ročne bombe na prodirajočega nasprotnika. V dobro izvedeni zasedi se je patrulja, potem ko je nasprotnik ugotovil, da je padel v zasedo, že izmaknila. Pričakovati je treba, da ne bodo vsi nasprotnikovi vojaki ubiti. Nekateri se bodo splazili v zaklon in streljali na vsak prepoznaven in domneven cilj zunaj tolčenega prostora in v njem. Zato je preiskava

tolčenega prostora po izvedeni zasedi zelo tvegana in je ne smemo opravljati brez dobro postavljenega zavarovanja na oddaljeni strani tolčenega prostora. Preiskava mora biti napadalna in čim hitrejša. Še posebno tvegana je preiskava ponoči, saj poleg preživelih vojakov težko odkrijemo tudi neaktivirane in pripravljene ročne bombe. Ponoči se je pametneje izmakniti, zahtevati minometni ogenj na točko zasede in preiskavo tolčenega prostora opraviti zjutraj. Takrat lahko pričakujemo ponoven stik z nasprotnikom, ki bo pobiral svoje mrtve vojake.

10.18.13 IZVEDBA ZASEDE

Izvedba zasede je odvisna od tega, ali je njen namen vznemirjanje nasprotnika ali povzročanje materialne škode in človeških žrtev. Razlikuje se tudi glede na to, ali gre za načrtovano ali priložnostno zasedo.

Če je namen zasede *vznemirjanje nasprotnika*, skupine za zavarovanje zavarujejo smeri pristopa. Največ škode se povzroči z minsko eksplozivnimi sredstvi, z ognjem avtomatskega orožja in ročnimi bombami. Patrulja v zasedi odpre kratek in močan ogenj, ga nato prekine ter se hitro in tiho umakne. Patrulja v zasedi napade le z obstreljevanjem in se prikrije pred nasprotnikovim opazovanjem.

Če je namen zasede *povzročanje materialne škode in človeških žrtev*, skupina za zavarovanje zavaruje smeri pristopa. Ko je ogenj prekinjen ali preusmerjen, skupina za napad nasilno in z močnim ognjem napade tolčeni prostor ter dokonča uničenje. Skupina za napad zagotavlja varnost, medtem ko posamezna moštva preiščejo območje, uničijo vozila, opremo ipd. Na signal ali povelje vodje patrolje se patrolja izmakne na ciljno zbirno točko in jo čimprej zapusti.

Če je namen zasede *zajetje sredstev, zalog ali opreme*, skupina za zavarovanje zavaruje smeri pristopa. Z ovirami, aktiviranjem minsko eksplozivnih sredstev in z ognjem težjega avtomatskega orožja onespobiti vozila. Skupina za napad poskrbi, da v napadu zelena sredstva niso uničena. Posamezna moštva uničijo nepotrebna vozila in opremo.

Izvedba zasede:

- a) Patrulja zasede ciljno zbirno točko.
- b) Moštvo patrolje se pripravi na izvedbo poveljniškega izvidovanja.

Poveljnik patrolje:

- določi posameznike, ki se mu pridružijo na izvidovanju (navadno poveljnike oddelkov, skupino za nadzor tolčenega prostora, prednjega opazovalca, vezista in moštvo oddelka za zavarovanje),
- podčastniku voda izda navodila za ukrepanje.

- c) Izvede se poveljniško izvidovanje.

Poveljnik patrolje:

- skrbi za neopaženost skupine v poveljniškem izvidovanju;
- potrdi lokacijo mesta zasede in se prepriča o možnosti postavitve zasede;
- določi tolčeni prostor;
- določi točko zbiranja, položaje oddelkov in sektorje ognja;
- določi položaj skupin za nadzor tolčenega prostora;
- postavi bočno zavarovanje. Če se patrolja ne vrača v isto ciljno zbirno točko, pusti zavarovanje na točki zbiranja, sicer pa v zavarovanju ciljne zbirne točke.

- č) Po vrnitvi z izvidovanja poveljnik patrolje zaključi svoj načrt, in sicer:

- določi smeri izmika,
- določi vse druge potrebne ukrepe nadzora.

- d) Poveljnik patrolje potrdi obliko in razporeditev zasede.

- e) Podrejene seznanjeni z morebitnimi spremembami za izvedbo zasede in jim da čas, da obvestijo in pripravijo moštvo.

- f) Vod zapusti ciljno zbirno točko in se ustavi na točki zbiranja.

g) Skupina za podporo zapusti točko zbiranja in zasede položaj:

- poveljnik oddelka določi posameznikom sektorje ognja. Vojaki lahko zabijejo količke na levi in desni rob sektorja, da preprečijo prijateljski ogenj in zagotovijo učinkovito prekrivanje sektorjev ognja;
- poveljnik oddelka določi posameznikom sektorje ognja. Vojaki lahko zabijejo količke na levi in desni rob sektorja, da preprečijo prijateljski ogenj in zagotovijo učinkovito prekrivanje sektorjev ognja;
- maskira položaje;
- varuje posedanje položajev skupine za napad.

Določanje sektorjev skupin

h) Ko je skupina za podporo pripravljena za delovanje, skupina za napad zapusti točko zbiranja in zasede položaj.

- Poveljnik oddelka posameznikom določi sektorje ognja. Količke lahko zabijejo na levi in desni rob sektorja in zagotovijo učinkovito prekrivanje sektorjev ognja;
- postavi sredstva razpršno-usmerjenega delovanja in morebitne druge eksplozivne naprave v krite in tudi v nekrute sektorje v tolčenem prostoru;
- maskira položaje.

*Postavljanje sredstev
razpršno-usmerjenega delovanja*

- i) Vod odklene orožje.
- j) Skupina za zavarovanje opazi nasprotnika in poroča poveljniku patrolje o smeri prihoda, velikosti, oborožitvi in opremi. Prav tako ga obvešča o nasprotniku, ki se premika za prvo opaženo skupino.
- k) Poveljnik patrolje obvesti celotno patroljo o nasprotnikovem prihodu. Presodi, ali je patrolja dovolj močna, da lahko uniči nasprotnika.
- l) Poveljnik patrolje aktivira zasedo s sredstvom, ki povzroči nasprotniku največ žrtev. Običajno je to sredstvo razpršno-usmerjenega delovanja (SRUD). Če prvotni način aktiviranja zasede ni uspešen, uporabi poveljnik patrolje rezervnega, in sicer rafal iz svoje avtomatske puške.
- m) Patrolja odpre izredno močan in natančen ogenj iz puškomitraljezov, mitraljezov in avtomatskih pušk. Poveljnik patrolje se mora odločiti, kako bo izvedel zasedo ob zmanjšani vidljivosti. Če uporabi označevalno strelivo, tvega, da bo nasprotnik določil položaje zasede. Lahko uporabi tudi svetilne mine in svetilna sredstva za označitev tolčenega prostora.
- n) Vod približno eno minuto vzdržuje močan ogenj, usmerjen v tolčeni prostor. Po signalu poveljnika patrolje se ogenj prekine. Ob kakršnem koli premiku v tolčenem prostoru vod ponovno odpre ogenj po načelu "*poglej in streljaj*".
- o) Poveljnik patrolje pred napadom izda signal za preusmeritev ognja.
- p) Skupina za napad napade, medtem ko so posamezni vojaki nasprotnika še pod vplivom presenečenja in v šoku.

Skupina za napad:

- uniči ali zajame nasprotnikove vojake v tolčenem prostoru,
 - uporabi tehniko ognja in premika,
 - postavi zavarovanje za delo posameznih moštev vzdolž linije napredovanja in poroča o poškodbah in stanju streliva ter opreme.
- r) Poveljnik patrolje poveljuje posameznim moštvom, ki začnejo opravljati svoje naloge.
 - Najprej iz tolčenega prostora odpeljejo preživele in pregledane ujetnike, šele potem pregledajo mrtve. Določijo varno lokacijo za preživele in ranjene nasprotnikove vojake, ki ne gredo s patroljo. Lokacija naj bo izbrana tako, da jih bo nasprotnik zlahka našel.
 - Mrtve pregledajo sistematično z enega konca tolčenega prostora proti drugemu. Pregledane mrtve označijo, da ne bi koga spregledali. Moštvo za pregled mrtvih opravi pregled skladno s standardnim operativnim postopkom za pregled mrtvih.
 - Moštvo za pregled opreme zbere vso zajeto opremo in dokumente. Dokumente preda poveljujočemu in pobere opremo, ki jo je patrolja zaplenila. Drugo opremo pripravi za uničenje.
 - Moštvo za rušenje se pripravi za vžig eksploziva in počaka na signal za vžig. Navadno je to zadnje dejanje, preden patrolja zapusti prizorišče, hkrati pa je lahko tudi signal, naj se zavarovanje izmakne v ciljno zbirno točko.
 - Vojaki najprej oskrbijo in evakuirajo svoje vojake, potem pa oskrbijo še nasprotnikove.
 - s) Če zavarovanje vzpostavi stik z nasprotnikom, ga poskuša zadrževati z ognjem, da ne bi izgubilo nadzora nad situacijo. Preden se zavarovanje spusti v dokončen spopad, signalizira poveljniku patrolje, da prekinja stik z nasprotnikom. Poveljnik patrolje lahko pošlje del skupine za podporo v okrepitev zavarovanja.
 - š) Poveljnik patrolje vodi izmik iz zasede.
 - Skupine običajno zapustijo mesto zasede v nasprotnem vrstnem redu, kot so zasedle položaje.
 - Skupine se lahko v ciljno zbirno točko premaknejo prek točke zbiranja, ni pa nujno. Odvisno je od razdalj, ki jih morajo premagati.
 - Skupina za zavarovanje ciljne zbirne točke mora biti pozorna na vzpostavitev stika s patroljo. Ta se pripravlja na premik, medtem pa skupina za zavarovanje varuje moštvo.
 - t) Poveljnik patrolje in podčastnik voda usmerjata aktivnosti v ciljni zbirni točki. Preverita celovitost moštva in poskrbita, da vojaki poberejo vso opremo, ki jo je patrolja pustila v ciljni zbirni točki pred odhodom na zasedo.
 - u) Če je treba, zahteva poveljnik patrolje minometni ogenj za podporo izmika patrolje z mesta zasede.

- v) Poveljnik patrolje se z moštvo premakne ne manj kot en kilometer od ciljne zbirne točke in potem zbere pridobljene informacije.

*Moštvo patrolje
na položajih v zasedi*

10.18.14 IZVEDBA BLISKOVITE ZASEDE

Bliskovita zaseda se običajno postavi potem, ko je patrolja opazila nasprotnika, nasprotnik pa nje ne. Po signalu za izvedbo bliskovite zasede se vod hitro umakne v kritje. Zaseda ni aktivirana, dokler glavnina nasprotnikove enote ne pride v tolčeni prostor. Patrolja se ne zaplete v dokončen spopad z nasprotnikom. Patrolja ga preseneti, uniči, zajame ali prisili k umiku. Po povelju se moštvo zasede z opremo umakne z območja opazovanja in neposrednega nasprotnikovega ognja. Patrolja se ne spopade z nasprotnikovimi enotami, ki se približujejo mestu zasede.

Izvedba bliskovite zasede:

- a) Vsak vojak v patrolji lahko z uporabo ročnih signalov opozori, da je opazil nasprotnika. Moštvo nadaljuje opazovanje lokacije in dejavnosti nasprotnika. Na zahtevo poveljnika patrolje vojak poroča o lokaciji in smeri nasprotnikovega premika.
- b) Patrolja se zaustavi in obmiruje.
- c) Poveljnik patrolje določi najbližjo primerno lokacijo za postavitve bliskovite zasede in izda signal za njeno izvedbo. Moštvo se tiho premakne na prikrite in zaklonjene položaje in pazi, da ne bi pritegnilo nasprotnikove pozornosti ter izdalo prisotnosti patrolje. Položaji morajo biti dobro skriti in omogočati dobre sektorje ognja. Skupina za zavarovanje postavi zavarovanje na bokih in zadaj. Njena oddaljenost od zasede je tolikšna, da je vizualni stik še vedno mogoč. To je še posebno pomembno v trenutku, ko se patrolja izmakne. Če je patrolja v zasedi prezgodaj odkrita, začne napadati prvi odkriti vojak.
- č) Poveljnik patrolje določi oddelkom sektorje delovanja in izda druga potrebna povelja in navodila (tolčeni prostor, signali, zbirna točka ipd.).
- d) Poveljnik patrolje aktivira zasedo s tistim orožjem, ki nasprotniku povzroči največ žrtev, presenečenje in šok. Ker nemalokrat ni časa za postavitve sredstev usmerjenega delovanja, je primarni signal za aktiviranje zasede ogenj iz težjega avtomatskega orožja, rezervni pa ogenj iz puške poveljnika patrolje, glas ali piščalka.

Poveljnik patrolje:

- po aktiviranju zasede nadzira moč in vrsto ognja,
- zahteva minometno podporo, če je treba,
- izda signal za prekinitvev ognja.

- e) Moštva za preiskavo mrtvih na hitro preiščejo mrtve, zberejo potrebno dokumentacijo in opremo. Moštvo za ravnanje z vojnimi ujetniki zajame ujetnike, jih pregleda in ravna z njimi skladno s poveljem.
- f) Poveljnik patrolje izda povelje za izmik z območja zasede po prikriti in zaklonjeni smeri.
- g) Na varni razdalji od mesta zasede poveljnik patrolje preveri celotnost moštva, oborožitve in opreme, izvede reorganizacijo, zbere in preda informacije, poroča v nadrejeno poveljstvo in nadaljuje premik skladno s povelji.

10.18.15 ODKRITJE ZASEDE

Nasprotnikovo zasedo je težko, vendar ne nemogoče odkriti. Izkušen čelni vojak jo lahko odkrije na več načinov. Kadar nasprotnikovi vojaki v zasedi dolgo čakajo na patroljo, se nehote premikajo, da se pripravijo na streljanje, kar povzroči značilen zvok. Vsak zvok je ponoči še bolj slišen. Zasedo lahko izda šibko rožljanje okvirjev s strelivom in odklepanje ali ropot orožja, ki ga vojak nasloni na oporo. Čelni vojak lahko opazi odsotnost sicer običajnega hrupa v okolici. Mora se tiho premikati in se pogosto ustaviti, da bi bolje slišal in videl. Še bolj pomembno kot odkriti nasprotnika je, kako ukrepati hip zatem. Ker je čelni vojak naslednji trenutek lahko že mrtev, se mora odzvati nagonsko. Čelni vojak takoj zaleže v zaklon, enako storijo vojaki, ki mu sledijo. Ponoči iskanje zaklona odloča o življenju in smrti vojakov, saj nasprotnik v zasedi težje natančno strelja. Mogoče je, da se čelni vojak in moštvo za njim odplazijo z nevarnega območja. Patrolja pogosto opazi bočno ali začetno zavarovanje zasede. V tem primeru pomeni vizualni stik s patroljo presenečenje in sprejem odločitve tudi za nasprotnika. Običajno nasprotnikovo zavarovanje nima dovoljenja za aktiviranje zasede. Ta trenutek lahko patrolja izkoristi, da se hitro izmakne z nevarnega območja. Seveda pa je preživetje patrolje odvisno predvsem od izkušenega čelnega vojaka ali bočnega zavarovanja. Potem ko čelni vojak v kritju signalizira informacije o nasprotniku, lahko izvede patrolja hiter napad z obhodnim manevrom. Tudi v tem primeru patrolji ne preostane veliko časa za sprejem odločitve. Del patrolje ostane v liniji na nevarnem območju in v smeri nasprotnika postavi podporni element. Element v manevru se premakne z bočnim obhodnim manevrom proti nasprotniku in ohranja vizualni stik s podporo. Pri tem je mogoče, da se element v približevanju nasprotniku nekoliko raztegne. Ko element v manevru prepozna cilje, napreduje s tehniko ognja in premika. Element v podpori prav tako začne streljati, vendar samostojno preusmeri ogenj v varno smer, saj pozna smer premika elementa v manevru. Hkrati pa spremlja napredovanje najbližjega vojaka, s katerim vzdržuje vizualni stik. Ponoči patrolja uporabi pirotehnična sredstva za osvetljevanje zemljišča.

10.18.16 KO ZASEDE NI MOGOČE PRAVOČASNO ODKRITI

Bolje se je sploh ne usposabljanje za odziv na zasedo, kot pa se usposabljanje napačno. Potem ko je na človeka nepričakovano izstreljen strel, se odzove nagonsko, skloni se in se splazi v zaklon. Če vojak ne stori vsaj tega, so njegove možnosti preživetja zares neznatne. Dobro organizirano zasedo je težko preživeti. Da vojak preživi bližnjo zasedo, je verjetno edina možnost, da nasprotnika napade takoj in napadalno. Za tako skrajni manever, dobro izurjena enota ne potrebuje ne usposabljanja ne povelja. V položaju, ko je nasprotnik le nekaj skokov stran, sta možnosti le dve – zadeti ali biti zadet. Kljub temu se moštvo ne sme urediti samo v takšnem odzivu na bližnjo zasedo, saj je to za vojake lahko usodno. Ne moremo vedeti, ali je nasprotnik na kratki razdalji med njimi in patroljo v višini kolena v travi napel žico, čez katero se vojaki lahko spotaknejo. Nekateri trdijo, da se lahko sektorjem sredstev razpršno-usmerjenega delovanja izognemo z napredovanjem proti nasprotniku, drugi pa zagovarjajo zaleganje po tleh, saj sredstva razpršno-usmerjenega delovanja niso nujno natančno usmerjena. Potem ko je moštvo patrolje zavzelo zaklone, ima možnost, da postavi podporni element, hkrati pa nasprotnik ni prepričan, koliko vojakov patrolje je v streljanju zadel in kje točno so. Poleg tega se vojaki, ki niso v tolčenem prostoru, lahko odplazijo nazaj in stran s poti, po kateri je prišla patrolja. Del patrolje, ki se je uspešno izmaknil, uporabi kritje in svoje prisotnosti ne razkrije nasprotniku. Ta preostanek patrolje lahko bočno napade nasprotnika tako, kot je že bilo opisano. Pozoren bralec se bo vprašal, ali tak odziv patrolje ne traja predolgo in zato povzroča dodatne žrtve moštva v tolčenem prostoru. Upoštevati moramo dejstvo, da preživelih v dobro postavljeni zasedi ni, da so žrtve, ki so morale pasti, že obležale in da je treba razmišljati o tistih vojaki, ki so še živi in izvajajo napad z obhodnim manevrom.

10.18.17 NASPROTNIK SE PRIBLIŽUJE IZ NEPRIČAKOVANE SMERI

Nasprotnik se ne bo vedno premikal po sredini tolčenega prostora. Kot smo že omenili, se bo izkušen nasprotnik poskušal izogniti verjetnim lokacijam za postavitev zasede. Le če je nasprotnikov premik omejen

s terenom ali če je zaseda spretno postavljena, se lahko nasprotnik znajde točno tam, kjer to želimo. Tudi nasprotnik lahko uporablja nočne opazovalne naprave ter čelno in bočno zavarovanje, v svojem premiku pa je prav tako skrajno previden kot patrolja. To pomeni, da mora biti moštvo pripravljeno na presenečenje in biti sposobno prilagoditi svojo formacijo in ukrepanje v morebitni nepričakovani situaciji. Že opisana linijska tehnika postavitve zasede je primerna za delovanje v vseh smereh. Seveda pa morajo biti tudi sredstva razpršno-usmerjenega delovanja postavljena na verjetnih smereh pristopa in tako, da se smeri delovanja medsebojno prekrivajo. Predvsem morajo biti na skrajni levi in desni strani linijsko postavljene zasede, saj sta ob nasprotnikovem naletu iz teh smeri levi in desni bok najmanj pokrita z ognjem. Če se nasprotnik približuje naravnost ali s strani pod kotom na bočno zavarovaje, lahko moštvo v bočnem zavarovanju sproži sredstva razpršno-usmerjenega delovanja. Bočno zavarovanje prepreči nasprotniku napredovanje ali pa ga spusti mimo v tolčeni prostor za zasedo. Ne glede na to, s katere diagonalne smeri se nasprotnik približuje, bo izpostavljen uničevalni moči dobro postavljenih sredstev razpršno-usmerjenega delovanja in vzdolžnemu zapornemu ognju mitraljezov. Ko vstopi v tolčeni prostor nasprotnikov čelni vojak, ga zaseda spusti mimo in počaka na glavnino nasprotnikove enote. Čelnega vojaka z ročno bombo pokonča bočno zavarovanje na oddaljeni strani, potem ko je zaseda že aktivirana. Skupine v zavarovanju uničijo nasprotnikovo bočno zavarovanje z ročnimi bombami, če je neizogibno, da bodo nasprotniki odkrili zasedo. Hkratno aktiviranje sredstev razpršno-usmerjenega delovanja lahko uspešno uniči bočno zavarovanje skupaj z nasprotnikovo glavnino. Nasprotnikovo začetno zavarovanje uniči tisto bočno zavarovanje zasede, ki ga je prvo opazilo.

10.18.18 NASPROTNIK POSKUŠA S PROTINAPADOM

Potem ko se nasprotnik pripravi za protinapad, se patrolja že izmakne iz zasede. Če je nasprotnik zasedo že agresivno napadel, ga lahko moštvo patrolje ovira z ročnimi bombami in ovirami, ki so krite z ognjem. Patrolja se lahko izmakne s položajev zasede s tehniko ognja in premika. Patrolja izkoristi za izmik tisto smer, ki ji omogoča najboljše kritje in zaklon. Ognjena moč puškomitraljezov in mitraljezov je na dobro izbranem položaju izredno učinkovita in bistveno zmanjšuje potrebo po uporabi drugega avtomatskega orožja. Bočno zavarovanje, ki v obhodnem manevru opazi, da poskuša nasprotnik napasti zasedo z boka, lahko aktivira sredstva razpršno-usmerjenega delovanja, odvrže ročne bombe in strelja iz avtomatskega orožja ali pa se skupaj s patroljo izmakne v nasprotni smeri.

10.18.19 KAKO USKLADITI IZMIK

Že med načrtovanjem se določijo elementi za prednostne cilje na območju zasede. Minometni ogenj lahko zavaruje izmik patrolje, če je nasprotnikov protinapad premočan. Če cilj ni vnaprej določen, lahko vodja patrolje pred položaji zasede zahteva minometno mino na lokacijo, ki se nahaja dlje, kot je minimalna predpisana varnostna razdalja. Za vse druge mine, ki jih zahteva, določi lokacije cilja tako, da minometni ogenj približa položajem zasede do najmanjše predpisane varnostne razdalje. Vodja patrolje odloči, kdaj in v katero smer se bo patrolja izmaknila. Potem ko je izdan signal za izmik, bočno zavarovanje aktivira sredstva razpršno-usmerjenega delovanja. Vsak posameznik je odgovoren, da pred izmikom s seboj potegne vojaka, ki je z njim na levem in desnem položaju. Poveljnik patrolje, podčastnik voda ter poveljniki oddelkov so odgovorni, da se z območja zasede izmakne celotno moštvo, kar zagotovijo s preštevanjem in prepoznavanjem posameznih vojakov na točki zbiranja. Po vsaki uspešni zasedi je težko vzdrževati disciplino. Zadovoljstvo ob uspehu je nevarnejše kot razočaranje ob neuspehu. V trenutkih uspeha je patrolja najbolj ogrožena, saj je moštvo manj pozorno. Vodja patrolje mora biti še bolj pazljiv, da patroljo varno pripelje nazaj na zbirno območje.

Moštvo se mora urediti v postavljanju zasede v različnih časovnih, terenskih in vremenskih razmerah. Vsak posameznik mora natančno poznati svojo vlogo v zasedi, vendar je treba moštvo naučiti, da posameznih tehnik v nekaterih okoliščinah ni mogoče izvesti popolno, ampak jih je treba prilagoditi. Vojak mora v vsaki situaciji prepoznati posebnosti, ki se lahko razlikujejo od tistega kar so se naučili med usposabljanjem. Tak način delovanja patrolje ohranja nujno potrebno iniciativnost moštva, ki povečuje možnost njenega preživetja.

10.19 NADZORNA PATRULJA

Bojne patrolje lahko zavzamejo in zavarujejo neko zemljišče ali točke, na katerih so lahko kasneje uporabljene močnejše lastne enote. Patrolja, ki zavaruje določen cilj, je organizirana, oborožena in opremljena podobno kot patrolja v naskoku, le da se nadzorna patrolja z zavzete točke ali zemljišča ne

umakne, temveč ju poskuša obdržati. Nadzorna patrolja lahko zavzame nebranjeni cilj, kjer se utrdi in brani pred nasprotnikovim zavzetjem.

10.19.1 NALOGE NADZORNE PATRULJE

Nadzorna patrolja:

- postavlja cestne blokade za nasprotnikovimi enotami, da omejuje njihovo gibanje in preprečuje okrepitev,
- zavzame neko območje in preprečuje nasprotniku dostop,
- zavaruje umik svojih večjih enot,
- izvaja manjše napade na nasprotnika na območju, na katerem lahko pozneje uporabi svoje močnejše enote.

10.20 ZAŠČITNA PATRULJA

Bojne patrolje za zaščito oziroma zaščitne patrolje se lahko spopadejo z nasprotnikom ali pa tudi ne. Uporabijo se v bližini obrambnih položajev, na bokih svojih napredujočih enot ali za linijo enot. Zaščitne patrolje odkrivajo morebitno nasprotnikovo infiltracijo, svoje enote pa varujejo pred nenadnim napadom in zasedo. V kakršnikoli bojni situaciji ali na vsakem območju, kjer obstaja verjetnost napada, mora vsaka enota biti sposobna organizirati bojno patroljo za zaščito (če na primer uporablja nasprotnik gverilsko taktiko v svojem zaledju, se moramo vprašati: ali obstajajo objekti, ki bi bili lahko cilj napadov ipd.). V običajni ofenzivni situaciji organizirajo pehotne enote zaščitne patrolje, ki varujejo boke enot, območja in smeri napredovanja. V defenzivni bojni situaciji pa zaščitne patrolje preprečujejo nasprotnikovo infiltracijo, iščejo in uničujejo sovražnika ter preprečujejo nenadne napade. V zaledju morajo letalske, artiljerijske in logistične enote organizirati zaščitne patrolje za svojo zaščito in zaščito pomembnih objektov.

10.20.1 NALOGE ZAŠČITNE PATRULJE

Zaščitno patroljo navadno sestavlja oddelek. Moštvo patrolje je oboroženo s težjim avtomatskim orožjem, čeladami, zaščitnimi jopiči, ročnimi bombami ipd. Patrolja je opremljena razmeram primerno. Informacije zaščitnih patrolj so zelo dragocene, zato je treba ves čas patroljiranja vzdrževati dobro radijsko povezavo s poveljstvom. Patrolja mora imeti tudi rezervni načrt komuniciranja s poveljstvom.

Kdorkoli organizira zaščitno patroljo, upošteva pravila:

- patrolja mora biti načrtovana in izurjena,
- radijska zveza s poveljstvom je v stalni pripravljenosti,
- patrolji je zagotovljena posebna artiljerijska ognjena podpora,
- v rezervi ima enoto, ki po potrebi okrepi zaščitno patroljo,
- za patroljiranje uporablja vedno različne smeri premika,
- patrolja je vedno v bližini svojih enot.

V lastnem zaledju se organizirajo različne smeri patroljiranja, ki se dnevno spreminjajo. Priporočljivo je, da se premiki zunaj svojih enot načrtujejo in uskladijo z enotami, ki so levo in desno. Na smeri premika se določi ustrezno število kontrolnih točk. Vse kontrolne točke je treba predhodno pregledati in po potrebi zavarovati. Patrolja ima pripravljen načrt za postopke ob stiku z nasprotnikom, prekinitvi stika, obrambi in zahtevi za ognjeno podporo. Pomembno je, da moštvo pozna postopke ob razbitju patrolje. Moštvo zaščitne patrolje mora vedeti, kje je zbirna točka in kako se patrolja reorganizira.

10.21 PATRULJA ZA VZDRŽEVANJE STIKA

Organiziranje nalog in opremljenost patrolje sta odvisna od poznavanja nasprotnikovega položaja in že vzpostavljenega stika z njim. Patrolje, ki vzdržujejo stik na določenih točkah med svojimi enotami, so običajno majhne in lažje oborožene. Patrolja je organizirana, oborožena in opremljena tako, da je sposobna

premagati manjše enote in poiskati stik z večjimi nasprotnikovimi enotami. Ni pa organizirana in opremljena za spopad z večjo enoto. Zveza z nadrejenim poveljstvom mora biti v stalni pripravljenosti na celotnem nadzorovanem območju. Vodja patrolje izbere več ciljev hkrati. Ko se na enem izmed njih vzpostavi stik z nasprotnikom, se odloči za način vzdrževanja. Stik je treba vzdrževati zaradi nenehnega opazovanja nasprotnika, ki zaradi tega postaja nemiren, primanjkuje pa mu tudi časa za organiziranje. Kadar koli je mogoče, mu patrolja prepreči pobudo. Če se zaplete v težji spopad z nasprotnikom, je težje opraviti nalogo, dokler ima iniciativo nasprotnik, njene enote pa se ne morejo ustrezno odzvati.

10.21.1 NALOGE PATRULJE ZA VZDRŽEVANJE STIKA

Naloga patrolje za vzdrževanje stika so:

- vzdržuje stik na bokih svojih enot, za njimi in pred njimi,
- navezuje stik s svojimi enotami na določenih točkah,
- vzpostavi stik s svojimi enotami ali nasprotnikom, kadar njihova točna lokacija glede na nasprotnika ni znana,
- vzdržuje stik s svojimi enotami ali nasprotnikom,
- iskanje nasprotnika,
- vzdržuje stik v položaju, v katerem se ne bo zapletla v odločilen spopad z nasprotnikom.

10.21.2 ISKANJE NASPROTNIKA

Glede na to, da se patrolja največkrat organizira in usposablja za izogibanje nasprotniku, se lahko zgodi, da začneta poveljujoči in moštvo izgubljati občutek za iskanje stika z nasprotnikom. Ta težava se pokaže, ko je vod v vlogi zaščitne patrolje ali patrolje za vzdrževanje stika. Vzroki za pomanjkanje izkušenj v iskanju stika z nasprotnikom so nenehno načrtovanje smeri premika po zemljišču nizke taktične vrednosti, izogibanje stiku z nasprotnikom, gibanje po azimutu, upoštevanje maskirne discipline in prikritosti. Zaradi tega je verjetnost srečanja z nasprotnikom razmeroma majhna. Počasno napredovanje po azimutu, številna prečkanja nevarnih območij, varnostni postanki in spremembe smeri povzročijo tudi slabitev pripravljenosti vojakov, da se uspešno odzovejo na nepričakovan stik z nasprotnikom. Pred naskokom ali zasedo je nujno treba upoštevati prednosti prikritega premika v položaj. Prikritost in neopaznost sta predvsem prvini izvidniškega delovanja. Vendar pa lahko postaneta neuporabni, kadar želi patrolja iz katerega koli razloga vzpostaviti stik z nasprotnikom. Enota v obrambi želi preprečiti, da bi se nasprotnik infiltriral skozi obrambne položaje, zato organizira zaščitne patrolje pred obrambnimi položaji. Te agresivno patroljirajo, da preprečijo nasprotnikovo pobudo in koncentriranje njegovih enot pred našimi obrambnimi položaji. Lahko se torej vprašamo: **Ali je zaščitna patrolja, ki ni odkrila nasprotnika, sploh opravila svojo nalogo?** Nasprotnik, za katerega vemo, da poskuša prebiti obrambo, je zagotovo v bližini obrambnih položajev. Lahko uporabimo tudi načelo: *kadar je branilec prešibek, napade prej*. Če številčno šibkejša enota napade nasprotnika, že dolgo več ne velja, da bo nujno poražena. Verjetno bi patrolja več prispevala k obrambi svoje enote, če bi z aktivnim iskanjem odkrila nasprotnika, ta pa bi moral svoje enote uporabiti predčasno.

Velja, da je nasprotnika najbolje poiskati na pravem mestu ob pravem času. Obveševalne službe vodijo podatke o vseh preteklih in sedanjih nasprotnikovih dejavnostih na nekem območju. Na podlagi teh podatkov lahko sklepamo o njegovih verjetnih dejavnostih. Lokacije in vrsta dejavnosti namreč kažejo na določen vzorec njegovega delovanja. Glede na to se lahko zaščitne patrolje ali patrolje za stik pošljejo na verjetne nasprotnikove lokacije, ki jih lahko poveljujoči določi z natančnim analiziranjem poročil predhodnih patrolj. Tudi nasprotnik mora namreč izvidovati cilje napada. Če je na primer dnevna patrolja opazila nekaj nasprotnikovih vojakov, lahko nočna patrolja na isti lokaciji odkrije večjo nasprotnikovo enoto, ki se pripravlja za napad. Nasprotnika lahko odkrijemo, če organiziramo patrolje pred obrambnimi položaji in na lokacijah, kjer smo ga že opazili. Treba je razmišljati tako kot nasprotnik. Postavimo se v njegovo vlogo in se vprašamo: *Kje lahko postavim podporni element? Kje so najboljše smeri premika? Kje so najboljše infiltracijske smeri? Kam postaviti opazovalnice? Kako izvidovati cilj?* V bližini ali na lokacijah in točkah na zemljišču z veliko taktično vrednostjo je prav tako velika verjetnost, da odkrijemo nasprotnika. Patrolja išče točke, od koder lahko dobro opazuje. To so lahko vrhovi vzpetin, robovi večjih odprtih površin, skrajne točke dolgih, ravnih in ozkih neporaščenih površin, kot so jase, steze, ceste v zavoju itn. Ponoči se lahko opazuje tudi z vznožja vzpetine. Na obzorju namreč lahko prej odkrijemo silhueto nasprotnika. Ponoči

iz teme opazujemo ceste, vodotoke, neporaščene površine, na katerih je nasprotnika, zaradi svetlega ozadja, lažje opaziti. Na hitrost napadalca zelo vpliva način napada. To lahko primerjamo z dogajanjem v naravi. V naravi počasnejši plenilci napadajo iz zasede. Včasih imajo partnerja, ki prižene plen v past. Hitrejši plenilci pa najprej zalezujejo in se potem zaženejo za plenom. Oboji občasno obstanejo na mestu in opazujejo ter poslušajo. S hitrostjo ohranja patrolja bojni duh moštva in pobudo, pregleda večje območje in s tem poveča verjetnost, da najde in preseneti nasprotnika. Potreba po hitrosti zahteva premik v kolonski formaciji. Število varnostnih postankov se zmanjša, med postanki pa se čas bolje izkoristi za opazovanje in poslušanje. Hitrost lahko pomeni varnost. Zmanjša se možnost, da bo patrolja odkrita, saj je moštvo na določeni točki manj časa izpostavljeno. Ob stiku se zmanjša možnost učinkovitega nasprotnikovega odziva. Patrolja prav tako hitro prečka nevarna območja. Če nasprotnik na daleč opazi patroljo, ki se hitro premika skozi gosto podrast, bo težko potrdil cilj, poveljujoči pa bo težko izvedel hitro akcijo. Še težje bo to ob mraku, slabi vidljivosti ali v temi. Ne nazadnje je hitro premikajočo se tarčo težje zadeti. Tudi v naravi je hitrost plenilca odvisna od vidljivosti in poraščenosti. Podnevi se žival premika počasi skozi gosto podrast in hitreje skozi redko poraščene površine. Sicer pa velja, da kjer se lahko giblje divjad, se lahko giblje tudi človek. Bojna patrolja pogosto išče stik z nasprotnikom, da bi ga uničila, še posebej kadar izvaja nadzor, stik ali zaščito. Pri tem ne gre zgolj za pasivno patroljiranje po območju, temveč za aktivno, ofenzivno in napadalno iskanje nasprotnika. Vod deluje pri izvedbi teh nalog običajno kot del večje enote. Vod, ki išče nasprotnika, lahko uporabi dve tehniki, in sicer *tehniko približevanja ter tehniko "poišči in uniči"*.

Pri vzpostavitvi ognjenega stika z nasprotnikom upošteva poveljnik patrolje te dejavnike:

- vzpostavitev stika z najmanjšo taktično enoto,
- hitra uporaba bojne moči voda po vzpostavitvi stika,
- neprekinjeno krožno zavarovanje,
- delovanje, usklajeno z višjo enoto,
- pravočasno poročanje,
- prizadevanje za vzpostavitev in vzdrževanje stika,
- decentralizirano delovanje voda,
- značilnosti zemljišča,
- minimum opreme, ki jo nosi vojak,
- usposobljenost, izkušnje in samoiniciativnost.

10.21.2.1 POIŠČI IN UNIČI

Tehnika *"poišči in uniči"* se uporablja, kadar je nasprotnik razpršen, se želi izogniti stiku ali ga prekiniti oziroma se hoče umakniti. Z njo lahko tudi preprečujemo nasprotnikov premik na nekem območju. Pri tej tehniki se z usklajeno in načrtovano uporabo voda, oddelkov in ognjenih skupin vzpostavi stik z nasprotnikom. Cilj te tehnike je nasprotnika poiskati in uničiti. Gre za kombinacijo tehnike patroljiranja in hitrega ali načrtovanega napada na nasprotnika, potem ko je bil odkrit.

Pri uporabi te tehnike upošteva poveljnik patrolje te dejavnike:

- značilnosti zemljišča,
- decentralizirano delovanje voda,
- medsebojno podporo,
- vojaki imajo samo osebno oborožitev in opremo, da se pospeši hitrost in poveča maskirna disciplina,
- logistično in sanitetno oskrbo,
- lokacije poveljujočih in ključnih posameznikov,
- uporabo ključnih orožij,
- zahteve po organiziranju patroljnih baz,
- koncept delovanja na območju operacije,
- način vzpostavljanja stika na točki srečanja med operacijo.

Vod mora vstopiti na območje operacije neopaženo. Potem ko je vzpostavil stik z nasprotnikom, ga z ognjem prikuje na položaje in uniči z obhodnim manevrom. Vzdržuje krožno zavarovanje in predvsem prepreči nasprotnikov napad v boke svoje formacije. Vod uporablja pri iskanju nasprotnika različne tehnike ali njihovo kombinacijo. Ena ognjena skupina lahko na primer zapusti krožno zavarovanje in na določeni točki prikrito počaka, da gresta druga in tretja mimo, nato pa jima neopaženo sledi. Ob stiku z nasprotnikom ga ognjena skupina na čelu prikuje, druga pa izvede obhodni manever na bok nasprotnika. Tretja ognjena skupina lahko prepreči nasprotnikov izmik ali okrepitev. Vloge vseh treh skupin se lahko izmenjujejo. Gre za izredno dinamičen način bojevanja, ki zahteva dobro izurjenost moštva in občutek poveljujočih za orientacijo v prostoru. Poveljujoči ognjenih skupin morajo imeti radijsko zvezo. Največja oddaljenost med skupinami je do 200 metrov.

10.21.2.2 PRIBLIŽEVANJE NASPROTNIKU

To je taktično premikanje voda, ki med pričakovanim približevanjem nasprotniku vzpostavi stik z najmanjšo taktično enoto. To je navadno ognjena skupina. Poveljnik patrolje tako pridobi čas za presojo položaja in sprejem odločitve, hkrati pa s preostankom patrolje, ki ni v stiku, izvede manever. Formacijo izbere glede na verjetnost stika z nasprotnikom. Ko je stik z nasprotnikom vzpostavljen, ga vod vzdržuje, dokler ne prejme drugačnega povelja.

10.22 IZVIDNIŠKA PATRULJA

10.22.1 NAMEN IZVIDNIŠKE PATRULJE

Izvidniška patrolja zbira aktualne informacije o nasprotniku, zemljišču in vremenskih razmerah. S pridobljenimi informacijami patrolje poveljnik večje lastne enote potrdi ali dopolni svoj načrt pred izvedbo taktične operacije. Patrolja deluje neopazno in se spopade z nasprotnikom samo v samoobrambi ali če je treba za izvršitev naloge.

10.22.2 ORGANIZACIJA IZVIDNIŠKE PATRULJE

Izvidniško patroljo izvaja vod, lahko pa tudi oddelek. Izvidniška patrolja je sestavljena iz treh skupin, in sicer iz *poveljstva, izvidniške skupine in skupine za zavarovanje*. V patrolji izviduje izvidniška skupina, ki je lahko sestavljena iz dveh izvidniških podskupin, medtem ko je zavarovanje naloga preostalega moštva. Ožje izvidovanje lahko izvaja ena skupina izvidniške skupine, širše izvidovanje in izvidovanje smeri pa obe skupini. Skupina za zavarovanje v vseh okoliščinah varuje mogoče smeri nasprotnikovega prihoda, izvidniško skupino med izvidovanjem in ciljno zbirno točko.

10.22.3 OPREMA ZA IZVIDOVANJE

Patrulja je oborožena s formacijsko oborožitvijo. Pri organiziranju izvidniške patrolje se upoštevajo splošna načela popolnjenja, oboroževanja in opremljanja, ki so predstavljena v poglavjih *Oborožitev in oprema patrolje* ter *Izbira moštva, oborožitve in opreme*. Patrolja je opremljena z opremo, ki je potrebna za izvršitev naloge. V posebno opremo izvidniške patrolje spadajo daljnogledi, nočne opazovalne naprave, škarje za rezanje žice, topografske karte, kompasi, ure, pribor za pisanje, beležke, dnevnik opazovanja, vojaške skice, prosojnice in obrazci za poročila.

10.22.4 ZBIRANJE INFORMACIJ

Izvidniška patrolja zbira informacije o:

- lokacijah in značilnostih razporeditev nasprotnikovih in svojih enot,
- zemljišču (smereh, značilnostih, prehodih ipd.),
- ovirah,
- vremenskih razmerah.

Posebne informacije, ki jih zbira izvidniška patrolja, so:

- lokacija nasprotnikovih enot, sredstev in opreme (poveljniških mest, centrov zvez, logističnih, artilerijsko-raketnih in oklepni enot, enot zračne obrambe, letalskih, pomorskih in specialnih enot ipd.),

- prepoznavanje nasprotnikovih enot in opreme,
- nasprotnikova moč,
- nasprotnikova razporeditev,
- premiki moštva in nasprotnikove opreme,
- prihod novih sil,
- nasprotnikova nova ali posebna oborožitev,
- prisotnost mehaniziranih enot,
- nenavadna nasprotnikova dejavnost,
- obstoj kemičnega orožja,
- izvidovanje žičnih ovir,
- izvidovanje minskih polj,
- izvidovanje kontaminiranih območij,
- izvidovanje zemljišča,
- nasprotnikova usposobljenost in njegova morala.

Pridobivanje posebnih informacij o mostovih:

- material, iz katerega je narejen most (les, kamen, beton ipd.),
- materiali, uporabljeni za utrditev dostopov na most,
- število podpornih stebrov,
- stanje in dimenzije prehodne ploskve mostu,
- nameščen eksploziv na mostu,
- vrsta prepreke, čez katero je speljan most (jarek, cesta, reka ipd.),
- transportna sredstva, ki lahko prečkajo most (vlak, tovorna vozila, osebna vozila, samo peš ipd.),
- nosilnost mostu,
- lokacija in vrsta alternativnega prečkanja ovire.

Pridobivanje posebnih informacij o vodotokih in ožinah:

- širina in globina,
- sestava dna vodotoka,
- hitrost toka (km/h) in pretočnost (m³/s),
- zgradba, sestava bregov,
- pokritost in značilnost pristopov.

Pridobivanje posebnih informacij o komunikacijah:

- širina,
- sestava, vrsta materiala,
- stanje,
- ovire na komunikaciji,
- naklon,
- zavoji, lokacija in dolžina zavojev,
- namembnost in frekvenca prometa.

10.22.5 VRSTE IZVIDNIŠKIH PATRULJ

Izvidniška patrolja deluje na način, da ostane neodkrita. Maskirna disciplina in potrpežljivost sta zelo pomembni. Izvidniška patrolja deluje defenzivno, z nasprotnikom se spopade samo v samoobrambi. Čeprav

se vselej poskuša izogniti ognjenemu stiku, mora vsak pripadnik patrulje vedeti, kako bo ukrepal, če bo prišlo do stika z nasprotnikom. Poveljnik patrulje poskrbi za to, da celotno moštvo pozna merila, po katerih se patrulja, njene skupine, moštva in posamezniki lažje odločajo za odkrit ognjeni spopad z nasprotnikom. Vsak pripadnik patrulje si mora pred sprejemom odločitve o spopadu z nasprotnikom postaviti pomembna vprašanja in poiskati odgovore nanje, in sicer: *Ali je zaradi samoobrambe spopad potreben?* Če je odgovor pritrdilen, se bo odločil za spopad, če pa je nikalen, si bo zastavil novo vprašanje: *Ali je na območju delovanja še kakšna druga enota, ki bi se lahko spopadla z nasprotnikom?* Če je odgovor pritrdilen, se z nasprotnikom ne bo spopadel, če je nikalen, pa se bo vprašal: *Ali bo spopad negativno vplival na izvedbo glavne naloge patrulje?* Če je odgovor pritrdilen, se ne bo spopadel, če pa je nikalen, bo odločitev prepustil nadrejenemu. Moštvo patrulje mora poznati tudi merila tveganja, po katerih dobiva patrulja informacije. Če želi poveljnik višje enote zelo natančne informacije o nasprotniku, se bodo morali člani patrulje bolj približati nasprotniku, s tem pa bo tudi večje tveganje za njeno odkritje. Če želi poveljnik višje enote bolj splošne informacije o nasprotniku, kot je na primer podatek o njegovi lokaciji, se patrulji ne bo treba preveč približati nasprotniku, s tem pa bo tudi tveganje za njeno odkritje manjše. V posebnih okoliščinah se izvidniška skupina spopade z nasprotnikom, da ugotovi njegov položaj. To stori le z izrecnim poveljem poveljnika višje enote. Ta v bojnem povelju tudi opredeli, katere posebne informacije mora dobiti izvidniška patrulja. Poveljnik patrulje iz teh zahtev prepozna, kakšno vrsto izvidniške patrulje mora načrtovati. Ločimo izvidniško patruljo v *prostorskem izvidovanju, območnem izvidovanju in izvidovanju smeri.*

10.22.5.1 IZVIDOVANJE OBMOČJA

Pri izvidovanju območja pridobivamo posebne informacije o točno določeni lokaciji in bližnji okolici. To so lahko aktualne informacije o nekem objektu ali lokaciji, kot so most, križišče, značilnosti zemljišča, nasprotnikove dejavnosti ipd. Poveljnik patrulje načrtuje izvidovanje na podlagi koordinat in topografske karte. Med premikom do cilja patrulja ne sme biti odkrita. Vodja patrulje ustavi in prikrije patruljo v ciljni zbirni točki. Poveljniku patrulje se na poveljniškem izvidovanju pridruži skupina za opazovanje cilja. Skupina za zavarovanje hkrati postavi zavarovanje v ciljni zbirni točki in točkah okoli cilja, še posebno na verjetnih smereh nasprotnikovega pristopa. Vodja patrulje presodi možnosti za izvršitev načrta, odloči se o razmestitvi skupine za zavarovanje in izvidniški skupini. Položaji skupine za zavarovanje zagotavljajo pravočasno opozarjanje na nasprotnika in zavarujejo ciljno zbirno točko. Patrulja izviduje cilj z različnih točk okoli cilja in bližnje okolice. Točke so prikrite, po možnosti zaklonjene in primerne za opazovanje. Če je treba, se okoli cilja postavi več skupin za opazovanje cilja. Med premikom na točke opazovanja lahko uporabijo samo eno smer premika ali pa poveljnik patrulje vsaki skupini določi svojo. Po določenem času se vse skupine vrnejo na ciljno zbirno točko, kjer poročajo poveljniku patrulje. Ta si zapiše opažene posebnosti. Ko prispejo vse skupine za opazovanje k ciljni zbirni točki, odpokliče tudi zavarovanje. Sledi štetje moštva. Ko poveljnik patrulje zbere in preda moštvo vse informacije, patrulja zapusti ciljno zbirno točko.

10.22.5.2 IZVIDOVANJE PROSTORA

Izvidovanje prostora je pridobivanje informacij o celotni načrtovani smeri, ovirah in nasprotniku na nekem širšem območju. Tako izvidujemo, če nasprotnikova lokacija ni znana ali če potrebujemo informacije o splošni prehodnosti zemljišča. Poveljujoči izbere smer premika znotraj določenega območja. Navadno je območje omejeno z linijo svojih enot, bočnimi mejami in mejo napredovanja. Vodja patrulje ustavi patruljo na ciljni zbirni točki. Nato izviduje in presodi možnost izvršitve načrta, odloči se o razmestitvi skupine za zavarovanje in izvidniške skupine. Vrne se k patrulji in razmesti skupino za zavarovanje. Izvidniška skupina začne izvidovati. Če je na izvidovanju celotna patrulja, se varuje sama. Poveljnik patrulje za izvidovanje območja lahko uporabi dve metodi, pri obeh pa je prepoznavanje svojih enot in izmenjava razpoznavnih znakov izredno pomembna. Večkrat lahko pride do srečanja izvidniških skupin, saj se njihove smeri premika pogosto križajo.

Pri *statičnem izvidovanju* razmesti poveljnik patrulje skupine za opazovanje na različne točke, s katerih je mogoče opazovati celotno opazovano območje. Skupine za izvidovanje ostanejo na točkah dalj časa, zato same poskrbijo za zavarovanje. Opremljene so za daljše bivanje na območju, kar pomeni, da imajo več osebne opreme (transportni nahrbtniki, spalne vreče ipd.), več vode, streliva in hrane. Med premikom na točke opazovanja lahko uporabijo samo eno smer premika ali pa določi poveljnik voda vsaki skupini svojo. Po določenem času opazovanja se vse skupine vrnejo na ciljno zbirno točko, kjer poročajo poveljniku voda. Ta si opažene posebnosti zapiše. Ko vse skupine za opazovanje prispejo v ciljno zbirno točko, sledi štetje moštva. Ko poveljnik voda zbere in preda moštvo vse informacije, patrulja zapusti ciljno zbirno točko.

Pri *dinamičnem izvidovanju* uporabi poveljnik patrolje oddelke in ognjene skupine, ki izvidujejo vzdolž različnih smeri skozi celotno območje izvidovanja. Pri uporabi te metode lahko izbira med štirimi različnimi tehnikami: "pentlja", "škatlja", različne smeri in zaporedna tehnika.

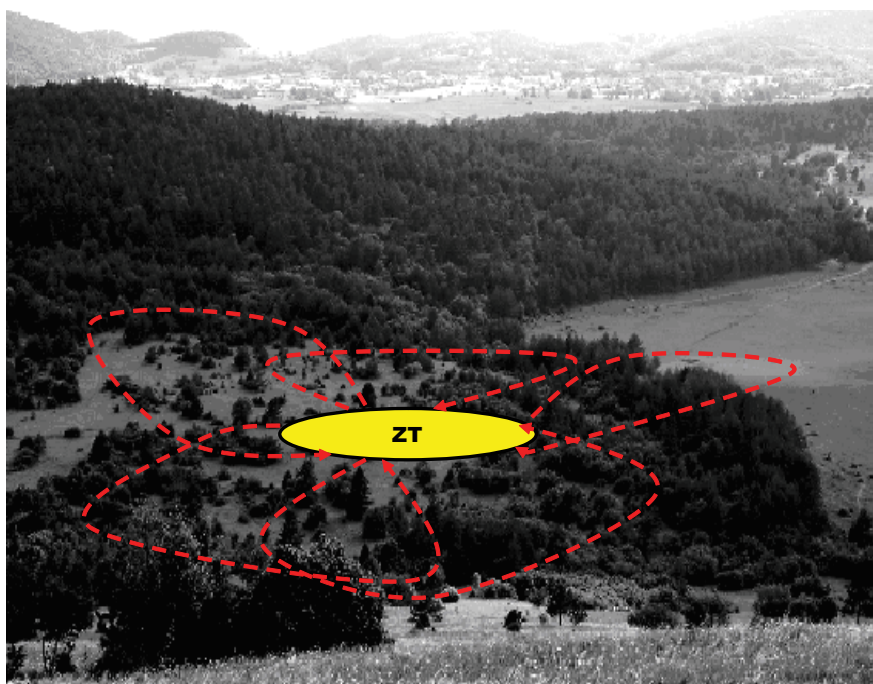
10.22.5.3 IZVIDOVANJE KOMUNIKACIJ IN SMERI PREMIKA

Izvidniška patrolja pridobiva informacije o neki linijski komunikaciji ali o objektu (ceste, železnice, vodotoki ipd.), o stanju ali dejavnosti vzdolž komunikacije, po kateri se bo premaknila njena večja enota, o primernih lokacijah za postavitve ovir ipd. Izvidniška patrolja lahko izviduje tudi črte infiltracije, smeri premika ali smeri napada svoje večje ali druge enote. Izvidovanje poteka vzdolž linijskega objekta. Hkrati se izvidujejo lokacije na bokih, s katerih lahko nasprotnik nadzoruje komunikacijo. Patrolji so lahko dodane inženirske enote. Pri načrtovanju se upoštevajo prehodnost, nevarna območja, odločilne točke, omejitve za vozila in lokacije ovir. Značilnosti neke komunikacije se vedno opazujejo z vidika uporabnosti za nasprotnika in svoje enote. Izvidovanje smeri je omejeno s smerjo premika in mejo napredovanja. Za izvidovanje smeri se uporabi tehnika "pentlja", poveljnik patrolje pa določi več zbirnih točk vzdolž smeri premika. Vodja patrolje razmesti skupino za zavarovanje na zbirni točki. Ta pravočasno opozori na nasprotnika in zavaruje zbirno točko. Izvidniška skupina izviduje različne točke vzdolž komunikacije. Ko je patrolja na zadnji zbirni točki na oddaljeni strani smeri, sledi štetje, poveljnik patrolje pa zbere pridobljene informacije in jih preda moštvu. Patrolja se vrne k svoji enoti. Če je večji ali celoten del smeri komunikacija, jo patrolja obravnava kot nevarno območje. Vod se premika vzporedno z njo po prikriti in zaklonjeni smeri. Na ključnih mestih se ji patrolja približa in postavi zavarovanje, skupina za izvidovanje pa pregleda lokacijo. Patrolja se nato znova oddalji od komunikacije.

10.22.6 TEHNIKE IZVIDOVANJA

10.22.6.1 IZVIDOVANJE S TEHNIKO "PENTLJA"

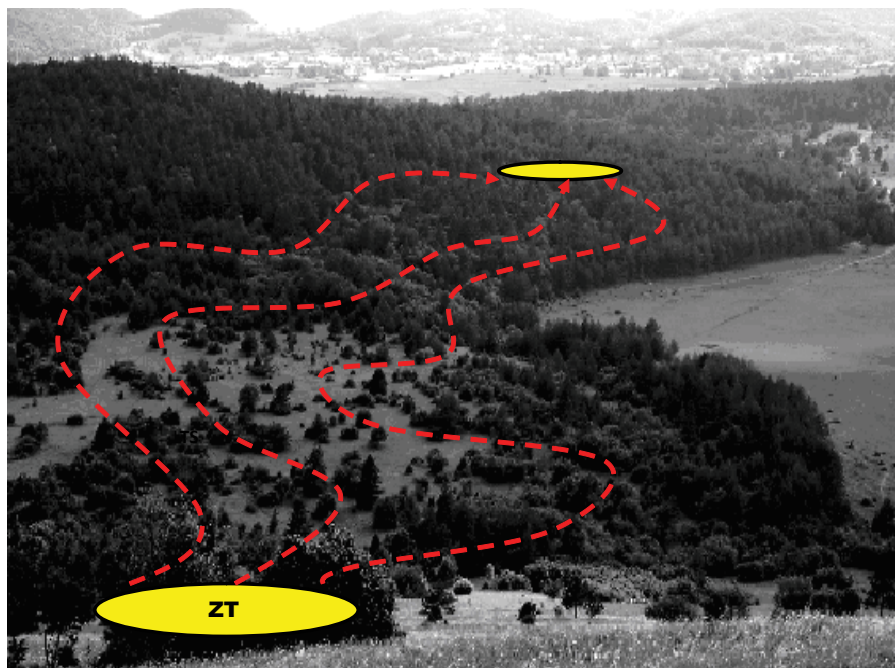
Gre za osnovno tehniko izvidovanja ožjega območja zbirne točke. Patrolja na zbirni točki postavi krožno zavarovanje. Poveljnik patrolje v določenih časovnih intervalih pošlje na izvidovanje posamezne izvidniške skupine. Vsaka se premakne stran od zbirne točke in se v polkrogu vrne na isto točko. Smeri premika vsake skupine se prekrivajo in skupaj tvorijo obliko pentlje (*shema 57*). Skupine izstopajo in vstopajo v zbirno točko na različnih točkah, zato je pomembna izmenjava razpoznavnih znakov in stalno spremljanje situacije. Skupine na izvidovanju se lahko srečajo. Takrat morajo prav tako izmenjati razpoznavne znake. Ko skupine za opazovanje prispejo v zbirno točko, sledi preštetje moštva. Poveljnik patrolje zbere vse informacije in jih preda moštvu. Patrolja zapusti zbirno točko in se premakne na naslednjo. Postopek izvidovanja ponavlja, dokler ne pregleda določenega območja.

Shema 57: Izvidovanje s tehniko "pentlja"

10.22.6.2 IZVIDOVANJE S TEHNIKO "ŠKATLA"

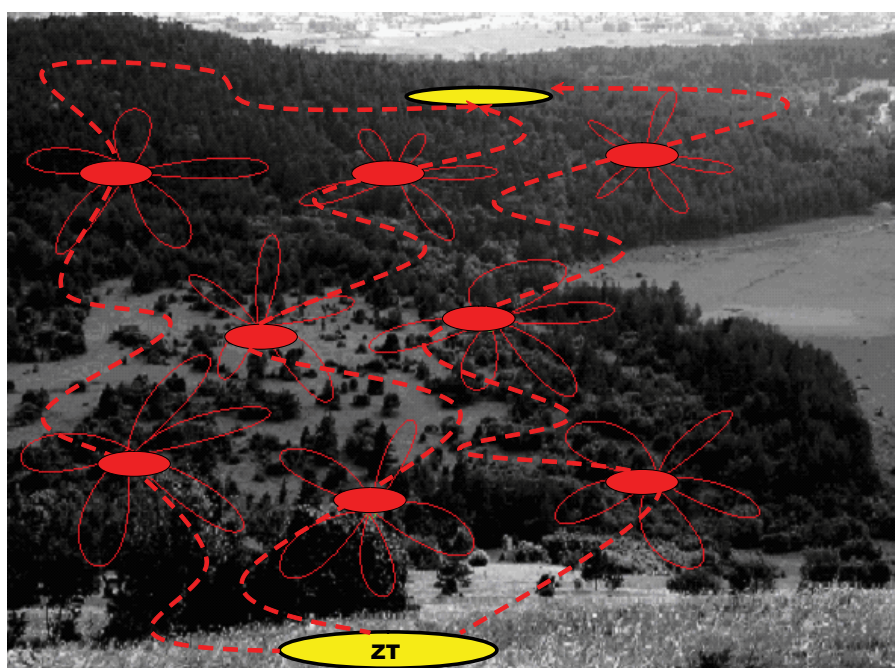
Poveljnik patrolje določi na območju izvidovanja več zbirnih točk. Poveljnik patrolje pošlje izvidniške skupine v različnih smereh, in sicer najprej na skrajno levi in desni strani in zatem še po sredini (*shema 58*). Izvidniške skupine se srečajo v zbirni točki na oddaljeni strani območja. Sledi štetje celotnega moštva. Na zbirni točki izvidniške skupine poveljniku patrolje predajo zbrane informacije. Poveljnik patrolje jih zbere in preda moštvu. Patrolja se vrne k svoji enoti.

Shema 58: Izvidovanje s tehniko "škafila"

10.22.6.3 IZVIDOVANJE S TEHNIKO RAZLIČNIH SMERI

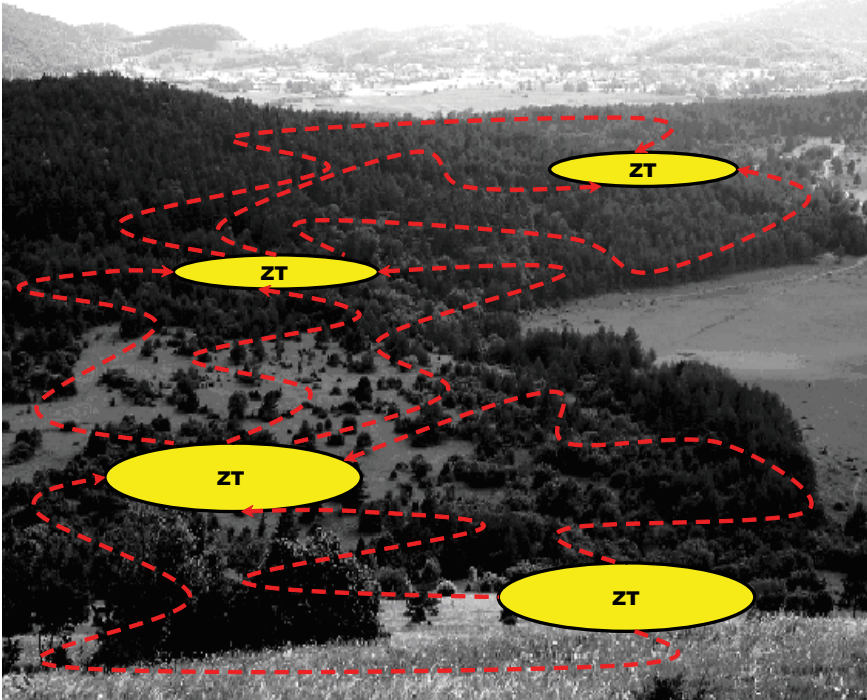
Poveljnik patrolje določi zbirno točko na bližnji strani in zbirno točko na oddaljeni strani območja izvidovanja. Izvidniške skupine pošlje v različne smeri (*shema 59*). Na določeni smeri skupine izvidujejo na več različnih točkah v obliki pentlje. Poveljnik patrolje določi čas, ob katerem se izvidniške skupine zberejo v zbirni točki na oddaljeni strani območja. Sledi štetje celotnega moštva. Izvidniške skupine predajo informacije, poveljnik patrolje jih zbere in preda moštvu.

Shema 59: Izvidovanje s tehniko različnih smeri

10.22.6.4 IZVIDOVANJE Z ZAPOREDNO TEHNIKO

Poveljnik patrolje razdeli območje izvidovanja v več sektorjev in v vsakem določi zbirno točko. V posameznem sektorju uporabi patrolja tehniko različnih smeri (*shema 60*). Izvidniške skupine se zberejo na vsaki naslednji zbirni točki kjer predajo informacije. Poveljnik patrolje jih zbere in preda moštvu. Patrolja ponavlja postopek, dokler ne doseže točke združitve na oddaljeni strani območja.

Shema 60: Izvidovanje z zaporedno tehniko

10.23 PRISOTNOSTNA PATRULJA

Spremembe v namenu in nalogah oboroženih sil v svetu so povzročile uporabo taktičnih enot tudi v operacijah v podporo miru na različnih kriznih žariščih po svetu. Pri tem se lahko uporabi vod v obstoječi formaciji, oborožen z osnovno oborožitvijo in opremo. Načrtovanje prisotnostne patrolje je pravzaprav enako kot pri bojni patrolji. Glavna razlika v primerjavi z njo je, da gre pri prisotnostni za potrebo po odkritem delovanju. Patrolja izvaja taktične postopke zgolj preventivno, ob stiku z nasprotnikom ali v poslabšani varnostni situaciji. Patroljira neprikrito, po utrjenih poteh in v urbanem okolju. Patrolja želi biti vidna, saj je njen namen lahko demonstracija sile ali vzbujanje občutka varnosti pri lokalnem prebivalstvu. Prisotnostna patrolja je oborožena. Moštvo prisotnostne patrolje nenehno načrtuje in se pripravlja, kot bi se pripravljalo na bojno patroljo. Količina opreme in streliva, ki jo nosi na patrolji, je odvisna od varnostne situacije in pravil o uporabi sile, ki jih določa poveljstvo vojaške operacije na območju delovanja. Patrolja se uporablja kot del večje enote, ki izvaja operacije v podporo miru. Prisotnostna patrolja sicer opravlja nebojne naloge, mora pa biti usposobljena za hiter prehod v bojno delovanje. Moštvo prisotnostne patrolje mora biti sposobno prijazno komunicirati z lokalnim prebivalstvom, opravljati naloge ohranjanja miru in biti hkrati pripravljeno na bojne akcije. V prisotnostni patrolji se najpogosteje uporabi vod, glede na varnostne razmere pa tudi oddelek.

Prisotnostno patroljo, vkrcano na vozila ali izkrcano, lahko nadrejeno poveljstvo uporabi za:

- nadzor sporazuma o prekinitvi ognja,
- pridobitev informacij,
- pokrivanje praznin med opazovalnimi in kontrolnimi točkami,
- demonstracijo sile ali prisotnosti,
- pomiritev prebivalstva v izoliranih skupnostih,
- nadzor nad trenutnimi ali zapuščenimi položaji sprtih strani,
- spremstvo sprtih posameznikov ali lokalnega prebivalstva čez ogrožena področja.

Prisotnostna patrolja

10.24 SLEDILNA PATRULJA

Vod ali oddelek lahko dobi nalogo, da organizira sledilno patroljo. Patrolja išče sledi, ki jih za seboj pušča nasprotnik. Sledilna patrolja lahko išče stik z nasprotnikom. Na podlagi analize odkrite sledi sprejema oceno o nasprotniku (velikost, smer premika, način delovanja, opremljenost ipd.).

10.24.1 NAČELA SLEDENJA

- Moštvo patrolje se premika tiho in neopazno. Je zelo disciplinirano in dobro izurjeno v tehnikah sledenja.
- Ko dobi vod nalogo, da organizira sledilno patroljo, določi poveljnik patrolje za sledenje en oddelek. Preostali oddelki in skupine zavarujejo sledilni oddelek.
- Zavarovanje se postavi na čelo, levo in desno od sledilnega oddelka. Elementi sledilnega oddelka se premikajo ločeno, vendar vzdržujejo vizualni stik. Sledilni oddelek ima nalogo čelnega zavarovanja in sledenja.

10.24.2 ORGANIZACIJA SLEDILNE PATRULJE

Poleg običajnih elementov je v sledilni patrolji določen oddelek za sledenje. Sestavljen je iz dveh ognjenih skupin, in sicer iz skupine za zavarovanje in sledenje. Skupina za zavarovanje zagotavlja varnost sledilnega oddelka. Poveljnik oddelka, vezist in števec korakov prav tako skrbijo za varnost na bokih in zadaj. Skupina za sledenje prepoznava in spremlja sledi nasprotnikove enote. Čeprav se vod uporabi v sledilni patrolji, ima en oddelek nalogo sledenja (*shema 61*).

Shema 61: Formacija oddelka v sledilni patrolji

10.24.3 NALOGE POSAMEZNIKOV

Prvi vojak, ki sledi, mora biti najbolj izkušen in izurjen v tehnikah sledenja.

Posebne naloge posameznikov v sledilnem oddelku so:

- a) *Poveljnik sledilnega oddelka* je odgovoren za izvedbo naloge.
- b) *Stezosledec je vojak*, ki sledi glavnini enote, ki ji sledi patrolja.
- c) *Vojak za zavarovanje* je vojak, ki varuje stezosledca. Če je le mogoče, naj bo tudi njegov sovojak.
- č) *Skupina za zavarovanje*. Dva vojaka skrbita za varnost poveljnika oddelka, vezista in števca korakov.
- d) *Skupina za začetno zavarovanje*. Dva vojaka skrbita za varnost na začetju sledilnega oddelka.

10.24.4 USPOSABLJANJE

Usposabljanje je ključno za razvoj in ohranjanje večine sledenja. Na območju izvajanja operacij se nadaljuje usposabljanje v obliki spoznavanja zemljišča, običajev lokalnega prebivalstva, rastja, divjadi, vozil, nasprotnika ipd. Izkušen sledilec pozna, kako se različne sledi v nekem okolju, na različnih podlagah in ob različnih vplivih spreminjajo s časom.

10.24.5 PREPOZNAVANJE SLEDI

Človek, stroji, vozila in živali puščajo v podrazi sledi svojega premika. Sledi lahko obsegajo vse od nežnega vonja do lahko prepoznavnega odtisa v prsti. Vsak vojak lahko prepozna očitne sledi, kot so kolovozi ali sledi v snegu. Vendar pa le izurjen vojak, ki je dober opazovalec, z občutkom za okolico, logičnim razmišljanjem in poznavanjem okolja ter vedenja nasprotnika, lahko zbere še več informacij o nasprotniku. Gre za specifične informacije o nasprotnikovem delovanju, opremi, uniformi, obutvi, prehrani in taktiki. Če je v sledi neke nasprotnikove enote na primer opaziti sledi obutve, ki kažejo na osebo popolnoma drugačne hoje in višine, lahko sklepamo, da se z nasprotnikom premika inštruktor ali ujetnik. Vsaka posebna informacija o enoti, ki ji sledimo, je dobrodošla. Če je mogoče, je najbolje, da se pogovorimo z nekom, ki je enoto videl.

Sledi, ki jih lahko nasprotnik pušča za seboj – trava, listje, vejice, stopinje, kolesnice, smeti, oprema

10.24.6 ODKRITJE SLEDI

Odkritje sledi je prva naloga sledilne skupine. Če jo je težko odkriti, lahko sledilna skupina izviduje širšo okolico poznanega območja, na katerem deluje nasprotnik.

Poznamo dva načina, kako odkriti sled:

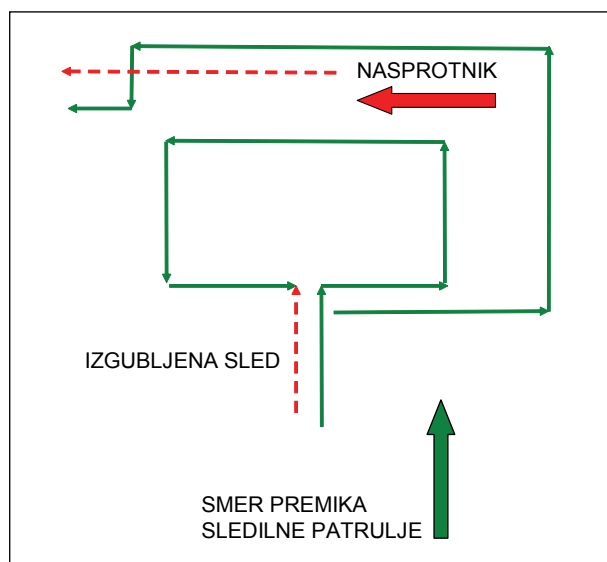
- a) Iskati začnemo na lokaciji, kjer se je zagotovo zadrževal nasprotnik.
- b) Iščemo tako, da se premikamo v obliki pentlje (sekanje steze). Če je poizkus neuspešen, zamenjamo lokacijo. Lahko pa se premikamo vzdolž prednje linije svojih položajev in iščemo sledi, ki bi kazale na nasprotnikovo infiltracijo. Ko se smer premika seka s stezo premika neke druge skupine, obstajata dve možnosti, in sicer, da smo sekali smer premika svoje druge enote ali pa smo naleteli na sled, ki jo je za seboj pustil nasprotnik.

10.24.7 ANALIZA ODKRITJE SLEDI

Potem ko smo sled odkrili, moramo paziti, da je ne uničimo. Natančno jo je treba proučiti, preden se lotimo sledenja. Če smo prepričani, da je sled pustil nasprotnik, je stvar nekoliko lažja. Kljub temu pa se iz sledi še vedno lahko razberejo velikost in razporeditev ljudi, ki so prečkali lokacijo, smer njihovega premika ipd. Preden se lotimo sledenja, analiziramo sled in poskušamo zbrati čim več informacij. To je temelj za nadaljnje sklepanje o podatkih, ki jih bomo odkrili iz novih sledi. Nekaj naslednjih tehnik lahko uporabimo, kadar poskuša nasprotnik zakriti sledi svojega premika oziroma ne želi, da ga izsledimo.

10.24.8 IZGUBA SLEDI

Če stezosledec izgubi sled, se ustavi. Vrne se nazaj do točke, na kateri se sled konča, in jo označi. Stezosledec analizira sled in poskuša odkriti smer, v katero bi nasprotnik lahko nadaljeval premik. Posebno je pozoren na znake, ki kažejo na to, da se je nasprotnik premaknil nazaj po sledih ali namerno ustvaril tak videz. Stezosledec poskuša poiskati nadaljevanje sledi. To naredi tako, da obhodi zadnjo sled v obliki škatle na razdalji okoli 15 metrov. Stezosledec se vedno vrne nazaj k zadnji sledi nasprotnika, da zmanjša nastanek dodatnih nepotrebnih sledi (*shema 62*).

Shema 62: Tehnika iskanja izgubljene sledi

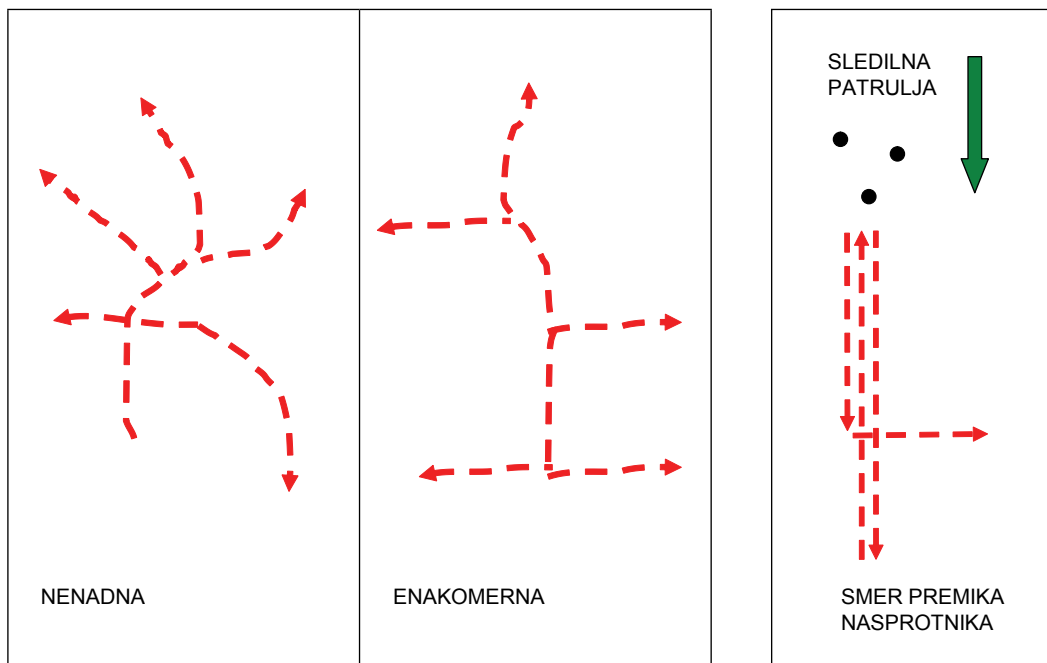
10.24.9 TEHNIKE, KI OTEŽUJEJO SLEDENJE

Potem ko je nasprotnik ugotovil, da mu sledimo, se bo poskušal izmakniti sledilni skupini ali jo celo napasti.

Pri tem uporablja te tehnike:

- del enote pusti zadaj v zasedi in počaka na prihod sledilne patrolje ali pa s celotno enoto počaka v zasedi in napade sledilno patroljo. Namesto klasične zasede lahko uporabi pasti, ostrostrelce ipd.;

- namerno ustvarja lažne smeri in tako upočasni, zavede ali prekine stik s sledilno patruljo;
- za premik namerno uporabi zemljišče, na katerem je zelo težko odkriti sledi, prečka na primer vodotoke in območja, kjer so snežni ali peščeni zameti, ter izstopi iz njih na neobičajnih mestih;
- namerno se razdeli v manjše skupine, ki nadaljujejo premik vsaka v svoji smeri (*shema 63*);
- v nasprotni smeri prehodi neko razdaljo na že prehojeni smeri in nato nenadoma zavije v drugo smer (*shema 64*).

Shema 63: Tehnike, ki otežujejo sledenje

Shema 64: Tehnike, ki otežujejo sledenje

10.24.10 UPORABA VEČ STEZOSLEDNIH SKUPIN

Sledimo lahko z dvema ali več skupinami hkrati. Lahko se zgodi, da prva sledilna patrulja sledi nasprotnikovi enoti. Poveljnik patrulje sporoči po radijski zvezi poveljniku voda ugotovljeno velikost, sestavo, hitrost in smer nasprotnikovega premika. Poveljnik voda lahko pošlje drugo sledilno patruljo v smeri, ki bo presekala nasprotnikovo smer premika. Druga patrulja preseka sled, označi začetek in začne slediti. Prva patrulja nadaljuje sledenje, dokler ne pride do označenega mesta druge patrulje. To je znak, da se nasprotnik ni razdelil v skupine in da je druga patrulja našla pravo sled. Prva patrulja zahteva navodila. Druga patrulja poroča o smeri premika, hitrosti in predvideni ciljni lokaciji, poveljnik voda pa določi lokacijo, na kateri bo tretja patrulja postavila zasedo nasprotniku.

10.25 POROČILO PATRULJE

Ko se patrulja vrne z naloge, pripravi vodja patrulje poročilo o opravljeni nalogi in ga preda tistemu, ki je izdal nalogo za izvedbo patrulje. Običajno so to poveljnik čete, poveljnik višje lastne enote ali obveščevalni častnik. Vodja patrulje poskrbi, da je poročilo predano kar najhitreje. S tem zagotovi, da bo imel nadrejeni aktualne informacije o položaju na območju delovanja. Če je mogoče, je poročilo napisano in dopolnjeno s prosojnicami in skicami. V poročilu morajo biti vsi zahtevani in dodatni pomembni podatki, ki so bili ugotovljeni med patruljiranjem.

Poročilo patrulje mora obsegati te podatke:

- velikost in sestavo patrulje,
- nalogo patrulje,
- potrditev izvedbe naloge,

- čas njenega odhoda,
- čas vrnitve,
- smeri premika do cilja in od cilja,
- opis zemljišča (splošen opis, naravne ali umetno postavljene ovire, nevarna območja),
- opis nasprotnika (čas, lokacija, oprema, velikost, enota, kaj dela),
- spremembe, vrisane na topografsko karto,
- dodatne informacije,
- kaj se je zgodilo pri stiku z nasprotnikom,
- stanje moštva (mrtvi, ranjeni, psihofizično stanje moštva),
- enota, čin, ime in priimek vodje patrolje.

10.26 ANALIZA OPRAVLJENE NALOGE

Analiza opravljene naloge je izredno pomembna, a pogosto ostaja prezrta. Je dejavnost, s katero se dviguje morala v enoti in izboljšuje njena bojna pripravljenost. Z analizo poveljujoči ugotovi, zakaj je prišlo do odstopanja med načrtom in izvedbo naloge. Glede na to lahko poveljujoči določi, katere postopke mora enota izboljšati. Z analizo želi doseči, da bi podrejeni sami prišli do ugotovitev o nalogi. Analiza opravljene naloge je sestavljena iz analize načrta, analize izvedbe, analize vzrokov in odprave pomanjkljivosti. Pri analizi načrta gre za ponovno predstavitev najpomembnejših točk bojnega povelja. Ta del analize naredi vodja patrolje. Pri analizi izvedbe gre za predstavitev tistega, kar se je zares zgodilo. Ta del opravijo pripadniki patrolje, ki so sodelovali v nekaterih ključnih dejavnostih. V tem delu analize se išče odstopanje od prvotnega načrta in poteka dejanske izvedbe naloge. Ko ugotovijo, kje je prišlo do odstopanja med načrtom in izvedbo, se pri analizi vzrokov ugotavlja, zakaj je prišlo do njih. Ta del analize opravi vodja patrolje. V tistem delu analize, kjer se odpravljajo pomanjkljivosti, se določijo tudi odgovorni posamezniki.

Kljub temu da vodi analizo vodja patrolje, je njegova naloga predvsem, da posluša, presoja in načrtuje urjenje za naprej. Vloga poveljujočega je med analizo lahko prikazana tudi negativno, zato je analiza za poveljujoče lahko tudi obremenjujoča. Če je bila naloga uspešno opravljena, se bo med moštvom pojavilo bahanje, drugače pa lahko pride do medsebojnega obtoževanja za neuspeh. Čeprav je to mogoče razumeti, pa ne koristi analizi. Ko moštvo in poveljujoči analizo opravljene naloge sprejemajo kot potrebno in koristno, lahko ta postane proces, ki bistveno prispeva k bolj učinkovitemu delovanju enote v prihodnosti. Pri analizi lahko uporabimo model zemljišča, topografsko karto, skice, videoposnetke in fotografije. Analiza mora vključevati mnenja vseh ključnih posameznikov. Pogosto se zgodi, da je tudi najnižji pehotni vojak priča tistemu trenutku, ki je odločil o tem, da je bila naloga uspešna ali ne, zato je prav, da ga vprašamo za mnenje. Običajno poveljujoči skupin najprej predstavijo nalogo, ki so jo morali opraviti. Vsaka naloga se začne s pripravami, zato razčleni vodja patrolje najprej ta del (*Ali so imeli s poveljujočmi dovolj časa za priprave? Je bilo dovolj časa za urjenje? Ali je bilo med preverjanjem ugotovljeno, da moštvo pozna svojo nalogo? Je bila komunikacija med usklajevanjem dobra?*). Nato razmisli o uspešnosti logistike (*Ali je delovala oprema brezhibno? So bila zagotovljena vsa sredstva, potrebna za izvedbo patrolje? Ali je bilo moštvo patrolje pred nalogo dobro spočito in nahranjeno? Kako je bila patrolja oskrbljena z vodo?*). Potem analizira izvedbo naloge (*Ali je patrolja pravočasno začela nalogo? Ali je pravočasno dosegla kontrolne točke in ciljno zbirno točko?*). Posebno mesto zavzema analiza postopkov na ciljni zbirni točki. Po vrnitvi z izvidovanja cilja vodja patrolje po potrebi spremeni prvotni načrt izvedbe. Med analizo presodi svoje postopke (*Ali je bilo moštvo patrolje na ciljni zbirni točki seznanjeno s spremembami prvotnega načrta?*). Ko patrolja zapusti točko prenehanja nadzora, je v najodločilnejši fazi. Vse njene dejavnosti morajo biti izredno dobro usklajene. Ker bo na cilju opravila svojo glavno nalogo, morajo biti vsi postopki izvedeni kar se da brezhibno in usklajeno. Postopke na cilju je treba še posebno dobro analizirati, saj gre lahko v tej pomembni fazi marsikaj narobe.

Vodja patrolje mora omejiti naval različnih mnenj, da bi ohranil tisto, kar je za kakovostno analizo najpomembnejše. Vsak vojak v patrolji bi rad izrazil svoje mnenje o nalogi. Vodja patrolje to vojakom omogoči na koncu analize. Večkrat pa ni dovolj časa, da bi vsak vojak izrazil svoje mnenje, zato je priporočljivo, da

vodja patrolje vojakom izmenično postavlja dve vprašanji, in sicer: *Kaj je šlo med izvedbo naloge narobe?* in *Kaj je bilo med izvedbo naloge dobro?* Vodja patrolje poskuša s pazljivim poslušanjem kratkih odgovorov odkriti skupno stališče moštva o dobrih in slabih straneh opravljene naloge. S takšnim pristopom doseže, da se posameznikom z negativnimi ugotovitvami o izvedeni nalogi predstavijo tudi pozitivne strani in nasprotno.

Analiza opravljene naloge

10.27 IZGUBE ZARADI DELOVANJA LASTNIH SIL

Pri delovanju lastnih sil gre lahko za takšno uporabo orožja svojih enot, ki povzroči nepredvidljive in nenamerne žrtve ali poškodbe moštva oziroma škodo na opremi svojih enot. Preprečevanje izgub zaradi delovanja lastnih sil (*angl. friendly fire, fratricide ali blue on blue*) je predvsem odgovornost poveljujočih, k preprečevanju izgub pa prispeva tudi celotno moštvo patrolje. Predstaviti je treba nekatere vzroke in načine za preprečevanje nastanka izgub zaradi delovanja lastnih sil. V vsaki taktični situaciji je bistveno, da vsak pripadnik veda, kje je in kod delujejo njegove druge enote. Vsak posameznik mora prepoznati okoliščine, v katerih lahko pride do prijateljskega ognja, in storiti vse, da se mu izogne ali vsaj ublaži njegove posledice. Poveljnik veda mora biti nenehno pozoren na vsako spremembo položaja, ki lahko ogrozi njegovo moštvo. Nadrejenemu poveljstvu redno poroča o položaju in aktivnostih svojih oddelkov in ognjenih skupin ter s tem seznanja vse druge enote. Če pride do izgub zaradi delovanja lastnih sil, se mora poveljnik veda osebno usklajevati z enotami, ki so vpletene v streljanje. Posledice so nesprejemljive izgube lastnega moštva in povečanje tveganja, da naloga ne bo opravljena. Posledica izgub zaradi delovanja lastnih sil je lahko zmanjšanje možnosti enote za preživetje in delovanje.

Izgube zaradi delovanja lastnih sil lahko preprečimo.

Na podlagi izkušenj enot, ki so doživele izgube zaradi delovanja lastnih sil, so posledice lahko take:

- izguba zaupanja v linijo poveljevanja,
- izguba samozaupanja pri poveljujočih,
- oklevanje pri uporabi orožja za ognjeno podporo,
- povečan nadzor v enotah,
- oklevanje pri izvajanju nočnih operacij,
- izguba napadalnosti pri izvedbi manevra,
- izguba iniciative,
- prekinitve operacij,
- splošno znižanje kohezivnosti moštva, morale in bojne moči v enotah.

10.27.1 VZROKI ZA NASTANEK IZGUB ZARADI DELOVANJA LASTNIH SIL

Navedli bomo najpogostejše vzroke, ki povzročijo nastanek izgub zaradi delovanja lastnih sil. Poveljnik voda mora prepoznati okoliščine, ki lahko te izgube povzročijo. Storiti mora vse, da se okoliščine spremenijo ali odpravijo.

10.27.1.1 NAPAKE V NAČRTU OGNJA

Te nastanejo še posebno v obrambi, če poveljujoči ne pripravijo učinkovitih načrtov za uporabo neposrednega ali posrednega ognja. Pomembna je usklajenost s podpornim orožjem v sestavi patrolje ter s tistim, ki zagotavlja ognjeno podporo na ravni višje enote. Lahko se zgodi, da poveljujoči ne označijo natančno tolčenih prostorov ali pa nepravilno postavijo orožje za neposredno ognjeno delovanje. V teh primerih je nadzor ognja ob stiku z nasprotnikom popolnoma onemogočen. Zelo pomembna je dobra usklajenost med izkrcanim delom moštva in posadkami v vozilih, še posebno če gre za akcije, ki niso predvidene v osnovnem načrtu.

10.27.1.2 NAPAKE V ORIENTACIJI

Enote pogosto zaidejo iz določenih sektorjev, navajajo napačne koordinate o svojem položaju ali se preprosto izgubijo. Večkrat tudi uporabijo ognjeno podporo na napačnih lokacijah. Če se nepričakovano srečajo s svojo enoto, lahko nevede streljajo po njej.

10.27.1.3 NAPAKE V PREPOZNAVANJU LASTNIH ENOT

Namerilci na podpornih orožjih pri streljanju na večjih razdaljah težko prepoznajo in ločijo lastne vojake od nasprotnikovih. Ob slabi vidljivosti lahko svojega vojaka nehote zamenjajo za nasprotnika.

10.27.1.4 NEZADOSTEN NADZOR

Enote ne upoštevajo minimalnih varnostnih ukrepov pri izvedbi manevra in uporabi neposredne ognjene podpore. Ukrepi nadzora se ne povezujejo z značilnostmi na zemljišču ali pa te v hitro razvijajočem se položaju niso določene in označene tako, da bi bile zanesljivo prepoznavne.

10.27.1.5 NAPAKE V POROČANJU IN KOMUNIKACIJI

Enote na vseh ravneh ne prenašajo pravočasnih, točnih in popolnih poročil, medtem ko se položaji in taktične situacije spreminjajo. Posledica tega je nejasna slika o situaciji v operativnih poveljstvih, kar lahko privede do zmotnih predstav o varnih sektorjih delovanja.

10.27.1.6 NAPAKE PRI RAVNANJU Z OROŽJEM

Pomanjkanje samodiscipline lahko povzroči izgube zaradi delovanja lastnih sil. Gre za napačno polnjenje pogonskih polnitev, nenamerno proženje orožja, nezaklepanje orožja, napake v ravnanju z eksplozivom in ročnimi bombami, nespoštovanje taktično-tehničnih zmogljivosti orožja ipd.

10.27.1.7 NESREČE

Eksplodivna in druga nevarna sredstva na bojišču lahko povzročijo nesrečo. Gre za neeksplozivna ubojna sredstva, eksplozivne pasti, neoznačena in nepoznana minska polja ipd. Če teh sredstev ne označimo, odstranimo, popišemo ali drugače zavarujemo, lahko pride do žrtev v lastnih enotah. Lahko pride tudi do nesreč pri ravnanju z lastnim orožjem in minsko eksplozivnimi sredstvi ter drugimi ubojnimi sredstvi.

10.27.1.8 ZANESLJIVOST SISTEMOV

Enota, ki se preveč zanaša na delovanje sistemov za navigacijo, vodenje, poveljevanje ipd., lahko ob odpovedi teh sistemov postane precej manj učinkovita oziroma nezmožna prepoznati neko taktično situacijo. Bistveno je, da poveljnik uravnoteženo uporablja sodobno tehnologijo in tradicionalne vojaške veščine, kot so opazovanje, orientacija in druge pomembne veščine.

10.27.2 PREPREČEVANJE

S spoštovanjem načel za preprečevanje izgub zaradi delovanja lastnih sil lahko preprečimo izgube.

10.27.2.1 NAČELA PREPREČEVANJA

a) Prepoznavanje in presoja mogočih tveganj za nastanek izgub zaradi delovanja lastnih sil med načrtovanjem

Navodila za zmanjšanje tveganja je treba vključiti v pripravljalna, bojna in dopolnilna povelja.

b) Vzdrževanje razumevanja situacije

Gre za pravočasno izmenjavo obveščevalnih informacij o lokaciji in položajih svojih enot, ovir, območij, kontaminiranih z RKB-sredstvi, vsebini situacijskih poročil in značilnostih zemljišča.

c) Prepoznavanje cilja

Gre za jasno prepoznavno označevanje vozil, oborožitve in uniforme. Potrebno je usposabljanje iz prepoznavanja vozil, uniform, oborožitve in opreme nasprotnika ter lastnih enot. Moštvu naj bodo predstavljeni tudi podatki o pogojih, vključno z razdaljo in vremenskimi razmerami, v katerih je še mogoče uspešno prepoznati različna vozila in oborožitve. Pomembna je dosledna uporaba razpoznavnih znakov, še posebno v operacijah, kjer deluje izkrcana pehota.

č) Nenehen in učinkovit nadzor ognja

Povelja za odpiranje ognja naj bodo jasna, kratka in pravilno izgovorjena. Vojaki naj takoj zahtevajo pojasnilo, če katerega dela povelja ne razumejo. Linija poveljevanja je pri nadzoru ognja zelo pomembna. Vojaki morajo prepoznati cilj in prekiniti streljanje na cilj, za katerega menijo, da ni nasprotnik. Vedeti morajo tudi, kdo je na območju delovanja in okoli njega.

d) Poudarjanje pomena ukrepov, s katerimi preprečujemo izgube zaradi delovanja lastnih sil

Nenehno je treba opozarjati na pomen ukrepov za preprečevanje prijateljskega ognja. Ukrepe in načela za njegovo preprečevanje je treba uveljaviti. Izvedbo povelj in izpolnjevanje standardov pri izvedbi nalog oziroma dolžnosti je treba nenehno nadzorovati.

10.27.2.2 NAVODILA IN USMERITVE

- Prepoznajte znake bojnega stresa. Povezanost enote vzdržujte s hitrimi in učinkovitimi ukrepi za blaženje stresa.
- Posameznike in enoto usposablajte za preprečevanje izgub zaradi delovanja lastnih sil, prepoznavanje ciljev in vzdrževanje ognjene discipline.
- Načrt izvedbe naj bo preprost in izvedljiv.
- Izdajte popolno in kratko bojno povelje, ki vsebuje ustrezne znake za razpoznavanje.

- Da bo bojno povelje razumljivejše, se med izdajo v nekaterih točkah sklicujte na že obstoječe standardne operativne postopke. Prepričajte se, da jih vsi poznajo.
- Omogočite čas za načrtovanje tudi svojim podrejenim.
- Uporabljajte pogovorni jezik, splošno vojaško terminologijo in varnostne ukrepe.
- Nenehno nadzorujte in poskrbite za poznavanje varnostnih ukrepov.
- Poskrbite za usklajevanje na vseh ravneh.
- Načrtujte in učinkovito uporabljajte komunikacijski sistem.
- Določite dodatne kontrolne točke, če to zahteva naloga.
- Prepričajte se, ali so pravila o uporabi orožja vsem razumljiva.
- Urite se, kadar koli je čas.
- Bodite na pravem mestu ob pravem času, uporabljajte sredstva za določanje položaja, poznajte svojo lokacijo in lokacijo drugih svojih enot (spredaj, levo, desno, zadaj) ter z njimi usklajujte taktične premike. Če se vod ali del voda izgubi, mora poveljnik voda takoj obvestiti nadrejeno poveljstvo in zahtevati navodila za ravnanje ali pomoč.
- Pripravite načrt prehranjevanja, počitka in spanja ter zahtevajte njegovo dosledno izvajanje.

SEZNAM UPORABLJENIH KRAJŠAV IN OZNAK¹⁹

BM	bombometnik
BOL	bolničar
BONU-ZS	branjenost, okrepitev, napad, umik, zamuda/odlog, strupi
BP	bojno povelje
CZT	ciljna zbirna točka
ČLOVEK	čas, lokacija, oprema, velikost, enota, kaj dela
KVNM	konec večernega navtičnega mraka
KZO	končni zaščitni ogenj
HZSSV	hrana, zveze, strelivo, saniteta, vojni ujetniki
IR	infrardeče
KT	kontrolna točka
MIT1	1. posadka mitraljeza
MIT2	2. posadka mitraljeza
NAM	namerilec
NAM1	namerilec 1
NAM2	namerilec 2
NNZRR	naloga, nasprotnik, zemljišče in vremenske razmere, zpoložljiva ognjena podpora in enote, razpoložljivi čas
NNZZS	naskok, nadzor, zaseda, zaščita, stik
NDPZ	nadrejeni, drugi, podpora, zavarovanje
NO	nevarno območje
NPB	načrtovana patroljna baza
NVP	namestnik vodje patrolje
OD	območje delovanja
OP	območje pristajanja
OPO	območje pobiranja
OT	opazovalna točka/opazovalnica
P1. ODD	poveljnik 1. oddelka
P2. ODD	poveljnik 2. oddelka
P3. ODD	poveljnik 3. oddelka
PODD	poveljnik oddelka
PB	patruljna baza
PM	puškomitraljezec
PNAM1	pomočnik namerilca 1
PNAM2	pomočnik namerilca 2
PO	prednji opazovalec
POMIT	poveljnik oddelka mitraljezov
PP	pripravljalno povelje
PRSTR	prinašalec streliva
PV	poveljnik voda

PVE	postopki za vodenje enot
RKB	radiološko, kemično, biološko
RN	radijska naprava
SGVP	stoj, glej, vohaj, poslušaj
5-TOČKOVNO POVELJE (SNIAP)	situacija, naloga, izvedba naloge, administracija in logistika, poveljevanje in signali
SOP	standardni operativni postopek
SPO	strelivo, poškodbe, oprema
SRUD	sredstvo razpršno-usmerjenega delovanja
STR	strelec
STR PO	strelec protioklepnik
TS	točka srečanja
TZ	točka združitve
TZP	točka zadnje priprave
VEZ	vezist
VEZ PV	vezist poveljnika voda
VOST	vojak ostrostrelec
PČV	podčastnik voda
VPLUH	varovanje, preiskati, ločiti, utišati, hitrost
VS1./1. ODD	vodja 1. skupine 1. oddelka
VS2./1. ODD	vodja 2. skupine 1. oddelka
VS1./2. ODD	vodja 1. skupine 2. oddelka
VS2./2. ODD	vodja 2. skupine 2. oddelka
VS1./3. ODD	vodja 1. skupine 3. oddelka
VS2./3. ODD	vodja 2. skupine 3. oddelka
VS	vodja skupine
VU	vojni ujetniki
ZJNZ	začetek jutranje navtične zore
ZOKOS	zemljišče, opazovanje in sektorji ognja, kritje in prikritost, ovire, smeri pristopa
ZO	zbirno območje
ZPIZIN	začetek načrtovanja, priprava na izvidovanje in usklajevanje, izvidovanje, zaključek načrtovanja, izdaja bojnega povelja, nadzorovanje
ZT	zbirna točka
ZZT	začetna zbirna točka
NAVODILA ZA UKREPANJE	kam, drugi, koliko časa, kako ukrepati, če se ne vrnem pravočasno, kako ukrepati, če napadejo tebe ali mene
POVED O NALOGI	kdo, kaj, kdaj, kje, zakaj
5K	kdaj, kdo, kaj, kje, zakaj

¹⁹ Krajšave in oznake, kot so na primer BONU-ZS, NNZRR, niso uveljavljene, temveč za interno uporabo.

LITERATURA IN VIRI

- Alan M. Landau & Frieda W. Landau (1999). AIRBORNE RANGERS, Barnes & Noble Books, New York, USA.
- Aleš Pogačnik (urednik). (1996). Prva svetovna vojna, DZS, Ljubljana.
- Andrej Lovšin (2001). Skrita vojna, Spopad varnostno-obveščevalnih služb 1990–1991, Alpe avto d. o. o. v sodelovanju z Založbo Mladinske knjige, Ljubljana.
- Andrej Vilar (2006). SADS-akustični senzor, Revija Obramba, avgust 2006, Defensor d. o. o., Ljubljana.
- Anton Žabkar (2003). Marsova dediščina, Temelji vojaških ved 1. knjiga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Anton Žabkar (2003). Marsova dediščina, Temelji vojaških ved 2. knjiga, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Anton Žabkar (2007). Pehotna oborožitev in oprema, Stanje in smeri razvoja, Založba Defensor, Ljubljana.
- ARTEP 7-5-MTP, MISSION TRAINING PLAN FOR THE STRYKER BRIGADE COMBAT TEAM INFANTRY RIFLE PLATOON AND SQUAD (2003) Headquarters, Department of the army.
- Boris Knific (2006). Zavarovati za preživetje, Revija Obramba, avgust 2006, Defensor d. o. o., Ljubljana.
- Boštjan Bavdek (2008). Priročnik za urjenje bojnih postopkov voda in oddelka, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, MORS.
- Branimir Furlan (2004). DOKTRINA BOJEVANJA ATP 3.2, Poveljstvo 1. brigade, Ljubljana.
- Branimir Furlan (2006). SKRIPTA BOJNO DELOVANJE, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, MORS, Ljubljana.
- Branimir Furlan in ostali (2006). Vojaška doktrina, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Ljubljana.
- Christopher E. Larsen (2005). Light Infantry Tactics for Small Teams, United States of America, Indiana.
- COMMANDER'S TACTICAL NOTEBOOK AITC SET 42, North Carolina, USA.
- Damjan Guštin, Martin Premk (2004). Notranjski odredi 1942–1945, Skupnost borcev Notranjskih odredov, Ljubljana.
- Darija Brinc, Tamara Derman Zadavec, Branimir Furlan, Tadeja Hafner (2006). Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar, Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
- David Humar (1996). PEHOTNA (GORSKA, MOTORIZIRANA) ČETA-VOD, Taktični priročnik za bojevanje, Uprava za razvoj, Ljubljana.
- FMFM 6-7 SCOUTING AND PATROLING FOR INFANTRY UNITS (1989). Department of the Navy Headquarters United States Marine Corps, Washington DC, USA.
- FMFM 90-5 Jungle Operations.
- FM 23-10 SNIPER TRAINING (1994). Headquarters Department of the Army, Washington DC, USA.
- FMFM 6-5 MARINE RIFLE SQUAD (1991). Department of the Navy Headquarters United States Marine Corps, Washington DC, USA.
- FMFRP 0-6 Marine Troop Leader guide.
- FM 7-8 INFANTRY RIFLE PLATOON AND SQUAD (1992). Headquarters Department of the Army, Washington DC, USA.
- FM 7-8 PJEŠAČKI VOD I DESETINA (1999). G-7, Uprava za obuko i školstvo, Skupina za provedbu programa MPRI-CARTS, Zagreb, Hrvatska.
- FM 101-5-1 (1-02) OPERATIONAL TERMS & GRAPHICS (MCRP 5-2A), (1997).
- FM 21-26 Map Reading and Land Navigation (1993). Headquarters Department of the Army, Washington, USA.
- FMFM 6-4 Marine Rifle Company / Platoon.
- FM 3-21.9, THE SBCT INFANTRY BATTALION RECONNAISSANCE PLATOON (December 2002). Headquarters Department of the Army, Washington DC.

- FM 3-21.9, vol.-1, THE SBCT INFANTRY RIFLE PLATOON AND SQUAD (December 2002). Headquarters Department of the Army, Washington DC.
- FM 3-21.9, vol.-2, THE SBCT INFANTRY RIFLE PLATOON AND SQUAD (December 2002). Headquarters Department of the Army, Washington DC.
- Furlan Branimir, Mahnič Marjan (1999). SLOVENSKO-ANGLEŠKI VOJAŠKI PRIROČNI SLOVAR, SLOVENE-ENGLISH MILITARY DICTIONARY HANDBOOK, Uprava za logistiko MORS, Ljubljana.
- Gradivo zbrano na tečaju Infantry Squad Leader Course 5-99 (Oktober 1999). Advanced Infantry Training Company, School of Infantry, United States Marine Corps, ZDA.
- H. J. Poole, THE LAST HUNDRED YARDS (2002). Posterity Press, North Carolina, USA.
- Igor Kotnik-Dvojmoč (2002). PREOBLIKOVANJE OBOROŽENIH SIL SODOBNIH EVROPSKIH DRŽAV, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Iztok Kočevar (2002). Vrhunski vojaški terenski oklepljeni avtomobili, Oklepljeni Humveeji, Revija Obramba, letnik 34, str.41.
- Janez J. Švajncar (1995). Vojna zgodovina, Ministrstvo za obrambo, Center vojaških šol, Ljubljana.
- Janez J. Švajncar (1993). Obranili domovino, Viharnik, Ljubljana.
- Janez Janša (1992). Premiki, Mladinska knjiga, Ljubljana.
- J. L. Wiseman (1996). THE SAS SURVIVAL HANDBOOK, Harper Collins Publisher, London.
- Joco Žnidaršič (ur. fotografij). (1991). Vojna za Slovenijo 26. junij–8. julij 1991, Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Josip Gruden (1992). Zgodovina slovenskega naroda, I. del, Celje.
- Josip Mal (1993). Zgodovina slovenskega naroda, II. del, Celje.
- Komac-Škerlj (1990). ANGLEŠKO-SLOVENSKI IN SLOVENSKO-ANGLEŠKI SLOVAR, 10. izdaja, Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Lahko kolesno oklepno vozilo Valuk 6 x 6 (2005). Navodila za uporabo in osnovno vzdrževanje vozila ter opreme. Sistemska tehnika d. o. o. Skupina Viator&Vektor. Ravne na Koroškem.
- Marko Lubi (2005). Teorija strategije, Študijsko gradivo, Ljubljana.
- Marjan Krušič (urednik). (1970). Druga svetovna vojna, Mladinska knjiga, Ljubljana.
- Marko Unger, Radovan Lukman, mag. Anže Rode, Izok Beslič (2003). TAKTIKA, Center vojaških šol, Šentvid, Ljubljana.
- Miha Kuhar (2004). VOJAŠKO GORNIŠTVO, Defensor, Ljubljana.
- Nikola Gažević (gl. urednik). (1973). Vojna enciklopedija, drugo izdanje, Redakcija vojne enciklopedije, Beograd.
- Petar Petrović (gl. urednik). (1981). Vojni leksikon, Vojnoizdavački zavod Beograd.
- Predrag Dular, Andrej Ramor (urednika). (1998). Navodilo za uporabo VHF radijske naprave RC-04, Ministrstvo za obrambo, Ljubljana.
- PROCEDURES FOR MARSHALLING HELICOPTERS IN LAND OPERATIONS, ATP-49(D) VOLII, CHAPTER 15.
- RANGER HANDBOOK, RANGER TRAINING BRIGADE (2000). United States Army Infantry School Fort Benning, Georgia.
- Richard Bowyer (2004). Dictionary of Military Terms, Third Edition, A Division of Macmillan publishers Limited, Oxford.
- Robert Smerdu (2000). OBLIKOVANJE IN UPORABA TAKTIČNIH SIMBOLOV NAVODILO, Služba za publicistiko MO RS, Oddelek za založništvo, Ljubljana.
- STANAG 2003, Patrol Reports (Edition 6).
- STANAG 2044, Procedures for Dealing With Prisoners of War (PW), (Edition 3).
- STANAG 2084, Handling and Reporting of Captured Enemy Equipment and Documents (Edition 5).
- Tomo Korošec (predsednik uredniškega odbora) (2002). Vojaški slovar, Predelana in dopolnjena izdaja, Ljubljana.

- The Official Dictionary of Military Terms (1992). Second Edition, The Joint Chiefs of Staff US Department of Defence, Global Professionals Publications, USA.
- Trevor N. Dupuy, Curt Johnson, Grace P. Hayes (1986). Dictionary of Military Terms, A guide to the language of warfare and military institutions, The H.Wilson Company, New York.
- Truck, Utility: Up-Armored Carrier, 4 x 4, M1114 (2320-413-3739) (EIC:B6C). (1997). Headquarters, Departments of the Army and the Air Force, Washington D.C.
- Uroš Svete (2007). Improvizirana eksplozivna sredstva in koalicijske sile v Iraku. Informativno vojaškostrokovno glasilo Ministrstva za obrambo RS Slovenska vojska, Ljubljana.
- Vasja Klavora (1994). Koraki skozi meglo, Soška fronta-Kobarid-Tolmin 1915–1917, Mohorjeva družba, Celovec.
- Vasja Klavora (1997). Škabrijel, 1917, Soška fronta, Mohorjeva založba, Celovec.
- Zdravko Klajnšek in drugi (1976). Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945, Vojaško zgodovinski inštitut Jugoslovanske ljudske armade in Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, Ljubljana.

SPLETNI VIRI

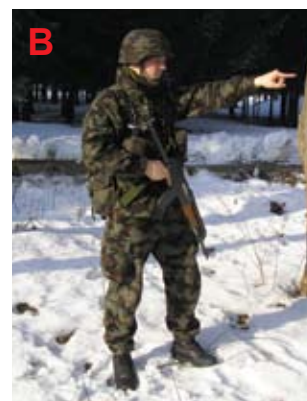
- CRS Report for Congress, Iraq: U.S. Military Operations. Dostopno na: <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL31701.pdf> [december 2006].
- DOD Dictionary of Military Terms. Dostopno na: <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/> [januar 2007].
- <http://www.colemans.com/raingear.htm> [oktober 2006].
- <http://www.garmin.com/> [oktober 2006].
- <http://www.eagleindustries.com/> [oktober 2006].
- <http://www.globalsecurity.org/index.html> [december 2006].
- <http://www.strategypage.com/default.asp> [december 2006].
- <http://www.texasbeyondhistory.net/redriver/index.html> [december 2006].
- <http://www.usregulars.com/mahan01.html> [december 2006].
- http://www.stat.si/stat_urad.asp [19. 1. 2007].
- Janes: Ammunition Handbook. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes. Dostopno na: <http://www.janes.com/> [19. 1. 2007].
- Janes: Armour and artillery. Dostopno: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: C4I Systems. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Electro Optic Systems. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Explosive Ordnance Disposal. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Infantry Weapons. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Military Communications. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Missiles and Rockets. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: NBC Defence. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Radar and Electronic Warfare Systems. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: UAV. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- Janes: Police and Homeland Security Equipment. Dostopno na: <http://janes.com/> [oktober 2006].
- MRE Info. Dostopno na: <http://www.mreinfo.com/> [oktober 2006].
- Snugpak: Dostopno na: <http://www.snugpak.com/> [oktober 2006].
- The Impact of Indian Warfare Tactics on the Development of the United States Army. Dostopno na: <http://muweb.millersville.edu/~columbus/papers/nelsonb.html> [december 2006].
- Wikipedia. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Point_man [december 2006].
- World Meteorological Organisation. Dostopno na: <http://www.wmo.int/> [19. 1. 2007].

1. NASPROTNIK

Z orožjem namerimo v opaženo smer.

2. OPAZUJ**3. NEVARNO OBMOČJE****4. IZVIDUJ V SMERI**

Pokažemo na oči in v smer, ki jo je treba izvidovati.

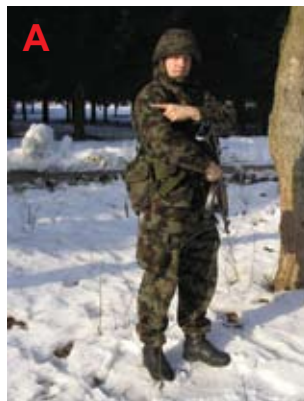
5. VSE V REDU

Signal se lahko uporabi kot potrditev sprejema določenega signala.

6. VODJA OGNJENE SKUPINE

Pokažemo na znak enote. Signal običajno uporabimo, ko potrebujemo še vodjo ognjene skupine. Za vodjo prve skupine pokažemo en prst, za vodjo druge dva prsta, tri prste za vodjo tretje ognjene skupine ipd.

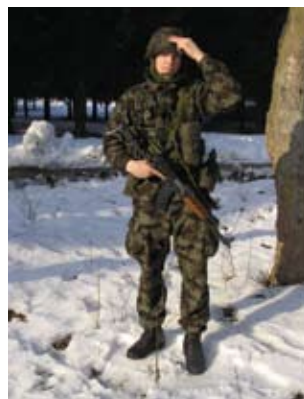
7. VSI VODJE SKUPIN

Enak pomen kot prej. Z dlanjo zaokrožimo po znaku enote.

8. POVELJNIK VODA

Pokažemo na vrh čelade. Signal običajno uporabimo, ko potrebujemo še poveljnika voda.

9. STOJ

Zaustavi se. Ko sprejmemo signal, pokleknejo na koleno k najbližjemu zaklonu. Po 20 sekundah se uležemo v najbližji zaklon. Enako storimo, ko nosimo transportni nahrbtnik. Takrat običajno sledi signal za kratek varnostni postanek in odlaganje nahrbtnikov. Če sledi signal za dolg varnostni postanek, se moštvo prerazporedi v krožno zavarovanje in potem odloži transportne nahrbtnike. Signal »STOJ« lahko izda vsak vojak v formaciji, signal »NAPREJ« pa lahko izda samo vodja patrolje.

10. NAPREJ

Naprej se premaknemo potem, ko se je naprej premaknil vojak pred nami. Če je bil postanek daljši, običajno prej sledi signal »PRIPRAVI SE NA PREMIK« ali signal »ŠE 5, 3, 1 MINUTA DO PREMIKA«.

11. ZBIRNA TOČKA

S prstom pokažemo nanjo. Gre za izrazito značilnost na zemljišču. Signal izvajamo in ga predamo nazaj s točke, s katere ga je izdal vojak, ki hodi spredaj.

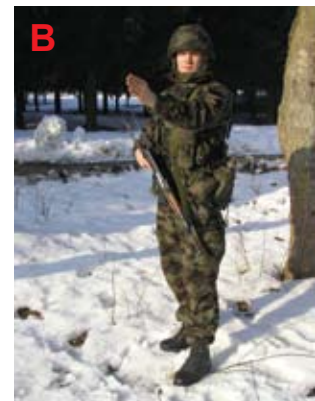
12. ZBERITE SE

Z roko zaokrožimo nad glavo. Vod, oddelek ali ognjena skupina se zberejo okrog poveljnika voda, oddelka oziroma ognjene skupine.

13. KOLONA

V višini glave mahamo z iztegnjeno dlanjo naprej in nazaj. Signal izvajamo in ga predamo nazaj s točke, s katere ga je izdal vojak, ki hodi spredaj.

14. LINIJA LEVO/DESNO

Iztegnemo roko levo ali desno, da se vod, oddelek ali skupina razporedijo v želeno smer, v katero gleda poveljujoči.

15. LINIJA

Vod, oddelek ali ognjena skupina se razporedijo levo in desno v smer, v katero gleda poveljujoči.

16. KLIN

Signal začnemo izvajati s točke, s katere ga je izdal vojak, ki hodi spredaj.

17. DIAMANT

Signal izvajamo in ga predamo nazaj s točke, s katere ga je izdal vojak, ki hodi spredaj.

18. VOZILO

Po signalu se moštvo umakne s ceste, da gre vozilo mimo, se zaustavi ali se umakne s ceste v zaklon, če se pričakujejo nasprotnikova vozila.

19. OBMIRUJ

Vojak se ne premika več in opazuje. Sledijo signal »NAPREJ«, odziv na stik z nasprotnikom ali sprememba smeri premika.

20. VEZIST

Ponazorimo uporabo pogovorke. Signal običajno uporabimo, ko potrebujemo vezista.

21. RAZDALJA

Na zahtevo poveljnika poročamo o razdalji.

22. ODPRI OGENJ

Začetek streljanja se lahko navezuje na določenega posameznika, in sicer glede na to, katera vrsta ognja oziroma katero orožje je potrebno.

23. PREKINI OGENJ

Konec streljanja se lahko navezuje na določenega posameznika, in sicer glede na to, katera vrsta ognja se želi prekiniti.

24. POSPEŠI

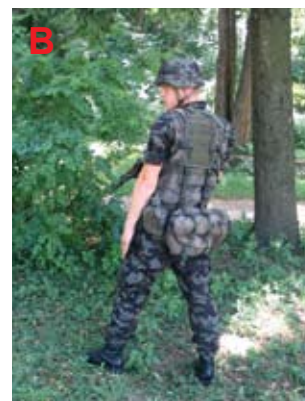
Signal se uporablja, kadar želimo pospešiti premik enote. Če se ponavlja, se lahko pospešuje tudi do teka.

25. POVEČAJ RAZMIK

Dvigovanje in spuščanje roke od sredine navzgor pomeni povečanje medsebojne razdalje.

26. ZMANJŠAJ RAZMIK

Spuščanje in dvigovanje roke od sredine navzdol pomeni zmanjšanje medsebojne razdalje.

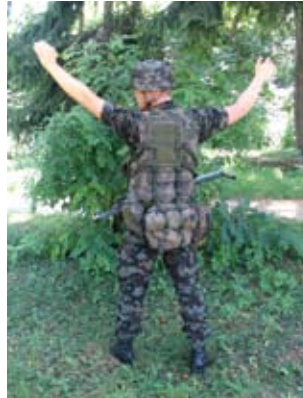
27. POČASNEJE

Blago premikanje roke pred seboj od pasu do višine prsi pomeni, da je treba upočasniti hitrost premika.

28. V-FORMACIJA

Signal izvajamo in ga predamo nazaj s točke, s katere ga je izdal vojak, ki hodi spredaj.

29. NE RAZUMEM/NE VEM

Ponovi, ne morem potrditi.

30. BLISKOVITA ZASEDA

Bliskovito iztegnjena roka v neko smer kaže, kje naj se postavi bliskovita zaseda. Najprej se enota hitro umakne v kritje in zaklon, šele potem sledi hitra postavitvev moštva v zasedi.

31. POZOR

Nekaj vam želim sporočiti ali pa hočem zgolj pritegniti pozornost. Z roko pomaham levo in desno nad glavo.

32. VARNOSTNI POSTANEK

Ponazorimo kajenje cigare. Običajno sledi signalu »STOJ«.

33. PREŠTEJ SE

Poveljujoči se želi prepričati, ali je moštvo celotno. Treba ga je prešteti po vsakem prečkanju nevarnih območij, po postankih in stiku z nasprotnikom. Po stiku z nasprotnikom, razbitju in ponovnem srečanju na zbirni točki vodja patrolje ali najvišji po činu prešteje moštvo patrolje, pri tem pa se seznanja s stanjem posameznikov. Vodja patrolje lahko zahteva preštevanje moštva tudi preventivno in ne samo po izrednih dogodkih. večkrat se ta signal izda tudi ob zmanjšani vidljivosti ali ponoči. Signal potuje od poveljujočega naprej in nazaj ter nazaj in naprej. Seštevek obeh polovic moštva potrdi popolnost moštva.

34. SGVP

SGVP pomeni stoj, glej, vohaj, poslušaj. Signal se navadno uporabi pred dolgim varnostnim postankom in po zasedbi lokacije patroljne baze. Vojaki čim bolj uporabijo čutila in poskušajo odkriti nevarnost. Čelado ali pokrivalo snamejo, da bi tako izboljšali sluh in stik z okolico. Signal se izvaja dve minuti. Vojaki se med njegovo izvedbo ne premikajo.

35. TI

S prstom pokažemo na določenega posameznika.

36. MODIFICIRANI KLIN

Signal izvajamo in ga predamo nazaj s točke, s katere ga je izdal vojak, ki hodi spredaj.

37. POVELJNIK ODDELKA

Pokažemo na podlaket. Signal običajno uporabimo, kadar potrebujemo še poveljnika oddelka. En prst pomeni poveljnik prvega oddelka, dva prsta poveljnik drugega oddelka itn.

38. VSI POVELJNIKI ODDELKOV

Enak pomen kot prej. Z dlanjo zaokrožimo po podlakti.

39. ŠTETJE KORAKOV

Z roko se dotaknemo pete. Poveljujoči lahko uporabi signal za začetek štetja korakov od določene točke ali pa želi izvedeti, kolikšna je prehojena razdalja na neki točki.

**1. PRIPRAVLJEN NA SPREJEM
HELIKOPTERJA**

Roke iztegnemo nad glavo z dlanmi, obrnjenimi ena proti drugi.

2. NAPREJ

Roke so pred telesom upognjene v komolcih, dlani so obrnjene navzgor. Roke dvignemo do glave z dlanmi, obrnjenimi navzven.

3. NAZAJ

Roke iztegnemo navzdol, dlani so obrnjene navzven. Roke dvignemo do pravega kota z dlanmi, obrnjenimi navzgor.

4. DESNO

Desno roko iztegnemo desno, medtem ko z drugo roko mahamo čez glavo v smeri iztegnjene roke.

5. LEVO

Levo roko iztegnemo levo, medtem ko z drugo roko mahamo čez glavo v smeri iztegnjene roke.

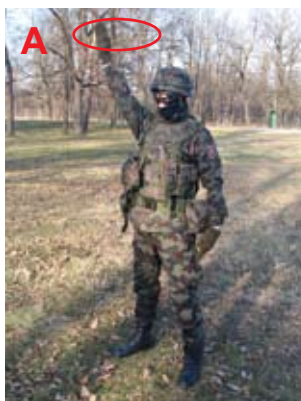
6. PRISTANEK

Roke prekrizamo navzdol pred telo.

7. VZLETI V SMERI

Z desno roko krožimo nad glavo in nato z isto roko pokažemo v želeno smer vzleta.

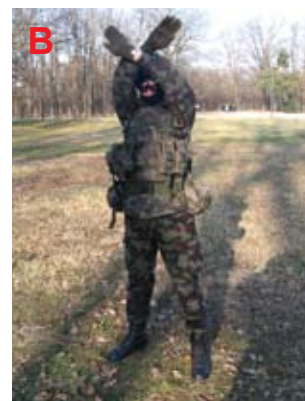
8. LEBDENJE

Roke iztegnemo vodoravno, dlani so obrnjene navzdol.

9. ODLETI STRAN, UMAKNI SE

Z rokama mahamo nad glavo tako, da prekržamo roke.

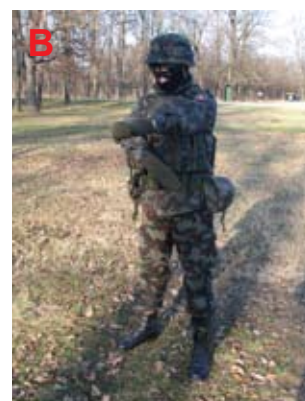
10. PRIPENJANJE ZUNANJEGA TOVORA

Roki sta stisnjeni v pest v položaju ena nad drugo. Roki premikamo tako, kot bi plezali po vrvi.

11. SPUSTI TOVOR

Leva roka je s stisnjeno pestjo iztegnjena vodoravno naprej, z desno roko pa izvajamo rezalni gib pod levo roko z dlanjo, obrnjeno navzdol.

SITUACIJA:

NASPROTNIK (ČLOVEK, BONU-ZS):

V – PEHOTA V MOČI ODDELKA NA VOZILU TAM 150

K – OSKRBA UTRJENE TOČKE V NASELJU RESA (GS0355)

L – KOMUNIKACIJA: VAS GRIČICE (GS0656) – GOZDARSKA KOČA (GS0355)

E – OBOROŽENE SKUPINE OSVOBODILNEGA GIBANJA ARNES (OGA)

Č – 251130MAJ02

O – VOZILO TAM 150 BREZ PONJAVE, PO TLEH IN NA BOKIH ZAŠČITENO Z VREČAMI PESKA. NA STREŠNI ODPRTINI PRI SOVOZNIKU STRELEC NA LAHKEM PUŠKOMITRALJEZU M72. STRELEC S PM M72 TUDI VARUJE HRBET NA TOVORNEM DELU TOVORNIJAKA. NA VSAKEM BOKU TOVORNEGA DELA PO 2 STRELCA Z AP M70AB2. NA TOVORNEM DELU JE VOJAK INTENDANT OBOROŽEN S PIŠTOLO M57. NA TOVORNEM DELU JE VEZIST Z RADIJSKO NAPRAVO JAGUAR BCC-66HE. V KABINI SEDI NA SREDINI POVELJNIK Z AP M70AB2. VOZNIK JE OBOROŽEN S PIŠTOLO M57.

B – SKUPINA SE JE PRIPRAVLJENA OBRANITI NAPADA TUDI IZ ZASEDE.

O – SKUPINA IMA RADIJSKO ZVEZO S POVELJSTVOM V VASI GRIČICE (GS0656). V PRIMERU NAPADA LAHKO PRIKLJČE OKREPITEV V VELIKOSTI PEHOTNEGA VODA. OKREPITEV JE NA VSAKI TOČKI, KI LEŽI NA KOMUNIKACIJI, ODDALJENI 5 KM OD VASI V 20 MINUTAH.

N – NASPROTNIK JE PRIPAVLJEN ZA IZVEDBO NAPADA NA PATRULJO.

U – NASPROTNIK SE IZ SPOPADA NI PRIPRAVLJEN UMAKNITI.

Z – NASPROTNIK BO KOMUNIKACIJO ZAGOTOVO PREČKAL V PREDVIDENEM ČASU.

S – NASPROTNIK NE UPORABLJA BOJNIH STRUPOV.

LASTNE ENOTE (NOPZ):

N – 1. MOTČ MORA Z ZASEDAMI UNIČEVATI NASPROTNIKA, KI OSKRBUJE IZPOSTAVLJENE UTRJENE TOČKE NA OBMOČJU GRIČIC (GS0656). NAMEN POVELJNIKA 1. MOTČ JE PREVZETI NADZOR NAD OBMOČJEM, KJER DELUJE OGA.

O – 2. MOTV BO POSTAVIL ZASEDO NA KOMUNIKACIJI VAS GRIČICE (GS0656) – ŠKRILJE (GS0754)

P – PATRULJO PODPIRAJO MINOMETI 120 mm 1. MOTČ Z LOKACIJE GR0115-5230

Z – PATRULJA NIMA DODATNEGA ZAVAROVANJA

PATRULJA NIMA DODANIH ENOT

PATRULJA NIMA ODVZETIH ENOT

NALOGA (5K):

KDAJ – PRIPRAVLJENOST ZA IZVEDBO NALOGE 261100MAJ02

KDO – 1. MOTV

KAJ – POSTAVITEV ZASEDE

KJE – GR0480 5590

ZAKAJ – POPOLNO UNIČENJE CELOTNEGA ODDELKA, OBOROŽITVE IN SREDSTEV SKUPAJ Z VOZILOM TAM 150

PRIPRAVLJALNO POVELJE (STRAN 2): vrsta naloge ZASEDA
 SPLOŠNA NAVODILA:

Priloga Č: Primer izdelanega pripravljalnega povelja 2/2

Ime, priimek	Inic.	Linija pov.	Splošna organizacija	Posebna organizacija	Dolžnosti	Oborožitev, strelivo, oprema	Skupna oprema	Časovnica			
								Kdaj	Kaj	Kje	Kdo
BANIČ BOŠTAN	BB	1	POVELISTVO		POVELNIK VODA	BK, OBOROŽITEV DALJNOGLEDE, TOP KARTA, KOMPAS	BOI, UNIFORMA, ZMISKI SKORNJI, IDENT. PLOŠČICA, OPRTNIK, SOP 105, ČUTARA, SANITETNI KPL, BELEZKA, VODOODPORNNA PISALA, TRANSPORTNI NAHRBTNIK BREZ BOČNIH TORB, 2 PARA NOGAVIC, GORETEX KPL, PODOBLEKA, LOPATKA ZA VKOPAVANJE, PRIBOR ZA ČIŠČENJE OBOROŽITVE, ČELADA, TERMO KPL, ROKAVICE, PODKAPA, REZERVA UNIFORMA, ŠOTORSKA VRVICA	261300MA.002	PRIHOD V ZO	ZO - KRAVIK	IMOTV
ROIKO DARKO	RD	2	POVELISTVO		PODČASTNIK VODA	BK, OBOROŽITEV, GPS		1305	SPREJEM NALOGE	ZO - POVELISTVO IMOTČ	POVELNIK VODA
CEDER PETER	CP	3	ODD MITRALJEZOV	PODPORA	POVELNIK ODDELKA	K, OBOROŽITEV, RN, TOP KARTA, KOMPAS		1405	IZDAJA PRIPRAVLJALNEGA POVELJA	ZO - PRI ŠOTORU PV	IMOTV
BLATNIK SIMON	BS	4	PODPORA	BOČNO ZAVAROVANJE, VOJNI UJETNIKI,	POVELNIK ODDELKA	K, OBOROŽITEV, RN, TOP KARTA, KOMPAS		1445	IZDELAVA MODELA	ZO - PRI ŠOTORU PV	NAVIGATOR 1,2, ŠTEVEC KOR 1,2
TRATNIK NIKOLA	TN	5	NAPAD	ČELNO ZAVAROVANJE, NAVIGATOR 1, ŠTEVEC KORAKOVI	POVELNIK ODDELKA	K, OBOROŽITEV, RN, TOP KARTA, KOMPAS, DALJNOGLEDE			USKLAJEVANJE	ZO - POVELISTVO IMOTČ	PV
ŠTEBE DANILO	ŠD	6	ZAVAROVANJE	ZACELNO ZAVAROVANJE, NAVIGATOR 2, ŠTEVEC KORAKOV2	POVELNIK ODDELKA	K, OBOROŽITEV, RN, TOP KARTA, KOMPAS		1515	PREVEM IN RAZDELITVE	ZO - SKLADIŠČE	PCVVEZ, PODD
								1530	1. PREVERJANJE ZVEZE	ZO - POYČETE	VEZ, PODD
								1600	1. OBROK	ZO - JEDILNICA	IMOTV
								1630	TEST OBOROŽITVE	ZO - STRELIŠČE	IMOTV
								1800	2. URJENJE	ZO - POLJON	IMOTV
								1900	USKLAJEVANJE	ZO - POVELISTVO IMOTČ	PV, PČV
								2030	IZVIDOVANJE CILJA	ZO - POVELISTVO IMOTČ	PV, PODD
								2130	IZDAJA BOJNEGA POVELJA	ZO - MODEL ZEMLIŠČA	IMOTV
								2200	ZO - POVELISTVO	ZO - POLJON	IMOTV
								2300	2. OBROK	ZO - JEDILNICA	IMOTV
								0500	USKLAJEVANJE	ZO - POVELISTVO IMOTČ	PV, PČV
								0600	SESTANEK	ZO - ŠOTOR PV	PV, PODD, KLJUČNI POS
								0630	POČITEK	ZO - TABOR	IMOTV
								0615	BUJENJE, MASKIRANJE	ZO - TABOR	IMOTV
								1100	2. PREVERJANJE ZVEZE	ZO - TABOR	VEZ, PV, PODD
								1400	ČAS ODHODA	ZO - TABOR	IMOTV
									ZAPUSTITEV POLOŽAJEV	PREDNJA LINIJA OBRAMBE	IMOTV
									PRIPRAVLJENOSTI NA CILJU	CILJ	IMOTV
									VRŠNITEV K LASTNIM ENOTAM	LASTNE ENOTE	IMOTV

POSEBNA NAVODILA:

FORMACIJA OSTANE NESPREMIENJENA
 STRELIVO IN OPREMA: M70AB2 300 kosov, PMM72 1200 kosov, MITM84 1200 kosov (1/3 srečaja je prebojno-zadržalnega), BM CISGL HEDPS 60 kosov, PI BERETTA M92FS 60 kosov, RB M75 5 kosov/st, 2 kosa M80/odd, SIGNALNA PIŠTOLA/odd: NABOJ RD, ZE, RU (vsakih 20), SRUD 4 kosi/odd, 200g naboj TROJILA 4 kosi/odd, 1 RADIJSKA NAPRAVA TADIRAN 2 kosa + 6 dodatnih POLNIH akumulatorjev, 4 kosi RN HARRIS kpl
 STRELEC: 3 ZE in 3 RU DIMNE BOMBE, 1 SDO V BOI, NAHRBTNIKU, 1 SDO V TRANSPORTNEM NAHRBTNIKU, 2 POLNI ČUTARI VODE NA OPRTNIKU
 VSAK ODDELEK NOSI NOSILA ZA PRENOS RANJENIH
 TIM ZA RAVNANJE Z VOJNIMI UJETNIKI: lepiti tiak, 20 metrov dodatne vrvi
 TIM ZA VZIG EKSPLOZIVA nosi PRIBOR ZA IZDELAVO POČASIGOREČEGA VZGALNIKA, lepiti tiak
 NAVIGATORIA IN ŠTEVCA KORAKOV: IZDELAVO MODELA ZEMLIŠČA OB ŠOTORU PV IN 2 IZVODA PROSINICE
 PODD VSAK IMA PIŠČALKO, 40 metrov OZNAČEVALNEGA TRAKU IN RN HARRIS Z NAGLAVNO KOMBINACIJO
 VSI VOJAKI IMAJO PRIMEK NA ČELADI, BOJNEM IN TRANS NAHRBTNIKU

OPOMNIK:

PREVEM HRANE
 IZDELAVA MOD. ZEMLIŠČA
 PREVEM SKUPNE OPREME
 TESTIRANJE OPREME
 PREVEM STRELIVA
 RAZDELITEV STRELIVA
 PRIPRAVLJALNO STRELJANJE
 1. URJENJE
 USKLAJEVANJE
 PREHRANJEVANJE/SPANJE
 MASKIRANJE
 BUJENJE
 1. PREVERJANJE

IZDAJA BOJNEGA POVELJA
 SESTANEK POVELJUJOČIH
 2. URJENJE
 2. PREVERJANJE
 ČAS ODHODA NA NALOGO
 ČAS PRIPRAVLJENOSTI NA CILJU
 ČAS PRHODA Z NALOGE
 POKOČANJE
 ANALIZA

KONTROLNI LIST ZA OCENJEVANJE PRIPRAVLJALNEGA POVELJA

DATUM OCENJEVANJA:				
PRIIMEK IN IME KANDIDATA:				
1. SITUACIJA: Kandidat dobi ukaz poveljnika čete.				
2. NALOGA: Kandidat izdelava ukaz.				
3. POGOJI: Kandidat v določenem roku odda ukaz, ki se na podlagi kontrolnika oceni.				
4. STANDARD: Ukaz mora izdelati predavatelj skladno s predpisanim formatom.				
5. OCENA – OBKROŽI: OPRAVIL NI OPRAVIL				
Št.	Ocenjevalni postopek	DA	NE	OPOMBA
AKTIVNOSTI				
1.	Ali je predviden sklic vseh podrejenih?			
2.	Ali je predstavljena situacija o nasprotniku?			
3.	Ali je predstavljena situacija o lastnih enotah?			
4.	Ali je naloga jasna in nedvoumna?			
5.	Ali so napisana imena vseh, ki sodelujejo pri nalogi (tudi pripadniki vseh dodanih enot)?			
6.	Ali je linija poveljevanja pravilno določena?			
7.	Ali sta bila vsakemu članu določena mesto in naloga znotraj določenih elementov in skupin?			
8.	Ali so bile določene dodatne potrebne naloge za ključne posameznike?			
9.	Ali so upoštevana ustrezna taktična načela pri splošni, posebni organizaciji enot in posameznikov ter njihove dolžnosti?			
10.	Ali sta za vsakega posameznika določeni oborožitev in oprema, ki ju uporablja na izvedbi naloge?			
11.	Ali je napisan seznam potrebne opreme za izvedbo naloge?			
12.	Ali je določen pripadnik, ki nosi to opremo za izvedbo naloge?			
13.	Ali sta določeni uniforma in oprema posameznikom?			
14.	Ali je določen način zavarovanja med načrtovanjem naloge?			
15.	Ali se pri izdelani časovnici drži načela ena proti tri (1/3 razpoložljivega časa porabi poveljujoči za svoje načrtovanje, 2/3 pa ga nameni za priprave podrejenih)?			
16.	Ali je izdelana časovnica za pripravo in izvedbo naloge?			
17.	Ali je poveljnik čete izdelal pripravljalno povelje v 30 minutah po sprejetem povelju?			
	SKUPAJ			
0–12: NI OPRAVIL, 13–17: OPRAVIL;				
KOMENTAR (kratek opis izvedene aktivnosti):				

Podpis ocenjevalca: _____

VRSTA NALOGE: _____ STOPNJA ZAUPNOSTI: _____

OSNOVNA SMER PREMIKA

UN	smer v °	razdalja

OSNOVNA SMER VRNITVE

UN	smer v °	razdalja

SIGNALI – PRIMARNI

signal	pomen

REZERVNA SMER PREMIKA

UN	smer v °	razdalja

REZERVNA SMER VRNITVE

UN	smer v °	razdalja

SIGNALI – SEKUNDARNI

signal	pomen

FREKVENCE

enota	osnovne	rezervne

FREKVENCE DELOVNI KANAL

osnovni	rezervni

KLICNI ZNAKI/OSNOVNI

enota	klicni znak

KLICNI ZNAKI/REZERVNI

enota	klicni znak

STOPNJA ZAUPNOSTI: _____

IZDELAL: _____

ENOTA: _____

DATUM: _____

TOP. KARTA: _____

ŠT. TOP. KARTE: _____

MERILO: _____

ČAS ODHODA: _____

ČAS PRIHODA: _____

VRSTA NALOGE: _____

LEGENDA

CILJI

zap. št.	lokacija	opis	opombe

STOPNJA ZAUPNOSTI: _____

PROSOJNICA

Priloga F: Primer izdelane prosojnice

VRSTA NALOGE: ZASEDA STOPNJA ZAUPNOSTI: NAJVIŠJA

OSNOVNA SMER PREMIKA

UN	smr v °	razdalja
ZZT	30	550 m
KT 1	64	430 m
KT 2	10	320 m
KT 3	70	530 m
KT 4	30	380 m
KT 5	0	550 m
KT 6	38	350 m
KT 7	0	350 m
TZP	66	300 m
CILJ		

OSNOVNA SMER VRNITVE

UN	smr v °	razdalja
CILJ	282	650 m
CZT	191	660 m
KT 8	185	740 m
KT 9	214	460 m
KT 10	186	680 m
KT 11	230	900 m
ZZT		

SIGNALI – PRIMARNI

signal	pomen
LISICA	IZMIK NA ZADNJO ZT
BELA	PREUSMERITEV OGNJA
RUMENA	NAPAD
ORANŽNA	IZMIK NAPADNE SKUPINE
RDEČA	IZMIK PODPORNE SKUPINE
ČRNA	IZMIK ZAVAROVANJA
SABLJA	STIK Z NASPROTNIKOM
STRELA	OGNJENA PODPORA NA ...
DETONACIJA SRUDA	SPROŽITEV ZASEDE

REZERVNA SMER PREMIKA

UN	smr v °	razdalja
ZZT	12	620 m
ALFA	344	280 m
BRAVO	45	480 m
CHARLIE	28	660 m
DELTA	343	200 m
ECHO	50	620 m
FOXTROT	90	180 m
GOLF	40	500 m
TZP	66	300 m
CILJ		

REZERVNA SMER VRNITVE

UN	smr v °	razdalja
CILJ	282	650 m
CZT	214	460 m
HOTEL	258	560 m
INDIA	235	560 m
JULIA	180	840 m
KILO	171	800 m
LIMA	187	540 m
ZZT		

SIGNALI – SEKUNDARNI

signal	pomen
RAFAL IZ PUŠKE	SPROŽITEV ZASEDE
DOLGI PISKI PIŠČALKE	IZMIK ZAVAROVANJA

FREKVENCE

enota	osnovne	rezervne
1. VOD	32.925	41.700
2. VOD	32.925	41.700
1. ČETA	32.925	41.700

FREKVENCE DELOVNI KANAL

osnovni	rezervni
3	5
3	5
3	5

KLICNI ZNAKI/OSNOVNI

enota	klicni znak
1. ČETA	A9
1. VOD	A1
2. VOD	A2
NAPAD	A12
PODPORA	A13
ZAVAROVANJE	A14
OGNJENA PODPORA	AC
VPC	B1

KLICNI ZNAKI/REZERVNI

enota	klicni znak
1. ČETA	E9 HOTP
1. VOD	E1
2. VOD	E2
NAPAD	E12 KTB/FOXTROT
PODPORA	E13
ZAVAROVANJE	E14
OGNJENA PODPORA	AD
VPC	DI

STOPNJA ZAUPNOSTI: NAJVIŠJA

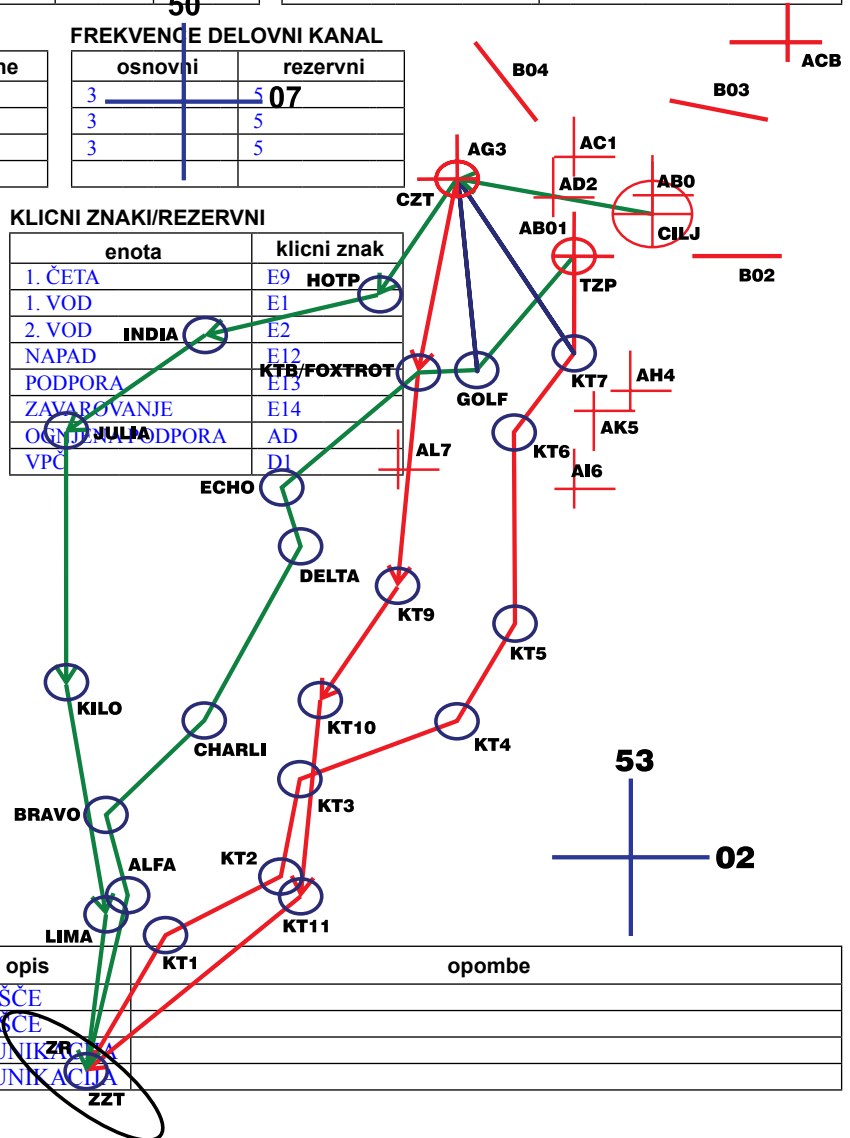
IZDELAL: por. Janez Kranjc
 ENOTA: 2. MOTV/1. MOTČ
 DATUM: 5. 3. 2006
 TOP. KARTA: KOČEVJE
 ŠT. TOP. KARTE: 13
 MERILO: 1 : 25000
 ČAS ODHODA: 7.00
 ČAS PRIHODA: 14.30
 VRSTA NALOGE: ZASEDA

LEGENDA

CILJI

zap. št.	lokacija	opis	opombe
1 AC1	GR 5350-0420	KRIŽIŠČE	
2 AB0	GR 5420-0640	KRIŽIŠČE	
3 B03	GR 5460-0665	KOMUNIKACIJA	
4 B04	GR 5520-0740	KOMUNIKACIJA	

STOPNJA ZAUPNOSTI: NAJVIŠJA

KONTROLNI LIST ZA OCENJEVANJE PROSOJNICE ZA PATRULJO

DATUM OCENJEVANJA:				
PRIIMEK IN IME KANDIDATA:				
1. SITUACIJA: Kandidat dobi ukaz poveljnika čete.				
2. NALOGA: Kandidat izdelava prosojnico.				
3. POGOJI: Kandidat v določenem roku odda prosojnico, ki se na podlagi kontrolnika oceni.				
4. STANDARD: Prosojnico mora izdelati predavatelj skladno s predpisanim formatom.				
5. OCENA – OBKROŽI:				
		OPRAVIL	NI OPRAVIL	
Št.	Ocenjevalni postopek	DA	NE	OPOMBA
AKTIVNOSTI				
1.	Osnovna smer premika (taktični ukrep nadzora, smer, razdalja)			
2.	Rezervna smer premika (taktični ukrep nadzora, smer, razdalja)			
3.	Frekvence (osnovne, rezervne)			
4.	Klicni znaki (enota, klicni znak)			
5.	Tablica signalov (signal, pomen)			
6.	Prosojnico izdelal			
7.	Enota			
8.	Datum			
9.	Topografska karta			
10.	Številka topografske karte			
11.	Merilo			
12.	Čas odhoda			
13.	Čas prihoda			
14.	Vrsta naloge			
15.	Stopnja zaupnosti			
16.	Legenda, če so uporabljeni nestandardni taktični znaki			
17.	Cilji (lokacija, opis, opombe)			
18.	Ali je prosojnica izpolnjena pregledno in natančno?			
19.	Ali je prosojnica izdelana skladno z Natovimi taktičnimi znaki?			
	SKUPAJ			
0-13: NI OPRAVIL, 14-19: OPRAVIL;				
KOMENTAR (kratak opis izdelave prosojnice):				

Podpis ocenjevalca: _____

POVELJE ZA PATRULJO

DATUM: _____ ČAS: _____

Preverjanje prisotnosti

PRIPRAVITE KARTE!

Zapisujte si!

ORIENTACIJA (točka z najboljšim razgledom na AO):

PRIPRAVA TOPOGRAFSKIH KART

SMER SEVERA

TRENUTNA LOKACIJA GR _____

MODEL ZEMLJIŠČA

ZNAČILNOSTI ZEMLJIŠČA OBMOČJA CILJEV

1. GR _____ CILJ# _____

2. GR _____ CILJ# _____

3. GR _____ CILJ# _____

PORAŠČENOST _____ CILJ# _____

1. LINIJE LASTNIH ENOT _____

2. TOČKA ZAPUSTITVE LASTNIH ENOT _____

3. TOČKA VRNITVE K LASTNIM ENOTAM _____

1

SITUACIJA

A. NASPROTNIK:

Č – ČAS _____

L – LOKACIJA _____

O – OPREMA _____

V – VELIKOST _____

E – ENOTA _____

K – KAJ _____

BONU-ZS _____

B. LASTNE ENOTE :

1. NALOGA NADREJENE ENOTE _____

2. DRUGE LASTNE ENOTE

LEVO/DESNO _____

ENOTA _____

LOKACIJA _____

NALOGA _____

SPREDAJ/ZADAJ _____

ENOTA _____

LOKACIJA _____

NALOGA _____

3. OGNJENA PODPORA

ENOTA _____

LOKACIJA _____

– VRSTA PODPORE _____

3

4. ZAVAROVANJE: LOKALNO ZAVAROVANJE

– OPAZOVALNICE _____

– PRISLUŠKOVALNICE _____

– PATRULJE _____

C. DODANE ENOTE: UPORABNE

1. _____ 6. _____

2. _____ 7. _____

3. _____ 8. _____

4. _____ 9. _____

5. _____ 10. _____

ODVZETE ENOTE: UPORABNE

1. _____ 3. _____

2. _____ 4. _____

NALOGAVRSTA PATRULJE (obkroži): ZASEDA, STIK,
NENADNI NAPAD, ZAVAROVANJE, NADZOR, IZVIDOVANJE
1.5 K _____

2. LOKACIJA/OBMOČJE PATRULJIRANJA _____

2

IZVRŠITEV

1. KONCEPT OPERACIJE (kako bo naloga izpolnjena)

NAČRT OGNJENE PODPORE _____

2. NALOGE

– SKUPINA ZA ZAVAROVANJE

MED PREMIKOM DO CILJA _____

NA CILJU _____

– SKUPINA ZA PODPORO

MED PREMIKOM DO CILJA _____

NA CILJU _____

– SKUPINA ZA ZAVAROVANJE

MED PREMIKOM DO CILJA _____

NA CILJU _____

DODANE ENOTE _____

NAMESTNIK VODJE PATRULJE _____

NAVIGATOR _____

4

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 5/12

3. ENOTA V REZERVU _____

4. USKLAJEVANJE
 ČAS ODHODA _____
 ČAS PRIHODA _____

SMER PREMIKA: OSNOVNA/REZERVNA
 IRP _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

FPP _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

FPP _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

OBJ _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

ORP _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

5

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 7/12

STIK LEVO/DESNO _____

BLIŽNJA/ODDALJENA ZASEDA _____

ZAPUSTITEV LASTNIH ENOT _____

VRNITEV K LASTNIM ENOTAM _____

ZBIRNE TOČKE (IRP, ORP, RP) _____

POSTOPKI NA ZBIRNIH TOČKAH _____

POSTOPKI NA OBMOČJU CILJA _____

SESTANEK _____
 URJENJE: LOKACIJA _____ OB _____
 PREVERJANJE: LOKACIJA _____ OB _____
 PRIPRAVLJALNO STRELJANJE _____
 POROČANJE PO PRIHODU NA KT _____
 LINIJA POVELJEVANJA _____

STOPNJA RKB-ZAŠČITE _____

7

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 6/12

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

KT# _____ ZA _____ / _____ / _____ GR _____
 SMER _____ / _____ / _____

ORGANIZACIJA PREMIKA _____

NAVIGACIJA _____

ZAVAROVANJE MED PREMIKOM _____

ZAVAROVANJE MED POSTANKI _____

POSTOPKI NA NEVARNIH OBMOČJIH
 KOMUNIKACIJE _____

ODPRTA OBMOČJA _____

VODNE OVIRE _____

OVIRE _____
 ODZIV OB STIKU Z NASPROTNIKOM
 ZASEDA NA HITRO ROKO LEVO/DESNO _____

STIK SPREDAJ/ZADAJ _____

6

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 8/12

ADMINISTRACIJA IN LOGISTIKA

A. OBOROŽITEV IN KOLIČINA STRELIVA NA STRELCA:

1. _____ KOL. _____
 2. _____ KOL. _____
 3. _____ KOL. _____
 4. _____ KOL. _____
 5. _____ KOL. _____
 6. _____ KOL. _____
 7. _____ KOL. _____

B. PIROTEHNIČNA SREDSTVA IN KOLIČINA

DIMNA BOMBA BARVA _____ KOL. _____
 BARVA _____ KOL. _____
 BARVA _____ KOL. _____
 BARVA _____ KOL. _____

SIGNALNI NABOJ BARVA _____ KOL. _____
 BARVA _____ KOL. _____
 BARVA _____ KOL. _____
 BARVA _____ KOL. _____

DODATNA PIROTEHNIČNA SREDSTVA

VRSTA _____ KOL. _____
 VRSTA _____ KOL. _____

8

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 9/12

VRSTA _____ KOL. _____
 ROČNE BOMBE
 VRSTA _____ KOL. _____
 VRSTA _____ KOL. _____
 SRUD KOL. _____
 NOČNE OPAZOVALNE NAPRAVE
 VRSTA _____ KOL. _____
 VRSTA _____ KOL. _____
 VRSTA _____ KOL. _____
 EKSPLOZIVI
 VRSTA _____ KOL. _____
 VRSTA _____ KOL. _____
 VRSTA _____ KOL. _____
 OSKRBA, KDAJ _____ KJE _____
 _____ KAKO _____

 HRANA _____
 VODA _____
 POČITEK IN SPANJE _____
 RANJENI _____
 MRTVI _____
 VOJNI UJETNIKI _____
 LOKACIJA BOLNIČARJA _____
 LOKACIJA SANITETNE ENOTE _____

9

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 11/12

KLICNI ZNAK	KDO	REZERVNI
2. _____	_____	_____
3. _____	_____	_____
4. _____	_____	_____
5. _____	_____	_____
6. _____	_____	_____
7. _____	_____	_____

FREKVENCE	odd.	vod	četa/drugi
OSNOVNE	_____	_____	_____
REZERVNE	_____	_____	_____

KANAL	odd.	vod	četa/drugi
OSNOVNI	_____	_____	_____
REZERVNI	_____	_____	_____

REKLO, GESLO/OSNOVNI _____
 REKLO, GESLO/REZERVNI _____
 UPORABA ROČNIH SIGNALOV IN DRUGIH NAČINOV
 KOMUNICIRANJA V ODDELKU _____
 VIZUALNI SIGNALI _____

 B. POVELJEVANJE
 LINIJA POVELJEVANJA _____

11

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 10/12

LOKACIJA ZA DEKONTAMINACIJO _____
 POSEBNA OPREMA, KDO JO UPORABLJA IN KDO NOSI _____

POVELJEVANJE IN SIGNALI

A. SIGNALI

SIGNAL	POMEN	REZERVNI S.
1. _____	_____	_____
2. _____	_____	_____
3. _____	_____	_____
4. _____	_____	_____
5. _____	_____	_____
6. _____	_____	_____
7. _____	_____	_____
8. _____	_____	_____
9. _____	_____	_____
10. _____	_____	_____

RADIJSKA TIŠINA _____

 ČAS POROČANJA _____
 KLICNI ZNAKI

KLICNI ZNAK	KDO	REZERVNI
1. _____	_____	_____

10

PRILOGA H: OBRAZEC POVELJA ZA PATRULJIRANJE 12/12

MESTO POVELJUJOČIH _____
 – MED PREMİKOM _____
 – NA NEVARNIH OBMOČJIH _____
 – NA ZBIRNIH TOČKAH _____
 – NA OBMOČJU CILJA _____

ALI IMATE KAKŠNO VPRAŠANJE?

ZDAJ JE URA _____

GREMO!

12

KONTROLNI LIST ZA OCENJEVANJE UKAZA ZA PATRULJIRANJE

DATUM OCENJEVANJA:					
PRIIMEK IN IME KANDIDATA:					
1. SITUACIJA: Kandidat dobi ukaz poveljnika čete.					
2. NALOGA: Kandidat izdelava ukaz.					
3. POGOJI: Kandidat v določenem roku odda ukaz, ki se na podlagi kontrolnika oceni.					
4. STANDARD: Ukaz mora izdelati predavatelj skladno s predpisanim formatom.					
5. OCENA – OBKROŽI:					
		OPRAVIL	NI OPRAVIL		
Št.	Ocenjevalni postopek	DA	NE	OPOMBA	
SPLOŠNO					
1.	Ali je predviden sklic vseh članov patrolje?				
2.	Ali je določena orientacija?				
3.	Ali je povelje napisano v pravilnem zaporedju?				
4.	Ali so predvidene vremenske razmere med trajanjem patrolje?				
5.	Ali je opisan teren, na katerem se bo izvedla patrolja?				
SITUACIJA					
6.	Ali so opredeljene in opisane nasprotnikove enote, ki so na območju delovanja patrolje?				
7.	Ali so določene lokacije poznanih nasprotnikovih enot?				
8.	Ali so določene zadnje aktivnosti nasprotnikovih enot?				
9.	Ali je opredeljena moč nasprotnikovih enot?				
10.	Ali je določena naloga nadrejene enote?				
11.	Ali so določeni lokacija, vrsta, naloga in načrt aktivnosti lastnih enot, ki so razporejene levo in desno od smeri premika patrolje?				
12.	Ali sta opredeljeni razpoložljivost in vrsta ognjene podpore med izvedbo patrolje?				
13.	Ali sta določena naloga in smer premika drugih patrolj, ki so blizu območja patroljiranja?				
14.	Ali je podana poveljnikova namera?				
15.	Ali je opredeljen rezultat, ki ga poveljnik pričakuje od patrolje?				
16.	Ali so opredeljene dodane enote?				
17.	Ali je določen čas, ko se bodo dodane enote pridružile patrolji?				
18.	Ali opredeljene odvzete enote?				
19.	Ali je določen čas, ko se bodo odvzete enote ločile od patrolje?				
NALOGA					
20.	Ali je določeno, kdo izvede nalogo?				
21.	Ali je določeno, kdo izvede nalogo?				
22.	Ali je opredeljeno, kaj je treba narediti?				
23.	Ali je določeno, kje je treba to narediti?				
24.	Ali je opredeljeno, zakaj je to treba narediti?				
IZVRŠITEV					
25.	Ali je opredeljen ves koncept operacije?				

Priloga I: Obrazec kontrolnega lista za ocenjevanje povelja za patroljo 2/3

Št.	Ocenjevalni postopek	DA	NE	OPOMBA
26.	Ali je določen natančen opis nalog za posamezne elemente patrolje?			
27.	Ali so naloge za posamezne time v patrolji natančno opisane?			
28.	Ali so posebne naloge za posameznike v patrolji natančno opisane?			
29.	Ali sta določena čas odhoda in čas vrnitve patrolje?			
30.	Ali sta opredeljena vrsta formacije in vrstni red premika med patroljo?			
31.	Ali so opisane glavne in rezervne smeri premika ter smeri vrnitve (vključno z azimuti in oddaljenostjo med posameznimi kontrolnimi točkami)?			
32.	Ali je določena lokacija vseh predvidenih ključnih točk med patroljo (vključno s koordinatami in prepoznavnimi značilnostmi na zemljišču)?			
33.	Ali sta opredeljena način označevanja zbirnih točk in njihovo prečkanje?			
34.	Ali sta opredeljena način zasedanja zbirnih točk, če bi prišlo do potrebe po njihovem zasedanju?			
35.	Ali so določeni postopki pri stiku z nasprotnikom?			
36.	Ali so določeni postopki pri prečkanju nevarnih območij?			
37.	Ali so postopki na cilju popolno in podrobno opisani?			
38.	Ali sta določena čas in lokacija za izvedbo preverjanja (vključno z vsebino preverjanja)?			
39.	Ali so določeni lokacija, čas in oseba, ki se ji preda poročilo o izvedeni patrolji?			
	ADMINISTRACIJA IN LOGISTIKA			
40.	Ali je določena količina hrane in vode, ki je potrebna za izvedbo patrolje?			
41.	Ali sta določeni količina in vrsta orožja, ki sta potrebni za izvedbo patrolje?			
42.	Ali je opredeljena količina streliva in pirotehničnih sredstev, ki je potrebna za izvedbo patrolje?			
43.	Ali sta opredeljeni vrsta uniforme in oprema posameznika, ki sta potrebni za izvedbo patrolje?			
44.	Ali je podana količina in vrsta opreme, ki je potrebna za izvedbo patrolje?			
45.	Ali je določen način ravnanja z ranjenimi in mrtvimi (lastnimi in nasprotnikovimi)?			
46.	Ali je določen način ravnanja z ujetimi?			
	POVELJEVANJE IN SIGNALI			
47.	Ali je opredeljen celoten opis signalov, frekvenc in klicnih znakov, ki se bodo uporabljali med patroljo?			
48.	Ali so določeni klicni znaki, ki se bodo uporabljali?			
49.	Ali so določene osnovne in rezervne frekvence?			
50.	Ali so podani klicni znaki in frekvence, ki se bodo uporabljali za komuniciranje med patroljo in drugimi lastnimi enotami na območju delovanja?			
51.	Ali sta določena način in oblika poročanja v nadrejeno poveljstvo z različnih točk med patroljiranjem?			
52.	Ali so določeni signali in njihov pomen?			
53.	Ali je podano reklo/geslo, ki se uporablja na območju pod nadzorom lastnih enot?			
54.	Ali je podano reklo/geslo, ki se uporablja na območju, ki ni pod nadzorom lastnih enot?			

Priloga I: Obrazec kontrolnega lista za ocenjevanje povelja za patroljo 3/3

Št.	Ocenjevalni postopek	DA	NE	OPOMBA
55.	Ali je linija poveljevanja pravilno določena?			
56.	Ali je določena lokacija PV v razporeditvi patrolje v različnih časovnih obdobjih patroljiranja?			
57.	Ali je predvidena točka, v kateri da PV podrejenim možnost postaviti vprašanja?			
	SKUPAJ			
	0-41: NI OPRAVIL, 42-57: OPRAVIL			
KOMENTAR (kratak opis izdelave prosojnice):				

Podpis ocenjevalca: _____

SOP 10-4-1/2005 ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE

NAMEN:

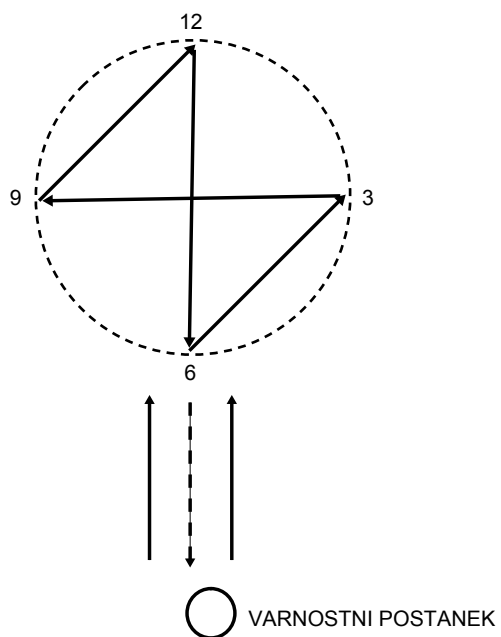
- izvidovanje lokacije CZT,
- potrditev lokacije CZT,
- izvajanje zadnjih priprav pred izvedbo naloge,
- preverjanje stanja enote po opravljeni nalogi,
- vzpostavitev linije vodenja in poveljevanja po končani nalogi.

OSREDNJI DEL:

ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE		
NALOGA	Izvajalec	Sodelujejo
1. DOLGI POSTANEK – VARNOSTNI, GLEJ SOP 10-2/2003	PV	Patrulja
2. PV IZDA NALOGE PODREJENIM: <ul style="list-style-type: none"> • k sebi pokliče vse PODD, PČV, VEZ, PO, MIT1; z • določi moštvo za izvidovanje lokacije CZT: PV, 1ODD, MIT1, VEZ, PO; • določi naloge skupini za izvidovanje CZT: formacijo premika, vrstni red premika (1ODD, MIT1, PV, VEZ, PO); 1ODD postavi krožno zavarovanje na 6 in z enim timom izviduje območje CZT v smeri 12-3-9-6. PV, VEZ in PO so v sredini krožnega zavarovanja na 6. MIT1 je v krožnem zavarovanju na smeri 12. P1ODD je na smeri 1. 	PV	Ključni posamezniki
3. PV IZDA POV IN SKUPINI ZA IZVIDOVANJE NAVODILO 5K: <ul style="list-style-type: none"> • PODD se vrnejo v svoj sektor in obvestijo vojake o nameri PV in navodilu 5K; • PČV prerazporedi krožno zavarovanje; • skupina za izvidovanje se zbere v sredini krožnega zavarovanja; • PČV se z bolničarjem postavi na 12 in šteje moštvo, ki na 12 zapušča krožno zavarovanje; • PČV ponovno prerazporedi krožno zavarovanje; • PČV se vrne na 12. 	PV	PV, PČV, ključni posamezniki
4. IZVIDOVANJE MESTA CZT: <ul style="list-style-type: none"> • skupina za izvidovanje se premakne do lokacije CZT; • transportne nahrbtnike vzamejo s seboj 1ODD in MIT1; • skupina za izvidovanje izvede SGVP; • skupina za izvidovanje postavi krožno zavarovanje na 6; • tim 1ODD izviduje območje CZT; • tim 1ODD se vrne na 6 in poroča PV; • PV ugotovi primernost CZT; • PV določi smer 12 in meje sektorjev ODD; • PV izda navodila 5K P1ODD; • P1ODD postavi zavarovanje v smeri 10-2 in na 6; • P1ODD določi položaj MIT1. 	PV	Skupina za izvidovanje
5. PV, VEZ IN PO SE VRNEJO NAZAJ DO PATRULJE.	PV	PV, VEZ, PO
6. PV IZMENJA RAZPOZNAVNE ZNAKE S PATRULJO.	PV	PV, PČV
7. PATRULJA ZAPUSTI LOKACIJO VARNOSTNEGA POSTANKA: <ul style="list-style-type: none"> • PČV pripravi moštvo za premik v CZT (nahrtniki); • vrstni red premika je PV, VEZ, PO, 2ODD, PČV, BOL in 3ODD. 	PV	patrulja
8. PATRULJA SE PREMAKNE DO CZT: <ul style="list-style-type: none"> • PV izmenja razpoznavne znake z zavarovanjem na 6. 	PV	Patrulja, 1.ODD
9. PATRULJA ZASEDE CZT: <ul style="list-style-type: none"> • PV usmeri P2ODD v sektor 6-10, • PV usmeri P3ODD v sektor 6-2, • PV seznaniti PČV s sektorji, • PV ostane s poveljstvom na sredini, • PČV prerazporedi oz. določi položaje PM, MIT1 in MIT2, • vojaki 1ODD se vrnejo v sektor 1ODD, • PČV po potrebi prerazporedi zavarovanje, • PČV poroča PV o postavljenem zavarovanju, • PČV in BOL ostaneta pri PV, • PV skliče PODD. 	PV	Patrulja

SOP 10-4-1/2005 ZASEDBA CILJNE ZBIRNE TOČKE

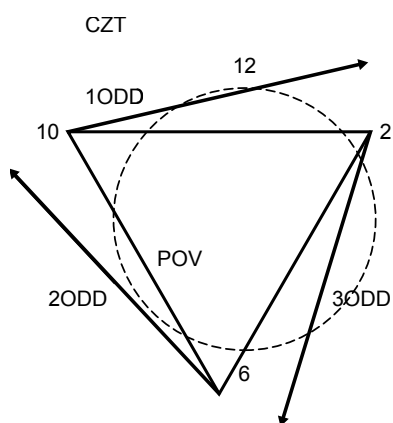
SLIKA 1: IZVIDOVANJE CZT

VARNOSTNI POSTANEK

1. DOLGI POSTANEK, VARNOSTNI POSTANEK
2. PV IZDA NALOGE PODREJENIM.
3. PV IZDA PČV IN SKUPINI ZA IZVIDOVANJE NAVODILO 5K.
4. IZVIDOVANJE MESTA CZT
5. PV, VEZ IN PO SE VRNEJO NAZAJ DO PATRULJE.
6. PV IZMENJA RAZPOZNAVNE ZNAKE S PATRULJO.
7. PATRULJA ZAPUSTI LOKACIJO VARNOSTNEGA POSTANKA.
8. PATRULJA SE PREMAKNE DO CZT.
9. PATRULJA ZASEDE CZT.

SLIKA 2: ZASEDBA CZT

SKLEP:

SOP začne veljati 12. 3. 2005.

Poročnik Kranjski Janez

VOJAŠKA SKICA

Priloga K: Obrazec za izdelavo vojaške skice

OPOMBE	OPOMBE
--------	--------

ME SKICE _____ MAGNETNI AZIMUT _____ SKICA ŠT. _____ ČIN _____
KOORDINATE OPAZOVALNICE _____ OD _____ PRIMEK _____
_____ MERILO _____ IME _____
VREME _____ DATUM IN ČAS _____

